

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

เสนอต่อ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

UAE
UNITED ANALYST AND ENGINEERING CONSULTANT COMPANY LIMITED

บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

สิงหาคม 2564

รายชื่อคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษา สำหรับการจ้างที่ปรึกษาโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

รายชื่อคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษา
สำหรับการจ้างที่ปรึกษาโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

---

1) นายวิชญายุทธ บุญชิต ประธานกรรมการ
รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2) นางสาวนุชจรี วงษ์สันต์ รองประธานกรรมการ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

3) นางสาวสุนทราลักษณ์ เพ็ชรกูล กรรมการ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรวดี โรจนกนันท์ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

5) นางสาวปิยะนิตย์ โอนพรัตน์วิบูล กรรมการ
ผู้อำนวยการกองขับเคลื่อนและประเมินผลการพัฒนา

6) นางสาวมนต์ทิพย์ สัมพันธวงศ์ กรรมการ
ผู้อำนวยการกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม

7) นายเติมทรัพย์ เตละกุล กรรมการ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่

8) นายสุรพล ศรีเฮือง กรรมการ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค

9) นางวีนัส นาคสุวรรณ กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้

10) นายเสกสรรค์ ไทยสุวรรณ์ กรรมการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

11) นางสาววรรณภา คล้ายสวน กรรมการและเลขานุการ
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

12) นางสาวสุภัทรา เชิดชูไชย กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

13) นายชาญชัย รุกขวัฒนกุล กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

14) นางสาวจารุภา พรหมมงคล กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

รายชื่อคณะที่ปรึกษา

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

---

1. บุคลากรหลัก

1)	ดร. พรวิภา คลังสิน	หัวหน้าโครงการ
2)	ดร. วิเทศ ศรีเนตร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
3)	รศ.ดร. วันเพ็ญ วิโรจนกูฏ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
4)	นายจักรกริช ธรรมศิริ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
5)	นายชญาทัต เนียมแสวง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
6)	ดร.อรันย์ ศรีรัตนา ทาบูกานอน	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
7)	นายพงษ์ภัทร โชติสกุลรัตน์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดท ารระบบข้อมูลและเว็บไซต์
8)	นางศุภรัตน์ โชติสกุลรัตน์	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเชิงพื้นที่
9)	Professor Maria Rosario Partidario	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเชิงพื้นที่
10)	Dr. Jeremy Carew-Reid	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเชิงพื้นที่
11)	นายวีระวัชร์ ธงเกียรติเจริญ	นักวิจัย
12)	นางสาวภัทรศยา แก้วมณี	ผู้ประสานงานโครงการ

2. บุคลากรสนับสนุน

1)	นางสาวสิริภัค ส่องแสง	บุคลากรสนับสนุน
2)	นายสราวุธ เพ็งจันทร์	บุคลากรสนับสนุน
3)	นางสาวศนิวาร บัวบาน	บุคลากรสนับสนุน
4)	นางสาวสุทธินี ศิลปสิทธิ์	เลขานุการโครงการ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 แนวความคิดและวิธีการดำเนินงาน 1-1

1.1 บทน า 1-1

1.2 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ 1-2

1.3 กรอบแนวคิดการด าเนินงานและเทคนิควิธีการศึกษา ให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา TOR 1-4

1.4 ระยะเวลาด าเนินงาน 1-12

1.5 ผลผลิตจากการด าเนินงาน 1-13

1.6 ผลลัพธ์จากการด าเนินงาน 1-13

1.7 การส่งมอบงาน 1-13

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 2-1

2.1 การทบทวนประสบการณ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของต่างประเทศ 2-1

2.2 SEA ที่มีประสิทธิผลและปัจจัยส าคัญ(SEA Effectiveness and Critical Factors) 2-61

2.3 ความก้าวหน้าในการประยุกต์ใช้ SEA ของประเทศไทย 2-78

2.4 การติดตามและประเมินผล SEA 2-91

2.5 บทสรุปจากการทบทวนวรรณกรรม 2-113

2.6 ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบในวรรณกรรมเพื่อพัฒนา SEA ของประเทศไทย 2-131

บทที่ 3 การจัดทำหลักสูตร และการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 3-1

3.1 การจัดท าเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง และออกแบบรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 3-1

3.2 การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 3-15

บทที่ 4 การจัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA 4-1

4.1 การทบทวนระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 4-1

4.2 การออกแบบระบบข้อมูล SEA 4-2

4.3 การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดท าระบบข้อมูลส าคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้น 4-33

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 โครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง)..... 5-1

5.1 การจัดท าSEA ในพื้นที่น าร่องฯ (TOR ข้อ 5.6)..... 5-1

5.2 วัตถุประสงค์โครงการ..... 5-5

5.3 พื้นที่ด าเนินการ..... 5-5

5.4 กรอบการด าเนินงานของโครงการ..... 5-7

5.5 การจัดท ารายงานการก าหนดขอบเขต (Scoping Report)..... 5-9

5.6 สรุปผลการศึกษา..... 5-91

5.7 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ก่อนลงพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว..... 5-93

5.8 ผลลัพธ์จาก SEA ในพื้นที่น าร่อง..... 5-96

5.9 ข้อเสนอแนะการด าเนินกระบวนการ SEA ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว..... 5-96

บทที่ 6 การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการใน 2562..... 6-1

6.1 วัตถุประสงค์ในการติดตามประเมินผล..... 6-1

6.2 ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตามประเมินผล..... 6-1

6.3 ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตามประเมินผล..... 6-1

6.4 ตัวแบบการติดตามประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์..... 6-2

6.5 ระบบการประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์..... 6-2

6.6 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ SEA ที่ด าเนินการประเมินผล..... 6-15

6.7 การคัดเลือกโครงการในการประเมินผลกระบวนการจัดท าSEA..... 6-31

6.8 กลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ..... 6-32

6.9 แผนการประเมินผลโครงการ SEA..... 6-33

6.10 ผลการประเมินผลโครงการ SEA โดยประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP และแนวทางของ OECD..... 6-35

6.11 สรุปผลการประเมินการด าเนินการโครงการ SEA..... 6-101

6.12 ข้อเสนอแนะ..... 6-114

บทที่ 7 กิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ..... 7-1

7.1 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.3)..... 7-1

7.2 การจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น เรื่อง การขับเคลื่อน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องฯ (TOR ข้อ 5.9)..... 7-14

7.3 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การด าเนินงานโครงการผ่านช่องทางสื่อสาธารณะ..... 7-21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 8 การทบทวนกรณีศึกษาเปรียบเทียบ การขับเคลื่อน SEA สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ทดแทนการศึกษาดูงาน SEA ในต่างประเทศ) 8-1

8.1 วัตถุประสงค์ 8-2

8.2 การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม 8-2

8.3 การฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม 8-17

บทที่ 9 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อม 9-1

ระดับยุทธศาสตร์ และข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย 9-1

9.1 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 9-1

9.2 ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ในระยะต่อไป 9-6

9.3 การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ต่อไป 9-21

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ 2-5
ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ 2-22
ตารางที่ 2.1-3 การเปรียบเทียบเทคนิคและวิธีการในกระบวนการ SEA 2-41
ตารางที่ 2.1-4 ตัวอย่างการประยุกต์ใช้วิธีการและเทคนิคในแต่ละขั้นตอน SEA 2-43
ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA 2-46
ตารางที่ 2.1-6 ตัวอย่างการใช้เทคนิคเมตริกซ์ (Matrices) ในการประเมินความสัมพันธ์ 2-51
ตารางที่ 2.1-7 ตัวอย่างการใช้ค าถามน า (Guiding Questions) เพื่อตั้งค าถามในการประเมิน 2-52
ตารางที่ 2.1-8 ตัวอย่างการใช้การจัดล าดับเชิงปริมาณเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดผลกระทบ (Quantitative Rating Scale) 2-53
ตารางที่ 2.1-9 ตัวอย่างการใช้เทคนิคการประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment) 2-54
ตารางที่ 2.1-10 ผลสะสมภายในแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Intra Plan Cumulative Effects) 2-56
ตารางที่ 2.1-11 ผลสะสมระหว่างแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Inter Plan Cumulative Effects) 2-57
ตารางที่ 2.2-1 ตัวแบบการน าSEA สู่การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน 2-74
ตารางที่ 2.3-1 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในประเทศไทย 2-84
ตารางที่ 2.4-1 ตัวอย่างการก าหนดเป้าประสงค์โครงการ 2-99
ตารางที่ 2.4-2 เครื่องหมายแสดงความก้าวหน้าในการบรรลุผลลัพธ์ 2-103
ตารางที่ 2.4-3 ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการประเมินผลภายใต้ตัวแบบการประเมินผลกระทบ 2-105
ตารางที่ 3.1-1 การจ าแนกบทเรียนตามหลักสูตรการฝึกอบรม 3-4
ตารางที่ 3.1-2 การวิเคราะห์และออกแบบเนื้อหาหลักสูตร SEA ส าหรับผู้บริหารระดับกลาง 3-10
ตารางที่ 3.1-3 หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับสูง 3-11
ตารางที่ 3.1-4 การระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนและแผนงานที่จะต้องจัดท าSEA 3-13
ตารางที่ 3.2-1 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 3-18
ตารางที่ 3.2-2 การประเมินตนเองฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 3-23
ตารางที่ 3.2-3 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรม 3-23
ตารางที่ 3.2-4 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดาเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 3-25
ตารางที่ 3.2-5 สรุปกระบวนการ (Process) เครื่องมือและเทคนิค (Tool & Technique) และผลผลิต (Output) ของการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 3-27

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 3.2-6 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 3-31
ตารางที่ 3.2-7 การประเมินตนเองฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 3-35
ตารางที่ 3.2-8 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรม 3-35
ตารางที่ 3.2-9 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดาเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรม ทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 3-37
ตารางที่ 3.2-10 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง 3-43
ตารางที่ 3.2-11 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรม 3-47
ตารางที่ 4.2-1 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล 4-4
ตารางที่ 5.3-1 พื้นที่ดาเนินการศึกษา 5-5
ตารางที่ 5.5-1 เป้าหมายและตัวชี้วัดที่กาหนดสาหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด 5-15
ตารางที่ 5.5-2 สิทธิประโยชน์การพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ 5-17
ตารางที่ 5.5-3 มลูค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลคงอยู่และเงินลงทุนส่งเสริมโดย สกท. 5-19
ตารางที่ 5.5-4 จานวนและทุนจดทะเบียนของธุรกิจใหม่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ระหว่าง พ.ศ. 2559 - 2564 5-19
ตารางที่ 5.5-5 โรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในและนอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 5-20
ตารางที่ 5.5-6 ธุรกิจคงอยู่สูงสุด 3 อันดับ 5-21
ตารางที่ 5.5-7 สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสระแก้วช่วง พ.ศ. 2557 – 2563 5-22
ตารางที่ 5.5-8 ผลการลงทุนก่อสร้างที่สาคัญในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 5-24
ตารางที่ 5.5-9 จานวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จาแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 5-29
ตารางที่ 5.5-10 จานวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จาแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 5-29
ตารางที่ 5.5-11 ขอบเขตข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในการศึกษา SEA 5-35
ตารางที่ 5.5-12 สรุปประเด็นสาคัญจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สระแก้ว ของ22 หน่วยงาน 5-41
ตารางที่ 5.5-13 สรุปประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้น (จากการประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563) 5-46
ตารางที่ 5.5-14 การวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ – รากเหง้าของสาเหตุ และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา 5-50
ตารางที่ 5.5-15 การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis) 5-54

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 5.5-16 สภาพการท จานของแรงงานจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563 5-63
ตารางที่ 5.5-17 แรงงานนอกและในภาคการเกษตรจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563 5-64
ตารางที่ 5.5-18 จ านวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จ าแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ.2563 5-68
ตารางที่ 5.5-19 จ านวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จ าแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ.2563 ในภาพรวม จังหวัดสระแก้ว 5-69
ตารางที่ 5.5-20 จ านวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จ าแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 ในพื้นที่ศึกษา ... 5-69
ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 5-76
ตารางที่ 6.5-1 โครงการ SEA ที่มีการด าเนินการในช่วงปี 2562 6-3
ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดท าSEA 6-6
ตารางที่ 6.8-1 กลุ่มเป้าหมายของการรวบรวมข้อมูลการประเมินผล 6-32
ตารางที่ 6.9-1 แผนการด าเนินงานประเมินผลของกระบวนการจัดท าSEA 6-34
ตารางที่ 6.10-1 อ านาจหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายและความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดท าSEA ... 6-36
ตารางที่ 6.10-2 การประเมินความเหมาะสมในการก าหนดวัตถุประสงค์ในการจัดท าSEA 6-40
ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยน าเข้า (Input Evaluation) 6-48
ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดท าSEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา 6-63
ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดท าSEA 6-107
ตารางที่ 9.1-1 รายละเอียดการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA 9-3
ตารางที่ 9.2-1 ลักษณะ ความส าคัญ ช่องว่าง และหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องของประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย 9-7

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปที่ 1.3-1 กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ 1-4
รูปที่ 2.2-1 จำนวนงานตีพิมพ์เกี่ยวกับ SEA ระดับนานาชาติ จำแนกตามประเทศที่พำนักของผู้เขียน 2-62
รูปที่ 2.2-2 แสดงจำนวนประเทศที่เป็นกรณีศึกษาของ SEA ที่อยู่ในเอกสารทั้ง 45 ฉบับ 2-63
รูปที่ 2.2-3 ระบบ SEA ของประเทศต่าง ๆ ในเอกสารตีพิมพ์ทั้ง 45 ฉบับ 2-64
รูปที่ 2.4-1 ระดับชั้นของวัตถุประสงค์โครงการ 2-98
รูปที่ 2.4-2 กรอบแนวคิดในการวัดความสำเร็จโครงการโดยประยุกต์ใช้ LFM 2-100
รูปที่ 2.4-3 ขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอน และขั้นตอนย่อย ๆ ที่อยู่ภายในกระบวนการ Outcome Mapping 2-102
รูปที่ 2.4-4 การแปลงห่วงโซ่แนวคิดเป็นห่วงโซ่ผลลัพธ์เบื้องต้น 2-106
รูปที่ 2.4-5 การเชื่อมโยงห่วงโซ่ผลลัพธ์ 2-107
รูปที่ 2.4-6 ตัวอย่างห่วงโซ่การดำเนินงานที่ไม่ใช่ ห่วงโซ่ผลลัพธ์ 2-108
รูปที่ 2.4-7 การกำหนดวัตถุประสงค์โดยพิจารณาจากผลลัพธ์สำคัญจากห่วงโซ่ผลลัพธ์ 2-108
รูปที่ 2.4-8 กระบวนการประเมินโดยใช้ CIPP Model 2-110
รูปที่ 3.2-1 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 3-19
รูปที่ 3.2-2 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 3-32
รูปที่ 3.2-3 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) 3-44
รูปที่ 4.2-1 สรุปการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อน SEA ปีงบประมาณ 2562 - 2563 4-3
รูปที่ 4.2-2 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล 4-7
รูปที่ 4.2-3 หน้าจอหลักระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) 4-8
รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) 4-11
รูปที่ 4.2-5 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ สศช. แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการร่วมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ 4-16
รูปที่ 4.2-6 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลกลไกการขับเคลื่อน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูล โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) 4-21
รูปที่ 4.2-7 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 4-22
รูปที่ 4.2-8 หน้าจอการเข้าถึงระบบข้อมูลการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 4-24

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

หน้า

รูปที่ 4.2-9 หน้าจอการแสดงผลหัวข้อ และรายละเอียดเนื้อหา....4-25
รูปที่ 4.2-10 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-26
รูปที่ 4.2-11 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบจัดการแบนเนอร์ (Banner) ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-27
รูปที่ 4.2-12 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบจัดการเมนูหลัก ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-28
รูปที่ 4.2-13 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบจัดการเมนูย่อย ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-29
รูปที่ 4.2-14 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบจัดการข้อมูลภายในเมนูย่อย ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-30
รูปที่ 4.2-15 หน้าจอส าหรับผู้ดูแลระบบจัดการข้อมูล ข่าวสาร ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)....4-32
รูปที่ 4.3-1 บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน....4-34
รูปที่ 4.3-2 บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA ส าหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลส าคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น....4-35
รูปที่ 5.3-1 แผนที่พื้นที่ดาเนินการศึกษา....5-6
รูปที่ 5.4-1 ขั้นตอนกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์....5-7
รูปที่ 5.4-2 กรอบการด าเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ระยะที่ 1 และระยะที่ 2....5-8
รูปที่ 5.5-1 ขั้นตอนการก าหนดขอบเขต (Scoping)....5-9
รูปที่ 5.5-2 ผังการด าเนินการศึกษาแสดงปัจจัย าเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ในขั้นตอนการก าหนดขอบเขต....5-10
รูปที่ 5.5-3 ความเชื่อมโยงของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาประเทศ....5-11
รูปที่ 5.5-4 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ....5-12
รูปที่ 5.5-5 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆบนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสังคม....5-13
รูปที่ 5.5-6 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม....5-14
รูปที่ 5.5-7 โครงการที่ได้รับการอนุมัติและเงินลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2564....5-18

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

หน้า

รูปที่ 5.5-8 จ านวนแรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ท างาน โดยด าเนินการขออนุญาตผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 - กรกฎาคม พ.ศ. 2564 ...5-23
รูปที่ 5.5-9 กระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารของการก าหนดขอบเขต 5-39
รูปที่ 5.5-10 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การก าหนดประเด็นยุทธศาสตร์ และผู้มีส่วนได้เสีย ..5-44
รูปที่ 5.5-11 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) 5-82
รูปที่ 5.7-1 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 1 5-93
รูปที่ 5.7-2 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 2 5-94
รูปที่ 5.7-3 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 3 5-95
รูปที่ 5.7-4 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 4 5-96
รูปที่ 6.5-1 กรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการ SEA โดยการบูรณาการตัวแบบ CIPP และหลักการ OECD...6-4
รูปที่ 6.6-1 แนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 6-18
รูปที่ 6.6-2 กระบวนการจัดท าSEA พื้นที่ลุ่มน้ าสะแกกรัง 6-19
รูปที่ 6.6-3 ขั้นตอนการจัดท ารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ าต้นทุนลุ่มน้ าปราจีน - บางปะกง 6-22
รูปที่ 6.6-4 กรอบแนวคิดการก าหนดทิศทางและทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ าปราจีน-บางปะกง.....6-23
รูปที่ 6.6-5 กรอบแนวทางการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของโครงการ 6-25
รูปที่ 6.6-6 แนวคิดในการจัดท าแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า 20 ปี.....6-28
รูปที่ 6.6-7 แนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA).....6-28
รูปที่ 6.6-8 กรอบแนวคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในภาพรวม 6-29
รูปที่ 6.6-9 กรอบแนวคิดในการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์.....6-31
รูปที่ 6.10-1 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับส านักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....6-84
รูปที่ 6.10-2 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับส านักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 6-86
รูปที่ 6.10-3 บรรยากาศการประชุมทางไกลกับคณะท างานจากศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6-89
รูปที่ 6.10-4 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับส านักงานทรัพยากรน้ าแห่งชาติ.....6-94
รูปที่ 6.10-5 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับส านักงานทรัพยากรน้ าแห่งชาติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาและจัดท าSEA 6-100

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

หน้า

รูปที่ 7.1-1 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การจัดท าหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 7-3
รูปที่ 7.1-2 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ปี 2562 เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA 7-5
รูปที่ 7.1-3 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) 7-7
รูปที่ 7.1-4 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 7-12
รูปที่ 7.2-1 บรรยากาศการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 7-16
รูปที่ 7.2-2 สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของโปสเตอร์และแบนเนอร์ 7-19
รูปที่ 7.2-3 บรรยากาศการสัมมนาและระดมความคิดเห็นในการเผยแพร่ผลการด าเนินงานของโครงการขับเคลื่อน SEA ในรูปแบบ Facebook Live 7-20
รูปที่ 7.3-1 Website: การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ <http://58.82.155.218/sea-nesdc/Index/> 7-21
รูปที่ 7.3-2 Page Facebook: @SEANESDC หรือการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - SEA 7-22
รูปที่ 7.3-3 ID Line: @sea_nesdc 7-23
รูปที่ 7.3-4 YouTube : SEANESDC 7-23
รูปที่ 8.2-1 การจัดท าSEA ของประเทศเวียดนาม 8-13
รูปที่ 8.3-1 การฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม 8-22
รูปที่ 9.1-1 กระบวนกรจัดท าแผนและกระบวนการ SEA 9-5
รูปที่ 9.2-1 ข้อเสนอแนะประเด็นส าคัญในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย 9-9

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก สัญญาจ้างและขอบเขตของงานจ้างที่ปรึกษา

ภาคผนวก ข รายงานการทบทวน SEA ที่มีประสิทธิผล และปัจจัยส าคัญ

ภาคผนวก ค หลักสูตรการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ขั้นสูง / สรุปผลการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 / สรุปผลการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง / ทาเนียบรายชื่อและหน่วยงานที่เข้าร่วมอบรมทางวิชาการด้าน SEA ประจ าปี2562 และท าเนียบรายชื่อและหน่วยงานที่เข้าร่วมอบรมวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 และ 2 และการอบรมวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับสูง ประจ ปี 2563

ภาคผนวก ง ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กาหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่ตาบลป่าไร่ ตาบลบ้านด่าน ตาบลท่าข้าม อาเภออรัญประเทศ และตาบลผักขะ อาเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว/สรุปประเด็นการเข้าพบและประชุมหารือโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และรายชื่อหน่วยงานที่ดาเนินการเข้าพบหน่วยงาน / สรุปผลการการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 / รายงานการก าหนดขอบเขต

ภาคผนวก จ สรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1-1 / สรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1-2 / สรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1-3 / สรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2 / สรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมสัมมาฯ ครั้งที่ 1 / สรุปเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาฯ ครั้งที่ 2

ภาคผนวก ฉ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

ภาคผนวก ช เอกสารประกอบการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทาระบบข้อมูลสาคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้น

บทที่ 1

แนวความคิดและวิธีการดำเนินงาน

บทที่ 1
แนวความคิดและวิธีการดำเนินงาน

1.1 บทนำ

เนื่องด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ และขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่พัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน โดยบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้การตัดสินใจนั้นมีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ถือเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนา SEA และผลักดันให้เกิดระบบ SEA ได้ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) กำหนดให้มีการปรับปรุงกระบวนการ SEA รวมทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) กำหนดให้ผลักดันการนำแนวทาง SEA มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ประกอบกับการผลักดันให้มีการขับเคลื่อน SEA ให้มีผลเป็นรูปธรรม ได้ถูกกำหนดไว้ ทั้งในแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) รวมทั้งยังกำหนดไว้ในนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ในนโยบาย ข้อ 10.7 แต่การนำ SEA ไปดำเนินการยังไม่ได้รับการผลักดันอย่างเป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2560 นายกรัฐมนตรีได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ SEA ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีนายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา เป็นประธาน และมี สศช. และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นฝ่ายเลขานุการร่วมเพื่อจัดทำข้อเสนอการจัดทำ SEA (2561) และแนวทาง SEA (SEA Guideline) (ปี 2561) โดยในการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2561 มีมติเห็นชอบในหลักการของข้อเสนอการจัดทำ SEA (ปี 2561) และแนวทาง SEA (SEA Guideline) (ปี 2561) ตามที่คณะอนุกรรมการ SEA เสนอ ตลอดจนมอบหมายให้ สศช. สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ SEA ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนให้ SEA เป็นเครื่องมือในการประเมินด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประกอบการลงทุนพัฒนาต่อไป

ในปี 2562 สศช. ได้ให้ความสำคัญกับการเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ งบประมาณปี 2562 โดยผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ให้กับผู้ทำการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ และการประชุมสัมมนาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาข้อเสนอการจัดทำ SEA (2563) และ

แนวทาง SEA (SEA Guideline) (2563) ของประเทศให้มีความเหมาะสม นอกจากนั้นยังร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดัน SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาเชิงสาขาและเชิงพื้นที่ จำนวน 7 โครงการ ได้แก่ โครงการศึกษา SEA สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ของกระทรวงพลังงาน โครงการ SEA ในพื้นที่ลุ่มน้ำ 5 ลุ่มน้ำ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชี พื้นที่ลุ่มน้ำมูล พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางประกง พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก และพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง ที่ดำเนินการโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และโครงการ SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของ สผ.

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อน SEA ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ยังจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องใน พ.ศ. 2563 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดทำแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ให้มีความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การพัฒนาองค์ความรู้และระบบข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการจัดทำ SEA รวมทั้งการติดตามประเมินผลการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประมวลผลและนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนา SEA และคณะรัฐมนตรี ในการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ ต่อไป ซึ่งการดำเนินงานขับเคลื่อน SEA สนับสนุนแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) แผนการปฏิรูปประเทศ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580)

ด้วยเหตุนี้ สศช. จึงได้ว่าจ้างให้บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด ให้ดำเนินโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามสัญญาจ้างที่ปรึกษาเลขที่ (จ.) 25/2563 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2563 สิ้นสุดสัญญาวันที่ 30 พฤษภาคม 2564 และตามสัญญาแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 1) ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2564 ดำเนินโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (สัญญาจ้างและขอบเขตของงานจ้างที่ปรึกษาแสดงดัง**ภาคผนวก ก**) ทั้งนี้ ที่ปรึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจในขอบเขตการศึกษาของโครงการ โดยสรุปประเด็นสำคัญในความเข้าใจโครงการรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2 ความเข้าใจในวัตถุประสงค์

ที่ปรึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว เข้าใจความสำคัญและเป้าหมายของโครงการ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของ สศช. ว่ามีแผนงานการขับเคลื่อน SEA ตามที่คณะอนุกรรมการ SEA เสนอต่อ กพย. ในการประชุมครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561 โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและบุคลากรเกี่ยวข้องกับ SEA เพื่อสนับสนุนการนำเครื่องมือด้าน SEA ไปใช้ในการจัดทำแผนหรือแผนงานในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องใน พ.ศ. 2563 โดยครั้งนี้ ได้เน้นความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดทำแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานขับเคลื่อน SEA ที่สนับสนุนแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) แผนการปฏิรูปประเทศ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 4 ข้อ ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษาของโครงการ เมื่อวิเคราะห์ให้เข้าใจอย่างชัดเจน ที่ปรึกษามีความเข้าใจดังนี้

1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนและแผนงานในระดับต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผนและแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการให้มีสมรรถนะเชิงเทคนิค เพื่อให้สามารถเลือกใช้วิธีการศึกษา SEA ที่หลากหลาย ถูกต้อง และเหมาะสม โดยผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA เฉพาะกลุ่ม และการประชุมสัมมนา

การนำแนวทางและหลักการ SEA มาใช้ในประเทศไทย มีข้อจำกัดเนื่องจากต้องเร่งสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อ SEA โดยเฉพาะการสร้างองค์ความรู้ในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิชาการ นักวิจัยที่จะสนับสนุนการนำแนวทาง SEA ไปใช้ศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตอบโจทย์การนำเครื่องมือนี้ไปใช้งานในทางปฏิบัติได้เหมาะสม เกิดความเข้าใจและการยอมรับในระดับหน่วยงานและนักวิชาการ

2) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA และระบบข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดทำ SEA เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวอย่างรายงาน SEA ทั้งในและต่างประเทศ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการกลั่นกรองแผนหรือแผนงานที่ควรทำ SEA เครื่องมือและตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ตลอดจน ผลการดำเนินงานในการขับเคลื่อน SEA ในช่วงที่ผ่านมา รวมทั้งนำเสนออย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น รวมทั้งจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง

เป็นที่ทราบกันว่า ระบบการเข้าถึงข้อมูลความรู้ด้าน SEA จะต้องสืบค้นจากฐานข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งยากต่อการสืบค้นเพื่อนำไปประกอบการศึกษาและจัดทำ SEA ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งสร้างระบบข้อมูลองค์ความรู้ด้าน SEA เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญ อาทิ ตัวอย่างรายงาน SEA ทั้งในและต่างประเทศ เกณฑ์ที่ใช้ในการกลั่นกรองแผนหรือแผนงานที่ควรทำ SEA เครื่องมือและตัวชี้วัดของการดำเนินงาน SEA ตลอดจน ผลการดำเนินงานในการขับเคลื่อน SEA ในช่วงที่ผ่านมา เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลความรู้ด้าน SEA ที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะนักวิชาการและระดับหน่วยงาน

3) เพื่อติดตามและประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการใน พ.ศ. 2562 ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งเสนอผลการประเมินและแนวทางในการพัฒนา SEA ดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศต่อไป

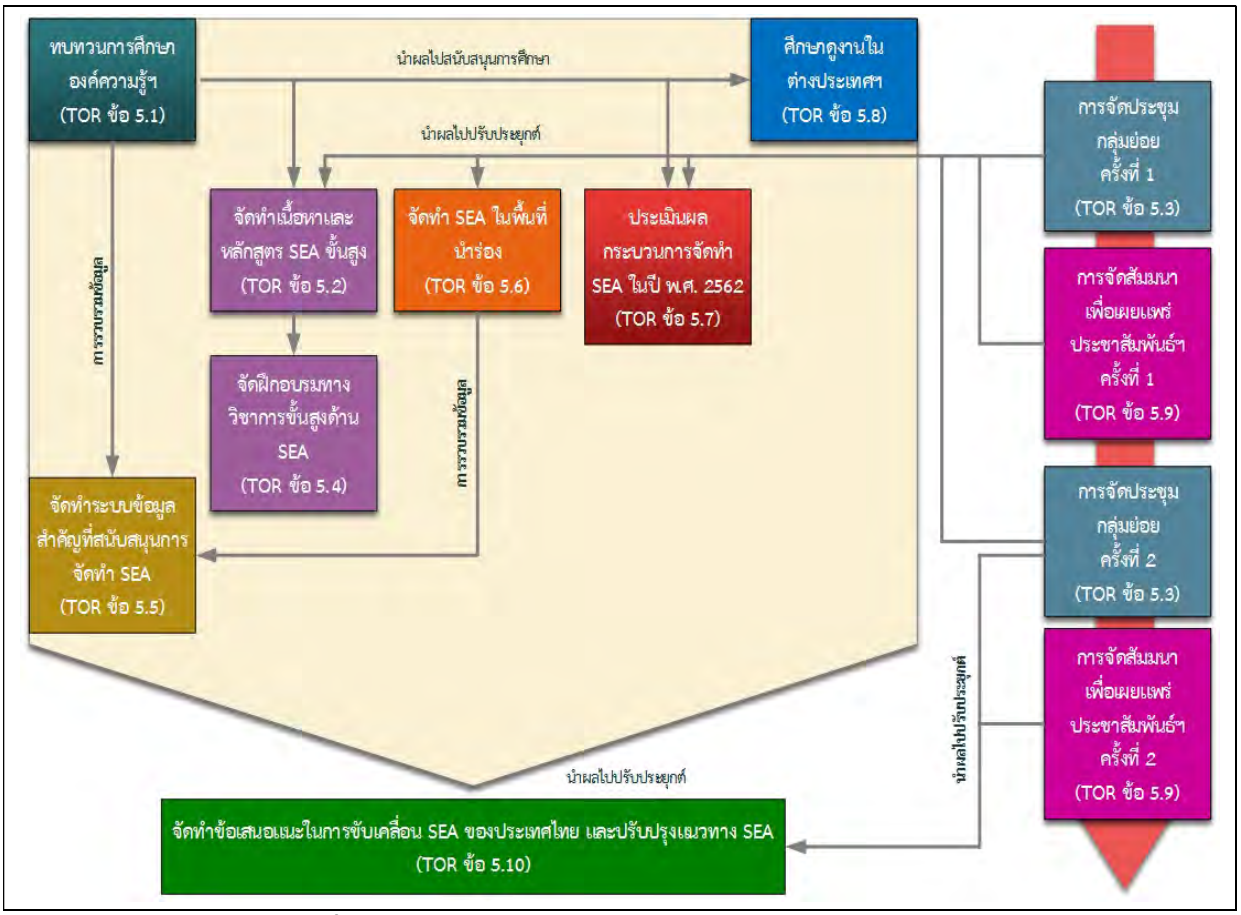
การติดตามประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้มีการดำเนินงานมาในช่วง พ.ศ. 2562 จะช่วยให้สามารถรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรค และโอกาสต่าง ๆ ของการจัดทำ SEA ซึ่งเป็นการดำเนินงานจริง ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ ประมวลผล พัฒนา และปรับปรุงระบบ SEA ของประเทศไทยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นต่อไปได้

4) เพื่อปรับปรุงแนวทาง SEA (SEA Guideline) ของประเทศให้มีความเหมาะสมและพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA ของไทย

เนื่องด้วยเรื่อง SEA เป็นเครื่องมือที่ค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ องค์ความรู้ที่แตกต่าง จึงจำเป็นที่จะต้องมีแนวทางกลางเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถยึดหลักและปฏิบัติตามได้ แนวทาง SEA พ.ศ. 2563 ที่ สศช. มีความประสงค์พัฒนาขึ้นนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่หน่วยงาน บุคลากร รวมไปถึงผู้ที่สนใจต่าง ๆ ให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีแนวทางกลางในการยึดถือปฏิบัติตามได้

1.3 กรอบแนวคิดการดำเนินงานและเทคนิควิธีการศึกษา ให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา TOR

ที่ปรึกษามีแนวคิดการศึกษาให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา TOR โดยแยกออกเป็นรายกิจกรรม ตามขอบเขตและวิธีการศึกษา (TOR ข้อ 5) **(รูปที่ 1.3-1)** โดยมีการบริหารโครงการให้เป็นไปตามระยะเวลาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดระยะเวลา 12 เดือน จึงได้นำกรอบแนวคิดการดำเนินงานและเทคนิควิธีการศึกษาในภาพรวมมาใช้ ดังนี้

รูปที่ 1.3-1 กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ

1.1.1 ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับ SEA ของไทยและต่างประเทศ (TOR ข้อ 5.1)

สืบเนื่องจากโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในปีงบประมาณ 2562 นั้น สศช. ได้รับข้อมูล และมีการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA จากทั้งไทยและต่างประเทศแล้วบางส่วนโดยเฉพาะองค์ความรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย นิยามความหมาย ความแตกต่างระหว่าง SEA และ EIA ระบบและกลไกการใช้หลักการ กระบวนการ และแนวทางการปฏิบัติ รวมไปถึงการรวบรวมกรณีศึกษาต่าง ๆ ด้วย

ดังนั้น ที่ปรึกษาจึงได้การทบทวนองค์ความรู้ และการดำเนินการ SEA ที่พัฒนาและก้าวหน้าจากกรณีศึกษาการใช้ SEA เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในต่างประเทศ โดยเน้นจากเอกสารอ้างอิงที่เผยแพร่ตีพิมพ์ระดับนานาชาติล่าสุด โดยจะทบทวนข้อมูลการดำเนินการ SEA ให้ครอบคลุมทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนา เช่น ประเทศ แคนาดา เยอรมนี เดนมาร์ก เป็นต้น และในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศแอฟริกาใต้ สโลวีเนีย เป็นต้น รวมถึงได้ทบทวนองค์ความรู้ในประเทศไทยด้วย เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวทางการประยุกต์ใช้ SEA พร้อมจัดกลุ่มหัวข้อในการทบทวนฯ เป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ โดยทบทวนและวิเคราะห์ระบบกลไกการดำเนินงาน SEA ในประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ SEA เช่น ประเทศแคนาดา เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น และประเทศที่กำลังขับเคลื่อนการใช้ SEA เพื่อบูรณาการร่วมกับแผนหรือแผนงานต่าง ๆ รวมถึงวิเคราะห์และเปรียบเทียบประเภทแผนหรือแผนงานที่มีการบูรณาการ SEA ในประเทศต่าง ๆ ด้วย

2) การใช้กระบวนการ SEA ในการจัดทำแผน/ แผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา โดยดำเนินการทบทวนและวิเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการ SEA ในประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมทุกกลุ่มประเทศ เช่น ยุโรป เอเชีย อเมริกา แอฟริกา เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของขั้นตอนกระบวนการ SEA

3) เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA ที่เหมาะสมและเลือกใช้ได้ โดยดำเนินการทบทวนและวิเคราะห์เทคนิค วิธีการ SEA ที่มีการประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบเทคนิค วิธีการ SEA ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนกระบวนการ SEA ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ปัญหา อุปสรรค ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการใช้ SEA โดยวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการและบูรณาการ SEA ในต่างประเทศ รวมถึงทบทวนประเด็นความท้าทายและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการ SEA ในประเทศไทยต่อไป

นอกจากนี้ ที่ปรึกษาได้ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับ SEA ของประเทศไทยด้วย ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ SEA พร้อมจัดกลุ่มหัวข้อในการทบทวนฯ ให้สอดคล้องกับ 4 ประเด็นหลักข้างต้น โดยพิจารณาทบทวนการศึกษาในช่วงปี 2560 เป็นต้นมา เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่ได้มีการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อน SEA ภายในประเทศอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) ที่กำหนดให้มีการผลักดันการนำแนวทาง SEA มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น นายกรัฐมนตรีในฐานะประธาน กพย. ได้กำหนดให้มีการขับเคลื่อนกระบวนการ SEA ให้เป็นที่ยอมรับและถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ SEA ภายใต้ กพย. เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2560 โดยมี สศช. และ สผ. เป็นฝ่ายเลขานุการ เพื่อจัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอการจัดทำ SEA และ (ร่าง) แนวทาง SEA (SEA Guideline) รวมทั้งได้มีการกำหนดให้มีการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศไทย ในแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ข้อ 10.7 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบ SEA เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ทั้งระดับประเทศ รายสาขา และเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย (กพย., 2563)

นอกจากการทบทวนเอกสารในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ที่ปรึกษาได้ทบทวนผลการดำเนินการในปี 2562 ที่ผ่านมา ที่ สศช. ได้มีการผลักดันและขับเคลื่อนการดำเนินการ SEA ภายในประเทศ ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมให้ความรู้ SEA ทั่วประเทศ ที่มีผู้เข้าอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนทั้งหมด 900 ราย ซึ่งได้ดำเนินการวิเคราะห์จากเอกสารการดำเนินโครงการในปีที่ผ่านมา และเรียนเชิญผู้เข้าอบรมในปีที่ผ่านมาเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 เพื่อร่วมกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม SEA ขั้นสูง ของโครงการฯ พ.ศ. 2563

1.1.2 จัดทำเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง ตลอดจนกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (TOR ข้อ 5.2)

สืบเนื่องจากโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในปีงบประมาณ 2562 นั้น สศช. ได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA เป็นหลักสูตรระยะยาว 5 วันแบบมีส่วนร่วมต่อเนื่อง มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างหลากหลายทั่วประเทศ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการและกระบวนการ SEA ที่ถูกต้อง ซึ่งการอบรมดังกล่าวได้รับการตอบรับจากผู้ที่สนใจเป็นจำนวนกว่า 900 ราย และประสบความสำเร็จในวงกว้างเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามเนื้อหาของหลักสูตรการอบรมทางวิชาการด้าน SEA ดังกล่าว อาจยังไม่ได้เน้นในเนื้อหาที่มีความลึกซึ้ง เป็นจุดสำคัญต่อการตัดสินใจ รวมไปถึงการเน้นในรายละเอียดเชิงเทคนิคและวิธีการที่มีความเฉพาะเจาะจงมากนัก

ในครั้งนี้ การออกแบบจัดทำเนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ที่ปรึกษาจึงมีแนวคิดในการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นเสริมเติมเนื้อหาให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของประเด็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ และในส่วนของเทคนิควิธีการที่ใช้ในกระบวนการ SEA เพื่อให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับกลุ่มผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินใจและนำทางการขับเคลื่อน SEA ได้แก่ การอนุมัติแผน/ แผนงาน การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงาน การให้แผนที่นำทาง วิสัยทัศน์ และพันธกิจของหน่วยงาน เป็นต้น ซึ่งแบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 หลักสูตรหลัก ได้แก่

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับสูง ที่เน้นผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับสูงในด้านการปรับมุมมองวิสัยทัศน์ สร้างความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการ SEA ภาพรวมของหลักการและแนวทางในการใช้ SEA เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ในระยะยาว และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของ สศช.

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง ที่เน้นผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับกลางและระดับปฏิบัติการ ในด้านขั้นตอนและวิธีการ เทคนิคและเครื่องมือของกระบวนการ SEA สามารถบูรณาการกระบวนการ SEA กับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน และการติดตาม ประเมินผลและกำกับการจัดทำ SEA ได้ และเข้าใจในความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มผู้อำนวยการกองฯ ของ สศช. และหน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ ในคณะกรรมการ/ อนุกรรมการ/ ทำงานที่เกี่ยวข้องกับ SEA อาทิ คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) และคณะอนุกรรมการ SEA

หลักการออกแบบหลักสูตรยังคงยึดหลัก แนวคิดใหม่ (Innovative Method) ที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้คุยหารือกัน แลกเปลี่ยนหาแนวทาง วิธีการศึกษา SEA ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ บริบท และตอบสนองความต้องการ อยู่บนพื้นฐานของความคิดและวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นปัญหา และบทสรุปที่ได้จากการโต้แย้ง ตกผลึกหาข้อตกลงร่วมกัน มากกว่าที่จะสอนและป้อนคำตอบจากผู้สอน โดยมีหลักการคือ

- การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Learning)
- การสร้างกระบวนเรียนเป็นกลุ่ม (Group Work)
- การใช้กรณีศึกษาในการเรียนรู้ (Casework Methodology)
- การเน้นการฝึกปฏิบัติประกอบทฤษฎี (Practical Approach)
- การใช้กระบวนการคิดตีความปัญหาอย่างสร้างสรรค์จนได้ต้นแบบที่เหมาะสม (Design Thinking)

ทั้งนี้ ในส่วนของเนื้อหาของบทเรียนที่ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้ 2 หลักสูตรดังกล่าว ที่ปรึกษาได้พัฒนาให้สอดคล้องกับความคาดหวังและกลุ่มเป้าหมายของแต่ละหลักสูตร โดยนำผลลัพธ์จากการทบทวนวรรณกรรมตาม TOR ข้อ 5.1 ซึ่งมีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ SEA จากทั้งต่างประเทศและประเทศไทย และวิเคราะห์หาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ในการจัดทำ SEA มาประกอบบทเรียนด้วย ทั้งที่ผนวกรวมเข้ากับเนื้อหาบทเรียนและการยกตัวอย่างประกอบ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจในรายละเอียดเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

1.1.3 จัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.3)

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... และหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 152 คน (ใน TOR ระบุอย่างน้อย 100 คน) ซึ่งการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นได้แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ดังระบุใน TOR โดยการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นครั้งที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค กลไก และรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) โดยการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นในครั้งแรกนี้ได้แบ่งการประชุมออกเป็น 3 ครั้งย่อย ได้แก่ ครั้งที่ 1 เรื่อง การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ครั้งที่ 2 เรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ปี 2562 และครั้งที่ 3 เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) และสำหรับการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นในครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ..... เพื่อปรับปรุงก่อนเสนอคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

1.1.4 จัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (TOR ข้อ 5.4)

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวนทั้งสิ้น 113 คน (ใน TOR ระบุอย่างน้อย 80 คน) จำนวน 2 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 ครั้ง และ 2) หลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA สำหรับกลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง ในรูปแบบการฝึกอบรมการประชุมภายในห้องประชุม จำนวน 5 วัน ประกอบด้วยผู้อำนวยการกองฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนและแผนงานของ สศช. หน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ

ยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... อาทิ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมทรัพยากรธรณี กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA และสถาบันการศึกษา จำนวน 41 คน (ใน TOR ระบุอย่างน้อย 40 คน)

2) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA สำหรับกลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง ในรูปแบบการฝึกอบรมการประชุมภายในห้องประชุม จำนวน 5 วัน ประกอบด้วยผู้อำนวยการกองฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนและแผนงานของ สศช. หน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... อาทิ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (กพอ.) หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA และสถาบันการศึกษา จำนวน 54 คน (ใน TOR ระบุอย่างน้อย 40 คน)

3) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA สำหรับกลุ่มผู้บริหารระดับสูง หลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ที่มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจกำหนดแผนและแผนงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติและระดับประเทศ จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ Prof. Dr. Maria Rosario Partidario และ Dr. Jeremy Carew-Reid ผ่านระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) แบ่งการประชุมออกเป็น 4 ช่วงเวลา โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงของ สศช. และมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... จำนวน 18 คน (ในสัญญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ระบุอย่างน้อย 15 คน)

1.1.5 จัดทำระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA (TOR ข้อ 5.5)

ที่ปรึกษาได้ทำการศึกษา ทบทวน ระบบจัดเก็บข้อมูล ให้จัดเก็บในระบบข้อมูลเดียวกัน โดยกำหนดชุดข้อมูลสารสนเทศ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงข้อมูลกับระบบงานของ สศช. ในปัจจุบัน และดำเนินการออกแบบ User interface และ User Experience สำหรับการใช้งานในอุปกรณ์ (Application/ Responsive) เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลในการศึกษา SEA รวมถึงการกำหนดสิทธิการเข้าใช้งาน ระบบข้อมูลสามารถนำเข้า/ เพิ่มเติม/ แก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลที่รองรับฟังก์ชั่นงานต่าง ๆ ในอนาคต โดยรูปแบบการสื่อสารได้จัดทำเมนูภาษาไทยในชุดข้อมูลที่เหมาะสม นอกจากนี้ ได้ดำเนินการออกแบบเมนูการติดตามและประเมินผลเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสระแก้ว สำหรับการนำเข้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ได้ดำเนินการฝึกอบรมการใช้ข้อมูลโปรแกรมระบบภูมิสารสนเทศเบื้องต้น การจัดทำแผนที่การบริหารจัดการและการใช้ระบบข้อมูล ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวนทั้งสิ้น 32 คน (ใน TOR ระบุอย่างน้อย 30 คน) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ สศช.

โดยครั้งแรกเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และครั้งสุดท้ายเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสำคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น

1.1.6 จัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง (TOR ข้อ 5.6)

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยนำแนวทาง SEA (SEA Guideline) โดยเฉพาะในส่วนของขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ของ SEA ซึ่งมี 9 ขั้นตอนย่อย ประกอบด้วย 1) ทบทวนแผน/ แผนงานและข้อมูล 2) กำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่/ เวลา 3) วิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา 4) กำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ 5) วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด 6) การประเมินข้อมูลฐาน 7) กำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น 8) จัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และ 9) จัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต ทั้งนี้ ในระหว่างการดำเนินการจัดทำพื้นที่นำร่องได้กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องตามขั้นตอนย่อย จำนวน 3 ครั้ง ประกอบด้วย 1) การเข้าพบและประชุมหารือโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเปิดตัวโครงการและลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวางแผนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขตการศึกษาในขั้นตอน SEA เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและประเมินทางเลือก และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะต่อไป

1.1.7 ประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี 2562 (TOR ข้อ 5.7)

ในการประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี 2562 ที่ปรึกษาได้ดำเนินการประมวลผลกระบวนการจัดทำทั้งหมด 5 โครงการ เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการและเปรียบเทียบเชิงกระบวนการและวิธีการจัดทำ SEA ศึกษาเชิงลึกในกระบวนการกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการมีส่วนร่วมภายใต้ 2 กระบวนการข้างต้น รวมไปถึงการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และสภาพพึงปรารถนาในการจัดทำและขับเคลื่อนการจัดทำ SEA ของประเทศไทยให้เกิดประสิทธิผล เพื่อนำผลจากการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการประเมินไปพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาแนวทาง SEA ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาสภาพแวดล้อม องค์ประกอบ กระบวนการในการกำกับ สนับสนุนการจัดทำ SEA ของประเทศไทย เพื่อสนับสนุนให้ สศช. และหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานของโครงการดังกล่าว ปฏิบัติหน้าที่การติดตามและประเมินผลเพื่อมีข้อมูลผลการติดตามประเมินผลไว้ใช้รายงาน

ต่อคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ได้ครบถ้วนและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ อย่างรวดเร็วหลังจากโครงการนำร่องในปี 2562 นี้ต่อไปด้วย

ตัวแบบที่ใช้ในการติดตามประเมินผลได้พิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ โดยเลือกใช้ตัวแบบการประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึง บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และการนำไปใช้ประโยชน์หรือผลลัพธ์ (Outcome) ทั้งขั้นต้น (Immediate Outcome) ขั้นกลาง (Intermediate Outcome) และขั้นปลาย (Final Outcome) ได้แก่ ตัวแบบ CIPP ซึ่งให้ความสำคัญกับการประเมินผล 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บริบท (Context) ทรัพยากรนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Processes) และ ผลผลิต (Products) โดยทั้ง 4 องค์ประกอบของ CIPP มีความสำคัญและมีบทบาทในการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินโครงการ

ในการรวบรวมข้อมูล นอกจากการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงาน และมติที่ประชุมที่เกี่ยวข้องแล้ว ที่ปรึกษาได้ลงพื้นที่ ศึกษา รวบรวมข้อมูล รวมถึงเข้าพบหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ SEA เพื่อรวบรวมข้อมูลมาประกอบการประเมินผลของการจัดทำ SEA และการจัดทำแผนหรือแผนงานด้วย

1.1.8 ศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ (TOR ข้อ 5.8)

สืบเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ภายในประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 นายกรัฐมนตรีได้ออกข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 17) ลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2564 ประกอบกับคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid–19) ที่ 7/2563 เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 6) จึงเป็นเหตุให้ที่ปรึกษาไม่สามารถดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวได้ แต่เพื่อให้ภาครัฐได้รับประโยชน์อันสูงสุดถึงแม้จะไม่มีการเดินทางไปศึกษาดูงานต่างประเทศก็ตาม ที่ปรึกษาจึงได้ดำเนินการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศมาต่อยอด และประยุกต์ใช้กับการพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ สศช. ได้รับความรู้ มุมมอง ประสบการณ์ต่อแนวทางการขับเคลื่อน SEA และศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศเวียดนาม อีกทั้งได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วน

โดยส่วนแรกเป็นการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม และส่วนสุดท้ายการฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

1.1.9 จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง การขับเคลื่อน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.9)

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความเห็น เรื่อง การขับเคลื่อน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 172 ราย ประกอบด้วยหน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กำหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา นักวิชาการอิสระ บริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยครั้งที่ 1 เป็นการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่องการขับเคลื่อน SEA เพื่อนำเสนอกระบวนการการขับเคลื่อน SEA ของโครงการ และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ในปี 2563 และระยะต่อไป และครั้งที่ 2 เป็นการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบในลักษณะวิดีทัศน์ ผ่านทางเว็บไซต์ ของ สศช. และ Facebook Live รวมทั้งให้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.1.10 จัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและปรับปรุงแนวทาง SEA (TOR ข้อ 5.10)

ในการจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและการปรับปรุงแนวทาง SEA ที่ปรึกษาได้ปรับปรุงจาก แนวทาง SEA พ.ศ. 2563 ที่ สศช. ได้พัฒนาขึ้นเมื่อครั้งดำเนินโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2562 โดยที่ปรึกษาได้ทำการวิเคราะห์หาช่องว่างในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางฯ เพิ่มเติม โดยนำเอาผลจากการทบทวนข้อมูล (TOR 5.1) มาผนวกรวมอีกทั้งนำประสบการณ์และผลลัพธ์ที่ได้จากการนำแนวทาง SEA พ.ศ.2563 ไปทดลองใช้จริงผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA และการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง มาประกอบการปรับปรุง

ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเสนอและแนวทาง SEA มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด ที่ปรึกษาได้นำแนวทาง SEA ไปรับฟังและระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ผ่านกิจกรรมภายใต้โครงการ ได้แก่ การประชุมกลุ่มย่อยฯ และการจัดสัมมนาฯ และนำความเห็นที่ได้รับมาวิเคราะห์ ประมวลผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงข้อเสนอและแนวทาง SEA ต่อไป

1.4 ระยะเวลาดำเนินงาน

จำนวน 15 เดือน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา

1.5 ผลผลิตจากการดำเนินงาน

1) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA แก่ผู้บริหารและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ SEA

2) ระบบข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดทำ SEA เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการประเมินสิ่งแวดระดับยุทธศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศ เครื่องมือและตัวชี้วัดของ SEA ผลการดำเนินงานของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของ สศช. และคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น รวมทั้งนำเสนอและเผยแพร่อย่างเป็นระบบบนสื่อสาธารณะ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

3) ผลการประเมินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี 2562 และข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในกระบวนจัดทำ SEA ตลอดจนการพัฒนาระบบ SEA ในระยะต่อไป

4) รายงานผลการศึกษา SEA ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ของพื้นที่นำร่อง ร่วมกับหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน

5) ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทย และแนวทาง SEA (ฉบับปรับปรุง) ที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน SEA ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ผลการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม เพื่อทดแทนการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ

1.6 ผลลัพธ์จากการดำเนินงาน

มีการขับเคลื่อน SEA อย่างต่อเนื่อง และการนำ SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

1.7 การส่งมอบงาน

ที่ปรึกษาจะต้องส่งมอบรายงาน ดังนี้

1) รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) จำนวน 20 ชุด ภายใน 2 เดือน นับถัดจากวันลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- กรอบแนวคิดในการศึกษา กลไกการบริหารงาน แผนการปฏิบัติงานที่จะให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย ขอบเขตการดำเนินงาน รวมทั้ง การทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องกับ SEA ของประเทศไทยและต่างประเทศ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.1)

- การจัดทำเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง ตลอดจนกำหนดรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.2)

- แนวทางการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง ร่วมกับหน่วยงานเจ้าของแผนงาน ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.6)

2) รายงานการศึกษาขั้นกลาง ครั้งที่ 1 (Interim Report 1) จำนวน 20 ชุด ภายในเดือนที่ 5 นับถัดจากวันลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- ผลการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.3)

- ผลการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมรวมอย่างน้อย 40 ราย ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.4)

- ความก้าวหน้าการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA อย่างเป็นระบบโดยเฉพาะโครงร่างของเว็บไซต์ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.5)

- ความก้าวหน้าของการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.6)

- ความก้าวหน้าการประเมินผลการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี 2562 ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.7)

- ผลการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง การขับเคลื่อน SEA จำนวน 1 ครั้ง ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.9)

3) รายงานการศึกษาขั้นกลาง ครั้งที่ 2 (Interim Report 2) จำนวน 20 ชุด ภายในเดือนที่ 13 นับถัดจากวันลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- ผลการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.3)

- ผลการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมอีกรวมอย่างน้อย 40 ราย ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.4)

- ความก้าวหน้าการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA อย่างเป็นระบบ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.5)

- ความก้าวหน้าของการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.6)

- ความก้าวหน้าผลการประเมินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการในปี 2562 จำนวนอย่างน้อย 5 โครงการ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.7)

4) ร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report) จำนวน 20 ชุด ภายในเดือนที่ 14 นับถัดจากวันลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- ความก้าวหน้าของการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA อย่างเป็นระบบ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.5)

- ร่างรายงาน SEA ในพื้นที่นำร่อง ในส่วนของการกำหนดขอบเขต (Scoping) ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.6)

- รายงานผลการประเมินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการใน พ.ศ. 2562 จำนวนอย่างน้อย 5 โครงการ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.7)

- ผลการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ใน SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.8)

- ผลการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่องการขับเคลื่อน SEA จำนวน 1 ครั้ง ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.9)

- ร่างข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทย และการปรับปรุงแนวทาง SEA ตามขอบเขตการศึกษา (TOR 5.10)

5) รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ภายในเดือนที่ 15 นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้างที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผลการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง รวมทั้งผลการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA และนำเสนออย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการสืบค้น โดยจะต้องมีการส่งมอบติดตั้งระบบข้อมูลและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำและวิเคราะห์ระบบข้อมูลบนสื่อสาธารณะให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รายงาน SEA ในพื้นที่นำร่อง ในส่วนของการกำหนดขอบเขต (Scoping) ผลการประเมินผลการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการใน พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ ผลการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง การขับเคลื่อน SEA ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทย และแนวทาง SEA (ฉบับปรับปรุง) ซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ประกอบด้วย

- เอกสารรายงานโครงการขับเคลื่อน SEA ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 50 เล่ม

- เอกสารรายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary Report) เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 50 เล่ม

- แนวทางประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) ภาษาไทย จำนวน 50 เล่ม และภาษาอังกฤษ จำนวน 5 เล่ม

- แฟลชไดร์ฟ (Flash Drive) ซึ่งบรรจุเอกสารรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์และรายงานสรุปสำหรับผู้บริหารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 50 ชุด

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในบทนี้ เป็นการทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) มาใช้ในกระบวนการวางแผนทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย รวมถึงการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาปัจจัยสำคัญ (Critical Factor) ที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล (SEA Effectiveness) ในการนำ SEA ไปสู่การปฏิบัติ จากการถอดบทเรียนการดำเนินงานและประสบการณ์จากประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้ SEA ในระดับนานาชาติ ตลอดจนการจัดทำ SEA ของประเทศไทยที่ครอบคลุมทั้งการใช้งาน SEA ในอดีตและการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยในระยะปัจจุบันที่ดำเนินการขับเคลื่อนโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่ได้มีการจัดทำแนวทาง SEA การจัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... การฝึกอบรมหลักสูตร SEA และการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้าน SEA โดยคาดหวังว่าผลจากการทบทวนวรรณกรรมในบทนี้ จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำ SEA มาใช้ประโยชน์ในกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยโดยเฉพาะในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานที่สำคัญของประเทศ

2.1 การทบทวนประสบการณ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของต่างประเทศ

การทบทวนประสบการณ์ SEA ของต่างประเทศ จำนวน 14 ประเทศ โดยพิจารณาจากประเทศที่มีการจัดทำระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ กระบวนการจัดทำ SEA เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA ที่เหมาะสมและเลือกใช้ได้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวในดำเนินการ SEA จากต่างประเทศ และพิจารณาจากความแพร่หลายของผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติ) โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ

1) กฎหมาย/ ข้อกำหนด

เมื่อพิจารณาลักษณะของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SEA พบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) มีการจัดทำกฎหมาย/ ข้อกำหนดในการขับเคลื่อน SEA โดยเฉพาะ 2) มีการจัดทำข้อกำหนด SEA เพิ่มเติมในกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม 3) มีกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับการวางแผนอยู่ดังเดิม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) มีการจัดทำกฎหมาย/ ข้อกำหนดในการขับเคลื่อน SEA โดยเฉพาะ

จากการตรวจสอบประเทศต่าง ๆ จำนวน 14 ประเทศพบว่ามีประเทศในกลุ่มนี้จำนวน 6 ประเทศ คือ แคนาดา เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน โปรตุเกส สวีเดน ที่มีการจัดทำกฎหมาย/ ข้อกำหนดในการขับเคลื่อน SEA โดยเฉพาะ ทั้งนี้พบว่ามี 4 ประเทศที่เป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และออกข้อกำหนดเพื่อรองรับ European SEA Directive 2001/ 42/ EC: (EU SEA Directive) ส่วนเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้จะกลับคืนสู่สาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1997 แต่เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนอาศัยคำสั่งทางการบริหารมาใช้ในการประเมินแผนมาตั้งแต่ ค.ศ. 1992 หรือตั้งแต่อยู่ภายใต้สหราชอาณาจักร ดังนั้นจึงเป็นไปได้สูงที่ระบบ SEA ของฮ่องกงจะได้รับอิทธิพลจากสหภาพยุโรป (Europe Union: EU) ขณะที่กฎหมายของแคนาดาแม้จะมีความเป็นอิสระจาก EU Directive แต่ก็ได้มีการประยุกต์ใช้เอกสารทางวิชาการชื่อ The Practice of Strategic Environmental Assessment (Thérivel and Partidário, 1996) โดย Maria Rosário Partidário นั้นจบการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก University of Aberdeen ประเทศสกอตแลนด์ ขณะที่ Riki Thérivel เองก็ทำงานด้านวิชาการอยู่ในสหราชอาณาจักรจึงเป็นไปได้สูงที่ระบบ SEA ของแคนาดาจะได้รับอิทธิพลจากสหราชอาณาจักรด้วยเช่นเดียวกัน

1.2) มีการจัดทำข้อกำหนด SEA เพิ่มเติมในกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเดิม

มีจำนวน 4 ประเทศ คือ สาธารณรัฐเช็ก เนเธอร์แลนด์ สโลวีเนีย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยกลุ่มประเทศเหล่านี้ 3 ประเทศเป็นการออกกฎหมายเพื่อตอบสนอง EU Directive ส่วนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอาจเพราะเป็นประเทศที่มีประสบการณ์ในการรับการสนับสนุนเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Devиropment Bank: ADB) ธนาคารโลก (World Bank: WB) อยู่บ่อยครั้ง และองค์กรเหล่านี้มักนำเงื่อนไขการจัดทำ SEA มาประกอบการให้ความช่วยเหลืออยู่เป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามระบบ SEA ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอาจได้รับอิทธิพลบางส่วนจาก NEPA ของสหรัฐอเมริกาและระบบกฎหมาย EIA for Plan (PEIA) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ค่อนข้างมีความใกล้ชิดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในยุคหลัง

1.3) มีกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับการวางแผนตั้งแต่ต้น

มีจำนวน 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประเทศที่เป็นจุดกำเนินของกฎหมายลักษณะนี้และอาจถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของ SEA คือ กฎหมาย NEPA (The National Environmental Policy Act, 1969) ของสหรัฐอเมริกาที่กล่าวถึงความจำเป็นในการประเมินสิ่งแวดล้อมของกระบวนการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการวางแผนจนถึงการนำไปปฏิบัติ เช่นเดียวกับระบบกฎหมายของ นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ และสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีลักษณะ

เดียวกันกับ NEPA แต่มีรายละเอียดที่ชัดเจนกว่าในเชิงกระบวนการของการประเมินสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมของนิวซีแลนด์

<u>โดยสรุป</u> กล่าวได้ว่าทุกประเทศมีระบบกฎหมายหรือระเบียบที่ส่งเสริมความเป็นทางการของระบบ SEA สะท้อนว่าความเป็นทางการและการมีกฎหมายรองรับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูง โดยพบว่ากลุ่มใหญ่ (6 จาก 14 ประเทศ) มีการจัดทำกฎหมาย SEA ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ และส่วนใหญ่ (9 จาก 14 ประเทศ) ออกเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SEA ในระดับพระราชบัญญัติ (Act)

2) การจัดทำคำแนะนำ (Guidance)

เมื่อพิจารณาลักษณะการจัดทำคำแนะนำสำหรับ SEA พบว่าสามารถแบ่งออกได้ เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) มีการจัดทำคำแนะนำการจัดทำ SEA ทั่วไป 2) กำหนดรายละเอียดคำแนะนำในกฎหมายหลักมากเพียงพอที่จะสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดทำ SEA และ 3) มีการจัดทำคำแนะนำเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) มีการจัดทำคำแนะนำการจัดทำ SEA ทั่วไป

ประเทศที่มีการจัดทำ SEA แบบทั่วไป (General Guidance) มีจำนวนถึง 10 ประเทศจาก 14 ประเทศที่ตรวจสอบ ประกอบด้วย แคนาดา เดนมาร์ก (ไม่สามารถสืบค้นฉบับภาษาอังกฤษได้) สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเช็ก (ไม่สามารถสืบค้นฉบับภาษาอังกฤษได้) เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เนเธอร์แลนด์ (ไม่สามารถสืบค้นฉบับภาษาอังกฤษได้) แอฟริกาใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน (ไม่สามารถสืบค้นฉบับภาษาอังกฤษได้) โปรตุเกส และสวีเดน

2.2) กลุ่มที่มีรายละเอียดคำแนะนำในกฎหมายหลักมากเพียงพอที่จะสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดทำ SEA

ประเทศที่มีคำแนะนำลักษณะนี้มีจำนวน 3 ประเทศ ประกอบด้วย นิวซีแลนด์ สโลวีเนีย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.3) กลุ่มประเทศที่มีการจัดทำคำแนะนำเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็น

ประกอบด้วย 4 ประเทศ ประกอบด้วย แคนาดา เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา

<u>โดยสรุป</u> กล่าวได้ว่าการจัดทำคำแนะนำสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบทั้งการบรรจุอยู่ในกฎหมายหลัก การจัดทำคำแนะนำในลักษณะทั่วไป และคำแนะนำรายสาขา รายพื้นที่ หรือรายประเด็น

3) การบังคับใช้ SEA

เมื่อพิจารณาลักษณะของการบังคับใช้พบว่า SEA ถูกบังคับใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน และข้อเสนอที่สำคัญ โดยลักษณะการบังคับใช้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA ชัดเจน ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA และ ระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1) กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA ชัดเจน

ประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเช็ก สโลวีเนีย แอฟริกาใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โปรตุเกส และสวีเดน

3.2) ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA

ประกอบด้วย 4 ประเทศ แคนาดา เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์

3.3) ระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA

มีเพียงประเทศเดียว คือ เนเธอร์แลนด์

โดยสรุป กล่าวได้ว่าประเทศที่จัดทำ SEA ส่วนใหญ่ (10 จาก 14 ประเทศ) มีการระบุประเภทของแผนที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน

4) หน่วยงานขับเคลื่อนและกำกับดูแลการจัดทำ SEA

พบว่าทุกประเทศที่ดำเนินการศึกษามอบอำนาจให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน และข้อเสนอเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA

5) กลไกในการส่งเสริมคุณภาพ SEA

พบว่า ทุกประเทศอาศัยหลายกลไกในการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย กฎหมาย คำแนะนำ หน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการแนะนำหรือตรวจสอบรายงานสิ่งแวดล้อม รวมถึงกลไกการอนุมัติก่อนที่นโยบาย แผน และแผนงาน และข้อเสนอจะถูกนำไปสู่การปฏิบัติ

รายละเอียดเป็นรายประเด็นและรายประเทศปรากฏ ดัง**ตารางที่ 2.1-1**

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
1) แคนาดา	Cabinet Directive ค.ศ. 1990 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1999	มีคำแนะนำในการดำเนินการ SEA ที่มีชื่อว่า “The Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals: Guidelines for Implementation the Cabinet Directive (2010) โดยสาระสำคัญประกอบด้วย (MPWGSC., 2010) 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับ SEA 2) บทบาทและความรับผิดชอบ 3) หลักการชี้นำ (Guiding Principle) และ การนำไปใช้ 4) กระบวนการจัดทำ SEA ประกอบด้วย 4.1) การตรวจสอบเบื้องต้น (Preliminary Scan) 4.2) การดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น 4.3) การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย SEA 4.4) กรณีพิเศษ (Special Case) 4.5) ระดับรายละเอียดที่เหมาะสมในการวิเคราะห์และรายงาน 4.6) ความกังวลใจของสาธารณะ 4.7) การจัดทำเอกสารและการรายงาน	1) ข้อเสนอนโยบาย/ แผน/ แผนงานที่ต้องเสนอให้รัฐมนตรี/ คณะรัฐมนตรีอนุมัติ 2) ข้อเสนอนโยบาย/ แผน/ แผนงาน ที่อาจส่งผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในขั้นการนำไปปฏิบัติ	1) คณะรัฐมนตรี จะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่านโยบาย แผน และแผนงานที่เสนอขึ้นมามีการรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ 2) รัฐมนตรี ได้แก่ 2.1) รัฐมนตรีแต่ละคนรับผิดชอบในการดูแลให้นโยบาย แผน และแผนงาน ที่ตัวเองรับผิดชอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาลตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาล 2.2) รัฐมนตรีที่เป็นเจ้าของนโยบาย แผน และแผนงาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามข้อเสนอที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และองค์ประกอบที่เกิดจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 3) เจ้าหน้าที่ระดับกรมและหน่วยงาน รับผิดชอบในการตรวจสอบว่าข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการบูรณาการเข้ากับทางเลือกการพัฒนาในข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานอย่างเหมาะสม ก่อนที่จะนำเสนอเพื่อให้รัฐมนตรีตัดสินใจ 4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อม เป็นผู้นำในการกำหนดกรอบการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศและการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ SEA กับข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงาน 5) กรมสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของแคนาดา (Department of Environment and Climate Change Canada) ช่วยจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์ทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาให้กับหน่วยงานตามคำขอ 6) หน่วยงานการประเมินสิ่งแวดล้อมของแคนาดา (The Canadian Environmental Assessment Agency) โดยการสนับสนุนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ SEA กับข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานของรัฐบาล ให้คำปรึกษากับกรมสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนทำหน้าที่ฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 7) คณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Commissioner of the Environment and Sustainable Development) กำกับดูแลรัฐบาลในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาลกลาง

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
2) เดนมาร์ก	1) EU SEA Directive 2001/ 42/ EC 2) A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects No. 425 of 18 May 2016 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันอังคารที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	1) คู่มือระดับชาติ (National Guidance) 2) คู่มือระดับภูมิภาค/ ท้องถิ่น (Regional/ Local Level Guidance) 3) คู่มือทั่วไป (SEA Manual/ General Guidance) โดยสาระสำคัญประกอบด้วย การกำหนดขอบเขต (Scoping) และ รายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Reports) (Publications Office of the European Union, 2016)	1) แผนที่กำหนดใน A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects No. 425 2) แผนอื่น ๆ ที่นำมาใช้โดยหน่วยงานของรัฐและรวมถึงการแก้ไขแผน	1) หน่วยงานส่งเสริมสนับสนุน คือ Ministry of the Environment Nature Agency 2) หน่วยงานให้คำปรึกษา คือ The Danish Environmental Protection Agency เป็นหน่วยงานให้คำปรึกษาตาม EU SEA Directive 3) หน่วยงานจัดทำ SEA ประกอบด้วย หน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของข้อเสนอ
3) สหราชอาณาจักร	EU SEA Directive อนุวัติกับกฎหมายในประเทศประกอบด้วย 1) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations (อังกฤษ) 2004 2) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations (ไอร์แลนด์เหนือ) 2004 3) Environmental Assessment (สกอตแลนด์) Act 2005 4) The Environmental Assessment of Plans and Programmes (เวลส์) Regulations 2004	1) มีการจัดทำแนวทางในการนำ European SEA Directive 2001/ 42/ EC ไปสู่การปฏิบัติที่เรียกว่า “A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (September 2005) มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย 1) SEA กับ การปรึกษาหารือ 2) SEA กับ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 3) ขั้นตอนการจัดทำ SEA ที่ประกอบด้วย 3.1) การกำหนดบริบท วัตถุประสงค์ การกำหนดสถานการณ์พื้นฐาน (Establishing the Baseline) และขอบเขตการตัดสินใจ 3.2) การพัฒนาและการปรับแต่งทางเลือก และการประเมินผลกระทบ 3.3) การจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อม 3.4) การปรึกษาหารือและการตัดสินใจ และ 3.5) การติดตามการนำแผน/ แผนงานไปสู่การปฏิบัติ 2) นอกจากนี้ยังมีคำแนะนำที่เป็นรายสาขาอื่น ๆ อาทิ 2.1) Transport Plans in England (DfT): Strategic Environmental Assessment–Core Guidance for Transport Plans and Programmes 2.2) Environment Agency Guidelines 2004: SEA Good Practice Guidelines 2.3) Land Use and Spatial Plans in England (ODPM): Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Frameworks	1) แผนและแผนงานที่พิจารณาว่ามีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ประกอบด้วย แผนหรือแผนงานทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ป่าไม้ ประมง พลังงาน อุตสาหกรรม การขนส่ง การจัดการของเสีย การจัดการน้ำ การสื่อสาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การวางผังเมืองและผังประเทศหรือการใช้ที่ดิน และที่ระบุไว้ในภาคผนวกที่ 1 และ 2 ของ Directive 85/ 337/ EEC 2) แผนและแผนงานที่ใช้พื้นที่ขนาดเล็กในระดับท้องถิ่น รวมถึงแบบแปลนอาคารในพื้นที่ที่จำกัด โดยมีเกณฑ์สำคัญ คือ “แผนและแผนงานจะใช้พื้นที่ขนาดใหญ่หรือครอบคลุมมากน้อยเพียงใดไม่สำคัญ แต่ขึ้นกับว่า อาจจะก่อให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญหรือไม่” 3) แผนและแผนงานที่มีการปรับเปลี่ยนบางส่วน (Minor Modifications) โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญโดยไม่คำนึงถึงขนาดของการปรับเปลี่ยน (European Commission Guidance, Paragraph 3.36)	1) หน่วยงานให้คำปรึกษา/ หน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ 1.1) อังกฤษ ประกอบด้วย Historic England, Natural England และ The Environment Agency 1.2) ไอร์แลนด์เหนือ คือ Department of the Environment, Northern Ireland 1.3) สกอตแลนด์ ประกอบด้วย Scottish Environment Protection Agency และ Scottish Natural Heritage and Scottish Ministers (Historic Scotland) 1.4) เวลส์ คือ Natural Resources Wales and Cadw[1] นอกจากนี้ ยังอาจมีการปรึกษาหารือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นกรณีไป 2) หน่วยงานจัดทำ SEA ในสหราชอาณาจักรส่วนใหญ่ถูกดำเนินการโดยท้องถิ่นในกระบวนการจัดทำแผนท้องถิ่นของตน อย่างไรก็ตาม อาจมีหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องบางหน่วยงานนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการจัดทำแผน ซึ่งกรณีนี้รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้รับผิดชอบ

[1] เป็นคำออกเสียงสำเนียงเวลส์ แปลว่า รักษา ("Keeping/ Preserving") เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ให้บริการด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว (Retrieved on February 1, 2021 from https://cadw.gov.wales/sites/default/files/2019-07/37616%20Introducing%20CADW_ENGLISH%20WEB%20%28003%29_1.pdf)

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		2.4) Land Use and Spatial Plans in Scotland (Scottish Executive): Interim Planning Advice on the Environmental Assessment of Development Plans 2.5) Land Use and Spatial Plans in Wales (Welsh Assembly Government): Strategic Environmental Assessment (SEA) of Unitary Development Plans – Interim Good Practice Guide		
4) สาธารณรัฐเช็ก	EU SEA Directive ถ่ายทอดการบังคับใช้โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศ คือ 1) The Act No. 100/2001 Coll., on Environmental Impact Assessment (The EIA Act) โดยกรอบกฎหมายนี้ครอบคลุมทั้งกระบวนการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และ SEA ซึ่งได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการปรับปรุงครั้งล่าสุดเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2017 ภายใต้บทบัญญัติที่ § 10a - § 10j 2)The Act No. 183/2006 Coll. และ Building Act ซึ่งเป็นกระบวนการจัดทำ SEA ในกระบวนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน	มีคำแนะนำการจัดทำ SEA ระดับชาติ (National Guidance)[2]	1) เป็นไปตาม European SEA Directive 2001/ 42/ EC ประกอบด้วย แผนหรือแผนงานด้านน้ำ ขยะ คุณภาพอากาศ ที่อยู่อาศัย และเพิ่มเติมในส่วนของแผนและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาภูมิภาค" หรือ "สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ" ด้วย 2) ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา 3 วรรค 3 ของ European SEA Directive 2001/ 42/ EC คือ "พื้นที่ขนาดเล็กในระดับท้องถิ่น" และ "การปรับเปลี่ยนแผนและแผนงานบางส่วน" 3) กรณีที่มีการปรับปรุงแผน/ แผนงานให้เป็นปัจจุบัน หรือ การเปลี่ยนแปลงแผน/ แผนงานใหม่ที่สำคัญ อาทิ การเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย การปรับมาตรการ การปรับเปลี่ยนทางเลือก	มีหน่วยงานตามกฎหมายหลายหน่วยงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับขั้นตอน SEA ในสาธารณรัฐเช็ก ประกอบด้วย 1) หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำ SEA คือ กระทรวงสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐเช็ก (The Ministry of the Environment of the Czech Republic) รับผิดชอบโดยหน่วย SEA (SEA Unit of the Czech Ministry of the Environment) หรือ หน่วยงานระดับภูมิภาคที่มีอำนาจการปกครองพื้นที่ ที่แผน/ แผนงานกำลังถูกจัดทำขึ้น 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย คือ หน่วยงานที่กฎหมายให้อำนาจที่ในการคุ้มครองผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามกฎข้อบังคับทางกฎหมายและมีขอบเขตอำนาจเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ อาทิ หน่วยงานตรวจสอบสิ่งแวดล้อมของเช็ก (The Czech Environmental Inspectorate) 3) รัฐบาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง คือ รัฐบาลท้องถิ่นที่มีเขตอำนาจการปกครองกับดินแดนที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดหรือบางส่วน
5) เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน	กฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ประกอบด้วย - The 1992’s Governor’s Policy (SØREN Stenderup Jensen, 2010) - The Environmental Impact Assessment Ordinance (EIAO) 1997 มีผลบังคับใช้เมื่อวันพุธที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2541 (Environmental Protection Department Government of Hong Kong Special Administrative Region, 2009)	มีคู่มือระดับชาติ ที่เรียกว่า “Hong Kong Strategic Environmental Assessment Manual (November 2004) ” (Environmental Protection Department Government of Hong Kong Special Administrative Region, 2004) โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย ส่วนที่ 1 SEA คืออะไร (What is SEA) ประกอบด้วย 1) คำนิยามและวัตถุประสงค์ของ SEA 2) ประโยชน์ของ SEA 3) ควรจัดทำ SEA เมื่อใด และ 4) ใครควรจะดำเนินการจัดทำ SEA ส่วนที่ 2 กลไกของ SEA ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย 1) วิวัฒนาการของ SEA	Environmental Protection Department (EPD) ได้ช่วยผู้ปฏิบัติให้สามารถระบุ PPP ที่ควรจัดทำ SEA โดยการออกแบบรายการตรวจสอบหน้าเดียว (A One - Page Checklist) ขึ้นใน ค.ศ. 1998 และถือเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือเวียนของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้หน่วยงานซึ่งโดยทั่วไป จะไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก สามารถระบุข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง PPP และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น รายการตรวจสอบสามารถแจ้งให้ผู้ใช้ตรวจสอบว่า PPP ของหน่วยงานตัวเองอาจเชื่อมโยงกับนโยบายหรือประเด็น	กรมคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environment Protection Department: EPD)

[2] ไม่ปรากฏรายละเอียดคำแนะนำที่เป็นภาษาอังกฤษทำให้ไม่สามารถระบุสาระสำคัญของ Guidance ได้

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
	- The 1999 Policy Address กำหนดให้หน่วยงานด้านนโยบายทั้งหมดดำเนินการประเมินผลกระทบของความยั่งยืน (Sustainability Impact Assessment) สำหรับข้อเสนอด้านนโยบายหลักที่มีความสำคัญ - The 2002 Policy Address กำหนดให้มีการ “ประเมินความยั่งยืน (Sustainability Assessment)” และ “ผลอย่างยั่งยืน (Sustainability Implications)” สำหรับข้อเสนอหลัก ตั้งแต่เมษายน 2002	2) ความแตกต่างระหว่างรูปแบบและแนวทาง SEA 3) ข้อกำหนดด้านการบริหารจัดการ และ 4) ข้อกำหนดด้านกฎหมาย ส่วนที่ 3 วิธีการจัดทำ SEA ประกอบด้วย 1) กระบวนการทั่วไปในการจัดทำ SEA 2) ความแตกต่างที่สำคัญของกระบวนการจัดทำสำหรับ SEA แต่ละประเภทที่แตกต่างกัน และ 3) ระเบียบวิธีการจัดทำ SEA ส่วนที่ 4 ประสบการณ์จัดทำSEA ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และแนวโน้มของโลก ประกอบด้วย 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) เกณฑ์การจัดทำ SEA ของ IAIA และ 3) ความท้าทายและประเด็นสำคัญ	ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร เช่น การขนส่ง การจ่ายและการใช้ไฟฟ้า การใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่อ่อนไหวต่อระบบนิเวศ หรือมีความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรือมุมมองที่ถูกระบุ เป็นต้น	
6) เนเธอร์แลนด์	- European SEA Directive 2001/42/EC ที่มีความสอดคล้องหรือได้รับการสนับสนุนโดยกฎหมายที่มีการบังคับใช้อยู่เดิม คือ 1) The Environmental Management Act 1979 (“Wet Milieubeheer”) Mainly Chapter 7 (Wij Juliana et al., 2018) 2) The Decree on Environmental Impact Assessment 1994 (“Besluit llieueffectrapportage”) (Liv Malin Andreasson et al., 2020)	- มีคำแนะนำการจัดทำ SEA ระดับชาติ (National Guidance) - มีคู่มือ/ คำแนะนำในการจัดทำ SEA ทั่วไป (SEA Manual/ General Guidance)	มีช่องทางที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการจัดทำ SEA จำนวน 2 ช่องทาง คือ ช่องทางแรก คือ SEA บังคับใช้กับแผนหรือแผนงานที่เป็นกรอบชี้นำการดำเนินกิจกรรมที่ต้องจัดทำ EIA หรืออย่างน้อยเป็นแผนหรือแผนงานที่เป็นกรอบชี้นำกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นบางส่วน ประกอบด้วย 1) เป็นกรอบชี้นำการกำหนดที่ตั้งหรือเส้นทางสำหรับกิจกรรมเหล่านั้น หรือ 2) เป็นกรอบสำหรับการพิจารณาที่ตั้ง 1 แห่ง หรือเส้นทาง 1 เส้นทาง หรือมากกว่าจากจำนวนที่ตั้งหลายแห่งหรือเส้นทางหลายเส้นทาง โดยในส่วน C และส่วน D ของภาคผนวกของ The Decree on Environmental Impact Assessment 1994 (“Besluit milieueffectrapportage”) คอลัมน์ที่สามจะอธิบายอย่างชัดเจนว่ามีแผนประเภทใดที่ต้องจัดทำ SEA และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแผนเหล่านี้ ช่องทางที่สอง คือ SEA เป็นข้อบังคับสำหรับแผนหรือแผนงานซึ่งกิจกรรมที่รวมอยู่ในแผนจะต้องมีการประเมินความเหมาะสมตาม The Act on Nature Conservation 2017 (Wet Natuurbescherming) และ The Dutch Implementation of the Birds and Habitats Directives	1) หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินจัดทำแผนหรือแผนงาน จะเป็นหน่วยงานที่สามารถตัดสินใจจัดทำ SEA ได้ด้วยตัวเอง 2) หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำแผนหรือแผนงาน อาจหมายถึง เทศบาล จังหวัด หรือ หน่วยงานระดับประเทศ แต่หากพิจารณาในเชิงตัวเลข จะพบว่า SEAs ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเทศบาลที่มีอำนาจ 3) หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำ SEA จะต้องขอคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อมจาก The Netherlands Commission for Environmental Assessment (NCEA) เพื่อพิจารณาและตรวจสอบว่า รายงาน SEA มีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจในการวางแผนหรือแผนงานที่ครบถ้วน เพียงพอ และถูกต้องหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดแล้วความรับผิดชอบต่อคุณภาพที่เพียงพอของรายงานด้านสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำแผนหรือแผนงานที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
7) สหรัฐอเมริกา	The National Environmental Policy Act หรือ NEPA (ค.ศ. 1969) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2000	เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของการจัดทำ SEA ภายใต้ NEPA ซึ่งเป็นกฎหมายที่ระบุเจตนารมณ์และหลักการแบบกว้างๆมาอย่างยาวนานจึงมีการจัดทำเอกสารคำแนะนำในรูปแบบ Guidance ออกมาเป็นจำนวนมากและ	National Environmental Policy Act of 1969 หมวดที่ 1 ส่วนที่ 102 กำหนดให้ นโยบาย กฎระเบียบ และกฎหมายสาธารณะของสหรัฐอเมริกาจะได้รับการตีความและบริหารตามนโยบายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้	1) คณะกรรมการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Council on Environmental Quality) ประกอบด้วยสมาชิก 3 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี เพื่อประเมินแผนงานและกิจกรรมของรัฐบาลกลางตาม

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		หลากหลายทั้งในการประเมินสิ่งแวดล้อมในการจัดทำแผนเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นเป็นจำนวนมาก อาทิ 1) Guidelines for Human Exposure Assessment ตีพิมพ์เดือนตุลาคม ค.ศ. 2019 2) Environmental Management Guideline ตีพิมพ์เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 3) Guidelines for Implementation of Executive Order 13141–Environmental Review of Trade Agreements ตีพิมพ์เดือนธันวาคม ค.ศ. 2000 4) Cumulative Effects Assessment ตีพิมพ์เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1999 5) EPA Guidance for Consideration of Environmental Justice in Clean Air Act Section 309 Reviews ตีพิมพ์เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1999 6) Environmental Review Manual for Wastewater Facilities Planning ตีพิมพ์เดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 7) Scoping Guidance ตีพิมพ์เดือนเมษายน ค.ศ. 1981 8) A Review of Environmental Impact Assessment Methodologies ตีพิมพ์เดือนเมษายน ค.ศ. 1974 9) Environmental Impact Statement Guidelines ตีพิมพ์เดือนเมษายน ค.ศ. 1973		นโยบายที่กำหนดไว้ในหมวด 1 ของ NEPA[3] การริเริ่มและให้เสนอแนะนโยบายระดับชาติในการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดทำรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมส่งให้กับประธานาธิบดีเพื่อรายงานต่อสภาคองเกรส 2) หน่วยงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (United States Environmental Protection Agency: EPA) ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักในระดับปฏิบัติรวมถึงการจัดทำเอกสาร และรายงานวิชาการและการยกระดับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ
8) นิวซีแลนด์	Resource Management Act (RMA) ค.ศ. 1991 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2013 และ ค.ศ. 2017	พื้นฐานของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ของประเทศนิวซีแลนด์ คือ มาตรา 32 ของ RMA ซึ่งเป็นการประเมินนโยบาย แผน และแผนงานต่าง ๆ (Government of New Zealand, 2017) ทั้งนี้ แม้ว่าจะไม่มีคำแนะนำโดยละเอียดที่อธิบายถึงวิธีดำเนินการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมของ นโยบาย แผน และแผนงาน แต่ในทางปฏิบัติ กฎหมายมาตรานี้ได้แนะนำทางอ้อมให้มีการพัฒนารายงาน SEA ที่เรียกว่า "รายงานมาตรา 32 (Section 32 Report) " ซึ่งจะถูกจัดทำขึ้นหลังจากมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของแผน และแผนงาน	นิวซีแลนด์ไม่มีข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับ SEA เป็นการเฉพาะ และ ไม่พบอย่างชัดเจนในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวโน้มของนิวซีแลนด์ คือ การรวมองค์ประกอบพื้นฐานของการประเมินสิ่งแวดล้อมเข้ากับกฎหมายการวางแผนแทนการแนะนำ SEA อย่างชัดเจนภายใต้กฎหมายเฉพาะหรือแนวทางที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย ดังนั้น ข้อกำหนดสำหรับ SEA ในนิวซีแลนด์จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นไปโดยปริยายมากกว่าชัดเจน (McGimpsey and Morgan, 2013; Sadler, 2011; Dixon, 2005) องค์ประกอบของ SEA สะท้อนให้เห็นในพระราชบัญญัติการจัดการทรัพยากร (RMA) ค.ศ. 1991	สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับแผนของนิวซีแลนด์ ประกอบด้วย 1) นโยบายระดับชาติ (National Policy Statements) นโยบายชายฝั่งทะเลระดับประเทศ (New Zealand Coastal Policy Statements) จัดทำโดย หน่วยงานภายใต้รัฐบาลกลาง (Central Government) 2) นโยบายภูมิภาค (Regional Policy Statements) แผนภูมิภาค (Regional Plans) แผนชายฝั่งทะเลระดับภูมิภาค (Regional Coastal plan) จัดทำโดยกรรมการภูมิภาค (Regional Councils)

[3] นโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ส่วนที่ 101 (a) ว่าด้วยเจตนารมณ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม (b) ว่าด้วยแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 102 (a) ว่าด้วยนโยบายด้านการใช้เทคนิค (b) ว่าด้วยวิธีการขั้นตอน (c) ว่าด้วยการจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อม (d) ว่าด้วยหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ (e) การศึกษา พัฒนา และอธิบายทางเลือกที่เหมาะสม (f) นโยบายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ (g) การสร้างความพร้อมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (h) การใช้ข้อมูลทางนิเวศวิทยา (i) การช่วยเหลือ the Council on Environmental Quality ที่จัดตั้งขึ้น ตามหมวด II ของพระราชบัญญัตินี้ และส่วนที่ 103 ว่าด้วยการทบทวนกฎหมายและระเบียบไม่ให้ขัดกับกฎหมายนี้

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		และมีการใช้ทางเลือกในรายงาน SEA สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนหรือแผนงาน นอกเหนือจากมาตรา 32 แล้วส่วนอื่น ๆ ของ RMA ยังเน้นถึงองค์ประกอบสำคัญบางประการที่สนับสนุนการนำ SEA ไปใช้ ประการแรก มีคำจำกัดความที่กว้างกว่าของ "สิ่งแวดล้อม" ภายใต้มาตรา 2 ของ RMA โดยกำหนด "ความหมายของแวดล้อม" ครอบคลุม ก. ระบบนิเวศและส่วนประกอบต่าง ๆ รวมถึงผู้คนและชุมชน ข. ทรัพยากรธรรมชาติและกายภาพทั้งหมด ค. คุณค่าของความสะดวก (Amenity Values) และ ง. สภาพสังคม เศรษฐกิจ สุนทรียภาพ และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อข้อ ก ถึง ค และเรื่องอื่น ๆ (Government of New Zealand, 2017) นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลัก ของ RMA คือการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและกายภาพอย่างยั่งยืน (Ministry for Environment, 2018) โดย มาตรา 5 ของ RMA ให้คำจำกัดความของ "การจัดการที่ยั่งยืน" ไว้ว่าเป็น "การจัดการการใช้การพัฒนาและการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและทางกายภาพในทิศทางหรือในอัตราที่ช่วยให้ผู้คนและชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและเพื่อสุขภาพและความปลอดภัยของคณะกรรมการได้ (Ministry for Environment, 2018) และที่สำคัญคือมาตรา 5(2) เน้นย้ำสิ่งที่สอดคล้องกับหลักการของ SEA คือ การหลีกเลี่ยง แก้ไข หรือบรรเทาผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมการพัฒนา (Resource Management Act (RMA), 1991; 2017)	(แก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 2013 และใน ค.ศ. 2017) ซึ่งกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับแผน นโยบายและแผนงาน ระดับภูมิภาคและเขต ทั้งหมดเพื่อประโยชน์สำหรับการจัดการทรัพยากร (Ministry for Environment, 2018; Government of New Zealand, 2013; McGimpsey and Morgan, 2013; Dixon, 2005; Memon, 2005) โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภายใต้พระราชบัญญัติที่มีความหนาถึง 780 หน้าฉบับนี้ จะอยู่ที่ ส่วนที่ 5 (Part 5) มาตรฐาน (Standard) นโยบาย (Policy Statement) และแผน (Plan) ซึ่งจะระบุประเภทของนโยบายและแผนที่จะต้องมีวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยนโยบายระดับชาติ (National Policy statements) นโยบายชายฝั่งทะเลระดับประเทศ (New Zealand Coastal Policy Statements) นโยบายภูมิภาค (Regional Policy Statements) แผนภูมิภาค (Regional Plans) และแผนเขต (District Plans)	3) แผนเขต (District Plans) จัดทำโดย กรรมการเขตและจังหวัด (District and City Councils) 4) ส่วนรัฐมนตรีกระทรวงสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับชาติ การจัดทำแผนด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม พิจารณาและคิดค้นมาตรการทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกฎหมายจัดการทรัพยากร (RMA 1991 มาตรา 24, 2012)
9) สโลวีเนีย	European SEA Directive 2001/ 42/ EC ถ่ายทอดการบังคับใช้โดยกฎหมายในประเทศโดย The New Environmental Protection Act (Zakon o Varstvu Okolja – ZVO-1) 2004	สโลวีเนียไม่มีแนวทาง SEA เป็นการเฉพาะ แต่ดำเนินการที่สอดคล้องกับ EU SEA Directive โดย The New Environmental Protection Act (Zakon o varstvu okolja – ZVO-1) 2004 หมวด 3 ว่าด้วยการบูรณาการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Integrated Environmental Impact Assessment) ซึ่งทำหน้าที่เสมือนคำแนะนำ โดยมีกฎหมายมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย	SEA มีผลบังคับใช้สำหรับแผน/ แผนงานด้านการเกษตร การป่าไม้ การประมง พลังงาน อุตสาหกรรม การขนส่ง การจัดการของเสีย การจัดการน้ำ การสื่อสารโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การวางผังเมืองและประเทศ หรือการใช้ที่ดิน และที่กำหนดไว้ใน EIA Directive หรือ The Habitats Directive หรือที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ	สโลวีเนียมีการจัดตั้ง “แผนกยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม” ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระแยกต่างหากภายในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม โดยมีหน้าที่ คือ 1) ให้ความเห็นในขั้นตอนการกลั่นกรอง (Screening) และเผยแพร่ทางเว็บไซต์ 2) ให้ความเห็นเกี่ยวกับรายงานสิ่งแวดล้อม 3) อนุมัติการยอมรับด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Acceptability Approval) และเผยแพร่ทางเว็บไซต์

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		1) มาตรา 40 ว่าด้วย การบูรณาการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2) มาตรา 41 ว่าด้วยรายงานสิ่งแวดล้อม 3) มาตรา 42 ว่าด้วย ความเห็นของกระทรวงและองค์กรอื่น ๆ เกี่ยวกับรายงานสิ่งแวดล้อม 4) มาตรา 43 ว่าด้วยการมีส่วนร่วม 5) มาตรา 44 ว่าด้วยผลกระทบข้ามพรมแดน 6) มาตรา 45 ว่าด้วยการประเมินแผนของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป 7) มาตรา 46 ว่าด้วยการอนุมัติแผน 8) มาตรา 47 ว่าด้วยการแจ้งให้ทราบในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ 9) มาตรา 48 ว่าด้วยการติดตามประเมินผลการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และ 10) มาตรา 49 ว่าด้วย บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการบูรณาการการประเมินร่างแผนชาติ		
10) แอฟริกาใต้	The National Environmental Management Act (ค.ศ. 1998) และที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2014	กฎหมายฉบับนี้แม้จะไม่ใช่กฎหมายสำหรับ SEA โดยตรงแต่เป็นกฎหมายที่บังคับให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางและระดับจังหวัดที่ภารกิจความรับผิดชอบมีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมในขั้นการนำไปปฏิบัติ และแผนจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Implementation and Management Plan) ทั้งนี้ แผนสิ่งแวดล้อมทั้งในขั้นการนำไปปฏิบัติและการจัดการนั้นบังคับใช้ครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย แผน และแผนงาน และการตัดสินใจต่าง ๆ โดยมาตรา 12 (a) ของกฎหมายนี้ได้ระบุวัตถุประสงค์ของแผนสิ่งแวดล้อมในขั้นการนำไปปฏิบัติ และแผนจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า “เพื่อประสานงานและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับนโยบาย แผน และแผนงาน และการตัดสินใจของหน่วยงานระดับชาติต่าง ๆ และ ส่วนราชการระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่หรือได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานให้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปกป้องสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนและบทบาทหน้าที่ และ ส่งเสริมความสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม” โดยเนื้อหาของแผนที่ระบุไว้ในมาตรา 13 อาทิ การอธิบายว่านโยบาย แผน และแผนงาน จะส่งผล	ใน Schedule 1 ของกฎหมายฉบับนี้ได้ระบุหน่วยงานระดับชาติที่ภารกิจตามหน้าที่อาจส่งผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) Department of Environmental Affairs 2) Department of Rural Development and Land Reform 3) Department of Agriculture, Forestry and Fisheries 4) Department of Human Settlements 5) Department of Trade and Industry 6) Department of Water Affairs 7) Department of Transport 8) Department of Tourism 9) Department of Defense 10) Department of Public Enterprises และ 11) Department of Public Works ส่วน Schedule 2 ของกฎหมายฉบับนี้ได้ระบุหน่วยงานระดับชาติที่ภารกิจตามหน้าที่ที่อาจเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) Department of Environmental Affairs 2) Department of Water Affairs 3) Department of Mineral Resources 4) Department of Energy	หมวดที่ 2 ของกฎหมายนี้ได้กล่าวถึงสถาบันที่จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนกฎหมายนี้ว่าประกอบด้วย อาทิ สภาที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (National Environmental Advisory Forum) คณะกรรมการเพื่อความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม (Committee for Environmental Co-Ordination) กระทรวงกิจการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (Ministry of Environmental Affairs and Tourism) และ กระทรวงแร่และพลังงาน (Ministry of Minerals and Energy) เป็นต้น รวมทั้งหน่วยงานที่เป็นเจ้าของนโยบาย แผน และแผนงาน

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		กระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร (โดย SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ระบุในกฎหมายฉบับปรับปรุง ค.ศ. 2014) อธิบายวิธีการที่หน่วยงานระดับชาติหรือจังหวัดที่เกี่ยวข้องจะสามารถตรวจสอบได้ว่านโยบาย แผน และแผนงาน ของหน่วยงานได้ปฏิบัติตามหลักการภายใต้กฎหมายนี้ รวมทั้งในหมวด 4 ได้ระบุถึงแนวทางการตัดสินใจที่ยุติธรรม และการจัดการความขัดแย้ง (Fair Decision Making and Conflict Management) หมวดที่ 5 ว่าด้วยการบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้แม้จะไม่ใช่กฎหมาย SEA โดยตรงแต่มีวัตถุประสงค์ และรูปแบบที่ใกล้เคียงกับ SEA อย่างมาก	5) Department Rural Development and Land Reform 6) Department of Health และ 7) Department of Labour	
11) สาธารณรัฐประชาชนจีน	- The "Regulations on Environmental Impact Assessment for Planning (October, 2009)" - Environmental Impact Assessment Law of the People's Republic of China (2018 revision) (MJICOMG, 2018) หมวด (Section) ที่ 4	มีการจัดทำแนวทาง คือ Technical Guidelines for Plan Environmental Impact Assessment General Principles (September, 2014) (เนื่องจากไม่มีเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษ จึงทำให้ที่ปรึกษา ไม่สามารถตรวจสอบโครงสร้างของคู่มือได้) (MEEPRC, 2014)	- มาตรา 7 (1) ของกฎหมาย EIA คือ แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนการก่อสร้าง แผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มแม่น้ำ และพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาค - มาตรา 8 ของกฎหมาย EIA คือ “แผนพิเศษ (Special Plan)" สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ พลังงาน การอนุรักษ์น้ำ การคมนาคม การก่อสร้างในเมืองการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ	- หน่วยงานที่ต้องจัดทำ SEA คือ หน่วยงานเจ้าของแผนของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นระดับเทศบาล หรือ ที่สูงกว่า - หน่วยงานที่มีบทบาทขับเคลื่อน การจัดทำ SEA ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เรียกว่า EIA for Plan (PEIA) คือ The State Environmental Protection Administration (SEPA)
12) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 บทที่ 2 การวางแผนเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และแผนการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	คำแนะนำในการจัดทำ SEA ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามถูกระบุอย่างละเอียดใน Law on Environmental Protection 2014 หมวดที่ 2 ส่วนที่ 2 ดังนี้ 1) มาตรา 13 ว่าด้วยขอบเขตของแผนที่จะต้องมีการจัดทำ SEA 2) มาตรา 14 ว่าด้วยการดำเนินการเพื่อจัดทำ SEA ซึ่งจะระบุถึงหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการจัดทำ SEA การระบุถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดทำ SEA การนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ และหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำรายงาน SEA 3) มาตรา 15 ว่าด้วยสาระสำคัญของรายงาน ซึ่งประกอบด้วย 3.1) ความจำเป็น บทบัญญัติทางกฎหมายพื้นฐาน สำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 3.2) ระเบียบวิธีในการจัดทำ SEA 3.3) สรุปสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 3.4) พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบเมื่อมีการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ	มาตรา 13 ได้ระบุถึงขอบเขตของแผนที่จะต้องมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์และการวางแผนทั่วไปสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค ภูมิภาคทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ระเบียงและเส้นทางการพัฒนา (Corridors and Belts) 2) การวางแผนทั่วไปสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมืองและจังหวัดที่ขึ้นกับรัฐบาลกลางและหน่วยทางเศรษฐกิจที่มีการบริหารรูปแบบพิเศษ 3) ยุทธศาสตร์และการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ การแปรรูปและการส่งออก เทคโนโลยีขั้นสูง และเขตอุตสาหกรรม 4) ยุทธศาสตร์และการวางแผนการขุดเจาะและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดขึ้นไป 5) ยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และรายสาขา ในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ที่อาจส่งผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม	มาตรา 14 กำหนดให้ หน่วยงานกำกับดูแลที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่ระบุในมาตรา 13 จะต้องรับผิดชอบในการจัดเตรียมหรือว่าจ้างหน่วยงานที่ปรึกษาเพื่อจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กับกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ การวางแผน และ ข้อเสนอ และ จะต้องรับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อทำการตรวจสอบ มาตรา 16 กำหนดให้ 1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในส่วนของยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอที่รัฐสภา รัฐบาล และนายกรัฐมนตรีต้องพิจารณา 2) กระทรวงและหน่วยงานระดับกรม ต้องตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในส่วนของยุทธศาสตร์การวางแผน และข้อเสนอภายในขอบเขตอำนาจของตัวเอง

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		3.5) ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอกับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม 3.6) การประเมินและคาดการณ์ผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ที่อาจเกิดจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 3.7) ประเมินและคาดการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในส่วนที่เชื่อมโยงกับการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ 3.8) การปรึกษาหารือผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำ SEA 3.9) มาตรการความยั่งยืนทั้งในการส่งเสริมผลกระทบเชิงบวกและบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากกระบวนการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ และ 3.10) ประเด็นสำคัญที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในกระบวนการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา 4) มาตรา 16 ว่าด้วยการตรวจสอบคุณภาพรายงาน SEA ประกอบด้วยบทบาทในการตรวจสอบรายงานของหน่วยงานแต่ละระดับ การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพรายงาน (Inspection Council) และการส่งรายงานให้กับหน่วยกำกับดูแล หน่วยงาน และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องให้ความเห็น 5) มาตรา 17 ว่าด้วยการรับความเห็นและรายงานผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย การจัดทำรายงาน SEA ฉบับสมบูรณ์ การยกร่างยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่อยู่บนพื้นฐานของ SEA และ การตอบสนองต่อข้อคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ โดยหน่วยงานกำกับที่รับผิดชอบจัดทำรายงาน SEA จะต้องเขียนผลการตรวจสอบส่งให้กับหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ และ ผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะถูกใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการอนุมัติยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจ	6) การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การวางแผนและข้อเสนอสำหรับการดำเนินการ ข้อ 1, 2, 3, 4 และ 5	3) คณะกรรมการประชาชนของจังหวัด (Provincial People's Committees) จะต้องตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอที่อยู่ภายใต้ขอบอำนาจของคณะกรรมการฯ เพื่อให้ความเห็นชอบและที่อยู่ในเขตอำนาจของสภาประชาชน (People's Council) โดยการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะต้องดำเนินการโดย "กรรมการตรวจสอบ (Inspection Council)" ที่จัดตั้งโดยหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้ได้รับมอบหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
13) โปรตุเกส	European SEA Directive 2001/ 42/ EC ถ่ายทอดการบังคับใช้ภายในประเทศโดย Decree - Law	มีแนวทาง SEA ที่เรียกว่า "Strategic Environmental Assessment Better Practice Guide - Methodological Guidance for Strategic Thinking in SEA" เขียนโดย Maria	1) แผนระดับชาติ/ ภูมิภาค ประกอบด้วย แผนรายสาขา (Sector Plans) แผนเชิงพื้นที่ (Spatial Nature Plans) แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับภูมิภาค (Regional Land-Use Plans)	หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ SEA ประกอบด้วย 1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
	232/2007, of 15 June, Amended by Decree-Law 58/ 2011 of 4 May (SEA Decree)	do Rosário Partidário ฉบับล่าสุดเผยแพร่ใน ค.ศ. 2012 สาระสำคัญในแนวทางฉบับนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก 1) ส่วนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ SEA (What is SEA?) 2) ส่วนที่ 2 กลไกการขับเคลื่อน SEA ในโปรตุเกส (What are the Mechanisms for SEA in Portugal?) 3) ส่วนที่ 3 ตัวแบบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ และกรอบการทำงานของ CDF (Strategic Thinking Model in SEA and CDF Framework) และ 4) ส่วนที่ 4 การจัดทำ SEA (Doing the SEA)	2) แผนระดับอนุภูมิภาค/ เทศบาล (Sub-Regional/ Municipal) ประกอบด้วย แผนระหว่างเทศบาล (Inter-Municipal Plans) แผนแม่บทเทศบาล (Municipal Master Plans) แผนพัฒนาเมือง (Urban Development Plans) และ แผนออกแบบเมือง (Urban Design Plans)	1.1) สำนักงานสิ่งแวดล้อมโปรตุเกส (The Portuguese Environment Agency) 1.2) คณะกรรมการประสานงานและพัฒนาภูมิภาค (The Regional Coordination and Development Commissions) 1.3) สถาบันการอนุรักษ์ธรรมชาติและป่าไม้ (The Institute for Nature Conservation and Forestry) 1.4) คณะกรรมการด้านสุขภาพ (The Directorate-General of Health) 1.5) เทศบาล 2) หน่วยงานเอกชน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ อาทิ บริษัทขนส่งและพลังงานที่ได้รับสัมปทานการให้บริการทางถนนหรือทางรถไฟของประเทศ การขนส่งพลังงาน เป็นต้น ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ 2.1) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนหรือแผนงานมีหน้าที่ประกอบด้วย 2.1.1) พิจารณาว่าแผนและแผนงาน ควรต้องจัดทำ SEA หรือไม่ 2.1.2) กำหนดขอบเขตของการประเมิน และข้อมูลที่จะรวบรวมไว้ในรายงานสิ่งแวดล้อม 2.1.3) จัดทำแผนหรือแผนงานและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 2.1.4) การจัดเตรียมแผนหรือแผนงานฉบับสมบูรณ์ จัดทำถ้อยแถลงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) และนำเอกสารทั้งหมดเสนอต่อสาธารณะ โดยการเผยแพร่บนเว็บไซต์ของหน่วยงาน 2.1.5) ติดตามตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแผน ทั้งนี้ ในการดำเนินการทุกกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ควรมีปรึกษาหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมร (อาทิ หน่วยงานภาครัฐที่ระบุไว้ข้างต้น) 2.2) สำนักงานสิ่งแวดล้อมของโปรตุเกส (The Portuguese Environment Agency) รับหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินการตามกฎหมายและการเผยแพร่ข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นไปตาม European SEA Directive โดยสำนักงานจะจัดทำรายงานและส่งให้กับหน่วยงานสิ่งแวดล้อมของบรรดาประเทศสมาชิก EU เป็นประจำทุกปี โดยรายงาน จะประกอบด้วย ภาพรวมเกี่ยวกับความสอดคล้องของรายงาน

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
				ด้านสิ่งแวดล้อมและเนื้อหาของ EU SEA Directive ฉบับปัจจุบันและการเสนอมาตรการที่เห็นว่าจำเป็น 2.3) หลังจากการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติแล้ว หน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาควรส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินที่ดำเนินการทั้งหมด ไปยังสำนักงานสิ่งแวดล้อมของโปรตุเกส และควรมีการเปิดเผยเอกสารเหล่านี้ต่อสาธารณะโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนหรือแผนงานผ่านทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องและเว็บไซต์ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมของโปรตุเกส
14) สวีเดน	- European SEA Directive 2001/ 42/ EC ถ่ายทอดการบังคับใช้โดยกฎหมายในประเทศโดย 1) The Environmental Code (1998: 808) (Chapter 6) 2) The Ordinance (1998:905) on Environmental Impact Statements and SEA Reports. โดย Code (1998:808) (Chapter 6) ระบุว่า แผนและแผนงานบางประเภทที่ร่างขึ้นหรือแก้ไขโดยหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเทศบาล ควรเป็นไปตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และสามารถดูข้อกำหนดเพิ่มเติมได้จาก The Ordinance (1998: 905) on Environmental Impact Statements and SEA Reports	มีแนวทาง SEA ทั่วไป เรียกว่า “Practical Guidelines on Strategic Environmental Assessment of Plans and Programmes (September 2010)” สาระสำคัญ ประกอบด้วย 1) บทนำ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย คำจำกัดความ และการประเมินผลกระทบด้วยวิธีการอื่น ๆ 2) กระบวนการ ประกอบด้วย การกลั่นกรอง การให้คำปรึกษาในการกลั่นกรอง การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับผลกระทบสำคัญที่มีต่อประเทศอื่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนิยามขอบเขตของรายงาน SEA รายงาน SEA และทางเลือกต่าง ๆ การนำไปใช้ในการวางแผนและแผนงาน 3) ประเด็นทั่วไป ประกอบด้วย วิธีการจัดทำ SEA ให้มีคุณภาพดี และ SEA ที่คุณภาพไม่ดี ภาคส่วนอื่น ๆ (นอกเหนือจากเจ้าของแผน) ในกระบวนการจัดทำ SEA การบูรณาการกระบวนการวางแผนและการจัดทำ SEA การประสานความร่วมมือกับการประเมินรูปแบบอื่น ๆ 4) การกลั่นกรอง ประกอบด้วย เกณฑ์พื้นฐาน และข้อยกเว้น แผนและแผนงานที่เข้าข่ายเกณฑ์พื้นฐาน แนวคิดและมุมมองที่สำคัญเกี่ยวกับการกลั่นกรอง 5) การปรึกษาหารือ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการปรึกษาหารือ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปรึกษาหารือแต่ละกลุ่ม การดำเนินงานปรึกษาหารือที่จะเกิดขึ้น 6) ขอบเขตเนื้อหาของรายงาน SEA ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย ขอบเขตเนื้อหา โครงร่างของรายงาน SEA และระดับการลง	1) แผนและแผนงานที่ระบุไว้ในมาตรา 4 ของกฎหมาย ประกอบด้วย 1.1) แผนขยะของเทศบาล 1.2) แผนพลังงานของเทศบาล 1.3) แผนการขนส่งและจราจรของมณฑลหรือเขตปกครอง (County)[4] 1.4) แผนปฏิบัติการ (Action Programmes) 1.5) ผังเมืองรวมระดับเทศบาล (Municipal Comprehensive Physical Plans) 1.6) แผนโครงสร้างพื้นฐานด้านจราจรและขนส่งระดับประเทศ 1.7) แผนงานภายใต้ EU Structural Fund 2) แผนและแผนงานที่อาจพิจารณาจัดทำ SEA ประกอบด้วย 2.1) แผนฉุกเฉินตามกฎหมายโรคระบาดในสัตว์ (Epizootic Diseases) 2.2) แผนงานจัดหาที่อยู่อาศัย 2.3) แผนการให้บริการฉุกเฉิน 2.4) แผนงานการพัฒนาพื้นที่ชนบท 2.5) แผนเพื่อต่อสู้กับข้าวโอ๊ตป่า 2.6) แผนงานการออกแบบรายละเอียดแผนการพัฒนา 2.7) แผนงานการพัฒนาภาค 2.8) แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติและเขตคุ้มครองธรรมชาติและวัฒนธรรม 2.9) แผนส่งเสริมการจราจร 2.10) การออกแบบที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ	1) หน่วยงานจัดทำ SEA เนื่องจากบทที่ 6 มาตรา 11 ของกฎระเบียบการจัดทำแผนหรือแผนงานบางประเภทที่หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเทศบาลจัดทำขึ้น ควรอยู่ภายใต้ SEA ทำให้ SEA ในสวีเดนส่วนใหญ่ถูกจัดทำโดยเทศบาล 2) คณะกรรมการบริหารเขตและเทศบาลอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบ จะได้รับการปรึกษาหารือในขั้นตอนการคัดกรองและกำหนดขอบเขต ตามบทที่ 3 ส่วนที่ 13 ของ The Environmental Code และส่วนที่ 6 ของ The Ordinance (1998: 905) 3) แผนและแผนงานที่เป็นผลประโยชน์ระดับชาติ จะต้องมีการปรึกษาหารือกับหน่วยงานระดับชาติที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสวีเดน (The Swedish Environmental Protection Agency) และหน่วยงานด้านการจัดการทางทะเลและน้ำของสวีเดน (The Swedish Agency for Marine and Water Management) ตามบทที่ 6 มาตรา 13 ของ The Code and Section 6 of the Ordinance

[4] มีฐานะรองลงจากรัฐ (ซึ่งมีรัฐบาลอิสระจากรัฐบาลกลาง) แต่ใหญ่กว่าหมู่บ้านหรือเมือง

ตารางที่ 2.1-1 การเปรียบเทียบกลไกการขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ (ต่อ)

ประเทศ	กฎหมาย/ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง	คำแนะนำ (Guidance)	การบังคับใช้ SEA	หน่วยงานขับเคลื่อน SEA/ กำกับดูแล
		รายละเอียดของรายงาน SEA และ ความแตกต่างของขอบเขตรายงาน SEA ในแต่ละขั้นตอน 7) ทางเลือกต่าง ๆ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการสร้างทางเลือก ทางเลือกที่มีเหตุมีผล ทางเลือกในระดับยุทธศาสตร์ ทางเลือกทั่วไป และกระบวนการของทางเลือกที่หลากหลาย 8) รายงาน SEA ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของรายงาน SEA คุณภาพของรายงาน SEA วิธีการวัดประเภทต่าง ๆ การจัดการความไม่แน่นอน ความหลากหลายของขั้นตอนในรายงาน SEA เนื้อหาของรายงาน SEA และ ระเบียบวิธีและเครื่องมือ 9) การนำ SEA ไปใช้ในการวางแผนและแผนงาน ประกอบด้วย การตัดสินใจในการนำไปใช้ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนหรือแผนงานที่ได้นำ SEA ไปใช้แล้ว 10) บทสรุปพิเศษ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของบทคัดย่อ และเนื้อหาของบทคัดย่อพิเศษ 11) การติดตาม (Monitoring) ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการติดตาม ความรับผิดชอบในการติดตามและช่วงเวลาในการติดตาม สิ่งที่ควรติดตาม ควรดำเนินการติดตามอย่างไร ข่าวสารที่ใช้ในการติดตาม และข่าวสารที่ได้จากการติดตาม ผลการติดตามและวิธีการวัด และการดำเนินการเมื่อข้อเสนอแนะจาก SEA ไม่ได้รับการปฏิบัติ	3) แผนและแผนงานอื่น ๆ ที่อาจพิจารณาใช้แนวทาง SEA เป็นรายกรณี จะแสดงอยู่ในส่วน 4 ของข้อกำหนดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติงานตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังอาจใช้เกณฑ์ในภาคผนวก 4 ของกฎหมายว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและ SEAs ในภาคผนวก 4 ทั้งนี้สวีเดนไม่มีข้อยกเว้นที่ชัดเจนในกฎหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ 3.8 ของ EU SEA Directive โดยคำแนะนำเกี่ยวกับแผนและแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA จะปรากฏอยู่ใน EPAs General Guidelines	

2.1.2 กระบวนการจัดทำ SEA

จากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่า มีองค์ประกอบหลักในการดำเนินการ SEA ประกอบด้วย การกลั่นกรอง (Screening) การกำหนดขอบเขต (Scoping) การพัฒนาและประเมินทางเลือก (Alternative) การประเมิน/ ป้องกัน (Assessment and Protect) การจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) และการติดตาม (Follow Up) โดยมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่น (Cross - Cutting) ทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การกลั่นกรอง

กระบวนการกลั่นกรองในการจัดทำ SEA แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน 2) ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA 3) ระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA

1.1) ประเทศที่กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA ชัดเจน

ประกอบด้วย 9 ประเทศ คือ เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเช็ก สโลวีเนีย แอฟริกาใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โปรตุเกส และสวีเดน

1.2) ประเทศที่ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA

ประกอบด้วย 4 ประเทศ คือ แคนาดา เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์

1.3) ประเทศที่ใช้ทั้งวิธีการระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA

มีเพียงประเทศเดียว คือ เนเธอร์แลนด์

<u>โดยสรุป</u> กล่าวได้ว่าประเทศที่จัดทำ SEA ส่วนใหญ่ (10 จาก 14 ประเทศ) มีการระบุประเภทของแผนที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน

2) การกำหนดขอบเขต

ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ไม่มีการกำหนดรูปแบบเฉพาะสามารถปรับเปลี่ยนได้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ แต่มีลักษณะที่เป็นสาระสำคัญที่ทำให้สามารถแบ่งกลุ่มประเทศที่มีข้อกำหนดในการกำหนดขอบเขตแตกต่างกัน คือ การปรึกษาหารือ (Consultation) และ การกำหนดขอบเขตประเด็นที่ต้องมีการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1) การปรึกษาหารือในขั้นการกำหนดขอบเขต

โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศที่บังคับให้ต้องมีการปรึกษาหารือในขั้นการกำหนดขอบเขต กับ ประเทศที่ไม่มีข้อบังคับ และจากการทบทวนกรณีต่างประเทศจำนวน 14 ประเทศ พบว่า ประเทศที่บังคับให้การกำหนดขอบเขตต้องมีการปรึกษาหารือ ประกอบด้วย สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สโลวีเนีย สวีเดน และสหราชอาณาจักร ซึ่งทุกประเทศเป็นประเทศที่ต้องตอบสนอง EU SEA Directive ในฐานะประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป

2.2) การกำหนดขอบเขตประเด็นที่ต้องมีการวิเคราะห์ในระเบียบกฎหมาย

ประเทศที่มีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาขั้นต่ำของรายงานสิ่งแวดล้อมไว้ในระเบียบกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ อาทิ แคนาดา นิวซีแลนด์ สวีเดน สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ตัวอย่างขอบเขตเนื้อหาขั้นต่ำ ตัวอย่างเช่น แคนาดาได้กำหนดประเด็นที่ต้องทำการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ความถี่และช่วงระยะเวลาในการเกิดผลกระทบ ตำแหน่งและขนาดของผลกระทบ ระยะเวลาเกิดผลกระทบ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ สิ่งแวดล้อมที่เกิดความเสียหายแล้วไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาเหมือนเดิมได้ และลักษณะการสะสมของผลกระทบ

ส่วนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้กำหนดประเด็นที่ต้องมีการวิเคราะห์ในการจัดทำ SEA ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ต่อมุมมองและวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แนวโน้มของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และ แนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระหว่างการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ

3) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

จากการทบทวนทบทวนกรณีต่างประเทศจำนวน 14 ประเทศ พบว่า ทุกประเทศไม่มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับวิธีการกำหนดทางเลือกหรือจำนวนทางเลือกขั้นต่ำหรือขั้นสูง แต่มีข้อกำหนดในการกำหนดทางเลือกที่คล้ายคลึงกัน คือ 1) การจัดทำทางเลือกศูนย์ (Zero Alternative) หรือ ทางเลือกที่เป็น“สถานะปัจจุบัน (Current State)” หรือ “ไม่ทำอะไร (Do Nothing)” โดยประเทศที่มีข้อกำหนดนี้บังคับไว้ อาทิ สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สโลวีเนีย แอฟริกาใต้ สวีเดน สหราชอาณาจักร และ 2) การจัดทำทางเลือกที่สมเหตุสมผล (Reasonable Alternative) ประเทศที่กล่าวถึงทางเลือกที่สมเหตุสมผล อาทิ สาธารณรัฐเช็ก เนเธอร์แลนด์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ใช้คำว่า Preferred Options) สโลวีเนีย แอฟริกาใต้ (ใช้คำว่า A Best Practicable Environmental Option)

สาระสำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญสำหรับกระบวนการประเมินทางเลือก คือ การวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Analysis) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากไม่มีแผนและแผนงานไปสู่การปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายผลกระทบของแผนหรือแผนงานและทางเลือกต่าง ๆ โดยประเทศที่ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้เอาไว้ อาทิ สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สวีเดน สหราชอาณาจักร เป็นต้น

ส่วนความครอบคลุมของขอบเขตทางเลือกนั้น พบว่า เกือบทุกประเทศมีการกำหนดขอบเขตทางเลือกที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่อาจมีบางประเทศที่ให้ความสำคัญกับบางประเด็นในการประเมินผลกระทบของทางเลือกต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ (อาทิ แคนาดา สาธารณรัฐเชก สหรัฐอเมริกา) ความยั่งยืน (อาทิ แคนาดา เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สหราชอาณาจักร) ชายฝั่งทะเล (อาทิ นิวซีแลนด์) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (อาทิ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม)

4) การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม

พบว่าทุกประเทศที่มีการระบุถึงการบรรเทาผลกระทบและการติดตาม แต่อาจมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไป โดยสาระสำคัญจะประกอบด้วย มาตรการบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ และมาตรการเพิ่มผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก การติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์การพัฒนา ตัวอย่างเช่น

- ประเทศแคนาดา ระบุว่า จะต้องมีการวิเคราะห์และพิจารณาถึงความจำเป็นในการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบที่สามารถลดหรือขจัดผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากข้อเสนอ และโอกาสในการเพิ่มผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น และ มาตรการบรรเทาผลกระทบหรือการใช้ประโยชน์จากโอกาสควรอยู่ด้วยกันหรือเป็นมาตรการเดียวกัน

- เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ระบุว่า ต้องกำหนดประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและมาตรการบรรเทาผลกระทบของทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Option(s)) ในกรณีที่มีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications) และต้องมีการตรวจสอบสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและติดตามผลการพัฒนาในอนาคต

- ประเทศแอฟริกาใต้ ระบุว่า จะต้องระบุมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยง ลด และชดเชยผลกระทบหลักที่ระบุ โดยควรหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ก่อน จากนั้นจึงทำการลด และการแก้ไขเป็นวิธีสุดท้าย ด้วยการใช้มาตรการที่เหมาะสม และหากข้อมูลไม่ครบถ้วนและมีความเสี่ยงที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ที่ร้ายแรงหรือไม่สามารถฟื้นคืนสภาพได้ควรใช้แนวทางป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Approach) นอกจากนี้ จะต้องมีการกำหนดความสำคัญของผลกระทบที่เหลืออยู่ (Determine the Importance of the Residual Impacts) เมื่อมีกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบแล้ว

และกำหนดความสำคัญของผลกระทบที่คาดการณ์ไว้เพื่อดำเนินการติดตามตรวจสอบโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์และวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ และดำเนินการตรวจสอบว่าข้อเสนอที่ได้รับการนำไปสู่การปฏิบัตินั้น มีการดำเนินการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และ มีการดำเนินการที่ส่งผลกระทบตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย แผน หรือแผนงานที่ได้อนุมัติหรือไม่

- ประเทศสหรัฐอเมริกา ระบุว่า ถ้อยแถลงด้านผลกระทบควรครอบคลุมมาตรการหลีกเลี่ยง ลดความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงการคุ้มครอง การฟื้นฟู และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการบรรเทาผลกระทบ มาตรการควรกำหนดเทคนิคที่เหมาะสมและมีแนวโน้มที่จะสามารถปฏิบัติได้จริง

- สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ระบุว่า จะต้องมีการกำหนดมาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก และการควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนำยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ และจะต้องระบุประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนวทางดำเนินการ

5) การจัดทำรายงาน

รายงานถือเป็นผลผลิตที่สำคัญของการจัดทำ SEA เนื่องจากมีหลายประเทศที่บังคับให้หน่วยงานที่ขออนุมัติในการนำนโยบาย แผน แผนงาน หรือข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ จะต้องนำเสนอถ้อยแถลงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement: ES) หรือถ้อยแถลงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Statement: EIS) แนบมากับข้อเสนอนโยบาย แผน หรือแผนงาน ที่ต้องการให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติพิจารณา ส่วนขอบเขตเนื้อหาของแผนนั้นพบว่าทุกประเทศที่ทำการศึกษามีการกำหนดสาระสำคัญที่จะต้องมีการรายงาน โดยบางประเทศจะมีการกำหนดในกฎหมายหรือข้อบังคับ แต่มีบางประเทศที่มีการกำหนดในคำแนะนำ (Guidance) ตัวอย่างประเทศที่กำหนดขอบเขตสาระสำคัญในรายงานอยู่ในกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ต้องตอบสนอง EU Directive สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการจัดทำรายงาน SEA คือการระบุให้มีการจัดทำรายงานที่ไม่ใช่เทคนิค (Non - Technical Report) หรือรายงานสำหรับประชาชนทั่วไป และมีหลายประเทศที่มีข้อกำหนดให้มีการจัดทำรายงานในขั้นการกำหนดขอบเขต (Scoping Report) อย่างไรก็ตาม รายงานการกำหนดขอบเขตมักเป็นรายงานที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นกระบวนการผลิตรายงานเพื่อนำไปสู่กระบวนการปรึกษาหารือ จะพบมากในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ดำเนินการตาม European Union Directive (EU Directive)

สิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดทำรายงานคือ การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม ทั้งนี้จากการตรวจสอบประเทศตัวอย่างพบว่าทุกประเทศบังคับให้รายงาน SEA หรืออาจเรียกในชื่ออื่น (ขึ้นกับข้อกฎหมาย) อาทิ ES หรือ EIS จะต้องนำรายงานเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและ

รับฟังความคิดเห็นของสาธารณะ และจะต้องนำผลหรือข้อแนะนำในรายงานไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน

6) กระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuing Process) ที่มีความสำคัญต่อการจัดทำ SEA ระดับสูงมาก สิ่งที่น่าสนใจสำหรับกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ประเทศต่าง ๆ ได้ระบุให้การมีส่วนร่วมมีบทบาทอย่างเป็นทางการในกระบวนการจัดทำ SEA กระบวนการใดบ้าง จากการสำรวจประเทศตัวอย่าง 14 ประเทศ พบว่า มีการระบุให้การมีส่วนร่วมมีบทบาทอย่างเป็นทางการอยู่ 2 ขั้นตอนหลัก คือ การกำหนดขอบเขตการประเมิน (Scoping) และการจัดทำรายงาน (Reporting)

อย่างไรก็ตามหลายประเทศมีข้อแนะนำให้ดำเนินการปรึกษาหารือหรือการมีส่วนร่วมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสำหรับกระบวนการกลั่นกรอง โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ใช้วิธีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA รวมทั้งการสนับสนุนให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบทางเลือก ตลอดจนการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบรรเทาผลกระทบ โดยเครื่องมือที่มักนำมาใช้คือการสำรวจความคิดเห็น และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ส่วนด้านกรอบเวลาในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมักพบในกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป แต่พบว่ามีความแตกต่างกันในด้านจำนวนวันที่กำหนดสำหรับการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ และสาธารณชน อาทิ สาธารณรัฐเช็ก จำนวน 20 วัน เดนมาร์ก จำนวน 8 สัปดาห์, เนเธอร์แลนด์ 6 สัปดาห์ สโลวีเนีย จำนวน 30 วัน สวีเดนไม่กำหนดอย่างเป็นทางการ เช่นเดียวกับสหราชอาณาจักร แต่พบว่ากรณีของเวลล์ อยู่ที่ประมาณ 28 วัน ส่วนสกอตแลนด์ ประมาณ 60 วัน ส่วนสหรัฐอเมริกากำหนดในขั้นกำหนดขอบเขต 90 วัน และขั้นการรายงาน 30 วัน

อีกประเด็นหนึ่งที่กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปให้ความสำคัญอย่างสูง คือ การรับฟังความคิดเห็นข้ามพรมแดน อาทิ เนเธอร์แลนด์ ระบุว่า ประเทศภาคีที่คาดว่าได้รับผลกระทบจากการนำแผนหรือแผนงานไปปฏิบัติจะได้รับแจ้งในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต หากคาดว่าจะมีผลกระทบข้ามแดนที่สำคัญหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเริ่มจากการ “การแจ้งอย่างไม่เป็นทางการ” ด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนหรือแผนงาน และเมื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบข้ามแดนที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ขอความช่วยเหลือจากประเทศที่ได้รับผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ เพื่อดำเนินกระบวนการปรึกษาหารือ เช่น หน่วยงานใดและวิธีการปรึกษาสาธารณะข้ามแดน เป็นต้น และเมื่อมีการจัดทำร่างแผนหรือแผนงานและรายงานด้านสิ่งแวดล้อม ฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจะได้รับข้อมูลและการแจ้งให้ทราบอย่างเป็นทางการอีกครั้ง

รายละเอียดในแต่ละประเด็นเป็นรายประเทศทั้ง 14 แสดงดัง**ตารางที่ 2.1-2**

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
1) แคนาดา	มีหลักการที่กำหนดไว้ใน Cabinet Directive ค.ศ. 1990 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1999 คือ 1) เป็นข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานที่ต้องเสนอให้รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีอนุมัติ และ 2) เป็นข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงาน ที่อาจส่งผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในขั้นการนำไปฏิบัติ 3) ข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานที่ไม่เข้าข่ายที่ต้องจัดทำ SEA แต่อาจได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการเพื่อช่วยส่งเสริมการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาลหรือเนื่องจากสาธารณชนมีความกังวลในระดับสูง 4) ผลการตรวจสอบเบื้องต้น (Preliminary Scan) ระบุว่าอาจส่งผลกระทบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อม 5) ไม่เข้าข่ายข้อเสนอนโยบาย แผน หรือแผนงานที่ได้รับการยกเว้นเป็นกรณีพิเศษ (Special Cases)	1) วัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบ คือ ต้องตอบคำถามสำคัญให้ได้ว่า... 1.1) อะไรคือผลลัพธ์ของข้อเสนอที่เป็นไปได้ทั้งผลลัพธ์ทางตรงและทางอ้อม 1.2) ผลลัพธ์เหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร และ 1.3) ขอบเขตและลักษณะของปฏิสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านี้คืออะไร 2) กรอบทั่วไปในการกำหนดขอบเขตการประเมิน ประกอบด้วย 2.1) ความถี่และช่วงระยะเวลา (Frequency and Duration) ในการเกิดผลกระทบว่าเกิดครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ส่งผลระยะยาวหรือระยะสั้น 2.2) ตำแหน่งและขนาด (Location and Magnitude) ของผลกระทบครอบคลุมขอบเขต ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือ ระดับนานาชาติ 2.3) ระยะเวลา (Timing) เกิดผลกระทบมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีความอ่อนไหวต่อลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะหรือไม่ 2.4) ความเสี่ยง (Risk) มีความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบในระดับสูงเพียงใด เช่น ความเสี่ยงในการสัมผัสสารปนเปื้อนหรือมลภาวะของมนุษย์หรือพืชและสัตว์สูงหรือไม่ 2.5) สิ่งที่ไม่สามารถย้อนกลับได้ (Irreversibility) ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบที่ไม่สามารถแก้ไขหรือฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมได้ใช่หรือไม่ 2.6) ลักษณะของการสะสม (Cumulative Nature) ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มที่จะรวมกับผลกระทบอื่น ๆ ในลักษณะที่อาจคุกคามองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมบางองค์ประกอบหรือไม่	1) ควรระบุถึงความกังวลของกลุ่มที่น่าจะได้รับผลกระทบมากที่สุด รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียจากการนำนโยบาย แผน และแผนงานไปสู่การปฏิบัติ และความกังวลของสาธารณะ 2) สร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีและผู้มีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่ต้น (Early Stage) ของกระบวนการ SEA 3) แหล่งข้อมูลความกังวลของประชาชน ควรประกอบด้วย 3.1) กระบวนการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจและสังคม 3.2) การปรึกษาสาธารณะที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องของหน่วยงาน 3.3) ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานต่าง ๆ 3.4) องค์กรพัฒนาเอกชนและผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่ไม่ใช่บุคลากรของรัฐ 3.5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด เขตการปกครอง และเทศบาล และ 3.6) กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มที่มีความเปราะบาง (Vulnerable Groups) 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ SEA ควรสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย แผน หรือ แผนงานโดยรวม และควรใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสาธารณะที่มีอยู่เดิมที่อาจกำลังดำเนินการอยู่ 5) ควรผนวกเอกสารที่นำเสนอต่อสาธารณะหรือแบบสำรวจรวมไว้ในผลการจัดทำ SEA เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับการแก้ไขปัญหาข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น	1) ให้ความสำคัญกับการประเมินโอกาส และเปรียบเทียบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของทางเลือกแต่ละทางเลือกที่ถูกระบุในนโยบาย แผน หรือแผนงานที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ 2) การเปรียบเทียบนี้จะมีส่วนสำคัญในการช่วยระบุว่าจะปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลง (Modifications or Changes) นโยบาย แผน หรือแผนงานให้สามารถลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมลงได้อย่างไร	1) ให้ความสำคัญกับการจัดทำและเสนอรายงานต่อสาธารณะเพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการ SEA เปิดกว้างและมีความรับผิดชอบ 2) หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจัดทำและรายงานผล SEA เกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลกระทบต่อเป้าหมายและค่าเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาล 3) เนื้อหาของรายงานสามารถกำหนดขอบเขตตามบริบทของแต่ละกรณี แต่ต้องแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ได้ถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการตัดสินใจอย่างครบถ้วนและรอบด้าน 4) รายงานที่นำเสนอสาธารณะควรบูรณาการและนำเสนอองค์ประกอบและกลไกต่าง ๆ ที่อยู่ในรายงานเล่มหลักให้สาธารณะได้รับทราบให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ 5) ข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านลบที่สำคัญหรือสร้างความกังวลให้กับสาธารณะในระดับสูง จะต้องเผยแพร่เอกสารที่ระบุถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณะอย่างละเอียดมากกว่าข้อเสนอที่ไม่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมรุนแรง	1) มีการวิเคราะห์และพิจารณาถึงความจำเป็นในการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบที่สามารถลดหรือขจัดผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากข้อเสนอ และโอกาสในการเพิ่มผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น 2) มาตรการบรรเทาผลกระทบหรือการใช้ประโยชน์จากโอกาสควรอยู่ด้วยกันหรือเป็นมาตรการเดียวกัน 3) ควรมีการตั้งคำถามที่สำคัญ 2 คำถาม คือ 3.1) มาตรการที่กำหนดสามารถบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ได้หรือไม่ และ 3.2) มาตรการที่กำหนดสามารถเพิ่มผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกได้หรือไม่	กลไกที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพในการจัดทำ SEA ประกอบด้วย 1) Cabinet Directive 2) ให้หน่วยงานเจ้าของข้อเสนอรับผิดชอบต่อการนำผล SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน 3) ใช้กลไกการเผยแพร่สาธารณะเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ 4) ใช้ความรับผิดชอบของรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีที่เป็นกลไกในการอนุมัตินโยบาย แผน และแผนงานมาเป็นกลไกบังคับให้ต้องจัดทำ SEA ที่มีคุณภาพมาตรฐาน 5) ใช้กลไกคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐสภามากำกับดูแลให้นโยบาย แผน และแผนงานภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐบาลต้องนำไปสู่ความยั่งยืน

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
2) สาธารณรัฐเช็ก	The Act No. 100/2001 Coll., on Environmental Impact Assessment (The EIA Act) ได้ระบุรายการแผนและแผนงานที่ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับ EU Directive โดยเพิ่มเติมแผน "การพัฒนาภูมิภาค" หรือ "สิ่งแวดล้อมรวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ" ขึ้นมา และได้กำหนดเกณฑ์ในการกลั่นกรอง แผนและแผนงานที่ต้องประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 1) เป้าประสงค์ที่เด็ดเดี่ยวชัดเจน (Purposefulness) ของชุดทางเลือกที่นำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แผนและแผนงานได้กำหนดเอาไว้ 2) ผลกระทบของแผนและแผนงานที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ (ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจและสังคม) 3) ความสำคัญและความเปราะบางของพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบ โดยคำนึงถึงความหนาแน่นของประชากร การตั้งถิ่นฐาน และระดับความเป็นเมือง 4) ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแผนและแผนงาน รวมถึงความสัมพันธ์กับแผนและแผนงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่เดียวกัน	1) วัตถุประสงค์ของขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและการกลั่นกรอง คือ การระบุเนื้อหาและขอบเขตของรายงานสิ่งแวดล้อมที่มีความเฉพาะเจาะจง (ผลกระทบของแผนและแผนงานต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน) โดยขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและการกลั่นกรองจะรวมเข้าด้วยกัน 2) การกำหนดขอบเขตตามพระราชบัญญัติการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจะดำเนินการกำหนดขอบเขตภายใน 35 วัน เริ่มตั้งแต่วันที่มีการเผยแพร่ร่างแผนและแผนงานให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น โดยมีกรอบระยะเวลาในการรับความคิดเห็นและปรึกษาหารือ 20 วัน และต้องไม่น้อยกว่านี้ หลังจากผ่านระยะเวลาการปรึกษาหารือ 20 วัน หน่วยงานที่มีอำนาจมีเวลา 15 วันในการสรุปว่าแผนและแผนงานจะดำเนินการตามขั้นตอน SEA หรือไม่ และจะระบุเนื้อหาและขอบเขตของรายงานด้านสิ่งแวดล้อม	1) การออกแบบและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน โดย คำว่า "สาธารณะ" ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าหมายถึง "บุคคลหนึ่งหรือหลายคน" ทุกคนสามารถส่งความคิดเห็นต่อขั้นตอน SEA ถ้อยแถลงหรือข้อคิดเห็นทั้งหมดที่ได้รับในทุกขั้นตอนของกระบวนการ SEA ภายในช่วงเวลาที่กำหนด จะถูกนำมาพิจารณาโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ ไม่ว่าจะส่งโดยบุคคลธรรมดาหรือองค์กรพัฒนาเอกชน 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ โดยการส่งความคิดเห็นไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจ และอาจเข้าร่วมกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ขณะเดียวกันเอกสารสำคัญทั้งหมดของ SEA รวมถึงแผนและแผนงานข้ามพรมแดนจะอยู่ในระบบข้อมูล SEA[5] โดยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ได้รับผลกระทบจากแผนและแผนงานจะได้รับเอกสารเผยแพร่ ที่ได้รับทั้งหมดในทุกขั้นตอนของ SEA 3) วิธีการและระยะเวลาในการให้คำปรึกษาของสาธารณะ ประชาชนมีโอกาสที่จะเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ SEA มีสิทธิ์ส่งความคิดเห็นในช่วง 20 วันของการเผยแพร่แผนและแผนงานในขั้นตอนการกลั่นกรอง และการกำหนดขอบเขต (สิ่งนี้เกินกว่าข้อกำหนดของ EU SEA Directive) รวมทั้งการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 4) การปรึกษาหารือข้ามพรมแดน สาธารณรัฐเช็กในฐานะประเทศภาคีสหภาพยุโรป จะต้องแจ้งให้ภาคีที่อาจได้รับผลกระทบจากร่างแผนและแผนงาน และจัดรายงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีขั้นตอนทั่วไป คือแจ้งให้ภาคีที่อาจได้รับผลกระทบทราบ เมื่อได้มีการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยกเว้นแผนหรือแผนงานที่ส่งผลกระทบสำคัญต่อดินแดนของประเทศเพื่อนบ้าน หรือ แผนหรือแผนงานระดับชาติด้านพลังงานหรือการขนส่งที่สำคัญ กระทรวงสิ่งแวดล้อมจะต้องแจ้งให้ประเทศ	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ/ ประเภทของทางเลือก คำจำกัดความของ “ทางเลือกที่สมเหตุสมผล (Reasonable Alternatives)” ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่หน่วยงานที่มีอำนาจอาจกำหนดให้ ทางเลือกที่สมเหตุสมผลของแผนและแผนงาน แต่จะต้องอธิบายอย่างละเอียด ส่วนในการประเมินทางเลือก จะต้องมีการนำทางเลือกต่าง ๆ ไปประเมินเปรียบเทียบกับทางเลือกศูนย์ (Zero Alternative) หรือทางเลือกที่เป็น “สถานะปัจจุบัน (Current State)” หรือ “ไม่ทำอะไร (Do Nothing)” เป็นอย่างน้อย 2) การรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน (Baseline Reporting) ข้อกำหนดสำหรับรายงานด้านสิ่งแวดล้อมในภาคผนวก 9 ของพระราชบัญญัติการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระบุระดับรายละเอียดของคำอธิบายสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (Baseline Study) ในรายงานสิ่งแวดล้อมค่อนข้างกว้างและระบุว่าควรประกอบด้วยข้อความและกราฟิก โดย Czech Methodological Guidance ที่ออกใน ค.ศ. 2004 และ 2015 ได้กำหนดเกณฑ์สำหรับคำอธิบายสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันว่าเป็นการกล่าวถึงวิวัฒนาการด้านสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากไม่มีแผนและแผนงานไปสู่การปฏิบัติ เป็นการคาดการณ์แนวโน้มการพัฒนาในปัจจุบัน โดยมีเอกสารพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ อาทิ รายงานด้านสิ่งแวดล้อมของสาธารณรัฐเช็กที่ออกโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมเป็นประจำทุกปี และเอกสารอื่น ๆ เช่น เอกสารการวิเคราะห์การวางแผน (เอกสารการวิเคราะห์ระดับภูมิภาค) แหล่งที่มาของแผนที่จาก Czech Office for Surveying เป็นต้น	รายงานสิ่งแวดล้อม จะเป็นการบูรณาการข้อมูลแผนและแผนงานและรายงานสำหรับประชาชน (Non-Technical Report) จะถูกส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติแผนและแผนงาน และส่งต่อไปยังเทศบาลที่มีอำนาจในการนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ ส่วนหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติแผนจะต้องเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ทางออนไลน์บนระบบสารสนเทศของ SEA ด้วย นอกเหนือจากข้อมูลที่กำหนดโดยภาคผนวก I ของ EU Directive แล้ว ภาคผนวก 9 ของพระราชบัญญัติการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ยังกำหนดให้รายงานด้านสิ่งแวดล้อม ต้องประกอบด้วย 1) รายละเอียดของมาตรการที่จะดำเนินการเพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยง ลด หรือชดเชยผลกระทบเชิงลบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ที่ระบุหรือสันนิษฐานว่าจะเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการตามแผนหรือ แผนงาน 2) การกำหนดตัวชี้วัด (เกณฑ์) สำหรับการคัดเลือกโครงการที่จะตอบสนองแผนหรือแผนงาน 3) ผลกระทบของแผนหรือแผนงานที่อาจมีต่อสุขภาพของประชาชน 4) สรุปข้อมูลข้างต้นที่เป็นรายงานสำหรับประชาชน (Non-Technical Summary) 5) สรุปการตัดสินใจตามข้อตกลงในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและการคัดกรองและข้อคิดเห็นที่ได้รับเกี่ยวกับแผนและแผนงานในแง่ของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน 6) สรุปและข้อเสนอแนะด้านสิ่งแวดล้อม และ ร่างแผนและแผนงาน		กล่าวได้ว่าควบคุมโดย 1) EU SEA Directive 2) The EIA Act 3) กลไกการปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ 4) ความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลของสาธารณะและภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านระบบสารสนเทศ SEA ทางเว็บไซต์

[5] http://portal.cenia.cz/eiasea/view/sea100_koncepce

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			เพื่อนบ้านรับทราบตั้งแต่การกำหนดขอบเขต โดยประเทศเพื่อนบ้านอาจแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนหรือแผนงานตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการประเมิน				
3) เดนมาร์ก	1) Act no. 316 of 5 May 2004 on Environmental Assessment of Plans and Programmes (The SEA Act) และมีการปรับปรุงต่อเนื่องเป็น A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects No. 425 of 18 May 2016 (VI Margrethe den anden, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt ,2016) มีผลบังคับใช้กับแผนงานและโครงการทุกประเภทโดยไม่คำนึงถึงแหล่งที่มา ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคหน่วยงานและรัฐบาลกลาง ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2017 2) วิธีการกลั่นกรอง ใช้วิธีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปตามเกณฑ์ในภาคผนวก 3 ของ A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects No. 425 of 18 May 2016 ซึ่งจะล้อตาม ภาคผนวก 2 ของ EU SEA- Directive 2001/ 42/ EC	วัตถุประสงค์ของรายงานการกำหนดขอบเขต คือ การตรวจสอบคุณสมบัติและระบุเนื้อหาและขอบเขตของรายงานสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบของภาคผนวก 4 ของ A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 (European Commission, 2016) ที่ได้มีการนำภาคผนวก I ของ EU SEA Directive 2001/ 42/ EC มาบรรจุเอาไว้	1) การออกและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน - Ministerial Order No. 958 of 27 June 2016 ระบุว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น เช่น สุขภาพ น้ำ มรดกทางวัฒนธรรม เป็นต้น จะมีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป และเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำ SEA โดยแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมจะอธิบายถึงวิธีการกำหนดและระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในขอบเขตของข้อ 6.3 - สำหรับประชาชนที่เกี่ยวข้องในฐานะเจ้าของทรัพย์สิน เจ้าของธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งได้รับผลกระทบที่สำคัญจากแผนหรือแผนงาน จะถูกกำหนดไว้ในกรณีเฉพาะ แต่ A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 ไม่ได้แยกประชาชนที่กังวลใจและประชาชนทั่วไปออกจากกัน และทุกคนจะได้รับเชิญให้เข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการปรึกษาหารือ - สำหรับหน่วยงานของรัฐนั้น กระทรวงสิ่งแวดล้อมและอาหาร จะเป็นหน่วยงานหลักที่เป็นหน่วยงานที่ได้รับเชิญเข้าร่วมไม่ว่าหน่วยงานเจ้าของแผนจะเป็นหน่วยงานใด 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA ประชาชนตามคำจำกัดความในข้อ 1 จะได้รับการปรึกษาหารือเกี่ยวกับร่างรายงานสิ่งแวดล้อม และหากแผนหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นถูกนำไปปฏิบัติ แนวทางการปฏิบัติเพื่อตอบสนองข้อกังวลใจต่าง ๆ ของสาธารณะจะมีผลบังคับตามกฎหมายด้วยเช่นเดียวกัน 3) ระยะเวลาของการปรึกษาหารือสาธารณะ คือ 8 สัปดาห์ 4) การปรึกษาหารือข้ามพรมแดน A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ/ ประเภทของทางเลือกของ A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 ภาคผนวก 4 ได้นำ EU SEA-Directive 2001 ภาคผนวก I มาอนุมานใช้ปฏิบัติในเดนมาร์ก แต่ไม่ได้ระบุแนวคิดเกี่ยวกับทางเลือกเอาไว้ อย่างไรก็ตาม Guidance ค.ศ. 2006 ได้อธิบายถึงแนวคิดของทางเลือกตลอดจนเกณฑ์สำหรับการเลือกทางเลือก เช่นเดียวกับ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมที่ได้อธิบายถึงแนวคิดของทางเลือกตลอดจนเกณฑ์ในการเลือกทางเลือกเอาไว้ด้วย 2) การรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน (Baseline Reporting) เป็นหัวข้อหนึ่งที่ต้องอยู่ในรายงานด้านสิ่งแวดล้อมและครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในภาคผนวก 4 วรรค f) ของ A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 โดยแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อม ได้ให้ตัวอย่างว่า อาจมีการรวบรวมข้อมูลสำหรับการรายงานสถานการณ์จากที่ใดได้บ้าง	ภาคผนวก 4 ใน A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 ได้นำเอาภาคผนวก I ของ EU SEA-Directive 2001 มาบรรจุเอาไว้ และ The New Guidance to the Environmental Assessment Act ได้อธิบายถึงเนื้อหาของรายงานสิ่งแวดล้อม และรายงานสรุปสำหรับประชาชนทั่วไป (Non - Technical Summary) เอาไว้ด้วย	ขึ้นอยู่กับแต่ละแผนหรือแผนงาน โดยแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมได้กำหนดกรอบการพิจารณาและตรวจสอบเรื่องนี้เอาไว้เป็นการทั่วไป	กล่าวได้ว่าควบคุมโดย 1) EU SEA Directive 2) A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016 3) The New Guidance to the Environmental Assessment Act (General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016) 4) กลไกการปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			กำหนดให้หน่วยงานเพื่อการจัดการน้ำและธรรมชาติภายใต้กระทรวงสิ่งแวดล้อมและอาหารจะเป็นจุดศูนย์กลางของการปรึกษาหารือข้ามพรมแดน				
4) เนเธอร์แลนด์	แผนที่จะจัดทำ SEA แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก กลุ่มแรกคือ: SEA มีผลบังคับใช้สำหรับแผนหรือแผนงานใด ๆ ที่เป็นกรอบสำหรับกิจกรรมที่จะต้องทำ EIA โดยลักษณะของแผน คือ 1) กำหนดพื้นที่หรือเส้นทางสำหรับกิจกรรมเหล่านั้นหรือ 2) ในแผนมีการพิจารณาพื้นที่หรือเส้นทางสำหรับกิจกรรมนั้นอย่างน้อย 1 แห่งหรือ 1 เส้นทาง โดยในส่วน C และส่วน D ของภาคผนวกของ The Decree on Environmental Impact Assessment 1994 (Besluit Milieueffectrapportage) ในคอลัมน์ที่สามซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าแผนประเภทใดบ้างที่เกี่ยวข้อง กลุ่มที่สองคือ: แผนหรือแผนงานใด ๆ ที่กิจกรรมในแผนจะต้องมีการประเมินความเหมาะสมตาม The Act on Nature Conservation 2017 (“Wet natuurbescherming”) และ The Dutch Implementation of the Birds and Habitats Directives 2011 (European Commission, 2011)	1) ขั้นตอนของ SEA จัดให้มีระยะการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการในระหว่างที่หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำแผนแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับแผนงานหรือแผนงานและ SEA และให้ปรึกษาเกี่ยวกับขอบเขตและระดับรายละเอียดของข้อมูล The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.8) กำหนดให้ “หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (All Relevant Authorities)” เป็น “ที่ปรึกษา และจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน” 2) หน่วยงานที่มีอำนาจต้องแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงความตั้งใจที่จะร่างแผนและการทำ SEA ในแผนนี้ The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.9 อนุ 2) กำหนดว่า "หน่วยงานของรัฐจะต้องให้โอกาสกับผู้ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการและกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม" และสามารถขอคำแนะนำ เกี่ยวกับขอบเขตและระดับรายละเอียดของรายงาน SEA จาก The Netherlands Commission for Environmental Assessment (NCEA) ได้	1) การกำหนดและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน หน่วยงานที่มีอำนาจต้องปรึกษาหน่วยงาน “ที่เกี่ยวข้อง (Relevant)” หรือ“ที่มีข้อกังวลใจ (Concerned)” ทั้งในช่วงของการกำหนดขอบเขตและหลังจากจัดทำรายงาน SEA แล้ว หน่วยงานใดที่ถือว่า“ เกี่ยวข้อง” หรือ“กังวลใจ” ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับแผนหรือแผนงานที่เป็นปัญหา เช่น แผนของเทศบาล (อย่างน้อย) จะมีการปรึกษาเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่มีพรมแดนติดกัน ขณะที่แผนหรือแผนงานจากระดับชาติหรือระดับจังหวัด (อย่างน้อย) ต้องปรึกษาเจ้าหน้าที่เทศบาลของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ส่วนคำว่า "สาธารณะ" เป็นไปตาม The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.11) ที่กำหนดไว้ว่าหมายถึง "ทุกคน" (รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน) 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA มีสองช่วงเวลาที่จำเป็นสำหรับการปรึกษาหารือสาธารณะในการจัดทำ SEA 2.1) หน่วยงานที่มีอำนาจจะต้องแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงความตั้งใจที่จะร่างแผนและการทำ SEA เกี่ยวกับแผนนี้ The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.9 อนุ 2) กำหนดว่า "จะมีการเสนอโอกาสให้กับมุมมองของหน่วยงานรัฐที่ต้องการแสดงความเห็นภายใต้วิธีการและกรอบเวลาที่กำหนดไว้" 2.2) เมื่อแผนฉบับร่างพร้อมแล้ว จะต้องส่งพร้อมกับรายงาน SEA เพื่อให้สาธารณชน ตรวจสอบโดย The General Administrative Law Act[6] โดยประชาชนมีเวลา 6 สัปดาห์ในการแสดงความคิดเห็น โดยหน่วยงานที่มีอำนาจอาจเลือกที่จะแทรกการปรึกษาหารือสาธารณะและหรือข้อมูลใน	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ/ ประเภทของทางเลือก The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.7) กำหนดว่า ควรอธิบายเหตุผลในการเลือกทางเลือกที่พิจารณาไว้ในรายงาน SEA คู่มือภาษาดัตช์เกี่ยวกับ SEA ได้อธิบายแนวทางในการเลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยการประเมินทางเลือก อาจแตกต่างกันได้อย่างกว้างขวาง เช่น ทางเลือกเชิงพื้นที่ (Spatial Alternatives) ทางเลือกทางเทคนิค (Technical Alternatives) เป็นต้น 2) การรายงานสถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Reporting) The Environmental Management Act 1979 (มาตรา 7.7) กำหนดว่า "จะต้องอธิบายสถานะปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมหรือทางเลือกที่เสนอเอาไว้ รวมถึงในกรณีที่ไม่มีการดำเนินกิจกรรมหรือทางเลือกใด ๆ "ไว้ในรายงาน SEA เพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายผลกระทบของแผนหรือแผนงานและทางเลือกต่าง ๆ	The Environmental Management Act 1979 มาตรา 7.7: ว่าด้วยคำชี้แจงผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแผนจะต้องจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานที่มีอำนาจและอย่างน้อยต้องประกอบด้วย 1) คำอธิบายเป้าประสงค์ของกิจกรรมที่เสนอ 2) รายละเอียดของกิจกรรมที่เสนอและทางเลือกที่สมเหตุสมผลและได้รับการพิจารณา และเหตุผลในการเลือกทางเลือกดังกล่าว 3) นำเสนอภาพรวม ความเกี่ยวข้องของแผนที่นำมาใช้ก่อนหน้านี้กับกิจกรรมที่เสนอและทางเลือกที่อธิบายไว้ 4) คำอธิบายสถานะปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม และในขณะที่กิจกรรมที่เสนอหรือทางเลือกที่พิจารณาเอาไว้อาจส่งผลกระทบ ตลอดจนการพัฒนาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมหากไม่มีการดำเนินกิจกรรมหรือทางเลือกใด ๆ 5) คำอธิบายด้านสิ่งแวดล้อมที่กิจกรรมที่เสนอหรือทางเลือกที่พิจารณาไว้อาจส่งผลกระทบและอธิบายว่าผลกระทบเกิดขึ้นได้อย่างไร 6) เปรียบเทียบการพัฒนาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ดำเนินการตามกิจกรรมหรือทางเลือกที่พิจารณาเอาไว้กับทางเลือกอื่น ๆ	ภายใต้ The Environmental Management Act 1979หน่วยงานที่มีอำนาจ (ซึ่งได้ทำการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนหรือแผนงาน) จะต้องประเมินผลที่ตามมาจากการดำเนินการตามแผน โดยมาตรา 7.37 อนุ 3 กำหนดให้หน่วยงานที่มีอำนาจต้องกำหนดเวลาในการเริ่มติดตามตรวจสอบตามที่อ้างถึงในมาตรา 7.39 (ตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการตามแผนต่อสิ่งแวดล้อม) รวมถึงวิธีดำเนินการตรวจสอบ	1) EU SEA Directive 2) The Environmental Management Act 1979 3)The Netherlands Commission for Environmental Assessment (NCEA) 4) คำแนะนำการจัดทำ SEA ระดับชาติ (National Guidance) และคู่มือและคำแนะนำการจัดทำ SEA ทั่วไป (SEA Manual and General Guidance) 5).กลไกการปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ

[6] The General Administrative Law Act

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			ขั้นตอนอื่น ๆ เพิ่มเติมขึ้นอยู่กับชนิดและขอบเขตของแผนหรือแผนงานและ SEA ในขณะที่ฉบับร่างของแผนและรายงาน SEA กำลังถูกตรวจสอบโดยสาธารณะ หน่วยงานที่มีอำนาจจะต้องขอคำแนะนำเกี่ยวกับรายงานด้านสิ่งแวดล้อมจาก NCEA เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับรายงานสิ่งแวดล้อม ว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจำเป็นถูกต้องครบถ้วนสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนหรือแผนงานหรือไม่ 3) การปรึกษาหารือข้ามพรมแดน ตามกฎทั่วไป ภาคีที่ได้รับผลกระทบจะได้รับแจ้งในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต หากคาดว่าจะมีผลกระทบข้ามแดนที่สำคัญ หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเริ่มจากการ “การแจ้งอย่างไม่เป็นทางการ” ด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนหรือแผนงาน และเมื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบข้ามแดนที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ข้อความช่วยเหลือจากฝ่ายที่ได้รับผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ เช่น หน่วยงานใดและวิธีการปรึกษาสาธารณะข้ามแดน เป็นต้น และเมื่อมีการจัดทำร่างแผนหรือแผนงานและรายงานด้านสิ่งแวดล้อม ฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจะได้รับข้อมูลและการแจ้งให้ทราบอย่างเป็นทางการอีกครั้ง		7) อธิบายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกัน กำจัด หรือฟื้นฟู ผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมเท่าที่จะสามารถเป็นไปได้ 8) ภาพรวมของข้อจำกัดในการดำเนินการ ข้อ 4) และ 5) อันเนื่องมาจากการขาดข้อมูลที่จำเป็น 9) บทสรุปที่ให้ข้อมูลกับประชาชนทั่วไปอย่างเพียงพอเพื่อให้สามารถประเมินรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในภาพรวมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมที่เสนอและทางเลือกที่พิจารณา		
5) เขตบริหารพิเศษฮ่องกง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน	กรมคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Department: EPD) ได้ช่วยผู้ปฏิบัติให้สามารถระบุนโยบาย แผน และแผนงาน ที่ควรจัดทำ SEA โดยการออกแบบรายการตรวจสอบหน้าเดียว (A One-Page Checklist) ขึ้นใน ค.ศ. 1998 และถือเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือเวียนของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้หน่วยงาน ซึ่งโดยทั่วไป จะไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก สามารถระบุข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง นโยบาย แผน และแผนงาน และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น รายการตรวจสอบสามารถแจ้งให้ผู้ใช้ตรวจสอบว่านโยบาย แผน และแผนงาน ของหน่วยงานตัวเองอาจเชื่อมโยงกับนโยบายหรือประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร เช่น การขนส่ง การจ่ายและการใช้ไฟฟ้า การใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่อ่อนไหวต่อระบบนิเวศ หรือมีความ	1) กรมคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จะทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานจัดทำ SEA ในการออกแบบร่างการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละ SEA รวมถึงการพิจารณาว่าประเด็นใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการจัดทำ SEA เพื่อช่วยผู้จัดทำ SEA ในการกำหนดขอบเขตประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องที่จะศึกษาใน SEA โดย Environmental Study Management Group ที่จัดตั้งโดย EPD จะช่วยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาเบื้องต้นในประเด็นสำคัญ และช่วยประสานงานและการจัดการ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าประเด็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จะได้รับการประเมินอย่างมืออาชีพและนำไปสู่การเพิ่มโอกาสในการสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนมากขึ้น 2) การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องหรือการศึกษาภูมิหลัง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานช่วยให้มีความเข้าใจสถานการณ์สิ่งแวดล้อมใน	1) ผู้จัดทำ SEA ควรริเริ่มการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพยายามที่จะบรรลุ สถานการณ์ที่ทุกฝ่ายชนะไปด้วยกัน (“Win - Win” Situation) 2) ผู้จัดทำ SEA ควรสื่อสารกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงคุณภาพ ความถูกต้อง และความเพียงพอของ SEA ก่อนที่จะสรุปผล และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การสื่อสารกับทุกระดับตั้งแต่ต้นในทุกขั้นตอนที่เป็นไปได้จึงมีความสำคัญ 3) เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย เอกสารใช้ควรมีวัตถุประสงค์ข้อค้นพบ SEA ที่สำคัญ กระบวนการจัดทำ SEA ผลการประเมินทั้งหมด และข้อเสนอแนะจาก SEA และเป็นมิตรกับผู้เข้าร่วมทั้งในเชิงพื้นที่และภูมิหลังที่แตกต่างกัน	1) การระบุและการประเมิน ทางเลือกที่เป็นไปได้ ตัวเลือก (Option) ที่เป็นไปได้ทั้งหมด และวิธีการทางเลือก (Alternative) ต่าง ๆ สำหรับนโยบาย แผน และแผนงานจะได้รับการระบุเพื่อการพิจารณาเบื้องต้น การปรับแต่งและการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของตัวเลือกและทางเลือกภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรระบุและตรวจสอบสถานการณ์ "กรณีที่เลวร้ายที่สุด (Worst Case) " เช่นเดียวกันกับการระบุประเด็นและผลที่ตามมาของสถานการณ์ "ไม่ทำอะไรเลย (Do - Nothing) " เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน ขณะที่ตัวเลือก และทางเลือก ที่พบว่าไม่มีความเป็นไปได้หรือไม่สามารถยอมรับได้ควรถูกคัดออก	เนื่องจากใน SEA Manual ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ได้ระบุแนวทางการเขียนรายงานเอาไว้ชัดเจน แต่มี Link ให้เข้าไปดูรายละเอียดซึ่งเป็นภาษาจีน ทำให้ที่ปรึกษา มีข้อจำกัดในการอ่านทำความเข้าใจ จึงได้แก้ปัญหาโดยเข้าไปศึกษาโครงสร้างรายงานเรื่อง Hong Kong 2030: Planning Vision and Strategy ซึ่งเป็นรายงาน SEA ที่จัดทำขึ้นเมื่อ ค.ศ. 2007 โดย กรมการวางแผน (Planning Department) พบว่าโครงสร้างรายงาน ประกอบด้วย ส่วน A : บริบทด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Context) ประกอบด้วย 1) บทนำ	เพื่อให้แน่ใจว่า SEA มีประโยชน์อย่างแท้จริง คือ ต้องกำหนดประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและมาตรการบรรเทาผลกระทบของทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Option) ในกรณีที่มีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications) และต้องมีการตรวจสอบสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและติดตามผลการพัฒนาในอนาคต	1) The 1992’s Governor’s Policy 2) The Environmental Impact Assessment Ordinance (EIAO) 1997 3) The 1999 Policy Address 4) The 2002 Policy Address 5) Hong Kong Strategic Environmental Assessment Manual (November 2004) 6) The Advisory Council on Environment (ACE) 7) Environmental Protection Department (EPD) 8) กลไกการปรึกษาหารือและการเผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	คิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหรือมุมมองที่ถูกระบุ เป็นต้น	ปัจจุบันดีขึ้น ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการ SEA การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ดีและเป็นมืออาชีพจะช่วยระบุปัญหาและโอกาสด้านสิ่งแวดล้อม และอำนวยความสะดวกในการคัดกรองและการกำหนดขอบเขตที่เหมาะสม สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ควรถูกระบุโดยใช้พารามิเตอร์เชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับระดับรายละเอียดที่ต้องการวิเคราะห์ และไม่ควรถูกเปลี่ยนแปลงในภายหลังเพื่อสร้างการยอมรับด้านสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทางเลือกที่ต้องการ แต่ข้อมูลควรสามารถเป็นรากฐานสำหรับการประเมินลักษณะและขอบเขตของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากตัวเลือกต่าง ๆ ที่กำลังพิจารณา อย่างไรก็ตามการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานใหม่มีค่าใช้จ่ายสูงและใช้เวลานาน ดังนั้น จึงควรนำข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่และพร้อมใช้งานมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด		2) การระบุและการประเมินตัวเลือกที่ต้องการ (Preferred Options) ตัวเลือกที่ได้รับการพัฒนาปรับแต่งแล้วหรือตัวเลือกที่ต้องการ (Preferred Options) ควรได้รับการประเมินและระบุผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications) รวมทั้งการวิเคราะห์และทำนายความไม่แน่นอนด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและข้อสันนิษฐานที่สำคัญ เช่น ปัจจัยด้านกรอบเวลาที่ยาวนาน เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ นอกจากนี้ควรมีการระบุถึงข้อดีและข้อเสียที่สำคัญของตัวเลือกที่ต้องการ และหากตัวเลือกที่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดไม่ได้รับเลือก ก็ควรมีการอธิบายเหตุผลหรือเงื่อนไขเบื้องหลังอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาอย่างชัดเจน	2) สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Condition) 3) ทุนด้านสิ่งแวดล้อมและขีดความสามารถในการรองรับ (Environmental Capital Stock and Carrying Capacity) 4) ข้อจำกัดและโอกาสด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Constraints and Opportunities) 5) วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Objectives) ส่วน B : ตัวเลือกและการประเมินผล (The Options and Evaluation) ประกอบด้วย 6) การพัฒนาตัวเลือก (The Development of the Options) 7) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment) 8) การประเมินผลยุทธศาสตร์ (Evaluation of the Strategies) ส่วน C : หนทางที่จะก้าวไปข้างหน้า (The Way Forward) ประกอบด้วย 9) การริเริ่มและการนำไปสู่การปฏิบัติ (Initiatives and Their Implementation) 10) สรุปสาระสำคัญ (Summary Remarks) โดยพบว่ามาตรการบรรเทาผลกระทบถูกบรรจุอยู่ในบทนี้ด้วย		9) กลไกการอนุมัติแผนและแผนงานของ Executive Council for Policy Approval
6) นิวซีแลนด์	Resource Management Act (RMA) ค.ศ. 1991 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2013 และ ค.ศ. 2017 ส่วนที่ 5 (Part 5) ระบุให้มาตรฐาน นโยบาย และแผน (Plan) ที่จะต้องมีวิเคราะห์ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย - นโยบายระดับชาติ - นโยบายชายฝั่งทะเลระดับประเทศ - นโยบายภูมิภาค - แผนภูมิภาค - แผนเขต	RMA ค.ศ. 1991 ได้กำหนดขอบเขตการประเมินเอาไว้โดยแยกเป็นประเภท ประกอบด้วย 1) มาตรา 43 - 44 ว่าด้วยขอบเขตของมาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับชาติ 2) มาตรา 45 - 55 ว่าด้วยขอบเขตการประเมินนโยบายระดับชาติ 3) มาตรา 56 - 58 ว่าด้วยขอบเขตการประเมินนโยบายชายฝั่งทะเลของประเทศนิวซีแลนด์ 4) มาตรา 59 - 62 ว่าด้วยขอบเขตการประเมินนโยบายภูมิภาค	ส่วนที่ 6 ของ RMA ค.ศ. 1991 ว่าด้วยความยินยอมของภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่มาตรา 87 - 139 จะเป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทั้งหมด ครอบคลุมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น สาธารณะชน โดยมีการระบุวิธีการ เครื่องมือ กระบวนการ ผู้เข้าร่วม จนถึงการตัดสินใจ และ Schedule 1 กำหนดให้จัดให้มีการปรึกษาหารือในกระบวนการจัดทำแผน	ส่วนที่ 5 ของ RMA ค.ศ. 1991 มาตรา 32 กำหนดให้มีการพิจารณาทางเลือก ผลประโยชน์ และต้นทุน ก่อนการนำเสนอนโยบายและแผน ตลอดจนการประเมินสิ่งที่จะเกิดขึ้นก่อนการดำเนินการ รวมทั้งการพิจารณาความไม่แน่นอนและความเสี่ยง	เนื่องจากนิวซีแลนด์ไม่มีคู่มือเกี่ยวกับ SEA โดยตรง และ RMA 1991 มีการระบุเฉพาะโครงสร้างเนื้อหาของนโยบายและแผนระดับต่าง ๆ เอาไว้ที่ปรึกษา จึงขอยกตัวอย่างโครงสร้างรายงาน SEA เรื่อง Strategic Environmental Assessment : Application to Transport Planning in New Zealand ที่สนับสนุนเงินทุนโดย Transfund New Zealand และจัดทำโดย Barry Sadler และคณะ เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 2004 โดยรายงานมีโครงสร้าง ดังนี้	RMA ค.ศ. 1991 มาตรา 35 กำหนดให้ต้องมีการติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม	1) RMA ค.ศ. 1991 2) การประสานงานและการเชื่อมต่อระหว่างภาคส่วนและระหว่างองค์กร (เช่น เชื่อมโยงไปยังกระบวนการที่สูงกว่าและระดับการตัดสินใจที่ต่ำกว่า) 3) บูรณาการกับโครงสร้างนโยบายและการวางแผนที่มีอยู่ (Kabir and Morgan, 2020)

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
		5. มาตรา 63 - 70 ว่าด้วยขอบเขตการประเมินแผนภูมิภาค 6. มาตรา 72 - 77 ว่าด้วยขอบเขตการประเมินแผนเขต			1) บทนำ ซึ่งระบุ วัตถุประสงค์ ความเป็นมา และ โครงสร้างของรายงาน 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 3) ประสบการณ์ต่างประเทศเกี่ยวกับ SEA สำหรับการจัดทำแผนคมนาคมขนส่ง 4) นโยบายและแผนด้านการคมนาคมขนส่งของประเทศนิวซีแลนด์ สาระสำคัญจะพูดถึงกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่ง 5) โอกาสของ SEA ในแผนการคมนาคมขนส่งของนิวซีแลนด์ โดยบทนี้จะเป็นบทสาระหลัก ที่ประกอบด้วย 5.1) ภาพรวม (Overview) 5.2) ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล 5.3) ยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาค 5.4) ยุทธศาสตร์และแผนงานระดับอนุภูมิภาค 5.5) กองทุนการคมนาคมขนส่งทางบก 5.6) การพิจารณาทางเลือก 5.7) การติดตาม 5.8) บทสรุป 6) บทสรุปและข้อเสนอแนะ		
7) โปรตุเกส	Decree-Law 232/ 2007, of 15 June, Amended by Decree-Law 58/ 2011 of 4 May (SEA Decree) กำหนดให้แผนที่ต้องมีการจัดทำ SEA ประกอบด้วย 1) แผนระดับชาติ/ ภูมิภาค ประกอบด้วย แผนรายสาขา แผนเชิงพื้นที่ แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับภูมิภาค 2) แผนระดับอนุภูมิภาค/ เทศบาล ประกอบด้วย แผนระหว่างเทศบาล แผนแม่บทเทศบาล แผนพัฒนาเมือง และแผนออกแบบเมือง	ใน“Strategic Environmental Assessment Better Practice Guide - Methodological Guidance for Strategic Thinking in SEA” ค.ศ. 2012 (Partidario, 2021) ใช้คำว่า บริบทและยุทธศาสตร์ที่สำคัญ (Context and Strategic Focus) ประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก คือ 1) การวิเคราะห์กรอบปัญหา (Problem Framework) 2) การวิเคราะห์กรอบการบริหารจัดการ (Governance Framework) 3) การวิเคราะห์กรอบยุทธศาสตร์อ้างอิง (Strategic Reference Framework)	ใน Partidario (2021) จะระบุในขั้นตอนที่เรียกว่าขั้นตอนต่อเนื่อง (Continuous Stage) ดังนั้นข้อแนะนำฉบับนี้จึงกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมว่าควรดำเนินการทุกขั้นตอนที่มีการตัดสินใจ ด้วยกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย วิธีการ และระยะเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอ	ใน Partidario (2021) ใช้คำว่า การสร้างเส้นทางสู่ความยั่งยืน และคำแนะนำในการใช้งาน (Establishing Pathways for Sustainability and Guidelines) ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ 1) การประเมินโอกาสและความเสี่ยง (Assessment of Opportunities and Risks) 2) การประเมินยุทธศาสตร์ (Strategic Assessment) 3) การจัดทำคำแนะนำในการใช้งานยุทธศาสตร์ (Guideline)	ใน Partidario (2021) ได้แนะนำโครงสร้างรายงานไว้ถึง 5 รายงาน ประกอบด้วย 1) รายงานปัจจัยการตัดสินใจที่สำคัญ (Critical Decision Factors Report) 2) รายงานการประเมินทางเลือก (Options Assessment Report) 3) รายงานด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Report) 4) บทสรุปสำหรับประชาชนทั่วไป (Non-Technic Summary) และ	ใน Partidario (2021) ระบุประเด็นนี้ไว้ในขั้นตอนที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง (Continuous Stage) ด้วยเช่นเดียวกัน โดยประเด็นที่ควรติดตาม ประกอบด้วย การตรวจสอบผลการประเมินกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ประเด็นที่มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ประสิทธิผลในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ในการวางแผน การตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ ความจำเป็นปรับเปลี่ยนเส้นทางเชิงยุทธศาสตร์ เป็นต้น ส่วนการบรรเทาผลกระทบ	1) EU SEA Directive 2) Decree-Law 232/ 2007, of 15 June, Amended by Decree - Law 58/ 2011 of 4 May (SEA Decree) 3) Strategic Environmental Assessment Better Practice Guide - Methodological Guidance for Strategic Thinking in SEA ค.ศ. 2012 4) การปรึกษาหารือและกระบวนการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
		4) การวิเคราะห์กรอบการประเมิน (Assessment Framework)			5) ถ้อยแถลงด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการตัดสินใจ (Environmental Statement with Information on the Decision)	นั้นจะสอดคล้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ป้องกันความเสี่ยง	5) หน่วยงานเจ้าของแผนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งที่เหนือกว่า ระดับเดียวกัน และต่ำกว่า
8) สโลวีเนีย	1) แผนและแผนงานภายใต้ข้อกำหนด SEA และข้อยกเว้น เป็นไปตาม EU SEA Directive คือ บังคับใช้สำหรับแผน และแผนงานด้าน การเกษตร การป่าไม้ การประมง พลังงาน อุตสาหกรรม การขนส่งการจัดการของเสีย การจัดการน้ำ การสื่อสารโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การวางผังเมืองและผังประเทศ หรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนที่บรรจุโครงการที่ถูกระบุว่าจะต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมภายใต้ Habitats Directive หรือแผนที่อาจมีผลกระทบสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ 2) แนวทางและเกณฑ์การกลั่นกรอง ถูกกำหนดในมาตร 40 ของ the Environmental Protection Act 2004 และ The Decree on Criteria for Determining the Likely Significance of Environmental Effects of Certain Plans, Programmes or Other Acts and Its Modifications in the Environmental Assessment Procedure 2009 โดยมาตรา 2 ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความสำคัญของผลกระทบซึ่ง ได้แก่ 2.1) ลักษณะของแผนและแผนงาน ที่มีคุณสมบัติดังนี้ 2.1.1) แผนหรือแผนงานทำหน้าที่กำหนดกรอบสำหรับโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชิงพื้นที่ตั้ง ลักษณะขนาดและสภาพการดำเนินงาน หรือโดยการจัดสรรทรัพยากร 2.1.2) แผนหรือแผนงานมีอิทธิพลต่อแผนและแผนงานอื่น ๆ รวมทั้งที่อยู่ในสายลำดับชั้นเดียวกัน 2.1.3) ความเกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานที่ทำหน้าที่การบูรณาการข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน 2.1.4) ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงาน 2.1.5) ความเกี่ยวข้องของแผนหรือแผนงานสำหรับการดำเนินการตามกฎหมายชุมชนด้าน	1) การกำหนดขอบเขตเป็นไปโดยสมัครใจ 2) มาตรา 5 ของพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้แผนหรือแผนงานที่ซับซ้อนมาก หากหน่วยงานเจ้าของแผนมีความประสงค์นำเสนอกระทรวงที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมให้ความคิดเห็นและอนุมัติขอบเขต	1) การกำหนดและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน การปรึกษาหารือกับกระทรวงและองค์กรต่าง ๆ ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 40 (2) ของ The Environmental Protection Act 2004 โดยกำหนดข้อผูกพันไว้ว่า หน่วยงานจัดทำแผนมีหน้าที่ส่งรายงานด้านสิ่งแวดล้อมไปยังกระทรวงและองค์กรต่าง ๆ ที่รับผิดชอบปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิทัศน์ สุขภาพและมรดกทางวัฒนธรรม โดยกระทรวงเหล่านั้น ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตร กระทรวงป่าไม้ และคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ ส่วนมาตรา. 43 กำหนดว่า “สาธารณะ” หมายถึง สาธารณชนทั่วไป 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA 2.1) ขั้นการกำหนดขอบเขต: การกำหนดขอบเขตเป็นไปโดยสมัครใจ แต่จะต้องแจ้งให้สาธารณชนทราบและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นระยะเวลา 30 วัน 2.2) ขั้นรายงานสิ่งแวดล้อม: มาตรา 40 (2) ของ The Environmental Protection Act 2004 ระบุว่าหน่วยงานเจ้าของแผนมีความรับผิดชอบและหน้าที่ในการนำเสนอรายงานด้านสิ่งแวดล้อมและแผน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและตอบสนองต่อความคิดเห็นด้วย โดยประชาชนทุกคนสามารถให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายงานสิ่งแวดล้อมและแผนในกรอบเวลา 30 วัน 3) วิธีการและระยะเวลาในการปรึกษาหารือสาธารณะ วิธีการ: การประชาพิจารณ์ การนำเสนอต่อสาธารณะการปรึกษาหารือโต๊ะกลม และการอภิปรายสาธารณะ ระยะเวลา: 30 วัน	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ/ ประเภทของทางเลือก มาตรา 3 The Decree on Criteria for Determining the Likely Significance of Environmental Effects of Certain Plans, Programmes or Other Acts and Its Modifications in the Environmental Assessment Procedure 2009 กำหนดให้มีการประเมินทางเลือกที่เหมาะสม มาตรา. 6 กำหนดว่ารายงานสิ่งแวดล้อมต้องอธิบายเหตุผลในการเลือกทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งได้มีการประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในรายงานสิ่งแวดล้อม 2) การรายงานสถานการณ์พื้นฐาน ภาระผูกพันใน The Decree on Criteria for Determining the Likely Significance of Environmental Effects of Certain Plans, Programmes or Other Acts and Its Modifications in the Environmental Assessment Procedure 2009 กำหนดเนื้อหาของรายงานสิ่งแวดล้อมและขั้นตอนโดยละเอียดสำหรับการประเมินผลกระทบของแผนและแผนงาน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม คือ คำอธิบายสถานะของสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในรายงานสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ จะไม่มีการเสนอแผน (เรียกว่าตัวเลือก 0)	1) มาตรา. 6 ของ The Decree on Criteria for Determining the Likely Significance of Environmental Effects of Certain Plans, Programmes or Other Acts and its Modifications in the Environmental Assessment Procedure 2009 กำหนดว่ารายงานด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีการจัดทำบทสรุปที่ไม่ใช่เทคนิค (Non - Technical Summary) 2) คุณภาพรายงานสิ่งแวดล้อมเป็นข้อผูกพันสำหรับของหน่วยงานวางแผน แต่กระทรวงที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องทำหน้าที่ให้ความเห็น 3) ในกรณีที่มีความคิดเห็นเชิงลบและไม่สามารถนำเสนอรายงานด้านสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณะได้ หน่วยงานจะต้องรับความเห็นไปปรับปรุง	1) การติดตามตรวจสอบเป็นบทหนึ่งของรายงานด้านสิ่งแวดล้อม 2) หากเสนอให้มีการติดตามตรวจสอบ จะต้องรวมอยู่ในแผนด้วย 3) การตัดสินใจในการติดตามเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อมขั้นสุดท้ายในการยอมรับแผนและแผนงาน	1) EU SEA-Directive 2) Environmental Protection Act 2004 3) The Decree on Criteria for Determining the Likely Significance of Environmental Effects of Certain Plans, Programmes or Other Acts and its Modifications in the Environmental Assessment Procedure 2009 4) การปรึกษาหารือและกระบวนการมีส่วนร่วม 5) สำนักยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อมภายใต้การกำกับของ Directorate for Environment มีหน้าที่: 5.1) พิจารณาตัดสินใจในการกลั่นกรอง และเผยแพร่ทางหน้าเว็บไซต์ 5.2) ให้ความเห็นเกี่ยวกับรายงานสิ่งแวดล้อม 5.3) อนุมัติการยอมรับด้านสิ่งแวดล้อมและการเผยแพร่ทางเว็บไซต์

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	สิ่งแวดล้อม (เช่น แผนและแผนงานที่เชื่อมโยงกับการจัดการขยะหรือการคุ้มครองน้ำ) 2.2) ลักษณะของผลกระทบและพื้นที่ที่อาจจะได้รับผลกระทบ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้ 2.2.1) ความน่าจะเป็น ช่วงระยะเวลา ความถี่ และความสามารถฟื้นฟูกลับคืนมาของสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบ 2.2.2) ลักษณะการสะสมของผลกระทบ 2.2.3) ลักษณะข้ามพรมแดนของผลกระทบ 2.2.4) ความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม (เช่น จากอุบัติเหตุ เป็นต้น) 2.2.5) ขนาดและขอบเขตเชิงพื้นที่ของผลกระทบ (พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และขนาดของประชากรที่น่าจะได้รับผลกระทบ) 2.2.6) คุณค่าและความเปราะบางของพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบเนื่องจาก 1) ลักษณะพิเศษทางธรรมชาติหรือมรดกทางวัฒนธรรม 2) เกินมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้น 4) กระทบต่อพื้นที่หรือภูมิทัศน์ที่มีสถานะการคุ้มครองระดับชาติ ชุมชน หรือนานาชาติ		การให้ข้อมูลข้อมูล: เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ ข่าวเทศบาล 4) การให้คำปรึกษาข้ามพรมแดน ข้อมูลจะถูกส่งไปล่วงหน้า แต่การปรึกษาหารือเริ่มขึ้นหลังจากการส่งรายงานด้านสิ่งแวดล้อม				
9) แอฟริกาใต้	1) แอฟริกาใต้มีการพัฒนาแนวทาง SEA เป็นการเฉพาะ ชื่อ Guideline Document Strategic Environmental Assessment in South Africa จัดทำโดย CSIR[7] และ DEAT[8] ตีพิมพ์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2000 2) ต่อมาได้มีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ SEA ที่มีลักษณะทั่วไปชื่อ Strategic Environmental Assessment (SEA) Resource Document: Introduction to the Process, Principles and Application of SEA [9] ตีพิมพ์เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2007 ซึ่งได้ระบุถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นกรองไว้ว่า การกลั่นกรอง คือ การพิจารณาว่าจำเป็นต้องมี SEA หรือไม่ และควรมีรายละเอียดระดับใด โดยการกลั่นกรองสามารถทำได้โดยอ้างถึงรายการใน	1) เอกสาร ค.ศ. 2007 ได้ระบุสาระสำคัญโดยให้ความหมายของการระบุขอบเขตว่าเป็นการระบุประเด็นสำคัญและผลกระทบที่ต้องตรวจสอบ (Identify the Important Issues and Impacts that Need to be Examined) โดยระบุว่าวิธีการและขั้นตอนในการกำหนดขอบเขตในการจัดทำ EIA สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการของ SEA ได้ และควรดำเนินการกำหนดขอบเขตตั้งแต่ช่วงต้นของกระบวนการ SEA ตลอดจนควรมีความโปร่งใสและเป็นระบบ 2) จุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้ คือ การให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการกำหนดอ้างอิงสำหรับการศึกษาในขั้นตอนถัดไป	เอกสารแนวทาง ค.ศ. 2000 และ ค.ศ. 2007 ไม่ได้ระบุเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนเพียงแต่เขียนไว้ว่าในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต และการรายงานควรจัดให้มีการปรึกษาหารือ แต่ใน The National Environmental Management Act (ค.ศ.1998) และที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2014 หมวดที่ 4 ว่าด้วยการตัดสินใจที่ยุติธรรมและการจัดการความขัดแย้ง (Fair Decision-Making and Conflict Management) มาตรา 17 (2) ระบุว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจร้องขอให้รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง MEC[10] หรือสภาเทศบาล จัดให้มีการประชุมผู้มีส่วนได้เสียและผู้ได้รับผลกระทบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุข้อตกลงที่อ้างถึงหรือการประนีประนอมความเห็นที่ไม่ลงรอยกันภายใต้ขอบเขตกฎหมายนี้ และรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง MEC	เอกสาร ค.ศ. 2007 ได้ระบุสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเลือกออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การพิจารณาทางเลือก (Consideration of Alternatives) 1.1) เป็นการระบุและเปรียบเทียบขอบเขตของทางเลือก รวมทั้งตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับสิ่งแวดล้อม (A Best Practicable Environmental Option) 1.2) เป็นการกำหนดทางเลือกที่นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อเสนอและสรุปประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยทางเลือกที่พัฒนาควรรวมทางเลือกที่ไม่ต้องทำอะไร (Do-Nothing Alternative) และตัวเลือกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (Best	เอกสาร ค.ศ. 2007 ได้ระบุสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรายงานผลออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) รายงาน (Report) 1.1) เป็นการอธิบายผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากข้อเสนอและข้อเสนอทำให้เกิดผลกระทบได้อย่างไร 1.2) โดยทั่วไปแล้วจะมีการจัดทำรายงานหรือแถลงการณ์ SEA เพื่อเปิดเผยต่อสาธารณะแยกต่างหาก โดยรายงานอาจมีความยาวและรูปแบบแตกต่างออกไป	เอกสาร ค.ศ. 2007 ได้ระบุสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาผลกระทบและการติดตามออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การบรรเทา (Mitigation): เป็นการระบุมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยง ลด และชดเชยผลกระทบหลักที่ระบุ โดย 1.1) ควรหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ก่อน จากนั้นจึงทำการลด และ การแก้ไขเป็นวิธีสุดท้าย โดยการใช้มาตรการที่เหมาะสม 1.2) หากข้อมูลไม่ครบถ้วนและมีความเสี่ยงที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ที่ร้ายแรงหรือไม่สามารถ	กลไกสำคัญในการควบคุมและกำกับการจัดทำ SEA ในแอฟริกาใต้ในปัจจุบันประกอบด้วย 1) The National Environmental Management Act (ค.ศ.1998) และที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2014 2) เอกสารแนวทาง ค.ศ. 2000 และ ค.ศ. 2007 3) รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง the Member of the Executive Council และสภาเทศบาล 4) Department of Environmental Affairs and Tourism 5) กระบวนการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม

[7] The Council for Scientific and Industrial Research: CSIR

[8] Department of Environmental Affairs and Tourism: DEAT

[9] CSIR (2007) Strategic Environmental Assessment (SEA) Resource Document: Introduction to the Process, Principles and Application of SEA, CSIR Report ENV-S-C 2002-073, Version 4. Environmental, Stellenbosch, South Africa.

[10] "MEC" (the Member of the Executive Council) เป็นบุคคลที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้รับผิดชอบกิจการด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	กฎหมายหรือที่แนวทาง SEA ระบุเอาไว้ หรือพิจารณาเป็นกรณีไป โดยแผนหรือแผนงานจะได้รับการกลั่นกรองเพื่อพิจารณาว่ามีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่	นอกจากขั้นตอนที่ระบุว่าเป็นขั้นตอน Scoping โดยตรงแล้ว เอกสารฉบับนี้ยังระบุขั้นตอนแยกออกมา แต่กล่าวได้ว่าสามารถอยู่ในขั้นตอน Scoping ได้ คือ 3) การรวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปที่จำเป็นในการจัดทำ SEA ซึ่งอาจเป็นข้อมูลด้านกฎหมายหรือกระบวนการ รวมถึงข้อมูลเฉพาะของข้อเสนอ (แผนหรือแผนงาน) โดยขั้นตอนนี้จะมีการดำเนินการในขั้นตอนการกลั่นกรองและการกำหนดขอบเขต โดยทั่วไปแล้ว จะเป็นคำอธิบายสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบ	หรือสภาเทศบาล อาจแต่งตั้งผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประชุมตามมาตรา 22	Practicable Environmental Option : BPEO) 1.3) วิธีการที่สามารถใช้เพื่อเปรียบเทียบทางเลือกมีหลากหลาย ได้แก่ การประเมินหลายเกณฑ์ (Multi-Criteria Evaluation) และการวิเคราะห์ต้นทุนผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Benefit Cost Analysis) 2) การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact Analysis) เป็นการระบุ ทำนาย และประเมินผลข้อเสนอและทางเลือกหลัก 2.1) วิธีการวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดสามารถแสดงแนวโน้มของผลกระทบ เช่น การสูญเสียที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น 2.2) การพัฒนาสถานการณ์จำลองและการประมาณการณ์แนวโน้มเป็นตัวอย่างของวิธีการฉายภาพอนาคต 2.3) สามารถปรับใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดทำ EIA (เช่น GIS และ ตารางเมทริกซ์ผลกระทบ) 2.4) อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการประเมินเพียงวิธีการเดียว ไม่น่าจะสามารถประเมินผลกระทบทั้งหมดได้	2) การตรวจสอบคุณภาพ (Review of Quality) รายงาน SEA ควรได้รับการตรวจสอบก่อนส่งให้หน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อให้แน่ใจว่ามีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจที่ถูกต้องและเพียงพอ โดยการตรวจสอบสามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานอิสระหน่วยงานที่มีอำนาจหรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม 3.การตัดสินใจ (Decision-Making) หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจอนุมัติ ปฏิเสธ หรือแก้ไขข้อเสนอ มีภาระผูกพันหรือหน้าที่ที่จะต้องคำนึงถึงผลลัพธ์จาก SEA (รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน) และควรระบุเหตุผลในการตัดสินใจ	ฟื้นคืนสภาพได้ควรใช้แนวทางป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Approach) 2) การกำหนดความสำคัญของผลกระทบที่เหลืออยู่ (Determine the Importance of the Residual Impacts) เมื่อมีกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบแล้วควรมีการคาดการณ์ผลกระทบที่เหลืออยู่และกำหนดความสำคัญของผลกระทบที่คาดการณ์ไว้เพื่อดำเนินการติดตามตรวจสอบโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์และวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ 3) การติดตามตรวจสอบ (Monitoring) เป็นการติดตามตรวจสอบว่าข้อเสนอที่ได้รับการนำไปสู่การปฏิบัตินั้น 3.1) มีการดำเนินการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ 3.2) มีการดำเนินการที่ส่งผลกระทบตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย แผน หรือแผนงานที่ได้อนุมัติหรือไม่	
10. สวีเดน	The Ordinance (1998: 905) on Environmental Impact Statements and SEA Reports กำหนดแนวทางในการกลั่นกรอง ดังนี้ 1) แผนและแผนงานภายใต้ข้อกำหนด SEA และข้อยกเว้นแผนและแผนงานที่ระบุในมาตรา 4 ควรจัดทำ SEA เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1.1) แผนด้านขยะของเทศบาล 1.2) แผนด้านพลังงานของเทศบาล 1.3) แผนด้านการขนส่งของเขต (County Transport Plans) 1.4) แผนงานการปฏิบัติ 1.5) แผนกายภาพของเทศบาล (Municipal Comprehensive Physical Plans) 1.6) แผนระดับชาติด้านโครงสร้างการขนส่ง 1.7) แผนงานภายใต้กองทุนสหภาพยุโรป (EU Structural Fund)	1) แนวทางการกำหนดขอบเขต 1.1) ก่อนที่หน่วยงาน/ เทศบาลจะตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตการประเมินและระดับรายละเอียดของถ้อยแถลงผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะต้องปรึกษาเทศบาลและคณะกรรมการบริหารเขต ที่ได้รับผลกระทบจากแผนหรือแผนงาน ส่วนแผนและแผนงานระดับประเทศ จะต้องมีการปรึกษา the Swedish Environmental Protection Agency, the Swedish Agency for Marine and Water Management และหน่วยงานบริหารส่วนกลางอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบ (หมวดที่ 6 มาตรา 13 ของประมวลกฎหมาย) 1.2) การประเมินสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยข้อมูล (และเหตุผลประกอบ) เกี่ยวกับวิธีการประเมิน และการเสนอความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของแผนและแผนงาน ความสนใจของ	1) การกำหนดและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน 1.1) การระบุสาธารณะ (The Public) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Concerned Authorities) จะพิจารณาเป็นกรณี และคำว่า “สาธารณะ” ครอบคลุมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนด้วย 1.2) หน่วยงาน/ เทศบาลที่เกี่ยวข้องแต่ละแห่ง จะพิจารณาจากสถานการณ์เฉพาะของแต่ละแผน/ แผนงาน 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA 2.1) การกลั่นกรอง ผลการตัดสินใจจัดทำ SEA จะต้องรายงานและเปิดเผยต่อสาธารณะ (ตามมาตรา 6 ของ The Ordinance on EIAs and SEAs 1998) โดย The EPA General Guidelines ระบุว่าแนวทางการเปิดเผยต่อสาธารณะอาจ	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ/ ประเภทของทางเลือก ข้อกำหนดเกี่ยวกับทางเลือกต่างถูกกำหนดโดย หมวดที่ 6 มาตรา 12 ของ the Environmental Code 1998 แต่ไม่พบว่ามีคำจำกัดความทางกฎหมายของคำว่า "ทางเลือก" มีเพียงการระบุว่าทางเลือกที่สมเหตุสมผล (Reasonable Alternatives) จะต้องอธิบายถึงแนวทางในการบรรลุเป้าหมายของแผนและแผนงาน รวมถึงแนวทางอื่น ๆ ในการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือสถานที่ทางเลือกสำหรับกิจกรรมหรือมาตรการ โดย The EPA General Guidelines 2010 กล่าวถึง “ทางเลือกที่สมเหตุสมผล ที่คำนึงถึงจุดมุ่งหมายและขอบเขตทางภูมิศาสตร์ของแผน/ แผนงานควรได้รับการระบุ อธิบาย และประเมินด้วย”	เนื้อหาของรายงานด้านสิ่งแวดล้อมและบทสรุปที่ไม่ใช่ด้านเทคนิค เนื้อหาที่จำเป็นในรายงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ในหมวดที่ 6 ส่วนที่ 12 ของ The Environmental Code 1998 ตัวอย่างเช่น คำอธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบสำคัญ คำอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้ถูกนำไปดำเนินการอย่างไรในแผนหรือแผนงาน และคำอธิบายของผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับความหลากหลายทางชีวภาพ ประชากร สุขภาพของมนุษย์ สัตว์ป่า พืช ที่ดิน น้ำ อากาศ ปัจจัยด้าน	การเตรียมการตรวจสอบ The Environmental Code 1998 and Government Bill ระบุว่าหน่วยงานและเทศบาลที่นำแผนและแผนงานไปใช้ต้องมีหน้าที่ติดตามตรวจสอบ แต่ไม่มีข้อกำหนดโดยละเอียดเกี่ยวกับวิธีการติดตามตรวจสอบในแง่ของระยะเวลา ความสม่ำเสมอ หรือวิธีการ	1) EU SEA Directive 2) The Environmental Code 1998 3) The Ordinance (1998: 905) on Environmental Impact Statements and SEA reports 4) The Swedish Environmental Protection Agency and the Swedish Agency for Marine และ Water Management 5) The County Administrative Board 6) หน่วยงานที่เป็นเจ้าของข้อเสนอ 7) กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	1.8) แผนฉุกเฉินภายใต้พระราชกฤษฎีกาโรคระบาดในสัตว์ 1.9) แผนงานการส่งเสริมที่อยู่อาศัย 1.10) แผนงานสำหรับการปฏิบัติการฉุกเฉิน 1.11) แผนงานเขตชนบท 1.12) แผนการต่อสู้กับข้าวโอ๊ตป่า (Plans to Combat Wild Oats) 1.13) แผนงานการจัดทำรายละเอียดแผนพัฒนา 1.14) แผนงานการพัฒนาภูมิภาค 1.15) แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม 1.16) แผนส่งเสริมการจราจร 1.17) การออกแบบที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ 2) สำหรับแผนและแผนงานอื่น ๆ ที่ใช้แนวทางการพิจารณาเป็นกรณีโดยอาศัยเกณฑ์บางประการจะระบุไว้ในมาตรา 4 ของ The Ordinance on EIAs and SEAs 1998 3) ภาคผนวก 4 ของกฎหมายนี้จะล้อตามภาคผนวก 2 ของ EU SEA Directive ทั้งนี้ พบว่า สวีเดนไม่มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับแผนและแผนงานที่ไม่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจนในกฎหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในมาตร 3.8 ของ EU SEA Directive	สาธารณชน และการกล่าวถึงประเด็นที่สามารถทำให้ดีขึ้นในการจัดทำแผนหรือแผนงานในขั้นตอนการขออนุมัติ 1.3) รายงานการกำหนดขอบเขตมักไม่ใช่รายงานที่เป็นทางการ และไม่มีข้อกำหนดอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับวิธีการจัดทำเอกสารขอบเขต แต่โดยส่วนใหญ่ จะเป็นการจัดทำเป็นบันทึกข้อความสั้น ๆ (Short Memo) โดยเจ้าหน้าที่สำนักวางแผน (ส่วนใหญ่เป็นเทศบาล) ไปยัง The County Administrative Board และมีการอภิปรายกันในที่ประชุมปรึกษาหารือ 1.4) โดยปกติรายงานการกำหนดขอบเขตจะค่อนข้างสั้นอยู่ระหว่าง 3-10 หน้าและจะจัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงขอบเขตเชิงกายภาพ ขอบเขตเชิงพื้นที่และประเด็นสำคัญ 1.5) วัตถุประสงค์ของรายงาน คือ เพื่อให้แน่ใจว่า SEA มุ่งเน้นประเด็นที่พิจารณาว่ามีความสำคัญและเพื่อให้แน่ใจว่าประเด็นเหล่านี้ได้รับการพิจารณาในขั้นตอนการวางแผนในทางปฏิบัติบันทึกข้อความจะได้รับการอนุมัติจากที่ประชุม The County Administrative Board ผ่านทางจดหมาย 1.6) รายงานการกำหนดขอบเขตไม่ค่อยได้รับการตีพิมพ์ในรายงานด้านสิ่งแวดล้อม แต่ข้อมูลในรายงานนี้มักถูกใช้เพื่ออธิบายถึงวิธีการดำเนินการกำหนดขอบเขตว่าได้มีการปรึกษาหารือกับ The County Administrative Board อย่างถูกต้องตามหลักการของการกำหนดขอบเขตของ SEA	พิจารณาเป็นรายกรณีไป แต่อย่างน้อยผลการตัดสินใจควรมีอยู่ในเว็บไซต์ของหน่วยงานและเทศบาลหรือติดประกาศ โดย The EPA's Practical Guidelines on Strategic Environmental Assessment of Plans and Programmes 2010 ระบุว่าควรรายงานผลการกลั่นกรองโดยเร็วที่สุดหลังจากได้ข้อสรุปขั้นตอนต่าง ๆ และรายงานควรระบุความเห็นของทุกฝ่ายที่ปรึกษาหารือกันอย่างชัดเจนตามข้อกำหนดของ SEA 2.2) รายงานด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก SEA และการจัดทำแผน/ แผนงานเป็นกระบวนการที่ดำเนินการควบคู่กันไป รายงานด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกนำเสนอในเวลาเดียวกับร่างแผน/ แผนงาน ดังนั้น หน่วยงาน/ เทศบาลที่จัดทำรายงาน SEA จะต้องจัดทำและร่างแผน/ แผนงานเผยแพร่ต่อสาธารณะ เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย (หมวดที่ 6 มาตรา 14 ของ The Environmental Code และมาตรา 8 ของ The Ordinance on EIAs and SEAs 1998) ส่วนวิธีการในการแจ้งข้อมูลให้กับสาธารณชน ที่ระบุในมาตรา 9 ของ EU SEA Directive ไม่ได้มีการระบุเอาไว้ใน The Environmental Code 1998 อย่างไรก็ตาม แต่มีข้อความที่ความคล้ายคลึงกับวิธีการจัดทำรายงาน SEA อยู่ใน 6 มาตรา 14 ของ The Environmental Code 1998 3) วิธีการและระยะเวลาในการให้คำปรึกษาสาธารณะ ไม่มีข้อกำหนดอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการให้คำปรึกษาสาธารณะ แต่ใน The EPA General Guidelines 2010 ได้ระบุไว้ว่า ระยะเวลาของการปรึกษาสาธารณะควรมีอย่างน้อย 3 สัปดาห์ 4) การให้คำปรึกษาข้ามพรมแดน ข้อกำหนดในการให้คำปรึกษาข้ามพรมแดนมีอยู่ในหมวด 6 ส่วนที่ 15 ของ the Environmental Code 1998	5.2 การรายงานสถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Reporting) ในหมวดที่ 6 มาตรา 12 ของ The Environmental Code 1998 ระบุว่าการประเมินจะต้องมีคำอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (The Current Environmental Situation) และสถานะของสิ่งแวดล้อม (The Environmental Status) และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปได้หากไม่มีการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ	ภูมิอากาศ ทรัพย์สินทางวัตถุ ภูมิทัศน์ อาคาร โบราณสถานและวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่ และมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เหล่านี้		
11) สหราชอาณาจักร	1) แผนและโปรแกรมภายใต้ข้อกำหนด SEA และข้อยกเว้น แผนการที่เกี่ยวข้องทั้งหมดขึ้นอยู่กับ SEA แผนส่วนใหญ่เป็นแผนท้องถิ่น ที่จัดทำโดยหน่วยงานวางแผนท้องถิ่น	1) การจัดทำขอบเขตควรประกอบมีการกำหนดบริบท (Context) วัตถุประสงค์ (Objectives) แนวทางการประเมิน (Approach of the Assessment) และการ	1) การกำหนดและการระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน 1.1) ข้อบังคับกำหนดให้หน่วยงานจัดทำแผนดำเนินการตามขั้นตอนตามที่เห็นสมควรในการจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องเสนอต่อบุคคลที่	1) ความหมายของทางเลือกและการประเมินทางเลือกในทางปฏิบัติ /ประเภทของทางเลือก 1.1) ไม่มีคำจำกัดความของ "ทางเลือกที่สมเหตุสมผล (Reasonable Alternatives)" สำหรับการวางแผนในประเทศอังกฤษ	เนื้อหาของรายงานด้านสิ่งแวดล้อมและบทสรุปที่ไม่ใช่ด้านเทคนิค 1) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004 ได้นำข้อกำหนดใน	การเตรียมการติดตามตรวจสอบ 1) หน่วยงานที่รับผิดชอบควรติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดจากการดำเนินการตามแผนเพื่อระบุผลกระทบที่ไม่คาดคิดในระยะ	1) EU SEA Directive 2) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	2) แนวทางและเกณฑ์การกลั่นกรอง (กำหนดตามภาคผนวก II ของ EU SEA Directive) 2.1) หน่วยงานที่มีอำนาจจัดทำแผน พิจารณาว่าแผนที่รับผิดชอบจำเป็นต้องจัดทำ SEA ตามข้อกำหนดของมาตรา 3 (2) ของ EU SEA Directive หรือไม่ 2.2) หน่วยงานเจ้าของแผนอาจจะปรึกษากับหน่วยงานให้คำปรึกษา (The Consultation Bodies) เพื่อพิจารณาว่าร่างแผนมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ทั้งนี้ มีแผนเพียงไม่กี่แผนอยู่ในกลุ่มที่ต้องปรึกษาหน่วยงานให้คำปรึกษา แต่แผนดังกล่าวทั้งหมดจะได้รับการกลั่นกรองเป็นกรณี ๆ ไป	ระบุประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง 2) ภายใต้กฎข้อบังคับของสหราชอาณาจักร ไม่จำเป็นต้องมีรายงานการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการตามกฎหมาย แต่ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการตาม A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (September 2005) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอข้อมูลในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต 3) จะต้องมีการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการกับหน่วยงานให้คำปรึกษาเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมระดับมืออาชีพตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นของกระบวนการ SEA	พิจารณาว่าอาจได้รับผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจและการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน 1.2) ผู้มีส่วนได้เสียจะครอบคลุมทั้งระดับบุคคลและองค์กร (The Public Consultees) และองค์กรให้คำปรึกษา (The Consultation Bodies/ Authorities) 2) การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของ SEA การปรึกษาหารือสาธารณะอย่างเป็นทางการจะเกิดขึ้นหลังจากการจัดทำร่างแผนและรายงานด้านสิ่งแวดล้อม แต่อาจมีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไม่เป็นทางการในกระบวนการจัดทำ SEA เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ อาทิ การประชุมสาธารณะเพื่อการกำหนดวัตถุประสงค์ และการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ เป็นต้น 3) วิธีการและระยะเวลาในการให้คำปรึกษาสาธารณะ 3.1) หลังจากการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วเสร็จหน่วยงานที่รับผิดชอบการวางแผนจะต้องดำเนินการดังนี้ โดยเร็วที่สุด 3.1.1) ส่งสำเนาเอกสารไปยังหน่วยงานให้คำปรึกษาแต่ละแห่ง (Each Consultation Body) 3.1.2) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อนำส่งเอกสารไปยังบุคคลที่หน่วยงานเจ้าของแผนอื่น ๆ ที่อาจจะได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องหรือการนำแผนและแผนงานไปปฏิบัติ (The Public Consultees) ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน 3.1.3) แจ้งสถานที่ติดต่อหน่วยงานเจ้าของแผนอื่นที่อาจได้รับผลกระทบได้รับทราบ (อาจรวมถึงเว็บไซต์) เนื่องจากอาจมีการขอดูเอกสารที่เกี่ยวข้อง และ 3.1.4) ขอความร่วมมือองค์กรให้คำปรึกษา (The Consultation Bodies) และหน่วยงานเจ้าของแผนอื่นที่อาจได้รับผลกระทบ (The Public Consultees) ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระบุสถานที่	1.2) A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (September 2005) ระบุว่า “ทางเลือกที่สมเหตุสมผล” เป็นทางเลือกที่ผู้จัดทำแผนพิจารณาว่าเป็นตัวเลือกที่มีความสมจริง (Realistic Options) และมีความแตกต่างกัน 1.3) ทางเลือกจะต้องมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบด้านความยั่งยืนที่แตกต่างกันของแต่ละทางเลือก เพื่อให้สามารถทำการเปรียบเทียบกันได้อย่างมีความหมาย (Meaningful Comparisons) 1.4) ทุกทางเลือกจะต้องมีความสมจริงและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ (Realistic and Deliverable) รวมทั้งควรครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มในอดีตและแนวโน้มในอนาคต และสถานการณ์ "ไม่ทำอะไรเลย (Do Nothing)" 2) การรายงานสถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Reporting) ข้อมูลสถานการณ์พื้นฐาน จะถูกรวบรวมในขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการประเมิน และใช้ประโยชน์ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต และข้อมูลสถานการณ์พื้นฐานจะถูกนำไปบรรจุไว้ในรายงานสิ่งแวดล้อมด้วย	ภาคผนวก 1 ของ EU SEA Directive มาผนวกเอาไว้ 2) การวางผังเมืองและประเทศภายใน สหราชอาณาจักร มีการออกกฎหมายแยกจากกัน โดยกำหนดให้หน่วยงานวางแผนท้องถิ่นดำเนินการประเมินความยั่งยืน 3) ในการประเมินความยั่งยืนจะรวมเอาข้อกำหนดของ EU SEA Directive และการพิจารณาประเด็นทางสังคม และเศรษฐกิจด้วย	เริ่มต้น และเพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม 2) รายละเอียดของการเตรียมการติดตามตรวจสอบ จะต้องรวมอยู่ในรายงานด้านสิ่งแวดล้อม และบรรจุอยู่ในแผน/ แผนงาน 3) ควรรายงานผลการติดตามในรายงานการติดตามประเมินผลของหน่วยงาน	3) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations (Northern Ireland) 2004 4) Environmental Assessment (Scotland) Act 2005 5) The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations (Wales) 2004 6) A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (September 2005) 7) The Consultation Bodies/ Authorities 8) The Public Consultees

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			และระยะเวลาที่จะต้องส่งความคิดเห็นกลับมาให้หน่วยงานเจ้าของแผน 3.2) ไม่ได้มีการกำหนด “ระยะเวลาการปรึกษาหารือ” ไว้ในกฎข้อบังคับในอังกฤษหรือไอร์แลนด์เหนือหรือในสกอตแลนด์ แต่ต้องมีกรอบระยะเวลาเท่าที่จะมั่นใจได้ว่า หน่วยงานให้คำปรึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิผล โดยในสกอตแลนด์ระยะเวลาเฉลี่ยของการให้คำปรึกษาอยู่ที่ประมาณ 60 วัน ในเวลส์ การปรึกษาหารือจะต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 28 วันและมีระยะเวลาเท่าที่จะมั่นใจได้ว่าหน่วยงานให้คำปรึกษาและที่ปรึกษาสาธารณะจะได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิผล 4. การให้คำปรึกษาข้ามพรมแดน 4.1) ด้วยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของสหราชอาณาจักร ทำให้แผนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีผลกระทบข้ามพรมแดน 4.2) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงานเจ้าของแผนเห็นว่า แผนที่หน่วยงานรับผิดชอบมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกอื่น จะต้องแจ้งให้รัฐมนตรีต่างประเทศทราบถึงผลกระทบที่เป็นเหตุผลและส่งสำเนาแผนที่เกี่ยวข้องและรายงานสิ่งแวดล้อมไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 4.3) หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่าการดำเนินการตามแผนในส่วนใดส่วนหนึ่งของ สหราชอาณาจักรมีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกอื่น หรือประเทศสมาชิกที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบสำคัญจากการดำเนินการตามแผนร้องขอ 4.4) รัฐมนตรีต่างประเทศอาจจัดส่งร่างแผนและแนบรายงานสิ่งแวดล้อมไปยังประเทศสมาชิกที่อาจได้รับผลกระทบพิจารณาก่อนจะมีการดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายเพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ			

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
12) สหรัฐอเมริกา	1) The National Environmental Policy Act หรือ NEPA (ค.ศ. 1969) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2000 เป็นกฎหมายต้นน้ำที่ทำให้เกิดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และเป้าหมายสำหรับการคุ้มครอง การบำรุงรักษา และการปรับปรุงให้ดีขึ้น 2) ได้กำหนดกระบวนการในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลกลาง โดยมาตรา 102 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางนำประเด็นเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมไปพิจารณาในการจัดทำแผน และการตัดสินใจ โดยการใช้หลักสหวิทยาการ (Interdisciplinary) อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำรายละเอียดถ้อยแถลงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Statement: EIS) ของทางเลือกในการดำเนินการหลัก ๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ยังระบุให้มีการใช้วิธีการที่เหมาะสมในการสนับสนุนให้การออกแบบการพัฒนาและแผนงาน (Initiatives and Programs) มีส่วนในการสนับสนุนการป้องกันไม่ให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของโลกเสื่อมโทรมลง 3) กระบวนการในการนำ NEPA ไปสู่การปฏิบัติจะประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ระดับ ขึ้นอยู่กับว่าข้อเสนอการดำเนินการ แผน หรือ แผนงานส่งผลกระทบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ประกอบด้วย ***3.1 ระดับที่ 1*** ข้อเสนอที่ยกเว้นไม่ต้องจัดทำถ้อยแถลงด้านสิ่งแวดล้อม (Categorical Exclusion Determination) ***3.2 ระดับที่ 2*** การประเมินและค้นหาว่าข้อเสนอไม่ส่งผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม (Preparation of an Environmental Assessment and Finding of No Significant Impact: EA/ FONSI) ***3.3 ระดับที่ 3*** การจัดทำถ้อยแถลงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Preparation of an Environmental Impact Statement: EIS) 4) ดังนั้น ขั้นตอนที่เทียบได้กับการ Screening ของการจัดทำ SEA โดยทั่วไป คือ การวิเคราะห์ใน*ระดับที่ 1* ซึ่งเป็นกระบวนคัดข้อเสนอที่ไม่ต้องประเมินด้านสิ่งแวดล้อมออกโดยเทียบกับเกณฑ์ที่ได้มีการกำหนด	จากการตรวจสอบ NEPA พบว่าไม่มีการกล่าวถึงขั้นตอน Scoping เอาไว้ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1981 U.S. EPA ได้เผยแพร่เอกสารที่เรียกว่า Scoping guidance โดยแนะนำวิธีการกำหนด Scoping ไว้จำนวน 8 ขั้นตอนหลัก คือ 1) เริ่มกำหนดขอบเขตเมื่อมีข้อมูลเพียงพอ 2) จัดเตรียมความพร้อมของข้อมูล 3) ออกแบบกระบวนการกำหนดขอบเขต 4) แจ้งให้สาธารณะรับทราบ 5) จัดการประชุมสาธารณะ 6) ประเมินว่าต้องทำอะไรเพื่อตอบสนองข้อคิดเห็นจากการประชุมสาธารณะ 7) จัดสรรและมอบหมายงานพร้อมทั้งจัดทำตารางการปฏิบัติงาน 8) ข้อแนะนำอื่น ๆ	1) เอกสารชื่อ Public Involvement and the Environmental Impact Statement ที่เผยแพร่โดย U.S. EPA เมื่อ ค.ศ. 1990 ระบุว่า NEPA กำหนดให้หน่วยงานจะต้องให้โอกาสกับพลเมืองในการมีส่วนสำหรับการจัดทำถ้อยแถลงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการให้ข้อมูลข่าวสารแต่หมายถึงการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย ด้วยการสื่อสารสองทางโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ EIS ประกอบด้วย 1.1) การเข้าร่วมในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตโดยการนำกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสียมาหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปขอบเขตประเด็นที่จะบรรจุไว้ในร่าง EIS การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จะเป็นการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการประชุมในช่วงแรกของกระบวนการวางแผน โดยหน่วยงานเจ้าของแผนจะต้องพิจารณาทุกความคิดเห็นอย่างรอบคอบก่อนที่จะยกร่าง EIS โดยภายหลังจากการจัดประชุมในขั้นตอนนี้จะมีการรับฟังความคิดเห็นต่อเนื่อง 90 วัน 1.2) การเข้าร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบ EIS เมื่อร่าง EIS แล้วเสร็จ หน่วยงานเจ้าของแผนจะต้องจัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น โดยภายหลังจากมีการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนนี้แล้ว จะต้องมีการรับฟังความเห็นต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 30 วันนับจากวันประชุมรับฟังความคิดเห็นในขั้นการตรวจสอบ EIS 1.3) กลุ่มเป้าหมายในการมีส่วนร่วม ควรประกอบด้วย หน่วยงานระดับรัฐบาลกลามลรัฐและท้องถิ่น ชนเผ่า กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ	U.S. EPA ได้ให้ความเห็นในเอกสารชื่อ Public Involvement and the Environmental Impact Statement ที่เผยแพร่โดย U.S. EPA เมื่อ ค.ศ. 1990 เกี่ยวกับทางเลือกว่า 1) หากผลกระทบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอไม่สามารถลดลงได้ในระดับที่เพียงพอ EPA เสนอว่าทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่สุดเป็นทั้งทางเลือกที่มีเหตุมีผลและเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้สูง 2) ควรจะหลีกเลี่ยงข้อเสนอที่เป็นต้นทางของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทางลบบางส่วนหรือทั้งหมด	เอกสารชื่อ Public Involvement and the Environmental Impact Statement ที่เผยแพร่โดย U.S. EPA เมื่อ ค.ศ. 1990 ระบุว่า EIS ควรประกอบด้วย 1) คำอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินการแผน และแผนงาน ที่ประกอบด้วยพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบรวมถึงข้อมูลและเทคนิคที่เพียงพอที่จะทำให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความถูกต้อง 2) การวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ครอบคลุมมลพิษด้านอากาศ น้ำ และที่ดิน และภาวะคุกคามต่อสุขภาพ 3) ทางเลือกสำหรับการดำเนินการแผน หรือแผนงาน 4) การประเมินผลกระทบระยะยาวและความสัมพันธ์กับผลกระทบระยะสั้นที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้รับผลกระทบ 5) ผลกระทบที่เกิดขึ้นถาวร และ ไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้ ที่เป็นผลมาจากการนำข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ 6) การชี้วัด และวิธีการที่หน่วยงานเจ้าของข้อเสนอนำมาใช้ในการทำนายผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	U.S. EPA ได้ให้ความเห็นในเอกสารชื่อ Public Involvement and the Environmental Impact Statement ที่เผยแพร่โดย U.S. EPA เมื่อ ค.ศ. 1990 เกี่ยวกับการบรรเทาผลกระทบว่า 1) ถ้อยแถลงด้านผลกระทบควรครอบคลุมมาตรการหลีกเลี่ยง ลดความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด การคุ้มครอง การฟื้นฟู และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิผล มาตรการควรกำหนดเทคนิคที่เหมาะสมและมีแนวโน้มที่จะสามารถปฏิบัติได้จริง	เอกสารชื่อ Facts About The National Environmental Policy Act ที่เผยแพร่โดย U.S. EPA เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1989 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการขับเคลื่อน EA และ EIS ว่าประกอบด้วย ***1) NEPA*** ***2) The Executive Office of the President a Council on Environmental Quality (CEQ)*** ทำหน้าที่ประเมินแผนงานและกิจกรรมของรัฐบาลกลางตามนโยบายที่กำหนดไว้ในหมวด I ของ NEPA รวมทั้งริเริ่มและให้เสนอแนะนโยบายระดับชาติในการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม ***3) หน่วยงานรัฐบาลกลาง (Federal Agency)*** มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามข้อกำหนดของ NEPA อาทิ การกำกับดูแลการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม การร่วมมือกับท้องถิ่น การช่วยเหลือหน่วยงานเจ้าของข้อเสนอ รวมทั้งตอบสนองต่อ CEQ[11] ***4) EPA*** จัดทำและตรวจสอบตามข้อกำหนด NEPA รวมทั้งตรวจสอบและเผยแพร่ความคิดเห็นของสาธารณะเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากข้อเสนอหลัก ๆ รวมทั้งการตอบสนอง CEQ ***5) สาธารณะ*** มีส่วนร่วมในการจัดทำการกำหนดขอบเขต เสนอประเด็นที่ควรบรรจุใน EIS และให้ความเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์

[11] The council on Environmental Quality

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
	เอาไว้ และ*ระดับที่ 2* ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หรือค้นหาว่าข้อเสนอที่ไม่ถูกคัดออกในการวิเคราะห์ระดับที่ 1 ส่งผลกระทบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ หากไม่ส่งผลกระทบ หน่วยงานก็จะระบุว่า “ไม่ส่งผลกระทบสำคัญ หรือ FONSI” 5) อาจมีการกำหนดมาตรการเพื่อลดศักยภาพในการเกิดผลกระทบสำคัญสำหรับการดำเนินการ แผนหรือแผนงาน ที่ถูกระบุว่า “FONSI”						และข้อค้นพบของหน่วยงานเจ้าของข้อเสนอ
13) สาธารณรัฐประชาชนจีน	Environmental Impact Assessment Law of the People's Republic of China (2018 Revision) หมวด (Section) ที่ 4 ระบุว่าแผนที่ต้องประเมินสิ่งแวดล้อม หรือ EIA for Plan (PEIA) ประกอบด้วย 1) มาตรา 7 (1) คือ แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนการก่อสร้าง แผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มแม่น้ำ และพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาค 2) มาตรา 8 ของกฎหมาย EIA คือ “แผนพิเศษ (Special Plan)” สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ พลังงาน การอนุรักษ์น้ำ การคมนาคม การก่อสร้างในเมือง การท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ	1) Environmental Impact Assessment Law of the People’s Republic of China (2018 Revision) มาตรา 10 (1) ระบุว่าจะต้องมีการวิเคราะห์คาดการณ์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผน 2) เนื่องจากไม่มีเอกสาร Technical Guidelines for Plan Environmental Impact Assessment General Principles (September 1, 2014) ซึ่งอาจเป็นเอกสารที่ระบุรายละเอียดการ Scoping ในภาคภาษาอังกฤษ ที่ปรึกษา จึงสืบค้นจากเอกสารเรื่อง “Environmental Impact Assessment in China” (Zhu and Lam, 2009) โดยในเอกสารฉบับดังกล่าวนี้ไม่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการ Scoping แต่ระบุขั้นตอนของ PEIA ที่อาจเทียบเคียงได้กับ SEA คือ การวิเคราะห์ข้อเสนอของแผน (Overview the Proposed Plan)	1) ตามมาตรา 8 และ 11 ของ Environmental Impact Assessment Law of the People’s Republic of China (2018 Revision) แผนงานพิเศษที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม และเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิและผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน หน่วยงานที่จัดทำแผนควรจัดประชุม ประชาพิจารณ์ หรือใช้แนวทางอื่นในการรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างถ้อยแถลง PEIA จากสถาบันผู้เชี่ยวชาญ และสาธารณชนที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะส่งให้หน่วยงานที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติ โดยหน่วยงานที่จัดทำแผนควรพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างถ้อยแถลง PEIA อย่างจริงจังและแนบคำอธิบายว่าความคิดเห็นได้ถูกนำมาใช้หรือไม่ไปพร้อมกับร่างถ้อยแถลง PEIA เพื่อขออนุมัติ 2) ตามมาตรา 11 ของ Environmental Impact Assessment Law of the People’s Republic of China (2018 Revision) ระบุว่า คณะกรรมการที่มีอำนาจอนุมัติแผน ควรตรวจสอบเนื้อหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในถ้อยแถลงของ PEIA ดังนี้ 2.1) หน่วยงานจัดทำแผนได้จัดประชุม จัดประชาพิจารณ์ หรือกิจกรรมในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับ ร่าง PEIA จากหน่วยที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญและประชาชนก่อนส่งขออนุมัติหรือไม่ 2.2) หน่วยงานจัดทำแผนได้มีการรวบรวมและพิจารณาความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญ และสาธารณชนเกี่ยวกับร่างถ้อยแถลง PEIA อย่างจริงจัง พร้อมทั้งแนบคำอธิบายว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับ PEIA ได้ถูกนำไปใช้หรือไม่เพราะเหตุผลใด	Zhu and Lam (2009) พบว่า PEIA มีขั้นตอนที่ใกล้เคียงกับขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือกในการจัดทำ SEA คือ 1) การอธิบายสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน 2) การวิเคราะห์และประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยมาตรา 7 วรรค 2 ของ Environmental Impact Assessment Law of the People's Republic of China (2018 Revision) ระบุว่า จะต้องอธิบาย 2.1) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากแผนโดยครอบคลุมการวิเคราะห์ การทำนาย และการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปได้ ที่เกิดจากแผน 2.2) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกัน หรือบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนา 2.3) ส่งให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบและอนุมัติแผนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของแผน	Zhu and Lam (2009) ระบุว่ารายงาน PEIA ประกอบด้วย 1) หลักการทั่วไป 2) การวิเคราะห์ข้อเสนอของแผน 3) การอธิบายสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน 4) การวิเคราะห์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม 5) ข้อเสนอแนะแผนงานและมาตรการบรรเทาผลกระทบ 6) การติดตามและประเมินผล 7) การมีส่วนร่วมของประชาชน 8) ความยากและความไม่แน่นอน 9) สรุปสำหรับผู้บริหาร	1) การบรรเทาผลกระทบ เนื่องการจัดทำ PEIA เป็นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของแผน ดังนั้น แผนงานและมาตรการที่กำหนดในรายงานทั้งหมด จึงมีเป้าหมายเพื่อบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นหลักมากกว่าจะเป็นทางเลือกในการพัฒนา 2) การติดตาม Environmental Impact Assessment Law of the People’s Republic of China (2018 Revision) ได้ระบุให้มีการกำหนดแนวทางการติดตามรวมถึงการวิเคราะห์ความยากและความไม่แน่นอน (Difficulties and the Uncertainties)	- หน่วยงานที่ต้องจัดทำ SEA คือ หน่วยงานเจ้าของแผนของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นระดับเทศบาล หรือ ที่สูงกว่า - หน่วยงานที่มีบทบาทขับเคลื่อนการจัดทำ SEA ในสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือที่เรียกว่า REIA (Regional EIA) และ PEIA (EIA for Plan) คือ SEPA (The State Environmental Protection Administration) - หน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายในการอนุมัติแผนที่มีการจัดทำ PEIA

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			3) หน่วยงานที่มีอำนาจด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ควรแนบคำแนะนำจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในถ้อยแถลงของ PEIA และส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจอนุมัติแผน และหน่วยงานที่อนุมัติแผนควรพิจารณาความคิดเห็นสาธารณะและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่มีอำนาจด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ และควรอธิบายเหตุผลในกรณีที่ไม่พิจารณาตามคำแนะนำของหน่วยงานที่มีอำนาจคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 4) มาตรา 7 ของกฎหมาย ของ Environmental Impact Assessment Law of the People's Republic of China (2018 Revision) ระบุว่า หน่วยงานจัดทำ PEIA สำหรับแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนภูมิภาค แผนลุ่มน้ำ และแผนพื้นที่ทางทะเล ควรนำสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมไปรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนในระหว่างกระบวนการจัดทำ PEIA ยกเว้นแผนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านความมั่นคงแห่งชาติหรือข้อมูลที่เป็นความลับ				
14) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 13 ได้ระบุถึงขอบเขตของแผนที่จะต้องมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามรายละเอียดที่ได้นำเสนอแล้วใน **ตารางที่ 2.1-1**	1) Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 13 ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) คือ จะต้องมีการระบุวิธีดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 2) ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบ เอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) (Ministry of Industry and Trade, 2011). พบว่ามีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบเขตอยู่ใน บทนำ คือ 2.1) กำหนดประเด็นสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่น่ากังวลใจ และจัดลำดับความสำคัญประเด็นที่สมควรได้รับการพิจารณาใน PDP โดยประเด็นและลำดับความสำคัญเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังงานทั้ง 5 ประเภท คือ ไฟฟ้าพลังน้ำพลังงานความร้อน พลังงานนิวเคลียร์	1) Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 15 ได้ระบุสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม คือ ต้องมีการปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 2) เอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) บทที่ 4 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สรุปได้ ดังนี้ 2.1). วัตถุประสงค์ในการปรึกษาหารือ เกี่ยวข้องกับ 2.1.1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและตัวชี้วัดที่ต้องทำการประเมิน 2.1.2) แนวทาง SEA และวิธีการประเมินผล 2.1.3) การวิเคราะห์ผลการประเมินผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของทางเลือกต่าง ๆ ในการพัฒนาพลังงาน และ	1) Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 13 ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือก ประกอบด้วย 1.1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 1.2) การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ต่อมุมมองและวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 1.3) การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ 1.4) การประเมินและคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระหว่างการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ 2) เอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for	Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 15. ว่าด้วยสาระสำคัญของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ความจำเป็นและเหตุผลทางกฎหมายสำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 2) วิธีการในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 3) สรุปสาระสำคัญที่อยู่ในยุทธศาสตร์ แผน และ ข้อเสนอ 4) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 5) การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ กับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	1).Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 มาตรา 15 ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบและการติดตาม คือ 1.1) มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก และการควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนำยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ 1.2) ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนวทางดำเนินการ 2) เอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to	1).Law on Environmental Protection No. 55/ 2014/ QH13 1.1) มาตรา 16 ว่าด้วยการรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการควบคุมและกำกับ ประกอบด้วย 1.1.1) ความรับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดระดับยุทธศาสตร์ มีดังนี้ 1.1.1.1) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตรวจสอบรายงานฯ ในส่วนของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่รัฐสภา รัฐบาล และนายกรัฐมนตรีพิจารณา 1.1.1.2) รัฐมนตรีและหน่วยงานที่อยู่ภายใต้รัฐมนตรีต้องจัดให้มีการตรวจสอบรายงานฯ

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
		พลังงานหมุนเวียน และการขยายสายส่ง (สาย 500 และ 220kV) โดย 2.1.1) การจัดทำ SEA เริ่มต้นด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดประเด็นสำคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมุมมองความยั่งยืนและยุทธศาสตร์ของ PDP โดยมีประเด็นเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับ PDP จำนวน 20 ประเด็นของ PDP ถูกอภิปรายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และชุดของประเด็นเชิงยุทธศาสตร์สำคัญ ที่เป็นผลของการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ใน SEA นี้ 2.1.2) ผลของการปรึกษาหารือรอบแรกและการจัดอันดับ ใช้วิธีการให้คะแนน (Using the Scoring Method) โดยหน่วยงานเฉพาะด้านและหน่วยงานบริหารในพื้นที่ ทำให้คณะทำงานเลือกประเด็นสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้ จำนวน 12 ประเด็น และ ได้พัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินแต่ละประเด็นเหล่านี้ 2.1.3) ในการคัดเลือกประเด็นและตัวชี้วัดเหล่านี้คณะทำงานได้กำหนดโดยพิจารณาบริบทของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระดับชาติและเป้าหมายต่าง ๆ ประกอบด้วย 2.1.3.1) การลดความยากจนและสร้างความเป็นธรรมทางสังคม 2.1.3.2) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของชาติ 2.1.3.3) ประสิทธิภาพด้านพลังงานและการอนุรักษ์ 2.1.3.4) การพัฒนาพลังงานทางเลือก 2.1.3.5) การตอบสนองการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	2.1.4) ความเหมาะสมของร่างมาตรการบรรเทาผลกระทบที่ใช้รองรับกับผลกระทบด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 2.2) วิธีการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม โครงการนี้เลือกใช้เครื่องมือสำคัญ 2 เครื่องมือ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการใช้แบบสำรวจ ดังนี้ 2.2.1) ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 2.2.1.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 2.2.1.1.1) มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับแนวทาง SEA และวิธีการประเมินผล และประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่จะประเมินใน SEA ของ PDP VII 2.2.1.1.2) ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย ผู้แทนของกระทรวงที่เกี่ยวข้องและกรมต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องการจัดการและจำหน่ายไฟฟ้า จังหวัดที่มีโครงการด้านพลังงานขนาดใหญ่ และ NGOs ระดับนานาชาติที่ทำงานในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม 2.2.1.2) การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 2.2.1.2.1) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับ 1) การประเมินและเปรียบเทียบทางเลือกที่เสนอ 2) มาตรการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ 3) ความเหมาะสมของข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับแผนและข้อเสนอแนะ 2.2.1.2.2) ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เหมือนกับการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรก และมีกิจกรรมเพิ่มเติมควบคู่กับการประชุมฯ คือ การสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในภาคสิ่งแวดล้อมและพลังงาน 2.2.2) การใช้แบบสำรวจ โดยตารางผลกระทบ (Impact Matrices) ที่ประกอบด้วยรายการผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนาพลังงานและการขยายโครงข่าย รวมทั้งเกณฑ์ในการจัดอันดับผลกระทบ สำหรับโครงการพัฒนาไฟฟ้าจำนวน 221 โครงการ ถูกส่งไปยังสำนักงานอุตสาหกรรมและการค้าจังหวัดและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ที่มี	Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) พบว่ามีสาระสำคัญของวิธีการพัฒนาและประเมินทางเลือกระบุอยู่ใน บทนำ สรุปได้ ดังนี้ 2.1) พัฒนาทางเลือก กำลังไฟฟ้าใน PDP VII และสร้างตัวเลือกการใช้และการจัดหาพลังงานและทางเลือกอื่น ไว้ในกรอบการวิเคราะห์ โดยคำนึงถึงเป้าหมายระดับชาติ โดย คณะทำงาน SEA ได้จัดทำทางเลือก 2 ทางเลือก เพื่อพิจารณา ประกอบด้วย ทางเลือกที่ 1: เพื่อเพิ่มอัตราการประหยัดพลังงานและประสิทธิภาพจาก 1-3% (BAU) เป็น 5-8% ใน พ.ศ. 2573 (ทางเลือกด้านอุปสงค์) ทางเลือกที่ 2: สมมติว่ามีการใช้พลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้นจาก 4% (BAU) เป็น 10% ใน พ.ศ. 2573 (ทางเลือกด้านอุปทาน) 2.2) กำหนดบทบาทของ GIS Analysis ในการจัดทำ SEA ทั้งกระบวนการ 2.3) รวบรวมข้อมูลและกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Analysis) ประกอบด้วย 2.3.1) ตัวชี้วัดที่สามารถวัดเชิงปริมาณได้ ให้ระบุและรวบรวม 1) ข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีพร้อมอยู่แล้ว 2) ข้อมูลซึ่งที่ปรึกษา ADB มีพร้อมอยู่แล้ว 3) ข้อมูลจากแหล่งอื่น และ 4) ข้อมูลที่เชี่ยวชาญระดับประเทศรวบรวมเพิ่มเติม 2.3.2) จัดทำโครงสร้างและพารามิเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ GIS และระบุตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ GIS โดยพิจารณาจากที่ตั้งของโรงไฟฟ้าในอนาคต สายส่ง และพื้นที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าพลังความร้อน (ผลกระทบจากการปล่อยก๊าซ) และพื้นที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำ (ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและพื้นที่โดยรอบ) พื้นที่ได้รับผลกระทบที่อยู่ห่างจากโรงไฟฟ้าไม่เกิน 10 กม. และพื้นที่อยู่ห่างจากโรงงานไม่เกิน 30 กม.	6) การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 7) การประเมินและการคาดการณ์โดยอ้างอิงถึงแนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระหว่างการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 8) การปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 9) มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก การควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่บรรจุในยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอ 10) ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ และข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการ	2030 (PDP VII) (Ministry of Industry and Trade, 2011) มีสาระสำคัญของวิธีการบรรเทาผลกระทบ คือ 2.1) ระบุพื้นที่และทางเลือกในการบรรเทาผลกระทบ และการจ่ายค่าชดชดเชย สำหรับพื้นที่และผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบจากการพัฒนาโรงไฟฟ้าและสายส่ง 2.2) ระบุแนวทางการชดเชยและการบรรเทาผลกระทบด้วยแนวทางที่เหมาะสมตามกฎระเบียบและประสบการณ์ที่ดีของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศอื่น ๆ 2.3) ประเมินผลกระทบทางการเงินและทางเลือกในการจัดหาเงินทุนสำหรับมาตรการบรรเทาผลกระทบและการชดเชย รวมถึงศักยภาพของกลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ตาม Decree No. 99/ 2010/ ND-CP dated 24 September 2010 on Payment for Environmental Services. 2.4) เสนอแผนงานการตรวจสอบและการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปกป้องสิ่งแวดล้อม	ในส่วนของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอภายในเขตอำนาจของตน 1.1.1.3) คณะกรรมการประชาชนของจังหวัด (Provincial People's Committees) จะต้องตรวจสอบรายงานฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอภายในขอบเขตอำนาจของกรรมการ และอยู่ในขอบเขตอำนาจของสภาประชาชนในระดับเดียวกัน 1.2) การตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะต้องดำเนินการโดยกรรมการตรวจสอบ (Inspection Council) ที่จัดตั้งโดยหัวหน้าหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 1.3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินข้อมูลที่ระบุไว้ในรายงานฯ รวมถึงดำเนินการสำรวจและรวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานกำกับดูแลองค์กร และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง 2) มาตรา 17 ว่าด้วยการรับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบและรายงานผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ระบุสาระสำคัญที่สอดคล้องกันขั้นตอนการกำกับตรวจสอบ ดังนี้ 2.1) หน่วยงานที่จัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอจะต้องรับผิดชอบในการจัดทำรายงานฯให้แล้วเสร็จสิ้นและจัดทำ ร่างยุทธศาสตร์ แผน และ

ตารางที่ 2.1-2 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในต่างประเทศ (ต่อ)

ประเทศ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	กระบวนการมีส่วนร่วม	การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	รายงาน SEA	การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	การควบคุมและกำกับ SEA
			ข้อเสนอการเสนอการลงทุนที่สำคัญใน PDP VII ผลที่รวบรวมได้จะถูกนำไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SEA ด้วย	3) ศึกษาทางเลือกของ PDP VII ทั้งด้านอุปสงค์ และด้านอุปทาน รวมถึงสถานการณ์พื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งศักยภาพของโรงไฟฟ้า สายส่งใหม่ และเขตผลกระทบของโรงไฟฟ้าพลังน้ำและโรงไฟฟ้าประเภทอื่น ๆ 4) วิเคราะห์ผลกระทบทางเลือกและถ่วงน้ำหนัก ประกอบด้วย 4.1) การวิเคราะห์ความแตกต่างของผลกระทบโดยใช้การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและการให้คะแนน 4.2) การวิเคราะห์ผลกระทบทางกายภาพเชิงปริมาณ ทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบของตัวเลือกแหล่งจัดหาไฟฟ้าต่าง ๆ ที่อยู่ใน SEA 4.3) การประเมินทางเศรษฐกิจ ที่เป็นไปได้ของต้นทุนและผลประโยชน์ของผลกระทบที่เกิดจากตัวเลือกแหล่งจัดหาไฟใน PDP VII เพื่อเปรียบเทียบและการจัดอันดับ และพัฒนาตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าได้ 4.4) การจัดอันดับโครงการแหล่งจัดหาไฟฟ้า (สำหรับพลังงานความร้อน) ในข้อเสนอทางเลือกการจัดหาพลังงาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่สำคัญ เป้าหมายระดับประเทศและความอ่อนไหวของสถานที่ตั้งโครงการ			ข้อเสนอ เป็นลายลักษณ์อักษรบนพื้นฐานของการวิจัยที่เหมาะสม และอ้างถึงการตอบสนองต่อคณะกรรมการ ตรวจสอบ 2.2) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะต้องส่งรายงานเกี่ยวกับผลการตรวจสอบไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ เป็นลายลักษณ์อักษร และ 2.3) ผลสรุปการตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะถูกใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ

2.1.3 เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA ที่เหมาะสมและเลือกใช้ได้

จากการศึกษาทบทวนเทคนิค วิธีการ และการดำเนินการ SEA จากเอกสารระดับนานาชาติ พบว่า การจัดทำ SEA ในขั้นตอนต่าง ๆ ยังไม่มีเทคนิคและวิธีการสำหรับการดำเนินการ SEA ที่ตายตัว เทคนิคและวิธีการที่ได้มีการทบทวนไว้นั้น สามารถเลือกใช้ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ของประเทศนั้น ๆ ได้ โดยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่จะเลือกใช้ในการศึกษา SEA ควรมีลักษณะ ดังนี้ (Souloutzoglou and Tasopoulou, 2020)

- ต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถผนวกรวมประเด็นสำคัญ (Key Issue) เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจได้
- สามารถผนวกรวมเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมได้
- สามารถบูรณาการประเด็นการพิจารณาในสาขาต่าง ๆ ร่วมกันได้ อาทิ การจัดการรายสาขา การบริหาร และวิธีการ
- มีการพิจารณาถึงความไม่แน่นอน (Uncertainties)
- มีความโปร่งใสและสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้
- สามารถเข้าใจได้ง่าย
- ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้
- สามารถช่วยในการเสนอทางเลือกเพิ่มเติมจากมาตรการที่กำหนดไว้ เพื่อช่วยในการบรรเทาผลกระทบทางลบได้
- สามารถนำมาใช้ในการเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ได้

จากการทบทวนพบว่า มีเทคนิคและวิธีการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการ SEA มากถึง 350 เทคนิค (Souloutzoglou and Tasopoulou, 2020) แต่มีเพียงไม่กี่เทคนิคที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง โดยมีหลายหลักเกณฑ์ในการจัดกลุ่มเทคนิคและวิธีการที่ใช้ใน SEA เช่น การจัดกลุ่มโดยพิจารณาความสอดคล้องกับระดับและการนำไปใช้งาน การพิจารณาความสอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยสามารถสรุปได้ดัง**ตารางที่ 2.1-3** นอกจากนี้ ยังพบว่า เทคนิคและวิธีการของ SEA นั้น สามารถปรับเปลี่ยนหรือเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ SEA ในแต่ละขั้นตอนได้ ซึ่งตัวอย่างการประยุกต์ใช้วิธีการและเทคนิค SEA ในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการ SEA แสดงดัง**ตารางที่ 2.1-4**

ตารางที่ 2.1-3 การเปรียบเทียบเทคนิคและวิธีการในกระบวนการ SEA

เทคนิคและวิธีการ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	เทคนิคและวิธีการที่สอดคล้องกับระดับและการนำไปใช้งาน							เทคนิคและวิธีการที่สอดคล้องข้อมูลที่มีหรือปัจจัยอื่น ๆ			
			ระดับนโยบาย	ระดับแผน	ระดับแผนงาน	พื้นที่ขนาดใหญ่	พื้นที่ขนาดเล็ก	เหมาะหรือเฉพาะเชิงพื้นที่	เหมาะหรือเฉพาะรายสาขา	ข้อมูลไม่สมบูรณ์	ข้อมูลที่ไม่มีความแม่นยำ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ	การใช้ทรัพยากรน้อย
การวิเคราะห์ศักยภาพ (Carrying Capacity Analysis)	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	?
รายการตรวจสอบ (Checklist)	√	√	?	?	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (Cost Benefit Analysis: CBA)	-	√	-	-	√	√	√	√	√	-	√	-	-
การวิเคราะห์รอยเท้าทางนิเวศ (Ecological Footprint Analysis)	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	?
การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS)	√	-	?	√	√	√	√	√	√	?	?	?	?
การใช้คำถามนำ (Guiding Questions)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การวิเคราะห์โดยใช้ตัวชี้วัด (Indicators)	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การวิเคราะห์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use Partitioning Analysis)	√	-	-	?	√	√	√	?	√	√	-	-	-
การวิเคราะห์วงจรชีวิต (Life Cycle Analysis: LCA)	-	√	-	-	√	√	√	-	√	-	√	?	-
การทบทวนวรรณกรรมหรือกรณีศึกษา (Literature/ Case Review)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
เมตริกซ์ (Matrices)	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√

ตารางที่ 2.1-3 การเปรียบเทียบเทคนิคและวิธีการในกระบวนการ SEA (ต่อ)

เทคนิคและวิธีการ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	เทคนิคและวิธีการที่สอดคล้องกับระดับและการนำไปใช้งาน							เทคนิคและวิธีการที่สอดคล้องข้อมูลที่มีหรือปัจจัยอื่น ๆ			
			ระดับโครงการ	ระดับแผน	ระดับแผนงาน	พื้นที่ขนาดใหญ่	พื้นที่ขนาดเล็ก	แผนหรือแผนงานเชิงพื้นที่	แผนหรือแผนงานรายสาขา	ข้อมูลไม่สมบูรณ์	ข้อมูลที่ไม่มีความแน่นอน	ข้อมูลเชิงคุณภาพ	การใช้ทรัพยากรน้อย
การสร้างแบบจำลอง (Modeling)	-	√	-	?	√	?	√	?	√	?	?	-	-
การวิเคราะห์หลายหลักเกณฑ์ (Multi Criteria Analysis: MCA)	-	√	-	-	√	?	√	?	√	-	√	√	?
การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis)	√	-	√	√	√	?	√	√	√	√	√	√	√
การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping)	√	-	-	√	?	-	√	√	√	?	?	?	?
การมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation)	√	-	?	?	√	?	√	√	√	√	√	√	√
การประเมินคุณภาพชีวิต (Quality of Life Assessment: QoLA)	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)	√	√	-	?	√	?	√	√	√	?	√	?	-
การวิเคราะห์สถานการณ์/ การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Scenario/ Sensitivity Analysis)	√	√	?	√	√	√	√	?	√	-	?	-	-
การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
การวิเคราะห์ความเปราะบาง (Vulnerability Analysis)	√	-	√	√	√	-	√	√	√	?	√	-	-

ที่มา: ปรับปรุงจาก Souloutzoglou and Tasopoulou (2020)

หมายเหตุ : √ หมายถึง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้
? หมายถึง สามารถนำมาประยุกต์ได้บางส่วน
- หมายถึง ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

ตารางที่ 2.1-4 ตัวอย่างการประยุกต์ใช้วิธีการและเทคนิคในแต่ละขั้นตอน SEA

เทคนิคและวิธีการ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	ขั้นตอน SEA										
			การกลั่นกรอง	การทบทวนสภาพปัจจุบัน	การระบุผลกระทบ	การคาดการณ์ผลกระทบ	การวิเคราะห์ผลกระทบ	การพัฒนาทางเลือก	การเปรียบเทียบทางเลือก	การระบุผลกระทบสะสม	การกำหนดมาตรการ	การมีส่วนร่วม	การติดตามตรวจสอบ
การวิเคราะห์ศักยภาพ (Carrying Capacity Analysis)	√	√	-	√	√	√	-	√	-	?	√	-	-
รายการตรวจสอบ (Checklist)	√	√	√	√	-	√	√	-	√	-	√	?	√
การประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment)	√	-	-	-	-	-	-	-	-	-	√	?	-
การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (Cost Benefit Analysis: CBA)	-	√	-	-	√	√	√	√	√	-	√	?	-
การวิเคราะห์รอยเท้าทางนิเวศ (Ecological Footprint Analysis)	-	√	-	√	√	√	-	√	-	?	√	-	-
การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	√
ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS)	√	-	√	√	√	√	√	-	√	√	√	√	?
การใช้คำถามนำ (Guiding Questions)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	√
การวิเคราะห์โดยใช้ตัวชี้วัด (Indicators)	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	√
การวิเคราะห์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use Partitioning Analysis)	√	-	-	-	-	√	√	-	?	?	√	-	-
การวิเคราะห์วงจรชีวิต (Life Cycle Analysis: LCA)	-	√	-	-	√	-	√	√	√	√	√	√	-
การทบทวนวรรณกรรมหรือกรณีศึกษา (Literature/ Case Review)	√	-	√	√	√	√	√	√	√	√	√	-	√
เมตริกซ์ (Matrices)	-	√	√	-	√	√	√	?	-	-	√	√	√
การสร้างแบบจำลอง (Modeling)	-	√	-	-	√	√	?	√	?	?	√	-	-

ตารางที่ 2.1-4 ตัวอย่างการประยุกต์ใช้วิธีการและเทคนิคในแต่ละขั้นตอน SEA (ต่อ)

เทคนิคและวิธีการ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	การกลั่นกรอง	การทบทวนสภาพปัจจุบัน	การระบุผลกระทบ	การคาดการณ์ผลกระทบ	การวิเคราะห์ผลกระทบ	การพัฒนาทางเลือก	การเปรียบเทียบทางเลือก	การระบุผลกระทบสะสม	การกำหนดมาตรการ	การมีส่วนร่วม	การติดตามตรวจสอบ
การวิเคราะห์หลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis: MCA)	-	√	-	-	-	-	√	√	-	-	√	?	-
การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis)	√	-	-	-	√	√	?	-	√	√	√	?	-
การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping)	√	-	√	√	√	√	√	-	√	√	√	√	?
การมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation)	√	-	?	√	√	√	√	?	?	?	√	√	?
การประเมินคุณภาพชีวิต (Quality of Life Assessment: QoLA)	√	√	?	?	√	√	√	-	-	-	√	√	?
การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)	√	√	?	-	-	√	√	-	?	?	√	-	-
การวิเคราะห์สถานการณ์/การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Scenario/ Sensitivity Analysis)	√	√	-	-	-	√	√	√	?	?	√	-	-
การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)	√	-	-	-	√	√	√	√	-	-	-	-	-
การวิเคราะห์ความเปราะบาง (Vulnerability Analysis)	√	-	-	-	√	-	√	√	-	-	-	-	-

ที่มา: ปรับปรุงจาก Souloutzoglou and Tasopoulou., (2020)

หมายเหตุ : √ หมายถึง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

? หมายถึง สามารถนำมาประยุกต์ได้บางส่วน

- หมายถึง ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

อย่างไรก็ตาม พบว่าแต่ละเทคนิคและเครื่องมือ SEA ที่ประยุกต์ใช้อยู่ในปัจจุบัน อาจไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกขั้นตอนของ SEA โดยปัจจัยหลักของการเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือ คือ ความเชี่ยวชาญ ความเพียงพอของข้อมูลและทรัพยากร ตลอดจนวัตถุประสงค์ในแต่ละขั้นตอนของ SEA

จากการทบทวนทำให้สามารถแบ่งประเภทของเทคนิคและเครื่องมือ ออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ เทคนิคและเครื่องมือเชิงคุณภาพ และเทคนิคเชิงปริมาณ ซึ่งทั้ง 2 ประเภท มีความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้สำหรับแต่ละขั้นตอนของ SEA ที่แตกต่างกัน โดยเทคนิคและเครื่องมือเชิงคุณภาพ เช่น การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) การใช้คำถามนำ (Guiding Questions) การวิเคราะห์โดยใช้ตัวชี้วัด (Indicators) และเมตริกซ์ (Matrices) เป็นต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับทั้งระดับนโยบาย แผน และแผนงาน และสามารถประยุกต์ใช้ได้ในกรณีที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ หรือข้อมูลมีความไม่แน่นอน เนื่องจากเป็นเทคนิคและเครื่องมือที่ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเฉพาะ ใช้ทรัพยากรน้อย รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่หรือบริบทที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองได้ด้วย ทำให้เทคนิคเชิงคุณภาพโดยเฉพาะ เทคนิคการใช้ดุลยพินิจโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) และเทคนิคการ Mapping โดยใช้ตารางเมตริกซ์ (Matrices) เป็นที่นิยมและถูกนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในขั้นตอนการกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ การประเมินผลกระทบสะสม รวมถึงการกำหนดมาตรการในการบรรเทาผลกระทบ ส่วนเทคนิคเชิงปริมาณ อาทิ เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุน - ผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis: CBA) เทคนิคการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Modeling) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ในระดับการจัดทำแผน และแผนงานได้ แต่อาจไม่เหมาะสมที่จะประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อพัฒนานโยบายได้ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์อย่างละเอียด เฉพาะเจาะจง และมีความชัดเจน ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ส่วนใหญ่อาจเป็นผลลัพธ์ในเชิงตัวเลข ซึ่งในการกำหนดนโยบาย เป็นการกำหนดกรอบภาพรวมการดำเนินงานของแผน และแผนงาน ที่เป็นการกำหนดกรอบการดำเนินงานกว้าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงมากนัก ดังนั้น เทคนิคและเครื่องมือเชิงปริมาณจึงไม่เหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้ พบว่า เทคนิคและเครื่องมือเชิงปริมาณบางเทคนิค จำเป็นต้องใช้เครื่องมือเฉพาะทาง และบุคลากรที่ใช้เทคนิคและเครื่องมือดังกล่าว ต้องมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ด้วย (Souloutzoglou and Tasopoulou, 2020)

อย่างไรก็ตาม พบว่าในบางขั้นตอนของ SEA อาจสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคและเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละขั้นตอนที่มีความจำเพาะเจาะจง เช่น ขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือก เป็นต้น (Souloutzoglou and Tasopoulou, 2020) ทั้งนี้ สามารถสรุป จุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละเทคนิคและเครื่องมือที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวน SEA ได้ดัง**ตารางที่ 2.1-5**

ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA

เทคนิคและเครื่องมือ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อเสีย
การวิเคราะห์ศักยภาพ (Carrying Capacity Analysis)	√	√	- เป็นการวัดผลกระทบโดยเทียบเกณฑ์มาตรฐาน - ช่วยในการพิจารณาผลกระทบทั้งระบบ - สามารถระบุปัจจัย/ ข้อจำกัดด้านเวลาได้	- อาจมีปัญหากรณีมีเกณฑ์มาตรฐานที่หลากหลาย - บางกรณีจำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ค่อนข้างมาก
รายการตรวจสอบ (Checklist)	√	√	- เป็นเครื่องมืออย่างง่าย กระชับ - ไม่ซับซ้อน - ช่วยในการพิจารณาผลสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ - สามารถเปรียบเทียบข้อมูลให้เห็นภาพได้ง่ายและชัดเจน	- ไม่ยืดหยุ่น - ไม่แสดงถึงการปฏิสัมพันธ์กันของผลกระทบ - ไม่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล - ไม่สามารถระบุความเป็นไปได้หรือลำดับความสำคัญของผลกระทบได้อย่างชัดเจน
การประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment)	√	-	- ช่วยในการตรวจสอบความสอดคล้องของการดำเนินงานระหว่างแผนหรือแผนงานได้	- เป็นการประเมินแบบนามธรรมค่อนข้างสูง ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้อาจจะไม่สะท้อนความเป็นจริง - อาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมาก
การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (Cost-Benefit Analysis: CBA)	-	√	- เป็นวิธีการเดียวที่ทำให้มูลค่าของสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจ	- เป็นการวิเคราะห์ทางอ้อม จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจำนวนมาก - จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมีบทบาทเพียงผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น
การวิเคราะห์รอยเท้าทางนิเวศ (Ecological Footprint Analysis)	-	√	- ช่วยในการระบุขีดจำกัดของการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานได้ - ช่วยในการพิจารณาประเด็นให้ครอบคลุมปัญหา/ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ในระบบนิเวศได้ - สามารถพิจารณาผลกระทบทั้งขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลาได้ - ช่วยในการพิจารณาถึงความยั่งยืนของระบบ	- สามารถใช้ได้เฉพาะระบบที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม - จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจำนวนมาก - การกำหนดตัวชี้วัดค่อนข้างยาก และอาจไม่สะท้อน

ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA (ต่อ)

เทคนิคและเครื่องมือ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อเสีย
การใช้ดุลยพินิจของเชี่ยวชาญ (Expert Judgement)	√	-	- เป็นวิธีที่ง่ายและมีค่าใช้จ่ายต่ำ - ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะทาง - สามารถพิจารณาข้อมูลหลายประเภทร่วมกันได้ - สร้างกรอบการศึกษาที่เป็นระบบสำหรับการวิเคราะห์ได้	- ใช้ไม่ค่อยได้ผลกับเกณฑ์/ตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบหลาย ๆ เกณฑ์ - ไม่สามารถทำซ้ำได้ - การอภิปรายผลขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ - ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสีย
ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS)	√	-	- สามารถนำมาวิเคราะห์ผลกระทบสะสมเชิงพื้นที่ และวิเคราะห์ขอบเขต/ทิศทางผลกระทบสะสมได้ - นำมาพิจารณาแสดงถึงทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ได้ - สามารถแสดงผลได้ชัดเจน เข้าใจง่าย - สามารถนำมาวิเคราะห์ผลกระทบสะสมในขอบเขตพื้นที่และผลกระทบข้ามแดนที่ชัดเจน	- จำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงพื้นที่ครบถ้วน - ไม่สามารถบอกถึงกระบวนการสะสมของผลกระทบได้ - การระบุขนาดของผลกระทบ ทำได้ยาก - ไม่สามารถระบุผลกระทบทางอ้อมได้
การวิเคราะห์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use Partitioning Analysis)	√	-	- เป็นการวิเคราะห์ขนาดและคุณภาพของพื้นที่แบบเส้นตรง - สามารถประเมินผลออกมาในลักษณะของระดับคะแนน (Grading) และแสดงผลในรูปแบบของกราฟได้ - สามารถพิจารณาผลกระทบสะสมที่เปลี่ยนแปลงไปในพื้นที่ได้	- จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจำนวนมาก
การวิเคราะห์วงจรชีวิต (Life Cycle Analysis: LCA)	-	√	- ช่วยในการพิจารณาผลกระทบทั้งหมดของการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน ตลอดช่วงระยะเวลาของแผนหรือแผนงานนั้น	- จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์จำนวนมาก - ต้องใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล - ในบางกรณีอาจทำให้ผลสรุปมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากการพิจารณาเปรียบเทียบที่แตกต่างกันมาก
เมตริกซ์ (Matrices)	-	√	- เป็นการตรวจสอบแบบ 2 มิติ - ใช้ประเมินผลกระทบในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา และการเปรียบเทียบทางเลือกได้	- ไม่สามารถระบุปริมาณของผลกระทบได้ - ไม่แยกแยะประเภทของผลกระทบสะสม - เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA (ต่อ)

เทคนิคและเครื่องมือ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อเสีย
			- ประยุกต์ใช้ในการระบุและประเมินผลกระทบทางอ้อมและผลกระทบสะสมได้จากหลากหลายสาเหตุ - ช่วยในการสรุปผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน และง่ายต่อการอภิปรายผล	
การสร้างแบบจำลอง (Modeling)	-	√	- เป็นการประเมินเชิงปริมาณ - สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา - สามารถแสดงผลได้ชัดเจน - สามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลกระทบได้	- จำเป็นต้องใช้ข้อมูลมาก - อาจมีค่าใช้จ่ายสูง - อาจต้องใช้ระยะเวลาในการวิเคราะห์นาน - จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ผลจากผู้เชี่ยวชาญ
การวิเคราะห์หลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis: MCA)	-	√	- เป็นวิธีการที่ชัดเจน โปร่งใส และง่ายต่อการตรวจสอบ - สามารถใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบทางเลือกได้ - ช่วยในการระบุทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด - ช่วยลดความซับซ้อนโดยการแปลงผลการประเมินเป็นค่าคะแนนบนฐานเดียวกัน - สามารถทำได้โดยผู้เชี่ยวชาญ หรือผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนได้	- ความเที่ยงตรงของข้อมูลและผลลัพธ์ย่อมขึ้นกับผู้ที่ให้คะแนนและกำหนดค่าน้ำหนัก
การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis)	√	-	- สามารถระบุความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและผลกระทบที่สำคัญได้ - สามารถระบุสมมติฐานในการทำนายผลกระทบได้ - สามารถระบุผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานได้ - สามารถพิจารณาโครงข่ายหรือวงจรของผลกระทบสะสม - ช่วยในการวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ในการเกิดผลกระทบสะสมในวงกว้างได้ - ดำเนินการได้ง่าย รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย - สามารถใช้กับวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนได้	- ไม่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบสะสมเป็นเชิงปริมาณได้ - ไม่สามารถทำซ้ำได้

ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA (ต่อ)

เทคนิคและเครื่องมือ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อเสีย
การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping)	√	-	- สามารถวิเคราะห์และระบุการกระจายตัวของผลกระทบในเชิงพื้นที่ได้ - สามารถวิเคราะห์ผลกระทบปัจจัยต่าง ๆ ร่วมกันได้ - สามารถใช้ระบุผลกระทบสะสมได้ - แสดงผลที่สามารถเข้าใจได้ง่าย - เหมาะสมกับพื้นที่ทุกขนาด - ค่าใช้จ่ายต่ำ	- จำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงพื้นที่ครบถ้วน - ไม่สามารถบอกถึงกระบวนการสะสมของผลกระทบได้ - การระบุขนาดของผลกระทบ ทำได้ยาก - ไม่สามารถระบุผลกระทบทางอ้อมได้
การมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation)	√	-	- จะส่งผลให้ SEA มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากประชาชน - ช่วยลดความขัดแย้งได้บางส่วน	- ใช้ระยะเวลานาน - อาจไม่สามารถหาข้อยุติในบางประเด็นต่าง ๆ ได้
การประเมินคุณภาพชีวิต (Quality of Life Assessment: QoLA)	√	√	- สามารถระบุประเด็นสำคัญในพื้นที่ได้ - สามารถพิจารณาผลลัพธ์ของคุณภาพชีวิตทั้งเชิงบวกและเชิงลบได้ รวมถึงพิจารณาคุณภาพชีวิตในปัจจุบันและอนาคตได้ - สามารถเสนอทางเลือกที่ยืดหยุ่นได้ - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	- เป็นเครื่องมือที่เข้าใจได้ยาก ซับซ้อน
การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)	√	√	- ช่วยในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานได้ - สามารถระบุผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ รวมถึงสามารถประมาณการขอบเขตและความถี่ที่จะเกิดผลกระทบได้ - สามารถแปลงผลการประเมินเป็นมูลค่าได้	- ผลการประเมินอาจมีความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่กำหนด
การวิเคราะห์สถานการณ์/ การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Scenario/ Sensitivity Analysis)	√	√	- นำมาพิจารณาความยั่งยืนของแผนหรือแผนงานภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ - ช่วยในการประเมินต้นทุนและประโยชน์ของการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานได้	- หากมีปัจจัยที่ต้องวิเคราะห์มาก ก็จะทำให้ต้องใช้ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้อมูลมากขึ้น

ตารางที่ 2.1-5 ตัวอย่างข้อดีและข้อเสียของเทคนิคและเครื่องมือที่ประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน SEA (ต่อ)

เทคนิคและเครื่องมือ	เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	จุดแข็ง/ ข้อดี	จุดอ่อน/ ข้อเสีย
			- ช่วยในการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้	
การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)	√	-	- ช่วยในการพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานได้ - ใช้ในการเปรียบเทียบผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้	- จำเป็นต้องใช้ข้อมูลมาก - จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ผลจากผู้เชี่ยวชาญ - เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นส่วนใหญ่
การวิเคราะห์ความเปราะบาง (Vulnerability Analysis)	√	-	- ช่วยในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อความเปราะบางของสิ่งแวดล้อม - ช่วยในการวิเคราะห์ครอบคลุมประเด็นความอ่อนไหว - สามารถแสดงผลกระทบเชิงพื้นที่ในรูปแบบเชิงปริมาณได้	- เหมาะสมกับการวิเคราะห์ผลกระทบที่สามารถแสดงในรูปแบบแผนที่เท่านั้น
การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)	√	√	- ช่วยในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตของปัจจัยที่พิจารณาได้ - สามารถแสดงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะปานกลางได้ - สามารถระบุผลกระทบสะสมในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ - สามารถระบุปัญหา/ผลกระทบได้ - สามารถกำหนดฐานเปรียบเทียบได้	- จำเป็นต้องการข้อมูลจำนวนมากและต่อเนื่องในการวิเคราะห์ - การปรับเกณฑ์มาตรฐานของระบบมักขึ้นอยู่กับตัวบุคคล

ที่มา: สศช., 2563; Souloutzoglou and Tasopoulou, 2020

ตัวอย่างการใช้เทคนิคในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลในรายงาน SEA

สำหรับตัวอย่างในการนำเทคนิคต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ มีดังนี้

1) เอกสารเรื่อง "Strategic Environmental Assessment Adriatic-Ionian Operational Programmes 2014 - 2020" (Silva et al., 2014)

ใช้เทคนิค เมตริกซ์ (Matrices) ในการประเมินว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ADRION ว่ามีแนวโน้มที่จะเกิดผลเสีย เป็นประโยชน์ เป็นกลาง และไม่แน่นอนต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตัวอย่างดัง**ตารางที่ 2.1-6** รวมทั้งการใช้คำถามนำ (Guiding Questions) เพื่อตั้งคำถามในการประเมินดัง **ตารางที่ 2.1-7** และใช้การจัดลำดับเชิงปริมาณเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดผลกระทบ (Quantitative Rating Scale) ดัง**ตารางที่ 2.1-8**

ตารางที่ 2.1-6 ตัวอย่างการใช้เทคนิคเมตริกซ์ (Matrices) ในการประเมินความสัมพันธ์

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	วัตถุประสงค์เฉพาะของโปรแกรม ADRION เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือไม่				
วัตถุประสงค์เรื่องที่*	**1**	**6**	**6**	**7**	**11**
วัตถุประสงค์เฉพาะที่**	**1.1**	**3.1**	**3.2**	**4.1**	**5.1**
ความหลากหลายทางชีวภาพ	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ดิน	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
น้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
อากาศ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ภูมิทัศน์ มรดกทางวัฒนธรรม (รวมถึงการใช้ประโยชน์ตามหน้าที่การใช้งาน)	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ประชากร มนุษย์ สุขภาพ	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
ประสิทธิภาพทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่

หมายเหตุ:

* วัตถุประสงค์เรื่องที่ 1: เสริมสร้างงานวิจัย พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรม, วัตถุประสงค์เรื่องที่ 6: ปกป้องสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมประสิทธิภาพของทรัพยากร, วัตถุประสงค์ที่ 7: ส่งเสริมการขนส่งอย่างยั่งยืนในโครงสร้างพื้นฐานยที่สำคัญ, วัตถุประสงค์ที่ 11: การเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานและการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงานและประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของ EUSAIR

** วัตถุประสงค์เฉพาะที่ 1.1: สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมและคลัสเตอร์ระหว่างภูมิภาคและองค์กรต่างๆ ในภูมิภาค, วัตถุประสงค์เฉพาะที่ 3.1: ส่งเสริมการประเมินทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามการเติบโตในภูมิภาค, วัตถุประสงค์เฉพาะที่ 3.2: เพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อม การกระจายตัว และการปกป้องระบบนิเวศในภูมิภาค, วัตถุประสงค์เฉพาะที่ 4.1: การบูรณาการเพิ่มขีดความสามารถสำหรับการขนส่งในภูมิภาค, วัตถุประสงค์เฉพาะที่ 5.1: สนับสนุนและกำกับแผนปฏิบัติการ EUSAIR

ที่มา: ปรับปรุงจาก Silva et al, 2014

ตารางที่ 2.1-7 ตัวอย่างการใช้คำถามนำ (Guiding Questions) เพื่อตั้งคำถามในการประเมิน

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	คำถาม
ความหลากหลายทางชีวภาพ	- แผนงานเชิงปฏิบัติการสนับสนุนวัตถุประสงค์ของ EU 2020 เพื่อหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะปรับปรุงคุณภาพ/ ปริมาณของพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะเครือข่าย Natura 2000 หรือไม่
ดิน	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะช่วยปกป้องคุณสมบัติของดินและการปิดทับหน้าดินหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะมีผลกระทบต่อสภาวะของพื้นที่ที่ปนเปื้อนหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะส่งเสริมการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นที่การหลีกเลี่ยงการทิ้งขยะและลดการถมดินหรือไม่
น้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะมีอิทธิพลต่อคุณภาพน้ำผิวดินและหรือน้ำใต้ดินในแง่ของ Water Framework Directive ('สถานะทางนิเวศวิทยาและทางเคมีที่ดี') หรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะส่งผลกระทบต่อสัณฐานวิทยาของน้ำของระบบลุ่มน้ำหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะสร้างผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะช่วยกระชับการประสานงานระหว่างลุ่มน้ำระหว่างประเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ และการบรรลุวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงการจัดการและการป้องกันความเสี่ยงและการดำเนินการแก้ไขหรือไม่
อากาศ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะนำไปสู่การลดมลพิษทางอากาศหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะนำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจกหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะเปลี่ยนบทบาทของแหล่งพลังงานหมุนเวียนหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะนำไปสู่การลดการปล่อยมลพิษที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะนำไปสู่การปรับปรุงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือไม่
ภูมิทัศน์ มรดกทางวัฒนธรรม (รวมถึงการใช้ประโยชน์ตามหน้าที่การใช้งาน)	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะอำนวยความสะดวกในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะสนับสนุนการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิทัศน์ และมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะสนับสนุนการพัฒนาเมืองและภูมิภาคอย่างยั่งยืนหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะมีอิทธิพลต่อความต้องการที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะเพิ่มการป้องกันอันตรายจากธรรมชาติหรือไม่
ประชากร มนุษย์ สุขภาพ	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะสนับสนุนความพยายามที่จะลดความเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะกระตุ้นการลดลงของสัดส่วนของประชากรที่สัมผัสกับเสียงรบกวนหรือไม่
ประสิทธิภาพทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	- แผนงานเชิงปฏิบัติการจะสนับสนุนแนวคิดและนวัตกรรมด้านประสิทธิภาพของทรัพยากรในภูมิภาคหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะส่งเสริมการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะส่งเสริมการใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียนที่หาได้ในท้องถิ่นหรือไม่ - แผนงานเชิงปฏิบัติการจะส่งเสริมการรวมระบบพลังงานในภูมิภาคหรือไม่

ที่มา: ปรับปรุงจากจาก Silva et al., 2014

ตารางที่ 2.1-8 ตัวอย่างการใช้การจัดลำดับเชิงปริมาณเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดผลกระทบ (Quantitative Rating Scale)

ธรรมชาติของผลกระทบ	+	ผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นได้
	+/ -	ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้
	-	ผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นได้
	0	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มว่าไม่สำคัญ (หรือไม่เกี่ยวข้อง)
	=	ไม่สามารถทำการประเมินได้ (ไม่มีการให้คะแนน เนื่องจากไม่มีข้อมูลหรือมีข้อมูลไม่เพียงพอ) สามารถให้คะแนนระดับกลางได้ : 0/ + หรือ 0/ -
ความน่าจะเป็นของผลกระทบ	เป็นไปได้มาก/ น่าจะเป็น/ ไม่แน่นอน	
ความถี่	คงที่/ บ่อย/ เป็นครั้งคราว	
ระยะเวลา	ระยะยาว/ ระยะสั้น	
การย้อนกลับ	ย้อนกลับไม่ได้/ ย้อนกลับได้	
ผลกระทบข้ามพรมแดน	ไม่มีผลกระทบข้ามพรมแดน/ มีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบข้ามพรมแดน	

ที่มา: ปรับปรุงจาก Silva et al., 2014

2) เอกสารเรื่อง "SEA Environmental Report as part of Particiation of the Strategic Development Zone Planning Scheme for POOLBERG WEST (SI No. 279 of 2016)" (Dublin City Council, 2017)

ใช้เทคนิคการซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping) ในการประเมินความเสี่ยงในการปนเปื้อน และใช้เทคนิคการประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment) ในการระบุว่าวัตถุประสงค์ของทางเลือกมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรดัง**ตารางที่ 2.1-9**

ตารางที่ 2.1-9 ตัวอย่างการใช้เทคนิคการประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment)

	มีแนวโน้มที่จะปรับปรุงสถานะของ วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์	มีแนวโน้มที่จะขัดแย้งกับสถานะของ วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (มีแนวโน้มจะบรรเทาลงได้)	อาจมีความขัดแย้งกับสถานะของวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (ไม่น่าจะบรรเทาได้เต็มที่)
สถานการณ์ทางเลือก 1 การพัฒนาควอนตัมสูง	ปฏิสัมพันธ์โดยตรงอันเป็นผลมาจากการการพัฒนาในพื้นที่: C1 S1 M1 M2 M3 ปฏิสัมพันธ์ทางอ้อมอันเป็นผลมาจากการลดความจำเป็นในการพัฒนาในพื้นที่อื่น ภายในภูมิภาคดับลินที่สำคัญ: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 C1 W1 W2 W3 M1 M2 M3 CH1 CH2 L1	ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจะลดลง: B1 B2 B3 CH1 CH2 W1 W2 W3 M1 M2 M3	ความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากการพัฒนาควอนตัมสูง: B2 B3 PHH1 PHH2 C1 L1
สถานการณ์ทางเลือก 2 การพัฒนาควอนตัมปานกลาง	ปฏิสัมพันธ์โดยตรงอันเป็นผลมาจากการรวมการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแผน: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 S1 W1 W2 W3 M1 M2 M3 C1 CH1 CH2 L1 ปฏิสัมพันธ์ทางอ้อมอันเป็นผลมาจากการลดความจำเป็นในการพัฒนาในพื้นที่อื่น ภายในภูมิภาคดับลินที่สำคัญ: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 W1 W2 W3 M1 M2 M3 CH1 CH2 L1	ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจะลดลง: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 S1 W1 W2 W3 M1 M2 M3 C1 CH1 CH2 L1	
สถานการณ์ทางเลือก 3A การพัฒนาควอนตัมต่ำ (ใช้รูปแบบผสม)	ส่งผลโดยตรงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาในพื้นที่ในปริมาณน้อย: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 S1 C1 CH1 CH2 L1	ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจะลดลง: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 W1 W2 W3 M1 M2 M3 CH1 CH2 L1 ปฏิสัมพันธ์ทางอ้อมอันเป็นผลมาจากการไม่ลดความจำเป็นในการพัฒนาที่อื่นภายในภูมิภาคดับลินที่สำคัญ: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 W1 W2 W3 M1 M2 M3 CH1 CH2 L1	ความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากการพัฒนาควอนตัมต่ำ: S1 C1

Error! Not a valid result for table. **(ต่อ)**

	มีแนวโน้มที่จะปรับปรุงสถานะของ วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์	**มีแนวโน้มที่จะขัดแย้งกับสถานะของ วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (มีแนวโน้มจะบรรเทาลงได้)**	**อาจมีความขัดแย้งกับสถานะของ วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (ไม่น่าจะบรรเทาได้เต็มที่)**
สถานการณ์ทางเลือก 3B การพัฒนาควอนตัมต่ำ (ภาคครัวเรือนใช้งาน 100%)	ปฏิสัมพันธ์โดยตรงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาในพื้นที่ต่ำ (โดยมีแนวโน้มว่าจะเดินทางน้อยลงด้วยรูปแบบการขนส่งที่ยั่งยืน): B1 B2 B3 PHH1 PHH2 S1 C1 CH1 CH2 L1	ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจะลดลง: B1 B2 B3 PHH1 PHH2 W1 W2 W3 M1 M2 M3 CH1 CH2 L1 ปฏิสัมพันธ์ทางอ้อมอันเป็นผลมาจากการไม่ลดความจำเป็นในการพัฒนาที่อื่น ภายในภูมิภาคดับลินที่สำคัญ: B1 B2 B3 PHH1	ความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากการพัฒนาควอนตัมต่ำ: S1 C1

หมายเหตุ: B1 คือ เพื่อให้แน่ใจว่าได้เป็นไปตาม Habitats and Birds Directives ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยและสายพันธุ์ในพื้นที่ยุโรป

B2 คือ เพื่อให้แน่ใจว่าได้เป็นไปตามมาตรา 10 ของ Habitats Directive ที่เกี่ยวกับการจัดการลักษณะของภูมิทัศน์ โดยอาศัยโครงสร้างเชิงเส้นและต่อเนื่องหรือหน้าที่ของพวกมันทำหน้าที่ทีละขั้น (กำหนดหรือไม่) - มีความสำคัญต่อพืชและสัตว์ป่า และจำเป็นสำหรับการย้ายถิ่น การกระจาย และการแลกเปลี่ยนทางพันธุกรรมของพันธุ์สัตว์ป่า

B3 คือ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อแหล่งที่อยู่อาศัย สายพันธุ์ ลักษณะทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง หรือทรัพยากรที่ยั่งยืนอื่น ๆ ในพื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งแหล่งสัตว์ป่า และเพื่อให้แน่ใจว่าได้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสัตว์ป่า พ.ศ. 2519-2553 ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสายพันธุ์ที่ระบุ

PHH1 คือ เพื่อปกป้องประชากรและสุขภาพของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินที่มีลักษณะไม่เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการจราจรติดขัด การปล่อยมลพิษ หรือดินที่มีการปนเปื้อน

PHH2 (and L1) คือ เพื่อปกป้องการใช้และการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และทางเดินริมฝั่ง

S1 คือ เพื่อนำที่ดินที่อาจจะยังมีมลภาวะหรือมีมลพิษตกค้างจากการที่เคยประกอบพาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรมกลับมาใช้ใหม่ให้ได้มากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการพัฒนาหรือประกอบกิจการใด ๆ มาก่อน

W1 คือ เพื่อรักษาและปรับปรุงคุณภาพและสถานะของน้ำผิวดิน (หากเป็นไปได้)

W2 คือ เพื่อป้องกันมลพิษและการปนเปื้อนของน้ำบาดาล

W3 คือ เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของระบบการวางแผนและการบริหารความเสี่ยงจากอุทกภัย: แนวทางสำหรับหน่วยงานวางแผน

C1 คือ เพื่อมีส่วนช่วยให้เกิดการสัญจรอย่างยั่งยืนและช่วยอำนวยความสะดวกในการบรรลุเป้าหมายในระดับที่สูงขึ้นในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอากาศ

M1 คือ เพื่อรองรับการพัฒนาใหม่ด้วยการบำบัดน้ำเสียที่เพียงพอและเหมาะสม

M2 คือ เพื่อรองรับการพัฒนาใหม่ด้วยน้ำดื่มที่เพียงพอที่ทั้งสะอาดและบริสุทธิ์

M3 คือ เพื่อลดปริมาณของเสีย ลดของเสียที่นำไปกำจัดที่หลุมฝังกลบ และเพิ่มการใช้ซ้ำและการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

CH1 คือ เพื่อปกป้องมรดกทางโบราณคดี รวมถึงกำหนดเวลารายการที่จะนำไปบันทึกลงในบันทึกอนุสาวรีย์และสถานที่ และ/หรือ รายละเอียดของรายการเหล่านั้น

CH2 คือ เพื่อปกป้องมรดกทางสถาปัตยกรรม รวมถึงรายการที่จะทำการบันทึกไว้ในบันทึกโครงสร้างที่ได้รับการคุ้มครองและพื้นที่อนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรม และรายละเอียดของรายการเหล่านั้น

L1 (and PHH2) คือ เพื่อปกป้องการใช้และการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และทางเดินริมฝั่ง

ที่มา: ปรับปรุงจาก Dublin City Council, 2017

นอกจากนี้ยังพบว่ารายงานฉบับนี้ใช้เทคนิคการประเมินผลสะสม (Cumulative Effects) โดยมีการพิจารณาผลสะสมที่อาจเกิดขึ้น 2 ประเภท ได้แก่

1) ผลสะสมภายในแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Intra - Plan Cumulative Effects)

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผลด้านสิ่งแวดล้อมประเภทต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากแผน แผนงาน ฯลฯ ในกรณีที่มีระดับความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น การพัฒนาในอนาคตอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่การเสื่อมสภาพของของสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่วยกำหนดผลที่อาจเกิดขึ้นเหล่านี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพของมนุษย์และคุณภาพของดิน/ น้ำ/ คุณภาพอากาศ/ ความเสี่ยงจากอุทกภัย/ ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิทัศน์/ สิ่งอำนวยความสะดวกและประชากร และความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศและคุณภาพของดิน/ น้ำ ดัง**ตารางที่ 2.1-10**

ตารางที่ 2.1-10 ผลสะสมภายในแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Intra Plan Cumulative Effects)

ส่วนประกอบ	ความหลากหลายทางชีวภาพพืชและสัตว์	ประชากรและสุขภาพมนุษย์	ดิน	น้ำ	อากาศและปัจจัยภูมิอากาศ	สินทรัพย์วัสดุ	มรดกทางวัฒนธรรม	ภูมิทัศน์สิ่งอำนวยความสะดวก
ความหลากหลายทางชีวภาพพืชและสัตว์		ไม่มี	มี	มี	มี	มี	ไม่มี	มี
ประชากรและสุขภาพมนุษย์			มี	มี	มี	มี	ไม่มี	มี
ดิน				มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
น้ำ					ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
อากาศ และปัจจัยภูมิอากาศ						มี	ไม่มี	ไม่มี
สินทรัพย์วัสดุ							มี	มี
มรดกทางวัฒนธรรม								มี
ภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก								

ที่มา: ปรับปรุงจาก Dublin City Council, 2017

2) ผลกระทบสะสมระหว่างแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Inter - Plan Cumulative Effects) สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากผลของการดำเนินการตามแผนหนึ่งเกิดขึ้นร่วมกับแผน แผนงาน และการพัฒนาอื่น โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลมาจากผลกระทบที่เหลืออยู่ (Residual Adverse Effects) จากมาตรการบรรเทา หรือไม่ได้มีมาตรการบรรเทาผลของแผน หรือ แผนงานอื่น ๆ ตัวอย่างดัง**ตารางที่ 2.1-11**

ตารางที่ 2.1-11 ผลสะสมระหว่างแผนที่อาจเกิดขึ้น (Potential Inter Plan Cumulative Effects)

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม	ผลเชิงบวกที่สำคัญ ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น	ผลที่อาจเกิดขึ้นที่สำคัญหากไม่มีการบรรเทา	ผลข้างเคียงตกค้างที่ไม่สำคัญ
ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชและสัตว์	- สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยลดผลกระทบโดยรวมที่มีต่อระบบนิเวศ เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่พัฒนาแล้วแต่ว่างเปล่าและการใช้สาธารณูปโภคที่มีอยู่ - มีการจัดเตรียมเขตกันชน ซึ่งรวมถึงที่อยู่นอกพื้นที่อุตสาหกรรม สาธารณูปโภคที่มีอยู่ และพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกตามแนวชายฝั่งจะช่วยลดความขัดแย้งกับทรัพยากรทางนิเวศ (ที่อยู่อาศัย) - สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยปกป้องระบบนิเวศในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดหาน้ำ - สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยสนับสนุนการปกป้องระบบนิเวศอันเป็นผลมาจากโรคที่มีน้ำเป็นพาหะ	- เกิดขึ้นจากทั้งการก่อสร้างและการดำเนินงานของการพัฒนาและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง: การสูญเสียและความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ แหล่งที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์ ของพืชและสัตว์ และการรบกวนความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงพืชและสัตว์ - การสูญเสีย การเสื่อมสภาพและการถูกรบกวนของแหล่งที่อยู่อาศัย ส่งผลต่อการกระจายตัวของพืชและสัตว์ - การรบกวนและการย้ายถิ่นของสัตว์คุ้มครอง	- การสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง จากการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ที่มา: ปรับปรุงจาก Dublin City Council, 2017

3) เอกสารรายงาน “โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง” ใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ (สทนช., 2563)

- เทคนิค SWOT and TOWS and SOAR Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดทำการกำหนดขอบเขต
- เทคนิคการการวิเคราะห์โดยใช้ตัวชี้วัด (Indicators) ในการพัฒนาทางเลือก
- เทคนิคการจัดลำดับเชิงปริมาณเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดผลกระทบ (Quantitative Rating Scale) ในการประเมินผลกระทบทางเลือก
- เทคนิค Multi - Criteria Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญทางเลือก

4) เอกสารรายงาน “โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก” (สทนช., 2563) ใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

- เทคนิค SOAR Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดทำการกำหนดขอบเขต
- เทคนิค SWOT and TOWS Analysis ในการพัฒนาทางเลือก
- เทคนิค Trend Analysis และแบบจำลองคณิตศาสตร์ ในการประเมินผลกระทบทางเลือก
- เทคนิค Multi - Criteria Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญทางเลือก

5) เอกสารรายงาน “โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง” (สทนช., 2563) ใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

- เทคนิค Trend Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดทำการกำหนดขอบเขต
- เทคนิค SWOT and TOWS and SOAR Analysis and Trend Analysis และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเลือก
- เทคนิคการจัดลำดับเชิงปริมาณเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดผลกระทบ (Quantitative Rating Scale) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบทางเลือก
- เทคนิค Multi - Criteria Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญทางเลือก

6) เอกสารรายงาน “โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี” (สทนช., 2563) ใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

- เทคนิค Trend Analysis การวิเคราะห์ความเสี่ยง SWOT and SOAR Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดทำการกำหนดขอบเขต
- เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเลือก
- เทคนิคแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบทางเลือก
- เทคนิค Multi - Criteria Analysis และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญทางเลือก

7) เอกสารรายงาน "โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ที่ดิน" (สทนช., 2563) ใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

- เทคนิคกรอบการวิเคราะห์ Framework Analysis, Root Cause Analysis, Driving Force Analysis, Critical Decision Framework Assessment และการมีส่วนร่วมในการจัดทำ Scoping

- เทคนิค SWOT and TOWS Analysis, Trend Analysis และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเลือก

- เทคนิค Cause - Effect Analysis, Prioritization Quadrant และเทคนิคการประเมินความเสี่ยงในการประเมินผลกระทบทางเลือก และจัดลำดับความสำคัญทางเลือก

2.1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวในดำเนินการ SEA จากต่างประเทศ

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดทำ SEA

ปัจจุบันแนวทางปฏิบัติ SEA ยังคงยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ซึ่งเป็นผลมาจากการบังคับใช้ตามข้อกำหนดหรือกฎหมายที่มีอยู่ และมักมีผลลัพธ์สุดท้ายเพียงรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดที่ระบุไว้ (Lobos and Partidario, 2014) จากการศึกษาทบทวนการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการ SEA ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 7 ปัจจัยหลัก (Rehhausen et al., 2018) ได้แก่

1) ข้อกำหนดด้านกฎหมายและแนวทาง SEA (Legal Requirements and Guidelines for SEA) ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เนื่องจากยังมีความไม่ชัดเจนและรายละเอียดที่ไม่เพียงพอสำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA ในแต่ละขั้นตอน เช่น การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต และการติดตามตรวจสอบ เป็นต้น นอกจากนี้พบว่า แนวทางและขอบเขตในการประเมินผลกระทบสะสมที่ไม่ชัดเจน ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2) วัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม (Specific Environmental Objectives) เกี่ยวข้องกับการบูรณาการวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่วัตถุประสงค์ของแผน

3) การกำหนดนโยบาย (Prior Policy-Making) พบว่า ไม่มีการประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการดำเนินการตามนโยบาย รวมถึงการประเมินความยั่งยืนของนโยบายด้วย

4) ความหลากหลายและความพร้อมของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Heterogeneity and Availability of Data) เช่น รายละเอียดเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Cooperation) โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสะสม รวมถึง

ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสำหรับการจัดทำแผนหรือแผนงานเชิงพื้นที่หรือรายสาขาอื่น ๆ เช่น ด้านการจัดการพลังงานทดแทน การจัดการของเสีย เป็นต้น

6) ความกระตือรือร้นของหน่วยงาน (Institutions Willingness to Learn) พบว่า หลายหน่วยงานยังขาดความกระตือรือร้นที่จะบูรณาการ SEA เข้าสู่แผนหรือแผนงานของหน่วยงาน ซึ่งการดำเนินการในช่วงต้นจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อช่วยในการขับเคลื่อน SEA และให้หน่วยงานต่าง ๆ ปฏิบัติตามก่อน

7) การจัดการคุณภาพ (Quality Management) จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ด้วย นอกจากนี้ พบว่า ทีมที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA ไม่ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของจัดทำแผนหรือแผนงาน เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล ซึ่งล้วนส่งผลต่อการควบคุมคุณภาพการดำเนินการ SEA

จากการศึกษาทบทวนการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่า หลายประเทศประสบความสำเร็จในการบูรณาการ SEA เข้าสู่แผนหรือแผนงาน แต่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ความยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้ เนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นเป้าหมายในระยะยาวและค่อนข้างครอบคลุม (Comprehensive) รวมถึงยังขาดความรู้ความเข้าใจในการขับเคลื่อน SEA และแนวทางการดำเนินการ SEA ที่ชัดเจน (Del Campo et al., 2020; Rehhausen 2018)

แต่ในบางประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ไม่สามารถบูรณาการผลการศึกษา SEA เข้าสู่การวางแผนหรือจัดทำแผนหรือแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผลการดำเนินการ SEA ไม่ถูกนำเสนอหรือใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ เช่น การดำเนินการศึกษา SEA สำหรับการวางแผนการใช้พลังงานทดแทน ในประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประชาชนที่สนใจ แสดงความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลต่อการวางแผนด้านพลังงานทดแทนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มให้ความเห็นว่าผลการดำเนินการ SEA ยังไม่ประสบความสำเร็จในการนำไปประกอบการตัดสินใจหรือบูรณาการเข้าสู่นโยบายของหน่วยงานภาครัฐ (Cape et al., 2018)

และจากการทบทวนผลการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่า กลไกการขับเคลื่อนหรือบังคับใช้ SEA ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษา SEA เช่น การแต่งตั้งหน่วยงานในการควบคุมและกำกับดูแล โครงสร้างการบริหาร กระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษา SEA รวมถึงการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และการจำกัดการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อการดำเนินการและประสิทธิภาพของ SEA (Rehhausen et al., 2018; Monteiro and Partidário, 2017; Bidstrup and Hansen, 2014; Slunge and Tran, 2014)

2) ความท้าทาย

จากการทบทวนผลการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่า การดำเนินการ SEA ในหลายประเทศยังคงมีความท้าทายในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะความตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำ

SEA (Willingness) ความท้าทายในด้านโครงสร้างการบริหาร (Institutional Context) และกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ตัวอย่างเช่น หน่วยงานด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Agency) ในประเทศจีน มีความจำเป็นต้องดำเนินการศึกษา SEA แต่มีข้อจำกัดในด้านความพร้อมหรือทรัพยากรบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการวางโครงสร้างการบริหารและการดำเนินการ SEA ให้มีประสิทธิภาพ (Wu and Ma, 2019)

นอกจากนี้ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ยังเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่สำคัญสำหรับการดำเนินการ SEA โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดเผยข้อมูลและการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียเพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนจากผู้มีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เนื่องจากข้อมูลเชิงเทคนิคด้านสิ่งแวดล้อมที่รวบรวมได้หรือได้จากการวิเคราะห์ เป็นข้อมูลเฉพาะด้านและค่อนข้างเข้าใจยาก ทำให้ผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจไม่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจได้ (Kuldna et al., 2015; Sheate and Partidário, 2010; Wu and Ma, 2019)

ดังนั้น กระบวนการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดข้อมูล จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติของผู้มีอำนาจตัดสินใจ (Polido et al., 2018) โดยการถ่ายทอดข้อมูลสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การถ่ายทอดข้อมูลผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการอภิปราย (Discussion) เป็นต้น เนื่องจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นวิธีการที่เน้นการสื่อสารสองทาง (Two - Way Communication) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นต่อการดำเนินการ SEA ได้ (Sheate and Partidário, 2010; Illsley et al., 2014) ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมนี้จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ (Mah and Hills, 2014; Wu and Ma, 2019)

2.2 SEA ที่มีประสิทธิผลและปัจจัยสำคัญ (SEA Effectiveness and Critical Factors)

การทบทวนเกี่ยวกับประเด็น SEA ที่มีประสิทธิผลและปัจจัยสำคัญ ได้พิจารณาทบทวนจากแหล่งข้อมูลจากรายงาน 2 ฉบับ ได้แก่ ***"SEA Effectiveness Criteria-Equally Valid in all Countries: The Case of Italy"*** เป็นรายงานที่ได้มีการศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์บทความต่าง ๆ รวมกว่า 45 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับ SEA มาตั้งแต่อดีต จนถึง ค.ศ. 2002 และ ***"Review of Critical Factors for SEA Implementation"*** เป็นรายงานที่ได้มีการศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์บทความต่าง ๆ รวมกว่า 30 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับ SEA มาตั้งแต่ ค.ศ. 2001 จนถึง ค.ศ. 2010 ซึ่งการทบทวนรายงานทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว จะช่วยให้เห็นภาพของการพัฒนา SEA ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นส่งเสริมที่มีประสิทธิผลในการจัดทำ SEA ได้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

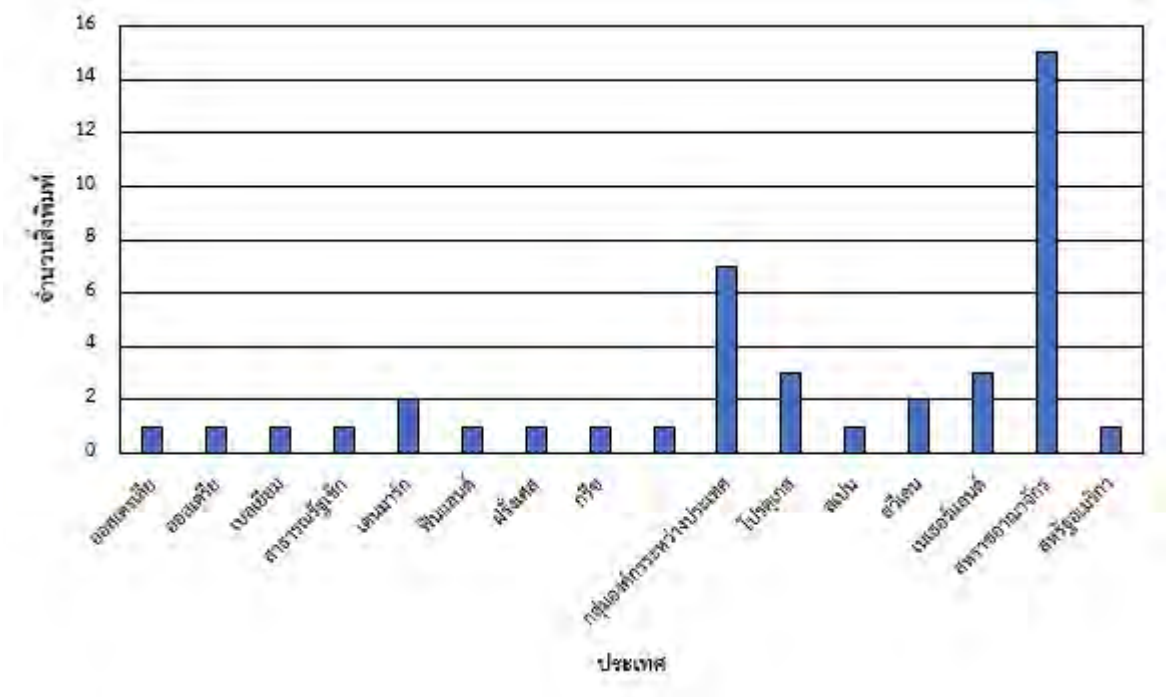
2.2.1 ผลการศึกษาจากรายงานเรื่อง “SEA Effectiveness Criteria-Equally Valid in all Countries: The Case of Italy”(Fischer and Gazzola, 2006)

1) ความเป็นมาและระเบียบวิธีการวิจัย

รายงานฉบับนี้ได้เสนอผลการศึกษาจากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของหนังสือหลักที่เกี่ยวข้องกับ SEA จำนวน 45 เล่ม และเอกสารจากการประชุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึง ค.ศ. 2002

2) ข้อค้นพบสำคัญ

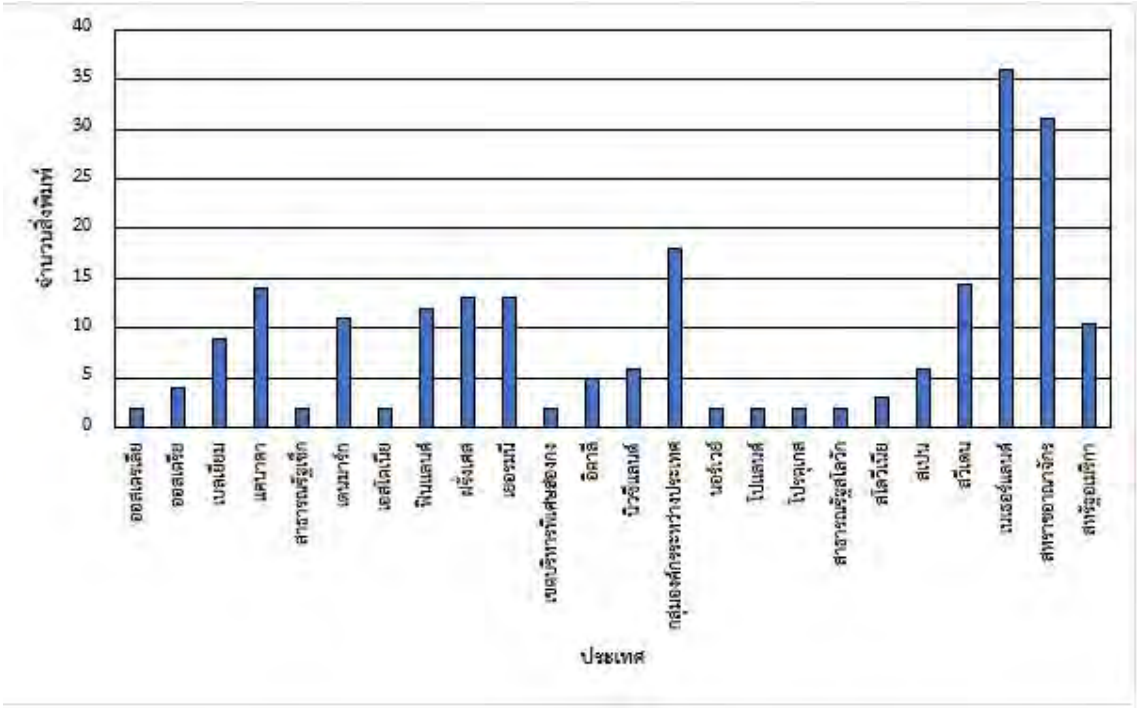
จาก**รูปที่ 2.2-1** แสดงจำนวนสิ่งพิมพ์ที่จำแนกตามประเทศที่ผู้เขียนวรรณกรรมเกี่ยวกับ SEA อาศัยอยู่ พบว่า ผู้เขียนที่อาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักรมีบทบาทในวรรณกรรม SEA ระดับนานาชาติมากที่สุดด้วยเอกสารตีพิมพ์ 15 จาก 45 เรื่อง หรือร้อยละ 33 แต่หากนับรวมงานตีพิมพ์ที่อยู่ในกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศ แต่ผู้เขียนอาศัยอยู่ในประเทศสหราชอาณาจักรอีกจำนวน จำนวน 7 เรื่องเข้าด้วยกัน ก็จะทำให้วรรณกรรมด้าน SEA ที่ถูกเขียนโดยผู้เขียนที่อาศัยอยู่ในประเทศสหราชอาณาจักรเพิ่มเป็น 22 เรื่องหรือมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 40 ขณะที่ผู้เขียนจากประเทศอื่นทุกประเทศมีผลงานตีพิมพ์ไม่เกินประเทศละ 3 เรื่องหรือร้อยละ 6.7 เท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือจำนวนผลงานตีพิมพ์ด้าน SEA ของประเทศต่าง ๆ รวมกันคิดเป็นร้อยละ 27 ของจำนวนเอกสารตีพิมพ์ทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าวงวรรณกรรม SEA ค่อนข้างถูกครอบงำโดยนักวิชาการที่ทำงานอยู่ในสหราชอาณาจักร

ที่มา: ปรับปรุงจาก Fischer and Gazzola, 2006

รูปที่ 2.2-1 จำนวนงานตีพิมพ์เกี่ยวกับ SEA ระดับนานาชาติ จำแนกตามประเทศที่พำนักของผู้เขียน

เมื่อพิจารณา**รูปที่ 2.2-2** พบว่าเอกสารทั้งหมดกล่าวถึงกรณีศึกษา จำนวน 243 กรณี และประเทศที่ถูกนำไปเป็นกรณีศึกษามากที่สุด คือ เนเธอร์แลนด์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ที่กว้างขวางของประเทศเนเธอร์แลนด์เกี่ยวกับ SEAs รายสาขา (อาทิ ขยะ พลังงาน และการขนส่ง) ซึ่งจัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (The National EIA Act) ตามมาด้วยสหราชอาณาจักรซึ่ง SEA ส่วนใหญ่ เป็นด้านการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนหรือแผนงานด้านการขนส่ง เมื่อรวมกรณีศึกษาในประเทศสหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์แล้ว พบว่า มีอัตราส่วนร้อยละ 47 ของกรณีทั้งหมด ส่วนกรณีศึกษาในประเทศอิตาลีมีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 2 ของกรณีศึกษาทั้งหมดที่ถูกนำเสนอในวงวรรณกรรม ด้าน SEA ระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากรณีตัวอย่างของการจัดทำ SEA ที่เผยแพร่อยู่ในวงวรรณกรรมระดับโลกเกือบครึ่งหนึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศเนเธอร์แลนด์และสหราชอาณาจักร

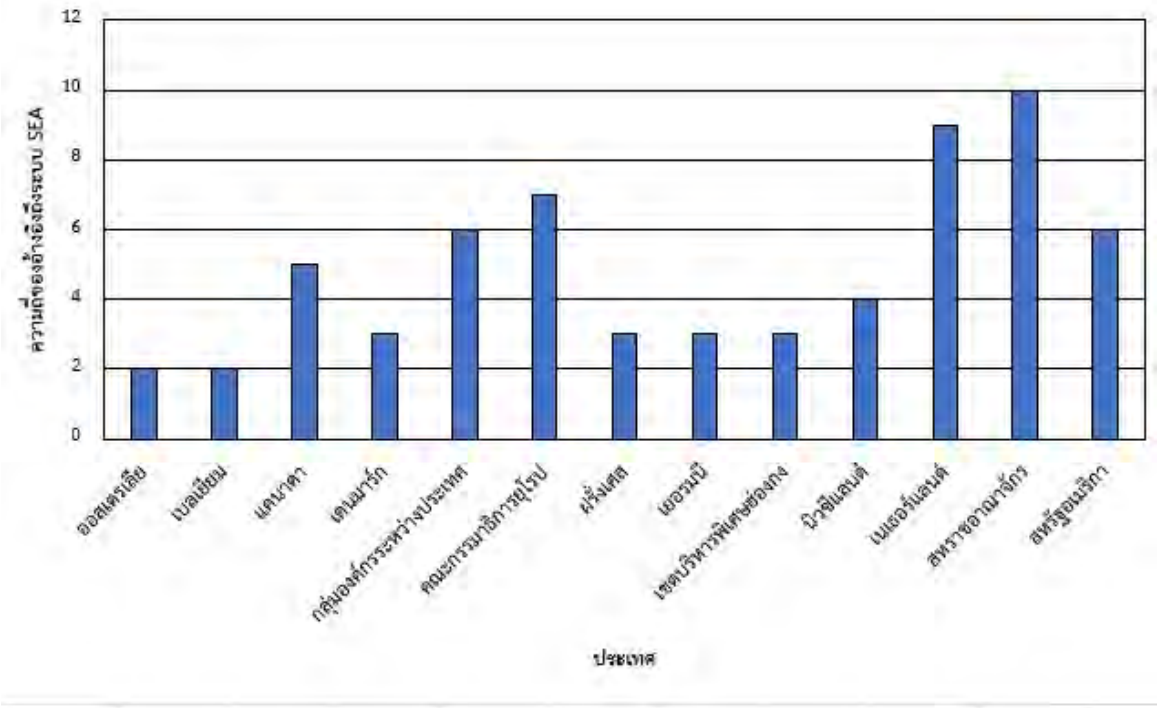

ที่มา: ปรับปรุงจาก Fischer and Gazzola, 2006

รูปที่ 2.2-2 แสดงจำนวนประเทศที่เป็นกรณีศึกษาของ SEA ที่อยู่ในเอกสารทั้ง 45 ฉบับ

ส่วน**รูปที่ 2.2-3** แสดงถึงความถี่ของอ้างอิงถึงระบบ SEA ของประเทศต่าง ๆ พบว่ามีเอกสารที่กล่าวถึงระบบ SEA ของสหราชอาณาจักร เป็นอัตราส่วนร้อยละ 14 จากทุกกรณี ตามด้วยเนเธอร์แลนด์ ร้อยละ 13 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 8 แคนาดา ร้อยละ 7 และนิวซีแลนด์ ร้อยละ 6 ส่วนองค์กรระหว่างประเทศ คือ คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission: EC) มีอัตราส่วนร้อยละ 10 และธนาคารเพื่อการพัฒนาหรือองค์กรความช่วยเหลือ (Development Banks/ Aid Agencies) ขณะที่ระบบ SEA ของอิตาลีไม่ถูกกล่าวถึงในงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติแม้แต่ฉบับเดียว

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารตีพิมพ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ SEA จำนวน 45 ฉบับตั้งแต่อดีตจนถึง ค.ศ. 2002 สะท้อนให้เห็นว่าระบบและประสบการณ์เกี่ยวกับ SEA ที่ได้รับความสนใจในวงวรรณกรรมด้าน SEA ระดับนานาชาติ มีเพียงไม่กี่ประเทศ โดยพบว่า แนวทางปฏิบัติของสหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์ได้รับกความสนใจมากที่สุด ขณะที่ผู้เขียนที่อยู่ในสหราชอาณาจักรมีส่วนเกี่ยวข้องของเอกสารตีพิมพ์สูงเป็นพิเศษ ส่วนการถูกนำไปใช้เป็นกรณีศึกษานั้นการจัดทำ SEA ในสหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์คิดเป็นครึ่งหนึ่งของกรณีทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่า แนวคิด SEA ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์ครอบงำวงวรรณกรรม SEA ระดับโลกทั้งในมิติของนักวิชาการ พื้นที่ศึกษา และระบบ ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่าบทเรียนที่ได้รับและข้อสรุปเกี่ยวกับประสิทธิผลของ SEA นั้นสะท้อนถึงประสบการณ์ของสองประเทศนี้ จึงอาจต้องมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องโดยทั่วไปสำหรับการนำไปใช้กับทุกประเทศ

ที่มา: ปรับปรุงจาก Fischer and Gazzola, 2006

รูปที่ 2.2-3 ระบบ SEA ของประเทศต่าง ๆ ในเอกสารตีพิมพ์ทั้ง 45 ฉบับ

3) เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA

เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA ปรากฏครั้งแรกในวงวรรณกรรมระดับนานาชาติในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 โดยมีการใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมามีเพียงคำเดียวที่ใช้กัน คือ **“เกณฑ์ประสิทธิผล (Effective Criteria)”** เนื่องจากผู้เขียนทุกคนต่างมีจุดมุ่งหมายที่อยู่ในใจร่วมกัน คือ **“ทำให้การประยุกต์ใช้ SEA มีประสิทธิผล”** โดยเกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA จะเกี่ยวข้องกับประเด็นการตัดสินใจที่ถูกชี้นำโดยวัตถุประสงค์ (Objective-led) ประสิทธิภาพ (Efficient) ความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน (Relevant) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความโปร่งใส (Transparent) การปรับปรุงเพื่อให้ดีขึ้น

อย่างต่อเนื่อง (Iterative) การประยุกต์ใช้ (Adaptive) ความยืดหยุ่น (Flexible) การบูรณาการ (Integrated) และความยั่งยืน (Sustainable) หรือ กล่าวโดยรวมแล้วประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ **"บริบทเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยใช้ SEA"** และ **"ระเบียบวิธีการทำ SEA"** ที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยเป็นที่เข้าใจร่วมกันว่าการมีเกณฑ์ที่มีความจำเพาะเจาะจงในแต่ละบริบทเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของ SEA ที่มีประสิทธิผล

3.1) เกณฑ์บริบทสำหรับการประยุกต์ใช้ SEA ที่มีประสิทธิผล

ในระดับนานาชาติสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า ควรประกอบด้วย

1) การมีกรอบการทำงานเชิงสถาบัน ที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับการพิจารณาประสิทธิผลด้าน "สิ่งแวดล้อม" (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพและชีวภาพ) ในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน (PPP) รวมถึงความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา "สิ่งแวดล้อม" เช่นเดียวกับการดำรงอยู่ของกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ถูกนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของ SEA

2) ประสิทธิผลของความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ของประชาชนในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน

3) ประสิทธิผลของระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการ (EIA) ที่ดำเนินการเชื่อมต่อจาก SEA

3.2) เกณฑ์ระเบียบวิธีสำหรับการประยุกต์ใช้ SEA ที่มีประสิทธิภาพ

ในระดับนานาชาติสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า ควรประกอบด้วย

1) ความเข้มข้นของความรับผิดชอบตามบทบาทและการควบคุมคุณภาพ SEA ให้อยู่ในระดับสูง

2) การขับเคลื่อนโดยผู้มีส่วนได้เสียในการจัดทำ SEA ที่มุ่งเน้นสิ่งสำคัญ (Focused) การปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Iterative) ความยืดหยุ่น (Flexible) และการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม (Adaptable) ของกระบวนการ SEA ที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3) การมีงบประมาณและระยะเวลาที่เพียงพอและข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Information) ด้านสิ่งแวดล้อม ที่สามารถนำมาใช้งานได้และมีความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการประเมินทางเลือกและผลกระทบของทางเลือกในการจัดทำ SEA

กล่องข้อความที่ 1

เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA ที่ถูกระบุในเอกสารตีพิมพ์ระดับนานาชาติ

1. ***SEA ควรมีประสิทธิผลในการสร้างความมั่นใจ*** ว่า "มุมมองด้านสิ่งแวดล้อม" ได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน
2. ***SEA ควรมีการบูรณาการและมุ่งสู่ความยั่งยืน*** โดยทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการวางแผนในเชิงรุก ซึ่งได้รับการขับเคลื่อนจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และนอกจากการพิจารณามุมมองด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว SEA ควรพิจารณามุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย
3. ***SEA ควรถูกดำเนินการอย่างมืออาชีพและผู้ที่ดำเนินการควรมีความรับผิดชอบ*** โดย SEA ควรทำรายงานที่แสดงเหตุผลว่าวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนได้รับการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจของการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานอย่างไร ด้วยวิธีการที่เรียบง่ายและโปร่งใส โดยการควบคุมคุณภาพซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากสำหรับเกณฑ์ภายใต้บริบทนี้
4. ***SEA ควรถูกขับเคลื่อนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย*** โดยเฉพาะการนำความคิดเห็นและความกังวลใจของสาธารณะมาเป็นปัจจัยนำเข้า (Inputs) ในการดำเนินการ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน
5. ***SEA ควรให้ข้อมูลที่เพียงพอ เชื่อถือได้*** และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิผล โดยใช้งบประมาณและเวลาที่เหมาะสม
6. ***SEA ควรมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Iterative)*** โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการตัดสินใจที่กำลังดำเนินอยู่ รวมถึงควรสร้างแรงบันดาลใจสำหรับการวางแผนในอนาคต โดยการปรับปรุงแก้ไขการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่อาจเกิดขึ้น โดยในบริบทนี้อาจมีความจำเป็นต้องนำ SEA ไปใช้ในขั้นตอนที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการจัดทำ EIA ของโครงการ ที่อยู่ภายใต้กรอบนโยบาย แผน และแผนงานที่ได้กำหนดขึ้น
7. ***SEA ควรมีความยืดหยุ่น (Flexible)*** และปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการนโยบาย แผน และแผนงาน

ที่มา: ปรับปรุงจาก Fischer and Gazzola, 2006

4) การดำรงอยู่ของเกณฑ์ SEA ในอิตาลี

4.1) การดำรงอยู่ของกรอบเชิงสถาบันที่กำหนดขึ้น

ในการวางแผนของอิตาลี ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่นำมาพิจารณาส่วนใหญ่จะเป็นแง่มุมเชิงวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น คุณภาพของศูนย์ประวัติศาสตร์ ภูมิสถาปัตย์และอนุสาวรีย์ เป็นต้น โดยสภาพแวดล้อมด้านชีวภาพและกายภาพ (ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญใน SEA) ยังได้รับความสนใจอยู่ในวงจำกัด และในทางปฏิบัติประเด็นเหล่านี้ก็ยังไม่ได้ถูกนำไปให้สาธารณชนพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจ จึงสามารถกล่าวได้ว่าประเทศอิตาลีมีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและชีวภาพในกระบวนการทำนโยบาย แผน และแผนงานในระดับต่ำ

4.2) การดำรงอยู่ของความร่วมมือที่มีประสิทธิผลและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยังมีอุปสรรคในการนำ SEA ไปใช้อย่างมีประสิทธิผลในอิตาลี เนื่องจากการขาดความร่วมมือและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actors) กับการวางแผนในภาคส่วนและระดับที่แตกต่างกัน และทำให้อุปสรรคสำหรับแนวทางในการตัดสินใจที่สอดคล้องและโปร่งใส และโดยทั่วไปบทบาทของสาธารณชนในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะของอิตาลีมีค่อนข้างจำกัดและถูกควบคุมโดยกฎหมายระดับประเทศและระดับภูมิภาค แม้แต่ในการจัดทำ EIA ระดับโครงการ และเมื่อพิจารณาข้อบังคับในกระบวนการจัดทำ EIA ของอิตาลี คือ “The EIA Directive” (DPCM2 of 1988) พบว่ามีข้อบัญญัติและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ลดทอนอำนาจของประชาชน (ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทราบ) หรือให้อำนาจระดับต่ำ (เพียงการออกความเห็นในกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ)" นอกจากนี้ยังระบุให้ “สาธารณชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนหลังการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หรือ เมื่อได้มีการยื่นคำขอเพื่อให้มีการตัดสินเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม”

4.3) การมีอยู่ของระบบ EIA ที่มีประสิทธิผล

ระบบ EIA ของอิตาลีได้รับการอธิบายโดยผู้เขียนหลายคนว่า “ไม่มีประสิทธิผล” ในขณะที่ข้อบังคับ EIA ถูกนำมาใช้เมื่อ ค.ศ. 1988 ตามข้อกำหนดของยุโรป (337/ 85/ EC) แต่มีผลต่อการจัดทำ EIA น้อยมาก เนื่องจากการบังคับใช้ยังอ่อนแอ กระบวนการวางแผนโครงการ ยังคงไม่มีโครงสร้าง ไม่โปร่งใส ไม่เปิดกว้างเพียงพอ และมีบริบททางการเมืองสูง ส่งผลให้การจัดทำ EIA ได้ถูกใช้ในลักษณะที่มีความยืดหยุ่นสูง และส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับเจตจำนงและความต้องการของผู้เสนอโครงการ

ยิ่งไปกว่านั้น โครงการมักจะได้รับการพัฒนาไปแล้วและล้ำไปข้างหน้าก่อนที่จะเริ่มจัดทำ EIA ด้วยเหตุนี้ การจัดทำ EIA จึงถูกนำไปใช้ในลักษณะของการประเมินหลังจากมีการตัดสินใจที่จะดำเนินการโครงการแล้วมากกว่าจะเป็นกิจกรรมเชิงรุกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในช่วงก่อนดำเนินการ และโดยปกติ EIA ในอิตาลีจะไม่มีการพิจารณาทางเลือก “ไม่ต้องทำอะไร (Do - Nothing)”

ผลที่ตามมาคือ นับตั้งแต่การนำมาใช้ครั้งแรก EIA ในอิตาลีได้รับการพิจารณาว่าเป็นองค์ประกอบที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาและไม่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏว่ามีประโยชน์จากการนำมาใช้ที่จำกัดมาก ปัญหาในบริบทของการใช้ EIA อย่างมีประสิทธิผล ได้แก่ การขาดแนวทางวิธีการดำเนินการที่มีความต่อเนื่องและเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “The EIA Directive (85/ 337/ EEC) ที่บังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 1985”

ทำให้อาจสรุปได้ว่าประเทศของอิตาลียังขาดกรอบการจัดทำ EIA ทั้งที่มีการดำเนินการมานานกว่า 25 ปี และยังล้มเหลวในการจัดให้มีแนวทางที่ดี เนื่องจากพบว่าเกือบทุกภูมิภาคของอิตาลีมีกฎหมาย EIA เป็นของตัวเอง แต่มีการให้ความหมายและใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกัน (Friedberg., 1995) และเมื่อจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ EIA ระดับโครงการตามข้อกำหนดของสหภาพยุโรป นักการเมืองอิตาลีมักจะดำเนินการตาม "ข้อกำหนดขั้นต่ำที่จำเป็นเพื่อตอบสนองคำขอของคณะกรรมาธิการและยื้อเวลา

ในการแก้ไขปัญหาที่ยาก ๆ" และผู้วิจัยมองว่าสาเหตุหลักประการหนึ่งของทัศนคติแบบนี้ คือ ***"การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่พัฒนาเต็มที่"***

5) ความถูกต้องของระเบียบวิธี SEA ในอิตาลี

จากนำเสนอก่อนหน้านี้สะท้อนว่าองค์ประกอบเชิงบริบทสำหรับการประยุกต์ใช้ SEA ที่มีประสิทธิผลในอิตาลีนั้นยังด้อยการพัฒนา เนื่องจากอิตาลีไม่มีกรอบการทำงานเชิงสถาบันที่กำหนดไว้ รวมถึงการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ ไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างในระดับภูมิภาค กล่าวโดยทั่วไป คือ ระบบ EIA ของอิตาลียังทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิผล EIA มักจะถูกนำไปใช้ล่าช้าเกินไป และจะดำเนินการในลักษณะที่ยืดหยุ่นสูงตามสิ่งที่ผู้เสนอเห็นว่าเหมาะสม และสุดท้าย คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะไม่เพียงพอ

5.1) ความเข้มข้นของความรับผิดชอบและการควบคุมคุณภาพ

เมื่อพิจารณาข้อค้นพบจากโครงการวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการวางแผนระหว่างประเทศที่ดำเนินการโดย IsoCarp,[12] พบว่า "ปัญหาด้านประสิทธิผล ความรับผิดชอบและการประสานงานเป็นหัวใจสำคัญของกลไกทั้งหมดของการวางแผน (อิตาลี)" โดยเนื้อหาของนโยบาย แผน และแผนงาน มักจะถูกกำหนดโดยการใช้ดุลยพินิจทางการเมืองและการเจรจาต่อรอง ดังนั้น เพื่อให้ SEA สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล จำเป็นต้องมีการระบุและติดตามบทบาทและความรับผิดชอบให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และภารกิจนี้ควรเป็นของคณะกรรมการ EIA ของอิตาลี แต่บทบาทนี้ได้ลดลงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาลนายเบอร์ลุสโคนี่ (Berlusconi)[13]

ปัจจุบัน กลไกการควบคุมคุณภาพของทั้งกระบวนการ SEA และผลลัพธ์ของ SEA ของอิตาลียังไม่ดี และมีข้อสังเกตว่าผู้เสนอนโยบาย แผน และแผนงาน ไม่ได้ถูกแยกจากผู้ประเมินในกระบวนการจัดทำ SEA อย่างชัดเจนรวมถึงความรับผิดชอบก็ไม่ชัดเจนด้วยเช่นเดียวกัน ผลที่ตามมา คือ ทำให้ไม่สามารถบอกได้ว่าผลกระทบของ SEA ในการทำนโยบาย แผน และแผนงาน เป็นอย่างไร รวมถึงการไม่ได้มีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ เช่น ในภูมิภาคลอมบาร์เดีย (Lombardia) เทศบาลสามารถอนุมัติแผนของตนเองได้ตามกฎหมายโดยไม่ต้องมีการตรวจสอบอิสระที่เหมาะสม และหากนำ SEA มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวางแผนที่ ดำเนินการอยู่ ร้อยละ 99 ของเทศบาลจะดำเนินการอนุมัติ SEA ด้วยตนเอง และจะทำให้ความรับผิดชอบและการควบคุมคุณภาพขาดหายไป

[12] International Society of City and Regional Planners, http://www.isocarp.org.

[13] นายกรัฐมนตรีของอิตาลีในช่วงเวลานั้น

5.2) กระบวนการที่ขับเคลื่อนด้วยผู้มีส่วนได้เสีย มุ่งเน้นการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ โดยเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วม

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การจัดทำนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ และการจัดทำ SEA ตลอดจนกระบวนการ EIA ในอิตาลีได้รับอิทธิพลจากการเมืองสูง และมีเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเพียงเล็กน้อย ผู้ที่มีอำนาจ เช่น นักการเมืองและนักอุตสาหกรรม มักจะขับเคลื่อนกระบวนการเหล่านี้ในลักษณะที่ยืดหยุ่นสูงและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

ผลที่ตามมาคือ การตัดสินใจมักเป็นผลมาจากการเจรจาและการทำธุรกรรมทางการเมืองที่ไม่โปร่งใสและเป็นความลับ แทนที่จะเป็นผลของกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมที่ถูกขับเคลื่อนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเปิดเผยและโปร่งใส

ยิ่งไปกว่านั้น การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากหน่วยงานระดับสูงของรัฐบาลเนื่องจากหลักการตามลำดับชั้นและการให้การสนับสนุนของข้อกำหนดของระบบการวางแผนอิตาลี การตัดสินใจเหล่านี้จึงไม่สามารถแก้ไขหรือปฏิเสธได้ ภายใต้บริบทนี้ ทำให้ระดับความรับผิดชอบและการควบคุมคุณภาพ SEA อยู่ในระดับต่ำ ***ความเสี่ยงที่กระบวนการวางแผนจะเอื้อต่อประโยชน์ทางการเมือง อุตสาหกรรม หรือผลประโยชน์ประเภทอื่น ๆ เหนือบุคคลทั่วไปจึงมีอยู่สูง*** ด้วยเหตุนี้ การอนุมัติ PPP และโครงการจึงเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับผลประโยชน์ต่าง ๆ

ดังนั้นหากนำ SEA ไปใช้ในลักษณะที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามที่แนะนำโดยเกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA ที่มาจากวรรณกรรมระหว่างประเทศ ก็มีแนวโน้มว่า ผู้เสนอแผนจะใช้ SEA ในแบบที่คณะกรรมการพิจารณาว่าเหมาะสม ท้ายที่สุดแล้ว สิ่งนี้จะนำไปสู่การประสานกันอย่างกลมกลืนและใกล้ชิดระหว่าง ความลับ ความไม่โปร่งใส ระหว่างกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน และการจัดทำ SEA

5.3) การสร้างข้อมูลที่เพียงพอและเชื่อถือได้ซึ่งสามารถใช้งานได้อย่างประหยัดทั้งต้นทุนและเวลา

ในปัจจุบัน ความขัดแย้งระหว่างสถาบัน ระบบราชการ ความลับ และการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการ รวมทั้ง SEA และ EIA ที่ไม่เพียงพอ ทำให้ขาดข้อมูลที่เพียงพอ ขาดความน่าเชื่อถือ และไม่สามารถใช้งานได้ ในบริบทนี้ผู้เชี่ยวชาญชาวอิตาลี ได้ให้ข้อเสนอว่า ข้อกำหนดใหม่ในการจัดทำ SEA ควรนำมาใช้ร่วมกับกฎหมายใหม่สำหรับการทำนโยบาย แผน และแผนงาน เพื่อให้การเมืองมีความลับและความไม่โปร่งใสน้อยลง แต่มี "เหตุผล" มากขึ้น ภายใต้บริบทนี้ คณะกรรมการยังเสนอว่า SEA ควรอยู่บนพื้นฐานของการใช้ข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและโปร่งใสอย่างกว้างขวางและนำแนวทาง SEA แบบ Impact - Based มาใช้

6) เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA สำหรับประเทศอิตาลี

การนำเสนอก่อนหน้านี้ แสดงให้เห็นว่าทั้ง “เกณฑ์บริบท” และ “เกณฑ์ระเบียบวิธี” สำหรับการประยุกต์ใช้ SEA ที่มีประสิทธิผลในอิตาลีนั้นยังด้อยการพัฒนา จากการทบทวนวรรณกรรมและผลการสำรวจความเห็นของผู้เชี่ยวชาญชาวอิตาลี ทำให้สามารถออกแบบเกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA ที่เป็นทางเลือกสำหรับอิตาลีได้ ดังแสดงในกล่องข้อความที่ 2

ความแตกต่างที่สำคัญ ระหว่างเกณฑ์ประสิทธิผลที่มาจากวรรณกรรมระหว่างประเทศกับเกณฑ์ที่นำเสนอในกล่องข้อความที่ 2 คือ วิธีการพัฒนาและประยุกต์ใช้ SEA เมื่อพิจารณาตามกล่องข้อความที่ 2 สามารถคาดหวังได้ว่าระบบ SEA ที่มีประสิทธิผลจะพัฒนาในอิตาลีขึ้นได้ทันที เมื่อมีข้อกำหนดการนำไปบังคับใช้อย่างมีประสิทธิผล และหากเป็นไปได้หน่วยงานที่บังคับใช้ควรเป็นหน่วยงานอิสระ ทั้งนี้ การมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งขึ้นและขอบเขตบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิด SEA มีประสิทธิผล

นอกจากนี้ การนำแนวทาง “สิ่งแวดล้อมพื้นฐาน (Environmental Baseline)” และเกณฑ์ความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมขั้นต่ำ จะสนับสนุนให้ SEA สามารถทำให้เกิดนโยบาย แผน และแผนงาน ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตรงข้ามกับเกณฑ์ SEA ที่มีเข้มงวดมากและอธิบายเอาไว้ในเกณฑ์ประสิทธิผลที่นำเสนอโดยวรรณกรรมระหว่างประเทศ (ดูกล่องข้อความที่ 1) เนื่องจากระบบ SEA ที่มีประสิทธิผลสามารถพัฒนาได้หากนำแนวทางยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ และบูรณาการมาประยุกต์ใช้

ความคล้ายคลึงกันระหว่างเกณฑ์ที่นำเสนอในกล่องข้อความที่ 1 และ 2 คือ การมีอยู่ของบริบทบางประการ เช่น กรอบการทำงานเชิงสถาบันและกฎหมาย (ด้านสิ่งแวดล้อม) ตลอดจนความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบ SEA และการควบคุมคุณภาพ

จากข้อค้นพบนี้ ข้อเสนอแนะหลักสำหรับอิตาลี คือ “ไม่ควรนำแนวทาง SEA ที่ยืดหยุ่นมาใช้”ทั้งนี้ หากพิจารณาประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำ EIA ที่ยืดหยุ่นเป็นประสบการณ์เชิงลบ และการจัดทำ SEA ในแบบที่มีความยืดหยุ่น อาจหมายถึง การปล่อยให้นโยบาย แผน และแผนงาน ที่มีลักษณะตอบสนองทางการเมืองสูง ไม่โปร่งใสและไม่สามารถตรวจสอบได้ และไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ดังนั้น SEA ในอิตาลี จึงสมควรอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการที่เข้มงวดและมีโครงสร้างชัดเจน และอยู่ภายใต้การควบคุมที่เข้มงวดโดยหน่วยงานอิสระ (หากเป็นไปได้) และองค์กรนี้จำเป็นต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

กล่องข้อความที่ 2

เกณฑ์ SEA ที่มีประสิทธิผลสำหรับประเทศอิตาลี

1. มีขั้นตอนที่เข้มงวดและชัดเจนรวมถึงข้อบัญญัติสำหรับการจัดทำ SEA ของรัฐบาล
2. กำหนดความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA พร้อมทั้งมีการควบคุมและการตรวจสอบที่เข้มงวดโดยหน่วยงานอิสระ
3. มีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการที่เข้มงวดขึ้น
4. นิยามบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการแยกหน่วยงานผู้จัดทำแผนและผู้ประเมินด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน
5. ใช้แนวทาง “สิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน” สำหรับการจัดทำ SEA โดยใช้ “เกณฑ์ความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม” ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ
6. ข้อกำหนดอย่างเป็นทางการในการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงทางเลือก “ไม่ต้องทำอะไรเลย” ก่อนจะมีการจัดทำ SEA
7. จัดสรรทรัพยากรให้มากขึ้นและจัดให้มีการฝึกอบรมที่ดีขึ้น

ที่มา: ปรับปรุงจาก Fischer and Gazzola, 2006

7) บทสรุป

บทความนี้แสดงให้เห็นว่า เกณฑ์ประสิทธิผล SEA ที่เผยแพร่ในวรรณกรรมระดับนานาชาติตั้งแต่อดีตจนถึง ค.ศ. 2002 ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากการปฏิบัติและประสบการณ์ของบางประเทศที่ได้รับการคัดเลือกเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ และองค์กรพัฒนาเอกชน/ องค์กรระหว่างประเทศ ส่วนประเทศอิตาลีมีวรรณกรรมด้าน SEA ที่ตีพิมพ์ในระดับนานาชาติน้อยมาก

เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA ที่นำมาใช้ในวรรณกรรมระหว่างประเทศสามารถแบ่งย่อยออกเป็นมุมมองด้านบริบทและระเบียบวิธี รวมถึงกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์พื้นฐานของ SEA ความร่วมมือที่มีประสิทธิผล และการมีส่วนร่วมของประชาชน และระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิผล ซึ่ง SEA สามารถให้การสนับสนุนในขั้นของการวางแผนได้

ด้านระเบียบวิธี รวมถึงความรับผิดชอบและการควบคุมคุณภาพที่มีความเข้มข้นระดับสูง โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ SEA มุ่งเน้นประเด็นสำคัญ มีกระบวนการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม โดยเปิดให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็น รวมถึงมีการสร้างข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม และการประเมินทางเลือกและผลกระทบที่เพียงพอ เชื่อถือได้ และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิผล โดยใช้ระยะเวลาและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

ในอิตาลี พบว่า มุมมองด้านบริบทยังด้อยพัฒนาอย่างมาก ทั้งการไม่มีวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและมีวัฒนธรรมการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานที่อิงกับการเมืองสูง จึงเป็น

ที่น่าสงสัยว่าควรนำ SEA มาใช้ในฐานะเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่นหรือไม่ สิ่งนี้ได้รับการสนับสนุนจากความไม่มีประสิทธิผลที่สามารถสังเกตได้ของระบบ EIA ที่มีความยืดหยุ่น และหากพิจารณาในบริบทนี้ ก็อาจกล่าวได้ว่าความยืดหยุ่นในอิตาลีมีแนวโน้มที่จะตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีอยู่ โดยจะถูกใช้เป็นข้ออ้างที่จะไม่เปลี่ยนแปลงอะไรเลย และจากหลักฐานที่ได้รับชี้ให้เห็นว่าระบบ SEA ที่มีประสิทธิผลในอิตาลีจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดบทบัญญัติโดยรัฐบาลที่ชัดเจนและเข้มงวด

กล่าวโดยทั่วไป คือ กฎหมายสิ่งแวดล้อมและจัดทำ EIA ระดับโครงการจำเป็นต้องมีความเข้มแข็งมากขึ้น ผู้จัดทำ SEA จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบ และ SEA จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างเข้มงวด และหากเป็นไปได้หน่วยงานกำกับดูแลควรเป็นหน่วยงานอิสระ ในบริบทนี้จำเป็นต้องกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและจำเป็นต้องมีผู้ประเมินแยกต่างหากจากผู้เสนอนโยบาย แผน และแผนงาน

ทั้งนี้ การจัดทำ SEA ควรปฏิบัติตามแนวทาง “สิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน” และท้ายที่สุดแล้วการบังคับใช้ที่ดีจะขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านชีวกายภาพภายในกระบวนการวางแผนอย่างเต็มที่ โดยเจตจำนงดังกล่าวนี้ จะต้องแสดงให้เห็นในการพัฒนาเงื่อนไขและกรอบการทำงานที่เอื้ออำนวยสำหรับ SEA ที่มีประสิทธิผล

จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า การที่เกณฑ์ประสิทธิผลของ SEA จะสามารถช่วยผู้ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับสิ่งเหล่านี้ให้เหมาะกับระบบการใช้งานที่มีบริบทแตกต่างกันไปของแต่ละประเทศ การนำเสนอเฉพาะประสบการณ์และมุมมองของประเทศที่มีบทบาทครอบงำวงวรรณกรรมระดับนานาชาติอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้ทำให้เกิดการพัฒนาวรรณกรรมด้าน SEA ระดับนานาชาติที่สำคัญ ภายใต้บริบทนี้ ไม่เพียงแต่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของกรอบกฎหมายและเชิงสถาบันของประเทศเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของระบบการตัดสินใจของแต่ละประเทศด้วย

2.2.2 ผลการศึกษาจากรายงานเรื่อง “Review of Critical Factors for SEA Implementation” (Zhang et al., 2013)

1) ความเป็นมา

มีการวิจัยอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของ SEAs แต่พบว่า นอกเหนือจากการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจนเพื่ออธิบายปัจจัยเหล่านี้แล้ว การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหลักและกระบวนการดำเนินการของ SEA ยังมีค่อนข้างน้อย คำถามจึงมีอยู่ว่าจะสามารถวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจประสิทธิผลของ SEA ได้อย่างไร ภายใต้บริบทที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย

ประการแรก ความหลากหลายของปัจจัยที่ระบุและวิเคราะห์ ที่จะช่วยให้เข้าใจเป้าประสงค์ที่สำคัญของ SEA มากยิ่งขึ้น ยังคงเป็นที่ถกเถียงและมีความท้าทายอย่างมากจากความคาดหวังที่แตกต่างกันสำหรับ SEA ที่จัดทำขึ้น โดยมีผู้ให้ความสนใจและให้คุณค่าอย่างหลากหลาย เช่นเดียวกับใน ค.ศ.

1996 ที่ Sadler และ Verheem ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของ SEA ที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ว่า ***"... เพื่อให้แน่ใจว่าการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมและทางเลือกต่าง ๆ จะได้รับการแก้ไขโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และมีความสำคัญเทียบเท่ากับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในนโยบาย แผน หรือแผนงานการพัฒนา"***

แต่อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของ SEA มักจะมีความคลุมเครือ เนื่องจากไม่สามารถใช้ร่วมกันได้เสมอไป และอาจมีข้อกำหนดแตกต่างกันไปตามกลุ่มคนที่มีกรอบการให้คุณค่าที่ไม่ตรงกันหรือขัดแย้งกัน

ประการที่สอง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของ SEA ได้รับการปรับใช้ในระหว่างขั้นตอนการเจรจาและการประนีประนอม ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นความสัมพันธ์ภายในระบบของ SEA เอง ทำให้มีความยากยิ่งขึ้นในการกำหนดวัตถุประสงค์ของ SEA และกำหนดช่องว่างระหว่างผลผลิตของ SEA ที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างแม่นยำ

ประการที่สาม การเชื่อมโยง (Mapping) ปัจจัยที่สำคัญ ช่วยให้เข้าใจว่าควรระบุจุดเชื่อมโยงที่อ่อนแอหรือขาดหายไปของกระบวนการดำเนินการ หรือ ในกรณีที่การนำไปใช้งานได้รับอิทธิพลจากข้าราชการระดับปฏิบัติในพื้นที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ การกำหนดปัจจัยสำคัญ จึงสามารถช่วยให้เราระบุแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดได้

สุดท้ายแต่ไม่ท้ายสุด การวิเคราะห์ปัจจัยสามารถทำได้ในระดับที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ในขั้นตอนเฉพาะของกระบวนการ SEA หรือ กรณีที่มีการทบทวนหนึ่งครั้งหรือหลายครั้ง หรือแม้แต่ระบบ SEA ทั้งระบบ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เพิ่มขึ้นทั้งในทางปฏิบัติและทางทฤษฎี

2) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยได้ให้ความหมาย "ปัจจัยสำคัญ (Critical Factors)" ในการศึกษานี้ว่า หมายถึง ***"ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนหรือขัดขวางการดำเนินการ SEA ที่มีประสิทธิผล"*** โดยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียด จำนวน 30 บทความที่ตีพิมพ์ระหว่าง ค.ศ. 2000 - 2010 โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีการถกเถียงกันทั้งในฐานะที่เป็น "เงื่อนไข" "เกณฑ์" "หลักการ" "ปัจจัย" หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำ SEA ไปสู่การปฏิบัติ โดยงานวิจัยได้ตั้งชื่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบ SEA ทั้งระบบ และกระบวนการนำไปปฏิบัติเป็นการทั่วไปว่าเป็น ***"ปัจจัยทั่วไป (General Factors)"*** และ ***"ปัจจัยขั้นตอน (Stage Factors)"*** ในกรณีที่ปัจจัยเหล่านี้เกี่ยวข้องกับขั้นตอนเฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการจัดทำ SEA โดยทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้เป็นแกนกลางของงานวิจัยนี้ คือ ***"ทฤษฎีการนำไปปฏิบัติ (Implementation Theory)"*** ซึ่งมีการใช้งานมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 และเป็นต้นกำเนิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่อธิบายว่านโยบายถูกนำไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของเราได้อย่างไร รวมถึงได้ใช้ Concept of Arenas เพื่อตรวจสอบปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพและ

ประสิทธิผลของกระบวนการ SEA ทฤษฎีเชิงสถาบัน (Institutional Theory) ที่มีแนวคิดว่าใครได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอะไร

3) กรอบที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ SEA

ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแบบเชิงเหตุผลเป็นจุดเริ่มต้น โดย**ตารางที่ 2.2-1** ได้กำหนดกลุ่มการจัดแบ่งขั้นตอนของ SEA ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การแบ่งกลุ่มแบบดั้งเดิม (Traditional Model) 2) การแบ่งกลุ่มตามตัวแบบความครอบคลุมครบถ้วน (Comprehensive Model) ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทฤษฎีทางการเมืองและระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และได้เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นขั้นตอนแยกต่างหากตามนักวิชาการบางคน ส่วนการแบ่งกลุ่มที่ใช้ในการวิจัยนี้อยู่ในคอลัมน์ที่สามของตาราง

ตารางที่ 2.2-1 ตัวแบบการนำ SEA สู่การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอน SEA แบบดั้งเดิม	ตัวแบบที่ครอบคลุม	ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัยนี้
-	การกำหนดวาระ	ก่อนการจัดทำ SEA (Pre-SEA)
-	การริเริ่ม/ การตัดสินใจ	
-	การกำหนดนโยบาย/ แผน	
การกลั่นกรอง (Screening)	การกลั่นกรอง (Screening)	การเตรียมความพร้อมในระดับพื้นที่ (Preparing the Ground)
การกำหนดขอบเขต (Scoping)	การกำหนดขอบเขต (Scoping)	
การระบุทางเลือก	การระบุทางเลือก	
การคาดการณ์และการประเมินผล	การคาดการณ์และการประเมินผล	การประเมินและปกป้อง (Assessment and Protection)
การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation)	การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation)	
การมีส่วนร่วมของสาธารณะ	การมีส่วนร่วมของสาธารณะ	การมีส่วนร่วมของสาธารณะ
การจัดทำข้อมูลและการรับฟัง	การจัดทำข้อมูลและการรับฟัง	การสรุป (Wrap it Up)
การตรวจสอบรายงานด้านสิ่งแวดล้อม (Review EIS)	การตรวจสอบรายงานด้านสิ่งแวดล้อม (Review EIS)	
การตรวจสอบและติดตาม (Monitoring and Follow-Up)	การตรวจสอบและติดตาม (Monitoring and Follow - Up)	
-	การนำไปปฏิบัติและการดำเนินการ (Application and Implementation)	การดำเนินการหลังการจัดทำ SEA (Post-SEA)
-	การตอบสนองและการประเมินผล (Feedback and Evaluation)	
-	การดำเนินนโยบาย/ แผน การสร้างความต่อเนื่อง และการยกเลิก	

ที่มา: ปรับปรุงจาก Zhang et al., 2013)

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยสามารถระบุปัจจัยที่สำคัญสำหรับการดำเนินการ SEA ออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 1) ปัจจัยกลุ่มที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามาจากขั้นตอนใดของ SEA ซึ่งเรียกว่า ***"ปัจจัยขั้นตอน (Stage Factors)"*** และ 2) ปัจจัยที่ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเกี่ยวกับขั้นตอนใดในกระบวนการ SEA แต่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งหมดในภาพรวม เรียกว่า ***"ปัจจัยทั่วไป (General Factors)"***

4) ผลการศึกษาโดยสรุป

4.1) ปัจจัยขั้นตอน พบว่ามีปัจจัยสำคัญ จำนวน **65** แนวคิด ถูกระบุอยู่ใน 18 บทความ จากทั้งหมด 30 บทความ ปัจจัยที่สำคัญส่วนใหญ่มักพบในขั้นตอน 1) "การระบุทางเลือก" จำนวน **11** บทความ 2) "การคาดการณ์" จำนวน **9** บทความ และ 3) "การมีส่วนร่วมของประชาชน"จำนวน **24** บทความ และมีปัจจัยสำคัญเพียงเล็กน้อยที่มีการกล่าวถึงในขั้นตอนอื่น ๆ เช่น "การกลั่นกรอง" "การบรรเทาผลกระทบ" และ "การติดตาม" ขั้นตอนละ **1** บทความ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ โดยเป็นที่น่าสังเกตว่า ***การมีส่วนร่วมของประชาชน การพิจารณาทางเลือก และการคาดการณ์*** เป็นระยะที่มีการระบุปัจจัยสำคัญมากที่สุด สิ่งนี้บ่งชี้ว่า ขั้นตอนเหล่านี้เป็น ***"จุดที่น่าสนใจ ของ SEA"*** ที่สมควรมีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง เพื่อรับประกันว่าเราจะประสบความสำเร็จในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของ SEA

4.2) ปัจจัยทั่วไป ผู้วิจัยได้ระบุแนวคิดทั้งหมดของปัจจัยสำคัญแล้วตีความและยุบรวมสิ่งเหล่านี้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นจึงจัดกลุ่มปัจจัยเหล่านี้ ใน 30 บทความที่วิเคราะห์ ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ โดยพบว่า มี 7 บทความที่กล่าวถึงเฉพาะปัจจัยทั่วไป ในขณะที่ 22 บทความกล่าวถึงทั้งสองอย่าง หรือกล่าว คือ มี 29 บทความจาก 30 บทความ ที่กล่าวถึงปัจจัยทั่วไป ทำให้สามารถสกัดความคิดสำคัญออกมาได้ 201 ความคิด และได้รับการตีความและยุบรวมเหลือ 14 กลุ่ม จากนั้นก็ยุบรวมเหลือกลุ่มปัจจัยสำคัญเพียง 4 กลุ่ม โดยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ 1) ปัจจัยด้านความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA 2) ปัจจัยด้านเจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อ SEA 3) ปัจจัยด้านการพัฒนาเครือข่าย 4) ปัจจัยด้านการพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน และ **5**) ปัจจัยด้านการบูรณาการ

4.3) ภาพรวมการศึกษา ได้ระบุความคิดเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญ 266 ความคิด โดยมีความคิดเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยขั้นตอน เพียงร้อยละ 24 ในขณะที่อีกร้อยละ 76 เป็นความคิดเกี่ยวปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยทั่วไป จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะสรุปจากสิ่งที่ค้นพบว่า ***การวิจัยในสาขา SEA ยังกว้างเกินไป*** มีการวิจัยเชิงลึกเพียงเล็กน้อย แต่มีการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามแบบกว้าง ๆ และมีบทความจำนวนมากที่อาศัยความรู้ทั่วไปจากการวิจัยสาขานี้

คำถามที่ยังคงอยู่ คือ ***ปัจจัยทั่วไปที่มีจำนวนมากเหล่านี้จะดีหรือไม่ดี แต่ควรถูกมองว่าขาดความเป็นรูปธรรมหรือไม่*** การอภิปรายอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญซึ่งคาดหวังว่าปัจจัยสำคัญทั่วไปจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนเฉพาะของกระบวนการ SEA หรือควรคาดหวังให้ปัจจัยทั่วไปเป็นเรื่องทั่วไปและส่งผลกระทบต่อ SEA ทั้งหมดในวงกว้างมากขึ้น

ทั้งปัจจัยขั้นตอนและปัจจัยทั่วไป มีความเกี่ยวข้องในการอธิบายประสิทธิผลของ SEA ดังนั้น จึงเป็นไม่ได้ที่จะหาคำตอบสำหรับคำถามการวิจัยที่มีความก้าวหน้าผ่านระยะ "ความเป็นทั่วไป" ไปแล้ว (โดยการอุปนัย) ดังนั้น การนำเสนอคำถามการวิจัยในอนาคตจึงสมควรต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับปัญหาที่มีความจำเพาะเจาะจง (เช่น การนิรนัย (Deduction))[14] นอกจากนี้ความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้รับการใช้

[14] การให้เหตุผลแบบนิรนัยเป็นวิธีการให้เหตุผลโดยสรุปผลจากข้อความซึ่งเป็นความจริงทั่วไปมาเป็นข้ออ้างเพื่อสนับสนุนให้เกิดข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ที่เป็นข้อสรุปส่วนย่อย ข้อสรุปที่ได้จากการให้เหตุผลแบบนิรนัยนั้นจะเป็นข้อสรุปที่อยู่ในขอบเขตของเหตุเท่านั้น จะเป็นข้อสรุปที่กว้าง

แบบสอบถามเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิธีการที่มักจะใช้ในการถามคำถามทั่วไป ***จึงเป็นเพียงการผลิตซ้ำความรู้ทั่วไปที่มีอยู่ชุมชนการวิจัย SEA*** สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับวิธีการกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยอย่างน้อย 3 วิธี

ประการแรก ปัจจัยทั่วไปที่อธิบายอาจเป็นเรื่องทั่วไป เนื่องจากมีการจัดการกับปัญหาที่เฉพาะเจาะจงเหมือนกับเป็นเรื่องทั่วไป กล่าวคือ ปัจจัยที่มาจากขั้นตอนเฉพาะของ SEA จะถูกกล่าวถึงราวกับว่าเป็นเรื่องทั่วไป แต่สำหรับ SEA ปัจจัยดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความจำเพาะเจาะจง ในกรณีนี้ การวิจัยควรพยายามแก้ไขปัจจัยทั่วไปให้เป็นปัจจัยขั้นตอนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ระเบียบวิธีตามความหมายนี้จึงควรใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อตรวจสอบประสบการณ์ในขั้นตอนเฉพาะจะมีความเหมาะสมมากกว่า

ประการที่สอง ปัจจัยทั่วไปอาจมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ เช่น“ความไว้วางใจ” “เจตจำนง” และ“ความโปร่งใส” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ครอบคลุมทุกส่วนของ SEA ดังนั้น จึงอยู่ในหมวดหมู่ของปัจจัยทั่วไป ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถพิจารณาโดยทำการวิจัยแบบกรณีศึกษาและวิธีการเชิงลึกอื่น ๆ

ประการที่สาม ความรู้ทั่วไปสามารถเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คาดหวังตามปกติ ซึ่งโดยทั่วไปจะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับเนื้อหาของทฤษฎีที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น ความไว้วางใจ มักถูกชี้ให้เห็นว่าเป็นปัจจัยทั่วไป แต่นอกเหนือจากการกล่าวถึงและใช้ในความหมายในชีวิตประจำวันแล้ว ยังสามารถใช้ในความหมายพื้นฐานได้ ดังนั้น การวิจัยควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดให้อยู่ในกลุ่ม Grounds Theory บนพื้นฐานความสมดุลทางทฤษฎีที่เหมาะสมระหว่างปัจจัยขั้นตอนและปัจจัยทั่วไป

5) SEA ในฐานะเป็นกระบวนการนำไปปฏิบัติ (SEA as an Implementation Process)

การพิจารณากระบวนการ SEA ในฐานะที่เป็นกระบวนการนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ยังได้รับการยืนยันจากข้อค้นพบหลายประการในบทความนี้

ประการแรก มีหลักฐานชัดเจนว่าคุณลักษณะของกระบวนการนำไปปฏิบัติในฐานะ ***“การขับเคลื่อนจากภาครัฐ (Governed)”*** โดยสรรพกำลังทั้งภายในและภายนอกของกระบวนการ SEA แต่ในข้อเท็จจริง คือปัจจัยสำคัญที่ระบุส่วนใหญ่ ถูกระบุว่าเป็น ปัจจัยทั่วไป ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้ยืนยันว่าการนำไปใช้เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยอิทธิพลจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน โดยพบว่า ขั้นตอน ***“การระบุทางเลือก”*** และ ***“การคาดการณ์”*** ก่อให้เกิดปัจจัยสำคัญจำนวนมากที่สุด เช่นเดียวกับ ***“การมีส่วนร่วมของประชาชน”*** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการจากล่างขึ้นบนด้วย

ความสำคัญของ ***“ปัจจัยสำคัญทั่วไป”*** ยังเน้นด้วยว่า ***“บริบท”*** เป็นลักษณะเด่นสำหรับกระบวนการจัดทำ SEA โดยที่ ***“ประสิทธิผล”*** เป็นผลมาจากการดำรงอยู่ของปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการก้าวย่างและทิศทางของกระบวนการ SEA นอกจากนี้ ยังต้องตระหนักว่ากระบวนการนโยบาย

หรือเกินกว่าเหตุไม่ได้ การให้เหตุผลแบบนิรนัยประกอบด้วยข้อความ 2 กลุ่ม โดยข้อความกลุ่มแรกเป็นข้อความที่เป็นเหตุ เหตุอาจมีหลาย ๆ เหตุหลาย ๆ ข้อความ และข้อความกลุ่มที่สองจะเป็นข้อสรุป และข้อความในกลุ่มแรกและกลุ่มที่สองจะต้องมีความสัมพันธ์กัน

เริ่มต้นที่นี่ ดังนั้น คำทั่ว ๆ ไป เช่น ความมุ่งมั่นและความไว้วางใจ และ ผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ ได้บ่งชี้สิ่งเหล่านี้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่า การปรึกษาหารือระหว่างนักการเมืองและนักวางแผนเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ และส่งผลทำให้ความแตกต่างระหว่างนโยบายและการวางแผนไม่ชัดเจน แต่เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การกล่าวถึงว่า วิธีที่นักการเมืองมีปฏิสัมพันธ์กับนักวางแผน และขั้นตอนการวางแผน มักจะต้องการการออกแบบนโยบายที่ดีขึ้นซึ่งถือเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในอนาคต

บทบาทในฐานะหน่วยงานหรือฝ่ายอื่น ๆ ที่ร่วมอยู่ในกระบวนการจัดทำ SEA ที่ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อผลลัพธ์ของกระบวนการ เช่น องค์กรบริหารระดับสูง ที่จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจในการสร้างผลลัพธ์ ที่เกี่ยวข้องกับเวลาและทรัพยากร

2.3 ความก้าวหน้าในการประยุกต์ใช้ SEA ของประเทศไทย

การดำเนินการ SEA ในประเทศไทย เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 โดยมีการขับเคลื่อนการดำเนินการ SEA มาเป็นระยะ โดยมี สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน จนกระทั่งในวันจันทร์ที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2560 สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ได้มีมติเห็นชอบต่อข้อเสนอการปฏิรูปด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศ และได้เสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบ เมื่อวันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดยข้อเสนอดังกล่าวมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานผลักดันการนำ SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 3 ปี

ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) ได้ระบุถึงการผลักดันให้แนวทางการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย เพื่อให้ SEA เป็นที่ยอมรับและมีการนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยเมื่อวันอังคารที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีจากการประชุมคณะรัฐมนตรีมอบหมายให้ สศช.และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ SEA และเมื่อวันพุธที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2560 นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 2/2560 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ SEA ภายใต้ “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)” มี สศช.และ สผ. เป็นฝ่ายเลขานุการร่วม เพื่อเป็นกลไกในการวางแนวทางการพัฒนา SEA ของประเทศ และผลักดัน SEA มาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในระยะต่อไป

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการ SEA ได้แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการจัดทำ SEA และคณะทำงานจัดทำแนวทาง SEA เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ พร้อมทั้งมอบหมายคณะทำงานฯ นำเสนอรายงานความก้าวหน้าต่อคณะอนุกรรมการ SEA เพื่อเสนอต่อ กพย. ต่อไป

ต่อมาในการประชุม กพย. ครั้งที่ 1/ 2561 เมื่อวันพุธที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561 ได้มีมติรับทราบรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานทั้งหมดจำนวน 5 เรื่อง คือ

1) การผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) มาใช้กับการวางแผนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

2) รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน พ.ศ. 2560 (กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2560) และใน พ.ศ. 2561 (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2561)

3) แนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่: การจัดกลุ่มจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) แนวทางการเพิ่มอันดับความก้าวหน้าการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในเวทีโลก และ

5) การปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการปรับปรุงหน่วยงานรับผิดชอบหลักของเป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน

ซึ่ง คณะกรรมการ กพย. ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของ ร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และ ร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป รวมทั้ง ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย ถึงความสำคัญของ SEA และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยได้กำหนดประเภทของแผน/ แผนงานและพื้นที่ที่ควรจัดทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่

รายสาขา 3 แผน ประกอบด้วย

- แผนด้านคมนาคม
- แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม
- แผนพัฒนาทรัพยากรแร่

เชิงพื้นที่ 4 แผน ประกอบด้วย

- ผังเมืองตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
- แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
- แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ
- แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือโครงการขนาดใหญ่ตามความเห็นของคณะกรรมการระดับนโยบายของหน่วยงานรัฐ

เพื่อให้สามารถนำผลการจัดทำ SEA มาประกอบการพัฒนาแผนงานหรือโครงการสำคัญของประเทศให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การบริหารจัดการลุ่มน้ำ การพัฒนาด้านการจราจรและขนส่ง การพัฒนา

ระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในระดับพื้นที่ การพัฒนาอากาศยาน โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เป็นต้น

รวมทั้ง ที่ประชุม กพย. มีมติเห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อขับเคลื่อน SEA มาใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ SEA และรับทราบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา สศช. ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง SEA และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน ให้สามารถนำ SEA ไปใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการวางแผนที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใน พ.ศ. 2562 สศช.ได้จัดให้มีการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ จำนวน 6 ครั้ง ใน 5 ภูมิภาค และได้รับผลตอบรับการอบรมเป็นอย่างดี นอกจากนั้น สศช.ยังได้จัดทำโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง รวมทั้งการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการจัดทำ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบและขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป และกำหนดประเภทของแผนที่ควรทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่ 1) แผนด้านคมนาคม 2) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม 3) แผนการบริหารจัดการแร่ 4) แผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 5) ผังเมือง 6) แผนพัฒนาชายฝั่งทะเล 7) แผนพื้นที่พัฒนาพิเศษ และ 8) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึง

ดังนั้น ที่ปรึกษาได้ดำเนินการทบทวน องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับ SEA ของประเทศไทย โดยได้พิจารณาทบทวนการศึกษาในช่วงพ.ศ. 2560 - 2564 เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่ได้มีการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อน SEA ภายในประเทศอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) ที่กำหนดให้มีการผลักดันการนำแนวทาง SEA มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยจะพิจารณาทั้งหมด 9 การศึกษา โดยสรุปผลการทบทวนแยกออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

- ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ
- การใช้กระบวนการ SEA ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา
- เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA ที่เหมาะสมและเลือกใช้ได้
- ปัญหา อุปสรรค ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการใช้ SEA

2.3.1 ทบทวนองค์ความรู้ และผลการดำเนินการ SEA ที่ผ่านมา

1) ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ

ในช่วงระยะที่ผ่านมา สศช. ร่วมกับ สผ. ได้รับมอบหมายในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับและถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยในพ.ศ. 2561 กพย. ได้เห็นชอบในหลักการของข้อเสนอกลไกการขับเคลื่อน SEA และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ให้เร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย ถึงความสำคัญของ SEA และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป รวมทั้ง กำหนดประเภทของแผนที่ควรทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่ 1) แผนด้านคมนาคม 2) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม 3) แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ 4) ผังเมือง 5) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำและชายฝั่งทะเล 6) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ และ 7) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึง

ในพ.ศ. 2562 สศช. ได้จัดทำ “โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ขึ้น ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อน SEA ที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และ สามารถนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ สศช. ยังร่วมสนับสนุนการจัดทำ “โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง” รวมทั้งการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการจัดทำ “(ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ที่มี สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการ เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป

จากการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทย พบว่าในช่วงที่ผ่านมากลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการใช้ SEA ให้เกิดขึ้น คือ กลไกเชิงสถาบันที่ขับเคลื่อนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการจัดทำ SEA โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานที่ถูกระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ที่ สศช. กำลังผลักดันให้มีผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว โดยแผนหรือแผนงานที่ถูกระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับดังกล่าว เป็นแผนพัฒนาที่อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบ

ในวงกว้าง รวมไปถึงการปลูกฝังแนวคิดในการพัฒนาให้แก่หน่วยงานพัฒนาต่าง ๆ ให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมอบหมายให้เป็นภารกิจหรือบทบาทสำคัญหนึ่งของหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติภารกิจภายใต้หน่วยงานนั้นให้ตอบสนองต่อเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ได้ ซึ่ง SEA จะถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาต่าง ๆ มีเป้าหมายเพื่อไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2) การใช้กระบวนการ SEA ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา

จากการทบทวนรายงานการจัดทำ SEA ในช่วง พ.ศ. 2560 - 2563 จำนวน 9 โครงการ ทำให้สามารถสรุปกระบวนการจัดทำ SEA ของแต่ละโครงการโดยนำมาเปรียบเทียบกับขั้นตอนกระบวนการ SEA ที่แนะนำโดย (ร่าง) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ที่ สศช. ได้จัดทำขึ้น ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก คือ การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน กระบวนการมีส่วนร่วม การรายงาน SEA และการติดตามตรวจสอบ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดัง**ตารางที่ 2.3-1**

ตารางที่ 2.3-1 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในประเทศไทย

โครงการ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขต	การพัฒนาและประเมินทางเลือก	การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	กระบวนการมีส่วนร่วม	รายงาน SEA	การติดตามตรวจสอบ
1) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการจัดการลุ่มน้ำปราจีนบุรี (พ.ศ. 2560)	- เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA โดยนำแนวทาง SEA ของ สผ. มาประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีดุลยภาพและยั่งยืน ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงนำผลการศึกษามาปรับปรุงคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย	- มีการทบทวนแผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง - มีการกำหนดตัวชี้วัด ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย - มีการคาดการผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น	- มีการพัฒนาและประเมินทางเลือกร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดยในขั้นตอนการการพัฒนาทางเลือกนั้นจะรวมถึงการกำหนดทางเลือกที่ไม่มีการดำเนินการ (No Action Alternative) ด้วย - การประเมินทางเลือก ประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ การคาดการณ์ผลกระทบ ตามแต่ละตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้นในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต และการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก ด้วยเทคนิคการประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis) โดยการเรียงลำดับ (Rating) และให้คะแนน (Scoring)	- เป็นการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ ติดตามและการตรวจสอบ	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต (การกำหนดตัวชี้วัด) การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ การประชุมรับฟังความคิดเห็น	- จัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ
2) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น โครงการพัฒนาพื้นที่วังจันทร์วัลเลย์ เพื่อเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2561)	- เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน	- การทบทวนแผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการกำหนดตัวชี้วัด	- มีการใช้แนวคิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ในการพัฒนาทางเลือก - ใช้เทคนิค SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ - มีการประเมินทางเลือก โดยใช้เทคนิคการประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis) โดย คณะผู้เชี่ยวชาญฯ ประกอบกับการประมวลผลจากการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย	- เป็นการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ ติดตามและการตรวจสอบ	- มีการดำเนินการในขั้นตอนการกำหนดทางเลือก การพัฒนาและประเมินทางเลือกผ่านการประชุมรับฟังความคิดเห็น	- มีรายงานฉบับสมบูรณ์	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ โดยแบ่งออกเป็นมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
3) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (พ.ศ. 2563)	- เป็นไปตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีที่ให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเร่งรัดการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนด “การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ”	- มีการจัดทำกรอบปัญหา การวิเคราะห์รากของปัญหา และการวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน - มีการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ (Critical Decision Factors: CDFs) โดยการวิเคราะห์ประเด็นสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Environmental and Sustainability Issues: ESI) การวิเคราะห์กรอบยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (Strategic Reference Framework-SRF) และการวิเคราะห์กรอบการบริหารจัดการ (Governance Framework) - มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดของแต่ละ CDF	- เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มแบบพลวัตโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสังเกตรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเชิงพื้นที่ ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อแนวโน้มในอนาคต โดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย โดยอาศัยเทคนิค Backcasting - มีการพัฒนายุทธศาสตร์ทางเลือกโดยใช้เทคนิค SWOT และ TOWS Matrix - มีการจัดลำดับยุทธศาสตร์ทางเลือกโดยใช้เทคนิค Prioritization Quadrants - มีการประเมินผลกระทบของยุทธศาสตร์ทางเลือกโดยใช้เทคนิค Result Chains Analysis - มีการประเมินยุทธศาสตร์ที่มีเหตุมีผลโดยใช้เทคนิค Prioritization Matrix - มีการประเมินโอกาสและความเสี่ยงจากการนำยุทธศาสตร์ทางเลือกไปสู่การปฏิบัติ	- กำหนดมาตรการในการแสวงหาประโยชน์จากโอกาส (Opportunities) และมาตรการในการจัดการความเสี่ยง (Weakness) ให้มีโอกาสในการเกิดขึ้นน้อยลง หรือลดผลกระทบในกรณีที่เป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และร่างรายงาน SEA โดยรูปแบบที่เลือกใช้ได้แก่ - ประชุมสัมมนา - การปรึกษาหารือ - การระดมความคิดเห็น - ประชุมกลุ่มย่อย - การสำรวจแบบสอบถาม	- มีรายงานฉบับสมบูรณ์	- แบ่งเป็น 2 ส่วนหลักคือ การติดตามการนำข้อเสนอแนะจาก SEA ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะของ SEA

ตารางที่ 2.3-1 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในประเทศไทย (ต่อ)

โครงการ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขต	การพัฒนาและประเมินทางเลือก	การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	กระบวนการมีส่วนร่วม	รายงาน SEA	การติดตามตรวจสอบ
4) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี (พ.ศ. 2563)	- เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ นำไปสู่ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและประชาชน	- มีการทบทวนแผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนา - การกำหนดตัวชี้วัดพิจารณาตามบทวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ใน (ร่าง) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)	- พิจารณาจากเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำชี ครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ (การเพิ่มรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี) มิติสังคม (การกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงและประชาชนมีโอกาสเข้าถึงน้ำมากขึ้น) และมิติสิ่งแวดล้อม (การพัฒนาที่ให้เกิดความสมดุลกับสิ่งแวดล้อม)	- กำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ ติดตาม และการตรวจสอบ	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต และการพัฒนาและประเมินทางเลือก โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - การประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำ - ประชุมปฐมนิเทศ - ประชุมกลุ่มย่อย	- จัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ
5) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง (พ.ศ. 2563)	- เป็นแผนหรือแผนงานที่ควรจัดทำ SEA ตามที่คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้พิจารณาไว้ และเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำผลการศึกษา SEA ไปจัดทำแผนหลัก (Master Plan) หรือรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA หรือ IEE) ในระดับโครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาลุ่มน้ำสะแกกรังอย่างเป็นระบบ	- มีการทบทวนแผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนา - การกำหนดตัวชี้วัดพิจารณาตามบทวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่	- เน้นการผสมผสานระหว่าง Top-Down Approach และ Bottom-Up Approach ซึ่งเป็นการผสมผสานทิศทางการพัฒนาจากนโยบายภาครัฐ และจากความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง	- มีทั้งมาตรการเพื่อความยั่งยืนและมาตรการบรรเทาผลกระทบและการติดตามตรวจสอบ	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต และการพัฒนาและประเมินทางเลือก โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - ประชุมกลุ่มย่อย	- จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์และมีรายงานการกำหนดขอบเขตโดยเฉพาะ	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ
6) โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง (พ.ศ. 2563)	- เป็นแผนหรือแผนงานที่ควรจัดทำ SEA ในร่างข้อเสนอการจัดทำ SEA ตามที่คณะอนุกรรมการ SEA มีมติเห็นชอบเมื่อ วันพุธที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2561	- เป็นไปตามร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)	- เป็นการบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าสู่แผนหรือแผนงาน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ตามลักษณะทางกายภาพ ระบบเศรษฐกิจ ปัญหาและวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่แตกต่างกันตามพื้นที่ลุ่มน้ำแต่ละส่วน	- เชื่อมโยงกับการแก้ไขปรับปรุง หรือส่งเสริมให้ประเด็นยุทธศาสตร์ นำไปสู่วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต และการพัฒนาและประเมินทางเลือก โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - ประชุมสัมมนา - ประชุมกลุ่มย่อย	- มีรายงานฉบับสมบูรณ์ และมีรายงานการกำหนดขอบเขตโดยเฉพาะ	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ โดยแบ่งออกเป็นมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
7) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	- เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการประยุกต์ใช้แนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2561) มาใช้ในการศึกษา	- มีการทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการทบทวนข้อมูลฐานและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ - มีการกำหนดเป้าประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนา	- มีการนำเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์ TOWS มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของลุ่มน้ำ - มีการเสนอทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ไว้ 4 ทางเลือก ประกอบด้วย ทางเลือกฐาน (No action) ทางเลือกการพัฒนาพื้นที่โดยไม่มุ่งเน้นเศรษฐกิจ ทางเลือกการพัฒนาพื้นที่โดยเพิ่มขีดความสามารถขอฐานเศรษฐกิจเดิม (เกษตรกรรมและการท่องเที่ยว) ทางเลือกการพัฒนาพื้นที่โดยเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายสูงสุด มีการประเมินทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ดัชนีตามแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	- มีการกำหนดมาตรการเชิงป้องกัน ตามหลักการป้องกันไว้ล่วงหน้า (Precautionary Principle)	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - ประชุมรับฟังความคิดเห็น - การประชุมกลุ่มย่อย	- อยู่ในระหว่างการศึกษา	- อยู่ในระหว่างการศึกษา

ตารางที่ 2.3-1 การเปรียบเทียบขั้นตอน SEA ในประเทศไทย (ต่อ)

โครงการ	การกลั่นกรอง	การกำหนดขอบเขต	การพัฒนาและประเมินทางเลือก	การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	กระบวนการมีส่วนร่วม	รายงาน SEA	การติดตามตรวจสอบ
8) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล (ยังไม่เสร็จสมบูรณ์)	- เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะอนุกรรมการ SEA ภายใต้คณะกรรมการการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) และเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในบริบทของลุ่มน้ำมูล เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลอย่างยั่งยืน	- มีการทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนหรือแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา - มีการทบทวนข้อมูลฐานและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ - มีการวิเคราะห์ปัจจัยข้อจำกัดและความสอดคล้องสำหรับการพัฒนาทางเลือก - มีการวิเคราะห์ปัจจัยอ่อนไหวที่มีผลต่อแผนงานและทางเลือก - มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบในระยะเวลาต่าง ๆ - มีการกำหนดตัวชี้วัด โดยใช้การตรวจสอบรายการ (Formal and Informal Checklist) - มีการใช้เทคนิคการประเมินการประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi- Criteria Analysis) ในการพิจารณาความซับซ้อนของมิติที่พิจารณาและตัวชี้วัด	- เป็นการผสมผสานระหว่าง Top-Down Approach และ Bottom-Up Approach ซึ่งเป็นการผสมผสานทิศทางการพัฒนาจากนโยบายภาครัฐ และจากความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง - มีการประยุกต์ใช้เมตริกซ์ของผลกระทบ (Matrices of Impacts) ในการเปรียบเทียบทางเลือก โดยพิจารณาร่วมกับตัวชี้วัดในแต่ละมิติ และใช้การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Collective Expert Judgment) ในการให้น้ำหนักของแต่ละมิติ และระดับผลกระทบต่อตัวชี้วัด	- อยู่ในระหว่างการศึกษา	- มีแผนการดำเนินการการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - ประชุมรับฟังความคิดเห็น - การประชุมกลุ่มย่อย	- อยู่ในระหว่างการศึกษา	- อยู่ในระหว่างการศึกษา
9) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ (ยังไม่เสร็จสมบูรณ์)	- เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำ SEA เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและหาคำตอบว่าภาคใต้ควรมีโรงไฟฟ้าถ่านหินหรือไม่ และจะดำเนินการอย่างไรให้เหมาะสมซึ่งเป็นไปตามหลักของเหตุผลทางวิชาการ	- เป็นไปตามร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)	- การพัฒนาและกำหนดทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ - การพัฒนาตัวชี้วัด/ เกณฑ์สำหรับการประเมินทางเลือก -การประเมินทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ - การพัฒนาตัวชี้วัด/ เกณฑ์สำหรับการประเมินพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนา	- อยู่ในระหว่างการศึกษา	- มีการดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยรูปแบบที่เลือกใช้ ได้แก่ - การเสวนา - ประชุมกลุ่มย่อย - การสัมภาษณ์ - การสำรวจแบบสอบถาม	- อยู่ในระหว่างการศึกษา	- การติดตามตรวจสอบจะถูกระบุไว้ในมาตรการติดตามตรวจสอบ

จาก**ตารางที่ 2.3-1** ที่ได้เปรียบเทียบรายละเอียดการจัดทำ SEA ในแต่ละขั้นตอนของทั้ง 9 โครงการ อาจกล่าวโดยสรุปเป็นสาระสำคัญของแต่ละขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

2.1) การกลั่นกรอง

จากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า การจัดทำ SEA จะดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานที่ถูกระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... หรือหน่วยงานที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้ SEA โดยมีการประยุกต์ใช้คู่มือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของ สผ. เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2) การกำหนดขอบเขต

จากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่าในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยต่าง ๆ เช่น การทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนหรือแผนงาน การทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความเชื่อมโยงของการพัฒนา การทบทวนข้อมูลฐานและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ การวิเคราะห์ปัจจัยข้อจำกัดและความสอดคล้องสำหรับการพัฒนาทางเลือก และการกำหนดตัวชี้วัด เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่า มีเทคนิค วิธีการหลากหลายในการกำหนดตัวชี้วัด เช่น การตรวจสอบรายการ (Formal and Informal Checklist) การประเมินการประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi - Criteria Analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจ (Critical Decision Factor: CDF) หรือพิจารณาตามบทวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งเทคนิค วิธีการดังกล่าว สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับข้อมูล หรือบริบทสภาพแวดล้อมได้

2.3) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

จากการศึกษาทบทวนขั้นตอนการพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือกจากการดำเนินการ SEA ที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาทางเลือกเป็นผสมผสานระหว่างทิศทางการพัฒนาจากนโยบายภาครัฐ (Top - Down Approach) และความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (Bottom - Up Approach) ซึ่งต้องพัฒนาทางเลือกให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ด้วย จากนั้นจึงดำเนินการประเมินทางเลือก ซึ่งประกอบด้วย การคาดการณ์ผลกระทบของทางเลือกตามกรอบแต่ละตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้นในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต และจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก โดยพบว่า มีเทคนิค วิธีการมากมายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินและจัดลำดับความสำคัญของทางเลือกได้ เช่น การประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi - Criteria Analysis) โดยการเรียงลำดับ (Rating) และให้คะแนน (Scoring) เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT และเมตริกซ์ของผลกระทบ (Matrices of Impacts) การวิเคราะห์ห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Result Chains Analysis) เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่าในขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือกจะต้องดำเนินการร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาและได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ด้วย

2.4) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน

ที่ผ่านมามาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นในการจัดทำ SEA ส่วนใหญ่จะยังคงเน้นการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นในรายงาน EIA โดยเฉพาะการจัดทำ SEA ในช่วงต้นของการเริ่มขับเคลื่อนอย่างจริงจัง แต่เมื่อเริ่มมีความชัดเจนของแนวทาง SEA มากยิ่งขึ้น การกำหนดมาตรการเริ่มมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น เชื่อมโยงกับการแก้ไขปรับปรุงหรือส่งเสริมให้ประเด็นยุทธศาสตร์นำไปสู่วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน อีกทั้ง ยังได้มีการพิจารณาถึงมาตรการในการแสวงหาประโยชน์จากโอกาส และการจัดการความเสี่ยงให้มีโอกาสในการเกิดขึ้นน้อยลงหรือลดผลกระทบในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2.5) กระบวนการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนการจัดทำ SEA ในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า มีการดำเนินงานที่หลากหลายและดำเนินการในหลายขั้นตอนของการจัดทำ SEA โดยเฉพาะในขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน หรือการนำเสนอร่างรายงาน SEA ซึ่งรูปแบบที่เลือกใช้มีทั้งการเสวนา การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การสัมมนา การสำรวจแบบสอบถาม รวมไปถึงการปรึกษาหารือ แต่มีบางการศึกษาที่ยังไม่มีการดำเนินการในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและจำเป็นจะต้องนำความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเข้ามาผนวกในการศึกษาด้วย

2.6) การรายงาน SEA

จากการทบทวนพบว่า ในช่วงต้นของการเริ่มขับเคลื่อน SEA อย่างจริงจัง แต่ยังไม่มีแนวทางในการจัดทำ SEA ที่ชัดเจนนั้น การจัดทำ SEA ส่วนใหญ่จะสรุปเป็นผลลัพธ์สุดท้ายคือ รายงานฉบับสมบูรณ์เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม เมื่อเริ่มมีความชัดเจนของแนวทางการจัด SEA มากขึ้น ได้เริ่มมีการจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขตโดยเฉพาะเพิ่มมากขึ้น มิใช่เพียงการสรุปผลการศึกษาเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ในตอนท้ายการศึกษาเพียงเท่านั้น ซึ่งรายงานการกำหนดขอบเขตที่จัดทำขึ้นจะนำไปใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการกำหนดขอบเขตของการจัดทำ SEA ต่อไป

2.7) การติดตามตรวจสอบ

การติดตามตรวจสอบส่วนใหญ่แล้วจะถูกผนวกรวมกับมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยระบุเป็นมาตรการติดตามตรวจสอบ ซึ่งจะถูกกำหนดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และมีบางส่วนที่ได้แบ่งมาตรการติดตามตรวจสอบออกเป็นมิติต่าง ๆ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีเพียงโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินเท่านั้นที่ได้มีการแยกการติดตามตรวจสอบออกจากมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยแบ่งเป็น

2 ส่วนหลักคือ การติดตามการนำข้อเสนอแนะจาก SEA ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะของ SEA

3) เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA ที่เหมาะสมและเลือกใช้ได้

การวิเคราะห์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของ SEA ได้ ซึ่งจากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยประยุกต์ใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การตรวจสอบรายการ (Checklist) เมทริกซ์ (Matrices) การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Collective Expert Judgment) การประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi - Criteria Analysis) การซ้อนทับแผนที่และระบบภูมิสารสนเทศ (Overlay Mapping and Geographical Information System) เป็นต้น ซึ่งในแต่ละเทคนิคอาจประยุกต์ใช้ได้ในหลายขั้นตอน เช่น เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส โดยพิจารณาจากข้อมูลฐานต่าง ๆ เพื่อให้ทราบซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต หรือเทคนิคการประเมินหลายหลักเกณฑ์ (Multi - Criteria Analysis) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้พิจารณาความซับซ้อนของมิติที่พิจารณาและตัวชี้วัดในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตได้ หรืออาจนำมาใช้ในขั้นตอนการประเมินทางเลือกได้ด้วยหลักการของการประเมินหลายหลักเกณฑ์ที่เป็นการประเมินในลักษณะของค่าคะแนน ทำให้ผลการประเมินสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ใน SEA สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับขั้นตอน SEA และกระบวนการมีส่วนร่วมได้ เช่น การประเมินหลายหลักเกณฑ์ มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนร่วม มีส่วนช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของทางเลือกโดยการเรียงลำดับ (Rating) และให้คะแนน (Scoring) ซึ่งผลคะแนนที่ได้แสดงถึงความพึงพอใจสูงสุดของผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น

4) ปัญหา อุปสรรค ความท้าทายและข้อเสนอแนะในการใช้ SEA

จากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในประเทศไทย พบว่า การดำเนินการ SEA ในช่วงที่ผ่านมา ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับ SEA ในมุมมองต่าง ๆ รวมทั้งการความตระหนักถึงความสำคัญของ SEA ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งเชิงสถาบัน (Institutional Establishment) รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ SEA และที่สำคัญที่สุดคือผลการศึกษาที่ได้จาก SEA ไปใช้ในการตัดสินใจในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงาน

จากการดำเนินการ SEA ที่ผ่านมา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความท้าทายในการปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการจัดทำ SEA ในทุกขั้นตอนต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม เพียงพอ และมีคุณภาพสูง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดขอบเขตการพัฒนาและประเมินทางเลือก การจัดทำรายงาน และการติดตามตรวจสอบ เป็นต้น ล้วนแต่จำเป็นต้องเลือกรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแต่ละขั้นตอนของ SEA เช่น การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อระดมสมองจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาทางเลือก การจัดประชุมกลุ่มย่อย

เพื่ออภิปรายถึงผลกระทบและความเป็นไปได้ในการดำเนินการแต่ละทางเลือกเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแผนหรือแผนงาน เป็นต้น

นอกจากนี้พบว่า การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึกในแต่ละพื้นที่ ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินการ SEA เนื่องจากการเผยแพร่และเข้าถึงข้อมูลที่เป็นแหล่งข้อมูลสาธารณะยังมีข้อจำกัดอยู่มากทั้งในด้านคุณภาพและความเป็นปัจจุบัน จึงอาจส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาข้อจำกัด หรือโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม อีกทั้งพบว่า ยังมีข้อจำกัดในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการ SEA เนื่องจากอาจยังไม่มีแนวทางและกลไกในการตรวจสอบที่ชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถทราบได้แน่ชัดว่าการดำเนินการ SEA ของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จ หรือมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และได้นำผลการดำเนินการ SEA เข้าไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผนหรือแผนงานหรือไม่

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายจากการดำเนินการ SEA ในประเทศไทย ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ กลไกเชิงสถาบันทั้งมิติด้านระเบียบกฎหมายและองค์กรขับเคลื่อน คุณภาพการมีส่วนร่วม การมีอยู่ การเข้าถึง และคุณภาพของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และกระบวนการติดตามตรวจสอบที่ชัดเจนทั้งในมิติของการนำผล SEA ไปใช้ประโยชน์ การติดตามสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลการพัฒนาในขั้นการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

2.3.2 การทบทวนผลการดำเนินการโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน พ.ศ. 2562

ในพ.ศ.2562 สศช. ได้จัดทำ “โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และการจัดทำข้อเสนอการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นก้าวย่างในการขับเคลื่อน SEA ที่สำคัญของประเทศอีกก้าวหนึ่ง ***ผลลัพธ์สำคัญของโครงการ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม และการสร้างโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของทุกภาคส่วน*** ซึ่งผลสำเร็จเหล่านี้มีผลในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้อย่างก้าวหน้าและเป็นแรงกระตุ้นให้การใช้ SEA กลับมาเป็นประเด็นสำคัญและเป็นรูปธรรม มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายการใช้ SEA เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งได้รับความสนใจและมีผู้เข้ารับการอบรมกว่า 900 คน โดยหลักสูตรการฝึกอบรมแบบเข้มข้น 5 วัน ทำให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปสู่บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ ถือเป็นก้าวที่สำคัญในการขับเคลื่อน SEA ให้เดินหน้าในวงกว้าง สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของ SEA โดยเฉพาะกับ

หน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการจัดทำแผนหรือแผนงาน ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำ SEA ไปในการจัดทำแผนพัฒนาต่าง ๆ และยังทำให้องค์ความรู้ของ SEA ในประเทศไทยมีชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการอบรมครั้งนี้ เป็นเพียงการสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการ ความสำคัญและความเชื่อมโยงกับแผนหรือแผนงาน จึงอาจต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไปเพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงลึกและทักษะในการจัดทำ SEA และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรจากหน่วยงานเจ้าของแผนให้สามารถนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผนและแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้มีสมรรถนะเชิงเทคนิค สามารถเลือกใช้วิธีการศึกษา SEA ที่มีความหลากหลายได้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของแผนแต่ละประเภทให้มากขึ้น

นอกจากการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศ อย่างกว้างขวางแล้ว ยังได้มีการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีผลต่อการทบทวนข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ด้วย โดยบทเรียนและผลผลิตภายใต้โครงการ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง สนับสนุนข้อเสนอการขับเคลื่อนที่สร้างกลไกการบริหารจัดการ SEA ของประเทศไทย ให้มีกลไกสนับสนุนระดับประเทศระดับหน่วยงาน และสนับสนุนการใช้แนวทาง SEA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และระเบียบในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานโครงการมีส่วนสำคัญทำให้ข้อเสนอการจัดทำ SEA และ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป โดยอยู่ในช่วงการปรับปรุงให้มีขอบเขต กลไกและองค์ประกอบที่ครบถ้วนและชัดเจน และมั่นใจว่าจะบรรลุสู่การเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีได้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มีความต่อเนื่องชัดเจน เป็นรูปธรรม ควรนำผลสำเร็จสำคัญของการขับเคลื่อนในระยะ พ.ศ. 2561 - 2562 ไปขยายผลต่อเนื่องและนำร่องเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน หัวใจสำคัญของความสำเร็จของ SEA ซึ่งเป็น**เป้าหมายของนโยบายการขับเคลื่อน SEA ในระยะถัดไป คือ *“SEA ต้องนำไปใช้ได้จริงอย่างถูกต้องและมีการนำไปใช้ตัดสินใจในกระบวนการจัดทำแผนและแผนงานการพัฒนา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อม มีกลไกสนับสนุน และมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน”***

2.4 การติดตามและประเมินผล SEA

ในการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมินผล SEA ที่มีความเฉพาะเจาะจงที่ปรึกษาตรวจสอบพบว่ามีเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงค่อนข้างน้อย ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากนักวิชาการด้าน SEA ในระดับสากลอาจไม่ค่อยมีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินผลมากนัก ขณะที่นักวิชาการด้านการประเมินผลก็อาจไม่สนใจด้าน SEA ที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน อย่างไรก็ตาม ที่ปรึกษาได้ใช้ความพยายามในการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล SEA โดยตรงและพบว่า เอกสารชื่อ “DAC Guidelines and

Reference Series Applying Strategic Environmental Assessment Good Practice Guidance for Development Co - Operation" (Oraganisation for Economic Co - operation and Development, 2006) ซึ่งเป็นเอกสารสำหรับการประเมินผล SEA ที่มีเนื้อหาครบถ้วนสอดคล้องกับวิวัฒนาการของ SEA และมีความทันสมัยมากที่สุดเท่าที่จะสามารถหาได้ ประกอบกับ OECD ซึ่งเป็นหน่วยงานเผยแพร่จัดได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ด้านการประเมินผลที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดหน่วยงานหนึ่งของโลกในปัจจุบัน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

2.4.1 บทบาทของการประเมินผล

โดยทั่วไปการประเมินผลจะทำหน้าที่ตรวจสอบว่าการดำเนินการ (An Intervention) บรรลุผลผลิตและผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ โดยมีความท้าทาย คือ การทำให้สามารถตรวจสอบความสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือ การประเมิน SEA จึงมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ "ความเหมาะสม" เชิงสาเหตุและผล (Cause Effect Relations) รวมทั้งการตรวจสอบว่า SEA มีผลต่อการออกแบบ หรือ การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย แผน และแผนงาน หรือไม่

วิธีการที่เป็นระบบในการประเมินผล (และการติดตาม) สามารถใช้รายการคำถามตามที่ระบุไว้เป็นเข็มทิศชี้นำการประเมิน และความสำคัญของการติดตามและประเมินผลย่อมไม่ใช่การแสวงหาข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์อย่างแน่นอน แต่เป็นกระบวนการในการไตร่ตรองเพื่อประเมินและปรับปรุงการตัดสินใจที่เกิดขึ้นมาแล้ว (Previous Decisions) ดังนั้น จุดมุ่งหมายในการประเมินผล SEA จึงเป็นกระบวนการในการเรียนรู้วิธี ***"การยกระดับการบูรณาการมิติด้านความยั่งยืนเข้ากับการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง"*** และวิธีการปรับปรุงการใช้งานและเพิ่มประสิทธิภาพของ SEA ในฐานะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในบริบทนี้ การประเมินผล SEA จึงมีบทบาท ดังนี้

1) ยกระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการจัดทำ/ การประเมิน PPP และผลการนำไปสู่การปฏิบัติ

2) ส่งเสริมบรรลุเป้าหมายนโยบาย แผน และแผนงาน โดยการระบุสิ่งที่ต้องดำเนินการภายหลังจากที่ PPP ไม่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจเอาไว้

3) ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจตัดสินใจและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการทำให้ผลการตัดสินใจมีความโปร่งใส

องค์ประกอบหลักของการประเมินผล คือ คำจำกัดความของตัวชี้วัดที่เหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่ยั่งยืน อันเป็นผลมาจากการนำนโยบาย แผน และแผนงาน ไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากตัวชี้วัดมีความสำคัญในการค้นหาระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์และเป้าหมายในเชิงปริมาณได้ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมในกระบวนการ SEA เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นในระหว่างขั้นตอนการนำไปใช้งานได้

อย่างไรก็ตาม ในบางแง่มุมของการประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้วยวิธีการเชิงคุณภาพอาจมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากคำอธิบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้มากกว่า ทั้งนี้ การประเมินผลไม่ควรเป็นเพียงแบบฝึกหัดทางวิชาการ แต่ควรนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม อย่างน้อยประกอบด้วย

1) คำแนะนำเชิงบวกเกี่ยวกับการดำเนินการในอนาคต

2) การปรับเปลี่ยนมาตรการในการนำไปปฏิบัติหรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลง นโยบาย แผน และแผนงาน หากผลการประเมินหลังการดำเนินการพบว่า การตัดสินใจหรือสมมุติฐานที่ตั้งไว้ก่อนหน้ามีความผิดพลาด หรือมีข้อบกพร่องจนอาจทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ และ

3) มาตรการที่มีความจำเพาะเจาะจงเพื่อพัฒนาและปรับปรุงขีดความสามารถในการเอาชนะช่องว่างในการดำเนินการ

2.4.2 การประเมินผลการส่งมอบผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้

ผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของ SEA ที่มีคุณภาพดี คือ อิทธิพลในการขับเคลื่อนผลลัพธ์เชิงบวกของการพัฒนา และ การมีส่วนช่วยในการยกระดับประสิทธิผลของการพัฒนา แต่เนื่องจากการพัฒนาเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ซับซ้อนและไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแยกผลลัพธ์การพัฒนาที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ SEA เพียงอย่างเดียว จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะตรวจสอบจนแน่ใจได้ว่าผลลัพธ์ที่ไม่ยั่งยืนของนโยบาย แผน และแผนงาน เกิดจากการหลีกเลี่ยงการจัดทำ SEA โดย กล่องข้อความที่ 3 จะแสดงรายการคำถามที่ช่วยให้ผู้ประเมินสามารถมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสำคัญของ SEA ได้

กล่องข้อความที่ 3

คำถามสำคัญสำหรับการประเมินการส่งมอบผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้ของนโยบาย แผน และแผนงาน

สมมติฐานที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดทำ SEA การคาดการณ์ผลลัพธ์ ผลกระทบ/ ความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้องหรือไม่
อิทธิพลของ SEA ต่อกระบวนการนโยบาย แผน และแผนงาน 1) SEA ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้รับผิดชอบในการพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน หรือไม่ 2) SEA ระบุประเด็นที่สำคัญที่สุดสำหรับผลลัพธ์ที่ยั่งยืน แทนการระบุว่าประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมทุกประเด็นมีความสำคัญหรือไม่ 3) SEA สะท้อนถึงคำถามและข้อกังวลที่ยังไม่ได้รวมอยู่ในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานตั้งแต่ต้นหรือไม่? อะไรที่ได้รับการชื่นชมมากที่สุด หรืออะไรที่ไม่เกี่ยวข้อง เป็นต้น 4) ข้อค้นพบของ SEA ได้ถูกส่งต่อไปให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือไม่ 5) ผู้มีอำนาจตัดสินใจมีความปรารถนาที่จะใช้ข้อมูลที่ถูกจัดส่งให้ไปใช้ในการตัดสินใจหรือไม่ 6) SEA ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงนโยบาย แผน และแผนงาน หรือทำให้นโยบาย แผน และแผนงานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นหรือไม่ 7) กระบวนการนโยบาย แผน และแผนงาน มีการอ้างอิงข้อค้นพบจาก SEA อย่างครบถ้วนหรือไม่

กล่องข้อความที่ 3

คำถามสำคัญสำหรับการประเมินการส่งมอบผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้ของนโยบาย แผน และแผนงาน (ต่อ)

อิทธิพลของ SEA ต่อกระบวนการนำนโยบาย แผน และแผนงาน ไปสู่การปฏิบัติ

1) SEA ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงวิธีการนำนโยบาย แผน และแผนงาน ไปสู่การปฏิบัติ หรือแผนงบประมาณหรือมาตรการอื่น ๆ ที่ตามมา เพื่อทำให้นโยบาย แผน และแผนงาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นอย่างแท้จริงหรือไม่

2) นโยบาย แผน และแผนงาน ได้นำไปสู่การออกแบบมาตรการดำเนินการและผลลัพธ์ที่สะท้อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นจริงหรือไม่? มีการใช้ทางเลือกในการนำไปปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นหรือไม่

3) มีข้อเสนอแนะของ SEA นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดตั้งกลไกเชิงสถาบัน (เช่น กลุ่มที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ข้อกำหนดสำหรับการประเมิน EIA สำหรับโครงการที่ตามมา เป็นต้น) และการกำกับดูแล (เช่น การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หรือการเพิ่มขีดความสามารถของผู้มีส่วนได้เสียที่อ่อนแอในกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น) ซึ่งสนับสนุนการบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ในระหว่างการนำแผนไปสู่การปฏิบัติหรือไม่

4) มีข้อเสนอแนะในการกำหนดผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำแผนไปสู่การปฏิบัติหรือไม่

อิทธิพลต่อเป้าหมายทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม

1) มีการชี้วัดใดบ้างที่ SEA มีส่วนในการทำให้เกิดขึ้น

1.1) ช่วยให้บรรลุ SDG 17 และหรือเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่

1.2) ช่วยยกระดับสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

1.3) ช่วยยกระดับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการกำกับดูแลหรือไม่

2) ประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากคำแนะนำของ SEA มีมากกว่าต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหรือไม่

ผลลัพธ์ในการสร้างขีดความสามารถและอิทธิพลต่อความรับผิดชอบ

1) SEA ช่วยสร้างขีดความสามารถ โดยการฝึกอบรมผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือผู้ปฏิบัติงานหรือไม่

2) SEA ช่วยเสริมอำนาจ (Empower) ให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่อ่อนแอและเปราะบางหรือไม่

3) SEA ช่วยเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจและความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจตัดสินใจต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของนโยบาย แผน และแผนงานหรือไม่

4) ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ให้เหตุผลหรือแก้ไขการตัดสินใจตามข้อค้นพบและผลการติดตามตรวจสอบของ SEA หรือไม่

5) การประยุกต์ใช้ SEA นำไปสู่ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับศักยภาพของแนวทางนี้และอาจสนับสนุนให้มีการจัดทำ SEA สำหรับนโยบาย แผน และแผนงานที่จะจัดทำขึ้นภายหลังอีกหรือไม่

2.4.3 การประเมินผลเพื่อการตรวจควบคุมคุณภาพ (Evaluation as Quality Control Check)

ในความหมายที่เป็นทางการของ “ SEA ที่ดี (Good SEA)” ควรมีประกอบด้วย

1) มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

2) มีการบูรณาการกับโครงสร้างนโยบายและการวางแผนที่มีอยู่เดิม

3) มีความยืดหยุ่น ดำเนินการซ้ำเพื่อให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ให้สอดคล้องกับแต่ละบริบท

4) วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและความเสี่ยงของนโยบาย แผน และแผนงาน ที่เสนอและทางเลือกต่าง ๆ เทียบกับกรอบวัตถุประสงค์ หลักการ และเกณฑ์ ความยั่งยืน

5) มีการให้เหตุผลที่ชัดเจนสำหรับการเลือกทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Options) และสำหรับการยอมรับเกี่ยวกับการยอมได้ยอมเสียที่สำคัญ (Acceptance of Significant Trade-Offs)

6) มีการระบุโอกาสและข้อจำกัด ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านอื่น ๆ

7) มีการพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงและการยอมได้ยอมเสียระหว่างด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

8) มีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ และมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

9) มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิผล ให้ความสำคัญกับมีเป็นอิสระ และมีระบบประกันคุณภาพ

10) มีความโปร่งใสตลอดกระบวนการ และการสื่อสารผลลัพธ์

11) มีความคุ้มค่า

12) มีการสนับสนุนให้มีการตรวจสอบกระบวนการจัดทำ SEA หลังจากแล้วเสร็จอย่างเป็นทางการและมีการติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ของ PPP

13) สร้างขีดความสามารถทั้งในการดำเนินการและการใช้งาน SEA

โดยแนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการสำคัญที่ระบุไว้ข้างต้นได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในรายการตรวจสอบ ในกล่องข้อความที่ 4

กล่องข้อความที่ 4

คำถามสำคัญสำหรับการประเมินเพื่อการตรวจควบคุมคุณภาพการนำเสนอและคุณภาพของข้อมูลในการจัดทำ SEA

การนำเสนอและคุณภาพของข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการของ SEA นั้นเพียงพอหรือไม่ (กล่าวคือ ครอบคลุม เข้มงวดและผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้) จากมุมมองของผู้รับผิดชอบในการพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน หรือไม่ และอะไรคือสิ่งที่ขาดหายไป

2) ข้อมูลที่จัดทำโดยกระบวนการ SEA เพียงพอ (ดูข้อ 1) จากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียหลักหรือไม่ และอะไรคือสิ่งที่ขาดหายไป

การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

1) มีการประสานความร่วมมืออย่างมีประสิทธิผลระหว่างทีม SEA และผู้รับผิดชอบในการพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน หรือไม่ เพราะเหตุใด จะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิผลหรือไม่ เพราะเหตุใด จะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร

3) มีความพยายามที่จะให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจหรือมีอำนาจน้อยกว่าเข้ามาร่วมในการปรึกษาหารือหรือไม่ หากมีการดำเนินการประสบความสำเร็จแค่ไหน

การอธิบายขั้นตอน SEA ในรายงาน

1) เป้าประสงค์และจุดมุ่งหมายของ SEA ได้รับการอธิบายพร้อมกับการกล่าวถึงกฎระเบียบที่สนับสนุนกระบวนการและเอกสารของ SEA หรือไม่

2) มีการหารือเกี่ยวกับขอบเขตของ SEA หรือไม่

วัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ SEA

1) มีการอธิบายและกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญในการใช้ประโยชน์จาก SEA หรือไม่

2) รายงาน SEA ได้ระบุและอธิบายความขัดแย้งใด ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างวัตถุประสงค์ของ SEA กับนโยบาย แผน และแผนงาน และระหว่างวัตถุประสงค์ของ SEA กับนโยบาย แผน และแผนงานอื่น ๆ หรือไม่

ทางเลือก

1) ทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในนโยบาย แผน และแผนงาน รวมถึงทางเลือก “ไม่เปลี่ยนแปลง” ได้มีการอธิบาย และการพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ SEA หรือไม่

2) ได้มีการระบุเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไปหรือไม่

กล่องข้อความที่ 4

คำถามสำคัญสำหรับการประเมินเพื่อการตรวจควบคุมคุณภาพการนำเสนอและคุณภาพของข้อมูลในการจัดทำ SEA (ต่อ)

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

1) ในกรณีที่มีแนวโน้มว่าจะมีผลกระทบสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ได้มีการอธิบายผลกระทบดังกล่าวอย่างชัดเจนหรือไม่

2) มีความพยายามจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืนมากที่สุดหรือไม่

3) มีการอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือไม่

4) ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบได้รับการส่งเสริมหรือบรรเทาครบถ้วนหรือไม่

5) เมื่อมีความไม่แน่นอนในการประเมินผลกระทบและสมมติฐานที่เกิดขึ้น ได้มีการตัดสินใจในการรับมือกับสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดหรือไม่

6) มีการอธิบายมาตรการบรรเทาผลกระทบอย่างชัดเจน และแสดงความมุ่งมั่นที่จะป้องกัน ลด หรือแก้ไขผลกระทบเชิงลบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนำนโยบาย แผน และแผนงาน ไปสู่การปฏิบัติหรือไม่

การวางแผนติดตามกิจกรรมและการนำไปสู่การปฏิบัติ

1) ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการติดตามอย่างชัดเจนหรือไม่ และมีพื้นฐานมาจากรายงาน SEA หรือไม่ มีความสอดคล้องข้อมูลฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย แผน และแผนงาน และ SEA หรือไม่

2) มีการเชื่อมโยงการติดตามไปยังขั้นตอนการติดตามผลอื่น ๆ ที่อาจมีการระบุไว้ เช่น โครงการ EIA แนวทางการออกแบบโครงการ เป็นต้น

3) มีคำแนะนำสำหรับขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนหรือไม่

4) มีการกำหนดตัวชี้วัดระดับผลลัพธ์หรือไม่ และมีแผนการประเมินผล (ที่มีงบประมาณเพียงพอและมีการมอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน) เพื่อให้การมุ่งเน้นด้านความยั่งยืนของ SEA สามารถดำเนินต่อไปได้ นอกเหนือจากขั้นตอนการวางแผนหรือไม่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการ SEA ในภาพรวม

1) ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียหลัก (โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า) และผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนา PPP เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของ SEA เป็นอย่างไร

2) จะสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไรในอนาคต

ข้อจำกัด และโอกาส

1. อะไรคือข้อจำกัด ที่สำคัญที่สุดในการบรรลุเป้าหมายการจัดทำ SEA ที่มีประสิทธิผล

2) อะไรคือปัจจัยเชิงบวกที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จในการจัดทำ SEA

2.4.4 ตัวแบบการประเมินผลที่เลือกใช้กันในวงการประเมินผลการพัฒนา

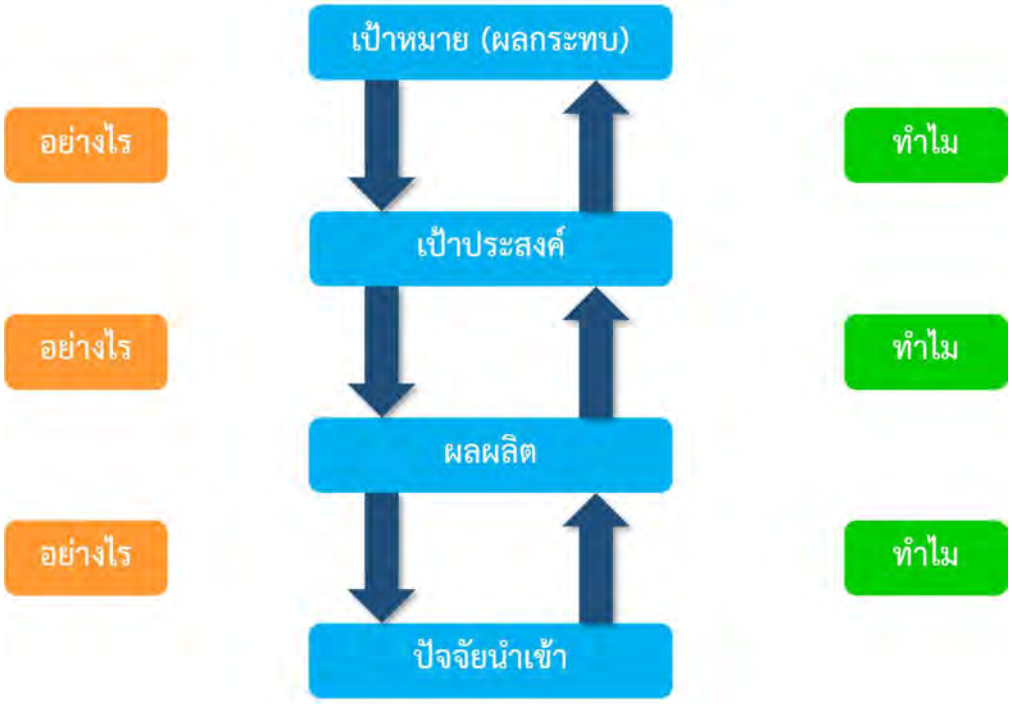
ในปัจจุบันมีตัวแบบที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลอยู่ไม่มากนัก แต่ผู้ประเมินสามารถประยุกต์ใช้งานได้ตามบริบทของนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ต้องการประเมิน อาทิ

1) เทคนิคการวิเคราะห์เชิงตรรกะ (Logical Framework Method: LFM) (Baccarini, 1999)

Logical Framework Method (LFM) หรืออาจเรียกว่า Log Frame เป็นเครื่องมือเหมาะสมกับระบบการติดตามและประเมินผลที่เริ่มต้นจากการตรวจสอบผลผลิตก่อนที่จะขยับไปติดตามผลลัพธ์และผลกระทบ (กรณีที่อยู่ในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม) LFM ได้รับการพัฒนาโดย The American Aid Agency เพื่อใช้ในการยกระดับการบริหารจัดการโครงการสำหรับโครงการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ LFM เป็นวิธีการที่ใช้แนวคิด Top Down ในการคิดค้นระดับชั้นของวัตถุประสงค์ (Objective Hierarchy) ของโครงการ โดยวัตถุประสงค์ในระดับที่ต่ำกว่าจะทำหน้าที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยส่วนใหญ่ได้มีการแบ่งระดับชั้นของวัตถุประสงค์ของโครงการ **รูปที่ 2.4-1** โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1) เป้าหมายโครงการ (Project Goal)

เป้าหมายของโครงการ เป็นเหตุผลเบื้องหลังในการตัดสินใจดำเนินโครงการและเป็นการอธิบายเหตุผลในการดำเนินโครงการที่สะท้อนวัตถุประสงค์ระยะยาว (Long-Term Objective) หรือในระดับผลกระทบ

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

รูปที่ 2.4-1 ระดับชั้นของวัตถุประสงค์โครงการ

1.2) เป้าประสงค์โครงการ (Project Purpose)

เป้าประสงค์ของโครงการมุ่งเน้นการระบุถึงผลระยะสั้น (Near-Term Effects) หรือผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้จากการใช้ประโยชน์ผลผลิต (Outputs) ของโครงการที่มีการส่งมอบ เป้าประสงค์ของโครงการเป็นพาหนะในการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายโครงการ และเป็นตัวกำหนดปริมาณและคุณภาพของผลผลิตโครงการ (Project Outputs) ความสำเร็จในการบรรลุเป้าประสงค์สามารถชี้วัดถึงระดับความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ เป้าหมายและเป้าประสงค์ของโครงการจะเป็นตัวอธิบายว่าทำไมจึงต้องมีโครงการขึ้นมา

ตารางที่ 2.4-1 ตัวอย่างการกำหนดเป้าประสงค์โครงการ

โครงการ	เป้าหมาย (ผลกระทบ)	เป้าประสงค์	โครงการ	เป้าหมาย (ผลกระทบ)
พัฒนาโครงสร้างอินเทอร์เน็ตสำหรับเกษตรกร	คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร	เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตผ่านระบบออนไลน์	สัญญาณอินเทอร์เน็ต	งบประมาณ/ คนงาน

1.3) ผลผลิตโครงการ (Project Outputs)

เป็นผลที่เกิดขึ้นทันที มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในแต่ละโครงการ เป็นผลจากการดำเนินกิจกรรมโครงการ ผลผลิตของโครงการจะบอกว่าอะไรจะเกิดขึ้นจากโครงการ

1.4) ปัจจัยนำเข้าโครงการ (Project Inputs)

คือทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมของโครงการ อาทิ งบประมาณ ทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

LFM เป็นห่วงโซ่ตรรกะที่ประกอบด้วย 2 คำถามหลัก คือ “อย่างไร-ทำไม” เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นของวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์และผลกระทบ มิใช่การใช้ทรัพยากร โดยมีคำว่า “ทำไม” เป็นเป้าหมาย และคำว่า “อย่างไร” เป็นวิธีการ “ห่วงโซ่ตรรกะ อย่างไร ทำไม” จะเชื่อมโยงระหว่างระดับชั้นของวัตถุประสงค์โครงการทั้ง 4 ระดับชั้น โดยเริ่มต้นจากเป้าหมายโครงการ โดย 1) ตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายหรือผลกระทบของโครงการ” คำตอบที่ได้คือ “การบรรลุเป้าประสงค์หรือผลลัพธ์ของโครงการ” 2) ตั้งคำถามต่อว่า “ทำอย่างไรจึงบรรลุเป้าประสงค์หรือผลลัพธ์ของโครงการ” คำตอบที่ได้ คือ “ต้องบรรลุผลผลิตโครงการ” และ 3) ตั้งคำถามต่อว่า “ทำอย่างไรจึงได้ผลผลิตโครงการ” คำตอบคือ “ปัจจัยนำเข้าที่ใช้”

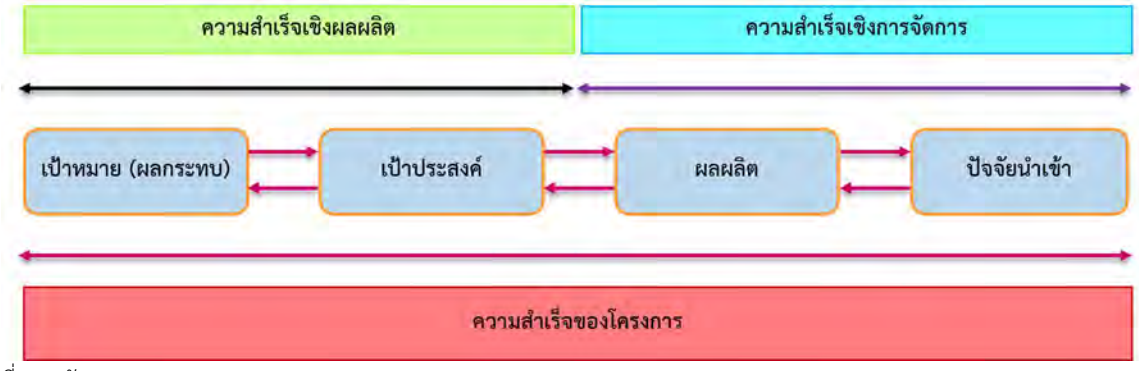
ในท้ายที่สุดจะสามารถตรวจสอบย้อนกลับจาก “ผลผลิตโครงการ” โดยตั้งคำถามว่า “ทำไม” ประกอบด้วย 1) ตั้งคำถามย้อนกลับว่า “ทำไมจึงต้องใช้ปัจจัยนำเข้า” คำตอบคือ “เพื่อให้ได้ผลผลิตโครงการ” 2) ตั้งคำถามต่อว่า “ทำไมต้องได้ผลผลิตโครงการ” คำตอบคือ “เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์

หรือผลลัพธ์” 3) ตั้งคำถามว่า “ทำไมต้องบรรลุเป้าประสงค์หรือผลลัพธ์” คำตอบคือ “เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือผลกระทบ”

ดังนั้น LFM จึงแสดงให้เห็นถึงสาเหตุและผลกระทบ (Cause-and-Effect) ระหว่างระดับชั้นของวัตถุประสงค์โครงการ และที่สำคัญที่สุดคือทำให้ทราบว่าโครงการ/แผนงาน/ มาตรการที่จัดทำขึ้นได้มีส่วนในการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือผลกระทบที่ต้องการหรือไม่ LFM มีประโยชน์เป็นอย่างมากในการพิจารณาความสำเร็จของโครงการ กล่าวคือ

- ความสำเร็จเชิงการจัดการ (Management Success) จะเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ใน LFM ระดับผลผลิตโครงการ (Project Outputs) และระดับปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการ (Project Inputs)

- ความสำเร็จเชิงผลผลิต (Product Success) จะเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ใน LFM ระดับเป้าหมายหรือผลกระทบของโครงการ และเป้าประสงค์หรือผลลัพธ์ของโครงการดัง**รูปที่ *2.4-2***

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

รูปที่ 2.4-2 กรอบแนวคิดในการวัดความสำเร็จโครงการโดยประยุกต์ใช้ LFM

2) เทคนิคแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

Outcome Mapping ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากแผนงาน เช่นเดียวกับ เทคนิค Logical Framework อย่างไรก็ตาม Outcome Mapping ได้รับการออกแบบมาเพื่อรับมือกับความซับซ้อนและเป็นตัวแบบที่ไม่ได้ดำเนินงานตามโมเดลเชิงเส้นของการเปลี่ยนแปลง

Outcome Mapping ได้รับการพัฒนาโดย The International Development Research Centre ของประเทศแคนาดา และคู่มือ Outcome Mapping ที่ครบถ้วนครอบคลุมถูกพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 2001 Outcome Mapping พยายามระบุและประเมินการเปลี่ยนแปลงของคน กลุ่ม และองค์กรที่เกิดจากแผนงานโดยตรง โดยไม่พยายามพิสูจน์สาเหตุหรือระบุแหล่งที่มาสำหรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น แต่พยายามที่จะแสดงการเชื่อมโยงเชิงตรรกะระหว่างการเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมของแผนงาน (Earl, 2001)

Outcome Mapping เป็นวิธีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการนี้ใช้หลักการของการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ทั้งในการออกแบบและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อส่งเสริมความเป็นเจ้าของและการใช้งานข้อค้นพบที่ได้ วิธีการนี้ถูกออกแบบให้เป็น “เครื่องมือสร้างจิตสำนึก สร้างฉันทามติ และเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) สำหรับผู้ที่ทำงานภายใต้แผนงานการพัฒนา”

บางคนนำวิธีการ Outcome Mapping มาใช้งานอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่บางคนใช้บางองค์ประกอบและหลักการบางอย่างเท่านั้น Outcome Mapping ถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือและวิธีการที่มีความซับซ้อน และถูกมองว่าเป็นทางเลือกนอกเหนือจาก Logical Framework และ Results-Based Management

วิธีการใช้งาน

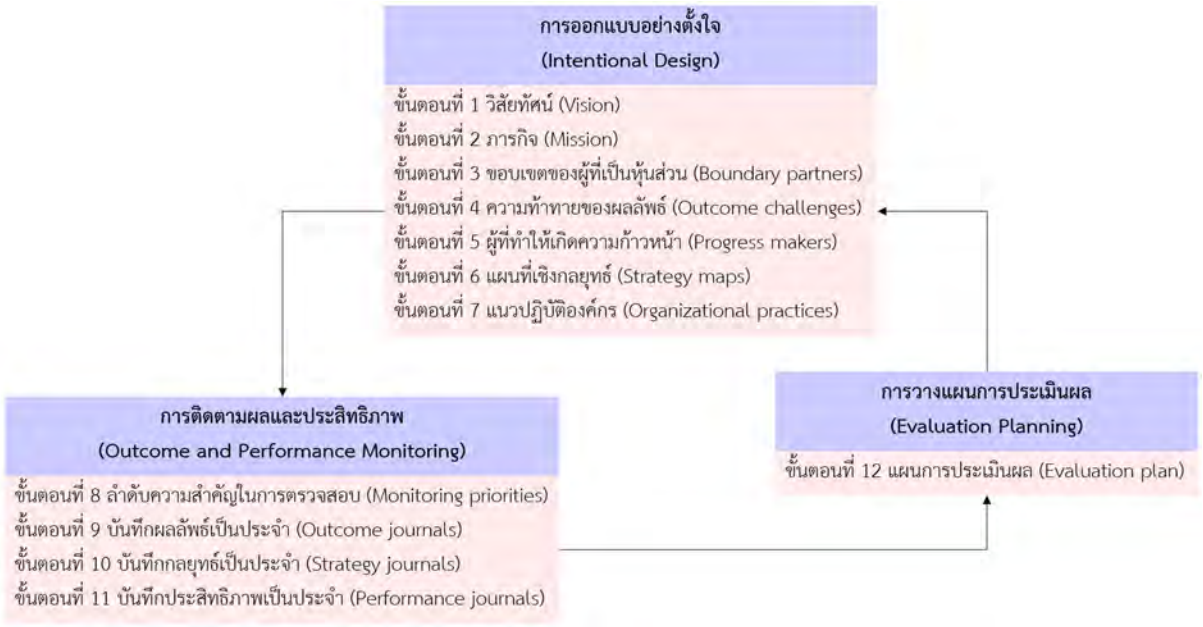
Outcome Mapping ได้รับการออกแบบมาเพื่อใช้ในตอนเริ่มต้นการดำเนินงานของแผนงาน โดยมีขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก คือ การออกแบบระบบติดตามประเมินผล โดยมีเจตนาที่จะสร้างความเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายที่แผนงานต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ โดยในขั้นตอนนี้จะช่วยตอบคำถาม 4 ข้อ คือ 1) อะไรคือวิสัยทัศน์ที่แผนงานต้องการให้การสนับสนุน (Contribute) 2) หุ้นส่วนการพัฒนาที่อยู่ในขอบเขตของแผนงานมีใครบ้าง 3) อะไรคือความเปลี่ยนแปลงที่แผนงานพยายามให้เกิดขึ้น 4) แผนงานจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

ขั้นตอนที่สอง คือ การติดตามผลลัพธ์และผลการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้จะทำให้ได้กรอบการทำงานสำหรับการติดตามการดำเนินการของแผนงาน และความคืบหน้าของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบรรลุ “ผลลัพธ์” ในขั้นตอนนี้จะใช้วิธีการให้หน่วยงานต่าง ๆ ประเมินตัวเอง

ขั้นตอนที่สาม คือ การวางแผนการประเมินผล ซึ่งเป็นการระบุลำดับความสำคัญของการประเมินผลและพัฒนาแผนการประเมินผล

ขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอนนี้จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ อยู่ภายใน สามารถสรุปได้ดัง**รูปที่ 2.5-3** แต่ละขั้นตอนเหล่านี้จะถูกบรรจุเอาไว้ในขั้นตอนการวางแผนติดตามประเมินผล โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครอบคลุมทุก ๆ ขั้นตอน โดยสามารถอธิบายแต่ละขั้นตอนของ Outcome Mapping ได้ดังนี้

ที่มา: ปรับปรุงจาก Earl, 2001

รูปที่ 2.4-3 ขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอน และขั้นตอนย่อย ๆ ที่อยู่ภายในกระบวนการ Outcome Mapping

ประการแรก **วิสัยทัศน์** การพัฒนา (ขั้นตอนที่ 1) ซึ่งจะสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาที่แผนงานคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น จะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ที่แผนงานหวังว่าจะช่วยทำให้เกิดขึ้นมา โครงการ/กิจกรรมภายใต้แผนงานควรมีส่วนช่วยในการบรรลุวิสัยทัศน์ ลำดับถัดไปคือการกล่าวถึง **ภารกิจ** (ขั้นตอนที่ 2) ที่อธิบายถึงวิธีการที่แผนงานตั้งใจสนับสนุนวิสัยทัศน์ คำอธิบายภารกิจจะระบุลักษณะที่แผนงานจะต้องสนองต่อวิสัยทัศน์ แต่จะยังไม่ระบุรายการกิจกรรมทั้งหมดที่แผนงานจะดำเนินการ จากนั้นระบุ**ขอบเขตของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง** (ขั้นตอนที่ 3) คือบุคคล กลุ่ม หรือ องค์กร ที่แผนงานจะต้องทำงานร่วมกัน (Interacts) โดยตรงมีโอกาสที่จะได้รับอิทธิพลจากแผนงาน ทั้งนี้ ขอบเขตของหุ้นส่วนการพัฒนาอาจมีเพียงองค์กรเดียว หรืออาจครอบคลุมบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายกลุ่ม

ส่วนในขั้นตอนที่ 4 เป็นการระบุถึง**ความท้าทายด้านผลลัพธ์** ที่กลุ่มหุ้นส่วนการพัฒนาจะได้รับจากแผนงาน โดยอธิบายถึงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของบุคคลกลุ่ม หรือสถาบันที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง หากแผนงานประสบความสำเร็จอย่างสูง ความท้าทายที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นการอธิบายที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม

จากนั้นจึงทำการระบุ **เครื่องหมายแสดงความก้าวหน้า** (ขั้นตอนที่ 5) สำหรับแต่ละกลุ่มหุ้นส่วนการพัฒนา สิ่งเหล่านี้สามารถพิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตั้งแต่ระดับต่ำสุดที่คาดหวังว่าจะเห็นหุ้นส่วนการพัฒนาตอบสนองแผนงานในช่วงต้น สิ่งที่อยากจะเห็น และสิ่งที่รัก (ฝัน) ที่จะเห็นหากแผนงานได้เข้าไปมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อหุ้นส่วนการพัฒนา

เครื่องหมายแสดงความก้าวหน้าเหล่านี้ **(ตารางที่ 2.4-2)** แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สามารถวัดได้ และจะแสดงความก้าวหน้าว่าการดำเนินการมีโอกาสไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการของแผนงานหรือไม่ สิ่งนี้ถูกออกแบบมาเพื่อแสดงความก้าวหน้าในฐานะเครื่องหมาย (Markers) แทนที่จะเป็นตัวชี้วัดแต่ละตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่พบได้จากการใช้เทคนิค Logical Framework

ตารางที่ 2.4-2 เครื่องหมายแสดงความก้าวหน้าในการบรรลุผลลัพธ์

สิ่งที่คาดหวังว่าจะได้เห็นจาก พันธมิตร ...	- ดำเนินการฝึกอบรมเพื่อโต้ตอบกับชุมชนได้ดีขึ้น
	- เชิญชุมชนเข้าร่วมให้ความคิดเห็น
	- ตรวจเยี่ยมชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบเป็นประจำ
สิ่งที่อยากจะเห็นจากพันธมิตร ...	- การพัฒนานโยบายและความตกลงสำหรับการมีส่วนร่วมกับชุมชน
	- การรับความคิดเห็นจากชุมชน และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน
	- การประชุมกันเป็นประจำเพื่อพิจารณาความคิดเห็นและข้อแนะนำจากชุมชน
	- การแก้ไขโครงการตามความคิดเห็นของชุมชน
สิ่งที่รัก (ฝัน) ที่จะเห็นจาก พันธมิตร ...	- การพัฒนาโครงการและแผนงานควบคู่ไปกับชุมชน
	- เชิญตัวแทนชุมชนเข้าสู่การประชุมเพื่อการตัดสินใจ
	- รับผิดชอบต่อชุมชนด้วยการรายงานความคืบหน้าและบทเรียนที่ได้เรียนรู้ให้ชุมชนได้รับรู้อย่างสม่ำเสมอ

ในขั้นตอนที่ 6 **แผนที่เชิงยุทธศาสตร์** จะได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อระบุยุทธศาสตร์ที่แผนงานใช้เพื่อให้สามารถบรรลุความสำเร็จของความท้าทายด้านผลลัพธ์แต่ละรายการ ทั้งนี้ ความท้าทายด้านผลลัพธ์ส่วนใหญ่จะใช้ชุดของยุทธศาสตร์แบบผสมผสาน (Mixed Set of Strategies) เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้มีศักยภาพในการประสบความสำเร็จมากขึ้น ส่วนจุดมุ่งหมายของขั้นตอนที่ 7 คือการระบุ**วิธีการปฏิบัติงานขององค์กร**ที่จะทำให้การดำเนินการแผนงานมีประสิทธิภาพ แนวทางปฏิบัติขององค์กรจะอธิบายถึงประสิทธิภาพขององค์กรที่มีศักยภาพในการสนับสนุนหุ้นส่วนการพัฒนา และรักษาการเปลี่ยนแปลงอันพึงปรารถนาที่เกิดจากการแทรกแซง/ การพัฒนาให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

จากนั้นจะมีการระบุ**ลำดับความสำคัญของการติดตามและประเมินผล** (ขั้นตอนที่ 8) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้เวลาและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับสิ่งที่จำเป็นมากที่สุด การจัดลำดับความสำคัญในการติดตามการดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 1) การติดตามการนำแผนไปปฏิบัติของหน่วยงาน 2) ความความคืบหน้าสู่ผลลัพธ์ที่หุ้นส่วนการพัฒนากำลังบรรลุถึง และ 3) ยุทธศาสตร์ที่แผนงานใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มหุ้นส่วนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 9-11 ประกอบด้วยการพัฒนารายงานเพื่อติดตามความคืบหน้า 3 ด้าน ดังที่อธิบายไว้ข้างต้น ประกอบด้วย รายงานแรก คือ **รายงานผลลัพธ์**ที่เกิดขึ้นกับหุ้นส่วนการพัฒนา รวมถึงเครื่องหมายแสดงความคืบหน้าที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 5 โดยคำอธิบายของระดับการเปลี่ยนแปลงอาจเป็น

“ระดับต่ำ” “ปานกลาง” หรือ “สูง” รวมถึงการบันทึกสถานที่ และบันทึกว่ากลุ่มใดที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง

จากนั้นเพื่อให้แผนงานมีวิธีการที่เป็นระบบในการตรวจสอบการดำเนินการในการสนับสนุนหุ้นส่วนการพัฒนา จะต้องมีการจัดทำ**รายงานยุทธศาสตร์ที่สามารถปรับเปลี่ยน**ได้ รายงานนี้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ใช้ และจะถูกบันทึกในระหว่างการประชุมติดตามแผนงาน เช่นเดียวกับ **รายงานผลการดำเนินงาน** ที่จะถูกสร้างขึ้นสำหรับแผนงาน เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานจะถูกบันทึกในระหว่างการประชุมติดตามผลการดำเนินงานด้วยเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนสุดท้าย (ขั้นตอนที่ 12) คือการพัฒนา**แผนการประเมินผล** ที่มีการกำหนดเค้าโครงประเด็นที่ทำการประเมินผล วิธีการใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบ ข้อคำถาม แหล่งข้อมูล และวิธีการที่ใช้ในการประเมินผล ทีมที่ทำการประเมินผล วันที่จะดำเนินการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการประเมินผล

3) เทคนิคการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

การประเมินผลกระทบ คือ การระบุอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับผลกระทบทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ ทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ สามารถใช้กับระดับครัวเรือน สถาบัน และสภาพแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมการพัฒนา อาทิ โครงการหรือแผนงาน การประเมินผลกระทบช่วยให้เข้าใจขอบเขตของกิจกรรมที่เข้าถึงสมาชิกในชุมชน และขนาดของผลกระทบที่มีต่อสวัสดิการของผู้คนได้ดีขึ้น

การประเมินผลกระทบอาจดำเนินการได้ตั้งแต่การสำรวจตัวอย่างขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบประชากรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ และกลุ่มควบคุม โดยเปรียบเทียบก่อนและหลัง หรืออาจเป็นการประเมินอย่างรวดเร็วด้วยประชากรขนาดเล็ก ๆ และการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การประเมินผลกระทบจากการสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความสำคัญ (Key Informants) วิเคราะห์กรณีศึกษาและประเมินจากข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่

3.1) ประโยชน์ของตัวแบบการประเมินผลกระทบ

1. สามารถวัดผลลัพธ์และผลกระทบของกิจกรรมและแยกแยะสิ่งเหล่านี้จากอิทธิพลของปัจจัยภายนอกอื่น ๆ

2.ช่วยในการให้ความกระจ่างชัดว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกิจกรรม โครงการ/แผนงานมีเหตุมีผลหรือไม่

3. ทำให้เกิดข้อมูลสำหรับการตัดสินใจว่าจะขยาย ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกโครงการ แผนงาน หรือนโยบาย

4. สะท้อนบทเรียนสำหรับปรับปรุงการออกแบบและการจัดการแผนงานโครงการในอนาคต

5. ทำให้เกิดชุดข้อมูลในการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการพัฒนาในแต่ละทางเลือก

6. เสริมสร้างความตระหนักรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลที่เกิดขึ้นให้กับทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.2) ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการประเมินผลภายใต้ตัวแบบการประเมินผลกระทบ

ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการประเมินผลภายใต้ตัวแบบการประเมินผลกระทบ สามารถสรุปได้ดัง**ตารางที่ 2.4-3**

ตารางที่ 2.4-3 ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการประเมินผลภายใต้ตัวแบบการประเมินผลกระทบ

ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
1. แสดงให้เห็นถึงขนาดผลลัพธ์และผลกระทบสำหรับกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ในแต่ละกลุ่ม แต่ละภูมิภาค หรือแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ	1. บางแนวทางมีราคาแพงมากและใช้เวลานาน ถึงแม้จะมีวิธีการที่เร็วกว่าและประหยัดกว่าแต่ยังจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิคที่มีระเบียบวิธีที่เข้มแข็ง
2. ให้คำตอบสำหรับคำถามในการพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ 1) การพัฒนาสามารถสร้างความแตกต่างในระดับใด 2) ผลลัพธ์ที่เป็นผลจากการพัฒนาคืออะไร 3) จะสามารถดำเนินการอย่างไรให้ดีขึ้นกว่าเดิม	2. ในกรณีที่ผู้มีอำนาจการต้องการข้อมูลสำหรับการตัดสินใจที่รวดเร็ว แนวทางนี้อาจมีอรรถประโยชน์น้อยลง
3. เป็นการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีความเข้มงวดในด้านระเบียบวิธี ทำให้ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจมีความมั่นใจในการตัดสินใจ	

ที่มา: ที่ปรึกษา, 2564

4) เทคนิคการวิเคราะห์ห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Results Chains Analysis)

เทคนิคการวิเคราะห์ห่วงโซ่ผลลัพธ์ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ ที่เกิดจากการดำเนินงานภายใต้แผนงาน โครงการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาห่วงโซ่ผลลัพธ์เบื้องต้น เริ่มต้นด้วยการพัฒนาห่วงโซ่แบบง่าย ๆ (หรืออาจจะยังไม่สมบูรณ์) บนพื้นฐานของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นเพียงการแปลงปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็น “ผลที่เกิดขึ้น” โดยปัจจัยเหล่านี้ โดยทั่วไป คือ ปัจจัยที่เป็นกลาง ๆ (อาทิ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล) หรือ อาจจะเป็นปัจจัยด้านลบ (อาทิ ความอ่อนแอด้านประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร) ในขณะที่ผลที่เกิดขึ้น (Results) อาจอยู่ในรูปของความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น (อาทิ บุคลากรมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น) โดย

Results Chain ที่ไม่ซับซ้อนนี้จะอยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ดังตัวอย่าง**รูปที่ 2.5-4**

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

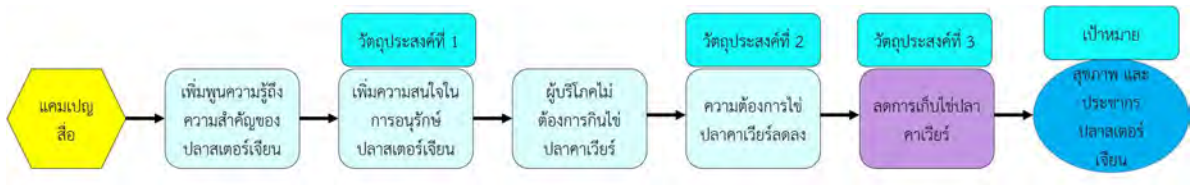
รูปที่ 2.4-4 การแปลงห่วงโซ่แนวคิดเป็นห่วงโซ่ผลลัพธ์เบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเชื่อมโยงห่วงโซ่ผลลัพธ์ ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด คือ การทำห่วงโซ่ผลงานให้เสร็จสมบูรณ์ โดยเพิ่มผลงานขั้นกลางที่จำเป็นทั้งหมด โดยอาศัยตรรกะ “ถ้า...ดังนั้น หรือ If...Then” ที่ชัดเจนและมีเหตุผล ซึ่งตามปกติสามารถดำเนินการได้หลายวิธี วิธีการหนึ่ง คือ การทำงานจากซ้ายไปขวา โดยตั้งคำถามว่า ผลลัพธ์ขั้นกลางของยุทธศาสตร์ควรเป็นอย่างไร อะไรคือผลลัพธ์ขั้นกลางที่จะสร้างขึ้น และผลลัพธ์ใดที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมเพื่อลดภาวะคุกคามหรืออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

อีกวิธีการหนึ่ง คือ ทำงานจากขวาไปซ้าย โดยตั้งคำถามว่าอะไรที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเพื่อลดภัยคุกคามหรืออุปสรรค ผลลัพธ์อะไรที่จำเป็นต้องทำให้เกิดขึ้น เป็นต้น อีกวิธีการหนึ่ง คือ การระดมสมองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ขั้นกลางแล้วจัดวางลงบนห่วงโซ่ตลอดทั้งห่วงโซ่ เพื่อให้มีความชัดเจนกับตรรกะเชิงสาเหตุและผลหรือตรรกะ “ถ้า...ดังนั้น” ที่เชื่อมโยงระหว่างผลงานแต่ละคู่ จะมีการตรวจสอบให้แน่ใจว่าการเชื่อมโยงเหล่านี้มีความเป็นเหตุเป็นผล (เช่น การเพิ่มความรู้ควรจะเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ) และไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียงลำดับเรื่องราว (เช่น หน่วยงานคุ้มครองสตรีจะทำงานเพื่อลดความต้องการโสเภณีเด็กในประเทศก่อนจะพยายามจะลดความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ)

ในกรณีที่ต้องการพัฒนายุทธศาสตร์ใหม่ สำหรับภัยคุกคามที่ไม่ได้ระบุเอาไว้ในอดีต ควรดำเนินการพัฒนาห่วงโซ่ผลที่เกิดขึ้นจากขวาไปซ้ายเพื่อให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องทำให้สำเร็จเพื่อลดผลกระทบของภัยคุกคามที่มีต่อเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น หากกำลังเริ่มต้นระบุว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นภัยคุกคามต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล ดังนั้น จึงจำเป็นต้องระบุว่า การพัฒนาที่อยู่อาศัยกำลังสร้างความเสื่อมโทรมให้กับระบบนิเวศชายฝั่ง เนื่องจากไม่ได้มีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ที่เหมาะสม (ซึ่งสามารถทำให้ดีขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดีกว่า) หรือหากปัญหาปัจจุบัน คือ โรงงานบำบัดน้ำเสียมีการใช้งานหนักเกินไปและการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ปัญหานี้มีความรุนแรงมากขึ้น (ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะเพื่อปรับปรุงโรงงานเหล่านี้ให้ดีขึ้น) อย่างไรก็ตาม หากมีความเข้าใจภัยคุกคามเป็นอย่างดีและมีประสบการณ์สองถึงสามปีในการนำยุทธศาสตร์ที่มีความจำเพาะเจาะจงไปสู่การปฏิบัติ การสร้างห่วงโซ่ผลงานจากซ้ายไปขวาก็อาจทำได้ง่ายกว่า ดัง**รูปที่ 2.5-5** ทีมงานโครงการลุ่มน้ำบลูริเวอร์รู้สึกว่าหากสามารถเพิ่มความรู้

ของผู้บริโภคเกี่ยวกับปลาสเตอร์เจียนได้ สิ่งนี้จะเพิ่มความสนใจในการอนุรักษ์ปลาสเตอร์เจียนซึ่งจะเปลี่ยนความต้องการไข่ปลาคาร์เวียร์ของผู้บริโภคให้ลดลงได้ และทำให้ประชากรปลาสเตอร์เจียนมีจำนวนมากขึ้นและลดความเสี่ยงในการสูญพันธ์ของปลาชนิดนี้

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

รูปที่ 2.4-5 การเชื่อมโยงห่วงโซ่ผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบว่า “Results Chain” ที่สร้างขึ้นเป็น “Results Chain” ที่ดีหรือไม่ โดย “Results Chain” ที่ดีควรเป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้:

- มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น (Results Oriented): กล่องต่าง ๆ ควรบรรจุผลลัพธ์ที่ต้องการ (เช่น ลดการล่า) และไม่ใช่การดำเนินกิจกรรม (เช่น ดำเนินการศึกษา)

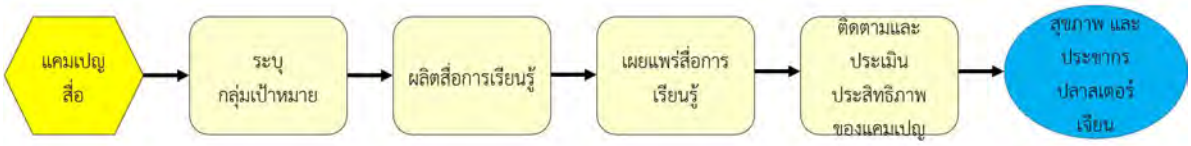
- มีการเชื่อมโยงเชิงสาเหตุ: มีการเชื่อมต่อที่ชัดเจนว่า “ถ้า...แล้ว” ระหว่างกล่องผลลัพธ์แต่ละกล่องอย่างต่อเนื่อง

- แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง: แต่ละกล่องควรแสดงถึงความหวังเกี่ยวกับความสำเร็จเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (เช่น ดีขึ้น เพิ่มขึ้น หรือ ลดลง)

- มีความสมบูรณ์อย่างมีเหตุมีผล: มีกล่องผลลัพธ์อย่างเพียงพอสำหรับการสร้างการเชื่อมโยงแบบมีตรรกะแต่ไม่ควรมีมากจนทำให้ “Results Chain” มีความซับซ้อนมากเกินไป

- เรียบง่าย: ในแต่ละกล่องควรมีเพียงผลลัพธ์เดียว

สำหรับการทำงานในขั้นตอนนี้ ควรมีการตรวจสอบ “Results Chain” ที่พัฒนาขึ้นมากับเกณฑ์ “Results Chain ที่ดี” เพื่อให้แน่ใจว่า มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรต้องแน่ใจว่า “Results Chain” มุ่งเน้นผลลัพธ์ เนื่องจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในการพัฒนา “Results Chain” คือ ผู้ที่จัดทำมักระบุรายการกิจกรรมทั้งหมดที่ต้องทำเพื่อนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการพัฒนา “Implementation Chain” ไม่ใช่การพัฒนา “Results Chain” ทั้งนี้ “Implementation Chain” จะไม่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลเชิงตรรกะที่เชื่อมโยงยุทธศาสตร์กับผลกระทบที่ต้องการแต่เป็นการร้อยเรียงกระบวนการทำงาน ดังนั้น “Implementation Chain” จึงไม่ได้ให้สมมติฐานที่จะต้องทดสอบเพื่อให้ทราบว่ายุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นสามารถใช้งานได้หรือไม่ ดังตัวอย่าง**รูปที่ 2.4-6**

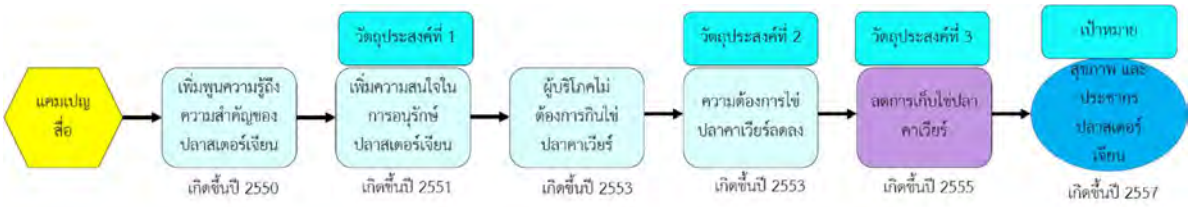

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

รูปที่ 2.4-6 ตัวอย่างห่วงโซ่การดำเนินงานที่ไม่ใช่ ห่วงโซ่ผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาผลลัพธ์ที่สำคัญไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ที่ดี

ผลลัพธ์แต่ละรายการในห่วงโซ่ผลลัพธ์ เป็นสถานที่ที่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ได้ แต่ในความเป็นจริง คือ ไม่จำเป็นต้องเอาทุกผลลัพธ์มากำหนดวัตถุประสงค์ แต่อย่างไรก็ตาม หากสามารถรู้อย่างชัดเจนว่าผลลัพธ์ใดมีความจำเป็นสำหรับสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ก็ย่อมเป็นเรื่องที่ดีที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของผลลัพธ์ดังกล่าว และจำเป็นต้องกำหนดให้ผลลัพธ์ดังกล่าวนี้เป็นผลลัพธ์สำคัญของห่วงโซ่ผลลัพธ์นี้ ความสำคัญคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้วิจารณญาณในการพิจารณาว่าผลลัพธ์ใดในห่วงโซ่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับผลลัพธ์เหล่านี้ อย่างน้อยที่สุด คือ ควรเลือกผลลัพธ์ที่คิดว่าจะไม่เกิดผลกระทบที่ต้องการให้เกิดขึ้นหากไม่มีผลลัพธ์นี้ ส่วนที่เหลืออาจไม่จำเป็นต้องกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดวัตถุประสงคในการลดภัยคุกคาม (ระบุในกล่องสีม่วง) และโดยทั่วไปจะแนะนำให้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในจุดต่าง ๆ ที่หลากหลายในห่วงโซ่ผลลัพธ์ **ดังรูปที่ 2.5-7**

ที่มา: ปรับปรุงจาก Baccarini, 1999

รูปที่ 2.4-7 การกำหนดวัตถุประสงค์โดยพิจารณาจากผลลัพธ์สำคัญจากห่วงโซ่ผลลัพธ์

นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจกรอบเวลาในการเกิดขึ้นของแต่ละผลลัพธ์ในห่วงโซ่ผลลัพธ์ ตามกฎทั่วไป เมื่อมีการพัฒนา (ร่าง) วัตถุประสงค์ ควรมีตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับเกณฑ์การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดี ดังนี้

1) มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Results Oriented) โดยระบุการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นสำหรับการคุกคามหรือปัญหาอุปสรรคที่สำคัญและปัจจัยอื่น ๆ ที่ผลต่อเป้าหมายด้านผลกระทบของโครงการหนึ่งโครงการหรือหรือมากกว่า

2) ระบุกรอบเวลา (Time Limited) ที่สามารถบรรลุได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) สามารถวัดได้ (Measurable) สามารถกำหนดวิธีการวัดที่เชื่อมโยงกับมาตรวัดมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง (อาทิ เป็นตัวเลข เป็นร้อยละ เป็นสัดส่วน หรือทั้งหมด หรือ นอกเหนือจากนี้)

4) มีความเจาะจง (Specific) มีการกำหนดนิยามชัดเจนเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องในโครงการมีความเข้าใจเหมือนกันว่า “คำศัพท์” ที่ถูกระบุเอาไว้ในวัตถุประสงค์หมายถึงอะไร

5) สามารถปฏิบัติได้ (Practical) วัตถุประสงค์ที่กำหนดควรสามารถปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานรับผิดชอบและพื้นที่ดำเนินการโครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อติดตามและประเมินประสิทธิผลของยุทธศาสตร์

เมื่อมีการพัฒนาห่วงโซ่ผลลัพธ์และมีการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์และเป้าหมายผลกระทบเข้าด้วยกันแล้ว ควรมีการระบุตัวชี้วัดที่ควรใช้เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของยุทธศาสตร์ ด้วยการพัฒนาห่วงโซ่ผลลัพธ์และการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ดี จะทำให้ง่ายต่อการกำหนดตัวชี้วัดที่มีความจำเพาะเจาะจงและสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยสามารถนำมาจากการระบุวัตถุประสงค์ที่ดีได้โดยตรง

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำเอกสารการดำเนินงาน

เมื่อสามารถพัฒนาห่วงโซ่ผลลัพธ์ได้แล้ว ควรมีการบันทึกสิ่งที่ทำขึ้นมาโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดทำแผนภูมิความเชื่อมโยงของห่วงโซ่ผลลัพธ์ โดยอาจใช้โปรแกรม Word หรือ PowerPoint รวมทั้งเขียนคำอธิบายความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์ ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เป็นเป้าหมายของห่วงโซ่ผลลัพธ์เพื่อให้ผู้อื่นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำห่วงโซ่ผลลัพธ์เกิดความเข้าใจสมมติฐาน รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์เป็นเอกสารสำหรับการระดมความคิดเห็น และการตัดสินใจสำหรับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นทางการ

2.4.5 ตัวแบบการประเมินผลที่เลือกใช้สำหรับการติดตามและประเมินผล SEA ของประเทศไทย

เนื่องจากตัวแบบที่นำเสนอในหัวข้อ 2.5.4 ทั้ง 4 เทคนิคเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับผล (Result) ในระดับต่าง ๆ มากกว่าการมุ่งเน้นกระบวนการ (Process) และไม่มีตัวแบบใดเลยที่ให้ความสำคัญกับบริบท (Context) อาทิ LFM ให้ความสำคัญกับระดับชั้นของวัตถุประสงค์ (Hierarchy of Objective) ตัวแบบ Outcome Mapping ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ ตัวแบบ Impact Analysis ให้ความสำคัญกับผลกระทบ ส่วน Result Chain Analysis ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และผลกระทบ

ดังนั้น ที่ปรึกษาจึงพิจารณาว่าตัวแบบด้านการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสมที่สุดนำมาประยุกต์ใช้เพื่อติดตามและประเมินผลโครงการ SEA ของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ OECD ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น คือ **ตัวแบบ CIPP Model (Context; Inputs; Processes; Produces)** โดยมีความเป็นมาและคุณสมบัติกับการประเมินผลโครงการ SEA ซึ่งเป็นโครงการที่มีลักษณะ Process Based ที่มุ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของโครงการตั้งแต่บริบท คือ การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดวัตถุประสงค์ (Sustainable Objective) กระบวนการ คือ การกำหนดขอบเขต (Scoping) การระบุและการประเมินทางเลือก (Alternative Development & Assessment) การกำหนดมาตรการความยั่งยืน (Sustainability Measures) การมีส่วนร่วม (Participation) และผลลัพธ์ คือ การนำ

SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน และการติดตามประเมินผล เนื่องจากตัวแบบ CIPP มีองค์ประกอบที่สอดรับกับองค์ประกอบเชิงโครงสร้างของโครงการ SEA โดยมีรายละเอียดประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

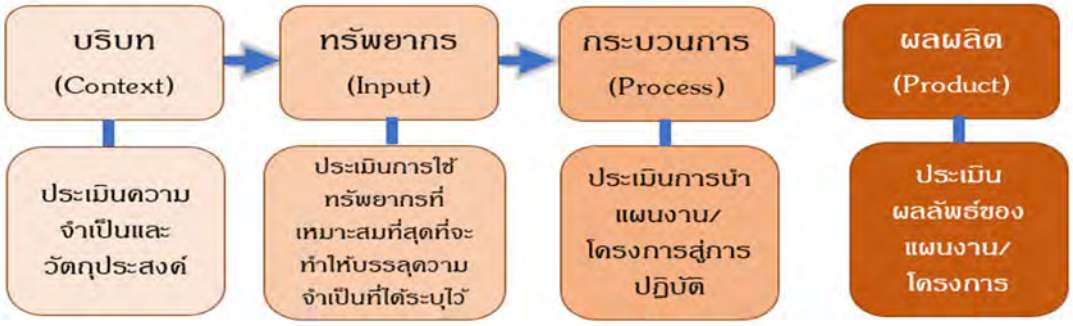
1) ความเป็นมา

ตัวแบบ CIPP Model (Context; Inputs; Processes; Produces) ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 1960 ในฐานะทางเลือกหนึ่งในการประเมินผลที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในขณะนั้น โดยมีการอธิบายแนวทางการประเมินผลตามตัวแบบนี้อย่างละเอียดในหนังสือชื่อ Educational Evaluation and Decision Making (Stufflebeam et al., 1971) ตัวแบบ CIPP เป็นตัวแบบการประเมินผลที่อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่มองว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการประเมินผลไม่ใช่เพื่อการพิสูจน์ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่ให้ความสำคัญสูงสุดกับการยกระดับผลการดำเนินงานในอนาคตให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา โดยหลักการพื้นฐานการใช้ตัวแบบ CIPP Model มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ที่รับผิดชอบแผนงานให้ได้รับประโยชน์และใช้ผลสะท้อนจากการประเมินในการบรรลุจุดมุ่งหมายที่สำคัญ หรือ อย่างน้อยดำเนินการให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญ

CIPP Model ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากความพยายามในการประเมินโครงการซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านการเงินผ่าน The Elementary and Secondary Education Act of 1965 (ESEA) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้สนับสนุนเงินงบประมาณหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ ให้กับโรงเรียนในระดับ Districts ทั่วทั้งสหรัฐอเมริกาโดยมีเป้าประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาให้กับนักเรียน และดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับประถมและระดับมัธยมทั้งระบบ

2) องค์ประกอบและการทำงานของตัวแบบ CIPP Model

ในการทำความเข้าใจตัวแบบ CIPP Model ซึ่งให้ความสำคัญกับการประเมินผล 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บริบท (Context) ทรัพยากรนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Processes) และ ผลผลิต (Products) รายละเอียดดัง**รูปที่ 2.4-8**

ที่มา: ปรับปรุงจาก Stufflebeam et al., 1971

รูปที่ 2.4-8 กระบวนการประเมินโดยใช้ CIPP Model

โดยทั้ง 4 องค์ประกอบของ CIPP Model มีความสำคัญและมีบทบาทในการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินโครงการ โดย Stufflebeam (2003) ได้พิจารณาว่า

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation)

วัตถุประสงค์ในการประเมินผลบริบท คือ เป็นการประเมินความพร้อมของสภาพแวดล้อมโดยรวม (Overall Environment Assessment) ของโครงการ เป็นการตรวจสอบจุดมุ่งหมายในปัจจุบันและการจัดลำดับความสำคัญ รวมทั้งประเมินว่าวัตถุประสงค์ที่ได้มีการกำหนดเอาไว้เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นที่ได้มีการประเมินเอาไว้แล้วหรือไม่

การประเมินบริบทมักจะกล่าวถึงในฐานะการประเมินความจำเป็นในการดำเนินโครงการ (Needs Assessment) โดยตั้งคำถามว่า “อะไรที่จำเป็นต้องทำให้สำเร็จ” รวมทั้งช่วยในการประเมินปัญหา ทรัพย์สิน และโอกาส พิจารณาจาก Stufflebeam and Shinkfield (2007) การประเมินบริบท คือ การกำหนดความเกี่ยวข้องของบริบท การกำหนดประชากรเป้าหมาย และประเมินความจำเป็นของประชากรเป้าหมายการกำหนดโอกาสที่จะตอบสนองความจำเป็น การวินิจฉัยปัญหาในการตอบสนองความจำเป็น และตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของโครงการเพียงพอที่จะตอบสนองความจำเป็นของประชากรเป้าหมายหรือไม่ โดยวิธีการในการประเมินบริบท สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการวิเคราะห์ระบบ การสำรวจ การทบทวนเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ การรับฟังความคิดเห็น การสัมภาษณ์ การวินิจฉัย และการใช้ Delphi Technique (Dalkey and Helmer, 1963)

2) การประเมินทรัพยากรนำเข้า (Inputs Evaluation)

วัตถุประสงค์ในการประเมินทรัพยากรนำเข้าคือเพื่อช่วยในการกำหนดแผนงานที่จำเป็นต้องดำเนินการ โดยในระหว่างการประเมินทรัพยากรนำเข้า ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประเมิน และผู้มีส่วนได้เสียจะกำหนดหรือคิดค้นแนวทางที่มีศักยภาพที่จะดำเนินโครงการ จากนั้น จะทำการประเมินศักยภาพของแนวทางการดำเนินงานและจัดทำแผนในการดำเนินงาน

การประเมินทรัพยากรนำเข้า ช่วยในการกำหนดโครงการที่สอดคล้องกับความจำเป็น โดยตั้งคำถามว่า “จะสามารถตอบสนองความจำเป็นให้สำเร็จได้อย่างไร” รวมทั้งกำหนดกระบวนการและยุทธศาสตร์ที่มีโอกาสนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการได้มากที่สุด ผลที่ตามมาคือ การอธิบายและประเมินศักยภาพของระบบในปัจจุบัน เพื่อค้นหาและตรวจสอบวิธีการที่สอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่ พร้อมทั้งเสนอแนะโครงการเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นทางเลือกในการพัฒนา ผลที่ได้จากขั้นตอนการประเมินทรัพยากรนำเข้าคือโครงการถูกออกแบบให้สอดคล้องในการตอบสนองความจำเป็น การประเมินผลในขั้นตอนนี้ต้องการแผนการดำเนินงานโครงการที่ค่อนข้างสมบูรณ์สำหรับการประเมินผลโครงการที่ได้มีการดำเนินการไปแล้ว

การประเมินทรัพยากรนำเข้า ครอบคลุมทั้ง การตรวจสอบความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมด้านงบประมาณ และกรอบระยะเวลาในการดำเนินงาน รวมทั้งยุทธศาสตร์และกระบวนการในการดำเนินงาน หัวใจสำคัญของการประเมินทรัพยากร

ครอบคลุมแผนงานที่เกี่ยวข้อง การศึกษาความเหมาะสม แนวทางอื่น ๆ ที่เป็นทางเลือก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานความคุ้มค่าของโครงการ โดยสามารถดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดูงานโครงการตัวอย่าง หรือทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ อาทิ Cost Analysis, Logic Model, Program Evaluation and Review Techniques (PERT) (Stufflebeam and Shinkfield, 2007)

3) การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Processes Evaluation)

การประเมินผลกระบวนการดำเนินงานโครงการ จะดำเนินการด้วยการตั้งคำถามว่า “งานที่กำลังดำเนินการจะสำเร็จหรือไม่” แล้วดำเนินการตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานของโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน วัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ครอบคลุม การจัดทำเอกสารกระบวนการและนำเสนอผลสะท้อนในประเด็นต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง ประกอบด้วย 1) ขอบเขตกิจกรรมที่ได้กำหนดเอาไว้ได้มีการดำเนินการ และ 2) มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงแผนหรือไม่ นอกจากนี้แล้ว วัตถุประสงค์ของการประเมินกระบวนการอีกประการหนึ่งคือ การประเมินขอบเขตที่ผู้รับผิดชอบยอมรับและสามารถรับผิดชอบตามบทบาทของตนเองได้

วิธีการประเมินกระบวนการจะครอบคลุม การติดตามและระบุกระบวนการที่เป็นปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องที่ไม่ได้มีการคาดการณ์เอาไว้ การอธิบายถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม สำหรับการปรับเปลี่ยนแผนงานให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง การจัดทำเอกสารเพื่ออธิบายกระบวนการดำเนินงานในขั้นการปฏิบัติ การปฏิสัมพันธ์และการสังเกตการณ์การดำเนินงานของผู้ที่รับผิดชอบดำเนินโครงการ (Stufflebeam and Shinkfield, 2007) ส่วนเทคนิคที่ใช้ในการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย การสังเกตการณ์ในพื้นที่ดำเนินโครงการ การสัมภาษณ์ผู้ที่รับผิดชอบโครงการ การใช้แบบสอบถาม การให้คะแนน การวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ การบันทึกภาพ การศึกษากรณีศึกษา การสัมภาษณ์กลุ่ม การให้ผู้รับผิดชอบโครงการประเมินตัวเองร่วมกับทีมงาน และการประเมินการเบิกจ่ายงบประมาณ

การประเมินกระบวนการมีความสำคัญในการติดตามประเมินผลเนื่องจาก 1) ทำให้ได้รับข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนโครงการที่มาจากพื้นที่ดำเนินการโครงการ และ 2) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความเติบโตของสมรรถนะและทักษะความเป็นมืออาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจกัน ความร่วมมือกัน ที่สามารถส่งเสริมให้โครงการมีความยั่งยืนในระยะยาว

4) การประเมินผลผลิต (Products Evaluation)

การประเมินผลผลิต เป็นการอธิบายและประเมินผลลัพธ์ (Outcomes) ของโครงการ โดยตั้งคำถามว่า “โครงการประสบความสำเร็จแล้วหรือยัง” และเป็นการประเมินที่คล้ายคลึงกับการประเมินผลลัพธ์ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลผลิต คือ เพื่อวัด เพื่อแปลความหมาย และเพื่อตัดสินผลลัพธ์ของโครงการ โดยการประเมินคุณธรรม (Merit) คุณค่า (Worth) ความสำคัญ (Significance) และ

ความตรงไปตรงมา (Probity) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยืนยันขอบเขตที่ความจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับการตอบสนอง

Stufflebeam & Shinkfield (2007) ได้ให้คำแนะนำว่า ควรใช้การผสมผสานเทคนิคต่าง ๆ ในการประเมินกลุ่มผลลัพธ์ที่มีความซับซ้อน การดำเนินการด้วยวิธีการดังกล่าวจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อค้นพบที่หลากหลาย ขอบเขตของเทคนิคที่กว้างขวางมีความเหมาะสมกับการประเมินผลผลิต ประกอบด้วย รายงานและบันทึกผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การสัมภาษณ์ผู้ได้รับประโยชน์ และผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ การศึกษากรณีตัวอย่าง การรับฟังความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์เอกสารและบันทึก การวิเคราะห์ภาพถ่าย การทดสอบใช้งาน การให้คะแนน การเปรียบเทียบต้นทุนและผลลัพธ์ เป็นต้น

การประเมินผลผลิต สามารถตอบสนองเป้าประสงค์สำคัญในการติดตามประเมินผลอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ทำให้ได้รับข้อมูลโดยสรุปที่สามารถใช้ในการตัดสินระดับคุณธรรมและผลกระทบของโครงการที่ได้มีการติดตามประเมินผล 2) ทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นระบบที่สามารถใช้ในการปรับปรุงและยกระดับการนำโครงการไปปฏิบัติในอนาคต และ 3) ทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกในการทำให้โครงการมีความยั่งยืนและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงการให้มีความเหมาะสมสูงสุด

2.5 บทสรุปจากการทบทวนวรรณกรรม

2.5.1 การทบทวนประสบการณ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของต่างประเทศ

1) บทสรุปจากประสบการณ์ต่างประเทศ

1.1) ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ

การทบทวนประสบการณ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของต่างประเทศ จำนวน 14 ประเทศ สรุปได้ว่า

(1) ด้านระเบียบกฎหมาย

ทุกประเทศมีระบบกฎหมายหรือระเบียบที่ส่งเสริมความเป็นทางการของระบบ SEA จึงสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นทางการและการมีกฎหมายรองรับเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อน SEA โดยประเทศกลุ่มใหญ่ที่สุด (6 จาก 14 ประเทศ) มีการจัดทำกฎหมาย SEA ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ และส่วนใหญ่ (9 จาก 14 ประเทศ) ออกเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SEA ในระดับพระราชบัญญัติ (Act) ส่วนที่เหลืออาจออกในรูปแบบพระราชกฤษฎีกา คำสั่งคณะรัฐมนตรี และระเบียบ (มักอยู่ในกลุ่มสหภาพยุโรปที่มี EU Directive กำกับอยู่แล้ว)

(2) การจัดทำคำแนะนำ (Guidance)

พบว่าสามารถจัดกลุ่มการจัดทำคำแนะนำของประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) มีการจัดทำคำแนะนำการจัดทำ SEA ทั่วไป โดยพบว่ามีประเทศที่มีการจัดทำคำแนะนำ SEA ในลักษณะที่เป็นคำแนะนำทั่วไป (General Guidance) มีจำนวนถึง 10 ประเทศจาก 14 ประเทศ 2) กลุ่มที่มีรายละเอียดคำแนะนำในกฎหมายหลักมากเพียงพอที่จะสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดทำ SEA ประเทศที่มีคำแนะนำลักษณะนี้มีจำนวน 3 ประเทศ และ 3) กลุ่มประเทศที่มีการจัดทำคำแนะนำเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็น มีจำนวน 4 ประเทศ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดทำคำแนะนำสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบทั้งการบรรจุอยู่ในกฎหมายหลัก การจัดทำคำแนะนำในลักษณะทั่วไป และคำแนะนำรายสาขา รายพื้นที่ หรือรายประเด็น

(3) การบังคับใช้ SEA

สามารถสรุปได้ว่า SEA ถูกบังคับใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แผนงาน และข้อเสนอ ที่สำคัญ โดยลักษณะการบังคับใช้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA ชัดเจน มีจำนวน 10 ประเทศจาก 14 ประเทศ 2) ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA มีจำนวน 4 ประเทศ และ 3) ระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA มีเพียงประเทศเดียว คือ เนเธอร์แลนด์ จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ มีการระบุประเภทของแผนที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน

(4) หน่วยงานขับเคลื่อน/ กำกับดูแลการจัดทำ SEA

ทั้ง 14 ประเทศ ที่ดำเนินการศึกษามอบอำนาจให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA ส่วนกลไกในการส่งเสริมคุณภาพ SEA นั้น พบว่า ทุกประเทศอาศัยหลายกลไกในการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย กฎหมาย คำแนะนำ หน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการแนะนำหรือตรวจสอบรายงานสิ่งแวดล้อม รวมถึงกลไกการอนุมัติก่อนที่นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอจะถูกนำไปสู่การปฏิบัติ

1.2) กระบวนการจัดทำ SEA

จากการทบทวนการดำเนินการ SEA ในต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบหลักในการดำเนินการ SEA ที่ใกล้เคียงกัน คือ ประกอบด้วย การกลั่นกรอง (Screening) การกำหนดขอบเขต (Scoping) การพัฒนาและประเมินทางเลือก (Alternative) การประเมิน/ ป้องกัน (Assessment/ Protect) การจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) และการติดตาม (Follow Up) โดยมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่น (Cross-Cutting) ทุกองค์ประกอบ สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) การกลั่นกรอง

กระบวนการกลั่นกรองในการจัดทำ SEA แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ใช้วิธีการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำ SEA และระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำ SEA ตามที่เสนอไปแล้วข้างต้น

(2) การกำหนดขอบเขต

สามารถสรุปได้ว่าไม่มีการกำหนดรูปแบบเฉพาะสามารถปรับเปลี่ยนได้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ แต่มีลักษณะที่เป็นสาระสำคัญที่ทำให้สามารถแบ่งกลุ่มประเทศที่มีข้อกำหนดในการกำหนดขอบเขตแตกต่างกัน คือ การปรึกษาหารือ (Consultation) และ การกำหนดขอบเขตประเด็นที่จะต้องดำเนินการวิเคราะห์ กล่าวคือ มีหลายประเทศที่บังคับให้การกำหนดขอบเขตต้องมีการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการกับองค์กรปรึกษาหารือ (Consultation Body) โดยประเทศกลุ่มนี้ทั้งหมดเป็นประเทศที่ต้องตอบสนอง EU SEA Directive ในฐานะประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป นอกจากประเด็นเรื่องการปรึกษาหารืออย่างเป็นแล้วยังพบว่าประเด็นเรื่องการกำหนดขอบเขตประเด็นขั้นต่ำที่ต้องมีการวิเคราะห์และบรรจุไว้รายงานสิ่งแวดล้อม โดยพบว่ามีหลายประเทศที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย อาทิ แคนาดา นิวซีแลนด์ สวีเดน สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

(3) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

ทุกประเทศไม่มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับวิธีการกำหนดทางเลือกหรือจำนวนทางเลือกขั้นต่ำหรือขั้นสูง แต่มีข้อกำหนดคล้ายคลึงกัน คือ การกำหนดให้มีการระบุทางเลือก “ไม่ทำอะไร (Do Nothing)” ขณะที่มีบางประเทศที่กล่าวถึงทางเลือกที่สมเหตุสมผล (Reasonable Option/ Alternative) หรือทางเลือกที่ต้องการ (เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้คำว่า Preferred Options) แอฟริกาใต้ ใช้คำว่า Best Practicable Environmental Option) นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเกือบทุกประเทศระบุให้ขั้นตอนนี้ต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Analysis) เพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายผลกระทบของแผนหรือแผนงานและทางเลือกต่าง ๆ ส่วนความครอบคลุมของขอบเขตทางเลือกนั้น พบว่า เกือบทุกประเทศมีการกำหนดขอบเขตทางเลือกที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่อาจมีบางประเทศเน้นบางประเด็นขึ้นมาเป็นพิเศษ อาทิ ด้านสุขภาพ ความยั่งยืน ชายฝั่งทะเล การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

(4) การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม

ทุกประเทศที่มีการระบุถึงการบรรเทาผลกระทบและการติดตาม แต่อาจมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไป โดยสาระสำคัญจะประกอบด้วย มาตรการบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ได้ และ มาตรการเพิ่มผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก และการติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อม

และสถานการณ์การพัฒนา แต่มีบางประเทศที่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมขึ้นมา อาทิ แคนาดา แนะนำว่า มาตรการบรรเทาผลกระทบหรือการใช้ประโยชน์จากโอกาสควรอยู่ด้วยกันหรือเป็นมาตรการเดียวกัน ขณะที่ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศแอฟริกาใต้ ระบุว่า ต้องกำหนดประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและมาตรการบรรเทาผลกระทบของทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Option (s)) ในกรณีที่มีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications)

(5) การจัดทำรายงาน

ทุกประเทศมีข้อกำหนดให้ต้องมีการจัดทำ รายงาน SEA และเนื่องจากมีหลายประเทศที่บังคับให้หน่วยงานที่ขออนุมัติในการนำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แผนงาน หรือข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ จะต้องนำเสนอถ้อยแถลงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement-ES) หรือถ้อยแถลงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Statement-EIS) แนบมากับข้อเสนอนโยบาย แผน หรือแผนงาน ที่ต้องการขออนุมัติ

ส่วนขอบเขตเนื้อหาของรายงานนั้นบางประเทศจะมีการกำหนดในกฎหมายหรือข้อบังคับแต่มีบางประเทศที่มีการคำหนดในคำแนะนำ (Guidance) สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการจัดทำรายงาน SEA คือ การระบุให้มีการจัดทำรายงานที่ไม่ใช่เทคนิค (Non-Technical Report) หรือรายงานสำหรับประชาชนทั่วไป และมีหลายประเทศที่มีข้อกำหนดให้มีการจัดทำรายงานในขั้นการกำหนดขอบเขต (Scoping Report) แต่รายงานการกำหนดขอบเขตมักเป็นรายงานที่ไม่เป็นทางการ โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดทำรายงานคือการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม ซึ่งตรวจสอบพบว่าทุกประเทศบังคับให้รายงาน SEA หรืออาจเรียกในชื่ออื่น (ขึ้นกับข้อกฎหมาย) อาทิ ES หรือ EIS จะต้องถูกนำเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะ และจะต้องนำผลหรือข้อแนะนำในรายงานไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงาน

(6) กระบวนการมีส่วนร่วม

ประเทศต่าง ๆ มักระบุให้การมีส่วนร่วมมีบทบาทอย่างเป็นทางการในกระบวนการจัดทำ SEA อยู่ 2 ขั้นตอนหลัก คือ การกำหนดขอบเขต (Scoping) และการจัดทำรายงาน (Reporting) อย่างไรก็ตามหลายประเทศมีข้อแนะนำให้ดำเนินการปรึกษาหารือหรือการมีส่วนร่วมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสำหรับกระบวนการกลั่นกรอง (Screening) หรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เช่น ขั้นตอนการประเมินและวิเคราะห์ทางเลือก การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบรรเทาผลกระทบ โดยเครื่องมือที่มักนำมาใช้คือการสำรวจความคิดเห็น และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ส่วนด้านกรอบเวลาในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น มักพบว่ามีการระบุถึงในกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา อยู่ระหว่าง 20-90 วัน ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศหรือ แต่ละขั้นตอนการจัดทำ SEA แต่พบว่าประเทศต่างมักให้เวลาในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตมากกว่าขั้นตอนการรายงานผล เช่น สหรัฐอเมริกากำหนดกรอบระยะเวลารับฟังความคิดเห็นในขั้นกำหนดขอบเขต

90 วัน และขั้นการรายงาน 30 วัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปให้ความสำคัญอย่างสูงกับการรับฟังความคิดเห็นข้ามพรมแดน

2.5.2 SEA ที่มีประสิทธิผล และปัจจัยสำคัญ (SEA Effectiveness and Critical Factors)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เป็นงานทบทวนเอกสารที่สำคัญจำนวน 2 ผลงาน ที่ได้มีการตรวจสอบประเด็นสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิผลในการจัดทำ SEA โดยการพยายามค้นหาปัจจัยสำคัญประกอบด้วย

1) รายงานเรื่อง "SEA Effectiveness Criteria-Equally Valid in All Countries? The Case of Italy"

ซึ่งได้นำเสนอข้อค้นพบ เกี่ยวกับเกณฑ์ประสิทธิผลในการจัดทำ SEA โดยจำแนกเป็นเกณฑ์ที่เกิดจากการตรวจสอบวรรณกรรมระดับสากลจำนวน 45 ผลงาน ซึ่งพบว่ามีเกณฑ์ประสิทธิผลที่สำคัญ จำนวน 7 เกณฑ์ ประกอบด้วย

1) SEA ควรมีประสิทธิผลในการสร้างความมั่นใจว่า "มุมมองด้านสิ่งแวดล้อม" ได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน

2) SEA ควรมีการบูรณาการและมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการวางแผนในเชิงรุกโดยได้รับการขับเคลื่อนจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และนอกจากการพิจารณามุมมองด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว SEA ควรพิจารณามุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย

3) SEA ควรถูกดำเนินการอย่างมืออาชีพและผู้ที่ดำเนินการควรมีความรับผิดชอบ โดย SEA ควรทำรายงานที่แสดงเหตุผลว่าวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนได้รับการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจของการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงานอย่างไร ด้วยวิธีการที่เรียบง่ายและโปร่งใส โดยการควบคุมคุณภาพถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากสำหรับเกณฑ์ภายใต้บริบทนี้

4) SEA ควรถูกขับเคลื่อนโดยผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะการนำความคิดเห็นและความกังวลใจของสาธารณะมาเป็นปัจจัยนำเข้า (Inputs) ในการดำเนินการ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน

5) SEA ควรให้ข้อมูลที่เพียงพอ เชื่อถือได้ และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิผล โดยใช้งบประมาณและเวลาที่เหมาะสม

6) SEA ควรมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Iterative) โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการตัดสินใจที่กำลังดำเนินอยู่ รวมถึงควรสร้างแรงบันดาลใจสำหรับการวางแผนในอนาคตโดยการปรับปรุงแก้ไขการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่อาจเกิดขึ้น โดยในบริบทนี้อาจมีความจำเป็นต้องนำ SEA ไปใช้ในขั้นตอนที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการจัดทำ EIA ของโครงการ ที่อยู่ภายใต้กรอบนโยบาย แผน และแผนงานที่ได้กำหนดขึ้น

7) SEA ควรมีความยืดหยุ่น (Flexible) และปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการ PPP

รวมทั้งได้เสนอแนะเกณฑ์ประสิทธิผลในการขับเคลื่อน SEA สำหรับประเทศอิตาลีที่อาจมีบริบทหลายประการสอดคล้องกับประเทศไทย โดยจัดทำเป็นข้อเสนอ 7 เกณฑ์ด้วยเช่นกัน ประกอบด้วย

1) มีขั้นตอนที่เข้มงวดและชัดเจนรวมถึงข้อบัญญัติสำหรับการจัดทำ SEA ของรัฐบาล

2) กำหนดความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA พร้อมทั้งมีการควบคุมและการตรวจสอบที่เข้มงวดโดยหน่วยงานอิสระ

3) มีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการที่เข้มงวดขึ้น

4) นิยามบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการแยกหน่วยงานผู้จัดทำแผนและผู้ประเมินด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

5) ใช้แนวทาง “สิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน” สำหรับการจัดทำ SEA โดยใช้ “เกณฑ์ความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม” ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ

6) ข้อกำหนดอย่างเป็นทางการในการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงทางเลือก “ไม่ต้องทำอะไรเลย” ก่อนจะมีการจัดทำ SEA

7) จัดสรรทรัพยากรให้มากขึ้นและจัดให้มีการฝึกอบรมที่ดีขึ้น

2) รายงานเรื่อง “Review of Critical Factors for SEA Implementation”

ได้ดำเนินการการทบทวนงานวิจัยตีพิมพ์นานาชาติที่เกี่ยวข้องกับ SEA บนฐานข้อมูล Scopus ในช่วง ค.ศ. 2000-2010 จำนวน 30 บทความ โดยมีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้เขียนได้แบ่งปัจจัยสำคัญของ SEA โดยยึดตัวแบบการนำไปปฏิบัติ (Implementation Model) ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1) ปัจจัยขั้นตอน (Stage Factors)

ซึ่งหมายถึงปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือมากกว่า 1 ขั้นตอน สรุปได้ว่ามีปัจจัยสำคัญที่อยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ขั้นก่อนจัดทำ SEA (Pre-SEA Stage) มีปัจจัยสำคัญในขั้นตอนนี้เพียงปัจจัยเดียว คือ “ความมุ่งมั่นทางการเมือง”ในการจัดทำ SEA

2) ขั้นการจัดทำ SEA (กลั่นกรอง กำหนดขอบเขต และทางเลือก) มีปัจจัยสำคัญในขั้นตอนนี้ จำนวน 18 แนวคิด โดยแบ่งออกเป็น ขั้นการกลั่นกรอง จำนวน 1 แนวคิด การกำหนดขอบเขต จำนวน 6 แนวคิด และการกำหนดทางเลือก จำนวน 11 แนวคิด

3) ขั้นการประเมินและการปกป้อง (Assess and Protect) มีปัจจัยสำคัญในขั้นตอนนี้ จำนวน 10 แนวคิด แบ่งออกเป็นปัจจัยสำคัญในขั้นการประเมินผลกระทบหรือผลประโยชน์ จำนวน 9 แนวคิด และปัจจัยสำคัญในขั้นการบรรเทาผลกระทบ จำนวน 1 แนวคิด

4) ขั้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Public Participation) มีปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในขั้นตอนการมีส่วนร่วมของสาธารณะ จำนวน 24 แนวคิด

5) ขั้นการสรุปผลหรือรายงานผล (Wrap it Up) มีปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในขั้นตอนนี้ จำนวน 7 แนวคิด แบ่งออกเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำข้อมูลและการรับฟัง จำนวน 2 แนวคิด ขั้นการตรวจสอบรายงานด้านสิ่งแวดล้อม (Review EIS) จำนวน 4 แนวคิด และขั้นการตรวจสอบและติดตาม (Monitoring and Follow-Up) จำนวน 1 แนวคิด

6) ขั้นตอนหลัง SEA (The Post-SEA Stage) มี จำนวน 5 แนวคิด โดยทั้ง 5 แนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในขั้นการให้ข้อเสนอแนะและการประเมินผล (Feedback and Evaluation)

เมื่อพิจารณากลุ่มปัจจัยขั้นตอน อาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนที่มีปัจจัยสำคัญฝังตัวอยู่มากที่สุด คือ ***"การมีส่วนร่วมของสาธารณะ"*** ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีส่วนร่วมมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับขั้นตอนอื่น ๆ ด้วย รองลงมา คือ ***ขั้นตอนการระบุทางเลือก*** และ ***ขั้นตอนการประเมินผลกระทบหรือผลประโยชน์***

2.2) ปัจจัยทั่วไป (General Factors)

ซึ่งหมายถึงปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถนำมาอธิบายว่าอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือสองสามขั้นตอนได้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งหมดของ SEA แต่สามารถแบ่งกลุ่มปัจจัยสำคัญกลุ่มนี้ออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย

1) กลุ่มการสื่อสารและความเข้าใจ (Communication and Understanding) มีปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในกลุ่มนี้ จำนวน 58 แนวคิด แบ่งออกเป็นปัจจัยด้านความเข้าใจ SEA จำนวน 30 แนวคิด การให้ความรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ของ SEA จำนวน 8 แนวคิด แนวทางกว้าง ๆ เกี่ยวกับ SEA จำนวน 11 แนวคิด และ ความโปร่งใสและการทำให้เข้าใจง่าย จำนวน 8 แนวคิด

2) กลุ่มทรัพยากรและขีดความสามารถ (Resources and Capacities) มีปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในขั้นตอนนี้ จำนวน 34 แนวคิด แบ่งออกเป็นปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับ เวลาในการจัดทำ SEA จำนวน 8 แนวคิด งบประมาณในการจัดทำ SEA จำนวน 4 แนวคิด ทรัพยากร (อาทิ กำลังคน ผู้เชี่ยวชาญ) จำนวน 9 แนวคิด และความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน 15 แนวคิด

3) กลุ่มเวลาและองค์กร (Timing and Organization) มีปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในขั้นตอนนี้ จำนวน 82 แนวคิด แบ่งออกเป็น ปัจจัยด้านการ บูรณาการ จำนวน 15 แนวคิด กรอบระยะเวลาในการพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน จำนวน 18 แนวคิด การพัฒนาเครือข่าย จำนวน 19 แนวคิด กรอบการทำงานเชิงสถาบัน จำนวน 9 แนวคิด ความยืดหยุ่นของระบบ SEA จำนวน 3 แนวคิด และการมีกฎหมายที่ชัดเจน 11 แนวคิด

4) กลุ่มเจตจำนงและความเชื่อมั่น (Will and Trust) มีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเจตจำนงและความเชื่อมั่น จำนวน 28 แนวคิด

เมื่อพิจารณา กลุ่มปัจจัยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA (30 แนวคิด) เจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อ SEA (28 แนวคิด) การพัฒนาเครือข่าย (19 แนวคิด) กรอบระยะเวลาในการพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน (18 แนวคิด) และ ปัจจัยด้านการบูรณาการ (15 แนวคิด)

2.5.3 การศึกษาเชิงลึกกรณีต่างประเทศ

ที่ปรึกษาได้ทำการศึกษาเชิงลึกการขับเคลื่อน SEA ของต่างประเทศเพื่อเป็นการขยายให้เห็นรายละเอียดการขับเคลื่อน SEA ของประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดประเทศหนึ่งของโลก คือ ประเทศแคนาดา และประเทศที่มีอิทธิพลในการนำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการ SEA ในระดับนานาชาติมากที่สุดใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา คือ สหราชอาณาจักร โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) กรณีประเทศแคนาดา

โครงสร้างการขับเคลื่อน SEA ของประเทศแคนาดาสามารถนำมาจัดระบบเพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจโดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 11 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย

1.1) เจตจำนงและความมุ่งมั่นทางการเมือง

ประเทศแคนาดาได้ขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์โดยอาศัยกฎระเบียบที่เรียกว่า“The Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals” โดยมีแนวคิดในการขับเคลื่อนสำคัญ คือ 1) การพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมควรรวมเข้ากับการวิเคราะห์ทางเลือกแต่ละทางเลือก 2) มีการนำผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เข้ามาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ 3) หน่วยงานต่าง ๆ ควรใช้ทุกกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และ 4) จะต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลมาจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อรายงานต่อสาธารณะอย่างละเอียด

1.2) วัตถุประสงค์และผลประโยชน์จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ประเทศแคนาดาได้มีการระบุความเชื่อมโยงระหว่าง เป้าประสงค์ และผลที่คาดว่าจะได้รับจาก SEA อย่างชัดเจน ประกอบด้วย 1) ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของรัฐบาลกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 2) เป้าประสงค์และบทบาทของ “The Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals” ที่ชัดเจน และ 3) การระบุผลประโยชน์ที่เกิดจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

1.3) บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA ประกอบด้วย

1) คณะรัฐมนตรี มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตรวจสอบการตัดสินใจในข้อเสนอว่าอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่

2) รัฐมนตรี รัฐมนตรีแต่ละคน มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามข้อเสนอที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และองค์ประกอบที่เกิดจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการกำหนดกรอบการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศแคนาดาและการส่งเสริมการประยุกต์ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงาน

4) เจ้าหน้าที่ระดับกรมและหน่วยงาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบว่าข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการบูรณาการเข้ากับทางเลือกการพัฒนาในข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานอย่างเหมาะสม ก่อนที่จะนำเสนอเพื่อให้รัฐมนตรีตัดสินใจ

5) กรมสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Environment and Climate Change Canada) ช่วยจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์ทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้กับหน่วยงานตามคำขอ

6) หน่วยงานประเมินด้านสิ่งแวดล้อมแคนาดา (The Canadian Environmental Assessment Agency) เป็นหน่วยงานสนับสนุนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้คำปรึกษากับกรมสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและหน่วยงานอื่น ๆ และ ทำหน้าที่ฝึกอบรมเพื่อยกระดับการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

7) คณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Commissioner of the Environment and Sustainable Development) กำกับดูแลรัฐบาลในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผลักดันให้รัฐบาลกำหนด “นโยบาย การดำเนินงานและแผนงานสีเขียว” และจะตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4) หลักการสำคัญในการจัดทำ SEA ของแคนาดา ประกอบด้วย

1) หลักการบูรณาการตั้งแต่เริ่มต้น (Early Integration) 2) หลักการตรวจสอบทางเลือก (Examination of Alternatives) 3) หลักการความยืดหยุ่น (Flexibility) 4) หลักการประเมินตัวเอง (Self-Assessment) 5) หลักระดับการประเมินที่เหมาะสม (Appropriate Level of Analysis) 6) หลักการความรับผิดชอบตามบทบาท (Accountability) และ 7) หลักการอาศัยกลไกขับเคลื่อนที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Use of Existing Mechanisms)

1.5) แนวทางการบังคับใช้ “The Cabinet Directive”

จะถูกนำไปใช้ภายใต้ 2 สถานการณ์ คือ 1) ข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานที่ต้องเสนอให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีอนุมัติ และ 2) ข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงาน ที่อาจส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบในขั้นการนำไปปฏิบัติ

1.6) แนวทาง SEA

มีแนวปฏิบัติที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการข้อเสนอนโยบาย แผน และแผนงานได้อย่างหลากหลาย 2) ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะ ข้อมูล และความเชี่ยวชาญหรือต้องใช้ทรัพยากรและระยะเวลาในการดำเนินการมากเกินไป และ 3) เป็นระบบที่อาศัยพื้นฐานการวิเคราะห์เชิงตรรกะและโปร่งใส (Based on Logical and Transparent Analysis) และการจัดทำเอกสารการประเมินที่เป็นลายลักษณ์อักษร

1.7) ขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

1) ระบุขอบเขตและลักษณะของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ภายใต้กรอบ 3 คำถาม คือ อะไรคือผลลัพธ์ของข้อเสนอที่เป็นไปได้ทั้งผลลัพธ์ทางตรงและทางอ้อม ผลลัพธ์เหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร และ ขอบเขตและลักษณะของปฏิสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านี้คืออะไร

2) ระบุความจำเป็นในการบรรเทาผลกระทบหรือการใช้ประโยชน์จากโอกาส ภายใต้กรอบ 2 คำถาม คือ มาตรการที่กำหนดสามารถบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ได้หรือไม่ และ มาตรการที่กำหนดสามารถเพิ่มผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกได้หรือไม่

3) ขอบเขตและลักษณะของผลกระทบตกค้าง ภายใต้กรอบคำถามสำคัญ คือ “ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอะไร ที่อาจจะยังคงอยู่ภายหลังจากที่มีการดำเนินมาตรการบรรเทาผลกระทบแล้ว”

4) การติดตาม (Follow-Up) ภายใต้กรอบคำถามสำคัญ คือ “ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำนโยบาย แผน และแผนงานสู่การปฏิบัติภายหลังจากมีการดำเนินการตามมาตรการบรรเทาผลกระทบหรือส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโอกาสแล้วคืออะไร

5) ความกังวลใจของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ภายใต้กรอบคำถามสำคัญ คือ อะไรคือข้อกังวลของสาธารณชนและผู้มีส่วนได้เสียที่อาจเกิดขึ้นในการนำข้อเสนอนโยบาย แผน หรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

1.8) ข้อยกเว้นสำหรับข้อเสนอนโยบาย แผน หรือแผนงานเป็นกรณีพิเศษ (Special Cases) ประกอบด้วย

1) ข้อเสนอที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน (โดยรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน) 2) ในกรณีที่เป็นเรื่องที่มีความเร่งด่วน ยกตัวอย่าง เช่น การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจหรือภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ และ 3) ประเด็นที่ได้รับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาก่อนแล้ว หรือแผนงานที่ได้รับการประเมินสิ่งแวดล้อมมาแล้วก่อนหน้านี้ หรือมีการส่งเรื่องให้ Treasury Board ประเมินแล้ว หรือเป็นโครงการที่มีการประเมินภายใต้ “The Canadian Environmental Assessment Act”

1.9) ระดับการลงรายละเอียดที่เหมาะสม (Appropriate Level of Detail) ประกอบด้วย

1) ความถี่และช่วงระยะเวลา (Frequency and Duration) เพื่อตอบคำถามว่าผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจะเกิดเพียงครั้งเดียวหรือเกิดขึ้นหลายครั้ง และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นผลระยะสั้นหรือผลระยะยาว

2) ตำแหน่งและขนาด (Location and Magnitude) เพื่อตอบคำถามว่าผลกระทบที่คาดการณ์ไว้คืออะไร จะครอบคลุมขอบเขต ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือ ระดับนานาชาติ

3) ระยะเวลา (Timing) เพื่อตอบคำถามว่าผลกระทบมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีความอ่อนไหวต่อลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะหรือไม่

4) ความเสี่ยง (Risk) เพื่อตอบคำถามว่ามีความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบในระดับสูงเพียงใด ตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงในการสัมผัสสารปนเปื้อนหรือมลภาวะของมนุษย์หรือพืชและสัตว์สูงหรือไม่ หรือมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่

5) สิ่งที่ไม่สามารถย้อนกลับได้ (Irreversibility) เพื่อตอบคำถามว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบที่ไม่สามารถแก้ไขหรือฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมได้ใช่หรือไม่

6) ลักษณะของการสะสม (Cumulative Nature) เพื่อตอบคำถามว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มที่จะรวมกับผลกระทบอื่น ๆ ในลักษณะที่อาจคุกคามองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมบางองค์ประกอบหรือไม่

1.10) ความกังวลของสาธารณะ (Public Concerns)

กำหนดให้มีการระบุถึงความกังวลของกลุ่มที่น่าจะได้รับผลกระทบมากที่สุด รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียจากการนำนโยบาย แผน และแผนงานไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนความกังวลของสาธารณะอย่างเหมาะสม ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรก (Early Stage)

1.11) การจัดทำเอกสารและการรายงาน (Documentation and Reporting)

ระบุว่าหน่วยงานต่าง ๆ สามารถกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของรายงานตามบริบทของแต่ละกรณี แต่ต้องไม่ลืมวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ได้ถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการตัดสินใจอย่างครบถ้วนรอบด้าน และควรบูรณาและนำเสนอองค์ประกอบและกลไกต่าง ๆ ที่อยู่ในรายงานเล่มหลักให้สาธารณะได้รับทราบให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

<u>โดยสรุป</u> สามารถกล่าวได้ว่าการขับเคลื่อนของประเทศแคนาดามีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นสูง เน้นการใช้ระเบียบวิธีที่เรียบง่าย โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ และการประเมินตัวเอง

ที่สามารถใช้เทคนิคที่ไม่ซับซ้อนในการประเมิน มีการกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และใช้วิธีการควบคุมคุณภาพโดยสาธารณะและผู้ใช้ประโยชน์ (User Control)

2) กรณีสหราชอาณาจักร

2.1) ความเป็นมาและบริบท (Background and Context) EU SEA Directive

ได้ระบุวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA ไว้ว่า “เพื่อให้มีการปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นและเพื่อนำไปสู่การบูรณาการการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการจัดทำและการนำแผนและแผนงานไปสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยข้อกำหนดในการจัดทำ SEA EU SEA Directive กำหนดให้ SEA มีผลบังคับสำหรับแผนและแผนงานประกอบด้วย 1) การจัดทำแผนหรือแผนงานการเกษตร ป่าไม้ ประมง พลังงาน อุตสาหกรรมการขนส่ง การจัดการขยะและของเสีย การจัดการน้ำ โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การวางเมืองและชนบทหรือการใช้ที่ดินและการกำหนดกรอบสำหรับการพัฒนาในอนาคตสำหรับโครงการที่ระบุไว้ในภาคผนวกของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตาม Directive หรือ 2) แผนหรือแผนงานที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องมีการประเมินตามมาตรา 6 หรือ 7 ของ Habitats Directive

2.2) การกลั่นกรอง (Screening) และการยกเว้น (Exemptions) แผน/แผนงานที่ต้องจัดทำ SEA ในประเทศสหราชอาณาจักร

ประกอบด้วย แผนและแผนงานที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ แผนหรือแผนงานที่ใช้พื้นที่ขนาดเล็กในระดับท้องถิ่น และการปรับเปลี่ยนบางส่วน (Minor Modifications) โดยการพิจารณาว่าแต่ละกรณีจำเป็นต้องจัดทำ SEA หรือไม่ หน่วยงานที่ผู้รับผิดชอบจะต้องปรึกษากับหน่วยงานให้คำปรึกษา (The Consultation Bodies หรือ Consultation Authorities สำหรับในสกอตแลนด์) ส่วนแผนและแผนงานต่าง ๆ ที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องจัดทำ SEA ประกอบด้วย แผนและแผนงานการป้องกันประเทศหรือช่วยเหลือพลเรือนในภาวะฉุกเฉิน แผนและแผนงานด้านการเงินหรืองบประมาณ และแผนและแผนงานที่ได้รับการสนับสนุนโดย The EU Structural Funds and the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund ตั้งแต่ ค.ศ. 2000 ถึง ค.ศ. 2006 หรือ ค.ศ. 2007

2.3) แนวทาง SEA ภายใต้ EU SEA Directive

ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมสำหรับแผนและแผนงานประเภทต่าง ๆ ในสหราชอาณาจักร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การรวบรวมและนำเสนอข้อมูลฐานด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 2) การคาดการณ์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสำคัญที่อาจเกิดจากแผนหรือแผนงาน รวมถึงทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้แผนหรือแผนงาน 3) การกำหนดมาตรการในการลดผลกระทบที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงลบ 4) การกำหนดให้การปรึกษาสาธารณะและหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่ง

ของกระบวนการประเมิน และ 5) การติดตามตรวจสอบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากแผนหรือแผนงานในขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

2.4) ผู้รับผิดชอบการจัดทำ SEA (The Directive)

ไม่ได้กำหนดว่าใครจะเป็นผู้จัดทำ SEA แต่โดยปกติแล้วจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำและ/หรือนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ แต่ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการกระบวนการประเมินกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

2.5) ระดับรายละเอียดใน SEA (The Level of Detail in SEA)

มีหลักการสำคัญ คือ “ไม่จำเป็นต้องเพิ่มรายละเอียดหรือใช้ทรัพยากรใด ๆ มากไปกว่าที่จะใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของ SEA” แต่รายงานสิ่งแวดล้อมควรจะครอบคลุมสาระสำคัญ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่จำเป็นอย่างสมเหตุสมผล โดยคำนึงถึงความรู้และวิธีการประเมินในปัจจุบัน 2) เนื้อหาและรายละเอียดของแผนหรือแผนงาน 3) วัตถุประสงค์และขอบเขตทางภูมิศาสตร์ของแผนหรือแผนงาน 4) กระบวนการและขั้นตอนการตัดสินใจ และ 5) ขอบเขตที่เหมาะสมในการประเมินประเด็นที่มีความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจ

2.6) SEA กับการประเมินในรูปแบบอื่น ๆ

เมื่อต้องการบูรณาการ SEA เข้ากับการประเมินประเภทอื่น ๆ เช่น การประเมินความยั่งยืน การประเมินความเสมอภาค หรือการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการรวบรวมข้อมูลให้สามารถรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้เพื่อประโยชน์ในการประเมินลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม 2) ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ที่ระบุในการประเมินรูปแบบต่าง ๆ 3) ความเข้ากันได้หรือสามารถเทียบเคียงกันได้ของผลการประเมินที่ใช้เทคนิคการพยากรณ์และการทำนายที่แตกต่างกัน อาทิ ระหว่างข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 4) หากเป็นไปได้ควรมีการบูรณาการขั้นตอนการประเมินโดยใช้เพียงกระบวนการเดียวเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน และ 5) สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่ทำให้เกิดข้อค้นพบที่สามารถเทียบเคียงกับแหล่งอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ได้

2.7) SEA และการปรึกษาหารือ ประกอบด้วย

1) หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม จะต้องได้รับการปรึกษาหารือ **ในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตและการรายงานสิ่งแวดล้อม** โดยได้กำหนดให้หน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทเป็น “หน่วยงานให้คำปรึกษา (หรือ The Consultation Bodies ในอังกฤษ และ Consultation Authorities ในสกอตแลนด์)”

2) “สาธารณชน” และ “หน่วยงานให้คำปรึกษา” จะต้องได้รับการปรึกษาหารือเกี่ยวกับร่างแผนหรือแผนงานและรายงานด้านสิ่งแวดล้อม และจะต้องได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็น

ตั้งแต่เนิ่น ๆ ด้วยวิธีการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและกรอบระยะเวลาในการแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสมและเพียงพอ

3) ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอื่น ๆ จะต้องได้รับการปรึกษาหารือ หากแผนหรือแผนงานที่กำลังจะมีการจัดทำมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในดินแดนของประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น โดยจะต้องได้รับการปรึกษาหารือในขั้นการกลั่นกรอง (Screening) ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจว่า แผนหรือแผนงานจำเป็นต้องจัดทำ SEA หรือไม่

2.8) หน่วยงานให้คำปรึกษา "The Consultation Bodies" หน่วยงานให้คำปรึกษาที่ถูกกำหนดในสหราชอาณาจักร ประกอบด้วย

1) อังกฤษ ประกอบด้วย Countryside Agency, English Heritage, English Nature, และ The Environment Agency

2) ไอร์แลนด์เหนือ ประกอบด้วย The Department of the Environment's Environment และ Heritage Service

3) สกอตแลนด์ ประกอบด้วย Historic Scotland, Scottish Natural Heritage, และ The Scottish Environment Protection Agency

4) เวลส์ ประกอบด้วย Cadw (Welsh Historic Monuments), Countryside Council for Wales, และ The Environment Agency Wales

2.9) การปรึกษาหารือสาธารณะ

1) "The Directive" ได้ให้นิยามคำว่า "สาธารณะ" ว่าหมายถึง "บุคคลธรรมดาหรือบุคคลตามกฎหมายตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปเมื่อพิจารณาตามข้อกฎหมายหรือแนวปฏิบัติของประเทศ รวมทั้ง สมาคม องค์กร หรือกลุ่ม" โดยสาธารณชนที่จะได้รับการปรึกษาหารือรวมถึงแต่ไม่จำกัดเฉพาะ "ประชาชนที่ได้รับผลกระทบหรือมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบหรือมีผลประโยชน์ในแผนหรือแผนงานรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง"

2) แนวปฏิบัติในการปรึกษาหารือ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบแผนหรือแผนงานต้องให้เวลาอย่างเพียงพอสำหรับการปรึกษาหารือในกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานและรายงานสิ่งแวดล้อม และควรมีการจัดทำโครงร่างวิธีการปรึกษาหารือ ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของกระบวนการปรึกษาหารือ กิจกรรมการปรึกษาหารือที่จะดำเนินการ ข้อมูลและเอกสารที่จะรายงานให้ผู้เข้าร่วมได้รับทราบ วิธีการตอบรับเข้าร่วมการปรึกษาหารือ และวิธีการที่หน่วยงานรับผิดชอบแผนและแผนงานจะตอบสนองหรือให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้ให้คำปรึกษา โดย อาศัยทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของวิทยากร/ ผู้ดำเนินรายการ รูปแบบของการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมในระดับบุคคลและองค์กรจะแตกต่างกันอย่างเหมาะสม

3) การปรึกษาหารือข้ามพรมแดนกับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป กรณีที่หน่วยงานรับผิดชอบแผนหรือแผนงาน คาดการณ์ว่าจะต้องมีการปรึกษาหารือข้ามแดน ก็จะต้องคำนึงถึงเวลาที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการประสานงานระดับรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง การระบุและการปรึกษาหารือกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกที่ได้รับผลกระทบและการพิจารณาความคิดเห็นที่เกิดขึ้น

2.10) การพัฒนาที่ยั่งยืน หลักการของ “Shared UK”

ได้ถูกใช้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในการขับเคลื่อนการจัดทำ SEA และสะท้อนให้เห็นถึงกรอบยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสหราชอาณาจักร ประกอบด้วย 1) การใช้ชีวิตอยู่กับข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม 2) การดูแลสังคมให้เข้มแข็ง สุขภาพดีและเป็นสังคมที่มีความยุติธรรม 3) การบรรลุถึงเศรษฐกิจที่ยั่งยืน 4) การส่งเสริมธรรมาภิบาล และ 5) ใช้ความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์อย่างมีความรับผิดชอบ

2.5.4 ความก้าวหน้าในการประยุกต์ใช้ SEA ของประเทศไทย

1) ผลการดำเนินการ SEA ที่ผ่านมา

1) สศช. ร่วมกับ สผ. ได้รับมอบหมายจาก “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)” ให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน SEA ให้เป็นรูปธรรม

2) กพย. ได้เห็นชอบในหลักการของข้อเสนอกลไกการขับเคลื่อน SEA และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ให้เร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียถึงความสำคัญของ SEA และจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

3) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป รวมทั้งกำหนดประเภทของแผนที่ควรทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่ 1) แผนด้านคมนาคม 2) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม 3) แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ 4) ผังเมือง 5) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำและชายฝั่งทะเล 6) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ และ 7) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึง

4) สศช. จัดทำ “โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ขึ้น ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อน SEA ที่สำคัญของประเทศไทย ผลลัพธ์ที่สำคัญที่ได้ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และ สามารถนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศ

5) สศช. ยังได้จัดทำ “โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง” รวมทั้งการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ และจัดทำ “(ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....”

2) การใช้กระบวนการ SEA ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา

การจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ในช่วง พ.ศ. 2560-2563 จำนวน 9 โครงการ มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การกลั่นกรองการกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน กระบวนการมีส่วนร่วม การรายงาน SEA และการติดตามตรวจสอบ ซึ่งมีความสอดคล้อง กับ (ร่าง) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่จัดทำโดยคณะทำงานจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2561 และ (ร่าง) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ที่ สศช., 2563 ได้จัดทำขึ้น แต่อาจยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการที่เป็นรายละเอียดการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ซึ่ง สศช. จะดำเนินการประเมินผลเพื่อค้นหาประเด็น สาเหตุ และแนวทางในการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) การทบทวนผลการดำเนินการโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในพ.ศ. 2562 ประกอบด้วย

1) สศช. ได้จัดทำ “โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” โดยมีผลลัพธ์สำคัญของโครงการ คือ ***การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง*** โดยการจัดฝึกอบรมทางด้านวิชาการ SEA ทั่วประเทศ อย่างกว้างขวาง ซึ่งได้รับความสนใจและมีผู้เข้ารับการอบรมกว่า 900 คน ด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมแบบเข้มข้น 5 วัน

2) สศช. ได้มีการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีผลต่อการทบทวนข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... โดยใช้ชุดข้อมูลจากบทเรียนจากการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

3) สศช. ได้สนับสนุนข้อเสนอการขับเคลื่อนที่สร้างกลไกการบริหารจัดการ SEA ของประเทศไทย ให้มีกลไกสนับสนุนระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน และสนับสนุนการใช้แนวทาง SEA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และระเบียบในการดำเนินงาน โดยยก (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนงาน SEA ในระยะต่อไป โดยอยู่ในช่วงการปรับปรุงให้มีขอบเขต กลไกและองค์ประกอบที่ครบถ้วนและชัดเจน และมั่นใจว่าจะบรรลุสู่การเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีได้

<u>บทสรุป</u> เพื่อให้การผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มีความต่อเนื่อง ชัดเจน เป็นรูปธรรม ควรนำผลสำเร็จสำคัญของการขับเคลื่อนในระยะ พ.ศ. 2561 - 2563 ไปสืบต่อขยายผลและนำร่องเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน หัวใจสำคัญของความสำเร็จของ SEA ซึ่งเป็น***เป้าหมายของนโยบายการขับเคลื่อน SEA ในระยะถัดไป*** คือ ***“SEA ต้องนำไปใช้จริงอย่างถูกต้องและบูรณาการกับแผนและ***

แผนงานการพัฒนา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อม มีกลไกสนับสนุน และมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน"

2.5.5 การติดตามประเมินผลโครงการ SEA

1) การตรวจสอบแนวทางการประเมินผล SEA

ที่ปรึกษา ได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล SEA โดยตรงและพบว่า เอกสารชื่อ "DAC Guidelines and Reference Series Applying Strategic Environmental Assessment Good Practice Guidance for Development Co-Operation" ซึ่งได้นำเสนอสาระสำคัญประกอบด้วย บทบาทของการประเมินผล SEA ซึ่งมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การยกระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการจัดทำ/ การประเมินนโยบาย แผน และแผนงาน และผลการนำไปสู่การปฏิบัติ 2) การส่งเสริมบรรลุเป้าหมาย PPP โดยการระบุสิ่งที่ต้องดำเนินการภายหลังจากที่นโยบาย แผน และแผนงาน ไม่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจเอาไว้ และ 3) การส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจตัดสินใจและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการทำให้ผลการตัดสินใจมีความโปร่งใส นอกจากนั้นรายงานฉบับนี้ยังนำเสนอแนวทางในการประเมินผล SEA โดยได้แนะนำคำถามชี้นำสำหรับการประเมินผลเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1.1) การประเมินผลการส่งมอบผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้

ซึ่งจะประกอบด้วยกลุ่มคำถาม 5 กลุ่มหลัก คือ 1.1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับสมมติฐานที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดทำ SEA 1.2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของ SEA ต่อกระบวนการนโยบาย แผน และแผนงาน 1.3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของ SEA ต่อกระบวนการนำนโยบาย แผน และแผนงาน ไปสู่การปฏิบัติ 1.4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลต่อเป้าหมายทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม และ 1.5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลลัพธ์ในการสร้างขีดความสามารถและอิทธิพลต่อความรับผิดชอบ

1.2) การประเมินผลเพื่อการตรวจควบคุมคุณภาพการนำเสนอและคุณภาพของข้อมูลในการจัดทำ SEA

ซึ่งจะประกอบด้วยกลุ่มคำถาม 5 กลุ่มหลัก คือ 2.1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการนำเสนอและคุณภาพของข้อมูล 2.2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 2.3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการอธิบายขั้นตอน SEA ในรายงาน 2.4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ SEA 2.5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับทางเลือก 2.6) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2.7) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการวางแผนติดตามกิจกรรมและการนำไปสู่การปฏิบัติ 2.8) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการ SEA ในภาพรวม และ 2.9) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับข้อจำกัดและโอกาส

2) การทบทวนตัวแบบการประเมินผลและการเลือกตัวแบบการประเมินผลที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผล SEA ประเทศไทย

2.1) การทบทวนตัวแบบการประเมินผล

นอกจากการทบทวนแนวทางการประเมินผล SEA แล้วที่ปรึกษา ยังได้ทำการทบทวนตัวแบบการประเมินผลที่ใช้งานกันอยู่ในวงวิชาการด้านประเมินผลในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) เทคนิค Log Frame (Logical Framework Method: LFM) 2) เทคนิค Outcome Mapping 3) เทคนิค Impact Evaluation 4) เทคนิค Results Chains Analysis และ ตรวจสอบพบว่า ทั้ง 4 เทคนิคเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับ “ผล (Result)” ในระดับต่าง ๆ มากกว่าการมุ่งเน้นกระบวนการ (Process) และไม่มีตัวแบบใดเลยที่ให้ความสำคัญกับบริบท (Context) โดย ตัวแบบ LFM ให้ความสำคัญกับระดับชั้นของวัตถุประสงค์ (Hierarchy of Objective) ตัวแบบ Outcome Mapping ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ ตัวแบบ Impact Evaluation ให้ความสำคัญกับผลกระทบ ส่วน Result Chain Analysis ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และผลกระทบ

2.2) ตัวแบบที่ถูกพิจารณาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการติดตามประเมินผล

จากการทบทวนตัวแบบการติดตามประเมินผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ที่ปรึกษาพิจารณาได้ว่าทั้ง 4 ตัวแบบข้างต้นซึ่งมุ่งเน้นผล (Result) จึงอาจไม่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินผลของ OECD ที่ให้ความสำคัญตั้งแต่เจตจำนง (Willing) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) ในการติดตามประเมินผล SEA ที่ปรึกษา จึงพิจารณาว่าตัวแบบด้านการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสมที่สุดนำมาประยุกต์ใช้เพื่อติดตามและประเมินผลโครงการ SEA ของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ OECD ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น คือ ตัวแบบ CIPP Model (Context; Inputs; Processes; Produces) โดยความสอดคล้องระหว่าง ตัวแบบ CIPP Model และการจัดทำ SEA สามารถเทียบได้ ดังนี้

- ***การประเมินบริบท*** สอดคล้องกับเจตจำนง การกลั่นกรอง และการกำหนดวัตถุประสงค์ความยั่งยืน
- ***การประเมินปัจจัยนำเข้า*** สอดคล้องกับการประเมินองค์ประกอบเชิงสถาบัน งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล
- ***การประเมินกระบวนการ*** สอดคล้องการกำหนดขอบเขต การระบุและการประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการความยั่งยืน และการมีส่วนร่วม
- ***การประเมินผลลัพธ์*** สอดคล้องกับการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการติดตามประเมินผลการบรรลุผลลัพธ์ในการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

2.6 ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบในวรรณกรรมเพื่อพัฒนา SEA ของประเทศไทย

2.6.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ด้านระเบียบกฎหมาย ควรมีกฎหมายหรือระเบียบที่ส่งเสริมความเป็นทางการของระบบ SEA โดยในระยะแรกควรจัดทำเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และอาจพัฒนาเป็นพระราชบัญญัติในภายหลัง โดยในขั้นการจัดทำเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี อาจแยกออกมาต่างหากแต่หากเป็นพระราชบัญญัติอาจผนวกรวมกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

2) การจัดทำคำแนะนำ (Guidance) ควรมีการจัดทำคำแนะนำครอบคลุมทั้ง คำแนะนำการจัดทำ SEA ทั่วไป และคำแนะนำเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็น

3) การบังคับใช้ SEA ควรกำหนดประเภทแผนหลักที่ต้องจัดทำ SEA ชัดเจน แต่อาจมีการกำหนดเป็นเกณฑ์ (Criteria) หรือ รายการตรวจสอบ (Checklist) สำหรับการตรวจสอบให้แน่ใจว่าแผนหรือแผนงานดังกล่าวต้องจัดทำ SEA หรือไม่

4) หน่วยงานขับเคลื่อน/กำกับดูแลการจัดทำ SEA หน่วยงานที่มีอำนาจจัดทำ SEA คือหน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอ โดยกำหนดให้ ***"คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)"*** เป็นกลไกหลักในการส่งเสริมและการควบคุมคุณภาพโดยการสนับสนุนของ สศช. และสผ.

2.6.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ SEA มีดังนี้

1) ขั้นตอนพื้นฐานของการจัดทำ SEA ควรประกอบด้วย การกลั่นกรอง (Screening) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ทางเลือก (Alternative) การประเมิน/ป้องกัน (Assessment/ Protect) การจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) และการติดตาม (Follow Up) โดยมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่น (Cross - Cutting) ทุกองค์ประกอบ

2) ขั้นตอนการกลั่นกรอง ควรระบุแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA อย่างชัดเจน และใช้เกณฑ์ (Criteria) หรือเช็คลิสต์สำหรับให้หน่วยงานเจ้าของแผนได้ตรวจสอบด้วยตัวเอง และใช้กลไกอนุกรรมการภายใต้ กพย.ในการให้คำแนะนำหรือช่วยตรวจสอบให้เกิดความแน่ใจอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งอาจใช้กลไก Preliminary Scan เพื่อลดจำนวนแผนหรือแผนงานที่ต้องทำ SEA เนื่องจากบางแผนหรือแผนงานอาจไม่ได้ส่งผลกระทบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

3) ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ควรมีการกำหนดให้การกำหนดขอบเขตต้องมีการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการกับอนุกรรมการภายใต้ กพย. ที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรให้คำปรึกษา (Consultation Body) และอาจมีการจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต อย่างไม่เป็นทางการเพื่อใช้

ประกอบการปรึกษาหารือ รวมทั้งควรมีการกำหนดขอบเขตประเด็นที่บังคับให้ต้องมีการวิเคราะห์และคาดการณ์ เพื่อบรรจุไว้รายงานสิ่งแวดล้อม

4) การพัฒนาและประเมินทางเลือก ควรมีการการกำหนดให้มีการระบุทางเลือก “ไม่ทำอะไร (Do Nothing)” และทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Alternative) และต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Analysis) เพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของแผนหรือแผนงานและทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งทางเลือกที่ต้องการ รวมทั้งให้มีการกำหนดขอบเขตทางเลือกที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษตามบริบทของแผน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

5) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนและการติดตาม ควรมีการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน ที่มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย มาตรการบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ มาตรการเพิ่มผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวก และแผนการติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์การพัฒนา รวมทั้ง มาตรการบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications) ผลการบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังไม่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

6) การจัดทำรายงาน สาระสำคัญในรายงาน SEA อย่างน้อยควรประกอบด้วย

6.1) รายงานสรุปสำหรับประชาชนทั่วไป (Non - Technical Summary) สาระสำคัญควรประกอบด้วย สรุปกระบวนการ SEA สรุปผลกระทบสำคัญที่เกิดจากแผนหรือแผนงาน สรุปคำชี้แจงเกี่ยวกับความแตกต่างของทางเลือกต่าง ๆ ภายใต้แผนหรือแผนงาน และสรุปผลการปรึกษาหารือการรับฟังความเห็นของประชาชน และการตอบสนองต่อความคิดเห็นและข้อกังวลใจที่ได้รับ

6.2) ระเบียบวิธีที่ใช้ สาระสำคัญควรประกอบด้วย แนวทางที่นำมาใช้ในการจัดทำ SEA การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชน ความยากลำบากหรือข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูลหรือการประเมิน

6.3) ความเป็นมาและความสำคัญ สาระสำคัญควรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของ SEA และวัตถุประสงค์ของแผนหรือแผนงาน

6.4) วัตถุประสงค์ของ SEA และสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สาระสำคัญควรประกอบด้วย การเชื่อมโยงของแผนที่จัดทำ SEA ไปยังแผน แผนงาน และบริบทอื่นในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและ ระดับท้องถิ่น และวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวิธีการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งคำอธิบายลักษณะสถานการณ์พื้นฐาน (Baseline) และการคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต ประเด็นและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดด้านข้อมูล และสมมติฐานต่าง ๆ ที่ใช้ และวัตถุประสงค์เป้าหมายและตัวชี้วัดของประเด็นสำคัญที่ดำเนินการวิเคราะห์

6.5) ประเด็นและทางเลือกภายใต้แผนหรือแผนงาน สาระสำคัญควรประกอบด้วย การพิจารณาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญและวิธีการ การเปรียบเทียบผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำคัญ

ของทางเลือกต่าง ๆ วิธีการพิจารณาประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ในการเลือกทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ทางเลือกต่าง ๆ ที่พิจารณาและสาเหตุที่ไม่เลือกทางเลือกเหล่านี้ และมาตรการความยั่งยืนที่เสนอ

6.6) การนำ SEA ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนหรือแผนงาน สาระสำคัญควรประกอบด้วย ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของ นโยบาย แผน หรือแผนงาน วิธีการพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน มาตรการความยั่งยืนที่เสนอ และความไม่แน่นอนและความเสี่ยง

6.7) การนำนโยบาย แผน หรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ สาระสำคัญควรประกอบด้วย การเชื่อมโยงไปยังแผนและแผนงานและระดับโครงการอื่น ๆ (การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แนวทางการออกแบบ เป็นต้น) และ ข้อเสนอในการติดตามประเมินผล

7) กระบวนการมีส่วนร่วม ควรกำหนดให้มีการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 2 กระบวนการ คือ การกำหนดขอบเขต (Scoping) และการจัดทำรายงาน (Reporting) ส่วนกระบวนการอื่น ๆ เช่น ขั้นตอนการประเมินและวิเคราะห์ทางเลือก การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบรรเทาผลกระทบ อาจใช้วิธีการส่งเสริมและสนับสนุน ส่วนกรอบเวลาในการรับฟังความคิดเห็นนั้นในขั้นการกำหนดขอบเขตไม่ควรน้อยกว่า 45 วัน และขั้นการรายงานผลไม่ควรน้อยกว่า 30 วันต่อเนื่องนับจากวันที่มีการจัดประชุมสาธารณะหรือการรับฟังความคิดเห็น

2.6.3 ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิผลในการจัดทำ SEA

เนื่องจากประสิทธิผลของการจัดทำ SEA จะเกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นหลัก คือ 1) SEA ที่มีคุณภาพดี 2) การนำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน และ 3) นโยบาย แผน และแผนงานที่นำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจ ได้นำไปสู่การนำไปปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้ SEA ที่มีคุณภาพดี

ดังที่ได้นำเสนอไปแล้วในหัวข้อ 2.5.3 ว่า SEA ที่มีคุณภาพดี จะประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ คือ 1) มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 2) มีการบูรณาการกับโครงสร้างนโยบายและการวางแผนที่มีอยู่เดิม 3) มีความยืดหยุ่น ดำเนินการซ้ำเพื่อให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ให้สอดคล้องกับแต่ละบริบท 4) วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและความเสี่ยงของนโยบาย แผน และแผนงาน ที่เสนอและทางเลือกต่าง ๆเทียบกับกรอบวัตถุประสงค์ หลักการ และเกณฑ์ ความยั่งยืน 5) มีการให้เหตุผลที่ชัดเจนสำหรับการเลือกทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Options) และสำหรับการยอมรับเกี่ยวกับการยอมได้ยอมเสียที่สำคัญ (Acceptance of Significant Trade-Offs) 6) มีการระบุโอกาสและข้อจำกัด ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านอื่น ๆ 7) มีการพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงและการยอมได้ยอมเสียระหว่างด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ 8) มีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ และมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 9) มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิผล ให้ความสำคัญกับมีเป็นอิสระ และ

มีระบบประกันคุณภาพ 10) มีความโปร่งใสตลอดกระบวนการ และการสื่อสารผลลัพธ์ 11) มีความคุ้มค่า 12) มีการสนับสนุนให้มีการตรวจสอบกระบวนการจัดทำ SEA หลังจากแล้วเสร็จอย่างเป็นทางการและมีการติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ของ PPP และ 13) สร้างขีดความสามารถทั้งในการดำเนินการและการใช้งาน SEA

โดยผลการตรวจสอบวรรณกรรมต่างประเทศนั้น ข้อเสนอจาก Fischer et al. (2006) คือ 1) มีขั้นตอนที่เข้มงวดและชัดเจนรวมถึงข้อบัญญัติสำหรับการจัดทำ SEA ของรัฐบาล 2) มีกำหนดความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบในการจัดทำ SEA พร้อมทั้งมีการควบคุมและการตรวจสอบที่เข้มงวดโดยหน่วยงานอิสระ 3) มีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับโครงการที่เข้มงวดขึ้น 4) นิยามบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการแยกหน่วยงานผู้จัดทำแผนและผู้ประเมินด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน 5) ใช้แนวทาง “สิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน” สำหรับการจัดทำ SEA โดยใช้ “เกณฑ์ความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม” ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ 6) ข้อกำหนดอย่างเป็นทางการในการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงทางเลือก “ไม่ต้องทำอะไรเลย” ก่อนจะมีการจัดทำ SEA และ 7) จัดสรรทรัพยากรให้มากขึ้นและจัดให้มีการฝึกอบรมที่ดีขึ้น

ส่วนข้อสรุปจาก Zhang et al. (2013) ระบุว่า ปัจจัยขั้นตอน ที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วม การกำหนดทางเลือก และการวิเคราะห์ผลกระทบและผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยทั่วไป ที่สำคัญมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อ SEA การพัฒนาเครือข่าย กรอบระยะเวลาในการพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน และ ปัจจัยด้านการบูรณาการ

ซึ่งจะเห็นได้ว่า Fischer et al. (2006) นั้นให้ความสำคัญกับระบบ SEA ที่เข้มงวด ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับระบบกฎหมายและข้อกำหนด ขณะที่ข้อค้นพบของ Zhang et al. (2013) พูดถึงกระบวนการ SEA ที่มีการแยกแยะมากกว่าและระบุว่า การมีส่วนร่วม การกำหนดทางเลือก และการวิเคราะห์ผลกระทบ เป็นปัจจัยขั้นตอนที่ทำให้ SEA มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับประเทศต่าง ๆ ที่ทำการตรวจสอบและพบว่าล้วนแต่มีข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ทางเลือก และการประเมินผลกระทบ

จึงให้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลต่อคุณภาพของ SEA ที่นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐของประเทศต่างให้ความสำคัญ คือ

- **ความเป็นทางการที่รองรับโดยกฎหมายข้อบังคับ**
- **การมีส่วนร่วมของประชาชน**
- **มาตรฐานการจัดทำทางเลือกและการประเมินผลกระทบของแต่ละทางเลือก**

2) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน

ในงานวิจัยส่วนใหญ่มักไม่ค่อยพูดถึงสาเหตุที่ทำให้ SEA ไม่ถูกนำไปใช้ในการตัดสินใจในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน อย่างตรงไปตรงมา แต่ Fischer et al. (2006) ระบุว่าหากใช้ SEA แบบยืดหยุ่นก็จะล้มเหลวเหมือนกับการจัดทำ EIA ในช่วงที่ผ่านมาโดยสะท้อนว่าการเมืองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประสิทธิผลของ SEA ในการนำไปใช้ตัดสินใจอย่างโปร่งใสซึ่งสอดคล้องกับ Zhang et al. (2013) ที่ระบุถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยทั่วไป 5 อันดับแรก คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อ SEA การพัฒนาเครือข่าย การพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน และ การบูรณาการ และหากนำไปตรวจสอบกับระบบ SEA ของประเทศต่าง ๆ ที่ทำการทบทวนทั้ง 14 ประเทศที่ให้น้ำหนักความสำคัญกับการนำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจในการจัดทำ แผนและแผนงานทุกประเทศ ก็จะสามารถประเมินได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดประสิทธิผลในประเด็นนี้ คือ

- **ข้อบังคับให้มีการนำผลจากการจัดทำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผน**
- **ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ของภาคส่วนต่าง ๆ**
- **เจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อระบบ SEA**
- **การพัฒนาเครือข่ายและองค์กรการขับเคลื่อน**
- **การบูรณาการในกระบวนการจัดทำ SEA**

3) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นโยบาย แผน และแผนงานที่นำ SEA ไปใช้ในการตัดสินใจได้นำไปสู่การนำไปปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยสำคัญสำหรับประเด็นนี้เป็นผลต่อเนื่องมาจาก 2 ประเด็นที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เอกสารที่กล่าวถึงเรื่องนี้ค่อนข้างชัดเจน คือ “DAC Guidelines and Reference Series Applying Strategic Environmental Assessment Good Practice Guidance for Development Co-operation”ที่ระบุว่า

“...ผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของ SEA ที่มีคุณภาพดี คือ อิทธิพลในการขับเคลื่อนผลลัพธ์เชิงบวกของการพัฒนา และ การมีส่วนช่วยในการยกระดับประสิทธิผลของการพัฒนา แต่เนื่องจากการพัฒนาเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ซับซ้อนและไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแยกผลลัพธ์การพัฒนาที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ SEA เพียงอย่างเดียว จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะตรวจสอบจนแน่ใจได้ว่าผลลัพธ์ที่ไม่ยั่งยืนของนโยบาย แผน และแผนงาน เกิดจากการหลีกเลี่ยงการจัดทำ SEA...”

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นเรื่องยากที่จะตรวจสอบได้ว่า SEA มีบทบาทมากน้อยแค่ไหนในการส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาเกิดความยั่งยืน รวมทั้งแทบจะไม่มีงานศึกษาเปรียบเทียบผลการพัฒนาในระดับผลลัพธ์หรือผลกระทบของแผนหรือแผนงานที่มีการจัดทำ SEA และที่ไม่มีการจัดทำ SEA เหตุผลประการหนึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ตรวจสอบได้ยากดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เมื่อพิจารณากฎระเบียบ

ของประเทศต่าง ๆ แล้วพบว่าทุกประเทศให้ความสำคัญกับมาตรการในการติดตามและมาตรการในการเยียวยาผลกระทบสำคัญที่เกิดจากการนำแผนหรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น จึงพอที่จะสรุปได้ว่า **แผนและแผนงานที่ผ่านกระบวนการจัดทำ SEA มีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่ยั่งยืนหรือไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าที่ไม่มีการจัดทำ SEA** ที่ปรึกษา จึงสรุปว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้แผนและแผนงานที่มีการจัดทำ SEA มีโอกาสที่จะเกิดความยั่งยืนมากขึ้น คือ

- **มีการกำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบหรือมาตรการความยั่งยืน**
- **มีการติดตามและประเมินผลระดับผลลัพธ์และผลกระทบของแผน หรือ แผนงาน และมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการตัดสินใจหรือแผนหรือแผนงาน**

2.6.4 ข้อเสนอแนะการศึกษาเชิงลึกกรณีต่างประเทศ

การศึกษาเชิงลึกเป็นประโยชน์อย่างสูงสำหรับการติดตั้งระบบ SEA ที่เข้มแข็งของประเทศ ซึ่งการทบทวนบทความทางวิชาการตามปกติจะไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อนี้ได้ จากการศึกษาระบบ SEA ขอประเทศแคนาดาและสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศที่ทรงอิทธิพลในวงวรรณกรรมระดับนานาชาตินั้น ทำให้พอประเมินได้ว่าระบบของประเทศแคนาดาและสหราชอาณาจักรได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน ทำให้องค์ประกอบของระบบส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน

ระบบของประเทศแคนาดามีความโดดเด่นที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบเบื้องต้น กระบวนการประเมินตนเองโดยใช้เทคนิคที่เรียบง่าย มีการกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ที่ชัดเจน ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีกระบวนการจัดทำที่เรียบง่าย แต่ระบบของแคนาดาระบุคำตอบภาคบังคับจาก SEA ที่ทรงพลังเป็นอย่างมาก

สำหรับระบบของประเทศสหราชอาณาจักร พบว่าเป็นระบบที่เกิดจากกระบวนการประนีประนอมของประเทศในสหภาพยุโรปซึ่งมีสมาชิกที่มีกับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจะสัมผัสได้ถึงความเข้มงวดของระบบ SEA ของประเทศสหราชอาณาจักรที่มีมากกว่าระบบของแคนาดา โดยสิ่งที่แสดงถึงความเข้มงวดที่ชัดเจนคือกระบวนการปรึกษาหารือที่มีทั้งภาคบังคับและภาคสมัครใจ โดยประเด็นการปรึกษาหารือที่เป็นภาคบังคับ คือ การปรึกษาหารือกับหน่วยให้คำปรึกษาที่มีตั้งแต่ขั้นตอนการกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต และการจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสำหรับข้อเสนอแผนหรือแผนงานที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบข้ามพรมแดนจะเป็นข้อเสนอที่มีความอ่อนไหวสูง

สำหรับประเทศไทยนั้น อาจจะสามารถเลือกระบบใดระบบหนึ่งซึ่งอาจส่งผลกระทบที่ไม่แตกต่างกันมากนักทั้งในมิติของปัญหาอุปสรรคที่ต้องฝ่าฟันหรือความสำเร็จที่ต้องการไปให้ถึง หรืออาจหาทางออกโดยการผสมผสานทั้งสองรูปแบบนี้โดยนำบริบทของประเทศไทยมาใช้พิจารณาประกอบก็สามารถทำได้ ส่วนคำถามว่าระบบของประเทศอื่นจะเหมาะสมกับประเทศไทยมากกว่า 2 ประเทศนี้หรือไม่ อาจต้องทำความเข้าใจร่วมกันว่าปรัชญาของ SEA นั้นค่อนข้างมีความชัดเจน ความแตกต่างในเชิงรูปแบบที่พบนั้นอาจไม่ใช่สาระสำคัญของความยั่งยืนที่เป็นผลของกระบวนการพัฒนา ดังนั้น จึงไม่มีระบบไหนที่สามารถ

เป็นแบบให้กับประเทศอื่นได้ แต่ระบบของทั้งสองประเทศนี้โดยเฉพาะระบบของสหราชอาณาจักรนั้นมีประเทศที่ดำเนินการคล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมากอย่างน้อยก็กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ส่วนระบบของแคนาดานั้นอาจเกิดจากข้อกำหนดที่ไม่จำเป็นต้องประนีประนอมกับประเทศอื่น ๆ เหมือนสหราชอาณาจักร จึงค่อนข้างใกล้เคียงกับอุดมการณ์ของ SEA มากกว่า

2.6.5 ข้อเสนอแนะในการต่อยอดการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาของประเทศไทยจะเห็นว่าเรามีการติดตั้งระบบ SEA ครั้งแรกมานานพอสมควร แต่จากความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการอย่างเข้มข้นทำให้ประเทศไทยมีเรื่องที่ต้องทำอีกมากเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ SEA ให้เข้มแข็ง อย่างน้อยหากพิจารณาว่าประเทศไทยกำลังจะเลือกแนวทางของ SEA ที่ใช้กฎระเบียบอย่างเป็นทางการก็จำเป็นต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ที่ได้รับการยอมรับในการนำไปปฏิบัติจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ไม่ยืดหยุ่นเกินไปแต่ไม่เข้มงวดจนเกิน ไปซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้ SEA เป็นเครื่องมือการพัฒนาที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้ที่ปรึกษา เห็นว่า สศช. กับกระบวนการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยยุคใหม่ ได้เดินมาถูกทิศทางโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ซึ่งวงวรรณกรรมระดับสากลส่วนใหญ่ระบุว่าเป็นปัจจัยทั่วไปที่มีความสำคัญมากที่สุด เช่นเดียวกับความพยายามในการพัฒนาเจตจำนงและความเชื่อมั่นต่อ SEA ของผู้บริหารหน่วยงานราชการ ความพยายามในการพัฒนาเครือข่ายสถาบันการศึกษา ความพยายามในการพัฒนาองค์กรขับเคลื่อน แต่อาจจะยังต้องเพิ่มความเข้มข้นในการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง จำเป็นต้องให้เวลาในการพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.6.6 ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลโครงการ SEA ของประเทศไทย

การใช้ตัวแบบ CIPP Model สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมของตัวแบบที่จะนำมาใช้ในการติดตามประเมินผลโครงการ SEA เช่นเดียวกับที่ Zhang et al. (2012) ใช้ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Model) จัดโครงสร้าง SEA เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยขั้นตอน (Stage Factors) เนื่องจากตัวแบบ CIPP Model (Context; Inputs; Processes; Produces) โดยมีความเป็นมาและคุณสมบัติกับการประเมินผลโครงการ SEA ซึ่งเป็นโครงการที่มีลักษณะ Process-based ที่มุ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของโครงการตั้งแต่บริบท คือ การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดวัตถุประสงค์ (Sustainable Objective) กระบวนการ คือ การกำหนดขอบเขต (Scoping) การระบุและการประเมินทางเลือก (Alternative Development & Assessment) การกำหนดมาตรการความยั่งยืน (Sustainability Measures) การมีส่วนร่วม (Participation) และผลลัพธ์ คือ การนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน และการติดตามประเมินผล เนื่องจากตัวแบบ CIPP Model มีองค์ประกอบที่สอดรับกับองค์ประกอบเชิงโครงสร้างของโครงการ SEA

บทที่ 3

การจัดทำหลักสูตร และการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

บทที่ 3
การจัดทำหลักสูตร และการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

3.1 การจัดทำเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง และออกแบบรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

3.1.1 การจัดทำเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง

การจัดทาเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง ในครั้งนี้ เป็นการต่อยอดและพัฒนาจากหลักสูตรที่สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พัฒนาขึ้นในช่วงปี 2562 และได้มีการทดลองใช้ในการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะยาว 5 วันแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการและกระบวนการ SEA ที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ในภาพกว้าง โดยเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง ในปี 2563 นี้มีแนวคิดในการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นเสริมเติมเนื้อหาให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของประเด็นความส าคัญที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ และในส่วนของเทคนิควิธีการที่ใช้ในกระบวนการ SEA เพื่อให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงและเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบการตัดสินใจต่อแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินใจและนาทางการขับเคลื่อน SEA ได้แก่ การอนุมัติแผนและแผนงาน การพัฒนาระบบและกลไกการดาเนินงาน การให้แผนที่นาทาง วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรจะมีจุดเน้นของเนื้อหาที่แตกต่างกัน เน้นก่อเกิดประโยชน์โดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายระหว่างผู้บริหารและผู้จัดทาแผนและแผนงาน โดยแบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 หลักสูตรหลัก ได้แก่

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับสูง ที่เน้นผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับสูงในด้านการปรับมุมมองวิสัยทัศน์ สร้างความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการ SEA ภาพรวมของหลักการและแนวทางในการใช้ SEA เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ในระยะยาว และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง ที่เน้นผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับกลางและระดับปฏิบัติการ ในด้านขั้นตอนและวิธีการ เทคนิคและเครื่องมือของกระบวนการ SEA สามารถบูรณาการกระบวนการ SEA กับกระบวนการจัดทาแผน แผนงาน และการติดตามประเมินผลและกากับการจัดทา SEA ได้ และเข้าใจในความส าคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นต้น

ทั้งนี้ ที่ปรึกษาได้รับความเห็นและความคาดหวังจากคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษาฯ ของโครงการ ก่อนการจัดทารายงานฉบับต้น ที่เน้นว่าเนื้อหาหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้น ควรมี

กรณีศึกษาให้ผู้บริหารระดับสูงได้ทาความเข้าใจและเรียนรู้ และมีเนื้อหาสาหรับผู้นาองค์กรที่ส่งเสริมให้เห็นความสาคัญและจาเป็นต้องสนับสนุนให้นาเครื่องมือ กระบวนการ SEA ไปใช้ในการจัดทาแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องได้ และทาให้ SEA เป็นหนึ่งในเครื่องมือในการบริหารงานของหน่วยงานในกากับการดูแล เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากความเห็นและความคาดหวังที่ได้รับจากคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษาฯ ของโครงการแล้ว ที่ปรึกษายังได้นาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 มาปรับปรุงการจัดทาเนื้อหาและหลักสูตร รวมถึงขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมด้วย โดยการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 เป็นการประชุมเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการ ความคาดหวัง ต่อเนื้อหา กระบวนการ วิธีการและขั้นตอน ในการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรที่เหมาะสม ซึ่งมีคณะกรรมการตรวจรับพัสดุฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม และการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2 เป็นการประชุมเพื่อประเมินและวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ในปี 2562 นาไปสู่การต่อยอดพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร และกระบวนการ วิธีการและขั้นตอน ในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาแผนและแผนงานของ สศช. และหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงาน ในรายสาขาและเชิงพื้นที่ ที่กาหนดให้มีการจัดทา SEA และผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศในปี 2562 ที่ผ่านมาเข้าร่วมประชุมด้วย จากทั้ง 2 การประชุมดังกล่าว ที่ปรึกษาจึงได้น ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดทาเนื้อหาและหลักสูตร รวมถึงขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรม ซึ่งได้สรุปการนาความคิดเห็นมาปรับประยุกต์ใช้ไว้ในบทที่ 7 กิจกรรมสนับสนุนการดาเนินงานโครงการ

ดังนั้น การจัดการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA จึงเป็นโอกาสในการพิจารณาออกแบบรูปแบบ วิธีการ และเนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรม SEA เป็นชุด (Training Modules) โดยกาหนดไว้สาหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจและความต้องการแตกต่างกัน และต่างต้องมีจุดเน้นที่ต้องเรียนรู้และนาไปใช้งานแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดเนื้อหาหลักสูตร SEA ขั้นสูง ดังต่อไปนี้

3.1.2 เนื้อหาหลักสูตร SEA ขั้นสูง

1) กรอบการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตร

เนื้อหาหลักสูตร SEA ขั้นสูง ได้พัฒนาเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็นหลักสูตรสาหรับผู้บริหารระดับสูง และหลักสูตรสาหรับผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งมีจุดเน้นของเนื้อหาหลักสูตรที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับสูง ออกแบบเป็นหลักสูตรระยะเวลา 2 วัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา ช่วงเวลาละ 3 ชั่วโมง ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่อออนไลน์ (Video Conference) โดยมีจุดเน้นของหลักสูตรเพื่อท าให้เกิดผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับสูง ดังต่อไปนี้

- แนะน าการใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ส าหรับกระบวนการ SEA

- สนับสนุนการใช้กระบวนการ SEA ในการบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว (Long - Term Vision) ในการพัฒนา

- มองฉากทัศน์ (Scenarios) สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และมองอนาคตที่คาดหวัง (Desirable Future) โดยใช้ SEA

- เชื่อมั่นในประโยชน์ของ SEA เป็นหนึ่งในเครื่องมือระดับกลยุทธ์ (Strategic Tools) จะช่วยสนับสนุนเป้าหมายความยั่งยืนของการพัฒนา (SEA for Sustainability)

- เข้าใจภาพรวมของหลักการและแนวทางในการใช้ SEA ให้เกิดการบูรณาการกับการจัดแผนและแผนงาน และการใช้ SEA ให้เกิดประสิทธิภาพ (Effectiveness)

- ตระหนักว่ากระบวนการ SEA ทาให้เกิดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (Preferred Alternative) บนฐานการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมกับสาธารณะ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Top - Down and Bottom - Up Decision)

- สนับสนุนระบบและกลไกการดาเนินงานและขับเคลื่อน SEA ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ผ่านการเรียนรู้จากบทเรียนในไทยและต่างประเทศ

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง ออกแบบเป็นหลักสูตรระยะเวลา 5 วันต่อเนื่อง และต่อเนื่องจากหลักสูตรสาหรับผู้บริหารระดับสูง โดยมีจุดเน้นเพิ่มเติมมากขึ้นเพื่อทาให้เกิดผลลัพธ์ต่อผู้บริหารระดับกลางดังต่อไปนี้

- เข้าใจหลักการ ขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการ SEA (SEA Guideline) อย่างถูกต้อง

- สามารถบูรณาการกระบวนการจัดทาแผนและแผนงาน กับกระบวนการ SEA (SEA and Planning Integration)

- สามารถออกแบบขอบเขตการศึกษา SEA (Terms of Reference) ให้ได้ผลลัพธ์ตามหลักการและประสิทธิภาพของการศึกษา SEA ที่ดี

- เข้าใจความสาคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารใน SEA (Participation and Communication in SEA)

- สามารถดาเนินงานการตรวจติดตาม ประเมินผลและกากับการศึกษา SEA (Monitoring, Evaluation and Oversight of SEA)

- เข้าใจการใช้เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ ของ SEA (SEA Techniques and Tools)

นอกจากนี้ ที่ปรึกษาได้นาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และได้ร่วมออกแบบกับผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติที่มีประสบการณ์ในการดาเนินงานด้าน SEA มาอย่างยาวนาน ตลอดจนความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในประเทศมาประกอบการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ด้วย

1.1) เนื้อหาบทเรียน

จากกรอบการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น ที่ปรึกษาได้ออกแบบและพัฒนาเนื้อหาออกเป็น 5 บทเรียน โดยจะคัดเลือกบทเรียนเพื่อประกอบเป็นเนื้อหาหลักสูตรสาหรับผู้บริหารระดับสูง และหลักสูตรส าหรับผู้บริหารระดับกลางที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.1-1**

ตารางที่ 3.1-1 การจำแนกบทเรียนตามหลักสูตรการฝึกอบรม

บทเรียน	หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับสูง	หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง
บทเรียนที่ 1: การบูรณาการการวางแผนพัฒนากับ SEA	√	√
บทเรียนที่ 2: แนวทาง SEA (SEA Guideline)	-	√
บทเรียนที่ 3: SEA กับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEA for Sustainable Development)	√	√
บทเรียนที่ 4: กลไกการขับเคลื่อนการใช้กระบวนการ SEA	√	√
บทเรียนที่ 5: ความท้าทาย ปัญหาอุปสรรค ประสบการณ์จากการน าSEA ไปใช้	-	√

บทเรียนสาหรับเนื้อหาหลักสูตร SEA ขั้นสูง ประกอบด้วยทั้งหมด 5 บทเรียน โดยรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทเรียนแสดงดัง**ภาคผนวก ค** และมีวัตถุประสงค์ หัวใจหลักของบทเรียนแต่ละบทดังนี้

(1) บทเรียนที่ 1: การบูรณาการการวางแผนพัฒนากับ SEA

(1.1) วัตถุประสงค์

- การใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดท านโยบาย แผน และแผนงานที่มุ่งสู่การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
- เปิดมุมมองประโยชน์ของการใช้ SEA เพื่อการจัดทาแผนพัฒนาหลากหลายสาขา และลักษณะที่มีเป้าหมายเพื่อให้แผนได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน และสร้างการมีส่วนร่วมและเกิดจากการตัดสินใจระดับกลยุทธ์

(1.2) หัวใจหลักของบทเรียน

เข้าใจทฤษฎีและวิธีการในการเชื่อมโยง ผสานและปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจัดทาแผนและแผนงาน กับ SEA รวมถึงขั้นตอนและวิธีการในการบูรณาการผลของกระบวนการ SEA กับการจัดทาแผน ความหมายของการบูรณาการในบริบทของแผนกับ SEA ปัจจัยเงื่อนไขและตัวชี้วัดสาหรับการบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ขั้นตอนและช่องทางโอกาสในการบูรณาการผลของ SEA ให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและเห็นชอบของแผนลักษณะต่าง ๆ พร้อมเรียนรู้กรณีตัวอย่างการประยุกต์ใช้ SEA ในหลากหลายสาขาการพัฒนา ซึ่งมากกว่าที่ใช้ในประเทศไทย ได้แก่ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการพัฒนาเมืองและชนบท การจัดการแหล่งน้า การจัดการการเกษตรและความหลากหลายทางชีวภาพ

การจัดการของเสีย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ทาความเข้าใจและประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ SEA ที่กว้างขวางและยอมรับเป็นกระบวนการที่ประยุกต์ใช้ได้ด้วยเป้าหมายให้แผนการพัฒนาที่หลากหลายมีการตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสม และเป็นกรอบสาหรับการบรรจุโครงการและกิจกรรมการด าเนินงานต่าง ๆ เข้าไปให้สอดคล้องกับแผน

(2) บทเรียนที่ 2: แนวทาง SEA (SEA Guideline)

(2.1) วัตถุประสงค์

- เพื่อนาแนวทาง SEA ของประเทศไทยไปใช้ โดยเน้นความเข้าใจขั้นตอน วิธีการ และสาธิตการทดลองใช้แนวทาง SEA ในขั้นตอนที่รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการดาเนินงานและตัดสินใจ สาหรับผู้บริหาร
- เรียนรู้เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนของกระบวนการ SEA ต่าง ๆ ซึ่งจาเป็นสาหรับการกาหนดขอบเขต การพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือก การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และอื่น ๆ

(2.2) หัวใจหลักของบทเรียน

บทเรียนที่ 2 แนวทาง SEA จะเน้นการเรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการ SEA ตามแนวทาง SEA ของประเทศไทย ที่ สศช. ได้ปรับปรุงตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ซึ่งจะนามาทดลองใช้ในการฝึกอบรมทุกขั้นตอนตั้งแต่ การกลั่นกรอง การกาหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน การมีส่วนร่วม ตลอดจน การจัดทารายงาน การติดตามประเมินผล และเสริมตัวอย่างของรายละเอียดการดาเนินงานในขั้นตอนสาคัญเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจได้มากขึ้น จากกรณีแนวทางที่ใช้ในประเทศอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การกาหนดตัวชี้วัด การสร้างการมีส่วนร่วม การประเมินทางเลือก เป็นต้น พร้อมทั้งแนวทางในการพิจารณาเลือกเทคนิคและเครื่องมือในขั้นตอนกระบวนการ SEA ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เทคนิคเชิงคุณภาพ เทคนิคเชิงปริมาณ สาหรับการประเมินมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เทคนิคและเครื่องมือทางวิชาการและสถิติของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม และนาไปสู่ผลที่ใช้ในการตัดสินใจ ให้น้าหนักและความถูกต้องแม่นยาในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสม

(3) บทเรียนที่ 3: SEA กับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEA for Sustainable Development)

(3.1) วัตถุประสงค์

เพื่อให้เข้าใจกรอบแนวคิด ความสาคัญ และจาเป็นของการใช้ SEA เพื่อเป็นเครื่องมือและกระบวนการในการน าแผนการพัฒนาของประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(3.2) หัวใจหลักของบทเรียน

การพัฒนาและการประยุกต์ใช้หลักการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ยุคแรกในศตวรรษที่ 1970s มาถึงในปี 2020s เพื่อเชื่อมโยงกับการสนับสนุนในการดาเนินงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นแกนหลัก ได้เห็นความสาคัญของด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อให้เกิดดุลยภาพสู่ความยั่งยืน การสร้างวิสัยทัศน์สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันสร้างฉากทัศน์สู่ความยั่งยืน และนาไปสู่การพัฒนาจากภาครัฐสู่การพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (From Government to Governance)

(4) บทเรียนที่ 4: กลไกการขับเคลื่อนการใช้กระบวนการ SEA

(4.1) วัตถุประสงค์

เพื่อให้สามารถใช้กลไกการขับเคลื่อนต่าง ๆ ประกอบด้วย นโยบาย กฎหมาย องค์กรและเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการด าเนินงาน SEA เพื่อความก้าวหน้าและน าไปปฏิบัติได้จริง

(4.2) หัวใจหลักของบทเรียน

เรียนรู้กลไกด้านนโยบาย กฎหมาย องค์กร สถาบัน ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ประเทศอื่น ๆ เลือกใช้และพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุน รองรับการนา SEA ไปใช้ในบริบทที่เหมาะสมกับประเทศ กลไกการขับเคลื่อนที่บังคับใช้เพื่อกาหนดให้มีการเริ่มต้นกระบวนการ SEA กลไกสนับสนุนที่ช่วยส่งเสริมให้เลือกใช้ตามความสมัครใจและความต้องการ หรือความจาเป็น การปรับปรุงและแก้ไขกลไกต่าง ๆ ให้เหมาะสมที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนาไปปฏิบัติได้จริง อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเรียนรู้ความแตกต่างของกลไกการขับเคลื่อนต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งข้อดี - ข้อเสีย และสอดคล้องกับความพร้อม ขีดความสามารถและระดับความต้องการที่แตกต่างกันของประเทศต่าง ๆ

(5) บทเรียนที่ 5: ความท้าทาย ปัญหาอุปสรรค และประสบการณ์จากการนำ SEA ไปใช้

(5.1) วัตถุประสงค์

เพื่อเรียนรู้ความท้าทาย ปัญหาอุปสรรค และประสบการณ์การด าเนินงานกระบวนการ SEA ในประเทศต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นบทเรียนในการแก้ไขและปรับปรุงการขับเคลื่อนในประเทศไทยให้กว้างขวาง

(5.2) หัวใจหลักของบทเรียน

สรุปประสบการณ์และบทเรียนการใช้ SEA ในประเทศทั่วโลกในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ยังอยู่ระหว่างการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุง ประกอบด้วยประเทศกาลังพัฒนาในทวีปอเมริกาใต้ อเมริกากลาง และเอเชีย รวมจ านวนมากกว่า 15 ประเทศ

1.2) กรณีศึกษา

ในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ที่ปรึกษาได้ออกแบบกรณีศึกษาเพื่อช่วยดาเนินการฝึกอบรมสาหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง ที่เน้นการฝึกปฏิบัติและทดลองจัดทา SEA จริง โดยในการฝึกอบรมฯ ได้ออกแบบกรณีศึกษาเป็นชุดข้อมูลสนับสนุนชุดต่าง ๆ พร้อมมีสถานการณ์สมมติ (Scenarios) ที่กาหนดขึ้นในอนาคต ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พิจารณา และใช้ข้อมูลจริงมาประกอบในการสาธิต ทดลอง เรียนรู้กระบวนการศึกษา SEA จนสามารถนาผลการศึกษาไปประกอบและบูรณาการร่วมกับแผนการพัฒนาได้

2) ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรม (Training)

ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรม ที่ปรึกษาได้ออกแบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการออกแบบและวางแผนฝึกอบรม ซึ่งเป็นการน าเอาแนวคิดใหม่ (Innovative Method) มาผสมผสานร่วมในการออกแบบขั้นตอนและวิธีการ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พูดคุยหารือและแลกเปลี่ยนหาวิธีการหรือแนวทางการศึกษา SEA ที่เหมาะสม ทั้งในแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและตอบสนอง (Active Learning), การสร้างกระบวนการเรียนเป็นกลุ่ม (Group Work), การใช้กรณีศึกษาในการเรียนรู้และฝึกฝน (Casework Methodology), การเน้นการฝึกปฏิบัติประกอบทฤษฎี (Practical Approach), และการใช้กระบวนการคิดตีความปัญหาอย่างสร้างสรรค์จนได้ต้นแบบที่เหมาะสม (Design Thinking)

ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรม ที่ปรึกษาได้ออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระดับของหลักสูตรที่ได้ก าหนดไ้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมสำหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง

หลักสูตรผู้บริหารระดับกลางได้ออกแบบขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมโดยผสมผสานขั้นตอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระยะเวลาและความรู้พื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือบรรลุตามความต้องการฝึกอบรมให้ได้มากที่สุด โดยยึดหลักการออกแบบตามคู่มือ MOVE Manual (Oepen, 2003) ที่เน้นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในลักษณะที่เคยใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล ในการฝึกอบรมวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ใน พ.ศ. 2562 แต่ได้ปรับปรุงการให้น้ าหนักของเนื้อหา ระยะเวลาการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มให้เหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) การเรียนรู้ร่วมกัน (Plenary Session) ผ่านการอธิบายรายละเอียดเนื้อหาของบทเรียนต่าง ๆ โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญไทยและต่างประเทศ ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดจะได้เรียนรู้ไปด้วยกัน (ส่วนนี้จะให้น้ าหนักเนื้อหาและเวลามากกว่าในหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง)

2) การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมกลุ่ม (Group Session) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย โดยที่ปรึกษาจะแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้มีจานวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อกลุ่ม

น้อยลง เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียนรู้ได้อย่างใกล้ชิดกับวิทยากรประจากลุ่ม และมีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติกันในกลุ่มอย่างทั่วถึง (ส่วนนี้จะให้น้าหนักและเวลามากกว่าในหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง)

3) การเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง (Casework) โดยที่ปรึกษาจะจัดเตรียมกรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถฝึกปฏิบัติจัดท าSEA ในแต่ละขั้นตอนได้จริง โดยมอบหมายให้ดาเนินการร่วมกันภายในกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ปฏิบัติงานกันเป็นทีม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น (ส่วนนี้จะให้น้ าหนักและเวลามากกว่าในหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง)

เนื่องจากมีความต้องการให้การฝึกอบรม SEA สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุด การจัดการฝึกอบรมสาหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับกลางจึงได้กาหนดระยะเวลาไว้ 5 วัน และแบ่งช่วงของการฝึกอบรมออกเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่

1) ก่อนการฝึกอบรม (Pre – Training Support) เป็นการจัดเตรียมความพร้อมของบุคลากร วิทยากรให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้จัดอบรมและผู้ฝึกอบรม โดยจะมีการชี้แจงรายละเอียดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และผลที่คาดว่าจะได้รับของการจัดฝึกอบรมให้เข้าใจและรับทราบ

2) ระหว่างการฝึกอบรม (Training Support) เป็นการจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารต่าง ๆ ให้เหมาะสม โดยอาจมีสื่อที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งสื่อเอกสารประกอบ สื่อการนาเสนอ (Power Point) ที่มีการออกแบบเพื่อสื่อสารให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย รวมไปถึงการจัดเตรียมกรณีศึกษาที่เหมาะสมสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

3) หลังจบการฝึกอบรม (End – of – Training Support) เป็นขั้นตอนส าคัญที่ช่วยให้สามารถประเมินประสิทธิภาพหรือความสาเร็จในการฝึกอบรมได้ ซึ่งจะมีการจัดเตรียมแบบประเมินผลการฝึกอบรมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร การฝึกอบรมด้วย

ทั้งนี้ ในการออกแบบวิธีการ (Method) ในการฝึกอบรม ได้ออกแบบให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมด้วย รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.1-2** และรายละเอียดหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง**ภาคผนวก ค**

2.2) ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมสำหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมสาหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง ที่ปรึกษาออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นระดับผู้บริหารของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีอ านาจในการตัดสินใจ โดยเน้นการเปิดมุมมอง สร้างกระบวนการคิดตีความปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Design Thinking) เป็นหลักจนได้ต้นแบบที่เหมาะสม ไม่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงมากนัก ที่ปรึกษาได้ร่วมออกแบบกับผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติ ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับ SEA มาอย่างยาวนาน และนาบทเรียนข้อดี - ข้อเสีย จากการจัด

ฝึกอบรมฯ สาหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง มาร่วมประกอบการพิจารณาออกแบบด้วย นอกจากนี้ ที่ปรึกษาได้พิจารณาคัดเลือกวิทยากรพิเศษที่มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร สร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งสร้างความน่าสนใจต่อการฝึกอบรมมาประกอบด้วย เพื่อให้การจัดฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงมีความสมบูรณ์มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ที่ปรึกษาใช้รูปแบบการประชุมออนไลน์เชิงปฏิบัติการแบบเสมือนจริง (Online Virtual Workshop) สาหรับหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง แทนรูปแบบการฝึกอบรมให้ความรู้ในลักษณะเดียวกับหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งรูปแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสามารถระดมความเห็น แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทัศนคติ ในประเด็นสาคัญที่เฉพาะเจาะจง ทั้งระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกันเองและระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศและในประเทศ โดยรูปแบบออนไลน์จะช่วยอานวยความสะดวกให้ผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติสามารถเข้าร่วมได้ และทาหน้าที่เป็นผู้บรรยายหลัก (Keynote Speaker) ได้แก่ Prof. Maria และ Dr. Jeremy และมีผู้เชี่ยวชาญจากประเทศไทยรับหน้าที่เป็นผู้อานวยการประชุมที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในการประชุมให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึง โดยการใช้คาถามนาเพื่อให้ตรงประเด็น และเกิดการแลกเปลี่ยนที่อยู่บนพื้นฐานข้อมูลข้อเท็จจริงและเป็นไปตามบริบทของประเทศตลอดการประชุม โดยแบ่งช่วงของการประชุมออกเป็น 3 ช่วงหลักตามประเด็นสาคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดท าSEA ได้แก่

Session 1: SEA and Sustainable Development ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหา ***บทเรียนที่ 1 SEA กับการพัฒนาที่ยั่งยืน*** ที่จะเน้นในประเด็นการสร้างดุลยภาพสู่ความยั่งยืน การสร้างวิสัยทัศน์สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และร่วมกันสร้างฉากทัศน์สู่ความยั่งยืน และนาไปสู่การพัฒนาจากภาครัฐสู่การพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (From Government to Governance)

Session 2: SEA and Decision Making for Planning ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหา ***บทเรียนที่ 2 การบูรณาการการวางแผนพัฒนากับ SEA*** ที่จะเน้นในประเด็นของการนาผลลัพธ์จากกระบวนการ SEA ไปผนวกรวมกับกระบวนการจัดทาแผนอย่างไร และจะมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจหรือสามารถน าไปประกอบการตัดสินใจได้อย่างไร

Session 3: SEA and Public Participation โดยเน้นไปที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการใช้กระบวนการ SEA ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหา***บทเรียนที่ 3 กลไกการขับเคลื่อนการใช้กระบวนการ SEA*** ที่ชวนให้ผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันพิจารณาและแลกเปลี่ยนในประเด็นที่ถือว่าเป็นประเด็นสาคัญมากที่สุดประเด็นหนึ่งคือ จะขับเคลื่อน SEA อย่างมีส่วนร่วมอย่างไรให้ประสบความสาเร็จ หรือจะขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมได้อย่างไร

ทั้งนี้ ในการออกแบบวิธีการ (Method) ในการฝึกอบรม ได้ออกแบบให้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมด้วย รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.1-3** และรายละเอียดหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงดัง**ภาคผนวก ค**

ตารางที่ 3.1-2 การวิเคราะห์และออกแบบเนื้อหาหลักสูตร SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง

วัตถุประสงค์	หัวข้อ/ Key Messages	วิธีการ (Methods)	คุณสมบัติผู้สอน
1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA			
- ประโยชน์และความสาคัญของ SEA	เป็นเครื่องมือกาหนดกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่ต้องมองไกล สร้างการยอมรับในพื้นที่	เรียนรู้การกาหนดวิสัยทัศน์และการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในแผนการพัฒนาพื้นที่ โดยวิเคราะห์ครอบคลุมในประเด็นส าคัญนี้ด้วย ได้แก่ - ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายและแผนที่ไม่มีการใช้ SEA - การบูรณาการระหว่าง SEA กับนโยบายและแผนของต่างประเทศ	- เข้าใจหลักการ SEA อย่างลึกซึ้ง - สามารถสื่อสารและสร้างแรงบันดาลใจเพื่อต่อยอดได้
- การติดตามและประเมินผล	SEA ที่ดีและมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร	เรียนรู้จากการบรรยาย โดยตรวจรายการและทดลองเขียน (Lecture, Checklist and Experimental Writing) หลักเกณฑ์การพิจารณา SEA ที่มีประสิทธิภาพ และปัญหาอุปสรรคของการจัดทา SEA จากกรณีตัวอย่างต่างประเทศ และในประเทศไทย	- เข้าใจหลักการ SEA - เข้าใจหลักการในการจัดท าแผน - เชี่ยวชาญด้านการติดตามประเมินผล
- การก ากับการจัดท าSEA	- รูปแบบการกากับการจัดทา SEA ที่ดีเป็นอย่างไร - กลไกในการก ากับการจัดท าSEA คืออะไร	เรียนรู้จากการบรรยาย โดยตรวจรายการและทดลองเขียน (Lecture, Checklist and Experimental Writing) หลักเกณฑ์การกากับติดตามและปัญหาอุปสรรคของการกากับการจัดทา SEA จากกรณีตัวอย่างต่างประเทศ และในประเทศไทย	- เข้าใจหลักการ SEA - มีประสบการณ์ร่วมเป็นคณะกรรมการก ากับฯ
2. เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อน SEA ที่ผ่านมา ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ			
	การขับเคลื่อน SEA ที่ประสบความสาเร็จเป็นอย่างไร ปัจจัยความส าเร็จของ SEA	การบรรยาย (Lecture) และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บทเรียนและปัญหาอุปสรรค (Lessons Learned) จากตัวอย่างต่างประเทศประกอบการยกตัวอย่าง ปัจจัยความส าเร็จต่าง ๆ	- มีประสบการณ์ในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน

ตารางที่ 3.1-3 หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

วัตถุประสงค์	วิธีการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	วิทยากร
หน่วยที่ 0: **การเตรียมตัว** การมีส่วนร่วมของผู้บริหารระดับสูงก่อนการฝึกอบรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการแบ่งปันวิธีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	**การทบทวนและการประเมินก่อนการฝึกอบรม** - ขั้นตอนและกระบวนการสำหรับการวางแผนกลยุทธ์ของหน่วยงาน โดยผู้บริหารระดับสูงและทีมแผนงานในสถาบัน/หน่วยงาน - การทดสอบก่อนการฝึกอบรม	- การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารระดับสูงและทีมแผนงานในหน่วยงาน และความพร้อมที่จะร่วมแบ่งปันกับผู้บริหารระดับสูงท่านอื่น ๆ	
หน่วยที่ 1: **การเกริ่นนำและสนทนาแลกเปลี่ยน** เรียนรู้จากวิทยากรคนไทยที่จะแบ่งปันประสบการณ์ในกระบวนการตัดสินใจและ SEA	**การเสวนาแบบหมู่คณะ** - ดูการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการตัดสินใจส าหรับกระบวนการวางแผน - การแบ่งปันประสบการณ์และการศึกษาในการนำร่องว่ากระบวนการ SEA ช่วยและส่งผลต่อผู้มีอานาจตัดสินใจในการจัดท าแผนได้อย่างไร	- ผู้บริหารระดับสูงมีโอกาสเรียนรู้จากวิทยากรที่แบ่งปันประสบการณ์ในการบูรณาการ SEA เพื่อกระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิผล	- นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ประธานอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ อนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา - ดร. สมเกียรติ ประจ วงษ์ เลขาธิการส นักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
หน่วยที่ 2: **แรงบันดาลใจของ SEA ในการวางแผน** เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้บริหารระดับสูงว่าเครื่องมือ SEA จะช่วยในการตัดสินใจในการด นินการตามแผนได้อย่างไร	**การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกรณีที่ท้าทาย/ ความล้มเหลว** - สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้มือ นาจตัดสินใจระดับสูงด้วยการเล่าเรื่องราวในกรณีของความล้มเหลวในการวางแผนรายภาคส่วนและ/ หรือเชิงพื้นที่ อันเนื่องมาจากผู้มีส่วนได้เสียและการโต้แย้งของสาธารณชนในการมีส่วนร่วม - เน้นย้ าในบางกรณีที่พิจารณาเกี่ยวกับการก าหนดแนวทางการพัฒนารายภาคส่วน และการวางแผนโดยมี/ ไม่มี SEA	- การรับรู้ถึงความสาเร็จและความล้มเหลวของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่มี/ ไม่มี SEA	- Dr. Jeremy Carew - Reid, Regional SEA Consultant, International Center for Environment Management, Vietnam - Professor Dr. Maria Rosario Partidario, International SEA expert, University of Lisbon, Portugal
หน่วยที่ 3: **แนวคิดและกระบวนการของ SEA** ภาพรวมของแนวคิดและกระบวนการของ SEA ซึ่งจ าเป็นส าหรับผู้มือ านจตัดสินใจ	**แนวคิดและกระบวนการของ SEA:** - SEA ที่เน้นรูปแบบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ และ SEA ที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา - SEA สามารถเข้ากับกระบวนการ SEA และกระบวนการตัดสินใจได้อย่างไร - SEA สามารถ ไปใช้ได้ในระดับใด ทั้งในส่วนของผู้ที่มีบทบาท และระดับที่เกี่ยวข้อง (ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น) - SEA มีบทบาทอย่างไรในความท้าทายระดับโลกที่ส ัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น - SEA มุ่งเน้นไปที่อะไร อะไรที่เกี่ยวข้อง อะไรที่จ าเป็นเพื่อใช้ในการจัดล าดับความส ัญ รวมถึงความยั่งยืนของตัวเลือก - SEA มีส่วนร่วมในการด นินการที่แตกต่างกันได้อย่างไร **อภิปราย** - ประสบการณ์การจัดทา SEA, ปัจจัยแห่งความส าเร็จ, ปัญหาอุปสรรค และข้อควรคานึงในการจัดทา SEA รวมถึงกรณีศึกษาในต่างประเทศ	- สาระสาคัญของ SEA สาหรับผู้มีอานาจตัดสินใจในประเทศไทย	- Professor Dr. Maria Rosario Partidario - Dr. Jeremy Carew - Reid
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4.1: **การตรวจสอบความถูกต้อง** โอกาสสาหรับการสอบถามและการตอบกลับส าหรับ SEA	**ช่วงถาม - ตอบ** - เปิดการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มือ นาจตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ดีขึ้นในประเทศไทย	- การชี้แจงแนวคิด กระบวนการ สาระสาคัญ ข้อดี/ข้อเสีย ของการน าSEA ไปใช้	- Professor Maria Rosario Partidario, University of Lisbon, Portugal - Dr. Jeremy Carew - Reid, International Center for Environment, Vietnam
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4.2: **การส่งมอบ** การสร้างความเชื่อมั่นและการตรวจสอบความถูกต้องให้กับผู้มีอานาจตัดสินใจในการขับเคลื่อน SEA	**สุนทรพจน์ของผู้มีอำนาจตัดสินใจสำหรับ SEA** - ผู้บริหารระดับสูงแต่ละคนกล่าวสุนทรพจน์สั้น ๆ (ประมาณ 10 นาที) เพื่อสะท้อนถึงการขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงานของตน	- การสะท้อนของผู้มีอานาจตัดสินใจ/ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อ SEA หลังการฝึกอบรม	- ผู้เข้ารับการฝึกอบรม - ผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ - Professor Maria Rosario Partidario - Dr. Jeremy Carew - Reid

3) การติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจัดทาขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการฝึกอบรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดฝึกอบรม โดยการประเมินผลจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

3.1) ระยะสั้น (Short Term)

เป็นการประเมินผลทันทีในช่วงเวลาสั้น ๆ โดยแบ่งออกเป็น

(1) การประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม ซึ่งที่ปรึกษาได้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมทุกวันภายหลังการฝึกอบรม โดยใช้เทคนิคการประเมินรอยยิ้ม (Smiling Face) เพื่อบ่งบอกถึงสถานภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมว่ามีความรู้สึกต่อการฝึกอบรมในวันนั้นอย่างไร

(2) การประเมินผลก่อน – หลัง การฝึกอบรม โดยที่ปรึกษาได้จัดทาแบบทดสอบก่อน – หลังการฝึกอบรม (Pre – Post Test) (รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**) เพื่อใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และได้จัดเตรียมแบบประเมินตนเอง (Self - Assessment) (รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**) เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทา SEA และจัดทาแผนและแผนงานก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วย ซึ่งจะช่วยประเมินแนวโน้มการพัฒนาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวัดผลสาเร็จของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ด้วย อีกทั้งที่ปรึกษายังได้ใช้แบบประเมินผลความพึงพอใจในการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กาหนดไว้ พร้อมทั้งสามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการนาไปปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรต่อไปได้อีกด้วย

3.2) ระยะยาว (Long Term)

เป็นการประเมินภายหลังที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้กลับไปปฏิบัติงานได้ระยะหนึ่งหรือกลับไปเริ่มดาเนินการจัดทา SEA ภายในองค์กรหรือภายในพื้นที่แล้ว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมว่าสอดคล้องหรือสามารถนาไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่ (รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**)

3.1.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม ที่ปรึกษาได้พิจารณาและวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับแผนและแผนงานที่จะต้องจัดทา SEA ที่ได้ระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... โดยได้จัดกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ที่มีบทบาทและอานาจในการตัดสินใจกาหนดแผนและแผนงาน เช่น กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกาหนดแผนพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะ สศช. เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้จัดทำแผนและแผนงาน ได้แก่ ผู้อานวยการกองฯ ของ สศช. และของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้จัดทาแผนและแผนงานภายใต้สังกัดของกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงคมนาคม กระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวถูกแบ่งออกตามหลักสูตรที่ได้ออกแบบไว้ 2 หลักสูตร ได้แก่

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารระดับสูง

หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้จัดทาแผนและแผนงาน

ทั้งนี้ จากแผนและแผนงานที่จะต้องจัดทา SEA ที่ได้ระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ทั้งรายสาขาและเชิงพื้นที่ รวมทั้งหมด 8 ประเภทแผนและแผนงาน ที่ปรึกษาวิเคราะห์และจาแนกแผนและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ประเภทแผนและแผนงานในรายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อหาความเชื่อมโยงของแผนและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่มีบทบาท ภารกิจหลัก ในการรับผิดชอบตามแผนและแผนงานดังกล่าว ซึ่งสามารถระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดัง **ตารางที่ 3.1-4**

ตารางที่ 3.1-4 การระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนและแผนงานที่จะต้องจัดทำ SEA

ประเภทแผน/ แผนงาน	แผนและแผนงานที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
รายสาขา		
1. คมนาคม	• แผนยุทธศาสตร์สานักงานปลัดกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2560 - 2564 • แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)	1) สานักงานปลัดกระทรวงคมนาคม สานักนโยบายและยุทธศาสตร์ 2) สานักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม
2. พลังงาน	• แผนพัฒนาก าลังการผลิตไฟฟ้า • แผนบริหารจัดการน้ ามันเชื้อเพลิง • แผนบริหารจัดการก๊าซธรรมชาติ • แผนพลังงานทดแทน	1) สานักงานนโยบายและแผนพลังงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ส านักงานคณะกรรมการก ากับกิจการพลังงาน 2) กรมธุรกิจพลังงาน 3) กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ 4) กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน
3. การบริหารจัดการแร่	• แผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ พ.ศ. 2560 - 2564	1) กองทรัพยากรแร่ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 3.1-4 การระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนและแผนงานที่จะต้องจัดทำ SEA (ต่อ)

ประเภทแผน/ แผนงาน	แผนและแผนงานที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
		2) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม
4. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	• แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) • แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (พ.ศ. 2558 - 2569)	กองนโยบายและแผนแม่บท สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
เชิงพื้นที่		
5. ผังเมือง	• แผนแม่บทของการพัฒนาเมือง	1) สำนักผังประเทศและผังภาค 2) สำนักผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ 3) สำนักสนับสนุนและพัฒนาตามผังเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
6. ชายฝั่งทะเล	• แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (พ.ศ. 2560 - 2579)	กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. พื้นที่พัฒนาพิเศษ		
• เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)	• แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560 - 2565	คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
• เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน	-	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
• พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ	• ภาคใต้ (SEC) • ภาคเหนือ (NEC) • ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NeEC) • ภาคกลาง - ตะวันตก (CWEC)	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
8. นิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน	• แผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2559 - 2564 • แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2559 – 2564	1) สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
• นิคมอุตสาหกรรม	• แผนยุทธศาสตร์การนิคมอุตสาหกรรม ปีงบประมาณ 2561 - 2565 (ทบทวนปีงบประมาณ 2563)	ฝ่ายยุทธศาสตร์ การนิคมอุตสาหกรรม
• เขตประกอบการอุตสาหกรรม	• แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) กรมโรงงานอุตสาหกรรม	กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม

3.2 การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

หลังจากได้หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการ SEA ขั้นสูงแล้ว ที่ปรึกษาได้ดาเนินการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA จานวน 3 ครั้ง ประกอบด้วย สาหรับผู้บริหารระดับกลาง จานวน 2 ครั้ง และสาหรับกลุ่มผู้บริหารระดับสูง จานวน 1 ครั้ง โดยวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการจัดทา SEA มุ่งเน้นให้ความสาคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การจัดทากระบวนการวางแผนและแผนงาน การกากับงาน SEA และการติดตามประเมินผลตลอดจนขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ของ SEA เพื่อให้สามารถเลือกใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลายถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งจัดทาการประเมินผลการฝึกอบรมและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนามาปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยเป้าหมายมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวมจานวนอย่างน้อย 80 ราย ทั้งนี้ ที่ปรึกษาได้แบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 3 ครั้ง ตามหลักสูตรที่ได้ก าหนดไว้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหลักของการฝึกอบรม ดังนี้

1) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้จัดท าแผนและแผนงาน ผู้รับผิดชอบจากหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงาน และกลุ่มหน่วยงานหรือบุคลากรที่จะต้องพิจารณากาหนดขอบเขตงาน (TOR) หรือกากับและติดตามประเมินผลแผนและแผนงานที่จะต้องจัดท าSEA (จ านวนเป้าหมาย ผู้รับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 40 ราย)

2) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้จัดท าแผนและแผนงาน ผู้รับผิดชอบจากหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงาน และกลุ่มหน่วยงานหรือบุคลากรที่จะต้องพิจารณากาหนดขอบเขตงาน (TOR) หรือกากับและติดตามประเมินผลแผนและแผนงานที่จะต้องจัดท าSEA (จ านวนเป้าหมาย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 40 ราย)

3) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ที่มีบทบาทและอานาจในการตัดสินใจกาหนดแผนและแผนงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติและระดับประเทศ (จานวนเป้าหมาย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 15 ราย)

ทั้งนี้ รูปแบบการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ ขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการ SEA ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) อย่างถูกต้อง และเข้าใจความสาคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารใน SEA

- เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถในการจัดทา SEA โดยเฉพาะเรียนรู้และเข้าใจการใช้เทคนิค วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ของ SEA การบูรณาการกระบวนการจัดทาแผนและแผนงานกับ

การจัดทา SEA การกาหนดขอบเขตงาน (TOR) ตลอดจน การติดตาม ประเมินผล และกากับการศึกษา SEA เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามหลักการและประสิทธิภาพของการจัดท าSEA ที่ดี

2) กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบด้วย ผู้อานวยการกอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาแผนและแผนงานของ สศช. หน่วยงานที่ต้องจัดทาแผนและแผนงาน SEA ตามที่กาหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... อาทิ สานักงานปลัดกระทรวงพลังงาน สานักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม สานักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมทรัพยากรธรณี กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สานักงานทรัพยากรน้าแห่งชาติ กรมทรัพยากรชายฝั่ง และหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA อย่างน้อย 40 ราย

3) ระยะเวลาในการฝึกอบรม

ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน/ ครั้ง จานวน 1 ครั้ง ในระหว่างวันจันทร์ที่ 26 - วันศุกร์ที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ณ โรงแรมปริ๊นซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร

4) รูปแบบการฝึกอบรม

รูปแบบที่ 1: การนาเสนอเนื้อหาการเรียนรู้บทเรียนด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

รูปแบบที่ 2: กิจกรรมกลุ่มและระดมสมอง แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ผ่านกรณีศึกษา

รูปแบบที่ 3: การนาเสนอผลกรณีศึกษาต่อหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และสรุปผลการฝึกอบรม

5) การเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Group Work)

กระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มในการฝึกอบรมนี้ ได้ด าเนินกรแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรม ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 - 15 ราย

6) เนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม

ที่ปรึกษาได้จัดเตรียมเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กาหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา (โดยเนื้อหาบทเรียนระบุไว้ใน**ภาคผนวก ค**)

7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทาแผนและแผนงาน ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักการขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการ SEA ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563)

อย่างถูกต้อง และเข้าใจความส าคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารใน SEA รวมทั้ง มีความสามารถในการจัดท าSEA ตามหลักการและประสิทธิภาพของการจัดท าSEA ที่ดี

8) การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประเมินผลความสาเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม

<u>การประเมินความสำเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรม</u>

เกณฑ์การประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมพิจารณาจากระยะเวลาการเข้าร่วมฝึกอบรม โดยต้องอยู่เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 4 วัน ของระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด (คิดเป็นร้อยละ 80)

ทั้งนี้ ได้ส่งหนังสือขอบคุณ และประกาศนียบัตรให้กับเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ภายหลังการฝึกอบรมเป็นที่เรียบร้อย

<u>การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม</u>

การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมประเมินจากผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านแบบประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความเห็น ระบุความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม โดยมีหัวข้อการประเมินเบื้องต้น ได้แก่

1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม

(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่น ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน

2) ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ สื่อการน าเสนอ

(1) ความเหมาะสมของสถานที่จัดการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม

(3) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม

(4) ความเหมาะสมของอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม

(5) การบริการและสิ่งอ านวยความสะดวก

3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม

9) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดลาดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาการฝึกอบรมครอบคลุมทั้งหมด 5 วัน ที่ปรึกษาได้จัดทาเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กาหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา โดยมีรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนและการจัดล าดับเนื้อหาการเรียนรู้ระบุไว้ใน**ภาคผนวก ค**

10) สรุปผลการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

ดาเนินการจัดฝึกอบรมในช่วงวันจันทร์ที่ 26 - วันศุกร์ที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563 โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ซึ่งมีผู้เข้ารวมอบรมรวมจานวนทั้งหมด 41 ราย โดยมีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเดิมจากปี 2562 เข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ จานวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.9 จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด (รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.2-1)** ในการฝึกอบรมได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการทากิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา โดยสรุปผลขั้นตอนการฝึกอบรมของแต่ละกลุ่มและการถอดบทเรียน รวมถึงรายชื่อและหน่วยงานที่เข้าร่วมอบรม SEA พ.ศ. 2562 - 2563 รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

ตารางที่ 3.2-1 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงานเข้าร่วมอบรม	ผู้อบรมเดิม (พ.ศ. 2562) (ราย)	ผู้อบรมใหม่ (พ.ศ. 2563) (ราย)	รวมจำนวนผู้เข้าอบรม (ราย)
1	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	-	1	1
2	กรมทรัพยากรธรณี	2	-	2
3	กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ	-	1	1
4	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน	1	-	1
5	ส านักงนทรัพยากรน้ าแห่งชาติ	-	3	3
6	ส านักงนนโยบายและแผนพลังงาน	-	1	1
7	ส านักงนนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2	6	8
8	ส านักงนสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	4	18	22
9	สถาบันการศึกษา	-	2	2
รวมทั้งหมด		**9**	**32**	**41**

บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการทากิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา รายละเอียดดัง**รูปที่ 3.2-1** นอกจากนี้ ผู้บริหารจากหน่วยงานได้ร่วมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

ช่วงพิธีเปิดการฝึกอบรม

ช่วงการน าเสนอฎูกติกา และวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ช่วงการทบทวนพื้นฐานความรู้ SEA

ช่วงการประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรม (Pre – Self - Assessment)

รูปที่ 3.2-1 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

ช่วงการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการท ากิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา

ช่วงการน าเสนอผลผลิตจากการฝึกอบรม

รูปที่ 3.2-1 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 (ต่อ)

ช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม

ช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม

ช่วงตอบประเด็นข้อสงสัยด้าน SEA ช่วงพิธีปิดการฝึกอบรม

รูปที่ 3.2-1 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 (ต่อ)

11) สรุปการประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจัดทาขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะ เกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้าน SEA โดยแบ่งออกเป็น 1) การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA ด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre - Post Test) 2) การประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้าน SEA (Self - Assessment) และ 3) แบบรายงานการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

11.1) การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบก่อน - หลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรม โดยผู้เข้าร่วมฝึกอบรม จานวน 41 ราย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม 5 คะแนนจาก 10 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม 7 คะแนน จาก 10 คะแนน ทั้งนี้พบว่าผู้เข้าร่วมฝึกอบรมตอบคาถามผิดซ้าทั้งแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ข้อที่ 1 การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถ าไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 26 ราย และหลังการฝึกอบรม จานวน 9 ราย ข้อที่ 2 ลักษณะของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไร พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 6 ราย และหลังการฝึกอบรม จานวน 10 ราย ข้อที่ 7 หลักการนาเสนอรายงานสู่กระบวนการตัดสินใจที่ดีควรเป็นอย่างไร พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 10 ราย และหลังการฝึกอบรม จานวน 14 ราย รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

11.2) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้าน SEA

แบบประเมินตนเองฯ จัดทาขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการ SEA ของตนเอง รวมถึงสร้างความตระหนักในการเปิดรับข้อมูลด้าน SEA มากยิ่งขึ้น โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินตนเองฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดัง**ตารางที่ 3.2-2**

ตารางที่ 3.2-2 การประเมินตนเองฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อที่	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง	คะแนน (ร้อยละ)	
		ก่อนอบรม	หลังอบรม
1	หลักการและแนวคิด SEA	57.0	90.0
2	การบูรณาการแผนและการจัดท าSEA	54.5	90.0
3	การพัฒนาที่ยังยืน	64.8	90.0
4	กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดท าSEA	56.4	90.0
5	ขั้นตอนการจัดท าSEA	52.7	90.0
	5.1 การกลั่นกรอง	49.7	88.6
	5.2 การก าหนดขอบเขต	49.7	85.7
	5.3 การพัฒนาและประเมินทางเลือก	47.9	88.6
	5.4 การก าหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	47.3	88.6
	5.5 การจัดท ารายงาน SEA	47.3	82.9
	5.6 การควบคุมคุณภาพ	46.7	82.9
	5.7 การติดตามและประเมินผล	47.9	80.0

11.3) การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ผ่านแบบประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตร จ านวน 20 ราย (ร้อยละ 48.8) จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด 41 ราย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรม รายละเอียดดัง **ตารางที่ 3.2-3**

ตารางที่ 3.2-3 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ	รวม
1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม					
(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม	85.0	10.0	-	5.0	100
(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่น ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา	80.0	20.0	-	-	100
(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน	65.0	25.0	10.0	-	100
2) ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ สื่อการน าเสนอ					
(1) ความเหมาะสมของสถานที่จัดการฝึกอบรม	85.0	10.0	5.0	-	100
(2) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม	65.0	25.0	10.0	-	100
(3) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม	65.0	25.0	10.0	-	100
(4) ความเหมาะสมของอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม	70.0	25.0	5.0	-	100
(5) การบริการและสิ่งอ านวยความสะดวก	75.0	20.0	5.0	-	100
3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม	55.0	20.0	-	25.0	100

11.4) การถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

ภายหลังจากการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 โดยได้มีการแบ่งกลุ่มเรียนรู้อออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งอาจมีรูปแบบ เทคนิค และวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสงสัยเกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค และวิธีการที่ถูกต้องในการจัดท าSEA ในแต่ละขั้นตอน แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายรายละเอียดถึงความยืดหยุ่นของเทคนิควิธีการที่สามารถนามาปรับประยุกต์ใช้ได้ และผลผลิตสุดท้ายที่ได้รับเหมือนกัน ดังนั้น ที่ปรึกษาจึงได้ด าเนินการถอดบทเรียนจากกลุ่มการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อหาผลลัพธ์จากการระบุกระบวนการ (Process) เครื่องมือและเทคนิค (Tool & Technique) และผลผลิต (Output) เพื่อนาไปสู่การปรับปรุงรูปแบบกระบวนการสอนสาหรับการฝึกอบรมผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 และการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง อีกทั้งผลลัพธ์ดังกล่าวจะนาไปสู่การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ต่อไป

เนื่องด้วยการออกแบบเนื้อหาหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง ได้ออกแบบให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการจัดทา SEA ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีโอกาสได้ฝึกทดลองปฏิบัติจริง บนชุดข้อมูลจริงผ่านกรณีศึกษาประกอบ อย่างไรก็ตาม ในแต่ละขั้นการดาเนินการอาจมีวิธีการหรือรูปแบบที่ใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม แม้ว่าจะมีขั้นตอนหลักเดียวกัน ได้แก่ การกาหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และการบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทาแผน แต่มีรายละเอียดขั้นตอนย่อยภายใต้ขั้นตอนหลักที่แตกต่างกัน ที่ปรึกษาจึงได้สรุปรายละเอียดขั้นตอน พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนโดยสังเขปของกลุ่มการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม สรุปดัง**ตารางที่ 3.2-4** ทั้งนี้ เพื่อให้แนวทางการฝึกอบรมมีทิศทางเดียวกันบนรูปแบบวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ พร้อมผู้แทนจาก สศช. จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์และสรุปรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอนที่ใช้ในการฝึกอบรมดัง**ตารางที่ 3.2-5**

ตารางที่ 3.2-4 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1

กลุ่มการเรียนรู้ที่ 1		กลุ่มการเรียนรู้ที่ 2		กลุ่มการเรียนรู้ที่ 3	
ขั้นตอนการดำเนินการ	**เครื่องมือที่ใช้**	**ขั้นตอนการดำเนินการ**	**เครื่องมือที่ใช้**	**ขั้นตอนการดำเนินการ**	**เครื่องมือที่ใช้**
1. ระบุผู้มีส่วนได้เสีย และแผนการสื่อสาร		1. การก าหนดขอบขต		1. กระบวนการบูรณาการแผนกับ SEA	- 30 Second Questions
1.1 ระบุผู้มีส่วนได้เสีย	- Role Play - Stakeholders Identification	1.1 การพัฒนากรอบปัญหา (Problem Framework)	- PESTEL - การทบทวนข้อมูล - การปรึกษาหารือ	2. การก าหนดขอบขต	
1.2 จัดล าดับผู้มีส่วนได้เสีย	- Matrix (จัดล าดับความสาคัญ)	1.2 การพัฒนาประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)	- Root Cause Analysis - Driving Force Analysis	2.1 ค้นหาปัญหาของกรณีศึกษา	- Problem Analysis Cause and Effect Analysis
1.3 Communications Plan	- Plan Stakeholders - Communications Plan	1.3 การพัฒนาประเด็นการพัฒนา (Development Issues or CDF) - Vision, Mission, Objective, Criteria, Indicator - Strategic Action/ Option	- Environment Sustainable Relevant Analysis - Strategic Reference Framework Analysis - Governance Framework Analysis	2.2 วิเคราะห์และทบทวนแผนที่เกี่ยวข้อง	- Compatibility Analysis
2. การก าหนดขอบขต		1.4 การประเมินข้อมูลฐาน	- Baseline Analysis (SWOT)	2.3 วิเคราะห์เชื่อมโยงแผนกับกระบวนการจัดท าSEA	- Linkage Analysis
2.1 ทบทวนข้อมูลทั่วไป	- Review Case - Background Information	1.5 การกาหนดวัตถุประสงค์ เกณฑ์ ตัวชี้วัด และทางเลือกการพัฒนา	- SMART - การปรึกษาหารือ	2.4 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย	- Role Play Prioritize
2.2 วิเคราะห์แรงขับเคลื่อน	- Casual Analysis - Network - Root Cause	1.6 การพัฒนาและประเมินยุทธศาสตร์ทางเลือก	- TOWs Matrix - Prioritization Quadrant	2.5 วิเคราะห์ประเด็นการพัฒนา	- Network Analysis
2.3 วิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์	- Strategic Issues	2. การพัฒนามาตรการเพื่อความยั่งยืน	- Opportunities Analysis - Risk Analysis	2.6 วิเคราะห์แรงขับเคลื่อนส าคัญ	- Network Analysis
2.4 ก าหนดวิสัยทัศน์ SEA (SEA Vision)	- Review Vision Plan ที่เกี่ยวข้อง - Link to Strategic Issues	3. การพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือก		2.7 ก าหนดวิสัยทัศน์	- Content Analysis
2.5 ทบทวนความสอดคล้อง Strategic Issues กับแผนและแผนงานที่สูงกว่า	- Compatibility Analysis	3.1 การพัฒนาทางเลือก	- Compatibility	2.8 ก าหนดตัวชี้วัด	- Link to Objective
2.6 กาหนดวัตถุประสงค์ (Strategic Development Objective)	- Link to Strategic Issue	3.2 การประเมินทางเลือก	- Prioritization Matrix	2.9 ความสัมพันธ์ประเด็นยุทธศาสตร์หลัก - รอง	- Network Analysis
2.7 ก าหนดตัวชี้วัด	- Link to Objective	4. การติดตามประเมินผล	- CIPP Model - Logical Framework - Outcome Mapping - Impact Analysis	2.10 ปัจจัยขับเคลื่อนและตัวเลือก	- Content Analysis - Network Analysis

ตารางที่ 3.2-4 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มการเรียนรู้ที่ 1		กลุ่มการเรียนรู้ที่ 2		กลุ่มการเรียนรู้ที่ 3	
ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือที่ใช้	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือที่ใช้	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือที่ใช้
2.8 การประเมินข้อมูลฐาน	- Trend Analysis - Scenario Analysis - Baseline Trend	5. การจัดทาแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	- Communication Plan	2.11 การจัดลาดับความสาคัญของตัวชี้วัดและคัดเลือกตัวชี้วัด	- Rating - Ranking
3. การพัฒนาและประเมินทางเลือก				2.12 การประเมินข้อมูลฐาน	- Trend Analysis
3.1 พัฒนาทางเลือก	- Brainstorming Alternative			2.13 การพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น	- Content Analysis - Network Analysis
3.2 วิเคราะห์ผลกระทบของทางเลือก	- Quadrant Analysis Alternative Impact			3. การพัฒนาและประเมินทางเลือก	
3.3 จัดล าดับความสาคัญของทางเลือก	- Role play Alternative Ranking			3.1 การวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบในแต่ละประเด็นยุทธ์ศาสตร์	- Cause and Effect Analysis
3.4 การประเมินทางเลือก	- MCA Preferred Alternative			3.2 การประเมินแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแต่ละทางเลือก	- Trend Analysis
4. กาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Development Measure)	- Brainstorm - Check List - Sustainability Measures			3.3 การจัดล าดับความสาคัญของทางเลือก	- Pairwise Analysis - Rating - Ranking
5. การบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดท าแผน	- Flow Diagram - SEA Integration with Planning			4. กาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Development Measure)	- Brainstorm - Sustainability Measures
				5. การบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดท าแผน	- Flow Diagram - SEA Integration with Planning

ตารางที่ 3.2-5 สรุปกระบวนการ (Process) เครื่องมือและเทคนิค (Tool & Technique) และผลผลิต (Output) ของการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

ขั้นตอนกระบวนการ SEA (Process)	เครื่องมือและเทคนิค (Tool & Technique)	ผลผลิต (Output)
1. ทบทวน/ บูรณาการแผนกับ SEA	- 30s Question	- แผนผังความสัมพันธ์ SEA กับ Plan
2. ก าหนดขอบเขตปัญหาของ Case Study	- Problem Framework Analysis	- Diagram of Problems and Root Causes
	- Root Cause Analysis	
3. วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย	- Stakeholder Analysis	- Stakeholder Groups
	- Prioritized Quadrant	- Hierarchy of Stakeholders
4. วิเคราะห์ประเด็นการพัฒนาและแรงขับเคลื่อน	- Causal Loop Diagram	- Strategic Issues
	- Driving Force Analysis	- Driving Forces
5. ก าหนดวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์	- Content Analysis	- Vision and SEA Objectives
6. ก าหนดตัวชี้วัด	- Indication Development by Strategic Issue Objectives	- Assessment Criteria
		- Indicators
		- Verifiers
7. จัดล าดับความส าคัญตัวชี้วัด	- Pairwise Analysis	- Indicator Hierarchy
8. ประเมินข้อมูลฐาน (Baseline Assessment)	- Trend Analysis	- Indicator Relative Weight Assessment Output of Baseline from the Past to Present
9. พัฒนาทางเลือก	- Strategic Action Analysis	- Strategic Option
	- Strategic Option Analysis	- Strategic Action
10. ประเมินผลกระทบทางเลือก	- Cause and Effect Analysis	- Assessment Outputs of Alternative Impacts
	- Network Analysis	
	- Scenario Analysis with Trend Analysis	
11. จัดล าดับความสาคัญทางเลือก	- Pairwise Analysis with Integrated Matrices	- Alternative Hierarchy and Relative Weight
12. การจัดท าแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	- Stakeholder Analysis	- Communication Plan
13. การบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทาแผน	- Integration of Sea Output	
14. มาตรการเพื่อความยั่งยืน	- Measure Analysis from Alternative Impact Assessment Outputs	- Sustainable Development Measures

ดังนั้น รายละเอียดขั้นตอนดัง**ตารางที่ 3.2-5** ที่ปรึกษาได้นาไปก หนดเป็นขั้นตอนการฝึกอบรมสาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 เพื่อให้รูปแบบ วิธีการ ในแต่ละกลุ่มเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อป้องกันความสงสัยของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่มีต่อรูปแบบ วิธีการ ที่แตกต่างกัน

นอกจากการถอดบทเรียนในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบวิธีการแล้ว ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ พร้อมผู้แทนจาก สศช. ยังได้พิจารณาครอบคลุมถึงรูปแบบวิธีการของการฝึกอบรมโดยเฉพาะการแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 2 กลุ่มแทน (จากเดิม 3 กลุ่ม) เพื่อให้มีจานวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อกลุ่มไม่น้อยจนเกินไปและสามารถร่วมกันฝึกปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาได้โดยไม่เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากนัก และทุกคนมีส่วนช่วยในการสร้างผลผลิตของกลุ่มออกมาได้ตลอดกระบวนการฝึกอบรม รวมถึงได้มีการปรับปรุงสัดส่วนการให้ค่าน้าหนักความสาคัญระหว่างการบรรยายกลาง (Plenary Session) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม (Group Session) โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น ลดการบรรยายกลางลง เพื่อให้มีระยะเวลาสาหรับการฝึกปฏิบัติจริงมากยิ่งขึ้น เกิดการเรียนรู้จากการลงมือท าจริงมากขึ่งขึ้น

3.2.2 การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ ขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการ SEA ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) อย่างถูกต้อง และเข้าใจความสาคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารใน SEA

- เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถในการจัดทา SEA โดยเฉพาะเรียนรู้และเข้าใจการใช้เทคนิค วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ของ SEA การบูรณาการกระบวนการจัดทาแผนและแผนงานกับการจัดทา SEA การกาหนดขอบเขตงาน (TOR) ตลอดจน การติดตาม ประเมินผล และกากับการศึกษา SEA เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามหลักการและประสิทธิภาพของการจัดท าSEA ที่ดี

2) กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบด้วยผู้อานวยการกองฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาแผนและแผนงานของ สศช. หน่วยงานที่ต้องจัดทาแผนและแผนงาน SEA ตามที่กาหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... อาทิ สานักงานปลัดกระทรวงคมนาคม สานักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สานักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สานักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (กพอ.) หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA และสถาบันการศึกษา อย่างน้อย 40 ราย

3) ระยะเวลาในการฝึกอบรม

ระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน/ครั้ง จานวน 1 ครั้ง ในวันอังคารที่ 16 - วันพฤหัสบดีที่ 18 และวันจันทร์ที่ 22 – วันอังคารที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ โรงแรมปริ๊นซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร

4) รูปแบบการฝึกอบรม

รูปแบบที่ 1: การน าเสนอเนื้อหาการเรียนรู้บทเรียนด้าน SEA

รูปแบบที่ 2: กิจกรรมกลุ่มและระดมสมอง แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ผ่านกรณีศึกษา

รูปแบบที่ 3: การนาเสนอผลกรณีศึกษาต่อหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และสรุปผลการฝึกอบรม

ทั้งนี้ที่ปรึกษาได้จัดทาแฟ้มเอกสารเนื้อหาการฝึกอบรมโดยทยอยแจกตามหัวข้อบทเรียนที่น าเสนอในช่วงเวลาดังกล่าว

5) การเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Group Work)

กระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มในการฝึกอบรมนี้ ได้ด าเนินการแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรม ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 20 - 25 ราย โดยแบ่งหน่วยงานที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ภารกิจและบทบาทในการพัฒนา SEA ใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถร่วมกันฝึกปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาได้อย่างทั่วถึง โดยทุกคนมีส่วนช่วยในการสร้างผลผลิตของกลุ่ม

6) เนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม

ที่ปรึกษาได้จัดเตรียมเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กาหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 3.1.1 การจัดท าเนื้อหาและหลักสูตร SEA ขั้นสูง (โดยเนื้อหาบทเรียนระบุไว้ใน**ภาคผนวก ค**) ทั้งนี้ ในส่วนของรูปแบบการฝึกอบรม ที่ปรึกษาได้นาเอาผลลัพธ์จากการถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 มาปรับปรุงรูปแบบการฝึกอบรม โดยก าหนดแนวทางและขั้นตอนหลักในการจัดท าSEA เพื่อให้กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ยึดปฏิบัติตาม ซึ่งช่วยให้รูปแบบและขั้นตอนในการจัดทา SEA แต่ละกลุ่มมีทิศทางและแนวทางเดียวกัน โดยรายละเอียดขั้นตอนหลักในการจัดทา SEA สรุปดัง**ตารางที่ 3.2-5** นอกจากนี้ จากการสรุปผลการถอดบทเรียนดังกล่าว นาไปสู่การกาหนดกลุ่มย่อย การแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 2 กลุ่มแทน (จากเดิม 3 กลุ่ม) โดยแบ่งหน่วยงานที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ภารกิจและบทบาทในการพัฒนา SEA ใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถร่วมกันฝึกปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาได้อย่างทั่วถึง โดยทุกคนมีส่วนช่วยในการสร้างผลผลิตของกลุ่ม อีกทั้งได้ปรับปรุงสัดส่วนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น และลดเวลาการบรรยายส่วนกลางลง เพื่อให้มีระยะเวลาส าหรับการฝึกปฏิบัติจริง และลงมือท าจริงมากยิ่งขึ้น

7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทาแผนและแผนงาน ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักการ ขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการ SEA ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) อย่างถูกต้อง และเข้าใจความส าคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารใน SEA รวมทั้ง มีความสามารถในการจัดท าSEA ตามหลักการและประสิทธิภาพของการจัดท าSEA ที่ดี

8) การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประเมินผลความสาเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม

<u>การประเมินความสำเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรม</u>

เกณฑ์การประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้พิจารณาในประเด็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องอยู่เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 4 วัน ของระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด (คิดเป็นร้อยละ 80)

ทั้งนี้ ได้ส่งหนังสือขอบคุณ และประกาศนียบัตรให้กับเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ภายหลังการฝึกอบรม

<u>การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม</u>

การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมประเมินจากผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านแบบประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความเห็น ระบุความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรในการฝึกอบรม โดยมีหัวข้อการประเมินเบื้องต้น ได้แก่

1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม

(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่น ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน

2) ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ สื่อการน าเสนอ

(1) ความเหมาะสมของสถานที่จัดการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม

(3) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม

(4) ความเหมาะสมของอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม

(5) การบริการและสิ่งอ านวยความสะดวก

3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม

9) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดลาดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาการฝึกอบรมครอบคลุมทั้งหมด 5 วัน ในเบื้องต้นที่ปรึกษาได้จัดเตรียมเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กาหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา โดยมีรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนและการจัดล าดับเนื้อหาการเรียนรู้ระบุไว้ใน**ภาคผนวก ค**

10) สรุปผลการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

ดาเนินการจัดฝึกอบรมในช่วงวันอังคารที่ 16 - วันพฤหัสบดีที่ 18 และวันจันทร์ที่ 22 – วันอังคารที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรม 5 วัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมรวม จ านวนทั้งหมด 54 ราย โดยมีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเดิมจากปี 2562 เข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ จ านวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.4 จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด (รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.2-6**) ในการฝึกอบรมได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการท ากิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา โดยสรุปผลขั้นตอนการฝึกอบรมของแต่ละกลุ่มและการถอดบทเรียน รวมถึงรายชื่อและหน่วยงานที่เข้าร่วมฝึกอบรม SEA พ.ศ. 2562 - 2563 รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

ตารางที่ 3.2-6 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงานเข้าร่วมอบรม	ผู้อบรมเดิม (พ.ศ. 2562) (ราย)	ผู้อบรมใหม่ (พ.ศ. 2563) (ราย)	รวมจำนวนผู้เข้าอบรม (ราย)
1	กรมโยธาธิการและผังเมือง	-	6	6
2	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร	2	-	2
3	การท่าเรือแห่งประเทศไทย	1	1	2
4	กรมท่าอากาศยาน	-	2	2
5	การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย	-	1	1
6	การรถไฟแห่งประเทศไทย	-	2	2
7	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	-	2	2
8	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	-	4	4
9	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	-	1	1
10	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1	5	6
11	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	7	17	24
12	สถาบันการศึกษา	-	2	2
รวมทั้งหมด		**11**	**43**	**54**

บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการทากิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา รายละเอียดดัง**รูปที่ 3.2-2** นอกจากนี้ ผู้บริหารจากหน่วยงานได้ร่วมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค.**

ช่วงพิธีเปิดการฝึกอบรม

ช่วงการน าเสนอฐานกติกา และวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ช่วงการทบทวนพื้นฐานความรู้ SEA

ช่วงการประเมินตนเองก่อนการฝึกอบรม (Pre – Self - Assessment)

ช่วงการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มและกรณีศึกษา

รูปที่ 3.2-2 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

ช่วงการนำเสนอผลผลิตจากการฝึกอบรม

ช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม

ช่วงตอบประเด็นข้อสงสัยด้าน SEA

ช่วงพิธีปิดการฝึกอบรม

รูปที่ 3.2-2 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 (ต่อ)

11) สรุปการประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมจัดทาขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะ เกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้าน SEA โดยแบ่งออกเป็น 1) การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA ด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre - Post Test) 2) การประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้าน SEA (Self - Assessment) และ 3) แบบรายงานการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

11.1) การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบก่อน - หลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรม โดยผู้เข้าร่วมฝึกอบรม จานวน 54 ราย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรม 14.3 คะแนนจาก 20 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม 16.4 คะแนน จาก 20 คะแนน ทั้งนี้พบว่าผู้เข้าร่วมฝึกอบรมตอบคาถามผิดซ้าทั้งแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ข้อที่ 11 การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถนาไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 36 ราย และหลังการฝึกอบรม จานวน 23 ราย ข้อที่ 5 SEA จาเป็นจะต้องจัดทาให้แล้วเสร็จ ก่อนเริ่มกระบวนการจัดทาแผนและแผนงาน พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 20 ราย และหลังการฝึกอบรม จ นวน 11 ราย ข้อที่ 8 SEA จ ขเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการจัดทานาน เนื่องจากต้องรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในทุกประเด็นทั้งหมดก่อน พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อน จานวน 19 ราย และหลังการฝึกอบรม จานวน 14 ราย รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

11.2) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้าน SEA

แบบประเมินตนเองฯ จัดทาขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการ SEA ของตนเอง รวมถึงสร้างความตระหนักในการเปิดรับข้อมูลด้าน SEA มากยิ่งขึ้น โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินตนเองเบื้องต้นฯ ของผู้เข้าอบรมได้ดัง**ตารางที่ 3.2-7**

ตารางที่ 3.2-7 การประเมินตนเองฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อที่	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง	คะแนน (ร้อยละ)	
		ก่อนอบรม	หลังอบรม
1	หลักการและแนวคิด SEA	63.7	97.8
2	การบูรณาการแผนและการจัดท าSEA	61.6	96.3
3	การพัฒนาที่ยั่งยืน	68.4	91.1
4	กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดท าSEA	59.5	91.1
5	ขั้นตอนการจัดท าSEA	57.4	85.9
	5.1 การกลั่นกรอง	54.2	85.9
	5.2 การก าหนดขอบเขต	51.6	87.4
	5.3 การพัฒนาและประเมินทางเลือก	51.6	86.7
	5.4 การก าหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	48.9	83.0
	5.5 การจัดท ารายงาน SEA	47.9	75.6
	5.6 การควบคุมคุณภาพ	47.9	73.3
	5.7 การติดตามและประเมินผล	48.4	75.6

11.3) การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ผ่านแบบประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตร จานวน 38 ราย (ร้อยละ 69.1) จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด 55 ราย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมฯ รายละเอียดดัง **ตารางที่ 3.2-8**

ตารางที่ 3.2-8 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ	รวม
1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม					
(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม	94.7	5.3	0	0	100
(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่น ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา	76.3	23.7	0	0	100
(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน	71.1	26.3	2.6	0	100
2) ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ สื่อการนำเสนอ					
(1) ความเหมาะสมของสถานที่จัดการฝึกอบรม	84.2	15.8	0	0	100
(2) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม	84.2	13.2	0	2.6	100
(3) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม	71.1	28.9	0	0	100
(4) ความเหมาะสมของอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม	73.7	23.7	2.6	0	100
(5) การบริการและสิ่งอ านวยความสะดวก	92.1	7.9	0	0	100
3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม ในครั้งนี้	60.5	13.2	0	26.3	100

11.4) การถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

จากการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 ที่ได้มีการแบ่งกลุ่มเรียนรู้อออกเป็น 2 กลุ่ม ตามกรณีศึกษาที่ได้กาหนดไว้ (การจัดทาแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และการจัดทาแผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของจังหวัดสระแก้ว) ซึ่งมีลักษณะและบริบทของการจัดทาแผนที่แตกต่างกัน จึงอาจมีรูปแบบ เทคนิค วิธีการ ที่ใช้ในการฝึกอบรมแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม แต่มีผลผลิตสุดท้ายที่ได้รับเหมือนกัน ได้ฝึกทดลองปฏิบัติจริงบนชุดข้อมูลจริงเหมือนกัน แต่ยังคงมีขั้นตอนหลักเดียวกัน ได้แก่ การกาหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และการบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทาแผนที่ปรึกษาจึงได้สรุปรายละเอียดขั้นตอน พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนโดยสังเขปของกลุ่มการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม สรุปดัง**ตารางที่ 3.2-9**

ตารางที่ 3.2-9 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2

กลุ่มการเรียนรู้ที่ 1			กลุ่มการเรียนรู้ที่ 2		
ขั้นตอน SEA	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**	**ขั้นตอน SEA**	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**
1. การกลั่นกรอง (Screening)					
1.1 การบูรณาการจัดท าแผนฯ กับกรณีศึกษา	-	-	1.1 การบูรณาการจัดทาแผนฯ กับกรณีศึกษา	Brainstorming	นิยามของ Logistics โดยสามารถจัดกลุ่มได้ใน 3 บริบท: - การคมนาคมขนส่ง - โครงสร้างพื้นฐาน - การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน
1) การวิเคราะห์เป้าหมายของแผน	-	-	1) การวิเคราะห์เป้าหมายของแผน	Content Analysis	เป้าหมายการพัฒนาในปัจจุบัน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์สมมติในอนาคต (based on Case Study)
2) การกาหนดกรอบและขั้นตอนการบูรณาการ	-	-	2) การกาหนดกรอบและขั้นตอนการบูรณาการ	Content Analysis	กระบวนการจัดทาแผน รวมทั้งเครื่องมือ/ เทคนิคที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนของการจัดท าแผน
2. การก าหนดขอบเขต (Scoping)					
2.1 การทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	- Content analysis	- ประเด็นปัญหา	2.1 การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	- Content Analysis - Compatibility Analysis	- แผนที่เกี่ยวข้อง และประเด็นปัญหา (Issues)
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและสาเหตุ	- Root cause analysis - Cause-effect analysis	- ความเชื่อมโยงของปัญหา - สาเหตุ	2.2 การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา	- Cause & Effect Analysis	- ความเชื่อมโยงของปัญหา - สาเหตุ - อาการที่ปรากฏในแต่ละปัญหา (Symptom) - สาเหตุของปัญหาในระบบ SEZ เพื่อหาสาเหตุร่วม (Common Cause)
2.3 การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน	- Network analysis	- แรงขับเคลื่อนการพัฒนา		- SWOT Analysis	จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) ภัยคุกคาม (Threats) ของระบบ Logistics
				- Root Cause Analysis (Problem Tree Analysis)	สาเหตุของสาเหตุ (Root Cause = ต้นตอของปัญหา) เป็นจุดที่ต้องแก้ไขโดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ
3. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย					
3.1 การระบุผู้มีส่วนได้เสีย	- Network analysis - Stakeholder role-play	ผู้มีส่วนได้เสีย และล าดับความสาคัญ	3.1 การระบุผู้มีส่วนได้เสีย	- Network Analysis	ผู้มีส่วนได้เสียใน 4 กลุ่มหลัก: - ภาครัฐ - ภาคเอกชน - ภาคประชาสังคม - ภาคประชาชน
3.2 การจัดล าดับความส าคัญของผู้มีส่วนได้เสีย	- Prioritized matrix of stakeholders				
3.3 การจัดทาแผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม	- Identification of participation level for stakeholders - Communication strategy & tools	แผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม			

ตารางที่ 3.2-9 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มการเรียนรู้ที่ 1			กลุ่มการเรียนรู้ที่ 2		
ขั้นตอน SEA	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**	**ขั้นตอน SEA**	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**
4. การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์					
4.1 การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์และตัวชี้วัด - ยุทธศาสตร์การพัฒนา - แนวทางการพัฒนา 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลฐาน (ของตัวชี้วัด) 4.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ความยั่งยืน 4.4 การกำหนดทางเลือกเบื้องต้น	- Governance Framework - Strategic Reference Framework - Environmental Significance Issues - Strategic Issue	ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน	4.1 การกำหนดวิสัยทัศน์	Content Analysis	วิสัยทัศน์ของระบบ Logistics ในจังหวัดสระแก้ว
			4.2 การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์	Strategic Issues Synthesis สังเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จาก Cause & Effect Analysis/ SWOT Analysis/ Root cause analysis	ประเด็นยุทธศาสตร์
			4.3 การกาหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด	Content Analysis	- วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Objectives) - เกณฑ์การประเมิน (Assessment Criteria) - ตัวชี้วัด (Indicators) - ตัวตรวจสอบ (Verifiers)
			4.4 การประเมินข้อมูลฐาน	- Content Analysis - Trend Analysis	แนวโน้มจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของตัวชี้วัดในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ภายใต้ BAU Scenario
			4.5 การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น	Content Analysis	- กลยุทธ์ภายใต้แต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ - มาตรการ/ แนวทางในการขับเคลื่อน
			4.6 การจัดทาแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	Stakeholder Identification	แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Communication Plan) - กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย - วิธีการมีส่วนร่วม
5. การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternatives Development and Assessment)					
5.1 การพัฒนาทางเลือก	Compatibility Analysis	ทางเลือกต่าง ๆ	5.1 การพัฒนาทางเลือก	Strategic Action Analysis	ทางเลือกในการบริหารจัดการ Logistics ของจังหวัดสระแก้ว 3 ทางเลือก พร้อม BAU ได้แก่ ทางเลือกที่ 1: มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อตอบสนอง Logistics ของจังหวัดสระแก้ว ทางเลือกที่ 2: มุ่งเน้นการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเป็นหลัก ทางเลือกที่ 3: ผสมผสานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน และการจัดการข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ Logistics
5.2 การประเมินผลกระทบของทางเลือก	Rating Ranking of alternative	ทางเลือกที่เหมาะสม	5.2 การประเมินทางเลือก	Trend analysis	แนวโน้มจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของตัวชี้วัดในแต่ละทางเลือก เทียบกับ BAU Scenario ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์เดียวกัน

ตารางที่ 3.2-9 สรุปรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มการเรียนรู้ที่ 1			กลุ่มการเรียนรู้ที่ 2		
ขั้นตอน SEA	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**	**ขั้นตอน SEA**	**เครื่องมือที่ใช้**	**ผลผลิต**
			5.3 การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ	Cumulative Impact Assessment (CIA) 1) พัฒนากิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Actions) (โดยเลือกมาจากมาตรการเบื้องต้นในแต่ละทางเลือก) 2) วิเคราะห์ผลกระทบต่อองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมในจังหวัดสระแก้ว	- กิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของแต่ละทางเลือกภายใต้กลยุทธ์ - องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมในจังหวัดสระแก้วที่จะได้รับการรบกวนจากกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์-ผลกระทบทางตรง (Primary Impact) - ผลกระทบขั้นที่ 2 (Secondary Impact) - ผลกระทบขั้นที่ 3 (Tertiary Impact)
			5.4 การพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ	Multi-Criteria Analysis (MCA) (AHP Pairwise comparison), using Expert judgement นาผลที่ได้จาก CIA และ Trend analysis ของแต่ละทางเลือก มาประกอบการตัดสินใจในการเลือกทางเลือกที่เหมาะสม	ทางเลือกที่เหมาะสม
6. การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)					
6.1 มาตรการเพื่อความยั่งยืน		มาตรการเพื่อความยั่งยืน	5.5 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน	นามาตรการ/ แนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ในแต่ละกลยุทธ์ ที่ได้ในขั้นตอนการกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น มาพัฒนาเป็นมาตรการต่าง ๆ ในระยะสั้นและระยะยาว	- มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพ (Enhancement Measures) - มาตรการลดผลกระทบ (Reducing Measures) - มาตรการหลีกเลี่ยงผลกระทบ (Avoidance Measures)
6.2 แผนบริหารจัดการฯ	Flow Diagram of Planning	การบูรณาการแผนกับ SEA	7. การจัดทำรายงานSEA (SEA Report Preparation)		
			การจัดทำรายงานSEA	-	รายงาน SEA
			8. การมีส่วนร่วม (Participation)		
			8.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย	Stakeholder Analysis	ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในการวางแผนพัฒนาระบบ Logistics ในจังหวัดสระแก้ว (มาก/ น้อย = วงใน วงชิด วงใกล้ วงไกล วงห่าง)
			8.2 การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย	Multi - Criteria Analysis (MCA) (AHP Pairwise comparison), using Expert judgement	ระดับความสำคัญกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

จาก**ตารางที่ 3.2-9** ซึ่งเป็นการสรุปรายละเอียดขั้นตอนการดาเนินการและเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 พบว่าแม้ว่าที่ปรึกษาจะได้กาหนดแนวทางและขั้นตอนหลักในการจัดทา SEA ไว้เพื่อให้การฝึกอบรมกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ยึดปฏิบัติตามและแต่ละกลุ่มย่อยได้พยายามปฏิบัติตามแล้วนั้น แต่ในรายละเอียดขั้นตอนย่อยกลับยังคงมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากความเชี่ยวชาญของวิทยากรผู้สอนเอง รวมถึงบริบทของกรณีศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้วิทยากรจะต้องพิจารณาคัดเลือกวิธีการ และเทคนิคให้มีความเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติจริงตามกรณีศึกษาที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายด้วย แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของวิธีการและเทคนิคในการจัดทา SEA แต่ละขั้นตอนที่สามารถนามาปรับประยุกต์ใช้ได้ ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของการศึกษาประกอบด้วย

จากการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ที่ได้ออกแบบเนื้อหาและยึดตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) เป็นแกนหลักในการฝึกอบรม ซึ่งผลจากการจัดฝึกอบรม ทั้งในส่วนของประเด็นข้อคิดเห็นที่ได้รับ รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ได้มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรประจากลุ่ม ที่ปรึกษาจะนาไปวิเคราะห์และน าไปสู่การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

3.2.3 การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

1) วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA และการขับเคลื่อน SEA ที่ผ่านมา ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ให้กับผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจและขับเคลื่อนการนำ SEA ไปใช้ในกระบวนการวางแผนและการจัดทำแผนงานที่มีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2) กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของ สศช. และจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องจัดทาแผนและแผนงาน SEA ตามที่กาหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... รวมแล้วไม่น้อยกว่า 15 ราย

3) ระยะเวลาในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง ได้แบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา โดยกาหนดจัดในวันจันทร์ที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เวลา 08.30 - 12.00 น. วันอังคารที่ 15 – วันพุธที่ 16 และวันศุกร์ที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เวลา 13.30 - 16.30 น. ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)

4) เนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม

กิจกรรมการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง โดยผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติ ผ่านระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) ใช้ภาษาอังกฤษในช่วงที่บรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศ โดยมีรูปแบบการฝึกอบรม ดังนี้

รูปแบบที่ 1: การเสวนา เรื่อง มุมมองและการใช้เครื่องมือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในกระบวนการตัดสินใจแผนการพัฒนาต่าง ๆ

รูปแบบที่ 2: การอภิปราย เรื่อง Story Telling on Challenged/ Failure Cases, SEA Concept and Process, SEA Mainstreaming in Thailand

รูปแบบที่ 3: การสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีอานาจตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ดีขึ้นในประเทศไทย

5) บุคลากรในการดำเนินกิจกรรม

<u>ผู้สอนและบรรยายหลัก</u>

1) Professor Dr. Maria Rosario Partidario

ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเชิงพื้นที่

2) Dr. Jeremy Carew - Reid

ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเชิงพื้นที่

3) ดร. วิเทศ ศรีเนตร

ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

<u>ผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ ด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม</u>

1) นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา

ประธานอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ธงชัย พรรณสวัสดิ์

อนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

3) ดร. สมเกียรติ ประจ าวงษ์ เลขาธิการส านักงานทรัพยากรน้ าแห่งชาติ

6) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐมีมุมมองแนวคิดเชิงกลยุทธ์ เข้าใจหลักการและแนวทางในการใช้ SEA ก่อให้เกิดการบูรณาการกับการจัดทาแผนและแผนงาน เพื่อกาหนดทิศทางและการสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจให้หน่วยงาน เกิดผลกระทบในทางปฏิบัติของหน่วยงานในการใช้ SEA ต่อไป

7) การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประเมินผลความสาเร็จและการประเมินผลความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

<u>การประเมินผลความสำเร็จของผู้เข้ารับการฝึกอบรม</u>

เกณฑ์การประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม พิจารณาในประเด็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องเข้าร่วมการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ครั้ง ของระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด (คิดเป็นร้อยละ 80) ทั้งนี้ จะด าเนินกจัดส่งประกาศเกียรติบัตรให้แก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่ผ่านเกณฑ์ข้างต้น ภายหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ

<u>การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม</u>

การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมประเมินจากผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านแบบประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความเห็น ระบุความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม โดยมีหัวข้อการประเมินเบื้องต้นดังนี้

1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม

(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่น ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน

2) ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ สื่อการน าเสนอ

(1) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม

(2) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม

(3) ระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการประชุม

3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม

8) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดลาดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาการฝึกอบรมครอบคลุมทั้งหมด

4 วัน ในเบื้องต้นที่ปรึกษาได้จัดเตรียมเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กาหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา โดยมีรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนและการจัดล าดับเนื้อหาการเรียนรู้ระบุไว้ใน**ภาคผนวก ค**

9) สรุปผลการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

ดาเนินการจัดฝึกอบรมในช่วงวันจันทร์ที่ 14 – วันพุธที่ 16 และศุกร์ที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2564 โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรม 4 วัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมรวมจานวนทั้งหมด 18 ราย (รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.2-10**) ในการฝึกอบรมได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีอานาจตัดสินใจ โดยสรุปผลขั้นตอนการฝึกอบรมของแต่ละกลุ่มและการถอดบทเรียน รวมถึงรายชื่อและหน่วยงานที่เข้าร่วมอบรม SEA ปี 2564 รายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

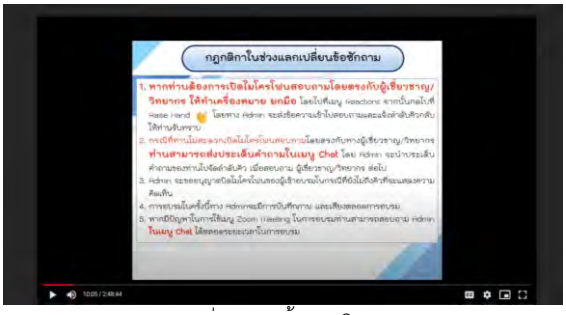
ตารางที่ 3.2-10 สรุปหน่วยงานเข้าร่วมอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

ลำดับ	หน่วยงานเข้าร่วมอบรม	รวมจำนวนผู้เข้าอบรม (ราย)
1	สานักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร	1
2	กรมการขนส่งทางราง	1
3	กรมทางหลวง	1
4	กรมทางหลวงชนบท	1
5	กรมท่าอากาศยาน	1
6	สานักงานนโยบายและแผนพลังงาน	1
7	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่	1
8	กรมทรัพยากรธรณี	1
9	สานักงานทรัพยากรน้าแห่งชาติ	1
10	กรมโยธาธิการและผังเมือง	1
11	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	1
12	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	1
13	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	1
14	สานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1
15	สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	4
รวมทั้งหมด		**18**

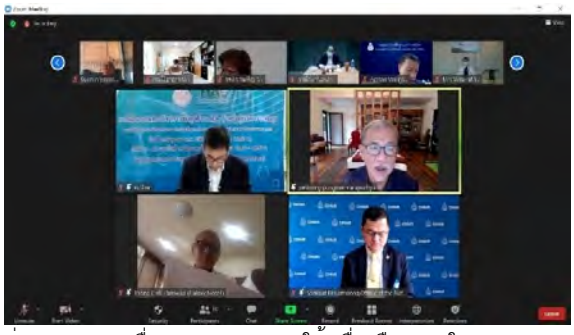
บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับสูง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีอานาจตัดสินใจ รายละเอียดดัง**รูปที่ 3.2-3** นอกจากนี้ ผู้บริหารจากหน่วยงานได้ร่วมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะช่วงแลกเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดัง**ภาคผนวก ค**

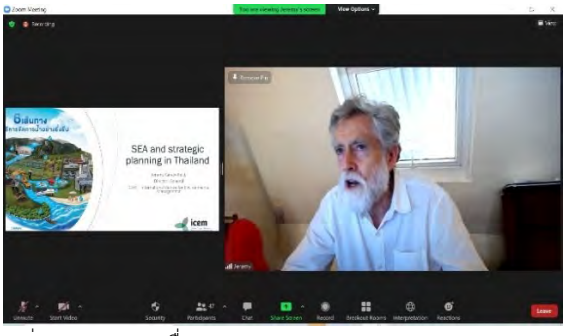
ช่วงลงทะเบียนเข้าระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ช่วงการแจ้งกฎกติกา

ช่วงการเสวนา เรื่อง มุมมองและการใช้เครื่องมือ SEA ในกระบวนการตัดสินใจในการจัดท ำแผนการพัฒนาต่าง ๆ

ช่วงการบรรยาย เรื่อง Story Telling on Challenged/ Failure Cases โดย Dr. Jeremy Carew-Reid

ช่วงการบรรยาย เรื่อง Story Telling on Challenged/ Failure Cases โดย Prof. Maria Rosario Partidario

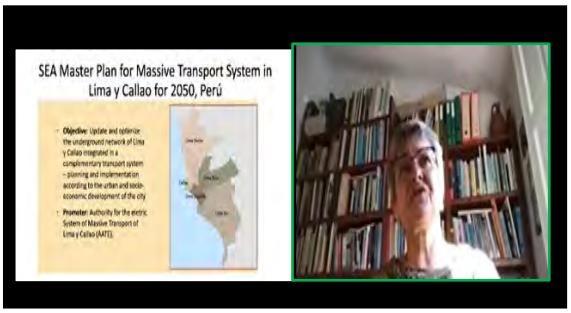

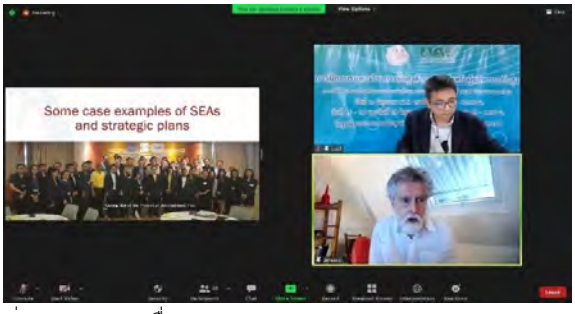
ช่วงการบรรยาย เรื่อง SEA Concept and Process โดย Dr. Jeremy Carew - Reid, ICEM, Vietnam

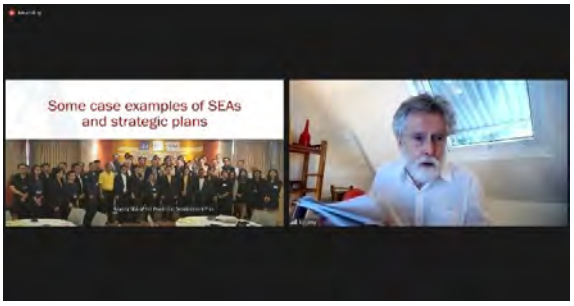
รูปที่ 3.2-3 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)

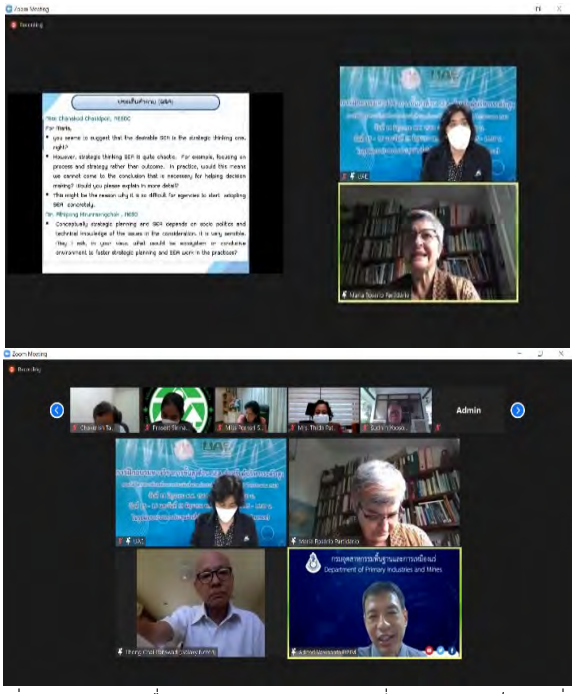

ช่วงการบรรยาย เรื่อง SEA Concept and Process โดย Prof. Maria Rosario Partidario

ช่วงการบรรยาย เรื่อง Experiences on doing SEA, Obstacles/ Precautionary (important points to be aware) in doing SEA, Key success factors for effective SEA practice, SEA case studies in foreign countries (e.g. Vietnam, Myanmar, etc.) and in Thailandโดย Dr. Jeremy Carew - Reid, ICEM, Vietnam

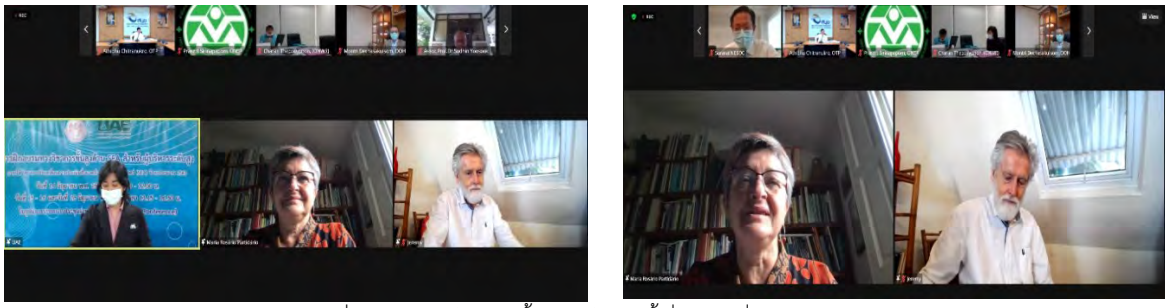

ช่วงถาม - ตอบ เรื่อง การสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มือ นาจตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ดีขึ้นในประเทศไทย

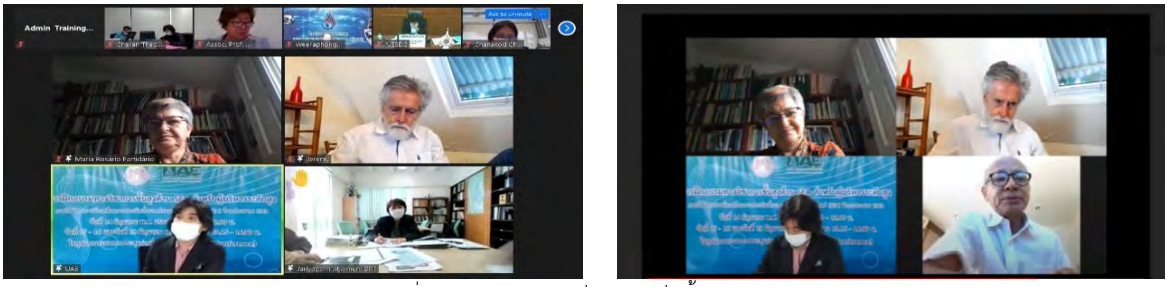
รูปที่ 3.2-3 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) (ต่อ)

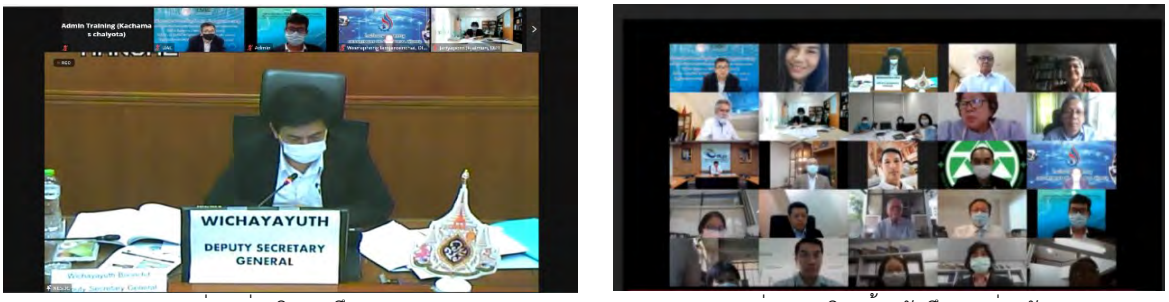
ช่วงการกล่าวสุนทรพจน์ เรื่อง การขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงาน

ช่วงสรุปประเด็นและให้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ

ช่วงถาม - ตอบประเด็นความเห็นด้าน SEA

ช่วงกล่าวปิดการฝึกอบรม ช่วงการเปิดกล้องบันทึกภาพร่วมกัน

รูปที่ 3.2-3 บรรยากาศการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง ในรูปแบบระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) (ต่อ)

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ได้เข้าร่วมกล่าวสุนทรพจน์ เรื่อง การขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงาน โดยมีหน่วยงานเข้าร่วมทั้งหมด 7 หน่วยงาน

ประกอบด้วย 1) สานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) 2) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) 3) กรมทางหลวง (ทล.) 4) สานักงานนโยบายการขนส่งและจราจร (สนข.) 5) สานักงานทรัพยากรน้าแห่งชาติ (สนทช.) 6) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) และ 7) สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (รายละเอียดคาถ่าวสุนทรพจน์ของแต่ละหน่วยงานดัง**ภาคผนวก ค**) โดยประเด็นการกล่าวสุนทรพจน์นั้น เป็นการอธิบายและสรุปผลการเรียนรู้และความเข้าใจเพิ่มเติมหลังจากที่ท่านเข้ารับการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (สาหรับผู้บริหารระดับสูง) โดยเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้และรายงานของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (สาหรับผู้บริหารระดับกลาง) กับ 2) จากการเรียนรู้และความเข้าใจหลังจากท่านได้แลกเปลี่ยนกับผู้ทรงคุณวุฒิไทยและต่างประเทศ และกับผู้บริหารท่านอื่น ๆ โดยตรงในระหว่างการฝึกอบรมครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ข้อเสนอรูปแบบการบูรณาการการจัดทาแผนและแผนงาน (เชิงพื้นที่หรือรายสาขา) ตามภารกิจของหน่วยงานท่าน กับกระบวนการ SEA
- แนวทางการนา SEA ไปใช้การจัดทาแผนและแผนงาน ตามภารกิจของหน่วยงานท่าน
- แผนและแผนงานที่คาดว่าจะนา SEA ไปทดลองใช้ในอนาคต

10) สรุปการประเมินผลการฝึกอบรม

10.1) การประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจ และให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ผ่านแบบประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตร จานวน 7 ราย (ร้อยละ 38.9) จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด 18 ราย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรม รายละเอียดดัง**ตารางที่ 3.2-11**

ตารางที่ 3.2-11 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ	รวม
1) ด้านเนื้อหา/ กระบวนการฝึกอบรม					
(1) ความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม	85.7	14.3	0	0	100
(2) ความเหมาะสมของกระบวนการที่นามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา	71.4	28.6	0	0	100
(3) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแต่ละบทเรียน	71.4	14.3	14.3	0	100
2) ด้านระยะเวลา/ สื่อการนำเสนอ					
(1) ความเหมาะสมของสื่อประกอบการฝึกอบรม	100	0	0	0	100
(2) ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม	85.7	0	14.3	0	100
(3) ระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการประชุม	85.7	14.3	0	0	100
3) ความพึงพอใจต่อภาพรวมของกิจกรรมการฝึกอบรม ในครั้งนี้	85.7	14.3	0	0	100

10.2) สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการเสวนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ดีขึ้นในประเทศไทย จากผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศ

(1) นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ประธานคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

(1.1) ความสำคัญ จุดเด่น/ ข้อดี และการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้

SEA เป็นเครื่องมือที่สาคัญและมีความจาเป็นอย่างมากต่อการจัดทาแผน โดยสามารถผนวกรวมได้ตั้งแต่แผนระดับชาติลงมาสู่แผนรายสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้แผนการพัฒนาต่าง ๆ ได้รับการยอมรับผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นหัวใจหลักสาคัญของกระบวนการ SEA แต่จะต้องดาเนินการตั้งแต่เริ่มกระบวนการ SEA และต้องดาเนินการอย่างสร้างสรรค์เหมาะสมกับบริบทและสภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้แผนการพัฒนาสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสมเป็นที่ยอมรับ

นอกจากนี้ SEA ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนโดยพิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับมิติอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ส่งผลให้แผนมีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น เป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน SEA โดยเน้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานจัดท าแผนและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดย SEA มีกระบวนการที่ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ในทุกบริบททั้งภาพรวมหรือเชิงลึกขึ้นอยู่กับแผนและประเด็นที่ด าเนินการ

(1.2) ปัญหา/ อุปสรรค/ ความท้าทาย ในการใช้และขับเคลื่อน SEA

ความท้าทายในการขับเคลื่อนที่สาคัญ คือ การผลักดันให้ SEA เข้าไปสู่หน่วยปฏิบัติ (กลุ่มวางแผน) ของหน่วยงานแผนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้ SEA ถูกระบุเป็นหนึ่งในภารกิจของหน่วยงานและถูกนาไปปฏิบัติผนวกรวมเข้ากับกระบวนการจัดทาแผนได้ โดยการบูรณาการข้ามภาคส่วนระหว่างหน่วยงานแต่ละสาขานั้นเป็นอีกหนึ่งความท้าทาย ซึ่งประเทศไทยมีพื้นฐานโครงสร้างของหน่วยงานที่จาแนกเฉพาะเจาะจง แยกบทบาทภารกิจระหว่างหน่วยงานกันอย่างชัดเจน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือแม้กระทั่งหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บริบทเดียวกันก็ตาม ซึ่ง SEA จาเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือในการดาเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทาไปจนกระทั่งการนาไปสู่การปฏิบัติระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในหลายภาคส่วน โดยหน่วยงานส่วนใหญ่มักทางานเพียงเพื่อภารกิจของหน่วยงาน จ ากัดขอบเขตอยู่ภายใต้เป้าหมายหรือตัวชี้วัดของหน่วยงานเท่านั้น การผลักดัน SEA อาจมีความจาเป็นที่จะต้องสร้างการยอมรับระหว่างหน่วยงานเพื่อเปิดใจดาเนินการนอกเหนือจากกรอบภารกิจเดิมที่เคยดาเนินการมาและบูรณาการข้ามภาคส่วนกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่น ไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

สาหรับความท้าทายอื่น ๆ ที่สาคัญในการขับเคลื่อน SEA ได้แก่ (1) เรื่องความชัดเจนในการนา SEA ไปปรับประยุกต์ใช้ทั้งในมุมมองของการกาหนดระดับและประเภทของแผนที่

ควรทา SEA (2) ความเชื่อมโยงกับเรื่องงบประมาณ ซึ่งมีระเบียบวิธีการในการขออนุมัติที่ซับซ้อนและอาจไม่ยืดหยุ่น เอื้ออานวยต่อการจัดทา SEA (3) การสื่อความให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ SEA โดยลดการสื่อสารในเชิงเทคนิควิชาการให้น้อยลง แต่ยังคงความถูกต้องของหลักวิชาการ ปรับให้เข้ากับบริบทของผู้มีส่วนได้เสียที่จะสื่อสารด้วยให้มากที่สุด และ (4) การบูรณาการผลลัพธ์จากกระบวนการจัดทา SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทาแผนและนาไปสู่การปฏิบัติได้จริงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารหน่วยงานที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการน าไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

(1.3) ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน SEA ในอนาคต

ควรระบุถึงความสาคัญของ SEA ไว้ให้ชัดเจน ในแผนระดับชาติ (ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาตั้งแต่ในระดับประเทศ และส่งผลไปสู่แผนในระดับต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ของการพัฒนา โดยการขับเคลื่อนในระยะแรก อาจเป็นการบังคับใช้กฎหมายก่อน เช่น การประกาศใช้ (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อให้หน่วยงานเกิดการเคลื่อนตัวและเล็งเห็นถึงความส าคัญของการน าSEA ไปปฏิบัติ (ปฏิบัติจริง เรียนรู้จริง เล็งเห็นความส าคัญอย่างแท้จริง)

ประเด็นส าคัญคือ การสร้างการยอมรับ ความสมัครใจของหน่วยงานที่พร้อมจะรับเอา SEA ไปปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยการสร้างความรู้ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนวิธีคิดมุมมองในการวางแผนการพัฒนา และอาจต้องใช้ระยะเวลาแต่เป็นสิ่งจาเป็นที่ต้องดาเนินการ โดยผลักดันหรือสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างกลไกในการติดตามข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยสื่อสารหรือเผยแพร่ข้อมูล ทาความเข้าใจต่อสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจใน SEA ไปในทิศทางและบริบทเดียวกัน ทั้งนี้ความน่าเชื่อถือของ SEA สามารถสร้างได้โดยการติดตามประเมินผล ซึ่งต้องมีระบบกลไกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

(2) ศ.กิตติคุณ ดร. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ อนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

(2.1) ความสำคัญ จุดเด่น/ ข้อดี และการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้

SEA เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางนโยบายและแผน ช่วยให้การตัดสินใจสามารถพิจารณาประเด็นได้อย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งมิติการพัฒนาที่สมดุล (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) เนื่องจาก SEA มีการพิจารณาเป้าหมายการพัฒนาในอนาคตระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ยึดหลักการป้องกันไว้ก่อน ส่งเสริมให้การจัดทาแผนให้มีความรอบคอบ รอบด้านมากยิ่งขึ้น ซึ่งเหมาะกับการจัดทาในแผนระดับที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งมีการดาเนินการมาแล้วตั้งแต่ในอดีตแต่อาจไม่ใช่การจัดทา SEA เต็มรูปแบบหรือทั้งกระบวนการแต่ได้มีการน าอาหลักการบางส่วนของการจัดทา SEA มาปรับประยุกต์ใช้ เช่น นโยบาย Bio – Circular - Green Economy (BCG) และการจัดท าSEA ที่จังหวัดพะเยา เป็นต้น

นอกจากนี้ SEA ยังมีกระบวนการที่ยืดหยุ่น มีวิธีการที่หลากหลายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว สร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับอย่างมีความรู้และมีความหมาย อีกทั้งยังมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดทา SEA และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาคส่วนราชการ นักวิชาการ ประชาชน และเอกชน เพื่อพิจารณาประโยชน์ร่วมกันสร้างเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน โดยหน่วยงานหลักที่จะมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนให้สามารถพัฒนาและนาไปสู่การปฏิบัติได้ คือ สศช. เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการวางแผนพัฒนาประเทศ เป็นผู้กาหนดทิศทางของการพัฒนาประเทศ แต่มีความจาเป็นที่จะต้องเพิ่มความเชี่ยวชาญให้กับบุคลากรของหน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการจัดทา SEA เพื่อให้บุคลากรของหน่วยงานสามารถจัดทา SEA และด าเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจหลักสาคัญของการจัดทา SEA อีกทั้ง ยังสามารถดาเนินงานในส่วนอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่องภายใต้ภารกิจของหน่วยงานที่ต้องด าเนินงานในการจัดท าแผนพัฒนาอยู่แล้ว

ข้อดีของการจัดทา SEA โดยหน่วยงานเอง คือ สามารถดาเนินการได้ทันที ปรับการดาเนินงานให้สอดคล้องกับช่วงเวลาและความจาเป็นได้ (เร่งดาเนินการได้) สามารถคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญได้เอง โดยการดาเนินงานมีความต่อเนื่องไม่สะดุดโดยเฉพาะกิจกรรมการมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และไม่มีข้อจากัดเรื่องระยะเวลาการจ้างงานในกรณีที่ต้องจ้างหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ซึ่งเป็นการฝึกประสบการณ์ให้กับบุคลากรภายในหน่วยงานสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญและศักยภาพให้เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงาน มีแผนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา และสามารถใช้งบประมาณได้อย่างยืดหยุ่นไม่จากัดแค่เฉพาะภายในกรอบของสัญญาจ้างงาน หากแต่ข้อเสียของกรณีที่หน่วยงานไม่จัดทา SEA เอง คือ จ าเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งขณะนี้ในประเทศไทยยังมีจ านวนผู้เชี่ยวชาญอยู่อย่างจ ากัด

(2.2) ปัญหา/ อุปสรรค/ ความท้าทาย ในการใช้และขับเคลื่อน SEA

การขับเคลื่อน SEA ในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยยังคงพบปัญหาอุปสรรค และความท้าทาย คือ การขาดข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการจัดทา SEA เรื่องความรู้ความเข้าใจของผู้จัดทา SEA โดยเฉพาะกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน และผู้จัดการโครงการที่เป็นบุคคลสาคัญในการด าเนินกระบวนการ SEA ประเด็นความชัดเจนของการน าไปประยุกต์ใช้ในระดับแผนต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานเองยังมีความสับสนเป็นอย่างมาก อีกทั้งหน่วยงานยังคงยึดติดกับแนวทาง SEA (SEA Guideline) ที่จาเป็นต้องมีรายละเอียดขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นขั้นตอนตามลาดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของ SEA ที่มีความยืดหยุ่นของกระบวนการและขั้นตอน ส่งผลให้การจัดทา SEA ที่ผ่านมาของประเทศไทยยังคงไม่ชัดเจน เป็นไปในลักษณะของการจัดทา SEA ที่ต่อยอดจากการทา EIA ซึ่งมุ่งเน้นเพียงการพิจารณาศักยภาพและขีดจากัดทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดทา SEA ยังไม่มีการประกาศที่มีผลบังคับให้หน่วยงานนาไปปฏิบัติ ส่งผลให้หน่วยงานยังไม่น้อมรับไปเป็นบทบาทภารกิจที่ต้องปฏิบัติของหน่วยงาน ไม่มีแรงจูงใจที่จะนา SEA มาปฏิบัติใช้ หน่วยงานยังไม่เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทา SEA หรือยังไม่เข้าใจว่าหากไม่นาเอา SEA มาปฏิบัติจะเสียโอกาสหรือเสียประโยชน์อย่างไร ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยการขาดงบประมาณในการสนับสนุนให้แก่หน่วยงาน และหน่วยงานไม่มีอานาจมากพอ (Authorities) ที่จะนาผลลัพธ์จากกระบวนกการ SEA ไปสู่การปฏิบัติได้ โดยเฉพาะประเด็นที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ ประเด็นต่าง ๆ นี้ เชื่อมโยงกับทัศนคติผู้บริหารหน่วยงานไปจนถึงผู้บริหารระดับประเทศที่มีต่อความสาคัญของ SEA ซึ่งทัศนคติของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยแห่งความส าเร็จ(Key Success Factor) ที่ส าคัญที่จะช่วยขับเคลื่อน SEA ได้ โดยมีมุมมองที่มุ่งสู่การพัฒนาในระยะยาวร่วมกัน (Looking Forward)

(2.3) ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน SEA ในอนาคต

การขับเคลื่อน SEA ให้ประสบผลสาเร็จนั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนและดาเนินการ SEA โดยเน้นการสร้างความเชี่ยวชาญ สร้างศักยภาพขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปจนถึงระดับผู้บริหาร ปรับเปลี่ยนมุมมองของการพัฒนาเข้าสู่มิติการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น อีกทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอานาจหน้าที่ที่จะสามารถช่วยขับเคลื่อน SEA ได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาในเชิงระบบข้อมูล ฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนสนับสนุนต่อการจัดท าSEA (Big Data)

ทั้งนี้ ผู้บริหารระดับประเทศจัดเป็นปัจจัยสาคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนนี้ได้ โดยจะต้องเข้าใจความสาคัญของการจัดทา SEA และให้ความสาคัญ สนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้ออานวยต่อการดาเนินการ เช่น ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ ระยะเวลา ไปจนถึงการบริหารจัดการที่มีลาดับความสาคัญด้วย อย่างไรก็ตาม ในช่วงระหว่างการพัฒนา SEA นี้ อาจพิจารณาใช้ EIA ไปก่อนเพื่อรอให้เกิดความชัดเจนของ SEA มากยิ่งขึ้น

(3) ดร. สมเกียรติ ประจำวงษ์ เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

(3.1) ความสำคัญ จุดเด่น/ ข้อดี และการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้

สทนช. เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้าของประเทศ และได้เล็งเห็นความสาคัญของการนาเอากระบวนการ SEA มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดทาแผน เนื่องจากเป็นการให้ความสาคัญในมุมมองการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดย SEA จะช่วยให้เกิดการพิจารณาในมิติต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงในเชิงพื้นที่ และในบริบทอื่น ๆ ที่การพัฒนามีผลสืบต่อด้วย ซึ่งช่วยสร้างจุดเน้นของการพัฒนาที่จะน าไปสู่การแก้ไข ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Changed) ร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง

ระยะเริ่มแรกของการนา SEA มาประยุกต์ใช้อาจไม่เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องมากนัก เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน จึงเป็นการดาเนินการควบคู่ไปกับ

การเรียนรู้ โดยในระยะเริ่มแรกการนาเอา SEA มาประยุกต์ใช้นั้นเพียงเพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถมองเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนได้จากการดาเนินการตามแผนและแผนงานที่ผนวกผลจาก SEA เป็นการมุ่งเน้นน โครงการมาขยายออกเป็นแผนและแผนงาน (เริ่มจากปลายน้ ามาสู่ต้นน้ า)

ระยะถัดมาเริ่มมีการพัฒนากระบวนการจัดทา SEA มากยิ่งขึ้น โดยนาเอาประเด็นเชิงเทคนิคในการบริหารจัดการน้าเข้ามาผนวกด้วย เช่น การประยุกต์ใช้แบบจาลองการวิเคราะห์สมดุลน้า การจัดทาแผนภัยแล้งและน้าท่วม และการจัดทาแผนบริหารความเสี่ยง เป็นต้น มาวิเคราะห์ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งท าให้ผลลัพธ์ของการน าเอา SEA มาประยุกต์ใช้เกิดความชัดเจนมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ระยะสุดท้าย (ปัจจุบัน) สทนช. ได้ปรับปรุงแนวทางการจัดทา SEA โดยเน้นให้ผลลัพธ์จากกระบวนการ SEA ไปสู่การจัดทาแผนหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้าให้มากที่สุด กล่าวคือ การจัดทา SEA เพื่อ จัดทาแผนหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้าและขยายลงไปสู่แผนงานโครงการต่อไป (เริ่มจากต้นน้ าขยายสู่ปลายน้ า)ซึ่งผลลัพธ์จาก SEA จะมีประสิทธิผลมากที่สุด

(3.2) ปัญหา/ อุปสรรค/ ความท้าทาย ในการใช้และขับเคลื่อน SEA

จากประสบการณ์การจัดทา SEA ที่ผ่านมา พบความท้าทายที่สาคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องทราบถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายที่แท้จริงของการจัดทา SEA ที่ไม่ใช่เพียงมุมมองเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่รวมไปถึงการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์หาผู้มีส่วนได้เสียที่แท้จริงซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาและเปิดโอกาสให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

ความท้าทายหรือสิ่งส าคัญคือเรื่อง งบประมาณ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่างบประมาณจะเป็นส่วนสนับสนุนในการจัดทา SEA โดยงบประมาณนี้ต้องถูกให้น้าหนักความสาคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม การพิจารณาอนุมัติงบประมาณจึงถือเป็นปัจจัยสาคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดาเนินการ ซึ่งต้องพิจารณาถึงเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ของ SEA กับงบประมาณที่จะนาไปปฏิบัติด้วย (อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในเชิงงบประมาณ)

โดยการจะช่วยให้การจัดทา SEA ประสบผลสาเร็จได้นั้น จาเป็นต้องพิจารณาหาจุดร่วมของการพัฒนาให้ได้ รวมเป้าหมายของการพัฒนาจากหลากหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน นาไปสู่การสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานี้ได้ (Partner) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับส่วนกลาง และระดับพื้นที่ ก่อให้เกิดการบูรณาการข้ามแผนงานให้ได้ อีกทั้งผู้บริหารของหน่วยงานจะต้องเปิดใจและสร้างความร่วมมือก่อให้เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง

(3.3) ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน SEA ในอนาคต

การขับเคลื่อน SEA ให้ประสบผลสาเร็จนั้นจะต้องอาศัยการสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในบริบทของหน่วยงานที่จัดทา SEA และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ SEA ด้วย

จึงจาเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมมาร่วมกันจัดทา SEA หาจุดร่วมของการพัฒนาที่เหมาะสม มีการพิจารณาในมุมมองของการยอมได้ยอมเสีย (Trade - off) ระหว่างการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ที่เหมาะสมให้ได้ โดยควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุมัติงบประมาณ โดยเฉพาะสานักงบประมาณให้เล็งเห็นถึงความสาคัญของการจัดทา SEA จึงเป็นสิ่งจาเป็นอย่างมาก เพื่อให้การจัดทา SEA นั้น มีงบประมาณสนับสนุนและสามารถดาเนินการได้อย่างครอบคลุม ทั้งนี้ การขับเคลื่อนอาจไม่จาเป็นต้องเป็นการดาเนินการจากส่วนกลางเท่านั้น ในบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่อาจสามารถขับเคลื่อนผ่านองค์กรภายในพื้นที่ ซึ่งมีความใกล้ชิดและเข้าใจบริบทเชิงพื้นที่มากกว่า เช่น สทนช. ได้ขับเคลื่อนผ่านองค์กรผู้ใช้น้ าเป็นต้น

<u>สรุป</u>

<u>ความสำคัญ จุดเด่น/ ข้อดี และการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้</u>

- SEA เป็นเครื่องมือที่สาคัญและมีความจาเป็นอย่างมากต่อการจัดทาแผน ซึ่งเหมาะกับการจัดทาในแผนระดับที่ 1, 2 และ 3 โดยสามารถผนวกรวมได้ตั้งแต่แผนระดับชาติลงมาสู่แผนรายสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- SEA จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้แผนการพัฒนาต่าง ๆ ได้รับการยอมรับผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นหัวใจหลักส าคัญของกระบวนการ SEA

- หน่วยงานหลักที่จะมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนให้สามารถพัฒนาและนาไปสู่การปฏิบัติได้ คือ สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการวางแผนพัฒนาประเทศ เป็นผู้ก าหนดทิศทางของการพัฒนาประเทศ

<u>ปัญหา / อุปสรรค / ความท้าทาย ในการใช้และขับเคลื่อน SEA</u>

- ความชัดเจนในการนา SEA ไปปรับประยุกต์ใช้ทั้งในมุมมองของการกาหนดระดับและประเภทของแผนที่ควรนา SEA เนื่องจาก SEA เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางนโยบายและแผน ช่วยให้การตัดสินใจสามารถพิจารณาประเด็นได้อย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งมิติการพัฒนาที่สมดุล

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดทา SEA และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาประโยชน์ร่วมกันสร้างเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน และการสื่อความให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ SEA

- ขาดงบประมาณในการสนับสนุนให้แก่หน่วยงาน และหน่วยงานไม่มีอ านาจมากพอ (Authorities) ที่จะน าผลลัพธ์จากกระบวนการ SEA ไปสู่การปฏิบัติได้

- ปัจจัยแห่งความสาเร็จที่สาคัญ (Key Success Factor) ที่สาคัญที่จะช่วยขับเคลื่อน SEA ได้ โดยมีมุมมองของผู้บริหารที่มุ่งสู่การพัฒนาในระยะยาวร่วมกัน (Looking Forward)

<u>ข้อเสนอแนะ / แนวทางการขับเคลื่อน SEA ในอนาคต</u>

- ควรระบุถึงความสาคัญของ SEA ไว้ให้ชัดเจน ในแผนระดับชาติ เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาตั้งแต่ในระดับประเทศ และส่งผลไปสู่แผนในระดับต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ของการพัฒนา

- การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนและดาเนินการ SEA โดยเน้นการสร้างความเชี่ยวชาญ สร้างศักยภาพขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปจนถึงระดับผู้บริหาร

- การสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในบริบทของหน่วยงานที่จัดทา SEA และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ SEA

- จาเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมมาร่วมกันจัดทา SEA หาจุดร่วมของการพัฒนาที่เหมาะสม มีการพิจารณาในมุมมองของการยอมได้ยอมเสีย (Trade - off) ระหว่างการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ที่เหมาะสมให้ได้

- การขับเคลื่อนอาจไม่จาเป็นต้องเป็นการดาเนินการจากส่วนกลางเท่านั้น อาจสามารถขับเคลื่อนผ่านองค์กรภายในพื้นที่ได้

- ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุมัติงบประมาณ และการบูรณาการข้ามภาคส่วนระหว่างหน่วยงานแต่ละสาขา

- ระบบข้อมูล ฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนสนับสนุนต่อการจัดทา SEA (Big Data)

10.3) การถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูงจากผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ

(1) Dr. Jeremy Carew - Reid, ICEM, Vietnam

(1.1) การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกรณีที่ท้าทาย/ ความล้มเหลว (Story Telling on Challenged/ Failure Cases)

ตัวอย่างความสาเร็จและความล้มเหลวของการจัดทาแผนแต่ละสาขา โดยศึกษาจากการท าSEA ประกอบด้วย

(1.2) ความล้มเหลวของการจัดทำ SEA

SEA เป็นเครื่องมือสนับสนุนและชี้แนะประเด็นลักษณะสาคัญต่าง ๆ โดยสร้างกระบวนการถ่ายทอดศึกษาองค์ความรู้ สร้างพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ ซึ่งการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในประเทศไทยนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอาจต้องพิจารณาดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมให้เป็นหน่วยงานแห่งการเรียนรู้ 2) การปรับปรุงกระบวนการจัดทา

แผน และ 3) การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานภายนอก

ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังขาดความเชื่อมั่นในการบูรณาการ SEA เข้ากับจัดท าแผน รวมถึงการเข้าใจกระบวนการจัดทาแผนเชิงยุทธศาสตร์ โดยจากการศึกษาของ OECD ได้ยกตัวอย่างประเด็นปัญหาอุปสรรคของการจัดทาแผน สามารถสรุปได้ดังนี้ การจัดทาแผนมีความซ้าซ้อนและยุ่งยาก ใช้เวลาในการจัดทาแผนนานเกินความจาเป็น ขาดการพิจารณาปัจจัยภายนอก ขาดการประสานงานและการหารือข้ามหน่วยงาน ความล้มเหลวของการประเมินผลของหน่วยงานระดับกลาง ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สาคัญต่อบทบาทของหน่วยงาน ทั้งนี้จากประเด็นปัญหาดังกล่าวทาให้เกิดความสับสนว่าเกิดจากกระบวนการจัดท าSEA หรือกระบวนการจัดท าแผนของหน่วยงาน

อย่างไรก็ตามหากต้องการประยุกต์ใช้ SEA อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องเข้าใจถึงข้อจากัดและโอกาสของระบบการจัดท าแผนหน่วยงานในปัจจุบันก่อน ดังนั้นประเทศไทยควรมีการวางแผนบูรณาการในการประยุกต์ใช้ SEA เข้ากับการจัดทาแผนอย่างเป็นระบบในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นจากการจัดท าแผนชิงพื้นที่

<u>สรุปปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำ SEA</u>

- ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและขาดประสบการณ์รวมถึงความเข้าใจของผู้บริหารระดับประเทศทั้งในเชิงยุทธศาสตร์
- มีการพิจารณา SEA และพัฒนาในระยะสั้นมากกว่าการพัฒนาในระยะยาว
- ใช้เวลาในการจัดท าแผนนาน
- ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานและภาคประชาชน
- มีข้อจ ากัดการเข้าถึงของข้อมูล
- มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย แต่ไม่เน้นการชี้ทิศทางการพัฒนา

(1.2.1) แนวทางความสำเร็จของการจัดทำ SEA

เป้าหมายความสาเร็จของ SEA คือการนาองค์กรไปสู่องค์กรการเรียนรู้ โดยสามารถสอดแทรก SEA ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ หากองค์กรเกิดการเรียนรู้และตอบสนองการเปลี่ยนแปลง จนสามารถปรับตัวและเรียนรู้การจัดทาแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ จะนาไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กร โดย SEA สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเสวนา วิพากษ์ วิจารณ์ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ ก่อให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันซึ่งจะนาไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น SEA มีความส าคัญที่ท าให้เกิดองค์ความรู้ ท าให้เกิดมติร่วมกัน และส่งเสริมนโยบายที่ส าคัญซึ่งมีส าคัญต่อการจัดทาแผนเป็นอย่างมาก โดยความสาเร็จ SEA สมมติฐาน ได้จาก (1) SEA ต้องพิสูจน์ได้ว่าแนวคิดช่วยส่งเสริม

นโยบายด้านความยั่งยืนที่แท้จริง ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาและเชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (2) SEA มีส่วนทาให้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมจากเดิม และ (3) SEA มีความชัดเจนสามารถทาให้ตระหนักถึงความส าคัญในการบูรณาการจัดท าแผนเชิงกลยุทธ์และเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น

<u>สรุปสิ่งที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จ</u>

- การจัดตั้งองค์กรการเรียนรู้ (Learning Organization) การนาองค์ความรู้ด้าน SEA ไปสอดแทรกในการวางแผนเชิงกลยุทธ์โดยผ่านกระบวนการ SEA จนเกิดการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงาน จนสามารถน าSEA เข้าไปสู่กระบวนการจัดท าแผนได้
- เกิดการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วม และสร้างกระบวนการตัดสินใจจนกระทั่งนาไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ดังนั้น SEA มีความสาคัญที่ทาให้เกิดมติและความเห็นร่วมกัน รวมถึงส่งเสริมนโยบายที่ส าคัญได้แก่

<u>สมมติฐานความสำเร็จของ SEA</u>

- SEA ต้องพิสูจน์ได้ว่าแนวคิดช่วยส่งเสริมนโยบายด้านความยั่งยืนที่แท้จริง ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาและเชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนได้
- SEA สามารถท าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้
- SEA ทาให้ตระหนักถึงความสาคัญในการบูรณาการจัดทาแผนเชิงกลยุทธ์และเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น

(1.3) แนวคิดและกระบวนการของ SEA (SEA Concept)

(1.3.1) การจัดทำ SEA ในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโตนเลสาบ ในพื้นที่ประเทศไทย - กัมพูชา

การบริหารจัดการพื้นที่ลุ่มน้าโตนเลสาบ โดยการนา SEA มาใช้เป็นเครื่องมือจัดทาแผนบริหารจัดการน้าระหว่างประเทศ เพื่อแก้ไขวิกฤตร่วมกันทั้งภาพรวมในบริเวณต้นน้าและท้ายน้า รวมถึงมีการวางแผนยุทธศาสตร์ในระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2022 - 2026 (9C - 9T) โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ สามารถสรุปเบื้องต้นได้ดังนี้

- ทบทวนและแก้ไขแผนปฏิบัติการลุ่มน้ ารย่อย- ปี 2022
- การจัดหาเงินทุนในระยะที่ 3 เพื่อรองรับการใช้งาน SAP – ปี 2023 - 2027
- กาหนดบทบาทของกระบวนการและเครื่องมือ SEA ให้เป็นแบบแผน“ด าเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ข้ามพรมแดนของแผนปฏิบัติการลุ่มน้ า9C - 9T”
- ทบทวน ปรับปรุง และจัดท าแผนปฏิบัติการลุ่มน้ าร่ม

จากการศึกษาแผนที่ โดยการประเมินและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคต่าง ๆ พบว่าปัญหาเกิดจากอุทกภัยที่ร้ายแรง ภัยแล้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงระบบนิเวศและความยั่งยืน โดยปัญหาดังกล่าวจะถูกนาไปวิเคราะห์ในกระบวนการ SEA เพื่อวางแผนการพัฒนาลุ่มน้ าระหว่างประเทศ และบูรณาการเข้ากับแผนการพัฒนาลุ่มน้ าทั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า SEA สามารถช่วยในการบริหารจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้

(1.3.2) Air Pollution Study ("SEA" type assessment) in Lao

การศึกษามลพิษทางอากาศในประเทศลาว ด้วยกระบวนการ SEA สามารถสรุปได้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การประเมินอุปกรณ์และข้อมูลฐาน และสภาพเศรษฐกิจในประเทศและนอกประเทศ

2) การประเมินค่ามลพิษ

3) การประเมินพื้นที่และขอบเขตการเกิดมลพิษ และรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาเพื่อน ามาวิเคราะห์

4) การประเมินหน่วยงานและนโยบาย โดยพิจารณาจากแผนหรือนโยบายด้านมลพิษทางอากาศข้ามพรมแดนและระดับชาติ

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิเคราะห์มลพิษทางอากาศของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีรายละเอียดดังนี้ (1) สามารถช่วยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านภาพถ่ายดาวเทียม (2) วิเคราะห์การกระจายตัวของมลพิษทางอากาศ (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมลพิษทางอากาศ กับภูมิศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา และการใช้ที่ดิน/ ปัจจัยการปกคลุมที่ดิน และ (4) วิเคราะห์ความผันผวนของมลพิษทางอากาศตามฤดูกาล โดยข้อมูลที่ได้จะถูกรวบรวมเป็นรายงานการวิเคราะห์การกระจายเชิงพื้นที่และเวลาของมลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองใน สปป. ลาวและประเทศเพื่อนบ้าน โดยข้อมูลดังกล่าวจะถูกนาไปประกอบกระบวนการพิจารณายุทธศาสตร์ชาติ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติลาวว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, นโยบายด้านกลยุทธ์อุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เช่น จากการศึกษาการจัดทา SEA ในการบริหารจัดการลุ่มน้าโตเลสาบ ในพื้นที่ประเทศไทย - กัมพูชา และ Air Pollution Study ("SEA" type assessment) in Lao เป็นต้น สรุปได้ว่าสามารถประยุกต์ใช้ SEA ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาใหม่ ๆ สามารถใช้กับประเด็นอุบัติใหม่ได้ หรือประเด็นที่มีอยู่แล้วได้ และสามารถ ามาเชื่อมโยงกันได้รวมไปถึงประเด็นข้ามพรมแดนเช่นกัน

(1.3.3) SEA in China

สาธารรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่บังคับใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการจัดทาแผนต่าง ๆ อย่างเข้มงวด แม้กระทั่งในระดับโครงการที่ไม่ได้นา SEA ไปใช้ จะไม่สามารถดาเนินการได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะบังคับใช้ SEA ในการจัดทาแผนอย่างเข้มงวด แต่ไม่ประสบความสาเร็จมากนัก จึงต้องสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมให้กับหน่วยงานและประชาชน เช่น การฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ การอภิปรายระหว่างหน่วยงาน การสร้างความเข้าใจ SEA ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเกิดการใช้ SEA อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.3.4) SEA in Vietnam

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีกฎหมายในการบังคับใช้ SEA ร่วมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2554 - 2563) อย่างเข้มงวด รวมถึงบังคับใช้ในหน่วยงานระดับจังหวัด อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ SEA ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามยังไม่ได้ประสบความสาเร็จ เนื่องจากมีข้อจากัดทางด้านข้อมูล และไม่ได้เริ่มต้นจัดทา SEA จากการมองจากภาพรวม ท าให้กระบวนการ SEA เกิดความล่าช้า จึงต้องสร้างแรงจูงใจในการจัดท าSEA โดยการให้ข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(1.3.5) การทำ SEA ในแผนพัฒนาจังหวัดระยอง

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และเป็นแหล่งพลังงานหลักของประเทศไทย ทาให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว จนกระทั้งเกิดมลพิษด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณแหล่งน้าชุมชน จึงมีการน าSEA ไปใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและมีการทางานร่วมกันจากหลายภาคส่วน เนื่องจากเข้าสู่รอบการจัดท าแผนใหม่และมีแรงขับเคลื่อนจากผู้มือ านาจการตัดสินใจ และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดท าSEA ซึ่งมี 4 ขั้นตอนการศึกษาเป็นดังนี้

1) ก าหนดขอบเขตการศึกษา และประเด็นยุทธศาสตร์จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ทรัพยากรน้ าภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม

2) วิเคราะห์ข้อมูลฐาน

3) วิเคราะห์ความยั่งยืน โดยวิเคราะห์ Strategic Alternatives

4) แนวทางความยั่งยืน น าไปสู่การพัฒนารายสาขา และคุณภาพชีวิต

จากกรณีศึกษา พบว่าการขับเคลื่อน SEA ที่สาคัญคือ (1) การให้ความสาคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นตอนการกาหนดขอบเขต (2) การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและกลุ่มที่สนใจ (3) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน (4) การกาหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความยั่งยืนของแต่ละกลยุทธ์ (5) การประเมินความสอดคล้องของทางเลือกเชิงกลยุทธ์กับ

วัตถุประสงค์ (6) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (7) นอกจากการใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการจัดท าแผนแล้วยังสามารถประยุกต์ใช้ SEA ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ได้

<u>สรุปแนวคิดและกระบวนการของ SEA (SEA Concept)</u>

- SEA สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบูรณาการกับประเด็นสาคัญของโลกได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ น้ าท่วมน้ าแล้งเป็นต้น
- สามารถนาเอา SEA มาประยุกต์ใช้ตามประเด็นระดับโลกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น แผนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือวางแผนการพัฒนากรุงเทพมหานคร หรือการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา นาไปสู่การวิเคราะห์ในกระบวนการ SEA ได้ เพื่อวางแผนการพัฒนาลุ่มน้าของประเทศได้
- การศึกษา SEA สร้างให้เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยน
- SEA สามารถใช้กับประเด็นอุบัติใหม่ได้ หรือประเด็น Common ที่มีอยู่แล้วได้ และสามารถ ามเชื่อมโยงกันได้หลากหลาย Sector รวมไปถึงประเด็นข้ามพรมแดนด้วย
- สร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วน
- การก หนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความยั่งยืนของแต่ละกลยุทธ์
- การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

(2) Prof. Maria Rosario Partidario, University of Lisbon, Portugal

(2.1) การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกรณีที่ท้าทาย/ ความล้มเหลว (Story Telling on Challenged / Failure Cases)

ตัวอย่างความสาเร็จและความล้มเหลวของการจัดทาแผนแต่ละสาขา โดยศึกษาจากการท าSEA ประกอบด้วย

(2.1.1) กรณีทำเหมืองแร่ Kendeng Karts Story

การทาอุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็นแหล่งเศรษฐกิจสาคัญ และเป็นแหล่งรายได้หลักของประชาชน แต่พื้นที่ดังกล่าวถูกระบุเป็นพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมาย จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกฎหมายและผู้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ถึงแม้ว่าได้ดาเนินการการศึกษา SEA ในพื้นที่แล้ว อย่างไรก็ตามหลังจากจบกระบวนการศึกษา SEA แล้วยังคงเกิดปัญหาความขัดแย้งอยู่ เนื่องจากผลการศึกษา SEA เน้นการให้ข้อมูลทางวิชาการ แต่ไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อมูลสาคัญที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ท ให้เกิดการชะลอการตัดสินใจ และไม่ได้แก้ไขประเด็นปัญหาที่ส าคัญที่สุด

(2.1.2) กรณีปลูกปาล์มน้ำมัน Kendeng Karts Story

ขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ ามันโดยมีเป้าหมาย แผนการปลูก และอัตรา ผลผลิต โดยห้ามกระทบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ แต่สามารถใช้พื้นที่รกร้างในการปลูกปาล์มน้ มันได้ แต่จากการศึกษา พบว่า พื้นที่ป่ายังคงลดหายไป และเกิดความขัดแย้งทางสังคม จึงได้น าSEA มาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่ง SEA ไม่ สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่ได้วิเคราะห์หาปัญหาส าคัญอย่างแท้จริง

กรณีศึกษาของการจัดทา SEA ในกรณีการทาเหมืองแร่ เนื่องจาก SEA ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชะลอการตัดสินใจในการดาเนินโครงการ หรือกรณีการปลูกปาล์มน้ามันที่ ประเทศอินโดนีเซียล้มเหลว เนื่องจากการทา SEA ไม่ถูกต้อง จึงไม่สามารถนาไปสู่การแก้ไขปัญหา ซึ่ง รายละเอียดกรณีศึกษา ดังนี้

(2.1.3) กรณีการวางแผนการขนส่งในเปรู

การจัดทาแผนแม่บทโดยใช้ SEA จัดทาแผนคมนาคมการขนส่ง เพื่อ ปรับปรุงแผนการคมนาคมขนส่งทั้งระบบบนดินและระบบใต้ดินให้สอดคล้องกัน ให้เกิดเครือข่ายทั้งในเมือง หลวงและเมืองใกล้เคียง จากการศึกษาแผนในระยะแรก พบว่ามีการศึกษาทางด้านโครงสร้างวิศวกรรม เป็นหลัก เมื่อมีการศึกษา SEA เข้ามาในแผนแม่บททาให้มีมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการศึกษากลยุทธ์ และผู้มีส่วนได้เสียจากการพัฒนาระบบ เกิดมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมมากขึ้น ทาให้ SEA ท าหน้าที่ในการก าหนดทางเลือกของการพัฒนาคมนาคมการขนส่งได้อย่างชัดเจนและเกิดการพัฒนายั่งยืนได้

กรณีศึกษาของ การจัดทา SEA ในการวางแผนการขนส่งของ ประเทศเปรู ประสบความสาเร็จ เนื่องจาก SEA ได้มีการประยุกต์ใช้กับแผนแม่บทของการขนส่ง ซึ่ง SEA สามารถเพิ่มคุณค่าของแผนได้จากการทาให้เกิดการพัฒนาการคมนาคมขนส่งไปสู่ความยั่งยืน จากกรณีศึกษา สามารถสรุปความสาคัญของ SEA ได้ว่า SEA ที่ดีต้องตอบสนองปัญหาในมิติกลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ มีทางเลือกในการตัดสินใจ และ ผู้มีอานาจในการตัดสินใจจะต้องมีความมุ่งมั่นในการดาเนินการ เพื่อนาไปสู่ การเปลี่ยนแปลงให้ได้

<u>สรุปความล้มเหลวของการจัดทำ SEA</u>

- ไม่สามารถระบุปัญหา และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้
- ชะลอการตัดสินใจในการด าเนินโครงการ
- ใช้เป็นเครื่องมือในการชะลอการตัดสินใจในการด าเนินโครงการ
- เน้นการให้ข้อมูลทางวิชาการ แต่ไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อมูล ส าคัญที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง

<u>สรุปความท้าทายของการจัดทำ SEA</u>

- ผู้ที่ลงทุนกิจการในพื้นที่จะต้องพิจารณาความสมดุลของการลงทุนกับ วิถีชีวิต และความหลากหลายทางชีวภาพ
- การค านึงถึงความเสี่ยงต่อความหลากหลายทางธรรมชาติ
- ค่าใช้จ่ายในการจัดท าSEA
- ผู้มีอ านาจตัดสินใจให้ความสนใจและให้ความส าคัญในการจัดทา SEA
- มุมมองทางกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ ซึ่งไม่สามารถมองข้ามปัจจัยทางธรรมชาติได้
- ระบุปัญหาเชิงยุทธศาสตร์ และหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเพื่อน าไปสู่การเปลี่ยนแปลง

(2.2) แนวคิดและกระบวนการของ SEA (SEA Concept)

(2.2.1) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- Impact - Based SEA เริ่มต้นจากการพัฒนา โดยมีการกาหนดขอบเขต การคาดการณ์ การประเมิน การบรรเทา และการตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบรรเทาผลกระทบ
- Strategic Thinking SEA: เป็นการคิดวิเคราะห์ในเชิงกลยุทธ์จากการพิจารณาแนวทางการพัฒนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ให้ความสาคัญกับกระบวนการ มุมมองกระบวนทัศน์ มากกว่าผลผลิตหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้น (Output) โดยคิดวิเคราะห์และมองการณ์ไกล และหาโอกาสการพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมและคุณค่าทางสังคมที่จะไปสู่อนาคตได้ จนเกิดการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นตามสถานการณ์

(2.2.2) หลักการ วิธีการ และผลผลิตในคิดในเชิงกลยุทธ์

- หลักการของการคิดในเชิงกลยุทธ์ เป็นการมุ่งหาการสร้างบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการมองในอนาคต
- วิธีการ การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นการมองในหลายสาขาวิชามาประยุกต์ใช้เป็นระบบ และเป็นการระบุทิศทางส าหรับการพัฒนา
- ผลผลิต จะนาไปสู่กระบวนการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการเปลี่ยนแปลงความคิด

- SEA เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะ (1) การคานึงถึงประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมในการประกอบการตัดสินใจ (2) การระบุโอกาสและทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (3) การคาดการณ์และลดความขัดแย้งของนโยบายในสาขาต่าง ๆ (4) การสนับสนุนความร่วมมือขององค์กร และ (5) การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่จะนาไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการด าเนินการ

(2.2.3) กระบวนการตัดสินใจของ SEA

SEA สามารถนาไปผนวกเข้ากับกระบวนการตัดสินใจได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

- แบบครั้งเดียว (One Opportunity Model) มีขั้นตอนการจัดทาแผนและแผนงานโดยแยกออกจากการจัดท าSEA วิธีนี้อาจแก้ปัญหาล่าช้า

- แบบคู่ขนาน (Parallel Model) มีขั้นตอนแบบแผน โดยขั้นตอนการจัดทาแผนหรือแผนงานแยกออกจากการจัดทา SEA เช่นกัน แต่จะมีการดาเนินการตามขั้นตอน SEA คู่ขนานกันไปกับกระบวนการจัดท าแผนและแผนงาน

- แบบบูรณาการ (Integrated Model) ไม่มีขั้นตอนมาตรฐาน เป็นรูปแบบขั้นตอนการจัดทาแผนและแผนงาน และขั้นตอนการจัดทา SEA ดาเนินการขั้นตอนร่วมกันและจัดทาไปพร้อม ๆ กัน

- แบบเน้นการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision – Centered Model) จะยึดขั้นตอนการจัดทาแผนและแผนงานเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยข้อมูลจากผู้จัดทา SEA เพื่อนาไปปรับใช้ในแต่ละกระบวนการตัดสินใจของแผนและแผนงานตามเห็นสมควร ซึ่งเป็นวิธีที่มีค่อนข้างมีความยืดหยุ่น ในอนาคตอาจมีรูปแบบใหม่เข้ามาอีก เน้นการใช้ธรรมาภิบาล

- SEA เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์ โดย SEA มีความสาคัญต่อกระบวนการตัดสินใจ ดังนี้ (1) ช่วยในการกาหนดประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (2) สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และองค์กร โดยเฉพาะสถานการณ์ที่ซับซ้อน (3) ช่วยให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์ของนโยบายและแผน (4) พิจารณาโอกาสและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน(5) เปลี่ยนวิธีการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์

(2.2.4) ความสัมพันธ์ของ SEA กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สภาพโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในเรื่องของโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน ทาให้มีแนวคิดเพื่อหาวิธีป้องกันแบบใหม่ ดังนั้นต้องค านึงถึงการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ สามารถสร้างตัวเลือกเชิงกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้

10.4) สรุปการอภิปรายร่วมกัน เรื่อง การขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงาน

(1) ความเข้าใจกระบวนการจัดทำ SEA

SEA เป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ทางเลือกสร้างสรรค์ ครอบคลุม ยืดหยุ่น มองไปถึงโอกาสในอนาคตอย่างรอบด้าน และช่วยพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดย SEA เน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เจ้าของโครงการทราบถึงความต้องการ ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการ และเพื่อให้ผู้มีอานาจตัดสินใจ (Decision Makers) สามารถนาผลที่ได้จาก SEA ไปใช้ในเลือกทิศทางการพัฒนาอย่างเหมาะสมนาไปสู่แก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ SEA ก่อให้เกิดการบูรณาการอย่างสมดุลตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) การขับเคลื่อน SEA ให้ประสบความสำเร็จ

- พิจารณาว่าจะใช้ SEA ในรูปแบบการบังคับใช้ หรือขึ้นอยู่กับความสมัครใจ
- พิจารณาระดับการจัดท าแผนพื้นที่น ารอง
- พิจารณาผลสัมฤทธิ์ระหว่างการจ้างผู้เชี่ยวชาญในการจัดทา SEA หรือสร้างศักยภาพให้หน่วยงานมีความรู้เพื่อจัดท าSEA ด้วยตนเอง
- คานึงถึงผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบในทุกมิติ ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม
- มีการประเมินขีดความสามารถและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย
- สร้างความมุ่งมั่น และสร้างความเข้าใจ SEA แก่ภาคหน่วยงานและภาคประชาชน ที่จะใช้ SEA และน าไปประยุกต์ใช้อย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์

<u>สรุป</u>

- การขับเคลื่อน SEA ได้ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร สร้างองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการเปิดใจยอมรับผลลัพธ์ของการจัดทา SEA จนเกิดเป็นองค์กรการเรียนรู้ และการสะสมประสบการณ์
- การกาหนดทิศทางการพัฒนาของแต่ละพื้นที่อยู่ภายใต้กรอบแผนพัฒนาพื้นที่และแผนยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความต้องการ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมแต่ละพื้นที่
- การจัดสรรงบประมาณการจัดทา SEA ควรให้ความสาคัญการดาเนินการตามผลลัพธ์ของ SEA มากกว่าการจัดท าแผน
- การจัดทา SEA ควรคานึงถึง เครื่องมือและวิธีการพัฒนาจากทรัพยากรที่มีอยู่ และผลประโยชน์ที่ได้ที่การพัฒนา

- หน่วยงานจัดทาแผนควรเป็นหน่วยงานที่จัดทา SEA แต่สามารถจ้างผู้เชี่ยวชาญ หรือบริษัทที่ปรึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้

- ควรใช้หลัก Impact Base ร่วมกับ Strategic Thinking ให้เกิดการบูรณาการในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- ความท้าทายของกระบวนการ SEA คือการสร้างความเชื่อใจแก่ภาคประชาชน

- การจัดทาแผนควรเริ่มจากการตั้งคาถาม การกาหนดวัตถุประสงค์ เมื่อทราบวัตถุประสงค์ที่ต้องท าSEA เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดท าSEA

10.5) สรุปประเด็นช่วงกล่าวสุนทรพจน์ เรื่อง การขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงาน

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ได้เข้าร่วมกล่าวสุนทรพจน์ เรื่อง การขับเคลื่อน SEA และการบูรณาการ SEA เข้ากับกระบวนการวางแผนของหน่วยงาน จานวนทั้งหมด 7 หน่วยงาน โดยสามารถสรุปสาระส าคัญรายละเอียดดังนี้

(1) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

- ข้อเสนอรูปแบบการบูรณาการการจัดทาแผนและแผนงาน (เชิงพื้นที่หรือรายสาขา) ตามภารกิจของหน่วยงานท่านกับกระบวนการ SEA โดย สผ. ได้น าSEA ไปเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในช่วงที่ผ่านมา สผ. ได้จัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานการทางานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จัดทานโยบาย แผน และแผนงาน เพื่อบูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม อย่างสมดุล ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน บนศักยภาพ และเงื่อนไขของการพัฒนาในระยะยาว และทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์ของการพัฒนาร่วมกัน

- แนวทางการนา SEA ไปใช้ในการจัดทาแผนและแผนงานตามภารกิจของหน่วยงาน โดย สผ. จะนาแนวทางของ SEA ไปใช้ในการจัดทาแผน อาทิ แผนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ระยะที่ 2) ซึ่ง สผ. ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจรับผิดชอบการจัดทาแผนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ระยะที่ 2) พ.ศ. 2564 - 2569 และขณะนี้อยู่ระหว่างดาเนินการพัฒนาและยกร่าง แผนสิ่งแวดล้อมใน EEC ระยะที่ 2

- แผนและแผนงานที่คาดว่าจะนา SEA ไปทดลองใช้ในอนาคต อาจนา SEA ไป ทดลองใช้ในการจัดทาแผนระดับประเทศ และสนับสนุนการจัดทาแผนในระดับพื้นที่ อาทิ การจัดทาแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนากระบวนการ SEA มาใช้ เพื่อค้นหาผู้มีส่วนได้เสีย ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะประเด็นที่มีความสาคัญ

เร่งด่วน และเกิดผลกระทบในวงกว้าง รวมทั้งจัดลาดับความสาคัญของประเด็นดังกล่าว เพื่อกาหนดกรอบทิศทางที่จะวิเคราะห์ และกาหนดยุทธศาสตร์ ปัจจัยทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ รวมทั้งเป้าหมายและตัวชี้วัด เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดาเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ กระบวนการจัดทาแผนฯ เป็นการดาเนินงานที่เน้น กระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการการดาเนินงานของทุกภาคส่วน และการจัดทาแผนการดาเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ เช่น เทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลนครพิษณุโลก และเทศบาลเมืองน่าน โดยการประยุกต์ใช้ SEA กับการพัฒนาเมืองที่วางเป้าหมายให้เกิดการดาเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืนอย่างมีระบบ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเสีย ร่วมกันวางเป้าหมายการพัฒนา วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ มาตรการ และตัวชี้วัดร่วมกัน รวมถึงการติดตามและปรับปรุงการด าเนินงานข้างต้นให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเมือง ประเทศ และภูมิภาคต่อไป

(2) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.)

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่อาจนาหลักการของ SEA ไปประยุกต์ใช้ประกอบในการจัดทาแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ ฉบับที่ 2 ซึ่งต้องจัดทาให้แล้วเสร็จภายในปี 2564 โดยมีแนวทางการน าไปใช้ จ าแนกตามกระบวนการจัดท าSEA ดังนี้

- การกลั่นกรอง โดยมีแนวคิดที่จะกาหนดให้แผนการบริหารจัดการแร่เป็นแผนปและแผนงานที่ต้องจัดทา SEA ทั้งนี้การนาแผนแม่บทฯ มาจัดทา SEA อย่างเต็มรูปแบบอาจประสบความยุ่งยาก หรือไม่สอดคล้องกับห้วงเวลาในการจัดทาหรือปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ซึ่งจะต้องด าเนินการให้เสร็จภายในปี 2564 ได้ จึงจ าเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงการก าหนดขอบเขตที่เหมาะสม

- การกาหนดขอบเขต โดยมีแนวคิดในการใช้ SEA ในการจัดทาแผนแม่บทแร่ฯ ซึ่งเป็นแผนระดับภาพรวมทุกพื้นที่ทั่วประเทศและทุกชนิดแร่ อาจจะไม่สามารถใช้หลักการของ SEA เต็มรูปแบบเพื่อกาหนดขอบเขตในภาพรวมในลักษณะ One Size Fit All ได้ เพราะแต่ละพื้นที่ก็มีปัจจัยและบริบทของพื้นที่แตกต่างกัน เช่น ระดับการร้องเรียนคัดค้าน ทัศนคติ ศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐาน ศักยภาพของแหล่งแร่ ฯลฯ หรือแต่ละชนิดแร่เองก็มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน เช่น หินอุตสาหกรรมก็ย่อมมีความแตกต่างจากแร่ทองคาแม้จะอยู่ในพื้นที่เดียวกันก็ตาม ดังนั้น การกาหนดขอบเขตของการทา SEA ด้านแร่ยังอาจจะต้องพิจารณาในเชิงรายพื้นที่ หรือรายชนิดแร่ มากกว่าการจัดท าเชิงรายละเอียดในภาพรวม

- การพัฒนาและประเมินทางเลือก โดยการจัดทาแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ มีขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตามประกาศการมีส่วนร่วมฯ ของ คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติ (คนร.) ได้แก่ (1) การจัดประชุมปรึกษาหารือทางเทคนิค (Technical Meeting) (2) การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่อประเด็นที่เป็นสาระสาคัญ (Focus Group) และ (3) การจัดประชุมเวทีสาธารณะ (Public Hearing) โดยให้มีประเด็นของการพิจารณาทางเลือกและความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มในการรับฟังความคิดเห็นแต่ละขั้นตอน

- การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยการกาหนดแนวทาง วิธีการดาเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์การขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบของมาตรการส่งเสริม มาตรการหลีกเลี่ยง และมาตรการลดหรือบรรเทา ตามหลักการของ SEA และอาจให้มีการทบทวนการจัดท าSEA ในแต่ละรอบของการจัดท าแผนแม่บทแร่ฯ

- การจัดทารายงาน SEA การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่ที่กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ยังไม่มีประสบการณ์ในการดาเนินการ จึงจาเป็นที่จะต้องประสานกับ สศช. อย่างต่อเนื่อง เพื่อสรรหาและขอคาแนะนาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA เพื่อดาเนินการ โดยอาจผนวกเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ฯ

(3) กรมทางหลวง (ทล.)

- การวางแผนพัฒนาทางหลวงเหล่านี้ ก็จะมีการน าวิธีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning Method) มาประยุกต์ใช้ประกอบการดาเนินงานอยู่แล้ว นั่นคือการจัดทาแผนโดยคานึงถึงผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบในทุกมิติ ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างเช่น การมีความคุ้มค่าในการลงทุน การให้ผลตอบแทนที่สูง การกระจายตัวของโครงการ การจัดลาดับดาเนินการก่อนหลัง การสนองตอบต่อความต้องการใช้งานของชุมชน การหลีกเลี่ยงการสร้างปัญหาด้านมลพิษแก่ ชุมชน การหลีกเลี่ยงพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์หรือแผนงานที่ดี

- การนา SEA มาใช้เพื่อประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในภาพที่ใหญ่กว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแบบเฉพาะโครงการ หรือ EIA และเห็นว่า SEA น่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้สามารถพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างครบถ้วนเป็นระบบยิ่งขึ้น โดยนามาประยุกต์ใช้ในการวางแผนในภาพรวมของการพัฒนาในภาคการคมนาคมขนส่ง (Transport Sector) ครอบคลุมทั้งทางบก น้า และอากาศ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อให้ผู้มีอานาจตัดสินใจ (Decision Makers) สามารถนาผลที่ได้จาก SEA ไปใช้เป็นปัจจัยประกอบในการพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากแผนพัฒนาระบบคมนาคมที่กาหนดขึ้น ซึ่งมักจะมีการประเมินผลและนามาใช้ในการพิจารณาอยู่แล้วแต่เดิม โดยการน าทั้ง3 ปัจจัยมาพิจารณาร่วมกัน จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจอนุมัติแผนและ/ หรือการสั่งการให้ปรับปรุงแผนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น (Development) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในท้ายที่สุดแผนงานที่ได้ก็จะสอดรับกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

(4) สำนักงานนโยบายการขนส่งและจราจร (สนข.)

- ทิศทางการพัฒนาของประเทศเปลี่ยนจากรายสาขาเป็นรายพื้นที่มากขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนา SEA

- SEA มีการก าหนดทางเลือกทิศทางการพัฒนาทางพื้นที่ สามารถประเมินขีดความสามารถและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย

- SEA อาจช่วยพิจารณารายมิติอื่น ๆ นอกจากด้านโครงสร้างวิศวกรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ท าให้สามารถประเมินแนวทางเลือกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

- มีแผนจะนา SEA มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการ MR MAP ที่รวมแผนการคมนาคมด้านต่าง ๆ

(5) สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สนทช.)

- SEA เป็นเครื่องมือสาคัญ ที่ช่วยในการตัดสินใจในการกาหนดนโยบาย แผน และแผนงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนงานด้านทรัพยากรน้า โดยให้ความสาคัญกับการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก พร้อม ๆ ไปกับการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

- สิ่งที่สาคัญในการขับเคลื่อน SEA คือ การสร้างความเข้าใจ SEA แก่ภาคหน่วยงานและภาคประชาชน และนาไปประยุกต์ใช้อย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถอธิบาย SEA ได้ดังนี้

- Screening การพิจารณามิติต่าง ๆ ให้ชัดเจนและครอบคลุม

- Scoping กาหนดขอบเขตแนวทางการศึกษา และระยะเวลาในการศึกษาพื้นที่ลุ่มน้า โดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด และงบประมาณที่ใช้ในการทา SEA

- การลงนามในหนังสือยินยอม หรือการทาการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อก าหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

- การนา SEA ไปเป็นกรอบนโยบายในการวางแผน ตามข้อมูลข้อจากัดของทรัพยากรที่มีในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ทั้งพื้นที่ (Area Base) และประชาชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศของโลกหรือ Climate Change ได้

- การนาร่องการทา SEA สาขาทรัพยากรน้าของ สทนช. จะเป็นประโยชน์ในการช่วยผลักดัน/ ขับเคลื่อน SEA สาขาอื่น ๆ อีกอย่างน้อย 6 สาขา ให้สามารถนาไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผน กาหนดนโยบายที่เป็นที่ยอมรับนาไปปฏิบัติได้จริง เพื่อนาไปสู่ความยั่งยืนในที่สุดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

(6) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.)

- หากมีการบังคับใช้ SEA จะนามาประยุกต์ใช้กับแผนทั้ง 2 ประกอบด้วย แผนนโยบายทรัพยากรและชายฝั่งทะเลแห่งชาติ คาดว่าเทียบเท่าแผนระดับ 3 อยู่ในเกณฑ์ข้อกาหนดของ SEA และแผนนโยบายทรัพยากรและชายฝั่งทะเลระดับจังหวัด 23 จังหวัดชายฝั่งทะเลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดทาแผนปี 61 ซึ่งได้มีการปรับปรุงแผนตาม ครม. ตอนนี้อยู่ในระหว่างการบังคับใช้ ส่วนแผนระดับ

จังหวัดยังไม่ได้ดาเนินการ นอกจากนี้ยังมีแผนอื่น ๆ เช่น แผนการจัดการชายฝั่ง การจัดการสัตว์น้าทะเลหายาก ป่าชายเลน เป็นต้น ซึ่งเป็นรายสาขาคาดว่าสามารถ าSEA ไปประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน

- ปัญหาและอุปสรรคของการนา SEA ไปประยุกต์ใช้หน่วยงานต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร และความพร้อมของพื้นที่

(7) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

(7.1) ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์

- SEA จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาทางเลือกการพัฒนาที่ยั่งยืนและพิจารณาผลกระทบในภาพรวม รวมถึงพิจารณาผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่บนฐานความสมดุลของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งทางทะเล ฝั่งอ่าวไทยและอันดามันของประเทศไทยที่ครอบคลุมด้าน สังคม เศรฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเชื่อมการขนส่ง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะทาให้สามารถกาหนดทางเลือกที่เหมาะสม (Propose Alternative) ในการเชื่อมต่อการขนส่งระหว่างพื้นที่ทะเลอ่าวไทยและอันดามันของประเทศไทย

(7.2) ผู้เชี่ยวชาญติดตามประเมินผล

- SEA มีความคล้ายคลึงกันกับการจัดทาแผน ในส่วนของการเชื่อมโยงของการพัฒนา พบว่าไม่สามารถทาอย่างใดอย่างหนึ่งได้แต่ละประเด็นมีความเกี่ยวข้องกันในหลายมิติ โดยการดาเนินงานด้าน SEA ต้องการส่วนประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานมีความต้องการและมุ่งมั่นที่จะใช้ SEA ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน SEA จะช่วยท าให้มองเห็นว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยแค่ไหน และส่วนที่ 2 ข้อมูลของ SEA หรือช่องทางที่เป็นทางการในการจัดท าและการขับเคลื่อน SEA

- ปัญหาในการขับเคลื่อน SEA ประกอบด้วย งบประมาณไม่พอ บุคลากรไม่พอ รวมถึงการร่วมมือของประชาชน และความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย

(7.3) รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- สศช. พยายามขับเคลื่อน และคาดหวังในไตรมาศที่ 2 ของปี 65 มีบทเฉพาะกาล และ 180 วันจะมีผลในการบังคับใช้ แต่ไม่ส่งผลกระทบกับสิ่งที่ด าเนินกอยู่

- ร่าง สนร. อยู่ในระยะเริ่มต้นจึงยังไม่มีบทลงโทษ แต่หน่วยงานต้องเสนอ SEA ไปพร้อม ๆ กับแผนงานให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการจะต้องพิจารณาว่า แผนและแผนงานได้น าผลจาก SEA ไปปรับประยุกต์ใช่หรือไม่ และต้องรายงานผลการน าSEA ไปใช้กับคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

- แผนที่จะต้องทา ขึ้นอยู่กับประกาศพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์อาจเป็นแผนที่ก่อให้เกิดผลกระทบมากเกินขีดความสามารถ เกินบทบาทภารกิจของ

หน่วยงาน ผลกระทบข้ามพรมแดนหรือข้ามเขตพื้นที่ ซึ่งในการกาหนดระดับแผนจะมีการปรึกษาหารือกับหน่วยงานต่าง ๆ

- บางหน่วยงานมีลักษณะการดาเนินที่เฉพาะ แต่ SEA สามารถ น าเอาไปประยุกต์ใช้ได้ในหลากหลายบริบท โดยได้จัดท าSEA Guideline เป็นกระบวนการจัดท าไว้แล้ว ซึ่งในอนาคตอาจมีคู่มือเฉพาะด้านที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละด้าน

- SEA มีกลไกในการติดตามประเมินผล และการควบคุมคุณภาพไว้แล้ว

10.6) สรุปประเด็นที่ได้รับจากการนำเสนอของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(1) มุมมองข้อดีและข้อเสียต่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

- ประโยชน์ของการน าSEA ไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทาแผน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในเรื่องสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย

- นาไปปรับใช้ในแผนที่หน่วยงานมีภารกิจรับผิดชอบ และการบูรณาการข้ามภาคส่วนระหว่างหน่วยงานแต่ละสาขา

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดท าSEA และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาประโยชน์ร่วมกันสร้างเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน

(2) ประเด็นที่เห็นร่วมกัน

- ความชัดเจนในการนา SEA ไปปรับประยุกต์ใช้ทั้งในการกาหนดระดับและประเภทของแผนที่ควรจัดท าSEA

- การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และความรู้ความเข้าใจของบุคลากรภายในหน่วยงานที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการน าไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- การขับเคลื่อนในช่วงแรกอาจเป็นการบังคับใช้กฎหมายก่อน เพื่อให้หน่วยงานเกิดการเคลื่อนตัวและเล็งเห็นถึงความส าคัญของการน าSEA ไปปฏิบัติ

- การสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ SEA

(3) ประเด็นที่เป็นเงื่อนไขหรือข้อจำกัด

- งบประมาณในการสนับสนุนด้าน SEA

- บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญในการจัดท าSEA

- ความชัดเจนของแผนที่จะจัดท าSEA

- แนวทาง SEA (SEA Guideline) ที่จ าเป็นต้องมีรายละเอียดขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นขั้นตอนตามล าดับ

- ขาดข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการจัดท าSEA

(4) มุมมองจากการสังเกตการณ์ของที่ปรึกษาฯ ในการฝึกอบรม

การขับเคลื่อน SEA จาเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วนในการสนับสนุน โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้บริหารหน่วยงานให้เห็นถึงความสาคัญของ SEA ความชัดเจนของแผนที่จะต้องจัดทา SEA รวมถึงงบประมาณที่ใช้ในการขับเคลื่อน SEA ประกอบความรู้ความเข้าใจของบุคลากรภายในหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA เพื่อให้เกิดการบูรณาการเข้ากับแผนอันน าไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3.2.4 ข้อค้นพบนำไปสู่การปรับปรุงแนวทาง SEA และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

จากการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ทุกหลักสูตรตั้งแต่หลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง ทั้ง 2 ครั้ง และหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมรวมถึงวิทยากรผู้ฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนประเด็นออกมาในระหว่างการฝึกอบรมอันเป็นประโยชน์ต่อการนาไปปรับปรุงแนวทาง SEA และก าหนดแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยในอนาคตต่อไป โดยสรุปดังนี้

1) ข้อค้นพบต่อการปรับปรุงแนวทาง SEA

ในการจัดฝึกอบรมซึ่งได้มีการประยุกต์น าแนวทาง SEA ฉบับปี พ.ศ. 2563 มาพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาหลักสูตร ซึ่งพบว่ายังคงมีความไม่ชัดเจนในบางประเด็น มีความซับซ้อนในบางขั้นตอน ซึ่งเป็นช่องว่างสาหรับการพัฒนาปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในประเด็นดังต่อไปนี้

ความเข้าใจต่อเจตจำนงของการนำ SEA ไปใช้ ที่มีความลึกซึ้งเชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วยังคงไม่เข้าใจและยังไม่เห็นภาพของความเชื่อมโยงที่ SEA จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่หน่วยงานรับนาไปปฏิบัติได้อย่างไร จึงควรเน้นเสริมเนื้อหาที่จะช่วยให้เข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่าง SEA และ SDGs ได้ (SEA for SDGs) อธิบายถึงเจตจ านงที่แท้จริงของการน าSEA ไปประยุกต์ใช้

แนวคิดพื้นฐานในการจัดทำ SEA ที่แม้แต่ในวงนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่ยังคงไม่กระจ่างชัดในการประยุกต์ใช้แนวคิดทั้งแนวคิดการพิจารณาระดับยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ (Strategic - based) หรือแนวคิดการพิจารณาผลกระทบ (Impact - based) ซึ่งควรเพิ่มเติมการอธิบายถึงแนวคิดทั้งสองรูปแบบที่แตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงที่ต่อเนื่องกัน (Spectrum) อย่างไร เพื่อให้ผู้ใช้แนวทางมีความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานที่สามารถ ามาประยุกต์ใช้ในการจัดท าSEA ในแต่ละระดับได้

ความซับซ้อนของขั้นตอนการจัดทำ SEA ที่มีความละเอียดและซับซ้อนโดยเฉพาะในขั้นตอนการกาหนดขอบเขต (Scoping) ที่มีขั้นตอนย่อยเป็นจานวนมาก ก่อให้เกิดความสับสนและยังไม่เข้าใจถึงความเชื่อมโยงของผลลัพธ์ในแต่ละขั้นตอนย่อยที่เชื่อมโยงส่งถึงกันได้ จึงควรปรับปรุงในขั้นตอนย่อยของการกาหนดขอบเขตมีขั้นตอนที่ลดน้อยลง มุ่งเน้นอธิบายว่าขั้นตอนการกาหนดขอบเขตต้องการให้เกิดผลลัพธ์สาคัญอะไร โดยสามารถประยุกต์ใช้ขั้นตอน รวมถึงวิธีการที่แตกต่างกันได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการนาไปประยุกต์ใช้ของแต่ละหน่วยงาน

ความสับสนระหว่างการทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Understanding) และการประเมินข้อมูลฐาน (Baseline Assessment) ซึ่งส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าการประเมินข้อมูลฐานให้ดาเนินการไปพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือเป็นการดาเนินการเดียวกัน เกิดความสับสนและความคลาดเคลื่อนของการประเมินข้อมูลฐาน ที่มักดาเนินการไปในทุกประเด็นที่ได้มีการทบทวนข้อมูลไว้เกินความจาเป็น โดยไม่ได้เชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่พิจารณาได้ จึงควรปรับปรุงให้เห็นถึงความชัดเจนระหว่าง 2 ขั้นตอนว่า การทบทวนและวิเคาะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นเพียงการทาความเข้าใจในบริบทพื้นฐานของพื้นที่หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่การประเมินข้อมูลฐานเป็นการพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามกรอบช่วงเวลาที่เหมาะสมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตของประเด็นสาคัญที่เชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์

การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสาคัญอย่างมาก เป็นหัวใจหลักของการจัดทา SEA แต่ยังคงมีข้อสงสัยเป็นอย่างมากว่าจะดาเนินการให้การมีส่วนร่วมในการจัดทา SEA ประสบผลสาเร็จหรือมีประสิทธิภาพได้อย่างไร ควรเข้าผนวกตรงขั้นตอนใดหรือช่วงเวลาใดบ้างและผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมที่แท้จริงควรจะเป็นบุคคลใด จะสามารถวิเคราะห์ได้อย่างไร ดังนั้น จึงควรปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมให้มีความกระจ่างมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย การแนะนาเทคนิควิธีการมีส่วนร่วมที่สามารถนาไปประยุกต์ใช้ได้ด้วย รวมถึงยกระดับขั้นตอนให้เห็นถึงความสาคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจหลักที่จะช่วยให้การจัดทาSEA มีคุณภาพและได้รับการยอมรับ

2) ข้อค้นพบต่อการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

นอกเหนือจากข้อค้นพบที่มีต่อแนวทาง SEA แล้ว ยังวิเคราะห์ได้ถึงข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการนาไปพิจารณาประกอบการกาหนดแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยในอนาคตได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

- **ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง**

การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนและดาเนินการ SEA โดยเน้นการสร้างความเชี่ยวชาญ สร้างศักยภาพขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปจนถึงระดับผู้บริหาร จัดเป็นปัจจัยสาคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนนี้ได้ ต้องปรับเปลี่ยนมุมมองของการพัฒนาเข้าสู่มิติการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น โดยจะต้องเข้าใจความสาคัญของการจัดทา SEA และให้ความสาคัญ รวมถึง

สนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้ออานวยต่อการดาเนินการ เช่น ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ ระยะเวลา ไปจนถึงการบริหารจัดการที่มีล าดับความส าคัญด้ว

การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอานาจหน้าที่ที่จะสามารถช่วยขับเคลื่อน SEA ได้ เป็นการสร้างพันธมิตร และการขับเคลื่อนอาจไม่จาเป็นต้องเป็นการดาเนินการจากส่วนกลางเท่านั้น ในบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่อาจสามารถขับเคลื่อนผ่านองค์กรภายในพื้นที่ ซึ่งมีความใกล้ชิดและเข้าใจบริบทเชิงพื้นที่มากกว่าได้

พิจารณาหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมมาร่วมกันจัดทา SEA หาจุดร่วมของการพัฒนาที่เหมาะสม มีการพิจารณาในมุมมองของการยอมได้ยอมเสีย (Trade - Off) ระหว่างการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ที่เหมาะสมให้ได้

- **ด้านกฎหมายและการบังคับใช้**

การขับเคลื่อนในระยะเริ่มต้นควรสร้างกลไกการขับเคลื่อนเชิงกฎหมายมาบังคับใช้ก่อน ได้แก่ การประกาศใช้ร่างระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อให้หน่วยงานเกิดการเคลื่อนตัวและเล็งเห็นถึงความส าคัญของการน าSEA ไปปฏิบัติ

- **การสร้างความรู้ SEA และความเชื่อมั่น**

การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างกลไกในการติดตามข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยสื่อสารหรือเผยพร่ข้อมูล ทาความเข้าใจต่อสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง เป็นวงกว้าง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงการพัฒนาในเชิงระบบข้อมูล ฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนสนับสนุนต่อการจัดท าSEA (Big Data) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน

การขับเคลื่อน SEA ให้ประสบผลสาเร็จนั้นจะต้องอาศัยการสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในบริบทของหน่วยงานที่จัดทา SEA และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ SEA รวมไปถึงการสร้างการยอมรับ สร้างความสมัครใจในการนาเอา SEA ไปปฏิบัติ บนพื้นฐานการสร้างความรู้ความเข้าใจและปรับเปลี่ยนวิธีคิด มุมมองในการวางแผนการพัฒนา นอกจากนี้ การสร้างความน่าเชื่อถือของ SEA ก็เป็นสิ่งสาคัญ โดยอาจด าเนินการผ่านการติดตามประเมินผล ซึ่งต้องมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้นนี้ ที่ปรึกษาจะน าไปพิจารณาประกอบการปรับปรุงแนวทาง SEA และการกาหนดแนวทางการขับเคลื่อน SEA ต่อไป เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งได้นาเสนอผลการปรับปรุงแนวทาง SEA และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยไว้ใน**บทที่ 9 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย**

บทที่ 4

การจัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA

บทที่ 4
การจัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA

ที่ปรึกษาดาเนินการจัดทาระบบข้อมูลสาคัญที่สนับสนุนการจัดทา SEA (TOR ข้อ 5.5) เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ SEA ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทา SEA ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถเข้าได้ที่ www.sea.nesdc.go.th หรือเข้าผ่านทาง https://www.nesdc.go.th/ ประกอบด้วย 1) การทบทวนระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) การออกแบบระบบข้อมูล SEA และ 3) การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทาระบบข้อมูลสาคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การทบทวนระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษาดาเนินการทบทวน ศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบ User Interface และ User Experience สาหรับการใช้งานในอุปกรณ์ (Application / Responsive) เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลในการศึกษา SEA โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ระบบจัดเก็บข้อมูล ระบบประมวลผล ระบบรายงานผล ระบบนำเข้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

รวบรวม วิเคราะห์ และกาหนดโครงสร้างข้อมูลให้อยู่ในระบบข้อมูลเดียวกัน โดยกาหนดชุดข้อมูลสารสนเทศ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการปฏิบัติงาน และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบงานของ สศช. ในปัจจุบัน วิเคราะห์ ออกแบบระบบจัดเก็บข้อมูลสาคัญที่สนับสนุนการจัดทา SEA โดยที่ปรึกษาได้จัดทารายละเอียดการออกแบบโปรแกรม (Concept for Designing Programming) โดยใช้เครื่องมือภาษา Unified Modeling Language (UML) แผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับระบบ (Use Case Diagram) แผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram) แผนผังความสัมพันธ์ (Class-Diagram) แผนภาพกิจกรรมอธิบายกระบวนการทางาน (Activity Diagram) แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างแฟ้มข้อมูล (ER-Diagram) พจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary) ซึ่งระบุคาอธิบายข้อมูล (Meta Data) ที่บอกรายละเอียดคุณลักษณะและคุณภาพข้อมูล (Data Quality) โครงสร้างข้อมูลต่าง ๆ รายละเอียดของโปรแกรม (Program Specification) ที่อธิบายการทางานของโปรแกรมทุกกระบวนงานครอบคลุมทุกกระบวนการของงานที่สอดคล้องกับ Framework / Design Pattern และรหัสต้นฉบับ (Source Code) พร้อมทั้งออกแบบระบบรักษาความปลอดภัย ระบบปฏิบัติการ และรายละเอียดอื่น ๆ ที่จาเป็นสาหรับใช้การอ้างอิงเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบในอนาคตที่สามารถรองรับการติดตั้ง และควบคุมการท างานของระบบข้อมูล

4.1.2 รูปแบบและการพัฒนาระบบข้อมูล SEA

ดาเนินการออกแบบปรับปรุงเว็บไซต์ ให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น คล่องตัวต่อการเข้าใช้งาน และมีเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร ในเว็บไซต์ และในเนื้อหาหลักของเว็บไซต์ ซึ่งพัฒนาในรูปแบบ Mobile Site โดยมีการออกแบบฟีเจอร์ให้เหมาะสมรองรับการใช้งานในอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ด้วย เช่น มีการเปลี่ยนรูปแบบ เมนู ปุ่มกด ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ใช้งานได้ง่ายขึ้น ซึ่งสามารถเข้าใช้งานได้ในรูปแบบสาหรับการใช้งานในอุปกรณ์ (Application / Responsive) โดยมีการจัดกลุ่มเมนูการใช้งานเว็บไซต์ การเผยแพร่ประกอบไปด้วยเนื้อหาเบื้องต้น โดยรูปแบบการสื่อสารได้จัดทาในเมนูภาษาไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- การออกแบบพัฒนาระบบด้วย Web-based Application Technology (Website Responsive) และพัฒนาให้สอดคล้อง ตาม Framework และระบุ Platform ของเครื่องแม่ข่ายและเครื่องลูกข่ายของ สศช.

- การออกแบบให้รองรับการใช้งานได้กับหลากหลายอุปกรณ์ (Application Responsive) ประกอบด้วย โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และอุปกรณ์อื่น ๆ ทั้งนี้ที่ปรึกษาได้ศึกษาเว็บไซต์ของต่างประเทศและประเทศไทยเพื่อน ามาประกอบการพิจารณาแนวทางในการออกแบบระบบข้อมูล ประกอบด้วย

  - United Nations <https://sdgs.un.org/>
  - Organisation for Economic Co-operation and Development <https://www.oecd.org/>
  - Asian Development Bank <https://www.adb.org/>
  - สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index>
  - ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, สศช. <http://nscr.nesdb.go.th/>

โดยสามารถสรุปได้ว่าเว็บไซต์ของต่างประเทศและประเทศไทย มีการนาเสนอข้อมูลในรูปแบบสากลที่เรียบง่าย สวยงาม สามารถค้นหาข้อมูลได้ง่ายไม่ยุ่งยากทั้งใน Desktop Site และใน Responsive Site

4.2 การออกแบบระบบข้อมูล SEA

4.2.1 การกำหนดสิทธิการใช้ระบบข้อมูล

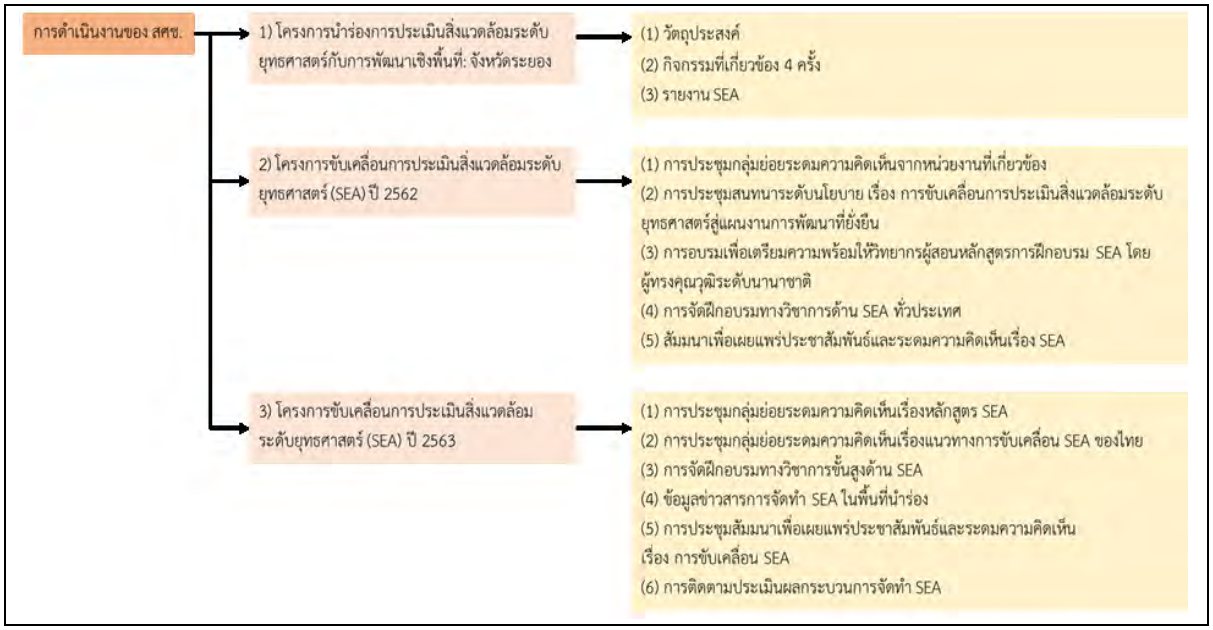
ที่ปรึกษาได้กาหนดสิทธิเพื่อจากัดสิทธิการเข้าใช้งานโดยสามารถแบ่งการเข้าใช้งาน จานวน 2 ระดับ ดังนี้

ระดับผู้ใช้งานทั่วไป สาหรับเข้าถึงข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสาคัญสนับสนุนการจัดทา SEA

ระดับผู้ดูแลระบบ สาหรับจัดการข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสาคัญสนับสนุนการจัดทา SEA

4.2.2 การออกแบบโครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล

ที่ปรึกษาได้ดาเนินการออกแบบหน้าจอหลัก โดยสามารถ าข้า/ เพิ่มเติม/ แก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลที่รองรับฟังก์ชันงานต่าง ๆ ได้ ซึ่งออกแบบให้รองรับการตรวจสอบความถูกต้อง (Validate) ทุก ๆ การน าเข้าข้อมูล (Input) อาทิ โครงการขับเคลื่อน SEA ปีงบประมาณ 2562 - 2563 **(รูปที่ 4.2-1)** ผ่านระบบได้อย่างสะดวกรวดเร็วและไม่ซับซ้อนและสามารถเพิ่มเติม/ แก้ไข โดยพัฒนาระบบให้มีระบบตรวจสอบการแก้ไขข้อมูลมาป้องกันการแก้ไขเอกสาร สามารถตรวจสอบ สืบค้นข้อมูล และแสดงข้อมูลตามโครงสร้างการออกแบบได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ดัง**ตารางที่ 4.2-1** และ**รูปที่ 4.2-2** รวมถึงได้ด าเนินการออกแบบเมนูการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สาหรับการนาเข้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทา SEA ในพื้นที่นาร่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

รูปที่ 4.2-1 สรุปการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อน SEA ปีงบประมาณ 2562 - 2563

ตารางที่ 4.2-1 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล

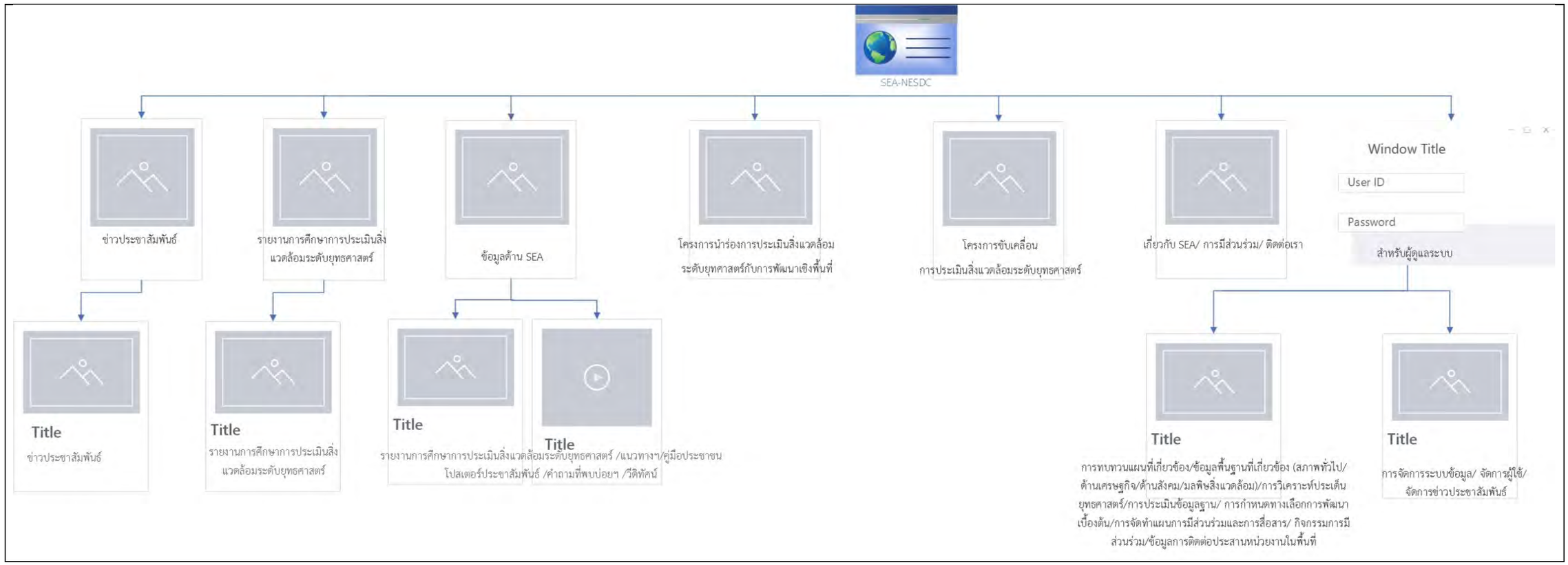
เมนูหลัก	เมนูย่อย	รายละเอียด
1. ระดับผู้ใช้งานทั่วไป		
1) รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	1.1) รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	-
2) ข้อมูล SEA	2.1) การจัดท าค าถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับ SEA (Frequently Asked Question: FAQ)	-
	2.2) วีดิทัศน์ เรื่อง SEA	-
	2.3) โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ SEA	-
	2.4) แนวทางและคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	-
3) โครงการน าร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่	3.1) โครงการน าร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง	(1) โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 (2) โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 (3) โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 3 (4) โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 4
	3.2) โครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	(1) การเข้าพบและประชุมหารือโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การกาหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสียโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) การประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
4) โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	4.1) โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปี 2562	(1) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1 - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2 - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 3 - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 4 (2) การประชุมสนทนาระดับนโยบาย เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่แผนงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้วิทยากรผู้สอนหลักสูตรการฝึกอบรม SEA โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติ (4) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (ภาคกลาง : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (กรุงเทพมหานครและปริมณฑล : กรุงเทพมหานคร) - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดขอนแก่น) - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (ภาคใต้ : จังหวัดสงขลา) - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (ภาคเหนือ : จังหวัดเชียงใหม่) - การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ (กรุงเทพมหานครและปริมณฑล : กรุงเทพมหานคร)

ตารางที่ 4.2-1 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล (ต่อ)

เมนูหลัก	เมนูย่อย	รายละเอียด
		(5) สัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA - การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 1 - การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 2
	4.2) โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปีงบประมาณ 2563	(1) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การจัดท าหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ปี 2562 เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) - การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” (2) การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA - การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 1 - การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ 2 - การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ส าหรับผู้บริหารระดับสูง (3) การจัดท าระบบข้อมูลส าคัญที่สนับสนุนการจัดท าSEA - การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA ส าหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลส าคัญและการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ 2563 (4) การจัดท าSEA ในพื้นที่ จ่องจังหวัดสระแก้ว - การเข้าพบและประชุมหารือโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - การประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกาหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสียโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - การประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (5) การประเมินผลกระบวนการจัดท าSEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ด าเนินการในปี2562 - การเข้าพบและสัมภาษณ์ส นักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) (หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ด านินการจัดท าSEA) - การเข้าพบและสัมภาษณ์สานักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ดาเนินการจัดทา SEA

ตารางที่ 4.2-1 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล (ต่อ)

เมนูหลัก	เมนูย่อย	รายละเอียด
		- การเข้าพบและสัมภาษณ์ส านักงนทรัพยากรน้ าแห่งชติ (หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ด านินการจัดท าSEA) - การเข้าพบและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษากระบวนการจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าจ านวน4 ลุ่มน้ า ของส านักงนทรัพยากรน้ าแห่งชติ - การเข้าพบและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษากระบวนการจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (พื้นที่นาร่องจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ของสานักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) การสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นเรื่อง การขับเคลื่อน SEA - การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม - การสัมมนาและระดมความคิดเห็นในการเผยแพร่ผลการด านินงาน ของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้ โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปีงบประมาณ 2563 (7) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
5) กลไกการขับเคลื่อน SEA	5.1) ค าสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทศาสตร์	-
	5.2) รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทศาสตร์	-
6) ติดต่อเรา	6.1) รายละเอียดข้อมูลการติดต่อ	-
7) ข่าวประชาสัมพันธ์	-	-
2. ระดับผู้ดูแลระบบ		
1) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	1) แผน กฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	(1) การทบทวนแผนที่เกี่ยวข้อง (2) ข้อมูลฐานที่เกี่ยวข้อง (3) การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ (4) การประเมินข้อมูลฐาน (5) การก าหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น
	2) การจัดท าแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	(1) การจัดท าแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (2) การเข้าพบและประชุมหารือ โครงการติดตามและประเมินผลเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การก าหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (4) การประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 4.2-2 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูล

4.2.3 การออกแบบการเข้าใช้งานระบบ

การออกแบบและจัดทาระบบการกาหนดสิทธิ เพื่อจากัดสิทธิการเข้าใช้งานโดยสามารถแบ่งการเข้าใช้งานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) ระดับผู้ใช้งานทั่วไป สำหรับเข้าถึงข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสำคัญสนับสนุนการจัดทำ SEA

ออกแบบหน้าจอหลักสาหรับผู้ใช้งานทั่วไป ให้รองรับการเข้าผ่าน Browser ได้ทั้ง Desktop Site บนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ PC, Notebook ระบบรองรับการทางาน 2 ภาษา ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในหัวข้อที่สามารถเผยแพร่ได้ และสามารถเข้าผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้ในรูปแบบ Responsive Site รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-3**

Desktop Site ภาษาไทย

รูปที่ 4.2-3 หน้าจอหลักระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

Strategic Environmental Assessment Report

SEA Information

Desktop Site ภาษาอังกฤษ

Responsive Site

รูปที่ 4.2-3 หน้าจอหลักระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

Desktop Site ภาษาอังกฤษ

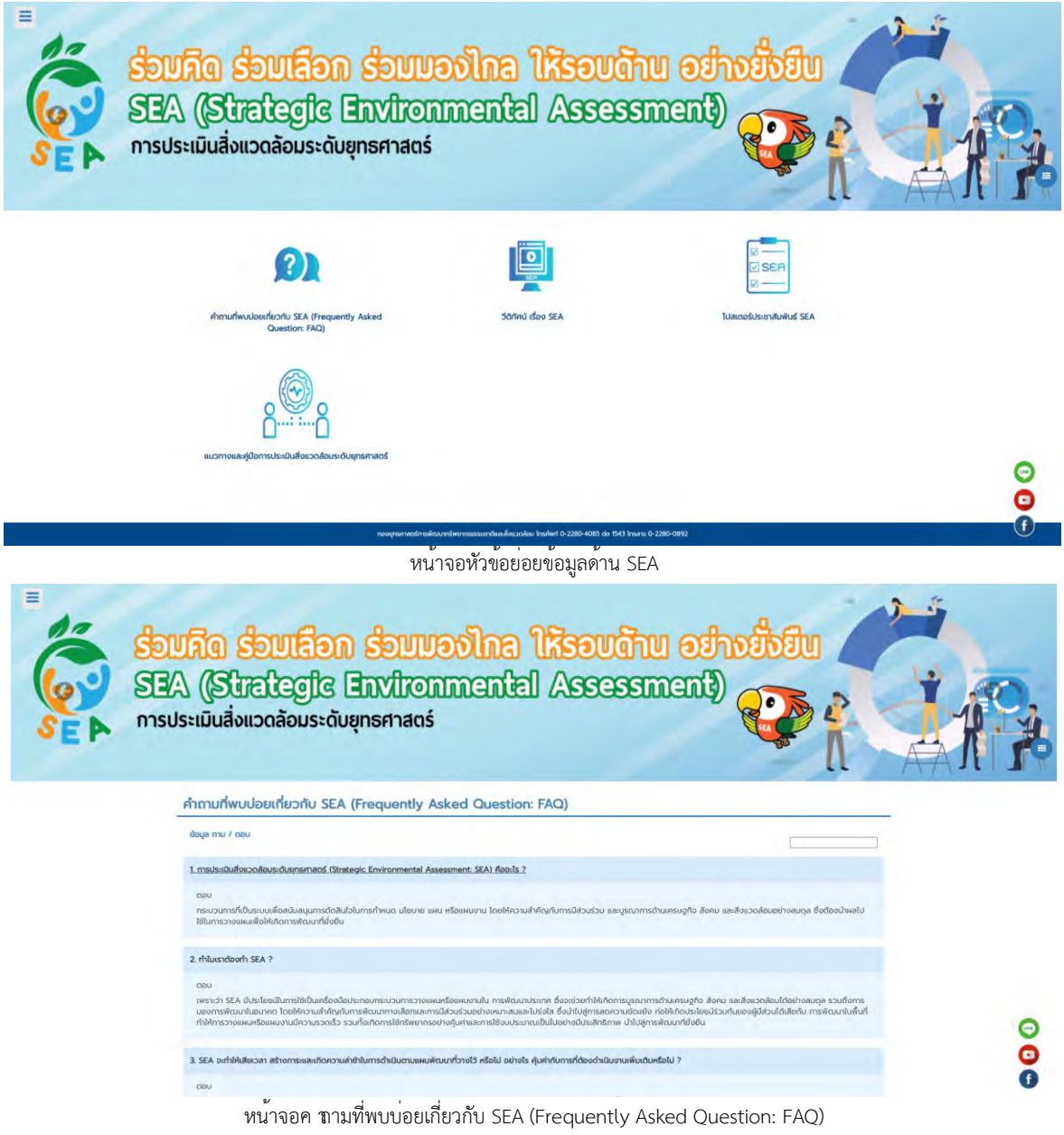

Responsive Site : ภาษาไทย Responsive Site : ภาษาอังกฤษ

รูปที่ 4.2-3 หน้าจอหลักระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

1.1) การออกแบบหน้าจอสำหรับการเข้าถึงข้อมูล

การออกแบบหน้าจอสาหรับการเข้าถึงข้อมูลนี้รองรับการแสดงเนื้อหาในรูปแบบแสดงหัวข้อและสามารถเลือกเปิดไฟล์รายงานเพื่อ Download และเปิดอ่านไฟล์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อาทิ การเปิดหัวข้อ ข้อมูลด้าน SEA -> แนวทางและคู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รายละเอียดดัง **รูปที่ 4.2-4**

หน้าจอหัวข้อย่อยข้อมูลด้าน SEA

หน้าจอค ถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับ SEA (Frequently Asked Question: FAQ)

รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

หน้าจอแสดงโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ SEA เมื่อ คลิกแล้วเปิดหน้าต่าง PDF FILE ขึ้นมาให้ดาวน์โหลด

หน้าจอแสดงการเปิดไฟล์โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ SEA

รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

หน้าจอแสดงคู่มือ SEA ฉบับประชาชน ภาคภาษาไทย

หน้าจอแสดงคู่มือ SEA ฉบับประชาชน ภาคภาษาอังกฤษ

รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

หน้าจอแสดงการเปิดไฟล์คู่มือ SEA ฉบับประชาชน

รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

หน้าจอแสดงวีดิทัศน์ SEA

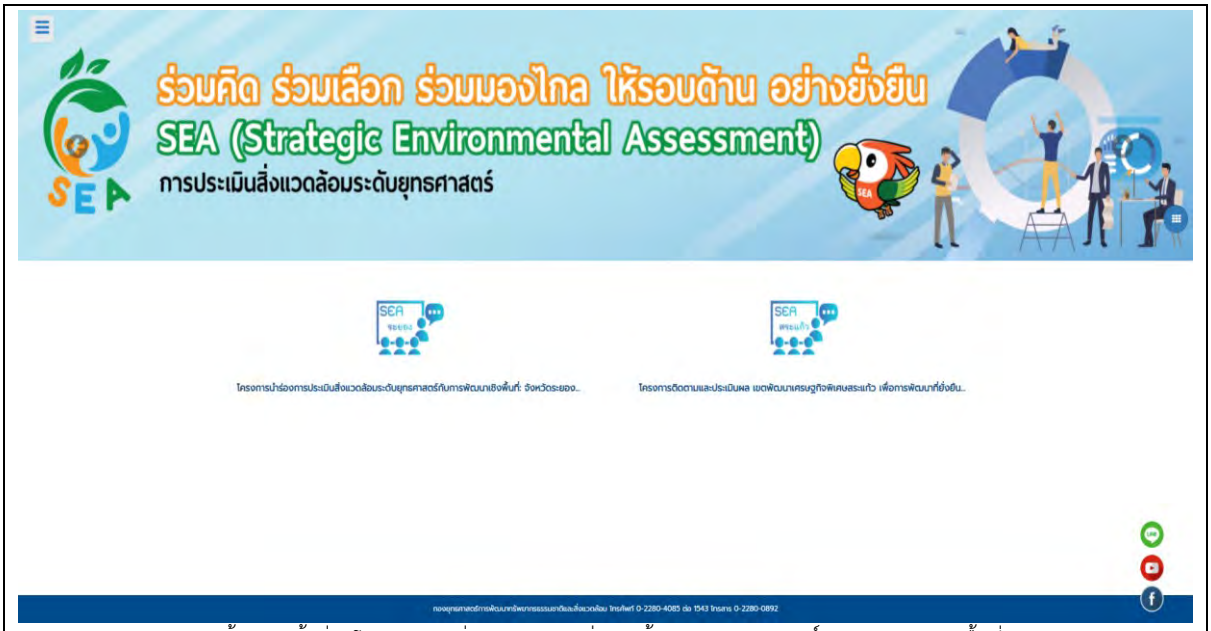
การอ่านไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ไฟล์รูปแบบ Video

รูปที่ 4.2-4 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลด้าน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

1.2) การออกแบบหัวข้อ การดำเนินงานของ สศช. โดยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อการดำเนินงาน ดังนี้

- โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ กับการพัฒนาเชิงพื้นที่
- โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

หน้าจอนี้แสดงการดาเนินงานของ สศช. อาทิ โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-5**

หน้าจอหัวข้อย่อยโครงการน ารส่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่

หน้าจอโครงการน ารส่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง

รูปที่ 4.2-5 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ สศช. แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่

โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1

โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดระยอง : การประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 เรื่อง การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและประเมินข้อมูลพื้นฐาน

วันพุธที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2562 ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี้ จังหวัดระยอง สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการการประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดขอบเขตและประเมินข้อมูลพื้นฐาน โดยมีนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เป็นประธานเปิดการประชุมดังกล่าว การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาสำหรับทำการประเมินในขั้นตอน 2.เพื่อแบ่งปันข้อมูลและมุมมองเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในจังหวัดระยอง 3.เพื่อกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวข้อง และเพื่อระบุจุดเน้นทางภูมิศาสตร์ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย หน่วยงานราชการ ทั้งในจังหวัดระยองและพื้นที่ใกล้เคียง กลุ่มชุมชน ภาคเอกชน และผู้แทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ รวมทั้งข้อห่วงกังวลต่างๆ เพื่อใช้ในการประเมินในขั้นตอนต่อไป ได้แบ่งปันข้อมูลและมุมมองเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในจังหวัดระยอง และได้ลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุพื้นที่ที่ต้องให้ความสำคัญ

ลำดับที่	เอกสาร	ไฟล์แบบ
1	สาระสำคัญของโครงการ	https://drive.google.com/drive/folders/16YGq8qWiZMtYgxJ2-sRwZ8eZZFitQKE0
2	กำหนดการ	https://drive.google.com/drive/folders/18vJe1WMYPWRNSBXLR61w-H7ZomNmST63

หน้าจอโครงการน ารองการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่: จังหวัดระยอง

รูปภาพประกอบ

การอ่านไฟล์ อิเล็กทรอนิกส์ไฟล์รูปแบบ PDF

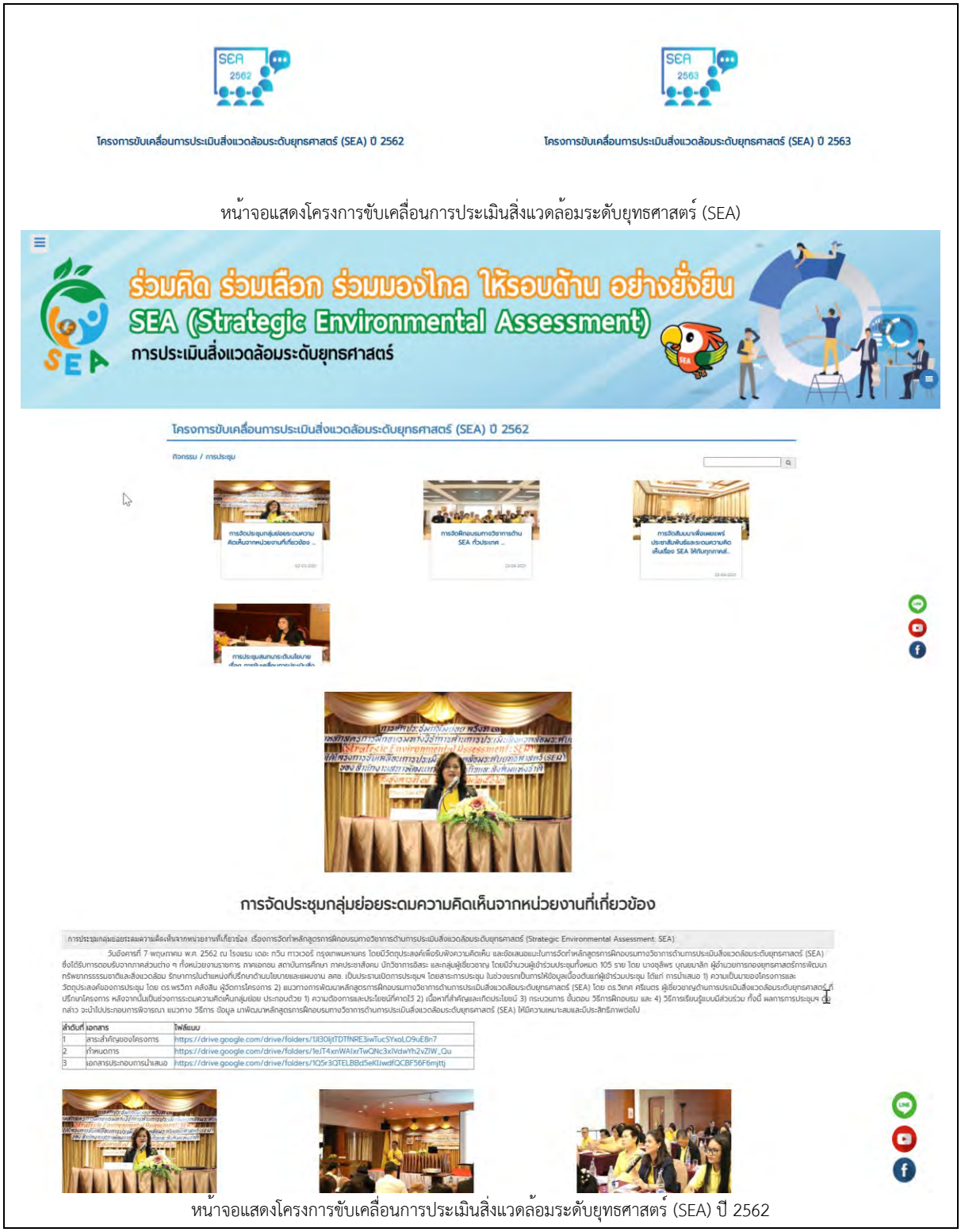
รูปที่ 4.2-5 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ สศช. แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ต่อ)

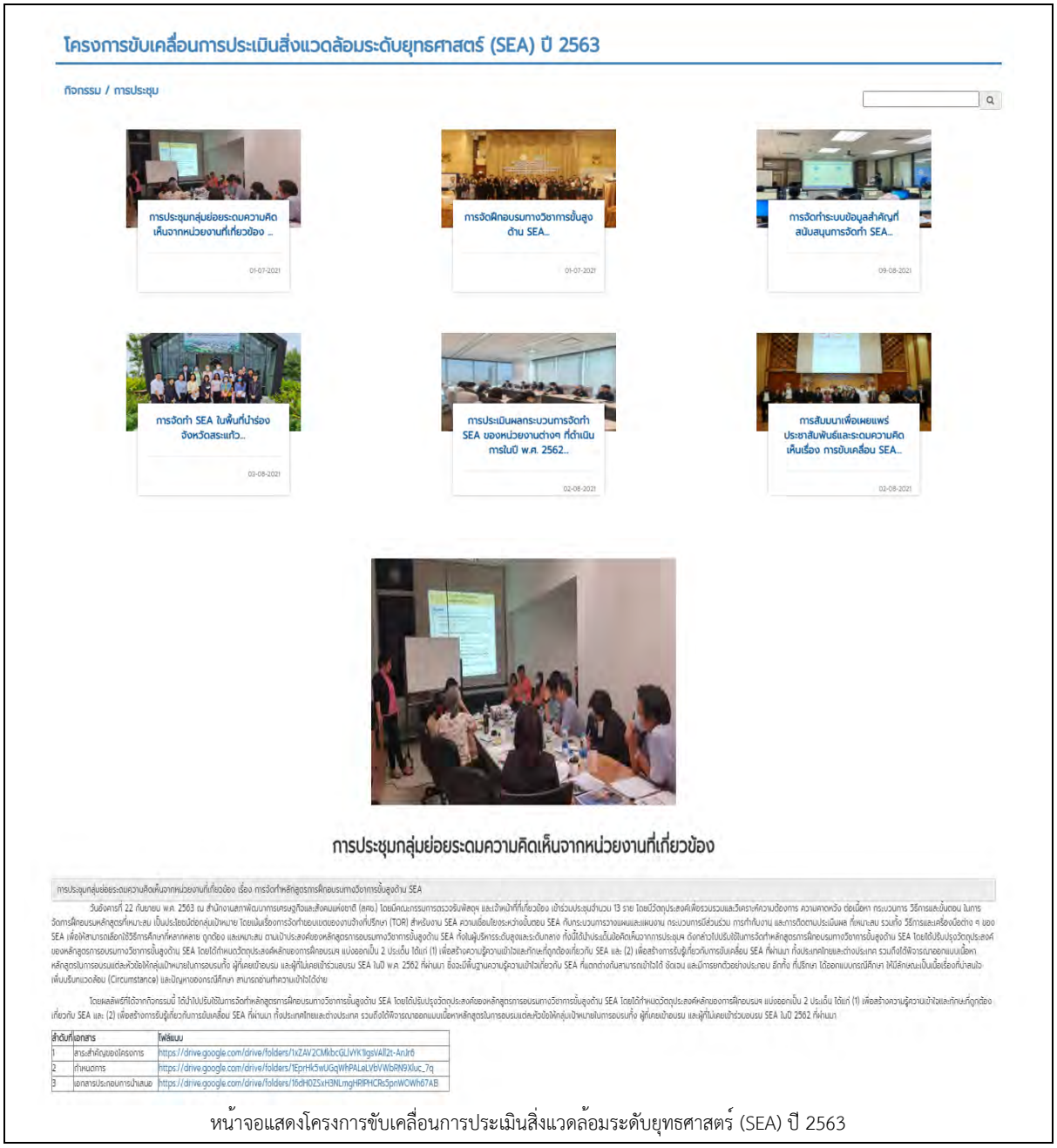
หน้าจอแสดงโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเข้าพบและประชุมหารือโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วันศุกร์ที่ 7 – วันศุกร์ที่ 9 ตุลาคม 2563 สภาพัฒน์ลงพื้นที่จังหวัดสระแก้ว เพื่อจัดทำโครงการติดตามและประเมินผลเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้โครงการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA)ปี 2563 เจ้าหน้าที่สำนักยุทธศาสตร์การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จำนวน 15 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจและสังคม กองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม กองจัดทำและประเมินผลการพัฒนา และสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง ร่วมกับที่ปรึกษาโครงการ บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด ประกอบด้วย ผศ.ดร.เรวดี โรจนสันทัด ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ดร.อรไน ศรีธัญรา ภาษากายอม ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ และนางสาวดวงวิมล บัวบาน ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคม ลงพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อติดตามผลการดำเนินการตามแผนย่อยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ในช่วง พ.ศ. 2561-2563 ภายใต้แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยมีแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา เพื่อวิจัยกรอบและข้อเสนอแนะในการเชื่อมโยงกรอบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเพื่อเป็นกรอบของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในระยะต่อไป ในครั้งนี้ คณะได้เข้าพบหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 16 แห่ง ประกอบด้วย (1) นิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว (2) ด่านศุลกากรอรัญประเทศ (3) สำนักงานจังหวัดสระแก้ว (4) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสระแก้ว (5) สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว (6) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว (7) สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว (8) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว (9) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว (10) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระแก้ว (11) หอการค้าจังหวัดสระแก้ว (12) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว (13) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสระแก้ว (14) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว (15) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว และ (16) สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น รับทราบปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบของการดำเนินงานในช่วงก่อนและหลังการประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว นอกจากนี้ คณะยังได้พบผู้แทนจากกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ประกอบด้วยหน่วยงานท้องถิ่นจำนวน 4 ตำบล ได้แก่ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลพักไทย (2) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเกษม (3) เทศบาลตำบลท่าม่วง และ (4) เทศบาลตำบลบ่อไร่ เพื่อรับทราบนโยบาย ข้อกังวล และผลกระทบด้านการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วจากการลงพื้นที่ในครั้งนี้ คณะได้รวบรวมข้อมูล ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วในส่วนการลงพื้นที่

รูปที่ 4.2-5 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ สศช. แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ต่อ)

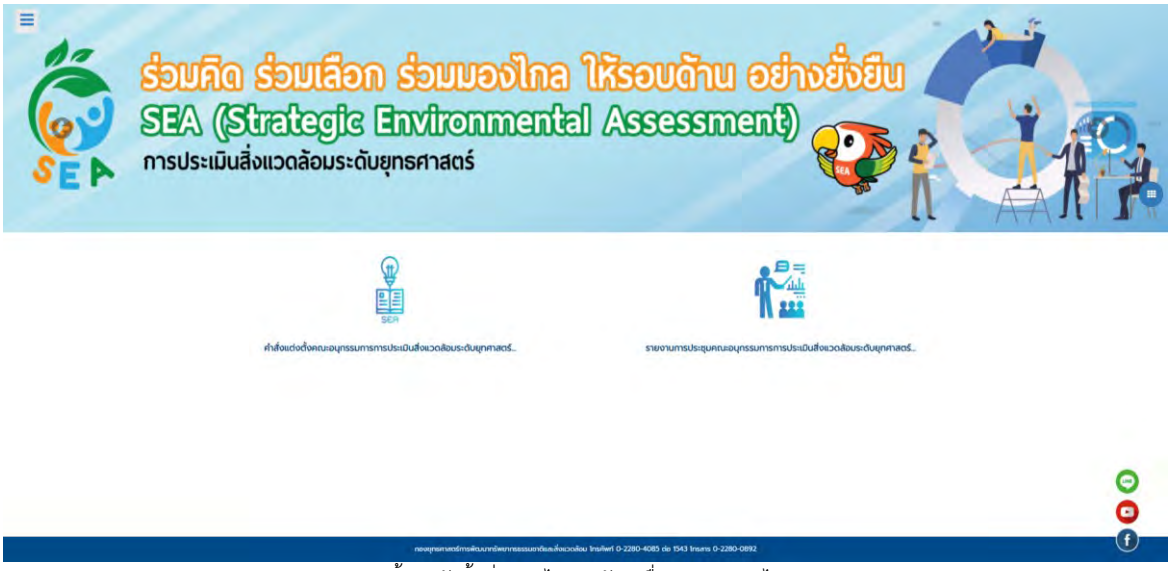

หน้าจอแสดงโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปี 2563

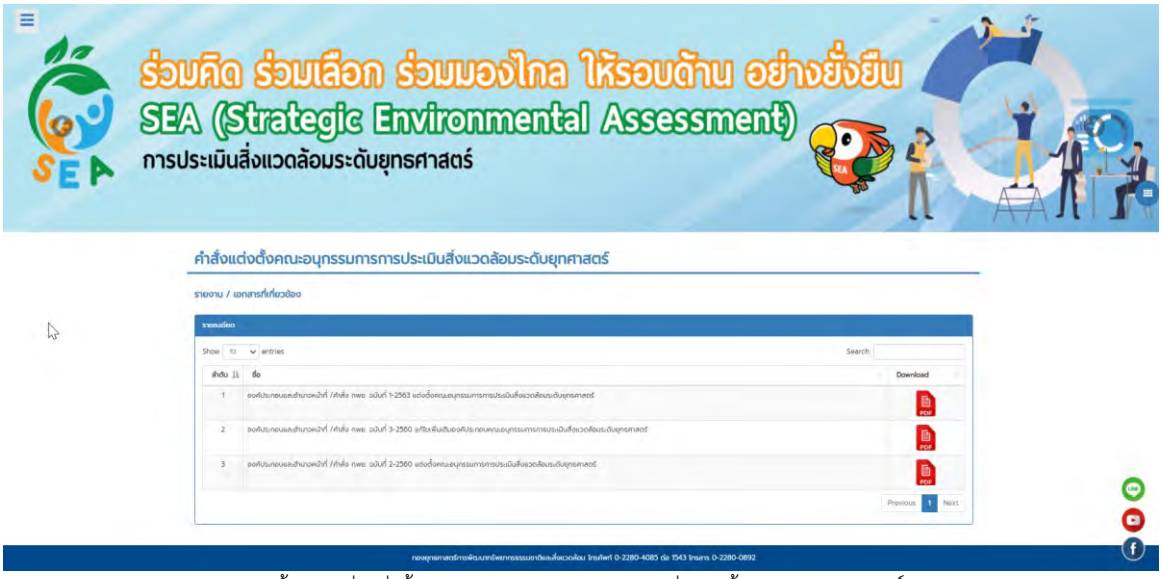
รูปที่ 4.2-5 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ สศช. แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ต่อ)

1.3) การออกแบบหัวข้อ กลไกการขับเคลื่อน SEA ของไทย

หน้าจอนี้แสดงรูปแบบกลไกการขับเคลื่อน SEA รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-6**

หน้าจอหัวข้อย่อยกลไกการขับเคลื่อน SEA ของไทย

หน้าจอ คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

รูปที่ 4.2-6 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลกลไกการขับเคลื่อน SEA แสดงเนื้อหาระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

1.4) รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

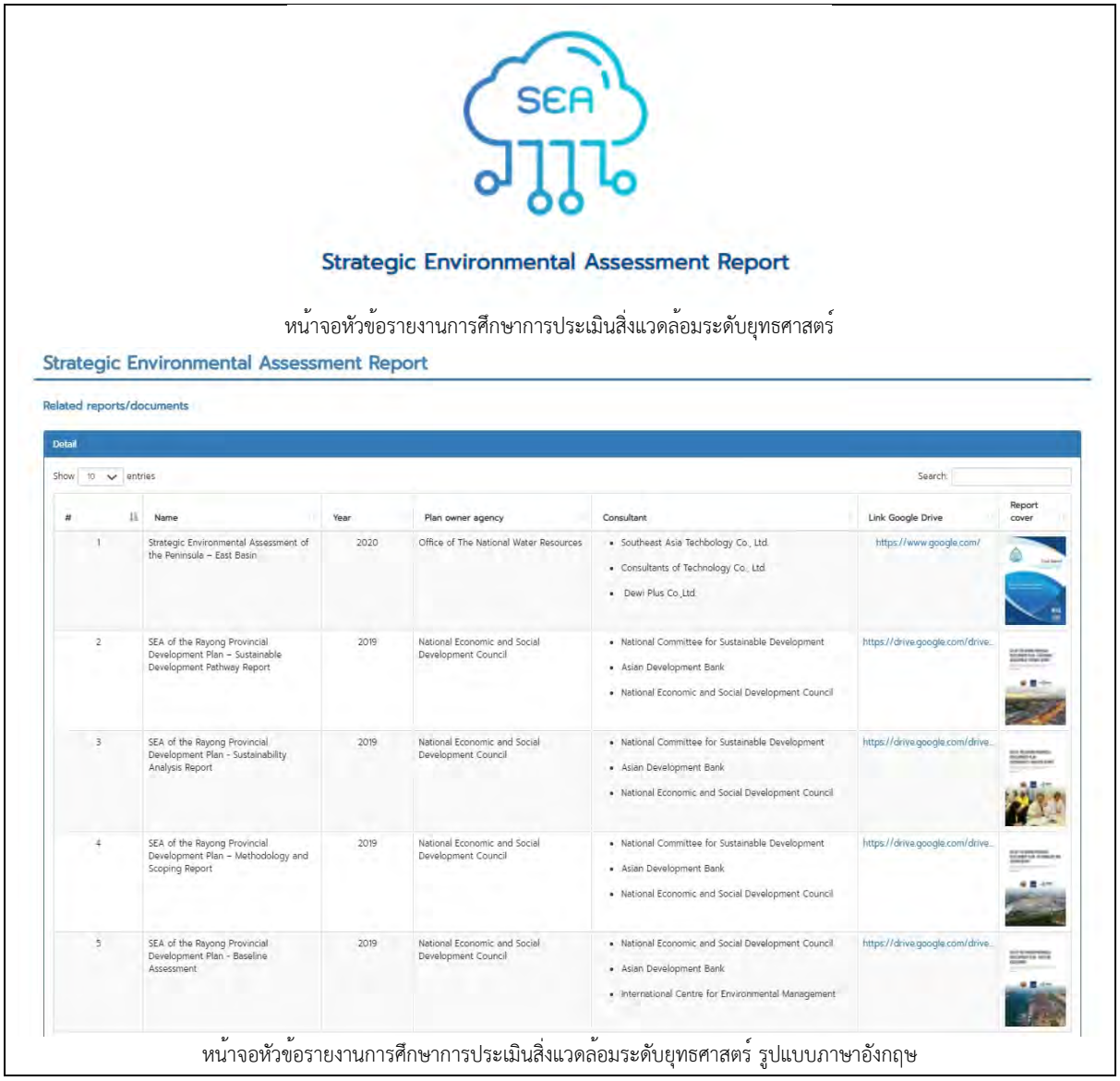
หน้าจอนี้แสดงรูปแบบกลไกการขับเคลื่อน SEA รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-7**

หน้าจอหัวข้อรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

หน้าจอหัวข้อรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

รูปที่ 4.2-7 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

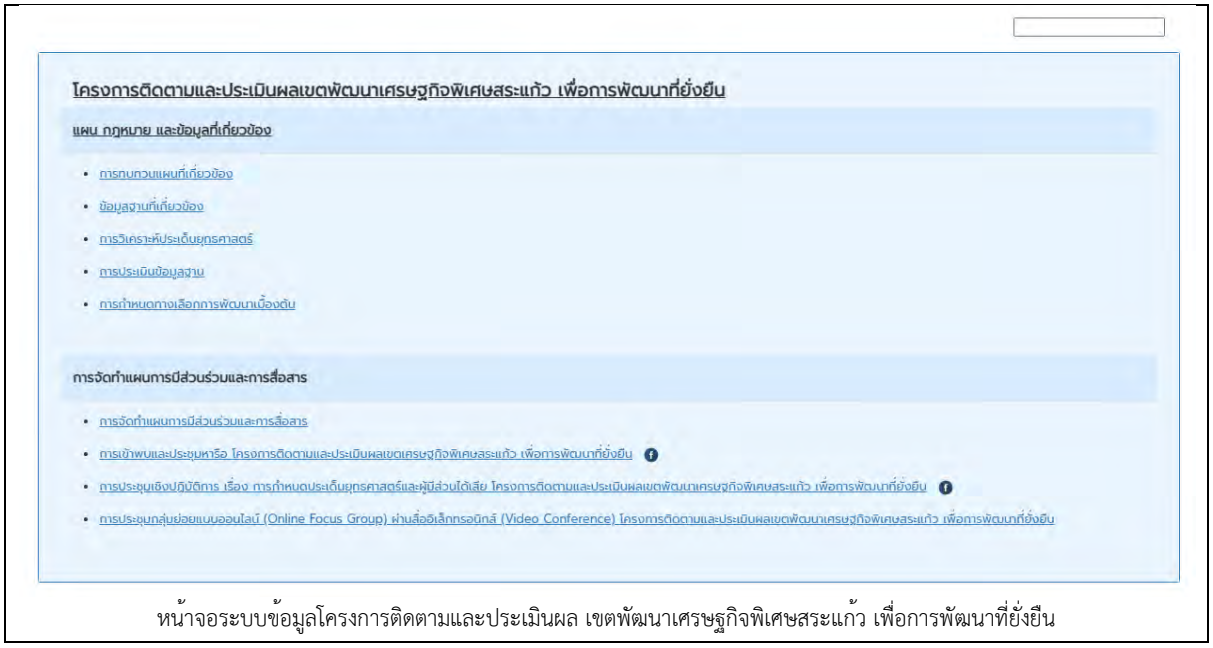
หน้าจอหัวข้อรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

หน้าจอหัวข้อรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รูปแบบภาษาอังกฤษ

รูปที่ 4.2-7 หน้าจอการเข้าถึงข้อมูลรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ต่อ)

1.5) การออกแบบหัวข้อระบบข้อมูล

หน้าจอนี้ออกแบบให้สามารถเข้าถึงข้อมูลการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ส าหรับผู้ดูแลระบบ รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-8**

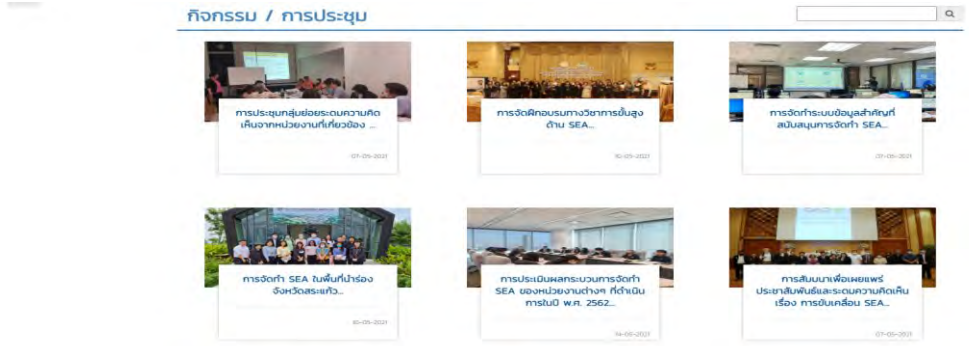
หน้าจอระบบข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 4.2-8 หน้าจอการเข้าถึงระบบข้อมูลการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.6) การออกแบบการแสดงผลเนื้อความ

หน้าจอนี้ออกแบบให้เข้าถึงระบบข้อมูลประกอบการแสดงผล หัวข้อ และรายละเอียดเนื้อหา รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-9**

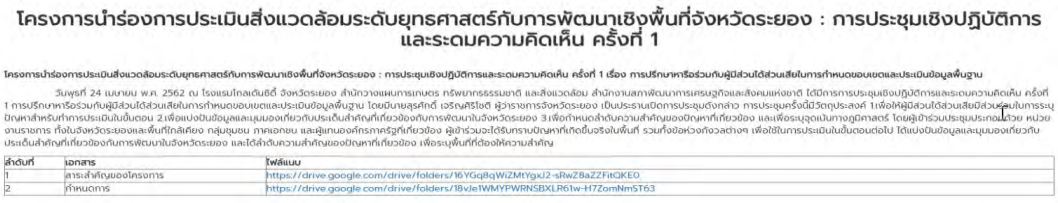

หน้าจอระบบข้อมูลประกอบการแสดงผลหัวข้อ และรายละเอียดเนื้อหา

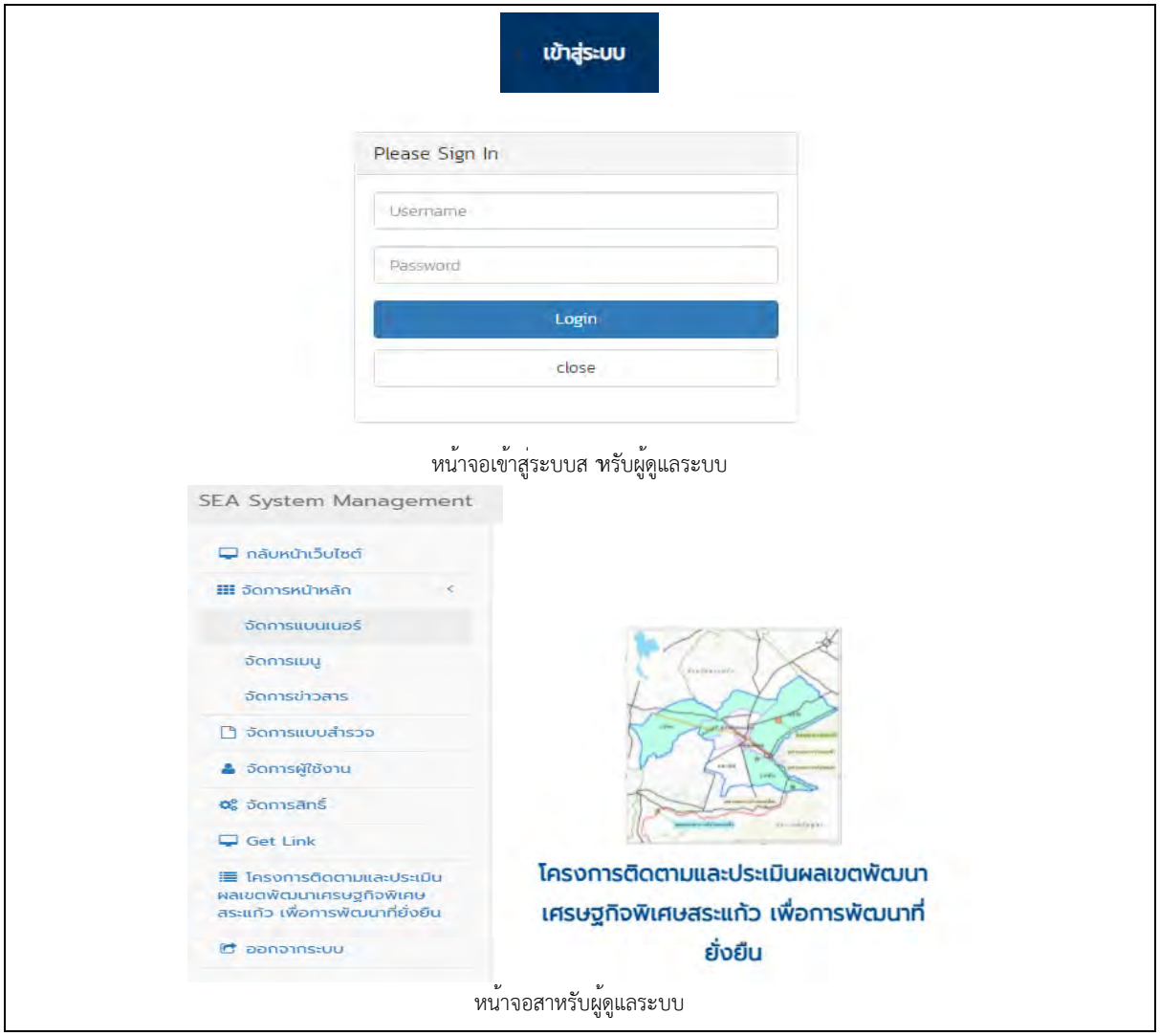

หน้าจอระบบข้อมูลประกอบการแสดงผลหัวข้อ และรายละเอียดเนื้อหา

รูปที่ 4.2-9 หน้าจอการแสดงผลหัวข้อ และรายละเอียดเนื้อหา

2) ระดับผู้ดูแลระบบ สำหรับจัดการข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสำคัญสนับสนุนการจัดทำ SEA

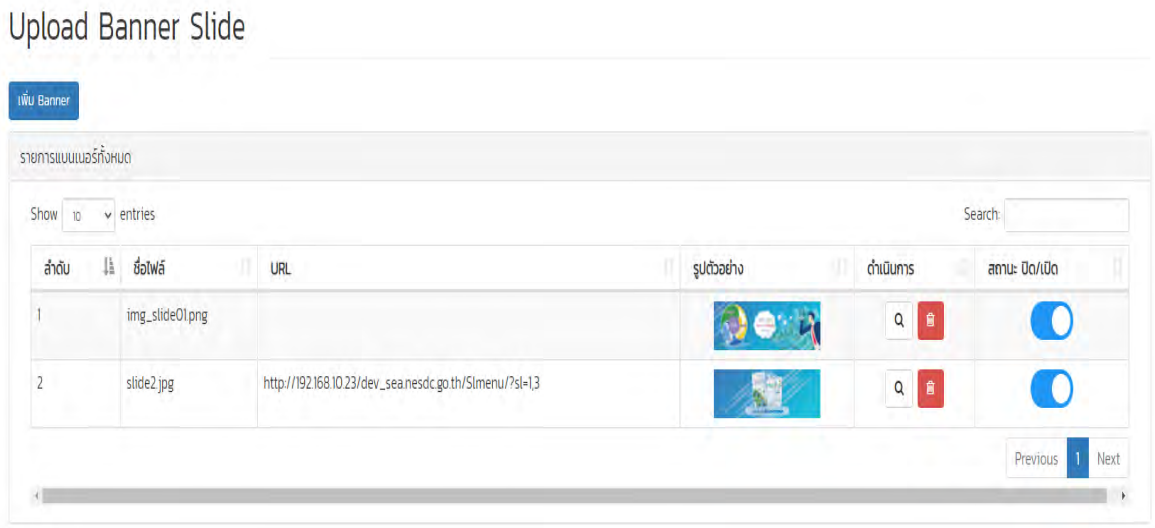
การออกแบบหน้าจอหลักสาหรับผู้ดูแลระบบ ออกแบบให้รองรับการเข้าผ่าน Browser ได้ทั้ง Desktop Site บนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ PC, Notebook และสามารถเข้าผ่าน อุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ในรูปแบบ Responsive Site โดยมีการกาหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลสาหรับผู้ดูแลระบบ รายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-10**

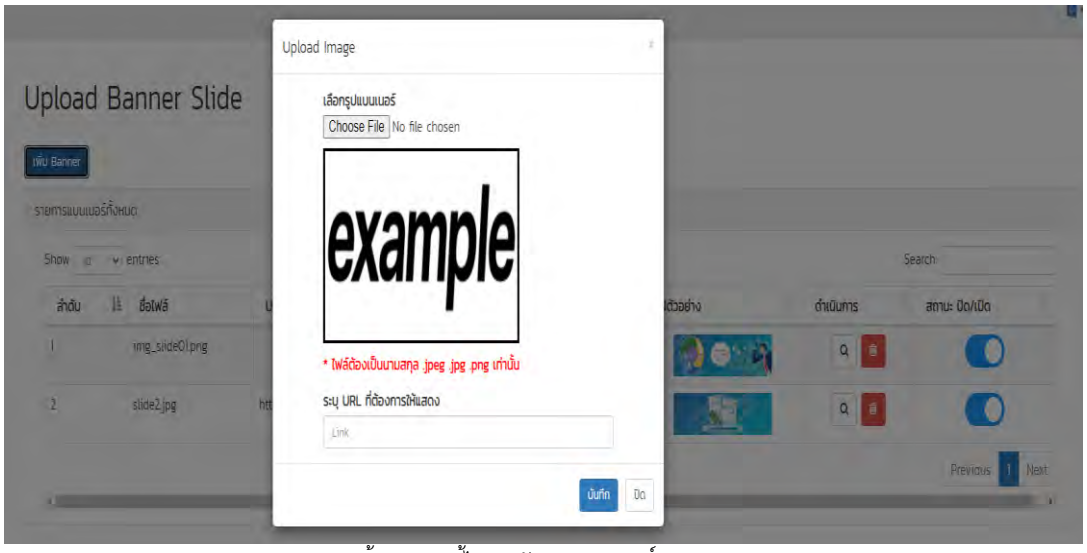
รูปที่ 4.2-10 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

2.1) ออกแบบหน้าจอสำหรับจัดการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อมูล

หน้าจอนี้ออกแบบให้สามารถจัดการเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่าง ๆ อาทิ แบนเนอร์ (Banner) ส าหรับเผยแพร่ในหน้าระบบข้อมูลส าคัญรายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-11**

หน้าจอจัดการแบนเนอร์ (Banner)

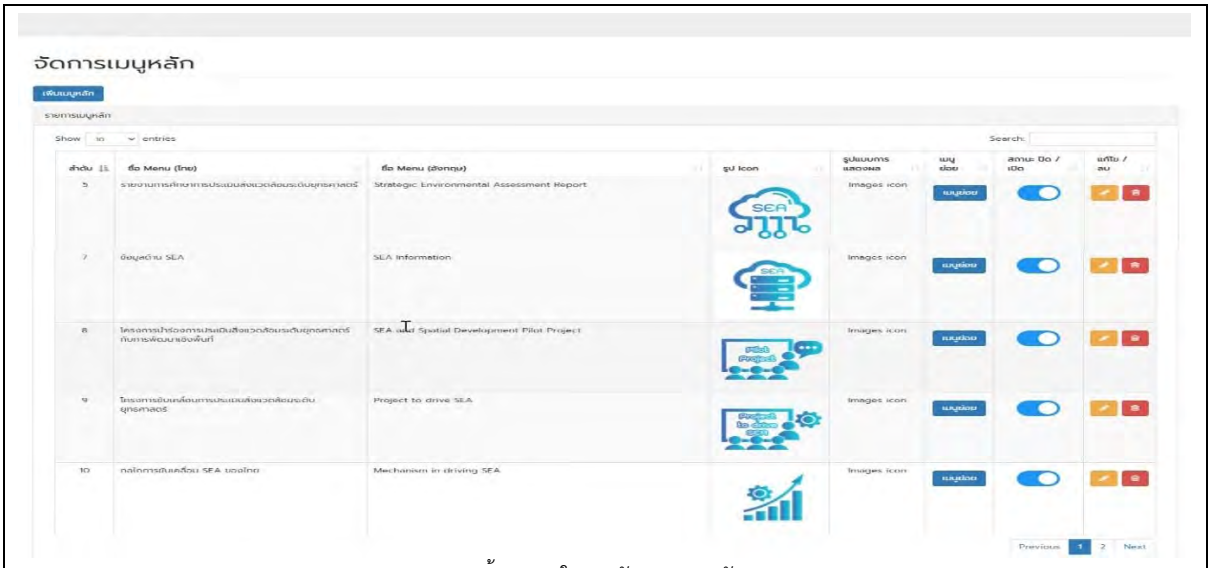

หน้าจอการแก้ไขการจัดการแบนเนอร์ (Banner)

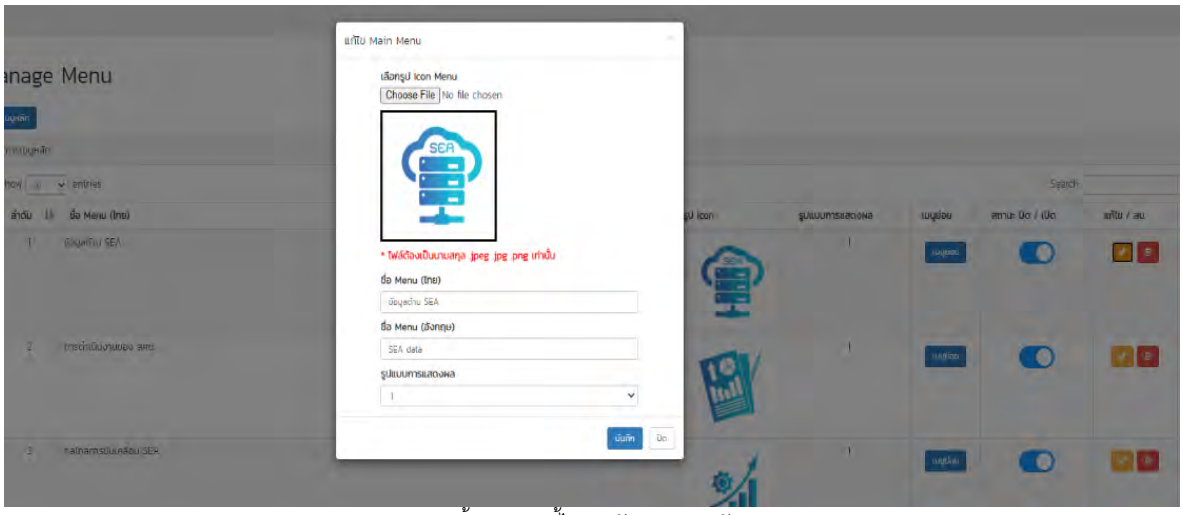
รูปที่ 4.2-11 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการแบนเนอร์ (Banner) ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

2.2) การออกแบบหน้าจอสำหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงเมนู

หน้าจอนี้ออกแบบให้สามารถจัดการเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงสาหรับหัวข้อเรื่องในระบบข้อมูลส าคัญรายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-12**

หน้าจอรวมในการจัดการเมนูหลัก

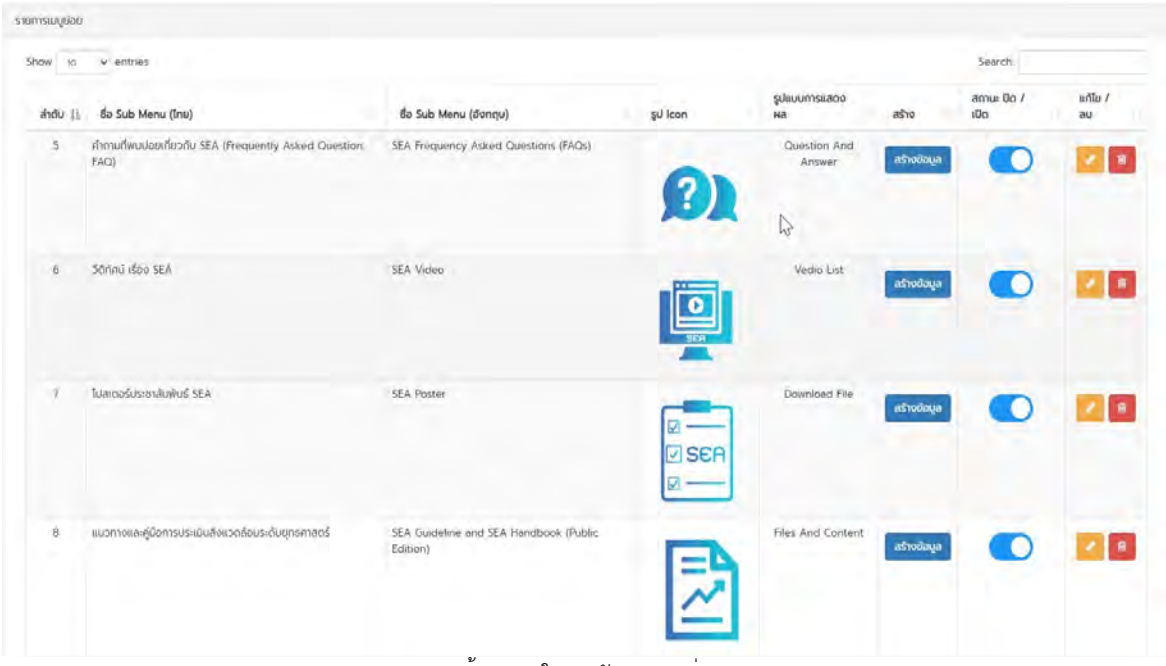

หน้าจอการแก้ไขการจัดการเมนูหลัก

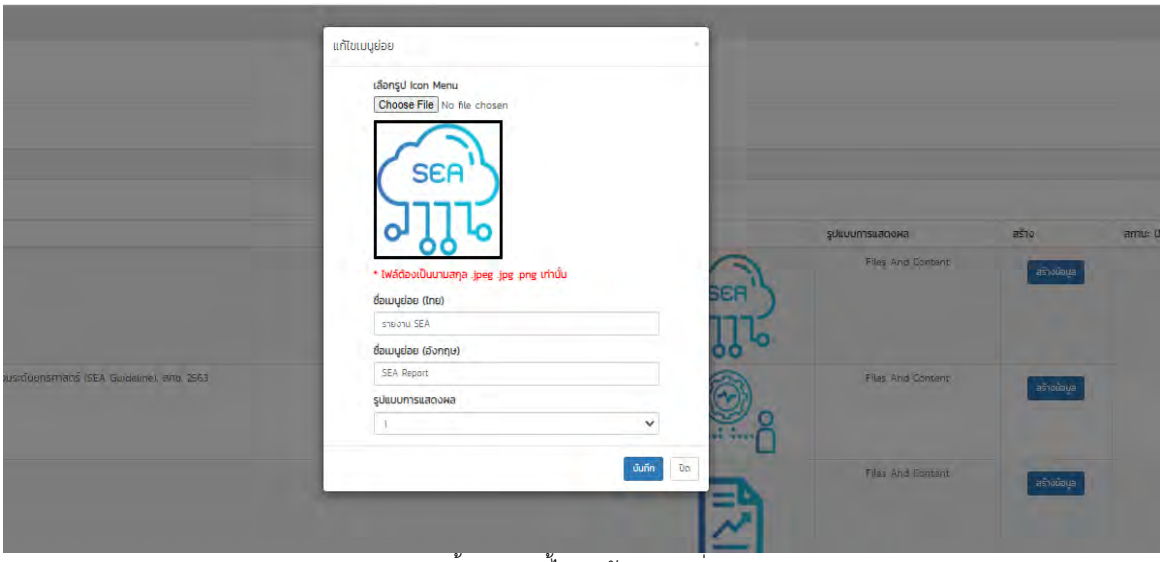
รูปที่ 4.2-12 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการเมนูหลัก ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

2.3) การออกแบบหน้าจอสำหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงเมนูย่อย

หน้าจอนี้ออกแบบให้สามารถจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงเมนูย่อย สาหรับหัวข้อเรื่องในระบบข้อมูลส าคัญรายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-13**

หน้าจอรวมในการจัดการเมนูย่อย

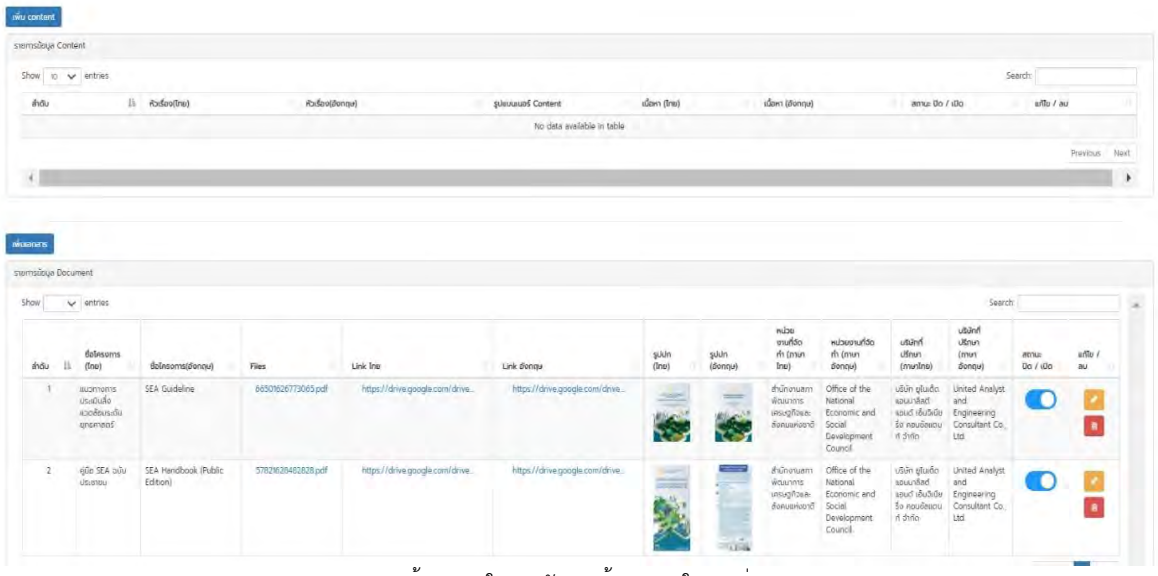

หน้าจอการแก้ไขการจัดการเมนูย่อย

รูปที่ 4.2-13 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการเมนูย่อย ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

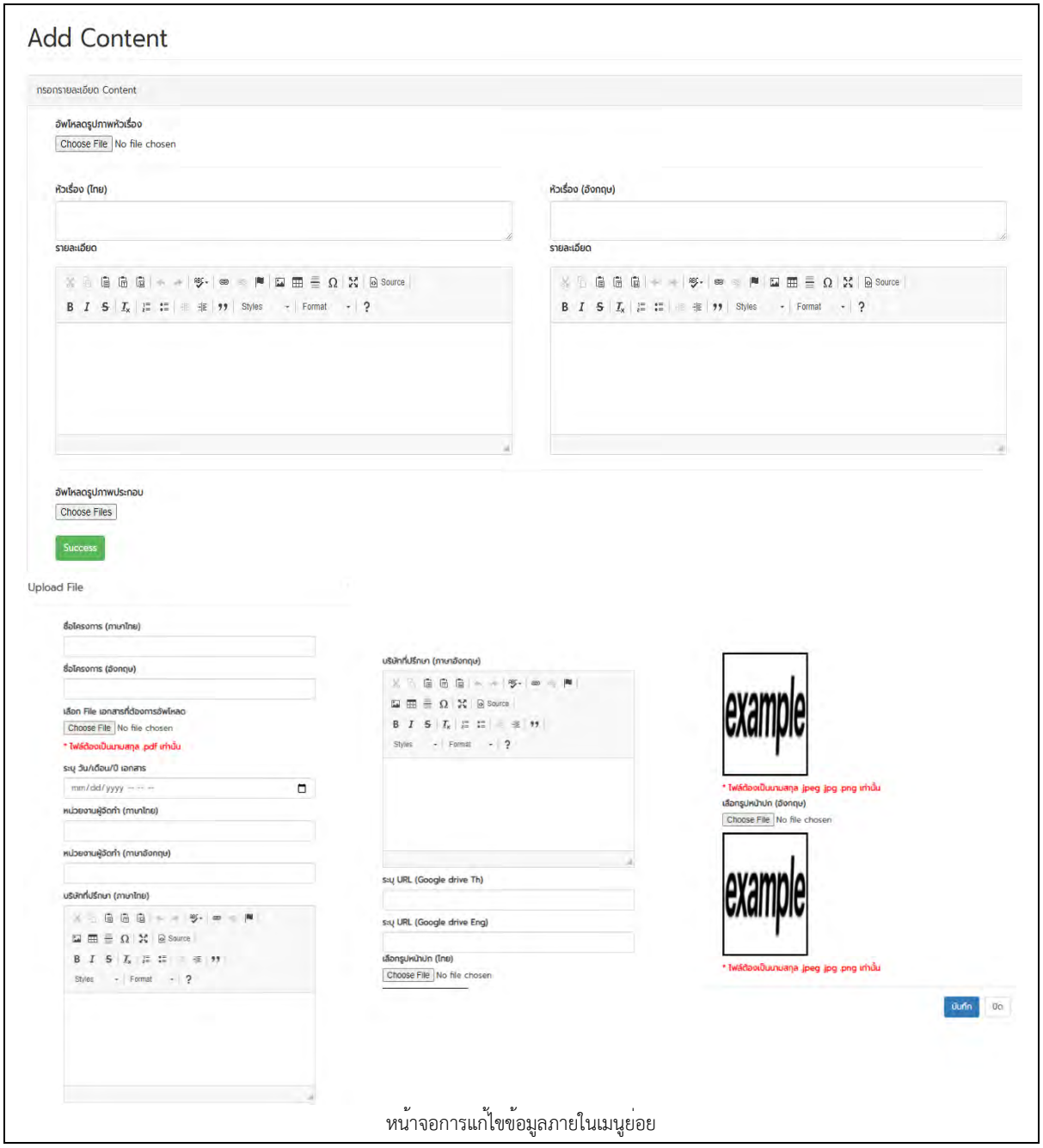
2.4) การออกแบบหน้าจอสำหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงข้อมูลภายในเมนูย่อย

หน้าจอนี้ออกแบบหน้าจอสาหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงข้อมูลภายในเมนูย่อย ส าหรับหัวข้อเรื่องในระบบข้อมูลส าคัญรายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-14**

หน้าจอรวมในการจัดการข้อมูลภายในเมนูย่อย

รูปที่ 4.2-14 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการข้อมูลภายในเมนูย่อย ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

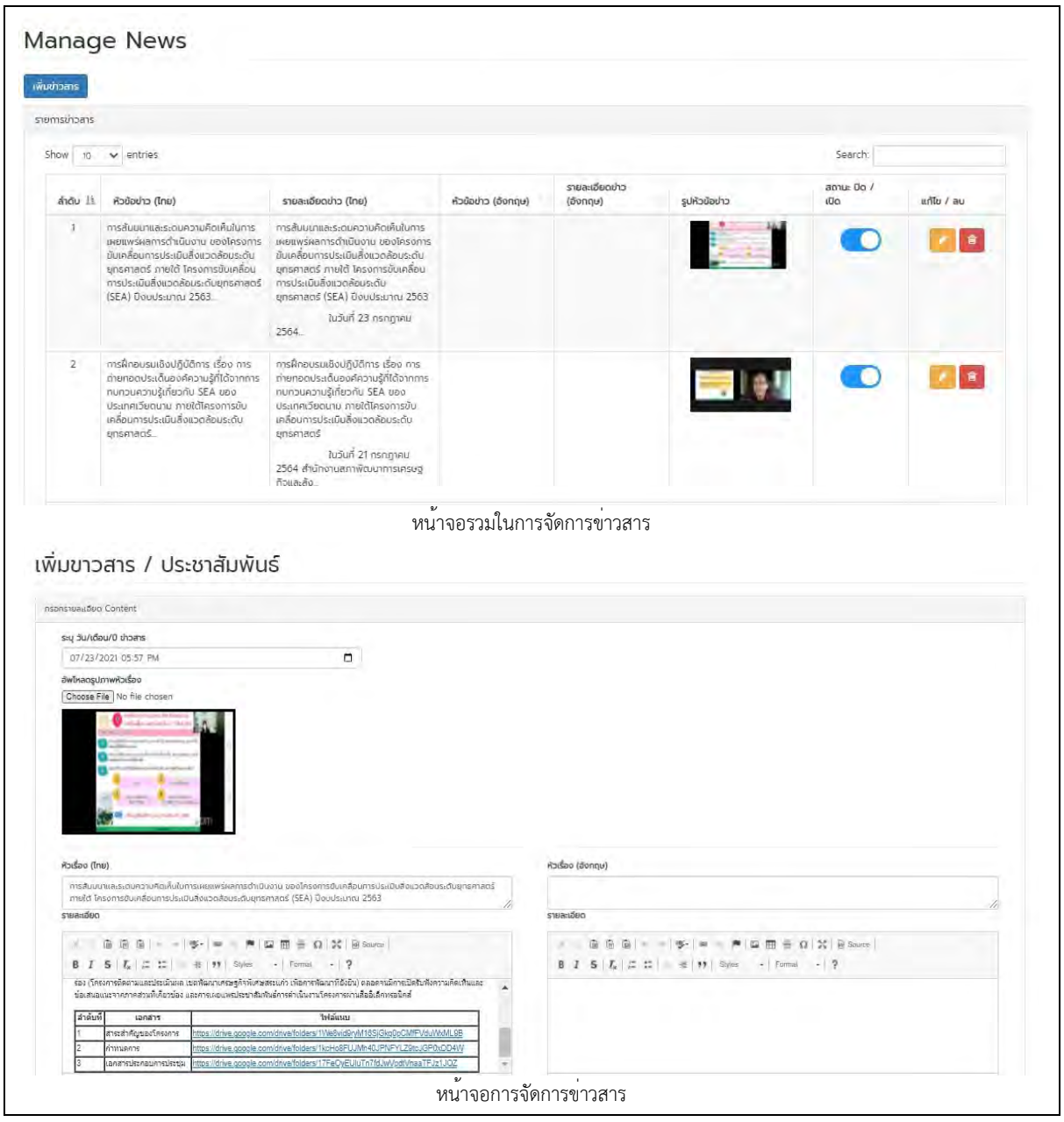

หน้าจอการแก้ไขข้อมูลภายในเมนูย่อย

รูปที่ 4.2-14 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการข้อมูลภายในเมนูย่อย ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ต่อ)

2.5) การออกแบบหน้าจอสำหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงข้อมูล ข่าวสาร

หน้าจอนี้ออกแบบหน้าจอสาหรับจัดการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงข้อมูล ข่าวสาร ส าหรับหัวข้อเรื่องในระบบข้อมูลส าคัญรายละเอียดดัง**รูปที่ 4.2-15**

หน้าจอรวมในการจัดการข่าวสาร

หน้าจอการจัดการข่าวสาร

รูปที่ 4.2-15 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการข้อมูล ข่าวสาร ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

4.3 การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้น

ที่ปรึกษาดาเนินการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทาระบบข้อมูลสาคัญและการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่ สศช. ที่เกี่ยวข้อง จานวนทั้งสิ้น 32 ราย เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ เทคนิค และวิธีการใช้งาน การนาเข้าข้อมูลต่าง ๆ ในระบบข้อมูลสาหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และ องค์ความรู้ ทักษะ เทคนิค วิธีการในการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) ในระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนให้กับเจ้าหน้าที่ สศช. ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และครั้งสุดท้ายเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สาหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสาคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

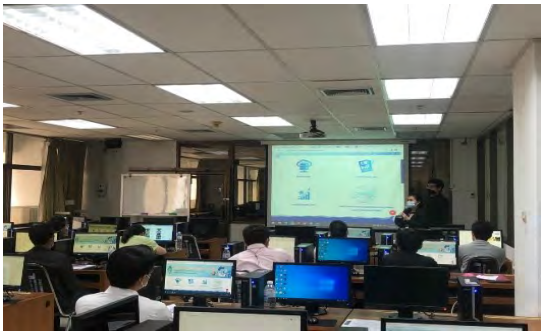
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการฯ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการระบบข้อมูล SEA ในเว็บไซต์ SEA ของ สศช. และเสริมสร้างทักษะ เทคนิค วิธีการ การนาเข้า-ออกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการระบบข้อมูล SEA ในเว็บไซต์ SEA ของ สศช. และทักษะ เทคนิค วิธีการ การนาเข้า-ออกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อวันพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เวลา 09.00 – 12.30 น. ณ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ 7404 ชั้น 4 อาคารสวัสดิ์ แดงสว่าง คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระบบข้อมูล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ สศช. และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้าร่วมอบรม จ นวน 18 ราย โดยมีบรรยากาศการฝึกอบรมดัง**รูปที่ 4.3-1** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการฝึกอบรมฯ ดัง**ภาคผนวก ช**

<u>สรุปผลการประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลัง</u>

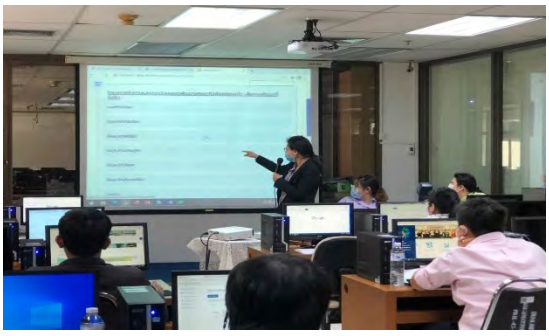
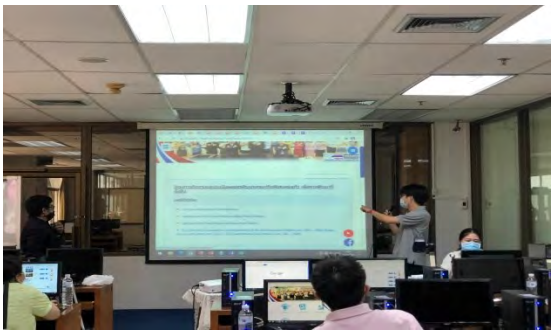
เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เกี่ยวกับการใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูลฯ ที่ปรึกษาได้ออกแบบให้มีการประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (Pre-Test) และหลังการฝึกอบรม (Post-Test) ทั้งนี้สามารถสรุปผลได้ดังนี้

- การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

การประเมินความรู้เกี่ยวกับ SEA โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรม โดยผู้เข้าร่วมฝึกอบรม จานวน 18 ราย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรม 3 คะแนนจาก 5 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม 4 คะแนน จาก 5 คะแนน ทั้งนี้พบว่าผู้เข้าร่วมฝึกอบรมตอบคาถามผิดซ้าทั้งแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม 2 อันดับแรก ประกอบด้วย ข้อที่ 1 ผู้ใช้งานระบบข้อมูล SEA สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้จากเว็บไซต์ใดต่อไปนี้ พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม จานวน 4 ราย และตอบผิดช่วงแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม จานวน 2 ราย และข้อที่ 2 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูลประกอบไปด้วยกี่เมนูหลัก พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม จานวน 9 ราย และตอบผิดช่วงแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม จ านวน 1 ราย

บรรยากาศช่วงอบรมเชิงปฏิบัติการ

บรรยากาศช่วงการน าเสนอผลผลิตจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

รูปที่ 4.3-1 บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3.2 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสำคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสาคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการระบบข้อมูล SEA ในเว็บไซต์ SEA ของ สศช. และทักษะ เทคนิค วิธีการ การนำเข้า-ส่งออกข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ เทคนิค วิธีการในการออกแบบแบนเนอร์ และไอคอน ในระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เมื่อวันพุธที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เวลา 09.00 – 16.30 น. ณ ห้องประชุมเดช สนิทวงศ์ อาคาร 1 ชั้น 3 สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระบบข้อมูล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ สศช. และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้าร่วมฝึกอบรม จานวน 14 ราย โดยมีบรรยากาศการฝึกอบบรมดัง**รูปที่ 4.3-2** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการฝึกอบรมฯ ดัง**ภาคผนวก ช**

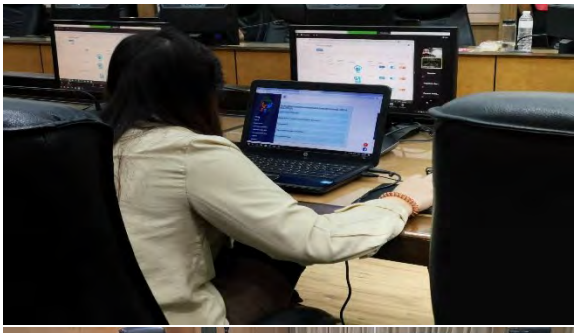
<u>สรุปผลการประเมินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ</u>

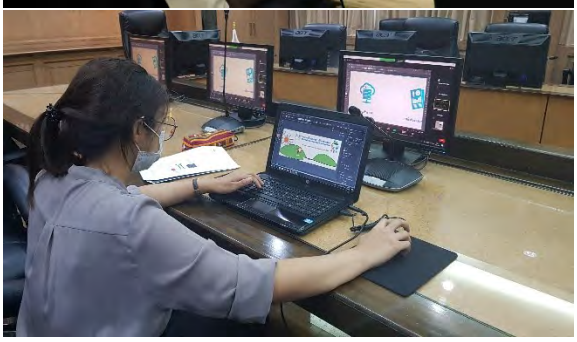
เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เกี่ยวกับการใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูลฯ และสามารถออกแบบแบนเนอร์ และไอคอน โดยการประเมินผลความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจและให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ผ่านแบบประเมินความคิดเห็นหลังการฝึกอบรมหลักสูตร จานวน 6 ราย (ร้อยละ 45) จากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทั้งหมด 14 ราย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรม พบว่าผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจมากในภาพรวมของการฝึกอบรม จานวน 9 ราย (ร้อยละ 66.7) มีความพึงพอใจปานกลาง จานวน 5 ราย (ร้อยละ 33.3) โดยเนื้อหาการนาเสนอสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประชุม จานวน 11 ราย (ร้อยละ 77.8) และความชัดเจนของข้อมูลที่นาเสนอในครั้งนี้ จานวน จานวน 11 ราย (ร้อยละ 77.8)

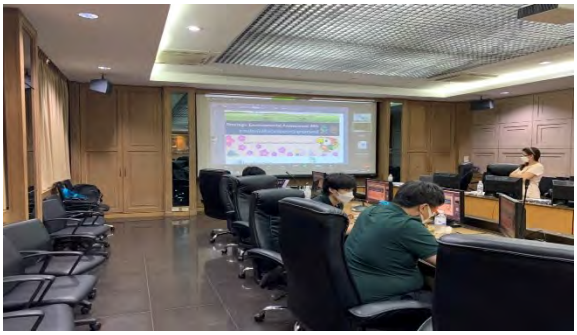
บรรยากาศช่วงอบรมเชิงปฏิบัติการ

รูปที่ 4.3-2 บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสำคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น

บรรยากาศช่วงฝึกปฏิบัติการ

บรรยากาศช่วงการน าเสนอผลผลิตจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลงานการออกแบบแบนเนอร์

ผลงานการออกแบบไอคอน

รูปที่ 4.3-2 บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสำคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น (ต่อ)

บทที่ 5

โครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

(การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง)

บทที่ 5
โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง)

5.1 การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่องฯ (TOR ข้อ 5.6)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักของประเทศในการพัฒนาและขับเคลื่อน SEA ให้เป็นที่ยอมรับและนำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพด้าน SEA ให้แก่บุคลากรของ สศช. ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนงาน จึงมีความสำคัญเป็นลำดับแรก เนื่องจากบุคลากรสามารถนำความรู้ด้าน SEA มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนานโยบาย แผน และแผนงาน ในรอบการพัฒนาครั้งต่อไป ซึ่งจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้หน่วยงานผู้ใช้แผนได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ และความจำเป็นของ SEA ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง ควรเป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างบุคลากร สศช. จากหลายส่วนงาน หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน และที่ปรึกษา

สศช. และที่ปรึกษาร่วมกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่นำร่อง เพื่อทดลองนำ SEA ซึ่งอ้างอิงวิธีการตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (มกราคม, 2563) โดยรายละเอียดหลักเกณฑ์มีดังนี้

1) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ: (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ประกอบด้วย แผน/ แผนงานรายสาขา 4 ด้าน ได้แก่ แผนงานด้านคมนาคม แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม แผนการบริหารจัดการแร่ และแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึง แผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ 4 รูปแบบ ได้แก่ ผังเมือง แผนพัฒนาชายฝั่งทะเล แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ และแผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงแผน/ แผนงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) กำหนด โดยความเห็นชอบของ ครม. ทั้งนี้ ที่ปรึกษามีความเห็นว่า แผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ Special Economic Zone (SEZ) ควรได้มีการพิจารณา เนื่องจากเป็นแผนการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดใหม่ ซึ่งเป็นนโยบายขับเคลื่อนประเทศโดยมีประกาศตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 72/2557 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ลงวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ครอบคลุม 10 พื้นที่ใน 10 จังหวัด อย่างไรก็ตามโดยทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะเริ่มต้นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และจัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการหรือหน่วยงานเพื่อดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้วยเหตุนี้ การประยุกต์ใช้ SEA บูรณาการ

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดด้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่นำร่องบนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ถึงแม้ว่าจะดำเนินการเพียง 1 พื้นที่ ผลที่ได้จะช่วยสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน โดยครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นแม่แบบแห่งการพัฒนาสำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว: โดยในระยะแรก คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้ออกประกาศ ที่ 1/ 2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดตาก จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสระแก้ว จังหวัดสงขลา และจังหวัดตราด และใน. ระยะที่ 2 ได้ออกประกาศ ที่ 2/ 2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดเชียงราย จังหวัดนครพนม และจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้ ที่ปรึกษาได้พิจารณาปัญหา โอกาส และความท้าทายจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว แล้วเห็นควรดำเนินการนำร่อง SEA ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(1) นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว เป็นนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางที่ใช้โอกาสจากศักยภาพที่มีอยู่เดิมของพื้นที่เมืองชายแดนมากำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อต่อยอดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป ทั้งนี้รัฐบาลกำหนดให้เป็นนโยบายระดับชาติที่บรรจุไว้ในกรอบยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดน เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนในภูมิภาคเข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยหลักการและเป้าหมายของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของรัฐบาลเป็นแนวคิดที่ดีที่ต้องการใช้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นฐานการผลิตและส่งออก ไปยังตลาดประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังขยายตัวไปพร้อม ๆ กับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (AEC) อีกทั้งยังเป็นปัจจัยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อการค้าระหว่างประเทศ

(2) การขับเคลื่อนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมการลงทุนผ่านการตั้งนิคมอุตสาหกรรม และการเพิ่มศักยภาพในพื้นที่โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพ เช่น ด่านศุลกากร การคมนาคม เพื่อรองรับการเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ (ประกาศคณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่อง การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว เล่ม 134 ตอนพิเศษ 110 ราชกิจจานุเบกษา 21 เมษายน 2560) โดยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวย ความสะดวก รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์หลายประการแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นเพื่อรองรับการลงทุน การจัดหาพื้นที่ให้เช่า รวมทั้งพัฒนาด่านศุลกากรและตรวจคนเข้าเมือง การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) การสนับสนุนธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SMEs) และการลงทุนต่อเนื่องของ ไทยในประเทศเพื่อนบ้าน การจัดระเบียบการบริหารแรงงานต่างด้าว รวมถึงการกำหนด แนวทางการฝึกอบรมแรงงาน นอกจากนี้กิจการที่เข้าไปลงทุน

ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ การอำนวยความสะดวกของหน่วยงานต่าง ๆ โดยหากอยู่ในประเภทกิจการที่กำหนดก็จะได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มเติมของสำนักงานการส่งเสริมการลงทุน

(3) อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2558 และเป็นอันดับ 2 จาก 10 จังหวัดเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนโดยมีค่าเฉลี่ยอัตราการเติบโตระหว่าง พ.ศ. 2555 - 2562 เท่ากับร้อยละ 0.47 ซึ่งภายหลัง พ.ศ. 2558 ที่มีการประกาศเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จะเห็นว่าอัตราการเติบโตของประชากรสูงขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตสำหรับในช่วงก่อนปี 2557 อัตราการเติบโตของจังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น จากผลดังกล่าว จังหวัดสระแก้วอาจได้รับผลกระทบเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมจากนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ดีอาจเกิดผลเชิงลบในพื้นที่ได้

(4) อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์จังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ (GPP CVMs) พบว่าจังหวัดสระแก้วมีอัตราการเติบโตของ GPP อย่างต่อเนื่อง ภายหลัง พ.ศ. 2557 และมีอัตราการเติบโตสูงสุดในปี 2561 เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ซึ่งมีอัตราการเติบโต เท่ากับร้อยละ 11.65 จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าจังหวัดสระแก้วเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากการค้าขายระหว่างชายแดนกับประเทศกัมพูชา

(5) พื้นที่ตั้งของจังหวัดสระแก้วอยู่ติดกับ “โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” (Eastern Economic Corridor: EEC) จึงมีผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในมุมมองผลกระทบด้านบวก คือ การเพิ่มโอกาสทางด้านการลงทุนที่เป็นผลพลอยได้จาก EEC เช่น อุตสาหกรรมทางด้านโลจิสติกส์ เชื่อมต่อทางถนน และรถไฟกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เป็นต้น เพื่อขนส่งสินค้า วัตถุดิบต่าง ๆ ไปยังประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม รวมทั้ง อุตสาหกรรมพื้นฐานอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ EEC อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมมองด้านลบ อาจเกิดความขัดแย้งระหว่างด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอุตสาหกรรมอื่น ๆ อาจตัดสินใจลงทุนในพื้นที่ EEC แทนการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดสระแก้ว ทั้งนี้การจัดทำ SEA นำร่อง ในพื้นที่สระแก้ว สามารถนำสู่การประเมินผลกระทบอันเนื่องจากสถานที่ตั้งติดกับ EEC ของจังหวัดสระแก้ว พร้อมทั้งนำเสนอมาตรการลดผลกระทบดังกล่าว

(6) จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดชายแดนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างไทยกัมพูชา จึงต้องพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษควบคู่ไปกับการค้าชายแดน โดยที่การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือที่มีความใกล้ชิดแน่นแฟ้นกันมากขึ้นระหว่าง ไทย - กัมพูชา เป็นการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในทุก ๆ มิติ ประกอบกับจังหวัดสระแก้วมีความพร้อมไปด้วยศักยภาพและโอกาส เพราะด่านชายแดนอรัญประเทศเป็นจุดผ่านแดนถาวรที่เชื่อมต่อกับจังหวัดบันเจียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา เป็นด่านที่มีมูลค่าระหว่างไทย - กัมพูชาสูง และยังเป็นพื้นที่ค้าส่งระหว่างประเทศและค้าปลีกที่มีศักยภาพ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ท่าเรือแหลมฉบังและกรุงเทพฯ ตั้งยังอยู่ในแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ รวมทั้งสามารถดำเนินการในลักษณะการผลิตร่วมกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษปอยเปตโอเนียง ประกอบกับแผนพัฒนาของจังหวัดสระแก้วที่เน้นเป็นเมืองการค้าชายแดน จึงควรเร่งรัดศักยภาพของเขตเศรษฐกิจ ชายแดนจังหวัดสระแก้วให้สามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค และสามารถดึงดูดธุรกิจการค้า การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมให้เจริญเติบโตต่อไป โดยมี

การสนับสนุนให้เกิดเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษควบคู่กันไป เพื่อจูงใจเอกชนและเป็นสิ่งท้าทายสำหรับการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว

(7) ยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้วที่ส่งเสริมการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว คือการเพิ่มประสิทธิภาพระบบโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารจัดการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับธุรกิจ การค้าชายแดนและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และติดต่อกับประเทศกัมพูชา

ในการขับเคลื่อนทั้งนโยบายภาครัฐและการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนและพัฒนาในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานทั้งกายภาพ และด้านสังคม เช่น เรื่องประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต เรื่องการศึกษา ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่อยู่อาศัย ฯลฯ อันเป็นผลที่จะตามมาภายหลังการเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมในเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว นอกจากนี้การพัฒนาใด ๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ต้องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ จึงต้องการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม

ดังนั้นถ้านโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนบรรลุผลสำเร็จ จะช่วยสร้างพื้นที่ลงทุนใหม่บริเวณชายแดนซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสการสร้างอาชีพและรายได้ ตลอดจนความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนให้ทำการค้าและการลงทุนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายสำหรับการพัฒนาจังหวัดสระแก้วที่สอดรับกับนโยบายของประเทศ

นอกจากนี้จังหวัดสระแก้ว มีความหลากหลายในด้านประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อาทิการเชื่อมต่อทั้งตลาดในประเทศ (กรุงเทพฯ ปริมณฑล ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และต่างประเทศ (กัมพูชา เวียดนาม) ตลาดแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในรูปแบบธรรมชาติ (อุทยานแห่งชาติ) และรูปแบบวัฒนธรรม (ปราสาท) และปัญหาด้านการจัดการขยะและน้ำเสีย ทั้งนี้ นอกเหนือจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว SEA ยังให้ความสำคัญทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการนำร่องการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนมิถุนายน 2563 – สิงหาคม 2564 เป็นการจัดทำรายงาน 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผลที่ได้จากการติดตามและประเมินความก้าวหน้ามีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับในส่วนที่ 2 ซึ่งเสนอในขั้นตอนย่อย(การวิเคราะห์ทบทวนแผน/ แผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง) ของขั้นตอนการกำหนดขอบเขต สำหรับส่วนที่ 2 เป็นการจัดทำกระบวนการ SEA ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต

ระยะที่ 2 ช่วงระหว่างเดือนกันยายน 2564 – มีนาคม 2565 เป็นการจัดทำกระบวนการ SEA ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วให้สมบูรณ์ โดยเป็นขั้นตอนการพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือก และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ทั้งนี้จะมีการจัดทำข้อเสนอแนะในการผนวกผลที่ได้จากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว กับแผนพัฒนาจังหวัดในขั้นตอนการทบทวนแผน (พ.ศ. 2566 - 2570) หรือจัดทำแผนพัฒนาใหม่หลังจาก พ.ศ. 2570 เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นรูปแบบการใช้กระบวนการ SEA กับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

5.2 วัตถุประสงค์โครงการ

วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (มกราคม, 2563) ของ สศช. สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยคือ

- เพื่อติดตามและประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว
- เพื่อจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขตสำหรับงานระยะที่ 1 และนำผลเพื่อใช้ต่อยอดในการพัฒนาและประเมินทางเลือก และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนสำหรับงานระยะที่ 2 พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการผนวกแนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วกับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว และพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ ต่อไป เพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน

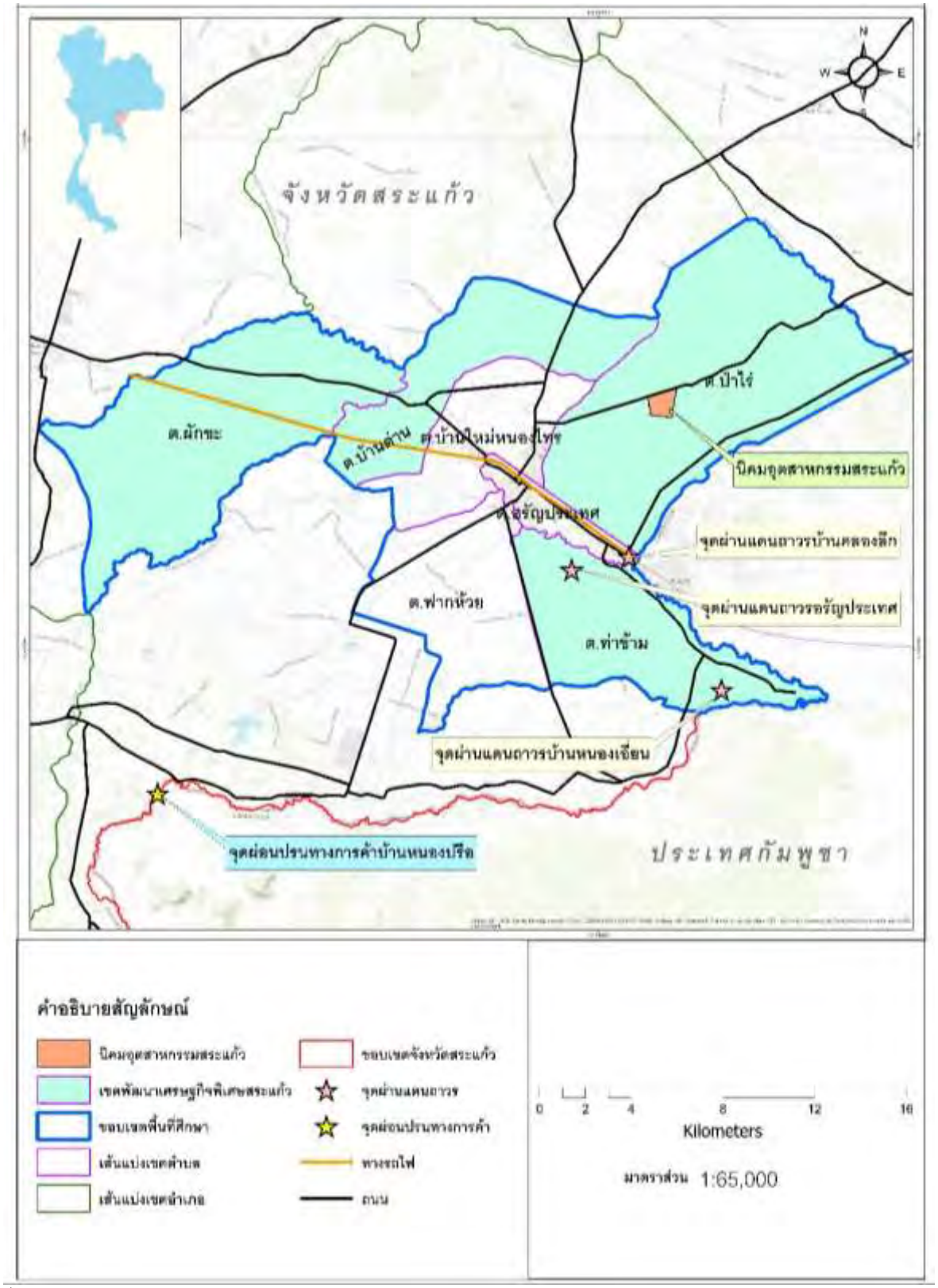
5.3 พื้นที่ดำเนินการ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วมีพื้นที่ดำเนินการ จำนวน 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลผักขะ อำเภอวัฒนานคร ตำบลป่าไร่ บ้านด่าน และท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ และพื้นที่ใกล้เคียงเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งอาจได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบจากการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว จำนวน 3 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลฟากห้วย อรัญประเทศ และบ้านใหม่หนองไทร อำเภออรัญประเทศ รายละเอียดดัง**ตารางที่ 5.3-1** และ**รูปที่ 5.3-1**

ตารางที่ 5.3-1 พื้นที่ดำเนินการศึกษา

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
1) สระแก้ว	1) วัฒนานคร	1) ผักขะ*
	2) อรัญประเทศ	2) ป่าไร่*
		3) บ้านด่าน*
		4) ท่าข้าม*
		5) ฟากห้วย
		6) อรัญประเทศ
		7) บ้านใหม่หนองไทร

หมายเหตุ: * ตำบลที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ที่มา: สศช., 2564

รูปที่ 5.3-1 แผนที่พื้นที่ดำเนินการศึกษา

5.4 กรอบการดำเนินงานของโครงการ

งานศึกษานี้ใช้กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นเครื่องมือและแนวทางการดำเนินงาน ดังแสดงใน**รูปที่ 5.4-1** ประกอบด้วย การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน การจัดทำรายงาน SEA การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA การติดตามตรวจสอบและประเมินผล

ที่มา: แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สศช. มกราคม 2563

รูปที่ 5.4-1 ขั้นตอนกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

การศึกษาประกอบด้วย 2 ระยะ โดยการดำเนินงานของงานศึกษานี้เป็นระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ของ SEA ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญต่อจากการกลั่นกรอง ในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ดัง**รูปที่ 5.4-2** ประกอบด้วย การวิเคราะห์ทบทวนแผน/ แผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และเวลา การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ/ แรงขับเคลื่อนการพัฒนา การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน (สถานภาพและแนวโน้มการพัฒนา) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียที่เข้ามาอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต ซึ่งทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจะต้องผนวกเข้าไปในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งผลที่ได้จากขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (ระยะที่ 1) จะนำไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาและประเมินทางเลือกและกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน ของกระบวนการ SEA ในระยะที่ 2 ต่อไป

หมายเหตุ: การมีส่วนร่วม คือ ขั้นตอนที่บุคคล/ หน่วยงานเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจ โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมไปถึง ข้อห่วงกังวลจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถปรับเปลี่ยนได้แล้วแต่ความเหมาะสม

ที่มา: สศช., 2563

รูปที่ 5.4-2 กรอบการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ระยะที่ 1 และระยะที่ 2

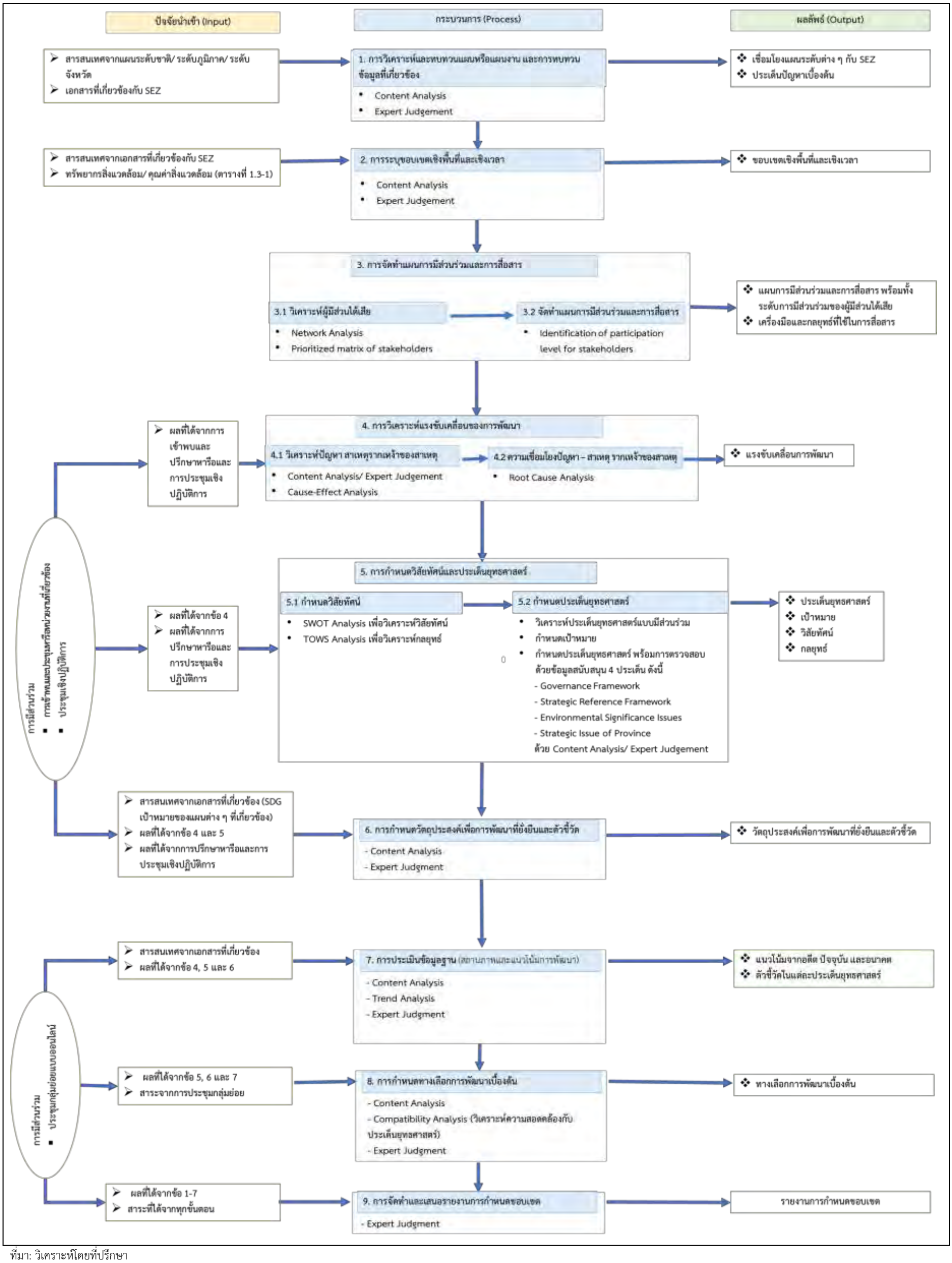
5.5 การจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report)

การกำหนดขอบเขตเป็นขั้นตอนที่สำคัญของ SEA โดยวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขอบเขตเชิงพื้นที่และประเด็นสำคัญของแผน แผนงาน ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่จะนำมาพิจารณา รวมถึงระดับความละเอียด และขอบเขตเชิงเวลาที่ครอบคลุมในการประเมิน โดยมีขั้นตอนย่อยได้แก่ 1) การวิเคราะห์ทบทวนแผนและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวข้อง 2) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา 3) การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ/ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา 4) การกำหนดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ 5) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด 6) การประเมินข้อมูลฐาน (สถานภาพและแนวโน้มการพัฒนา) 7) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น 8) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และ 9) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต (สศช., 2563) **(รูปที่ 5.3-1)** อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติจะนำขั้นตอนที่ 8 การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร มาดำเนินการในขั้นตอน 3 เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย และกำหนดวิธีการมีส่วนร่วมที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนต่อ ๆ ไป ทั้งนี้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตได้จัดทำผังการดำเนินการศึกษา โดยแสดงปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) แสดงดัง **รูปที่ 5.5-2** และอธิบายดังต่อไปนี้

ที่มา: สศช., 2563

รูปที่ 5.5-1 ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping)

ที่มา: วิเคราะห์โดยที่ปรึกษา

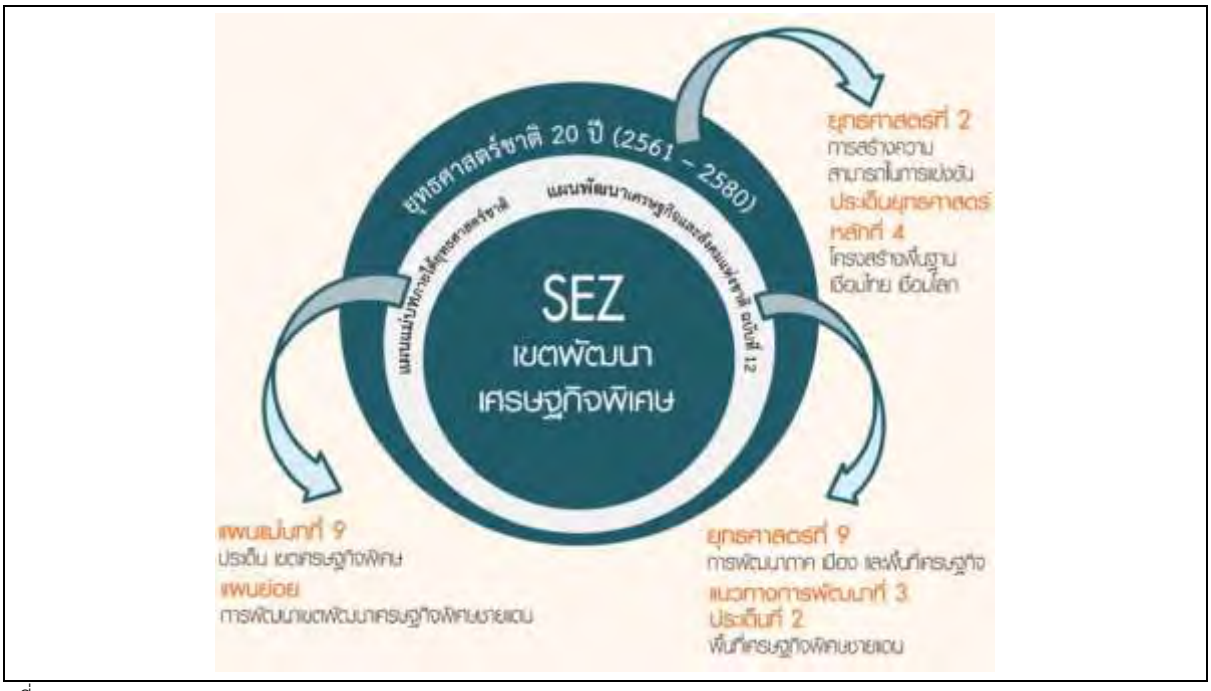
รูปที่ 5.5-2 ผังการดำเนินการศึกษาแสดงปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต

5.5.1 การวิเคราะห์ทบทวนแผนและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวข้อง

1) การทบทวนเอกสารทุติยภูมิของแผนและแผนงาน

การทบทวนเอกสารโดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและสารสนเทศของแผนและแผนงานจากแหล่งข้อมูลของหน่วยราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจลักษณะองค์ประกอบและเนื้อหาสำคัญของแผนหรือแผนงานระดับต่าง ๆ ทุกระดับที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่นโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้องในระดับที่สูงกว่า หรือแผนในระดับเดียวกันที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วย เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนย่อยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (พ.ศ. 2561 – 2565) แผนแม่บทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาจังหวัด และแผนงานโครงการ เป็นต้น โดยประเมินความสอดคล้อง ความเชื่อมโยงของแต่ละแผนหรือแผนงานในแต่ละระดับ พร้อมกับการวิเคราะห์ช่องว่างเพื่อใช้ในการพิจารณาแนวทางและวิสัยทัศน์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

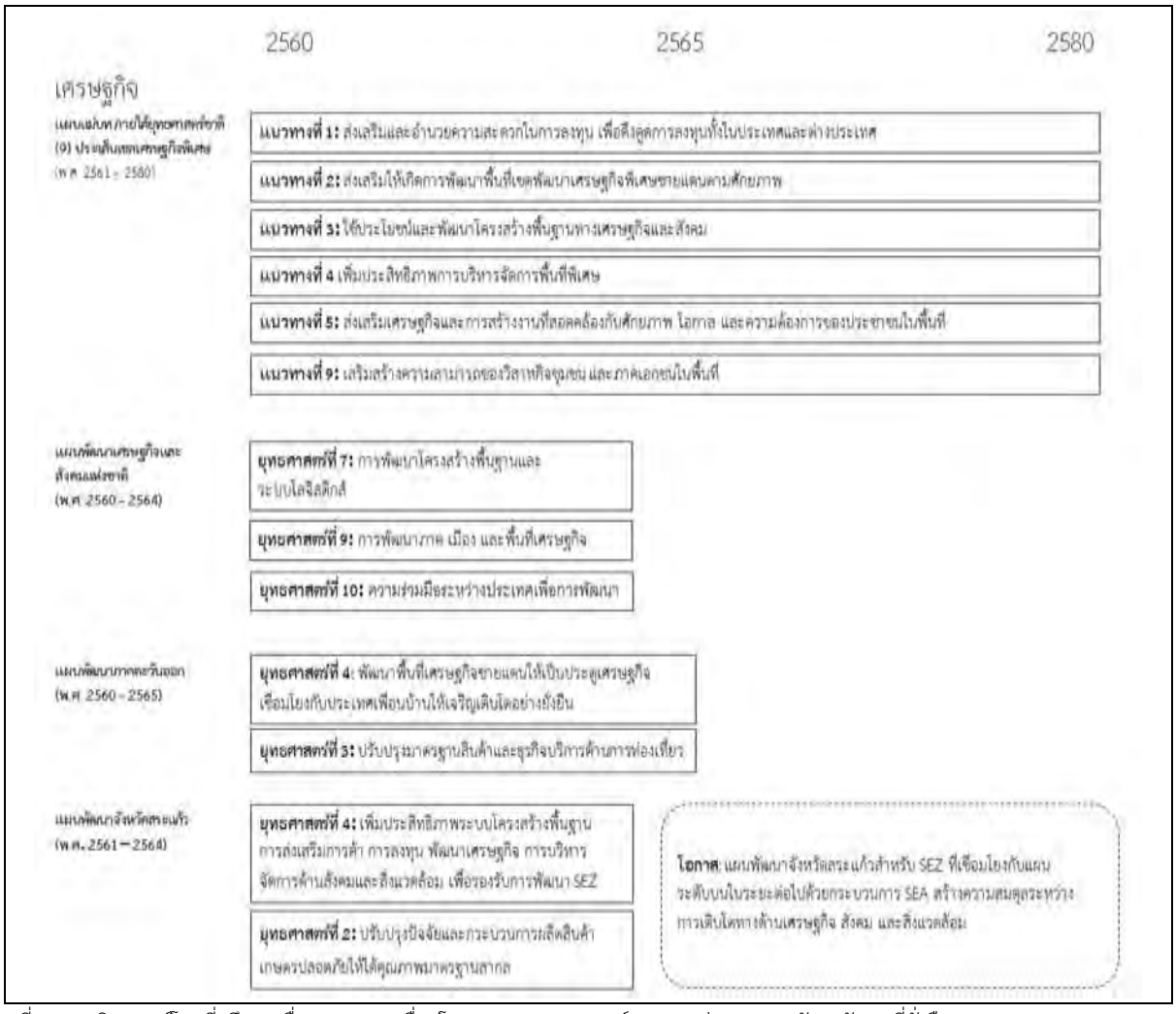
การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาระดับชาติ ตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดัง**รูปที่ 5.5-3**

ที่มา: สศช., 2563

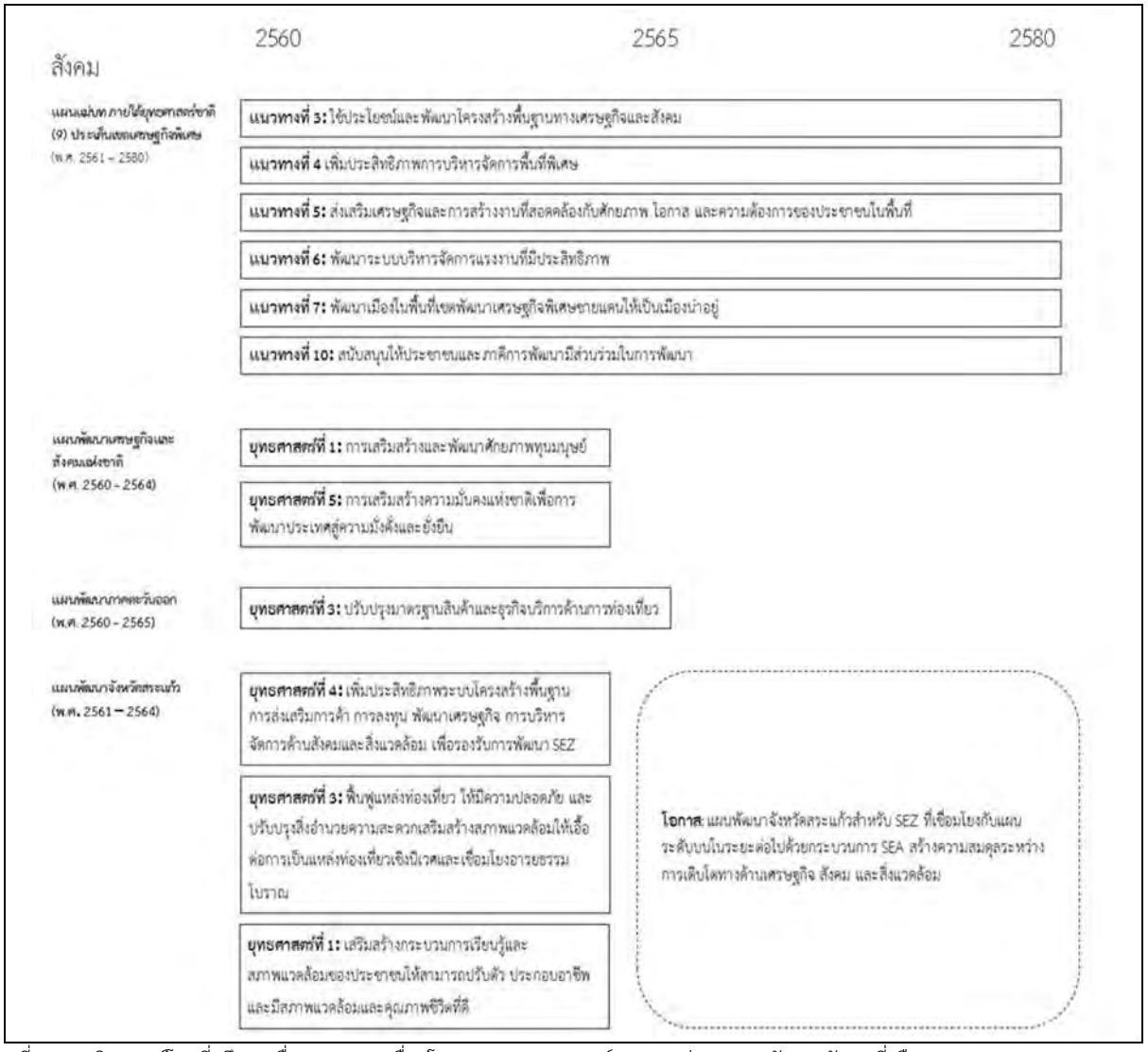
รูปที่ 5.5-3 ความเชื่อมโยงของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาประเทศ

เนื่องด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ได้มีการริเริ่มอย่างเป็นรูปธรรมจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นยุทธศาสตร์หลักที่ 4 โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก ซึ่งมีการพัฒนาเป้าหมาย ความสำเร็จในการดำเนินเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ผ่านแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้แก่ ตัวชี้วัดอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มูลค่าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และจำนวนเมืองในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยจังหวัดสระแก้ว ถูกกำหนดให้เป็นเมืองน่าอยู่ภายในช่วง พ.ศ. 2566 - 2575 ทั้งนี้ปรึกษาได้ทำการวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อแสดงความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนพัฒนาภาคตะวันออก และแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ตามลำดับ ภายใต้ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมแสดงดัง**รูปที่ 5.5-4** **รูปที่ 5.5-5** และ**รูปที่ 5.5-6** ตามลำดับ

ที่มา: การวิเคราะห์โดยที่ปรึกษาเพื่อแสดงความเชื่อมโยงแนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 5.5-4 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ที่มา: การวิเคราะห์โดยที่ปรึกษาเพื่อแสดงความเชื่อมโยงแนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่างๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 5.5-5 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสังคม

ที่มา: การวิเคราะห์โดยที่ปรึกษาเพื่อแสดงความเชื่อมโยงแนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่างๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 5.5-6 แนวทางยุทธศาสตร์ของแผนต่าง ๆ บนหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

2) การทบทวนสภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา

ใน พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้ประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ในพื้นที่ 4 ตำบล ของ 2 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภออรัญประเทศและอำเภอวัฒนานคร รวม 332 ตารางกิโลเมตร หรือ 207,500 ไร่ ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 260 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากท่าเรือแหลมฉบัง 250 กิโลเมตร รวมทั้งมีด่านอรัญประเทศ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวร เชื่อมต่อกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา ซึ่งประเทศกัมพูชามีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3 แห่ง คือ ปอยเปต - โอเนียง ซันโค - ปอยเปต และบริเวณเมืองศรีโสภณ

การทบทวนสภาพปัจจุบันด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและคุณค่าสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา 7 ตำบล 2 อำเภอ จังหวัดสระแก้ว (อ้างถึงใน**ตารางที่ 5.3-1**) จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทบทวนประเด็นปัญหาต่าง ๆ และสาเหตุ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้พารามิเตอร์ของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและคุณค่าสิ่งแวดล้อมจะนำเสนอใน**ตารางที่ 5.5-11** ขอบเขตเชิงพื้นที่และเชิงเวลา

3) การติดตามและประเมินผลโครงการการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

การติดตามและประเมินผลโครงการการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยการทบทวนรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

- การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้วในช่วงเวลาที่ผ่านมา

โดยประเมินความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 - 2580)

- การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยประชุมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ซึ่งอาจสะท้อนความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานและอุปสรรคปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดสระแก้ว และใช้พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำเนินการ SEA ต่อไปได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ผลได้ดังต่อไปนี้

3.1) การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด ได้แก่ ตาก เชียงราย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา นราธิวาส และกาญจนบุรี โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 - 2580) ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-1**

ตารางที่ 5.5-1 เป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดสำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			
		พ.ศ. 2561 - 2565	พ.ศ. 2566 - 2570	พ.ศ. 2571 - 2575	พ.ศ. 2576 - 2580
1. การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้น	อัตราขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (ร้อยละต่อปี)	ขยายตัวร้อยละ 3.0	ขยายตัวร้อยละ 3.0	ขยายตัวร้อยละ 3.0	ขยายตัวร้อยละ 3.0
2. การลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้น	มูลค่าการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (ล้านบาท) สำหรับ 10 พื้นที่	10,000 ล้านบาท	10,000 ล้านบาท	10,000 ล้านบาท	10,000 ล้านบาท
3. เมืองในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่มากขึ้น	จำนวนเมืองในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ (จำนวนเมือง)	1 เมือง (สงขลา)	6 เมือง (ตาก สระแก้ว เชียงราย* กาญจนบุรี* หนองคาย* มุกดาหาร*)	-	3 เมือง (นครพนม นราธิวาส และตราด)

ที่มา: แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 - 2580)

จาก**ตารางที่ 5.5-1** เป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดสำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 10 จังหวัด รวมทั้งจังหวัดสระแก้วด้วย มีตัวชี้วัดที่สามารถรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ได้คือ การลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้น ส่วนการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้นค่อนข้างยากที่จะประเมินได้ และเมืองในพื้นที่เขต

พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่มากขึ้น ต้องใช้เวลาในการประเมิน ดังนั้นจึงพิจารณาตัวชี้วัดการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้น โดยอธิบายในหัวข้อต่อไป

3.2) ความก้าวหน้าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว (พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 – กรกฎาคม พ.ศ. 2564)

รัฐบาลได้เริ่มดำเนินงานพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษใน 10 พื้นที่ชายแดนเป้าหมาย ได้แก่ ตาก สระแก้ว มุกดาหาร ตราด สงขลา หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส และเชียงราย เมื่อปี 2558 เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน จัดระเบียบความมั่นคงชายแดน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศโดยใช้ประโยชน์จากการเป็นช่องทางการค้าชายแดนที่สำคัญของประเทศ การตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจสำคัญของประเทศในภูมิภาค และการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ต่อมาได้รับการยกเลิกไปโดยคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 และปัจจุบัน ได้มีคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กพศ.) เป็นกลไกในการดำเนินงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2564

โดยจังหวัดสระแก้วเป็นหนึ่งในสิบจังหวัดของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนในด้านสิทธิประโยชน์การลงทุน การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการบริหารจัดการแรงงาน และการลงทุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด่านศุลกากร การจัดหาพื้นที่พัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการลงทุน ดังกล่าวต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนในด้านสิทธิประโยชน์การลงทุน

การให้สิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วไม่แตกต่างจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-2** ซึ่งแสดงกิจการทั่วไปตามประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 7/ 2564 และตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และกิจการเป้าหมายตามที่ กนพ. กำหนด และตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (10 เขตเศรษฐกิจพิเศษ)

ตารางที่ 5.5-2 สิทธิประโยชน์การพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

กิจการทั่วไปตามประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 7/2564 และตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ[1]	กิจการเป้าหมายตามที่ กนพ. กำหนด และตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (10 เขตเศรษฐกิจพิเศษ)[3]
1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2564 (1) ได้รับยกเว้นภาษีนิติบุคคลเพิ่มเติมเป็นเวลา 3 ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน 8 ปี	(1) ได้รับการยกเว้นภาษีนิติบุคคล 8 ปีโดยจำกัดวงเงินไม่เกินร้อยละ 100 ของเงินลงทุนไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน
(2) กิจการในกลุ่ม A1 หรือ A2 ซึ่งได้รับยกเว้นภาษีนิติบุคคล เป็นเวลา 8 ปีแล้ว ให้ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละ 50 ของอัตราปกติเป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (อุตสาหกรรมไฮเทค)	(2) ให้ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละ 50 ของอัตราปกติ เป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (อุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นต่ำ)
(3) ให้ได้รับอนุญาตหักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่าของค่าใช้จ่ายดังกล่าว เป็นเวลา 10 ปี นับตั้งแต่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการ	(3) ให้ได้รับอนุญาตหักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่าของค่าใช้จ่ายดังกล่าว เป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันเริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการ
(4) ให้ได้รับอนุญาตให้หักเงินลงทุนในการติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกร้อยละ 25 ของเงินลงทุน นอกเหนือ จากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ	(4) ให้ได้รับอนุญาตให้หักเงินลงทุนในการติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกร้อยละ 25 ของเงินลงทุน นอกเหนือ ไปจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ
(5) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร	(5) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร
(6) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี	(6) ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี
(7) อนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือในโครงการที่ได้รับการส่งเสริม โดยให้เป็นไปตามแนวทางที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนด	(7) อนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือในโครงการที่ได้รับการส่งเสริม โดยให้เป็นไปตามแนวทางที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนด
(8) สิทธิและประโยชน์ที่มิใช่ภาษีอากร	(8) สิทธิและประโยชน์ที่มิใช่ภาษีอากร
2. ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 25/ 2564 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2564) [2] เรื่อง มาตรการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว กำหนดประเภทกิจการเป้าหมายและเงื่อนไขของกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว (ภาคผนวก ง) ได้แก่ หมวด 1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร หมวด 2 แร่ เซรามิกส์ และโลหะขั้นมูลฐาน หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง หมวด 5 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หมวด 6 เคมีภัณฑ์และพลาสติก หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	

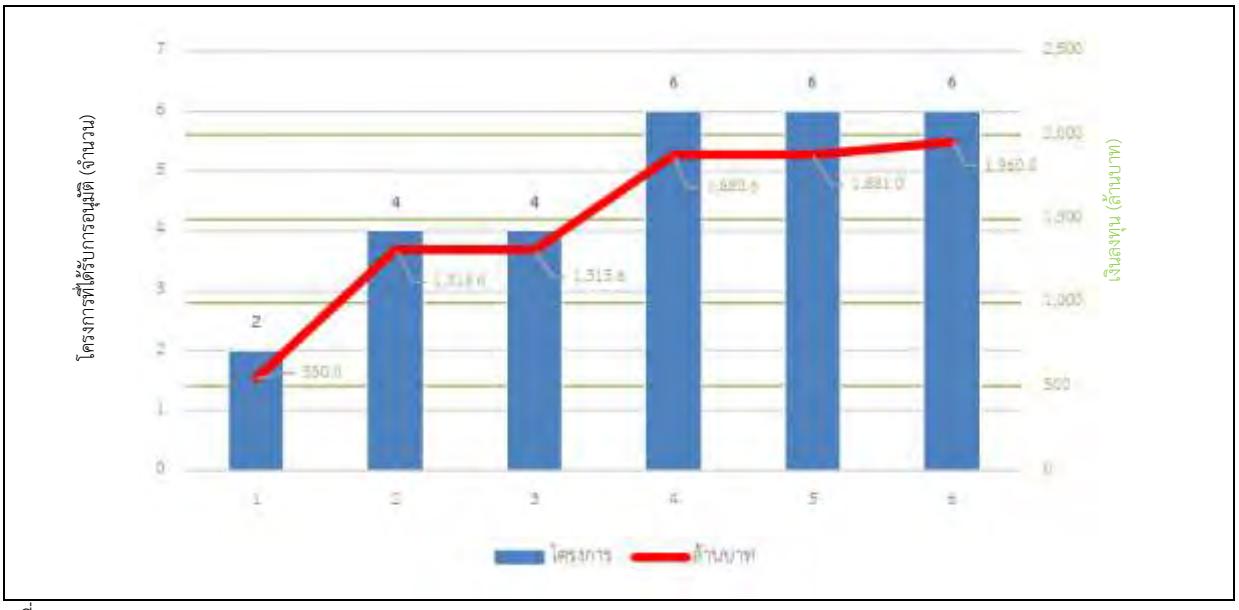
ที่มา [1] ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 7/2564 เรื่อง มาตรการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

[2] ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 25/2564 เรื่อง มาตรการส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว

[3] รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายรัฐบาล, สศช., 2560

(2) การส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

(2.1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท) ได้ส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดสระแก้วตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ. 2559 - กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งมีโครงการขอส่งเสริมการลงทุนอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลาใกล้ครบ 5 ปี ได้มีการอนุมัติเพื่อส่งเสริมแล้ว 6 โครงการ อาทิ บรรจุภัณฑ์พลาสติก การผลิตอาหารสัตว์ และได้เพิ่ม Metal Parts ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 จากข้อมูลการส่งเสริมการลงทุนจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มการลงทุนที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ เงินลงทุนของโครงการที่ได้รับจากการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 550 ล้านบาท (พ.ศ. 2559) – 1,960 ล้านบาท (พ.ศ. 2564) ซึ่งเงินลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 3.6 เท่าของเงินลงทุน พ.ศ. 2559 หรือ 1.49 เท่าของเงินลงทุนพ.ศ.2560/ พ.ศ. 2561 หรือ 1.04 เท่าของเงินลงทุนพ.ศ.2562/ พ.ศ.2563 ดัง**รูปที่ 5.5-7**

ที่มา: สศช., 2564

รูปที่ 5.5-7 โครงการที่ได้รับการอนุมัติและเงินลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2564

ข้อมูลจากรายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ สศช. (กันยายน พ.ศ. 2564) โดยพิจารณามูลค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลคงอยู่ พ.ศ. 2562 - กันยายน พ.ศ. 2564 ดัง**ตารางที่ 5.5-3** จำนวน 1,514.05 ล้านบาท ล้านบาท 1,486.01 ล้านบาท 1,482.90 ล้านบาทต่อปีแสดงถึงการลดลงจาก พ.ศ. 2562 แต่อัตราลดลงไม่มากประมาณ ร้อยละ 2.05 อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบการลงทุนที่สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) วงเงิน 1,880.6 ล้านบาทใน พ.ศ. 2562 1,881 ล้านบาทใน พ.ศ. 2563 และ 1,960 ล้านบาทใน พ.ศ. 2563 (จากโครงการที่ขอรับการส่งเสริมฯ 9 โครงการ วงเงิน 7,792 ล้านบาท) และธุรกิจตั้งใหม่ 133 ราย วงเงิน 293.50 ล้านบาท ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-4** ซึ่งตัวเลขที่แตกต่าง จึงประเมินได้ว่าบางโครงการที่ได้รับ

การส่งเสริมการลงทุน อาจยังไม่ได้บันทึกในข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เนื่องจากบางโครงการยังไม่ยื่นขอแจ้งจดประกอบกิจการโรงงาน หรือยังไม่พบข้อมูลในฐานข้อมูลของ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังมีโครงการที่ขอรับการส่งเสริมฯ วงเงินประมาณ 5,832 ล้านบาท (7,792 - 1,960 ล้านบาท) อยู่ในการพิจารณาของ สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) จึงสรุปว่ามีแนวโน้มการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 5.5-3 มลูค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลคงอยู่และเงินลงทุนส่งเสริมโดย สกท.

การลงทุน	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563	พ.ศ. 2564
มูลค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลคงอยู่ (ล้านบาท)	1,514.05	1,486.01	1,482.90
เงินลงทุนที่สนับสนุนโดยสกท.(ล้านบาท)	1,880.60	1,881.00	1,960.00

ที่มา: รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ สศช. (กันยายน พ.ศ. 2564)

ตารางที่ 5.5-4 จำนวนและทุนจดทะเบียนของธุรกิจใหม่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ระหว่าง พ.ศ. 2559 - 2564

พ.ศ.	2559	2560	2561	2562	2563	กย. 2564
จำนวนธุรกิจที่จัดตั้งใหม่ (ราย)	17	23	17	24	23	18
เงินลงทุน (ล้านบาท)	25.25	35.82	32.52	117.70	53.96	28.25

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564

(2.2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

(ก) โรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในและนอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วมีจำนวนรวม 2,226 รายและทุนจดทะเบียนรวม 12,491.67 ล้านบาท โดยมีถึงร้อยละ 90.93 ของจำนวนรวมโรงงานอุตสาหกรรม และร้อยละ 88.13 ของทุนจดทะเบียนรวม อยู่นอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-5** แสดงถึงโรงงานอุตสาหกรรมอยู่นอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วซึ่งควรพิจารณาในการที่จะเป็นเครือข่ายกับโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วได้สำหรับการผลิตวัตถุดิบแปรรูปขั้นต้นเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมเป้าหมายและหรืออุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรมูลค่าสูง

ตารางที่ 5.5-5 โรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในและนอกเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ที่ตั้ง	จำนวน		ทุนจดทะเบียน	
	ราย	%	ล้านบาท	%
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว	**202**	**9.07**	**1,482.90**	**11.87**
อ.อรัญประเทศ (3 ตำบล)	189	8.49	1,448.10	11.59
อ.วัฒนานคร (1 ตำบล)	13	0.58	34.80	0.28
นอกเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ	**2,024**	**90.93**	**11,008.77**	**88.13**
รวมทั้งสิ้น	**2,226**	**100%**	**12,491.67**	**100%**

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กันยายน พ.ศ. 2564

(ข) โรงงานทั้งหมด จำนวน 202 โรงงาน ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมถึงร้อยละ 93.56 ขนาดกลางร้อยละ 5.45 ขนาดใหญ่เพียงร้อยละ 1.00 **(ตารางที่ 5.5-6)** โดยภาพรวมโรงงานทั้งหมด จำนวน 202 โรงงาน มีจำนวนธุรกิจด้านการผลิต (ร้อยละ 12.38) น้อยกว่าจำนวนการประกอบการด้านการขายปลีก/ ขายส่ง (ร้อยละ 45.54) การบริการ (ร้อยละ 42.08) จึงพิจารณาว่าจำนวนธุรกิจการผลิตเป็นประเด็นที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเป็นเครือข่ายในห่วงโซ่การผลิตได้ ส่วนจำนวนธุรกิจขายปลีก/ ขายส่ง และจำนวนธุรกิจการบริการ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้อง ในด้านธุรกิจบริการเพื่อเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ตารางที่ 5.5-6 จำนวนธุรกิจแบ่งตามขนาดในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ธุรกิจ	S	M	L	รวม	สัดส่วน (%)
การผลิต	24	1	0	25	**12.38**
ขายปลีก/ ขายส่ง	80	10	2	92	**45.54**
บริการ	85	0	0	85	**42.08**
รวม	**189**	**11**	**2**	**202**	**100**
สัดส่วน (%)	**93.56**	**5.45**	**0.99**	**100**	**-**

หมายเหตุ: เกณฑ์ในการจัดอุตสาหกรรม ได้แก่

S หมายถึง ธุรกิจขนาดเล็ก ไม่เกิน 50 คน ไม่เกิน 20 ล้าน

M หมายถึง ธุรกิจขนาดกลาง ระหว่าง 50 – 200 คน ระหว่าง 20 – 200 ล้าน

L หมายถึง ธุรกิจขนาดใหญ่ 200 คนขึ้นไป ทุนจดทะเบียน 200 ล้านขึ้นไป

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กันยายน พ.ศ. 2564

ตารางที่ 5.5-6 ธุรกิจคงอยู่สูงสุด 3 อันดับ

ธุรกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ (%)	ทุนจดทะเบียน (ลบ.)	ร้อยละ (%)
1 ก่อสร้างทั่วไป	22	10.89	145.80	9.83
2 การขนส่งและขนถ่ายสินค้า รวมถึงคนโดยสาร	12	5.94	16.35	1.10
3 อสังหาริมทรัพย์	10	4.95	376.00	25.36

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กันยายน พ.ศ. 2564

(3) การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการบริหารจัดการแรงงาน

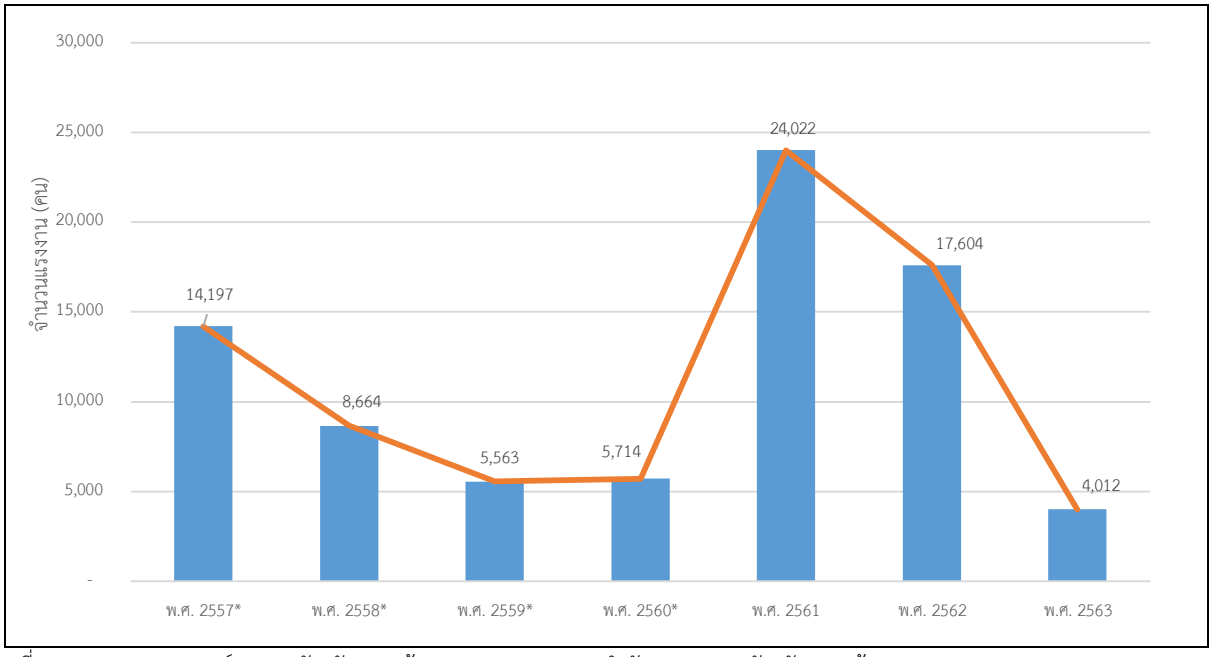
การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) แล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 และเปิดให้บริการจดทะเบียนแรงงานกัมพูชาในลักษณะไป – กลับ ซึ่งสามารถพำนักได้เป็นเวลาไม่เกิน 30 วัน โดยประเมินสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสระแก้วช่วง พ.ศ. 2557 – 2563 ซึ่งแสดงใน**ตารางที่ 5.5-7** และ**รูปที่ 5.5-8** พบว่าในภาพรวมสถานการณ์แงงานต่างด้าวที่เข้ามาที่จังหวัดสระแก้วมากที่สุดใน พ.ศ. 2561 จำนวน 20,081 คน และลดลงใน พ.ศ. 2562 จำนวน 17,604 คน และลดลงอย่างมากเหลือเพียง 4,012 คน ใน พ.ศ. 2563 โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเภท กลุ่มที่ใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass) เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) ประมาณร้อยละ 82.8 (15,657/ 18,802*100) ใน พ.ศ. 2561 และร้อยละ 76.01 (13,020/ 17,129*100) ใน พ.ศ. 2562 ทั้งนี้แรงงานต่างด้าวเป็นชาวกัมพูชาเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานต่างด้าวตามมติ ครม. ประมาณร้อยละ 97.87 (18,401/ 18,802*100) ใน พ.ศ. 2561 และร้อยละ 95.82 (16,413/ 17,129*100) ใน พ.ศ. 2562 เนื่องจากจังหวัดสระแก้วมีชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา

ตารางที่ 5.5-7 สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสระแก้วช่วง พ.ศ. 2557 – 2563

ประเภท	พ.ศ. 2557*	พ.ศ. 2558*	พ.ศ. 2559*	พ.ศ. 2560*	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563
1) แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	**116**	**130**	**125**	**350**	**636**	**244**	**192**
- ประเภทมาตรา 9 (อนุญาตให้เข้ามาอยู่ชั่วคราว)	105	121	120	295	-	-	168
- ประเภทมาตรา 12 (ยกเว้นมติ ครม).	11	9	5	9	-	-	-
- ส่งเสริมการลงทุน (พ.ร.ก.การบริหารจัดการทำงานของคนต่างด้าวปี 2560 หมวด 4 มาตรา 59)	-	-	-	46	40	1	-
-อนุญาตให้เข้ามาอยู่ชั่วคราว (พ.ร.ก.การบริหารจัดการของทำงานคนต่างด้าวปี 2560 หมวด 4 มาตรา 59)	-	-	-	-	588	225	-
- พ.ร.ก.การบริหารจัดการทำงานของคนต่างด้าว ปี 2560 หมวด 4 มาตรา 63/1	-	-	-	-	8	18	24
2) แรงงานต่างด้าว ตามมติ ครม.	**14,081**	**8,534**	**5,438**	**5,364**	**18,802**	**17,129**	**3,603**
■ กัมพูชา	**13,730**	**8,311**	**8,311**	**5,074**	**18,401**	**16,413**	**2,861**
- กลุ่มนำเข้า (MOU)	-	-	-	-	569	797	1,868
- กลุ่มพิสูจน์สัญชาติ	-	-	-	-	2,576	2,596	-
- กลุ่มที่ใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass)	-	-	-	-	15,657	13,020	993
■ ลาว	209	136	76	87	198	257	240
- กลุ่มนำเข้า (MOU)	-	-	-	-	142	197	240
- กลุ่มพิสูจน์สัญชาติ	-	-	-	-	56	60	-
- กลุ่มที่ใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass)	-	-	-	-	-	-	-
■ พม่า	**142**	**87**	**195**	**203**	**203**	**459**	**502**
- กลุ่มนำเข้า (MOU)	-	-	-	-	38	198	502
- กลุ่มพิสูจน์สัญชาติ	-	-	-	-	165	261	-
- กลุ่มที่ใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass)	-	-	-	-		-	-
3) สัญชาติอื่น	-	-	-	-	643	231	217
- กลุ่มคนต่างด้าวทั่วไป	-	-	-	-	595	212	193
- กลุ่มต่างด้าวเข้ามาตาม BOI	-	-	-	-	40	1	-
- กลุ่มบุคคลพื้นที่สูง	-	-	-	-	8	18	24
รวม	**14,197**	**8,664**	**5,563**	**5,714**	**20,081**	**17,604**	**4,012**

หมายเหตุ: * แรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรี (คสช.)

ที่มา: รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสระแก้ว ปี 2557 - 2563, สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว

ที่มา: รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563, สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว

รูปที่ 5.5-8 จำนวนแรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน โดยดำเนินการขออนุญาตผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 - กรกฎาคม พ.ศ. 2564

(4) การลงทุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด่านศุลกากร

ข้อมูลการลงทุนพัฒนาโครงการพื้นฐาน ได้แก่

(1) โครงการทางหลวงอรัญประเทศ ชายแดนไทย/ กัมพูชา (บ้านหนองเอี่ยนสตึงบท) เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 กรมทางหลวงได้ปรับแก้แนวเส้นทาง และอยู่ระหว่างจัดทำ EIA เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 - เมษายน พ.ศ. 2560 กรมศิลปากรสำรวจพบโบราณสถานในแนวเส้นทางกรมทางหลวงได้ปรับแก้แนวเส้นทาง และอยู่ระหว่างจัดทำ EIA ต่อมาจึงได้ก่อสร้างช่วงสะพานข้ามพรมแดนตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 และได้ดำเนินการแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562

(2) โครงการทางหลวง 348 อรัญประเทศ แก้วเพชรพลอย และทางหลวง 37 ทางเลี่ยงเมืองอรัญประเทศ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 กรมทางหลวงได้ปรับแก้แนวเส้นทาง และจัดทำ EIA และได้เสนอเข้าคณะรัฐมนตรีในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 ต่อมาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 เป็นขั้นตอนการออกพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ฎ.) เวนคืน และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 อยู่ในขั้นตอนพิจารณาประกวดราคา

(3) โครงการทางหลวงชนบท (ทล. 348 - บ้านป่าไร่) ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 อยู่ระหว่างการจัดหาที่ดิน และก่อสร้างตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2561

(4) โครงการทางหลวงชนบท (แยก ทล. 33 - ด่านบ้านคลองลึก, ทางต่างระดับถนนสายแยก 33 - ด่านบ้านคลองลึก) ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560

อยู่ระหว่างการก่อสร้าง กรมศุลกากรได้รับมอบพื้นที่จากกรมทางหลวง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 และแล้วเสร็จในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562

(5) โครงการปรับปรุงทางรถไฟช่วงชุมทางแก่งคอย คลองสิบเก้า สุดสะพานคลองลึก (รวมสะพานข้ามคลองลึก) การรถไฟแห่งประเทศไทยดำเนินการปรับปรุงทางในส่วนของฝั่งไทยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 โดยเหลืองานก่อสร้าง Missing Link ฝั่งกัมพูชา (ปอยเปต คลองลึก) และได้ดำเนินการแล้วเสร็จในเดือนเมษายน พ.ศ. 2562

(6) โครงการสร้างสถานีขนส่งสินค้าจังหวัดสระแก้ว พื้นที่ 77 ไร่ เริ่มจัดหาที่ดินเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 และสำรวจอสังหาริมทรัพย์ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

ผลการลงทุนก่อสร้างที่สำคัญในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วแสดงใน **ตารางที่ 5.5-8**

ตารางที่ 5.5-8 ผลการลงทุนก่อสร้างที่สำคัญในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

การก่อสร้าง	ผลการดำเนินงาน
(1) นิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว	แล้วเสร็จ
(2) ด่านศุลกากรแห่งใหม่บ้านป่าไร่	แล้วเสร็จ
(3) การปรับปรุงอาคารด่านพรมแดนบ้านคลองลึก	แล้วเสร็จ
(4) ทางต่างระดับและถนนเลี่ยงเมือง (ทล.33 - ด่านคลองลึก)	แล้วเสร็จ
(5) เส้นทางรถไฟแก่งคอย – คลองสิบเก้า - สุดสะพานคลองลึก	แล้วเสร็จ
(6) ทางหลวงแนวใหม่ 4 ช่องจราจร รวมสะพานข้ามแดนจากชายแดนไทย/กัมพูชา - บ้านหนองเอี่ยน ทล. 3366	แล้วเสร็จ
(7) ด่านศุลกากรแห่งใหม่ ณ บ้านหนองเอี่ยน	คาดว่าจะแล้วเสร็จ พ.ศ. 2565
(8) ทางหลวงแนวใหม่ 4 ช่องจราจร รวมสะพานข้ามทางรถไฟจากแยก ทล.33 (กม.283) - ทล. 3366	คาดว่าจะแล้วเสร็จ พ.ศ. 2565

ที่มา: สศช., 2563

3.3) สภาพปัญหาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

(1) การลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมของนักลงทุน/ สิทธิประโยชน์ในการลงทุน

นักลงทุนส่วนใหญ่อาจจะสนใจลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมไม่มาก เนื่องจากการเช่าเพื่อประกอบธุรกิจในนิคมอุตสาหกรรมซึ่งนักลงทุนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขในการประกอบกิจการหลายประการ อาทิ ต้องมีการทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในลักษณะกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมมีค่าเช่าที่สูงเมื่อเทียบกับพื้นที่นอกนิคมอุตสาหกรรม สำหรับการให้สิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมลงทุนมีทั้งกิจการทั่วไปตามประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 7/ 2564 และกิจการเป้าหมายตามที่ กนพ. กำหนดที่ตั้งอยู่ใน 10 เขตพัฒนา

เศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ การส่งเสริมการลงทุนขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรมไม่ได้ขึ้นกับพื้นที่ ดังนั้น ถ้าประเภทอุตสาหกรรมต่างจากที่อื่นและเป็นประเภทที่ได้รับสิทธิประโยชน์สูง นักลงทุนคงจะมีความสนใจที่จะลงทุนในจังหวัดสระแก้วมากขึ้น แต่ถ้าเป็นประเภทอุตสาหกรรมที่เหมือนกัน สิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมลงทุนจะไม่ต่างกัน ซึ่งแรงจูงใจการลงทุนอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นเช่น การเช่าที่ดิน/ กรรมสิทธิ์ที่ดิน การใช้ที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่เอื้อความสะดวกสบายแก่นักลงทุน เป็นต้น

(2) การคมนาคมขนส่ง

(2.1) จังหวัดสระแก้วเป็นเพียงประตูการค้าระหว่างประเทศ ไม่ใช่ฐานการผลิต

สินค้านำเข้า-ส่งออกบริเวณด่านพรมแดนโดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นในพื้นที่นิคมจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย และสินค้านำเข้าก็เป็นสินค้าที่สนับสนุนการผลิตในนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดอื่น ๆ หรือเป็นเพียงการนำเข้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศที่สาม จึงไม่ได้ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานในจังหวัดสระแก้ว

(2.2) การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วของประเทศกัมพูชาและประเทศไทยในด้านสำคัญ ได้แก่

(2.2.1) ด้านคมนาคม

เส้นทางคมนาคมของประเทศไทย มีการขยาย เพิ่มช่องทางจราจร รวมทั้งปรับสภาพพื้นผิวจราจร เพื่ออำนวยความสะดวกจนถึงด่านชายแดนประเทศกัมพูชา แต่ประเทศกัมพูชาเส้นทางคมนาคมบางเส้นทางยังคงเป็นถนนลูกรัง และไม่เชื่อมต่อกับเส้นทางคมนาคมของไทย รวมทั้งการคมนาคมทางรางประเทศไทยมีการพัฒนาระบบรางให้มีประสิทธิภาพ ขณะที่ประเทศกัมพูชาระบบรางสามารถวิ่งโดยใช้ความเร็วได้เพียง 20 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ทำให้การคมนาคมขนส่งไม่สะดวกต่อการขนส่งสินค้า อีกทั้งระบบรางของประเทศกัมพูชาก็ไม่เชื่อมต่อกับประเทศไทยซึ่งประเด็นนี้พิจารณาได้ว่าขอประเทศกัมพูชาด้อยกว่าประเทศไทย

(2.2.2) จุดผ่านแดน

ประเทศไทยมีการก่อสร้างจุดผ่านแดนเพิ่มเติม โดยได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด่านไว้พร้อมแล้ว เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่ง และสัญจร โดยใช้นโยบายแยกคน และแยกสินค้าออกจากกัน โดยด่านหนองเอี่ยน ซึ่งเป็นด่านที่อยู่ในความตกลงระหว่างประเทศ อยู่ระหว่างการก่อสร้างทั้งทางฝั่งไทยและกัมพูชา และคาดว่าจะแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2565 การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งจุดผ่านแดนเป็นประเด็นทำให้เกิดความสดวกต่อการคมนาคมขนส่งทั้ง 2 ประเทศ อย่างไรก็ตามทางฝั่งประเทศไทยมีผลต่อราคาที่ดินในจังหวัดสระแก้วซึ่งมีราคาสูงขึ้นและทำให้เกิดการเรียกร้องเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

นอกจากนี้พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดสระแก้วเป็นที่ดิน ส.ป.ก. ซึ่งหน่วยงานของรัฐอนุญาตให้ประชาชนเข้ามาทำเกษตรกรรมได้ เมื่อมีการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ส่งผลให้ราคาที่ดินในจังหวัดสระแก้วมีราคาสูงขึ้น นำมาซึ่งการเรียกร้องเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินของประชาชน จากเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก. 4 - 01 ให้มีการออกเป็นโฉนดที่ดิน (นส. 4) เพื่อให้ประชาชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสามารถนำที่ดินไปซื้อขายได้

(2.2.3) ปัญหาข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายผังเมืองไม่เอื้อต่อการลงทุน

จังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ชายแดนมีความอ่อนไหวทางความมั่นคง กรมโยธาธิการและผังเมืองจึงกำหนดไม่ให้มีการสร้างอาคารสูงบริเวณชายแดน (ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในท้องที่ตำบลป่าไร่ ตำบลบ้านด่าน ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ และตำบลผักขะ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว รายละเอียด**ดังภาคผนวก ง**) ดังตัวอย่างเฉพาะเรื่องก่อสร้างอาคาร เช่น

- ภายในบริเวณที่ 1 กำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรม แห่งใหม่ ที่อยู่อาศัย และการค้าชายแดน ทั้งนี้ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารดังต่อไปนี้

- ภายในบริเวณที่ 1.2 ห้ามก่อสร้างอาคารอาคารที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นในหลังเดียวกันเกิน 10,000 ตารางเมตร

- ภายในบริเวณที่ 1.3 ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 18 เมตร และให้มีระยะห่างจากริมฝั่งคลองพรมโหดไม่น้อยกว่า 30 เมตร และห้ามก่อสร้างอาคารที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นในหลังเดียวกันเกิน 10,000 ตารางเมตร

แต่การจัดทำโรงงาน หรือสร้างอาคารในปัจจุบันมีความสูงหรือพื้นที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่ประเทศกัมพูชาไม่มีการกำหนดความสูงของอาคาร ทำให้สามารถสร้างอาคารสูงติดแนวชายแดนของประเทศไทยได้ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ของนักลงทุน รวมถึงผังเมืองมีการระบุโซนสีสำหรับประกอบกิจการ โดยในจังหวัดสระแก้วส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โซนสีเขียว ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการทำเกษตรกรรม ส่วนพื้นที่สีม่วงและสีชมพู ซึ่งสามารถประกอบกิจการอุตสาหกรรมได้มีน้อยมาก จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน

(2.2.4) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่จังหวัดสระแก้วยังน้อย

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชาที่มีรายได้ระดับปานกลางถึงระดับน้อย และมีความสนใจและเข้ามาเที่ยวเฉพาะในตลาดโรงเกลือ เนื่องจากไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อาจไม่โดดเด่นดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

(2.2.5) การก่อตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วมีผลต่อแรงงานภายในจังหวัดสระแก้ว

ปัจจุบันมีการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วยังมีน้อยอยู่จึงมีความต้องการแรงงานไม่มาก (พิจารณาจากข้อมูล ณ วันที่ 3 มี.ค. 2564 ในนิคมอุตสาหกรรมปัจจุบันพบว่า มีโรงงานจำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท ซึ่ง 2 บริษัท ประกอบกิจการนำเข้า - ส่งออกเสื้อผ้ามือสอง และ 1 บริษัท ประกอบกิจการน้ำยาทำความสะอาด และผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจอีก 5 ราย ได้แก่ โรงงานผลิตไฟฟ้าจากขยะ และโรงงานคัดแยกเสื้อผ้ามือสองซึ่งไม่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมเป้าหมายของ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ดังนั้นการวิเคราะห์ผลต่อแรงงานพิจารณา 2 ประเด็นดังนี้

(ก) ข้อมูลด้านแรงงานไทย ในปี 2562 ประชากรจังหวัดสระแก้วเป็นผู้มีงานทำ จำนวนรวม 322,858 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งเมื่อพิจารณาอาชีพของผู้มีงานทำเฉพาะพื้นที่ศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่อยู่นอกภาคเกษตรกรรมแต่การประกอบอาชีพของประชาชนที่มากที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป ทำนา ค้าขาย ซึ่งไม่ตอบสนองทางด้านอุตสาหกรรมมากนัก อย่างไรก็ตามเมื่อมีการพัฒนาทักษะให้กับแรงงานโดยมีการพัฒนาฝึกอบรมฝีมือแรงงานไทย เพื่อให้มีความสามารถสอดคล้องตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังโครงการเพิ่มทักษะกำลังแรงงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ปีงบประมาณ 2563 เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับทักษะแรงงานและรองรับความต้องการลงทุนของผู้ประกอบกิจการ และผู้ประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่โดยมีการจ้างงานตามอุตสาหกรรมเป้าหมายของแต่ละจังหวัดในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้มีผู้ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 11,908 คน สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ 10 แห่ง ที่พัฒนาขึ้น (รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลฯ กระทรวงแรงงาน, 2564)

(ข) แรงงานต่างด้าว พิจารณาใน 2 ประเด็นย่อยดังนี้

- ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563, สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว (หัวข้อ 5.5.1.3 หัวข้อ 2.3) การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการบริหารจัดการแรงงาน) พบว่าในภาพรวม สถานการณ์แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาที่จังหวัดสระแก้วมากที่สุดใน พ.ศ. 2561 และลดลงใน พ.ศ. 2562 อย่างมากใน พ.ศ. 2563 กล่าวคือจำนวน 20,081 คน 17,604 คน และ 4,012 คน ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเภท กลุ่มที่ใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass) เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานต่างด้าวตามมติ ครม. ประมาณร้อยละ 82.8 ใน พ.ศ. 2561 และร้อยละ 76.01 ใน พ.ศ. 2562 ทั้งนี้แรงงานต่างด้าวเป็นชาวกัมพูชาเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานต่างด้าวตามมติ ครม.ประมาณร้อยละ 97.87 ใน พ.ศ. 2561 และร้อยละ 95.82 (16,413/17,129*100) ใน พ.ศ. 2562
- ข้อมูลจากรายงานการกำหนดขอบเขตบทที่ 3 หัวข้อ 2.6) แรงงาน) ที่อ้างอิงจากจากสำนักงานจังวัดสระแก้ว (พ.ศ. 2562) ซึ่งโดยพิจารณาเฉพาะผู้ที่เดินทางเข้ามาเพื่อทำงาน พบว่ามีจำนวน 50,456 คน โดยส่วนใหญ่เป็นสัญชาติกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในกิจการ

เกษตรและปศุสัตว์ กิจการก่อสร้าง และกิจการต่อเนื่องการเกษตร โดยมีจำนวน 39,895 คน 3,727 คน และ 2,862 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตั้งแต่ พ.ศ. 2557 – 2562 พบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใน พ.ศ. 2562 มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 50,456 คน เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2561 จำนวน 11,398 คน โดยส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในลักษณะไป – กลับ หรือตามฤดูกาล โดยใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass) อย่างไรก็ตามแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ศึกษามีจำนวนน้อยมาก พบว่าใน พ.ศ. 2562 มีจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 3,183 คน โดยส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อรัญประเทศ บ้านใหม่หนองไทร และผักขะ ตามลำดับ ซึ่งมีจำนวน 1,240 คน 618 คน และ 535 คน ตามลำดับ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาในภาพรวมจำนวนแรงงานต่างด้าวที่มากขึ้นใน พ.ศ. 2562 มาทำงานภาคการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 78.9 (39859/ 50,456*100) แต่เมื่อพิจารณาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ศึกษาคือเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับแรงงานรวม จึงกล่าวได้ว่าไม่มีผลกระทบกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานต่างด้าวผ่านศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) โดยเปรียบเทียบจำนวนแรงงานต่างด้าวกับช่วงก่อนมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2557 - 2558) โดยพิจารณาแรงงานต่างด้าวตามมติ ครม. ซึ่งลดลงจาก จำนวน 14,081 คน (พ.ศ. 2557) เหลือ 8,534 คน (พ.ศ. 2557) จากนั้นเป็นช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2559 - 2560) แรงงานต่างด้าวตามมติ ครม. ยังลดลง 5,364 คน และ 5,364 คน ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาแรงงานต่างด้าวตามมติ ครม. ใน พ.ศ. 2561 และ 2562 เพิ่มขึ้นอย่างมาก กล่าวคือ 18,802 คน และ 17,129 คน ตามลำดับ เป็นช่วงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม และส่วนใหญ่เป็นแรงงานประเภทใช้บัตรผ่านแดน ซึ่งประเมินได้ว่ามีผลกระทบในเชิงเพิ่มขึ้นของแรงงานต่างด้าวซึ่งอาจเข้ามาใช้แรงงานในช่วงการก่อสร้างได้

(2.2.6) การก่อตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วมีผลค่อนข้างสูงต่อบุคลากรด้านสาธารณสุข แพทย์เฉพาะทาง และอุปกรณ์ทางการแพทย์ขาดแคลน

การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวโดยใช้บัตรผ่านแดน Border Pass ซึ่งได้รับอนุญาตให้สามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ 90 วัน โดยต้องมีการประทับตราที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทุก ๆ 30 วัน และแรงงานต่างด้าวทุกคนต้องซื้อประกันสุขภาพตามระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานและกำหนดโรงพยาบาลในการให้บริการ ทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อการให้บริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากจำนวนแรงงานไม่ต่างจากเดิม มีการเสียค่าบริการสุขภาพและกำหนดสถานที่ในการรับบริการ อย่างไรก็ตามแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายยังมีอยู่และค่อนข้างยากที่จะติดตามจึงทำให้มีปัญหาด้านบริการสาธารณสุขโดยพิจารณาจากข้อมูลของสำนักแรงงานจังหวัดใน พ.ศ. 2562 มีถึง 50,456 คน แต่ข้อมูลจากรายงานสถาณการณ์แรงงาน แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบถูกต้อง (ประกอบด้วยแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานต่างด้าวที่ตามมติ ครม. แรงงานต่างด้าวสัญชาติอื่น ๆ) ใน พ.ศ. 2562 มีเพียง 17,129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.95 ของแรงงานใน พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานจังหวัดจึงอาจกล่าวได้ว่ามีแรงงานจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ที่อาจเข้ามาแบบไม่ถูกต้องก็เป็นไปได้

แม้ว่าด้านสาธารณสุขจะมีการจัดทำแผน และเพิ่มศักยภาพด้านสาธารณสุขหลายด้านเพื่อรองรับการเติบโตของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการสรรหาแพทย์เฉพาะทาง และการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ ประกอบกับจังหวัดสระแก้วมีพื้นที่ติดชายแดน มีความเสี่ยงต่อโรคติดต่อข้ามพรมแดน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างด้าว ในการเฝ้าระวังและควบคุมโรคจำนวนมาก แต่ปัจจุบันยังมีบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ โดยจากข้อมูลใน**ตารางที่ 5.5-9** ประเมินได้ว่าบุคคลากรด้านสาธารณสุขได้แก่บุคคลากรสายงานแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และ พยาบาลวิชาชีพ ในจังหวัดสระแก้วขาดแคลนทุกสายงานโดยเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนที่ควรมี (กรอบอัตรากำลังขั้นสูง) พบว่าสายงานแพทย์ขาดแคลนมากที่สุดกล่าวคือร้อยละ 34.7 รองลงมาคือพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 29.7 ส่วนทันตแพทย์และเภสัชกรใกล้เคียงกันคือร้อยละ 23.9 และร้อยละ 20.2 ตามลำดับ ส่วน รพ.และสสอ.ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วคือ รพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศ และ รพ.วัฒนานคร/ สสอ.วัฒนานคร ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-10** บ่งชี้ถึงการขาดแคลนบุคคลกรทางการแพทย์ของ รพ.วัฒนานคร/ สสอ.วัฒนานคร มากกว่า รพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศ โดยเฉพาะสายแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ ของ รพ.วัฒนานคร/ สสอ.วัฒนานครขาดแคลนร้อยละ 68.4 และร้อยละ 34.4 เปรียบเทียบกับ รพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศขาดแคลน ร้อยละ 19.6 และ ร้อยละ 27.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.5-9 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563

สายงาน	บุคลากรที่ควรมี	บุคคลากรที่ปฏิบัติงานจริง		บุคคลากรที่ขาด	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แพทย์	**216**	**141**	65.3	75	34.7
ทันตแพทย์	67	51	76.1	16	23.9
เภสัชกร	94	75	79.8	19	20.2
พยาบาลวิชาชีพ	1,353	951	70.3	402	29.7

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2563

ตารางที่ 5.5-10 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563

สายงาน	บุคลากรที่ควรมี	บุคคลากรที่ปฏิบัติงานจริง		บุคคลากรที่ขาด	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รพ.อรัญประเทศ/สสอ.อรัญประเทศ					
แพทย์	46	37	80.4	9	19.6
ทันตแพทย์	9	7	77.8	2	22.2
เภสัชกร	20	14	70.0	6	30.0
พยาบาลวิชาชีพ	225	163	72.4	62	27.6

ตารางที่ 5.5-10 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 (ต่อ)

สายงาน	บุคลากรที่ควรมี	บุคคลากรที่ปฏิบัติงานจริง		บุคคลากรที่ขาด	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รพ.อรัญประเทศ/สสอ.อรัญประเทศ					
แพทย์	46	37	80.4	9	19.6
ทันตแพทย์	9	7	77.8	2	22.2
เภสัชกร	20	14	70.0	6	30.0
พยาบาลวิชาชีพ	225	163	72.4	62	27.6

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2563

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีภูมิลำเนานอกเขตจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะตำแหน่งนายแพทย์เมื่อชดใช้ทุนครบกำหนดก็จะลาออกและไปเรียนต่อเฉพาะทางโดยรับทุนต้น สังกัดในจังหวัดอื่น ๆ ทำให้เกิดความขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะสายงานแพทย์จึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนบุคลากร โดย จัดสรรแพทย์หมุนเวียนช่วยเหลือกันระหว่างโรงพยาบาลในจังหวัด และวงแผนขอรับบุคคลากรสายแพทย์และพยาบาลเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามในอนาคตจะมีทั้งแรงงานคืนถิ่น แรงงานจากพื้นที่อื่น แรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น ผลกระทบจะเพิ่มขึ้นทั้งปัญหาการขาดแคลนแพทย์โดยเฉพาะแพทย์เฉพาะทาง และการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ อีกทั้งกำลังคนสาขาที่ต้องการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจสระแก้ว ประกอบด้วย อายุรศาสตร์ ตจวิทยา และเวชศาสตร์ฉุกเฉิน เนื่องจากไม่มีแพทย์ในสาขานี้เลย (รายงานทรัพยากรสาธารณสุขประจำปี 2562, 2563)

(2.2.7) ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาขยะมูลฝอย ทั้งปัญหาขยะมูลฝอยจากครัวเรือนในจังหวัดสระแก้ว และขยะมูลฝอยจากสินค้ามือสอง ปัญหาน้ำเสียจากโรงงาน คุณภาพน้ำตามลำน้ำไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้ง ปัญหามลพิษทางอากาศ ทั้งจากโรงงานไฟฟ้า โรงงานถ่านหิน และการเผาในภาคเกษตรกรรม ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีอยู่ก่อนแล้ว การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วไม่ได้ส่งผลให้ปัญหาเหล่านี้เพิ่มขึ้น (เนื่องจากมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว) รวมทั้งมีความเสี่ยงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความเสี่ยงภัยดินถล่มและน้ำป่าหลาก ความเสี่ยงวาตภัย พื้นที่เสี่ยงอัคคีภัย พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าและฝุ่น PM 2.5

3.4) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นกรอบของการพัฒนา

(1) ด้านเศรษฐกิจ

(1.1) จัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

ภายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วให้เอื้อต่อกิจการที่ไม่ได้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (กิจการที่มีปล่องควัน) ได้ เพื่อให้มีผู้ประกอบการเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น กระตุ้นให้เกิดการจ้างงานมากยิ่งขึ้นซึ่งเท่ากับกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย นอกจากนี้ยังต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสีเขียวว่าไม่ใช่ปราศจากมลพิษอย่างสิ้นเชิง คือเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คือ การใช้ 3Rs: Reduce (การลด) Reuse (การใช้ซ้ำ) Recycle (การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่)

(1.2) ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว

โดยใช้มาตรการที่หลากหลายทั้งระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว พร้อมทั้งให้สิทธิประโยชน์แก่กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

(1.3) เร่งเปิดจุดผ่านแดนถาวรแห่งใหม่

ภายใต้แนวคิด “แยกคนและสินค้า” ออกจากกัน และให้นำเทคโนโลยีรูปแบบ AEO (Authorized Economic Operator) และระบบ MRA (Mutual Recognition Agreement) หรือ ระบบ “การทำความตกลงยอมรับร่วม” มาสนับสนุนระบบพิธีการศุลกากร เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านโลจิสติกส์ และเพื่อดึงดูดความสนใจแก่นักลงทุน

(1.4) กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว

การจัดงานเทศกาล และประเพณีที่สำคัญในพื้นที่สระแก้ว การให้สิทธิพิเศษแก่นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และดึงจุดเด่นของจังหวัดสระแก้ว ทั้งเรื่องสมุนไพร ด้านสาธารณสุข ตลาดโรงเกลือ และอื่น ๆ มายกระดับการให้บริการที่ครอบคลุม แปลกใหม่และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวหันมาท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้วมากยิ่งขึ้น

(2) ด้านสังคม

(2.1) พัฒนาศักยภาพแรงงาน

ส่งเสริมการประกอบอาชีพในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ส่งเสริมให้ชุมชน องค์กร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความเข้มแข็ง รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาในพื้นที่

(2.2) ทบทวนหรือแก้ไขข้อกฎหมายบางประเภท

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผังเมือง เพื่อดึงดูดใจนักลงทุนและเอื้ออำนวยให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น การกำหนดระยะเวลาการอนุญาตทำงานระหว่างสำนักงานจัดหางานและสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองให้สอดคล้องกัน

(2.3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา

เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ทั้งสองประเทศร่วมกัน โดยมุ่งเน้นเจรจาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ทั้งด้านการคมนาคม ด้านการลงทุนด้านแรงงาน ด้านสาธารณสุข และด้านทรัพยากรธรรมชาติข้ามพรมแดน รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เพื่อให้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นไปตามเป้าหมาย

(3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3.1) จัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ภายในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อการดำเนินงานป้องกันภัยอย่างทันท่วงที เนื่องจากเขตนิคมอุตสาหกรรมเป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอัคคีภัย

(3.2) มีการบูรณาการกันระหว่างการวางผังเมืองและการป้องกันภัย

(3.2.1) การมีส่วนร่วม

การสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูล ประยุกต์ใช้กลไกประชารัฐในการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ และจัดทำมาตรการเชิงรุก รวมถึงกำหนดเป้าหมายร่วมกันในทุกภาคส่วน ในการนำสังคมไปสู่ความผาสุกแบบมั่งคั่งและยั่งยืน

(3.2.2) การจัดเก็บข้อมูล

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสระแก้วควรจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของ GIS เพื่อสามารถระบุพิกัดและความเสี่ยงภัยของพื้นที่

3.5) แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีดังนี้

1) ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ทั้งทางด้านภาษีและมิใช่ภาษีเพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุน ประสิทธิภาพ

ของศูนย์บริการเบ็ดเสร็จโดยเฉพาะการให้มีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาตแบบเบ็ดเสร็จในพื้นที่ และพัฒนาด่านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน

2) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามศักยภาพ โดยพัฒนาต่อยอดจากฐานทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีอยู่เดิม รวมทั้งยกระดับความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ให้เอื้อต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่หลักในการขับเคลื่อน การสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในส่วนภูมิภาค ตลอดจนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวม

3) ใช้ประโยชน์และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม อาทิ โครงสร้าง พื้นฐานด้านคมนาคม พลังงาน ระบบน้ำประปา ที่อยู่อาศัย โรงพยาบาล และสถานศึกษา ที่สอดรับกับความต้องการของพื้นที่ และมีกลไกที่สามารถรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่และเมือง รวมทั้งรองรับการพัฒนาพื้นที่และเมืองน่าอยู่

4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษ โดยศึกษากฎหมายและกฎระเบียบมีอยู่เพื่อปรับปรุงและจัดทำข้อเสนอกฎหมายและกฎระเบียบ และจัดทำระบบฐานข้อมูล เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาธุรกิจรูปแบบใหม่ และการส่งเสริมการลงทุนร่วมระหว่างรัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ตลอดจนการจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

5) ส่งเสริมเศรษฐกิจและการสร้างงานที่สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของพื้นที่

6) พัฒนาระบบบริหารจัดการแรงงานที่มีประสิทธิภาพ มีระบบส่งเสริมสุขภาพ เฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรค ที่เชื่อมโยงกับระบบการจ้างแรงงานต่างด้าว การประกันสุขภาพและการเข้าเมือง โดยการจัดระบบบัตรผ่านแดนหรือบัตรประจำตัวของแรงงานต่างด้าวแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งกำหนดมาตรการ และระบบสื่อสารเพื่อดูแลความมั่นคงชายแดนและความปลอดภัยในพื้นที่

7) พัฒนาเมืองในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นเมืองน่าอยู่ที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนทั้งจากในและต่างประเทศ ซึ่งจะสนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ โดยเน้นการจัดทำแผนพัฒนาเมืองตามแนวคิด ด้านแผนผังภูมินิเวศ และการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเติบโตของเมืองแบบกระชับ เมืองที่ปรับตัวได้ ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นเมืองที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการขั้นพื้นฐานที่สามารถส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ โดยในช่วงปีที่ 1 - 5 เน้นการพัฒนา

พื้นที่เมืองสงขลา ช่วงปีที่ 6 – 10 เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองตาก สระแก้ว เชียงราย กาญจนบุรี หนองคาย และมุกดาหาร และช่วงปีที่ 16 – 20 เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองนครพนม นราธิวาส และตราด

8) พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาพื้นที่สีเขียวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อ มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวในเมือง

9) เสริมสร้างความสามารถของวิสาหกิจชุมชน และภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อผลักดันให้เกิดการเพิ่มขึ้นของขีดความสามารถในการผลิต

10) สนับสนุนให้ประชาชนและภาคีการพัฒนามีส่วนร่วมในการพัฒนา

5.5.2 การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และเชิงเวลา

ขอบเขตเชิงพื้นที่เป็นการพิจารณาว่าการศึกษาดำเนินการในพื้นที่ใด มีขนาดหรือขอบเขตพื้นที่เท่าไร ครอบคลุมพื้นที่ที่มีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง เช่น ขอบเขตการปกครองพื้นที่ศึกษา ขอบเขตของทรัพยากรระบบนิเวศต่าง ๆ ในพื้นที่ที่สำคัญ (เช่น ป่าไม้ อุทยาน ลุ่มน้ำ แหล่งน้ำ เป็นต้น) ลักษณะสภาพภูมิประเทศ รวมทั้งพิจารณาไปยังพื้นที่ใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องและอาจได้รับผลการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงาน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ขอบเขตเชิงเวลาเป็นการพิจารณาว่า การศึกษาควรจะต้องมีข้อมูลและประเด็นที่สำคัญของการพัฒนาในแต่ละด้านที่ต้องศึกษาย้อนหลังเป็นระยะเวลาเท่าไร และคาดการณ์ไปในอนาคตเป็นระยะเวลาเท่าไร เพื่อให้มีข้อมูลที่มีอนุกรมเวลาที่เหมาะสมในขั้นตอนของการประเมินข้อมูลฐาน โดยพิจารณากำหนดขอบเขตเชิงระยะเวลาให้สอดคล้องกับกรอบระยะเวลาของแผนพัฒนา อนุกรมเวลาที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่ควรพิจารณาควรสอดคล้องไปกับแผนพัฒนาดังกล่าว

ทั้งนี้ การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และเชิงเวลา ซึ่งเป็นข้อมูลในช่วงเวลาที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-11** ส่วนขอบเขตเชิงพื้นที่เป็นพื้นที่ศึกษา พื้นที่ใกล้เคียง พื้นที่เกี่ยวข้อง และพื้นที่ตามลักษณะของข้อมูล และในอนาคตจะเป็นไปตามช่วงระยะเวลา ตามความเหมาะสมตามแผนแม่บทที่กำหนดไว้จาก พ.ศ. 2566 คาดว่าการดำเนินการ SEA ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วแล้วเสร็จ - พ.ศ. 2579 รวมถึงเพื่อให้สามารถกำหนดแรงขับเคลื่อนของการพัฒนาได้ถูกต้องตรงตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่

ตารางที่ 5.5-11 ขอบเขตข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในการศึกษา SEA

ข้อมูล	ระดับข้อมูล			ข้อมูลเชิงพื้นที่		ข้อมูลเชิงเวลา				เหตุผล	แหล่งข้อมูล
	จังหวัด	SEZ*	ตำบล**	แคบ***	กว้าง****	1-2 ปี	1-5 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
1. สภาพทั่วไป											
1.1 ที่ตั้ง		√	√	√					√	เฉพาะพื้นที่ SEZ และเป็นโครงสร้างถาวร ข้อมูลเชิงเวลาจึง มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสระแก้ว
1.2 ขอบเขตการปกครอง		√		√					√	เฉพาะพื้นที่ SEZ และเป็นขอบเขตถาวรหรืออาจเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ข้อมูลเชิงเวลาจึงมากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากกรมการปกครอง
1.3 ลักษณะภูมิประเทศ			√	√					√	เฉพาะตำบลในพื้นที่ SEZ และเป็นโครงสร้างถาวร ข้อมูลเชิง เวลาจึง มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสระแก้ว
1.4 ลักษณะภูมิอากาศ - ฤดูหนาว - ฤดูร้อน - ฤดูฝน	√				√				√	ภูมิอากาศแพร่กระจายครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดไม่เฉพาะตำบลใดตำบลหนึ่งและเป็นลักษณะการกระจาย ถ้าใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมอุตุนิยมวิทยา
1.5 ลักษณะอุทกวิทยาและชลศาสตร์ - ลุ่มน้ำและลำน้ำ - ปริมาณน้ำท่า - ความต้องการน้ำใช้	√							√	√	อุทกวิทยาและชลศาสตร์ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด ไม่เฉพาะตำบลใดตำบลหนึ่ง อัตราการไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงด้วยหลายสาเหตุ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม 1-10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากโครงการชลประทานสระแก้ว - ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคตะวันออก กรมชลประทาน - ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมทรัพยากรน้ำบาดาล - ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน - ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
1”5 ทรัพยากรป่าไม้ - สภาพทั่วไป - ป่าสงวน - อุทยานแห่งชาติ - พืชพรรณธรรมชาติ	√	√	√	√	√			√	√	ภาพรวมของจังหวัดเพื่อทราบทรัพยากรของจังหวัดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งของพื้นที่ SEZ ด้วย ในด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนา SEZ การเติบโตของต้นไม้และการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ใช้เวลานานข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม การเติบโตของต้นไม้และการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ใช้เวลานาน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม 1-10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้
1.7 พื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ - อุทกภัย - ภัยแล้ง		√		√				√	√	ปัญหาเสี่ยงภัยพิบัติควรบ่งชี้เฉพาะตำบล/อำเภอในพื้นที่ SEZ และข้อมูลที่ใช้ ควรดูทั้งระยะกลาง และระยะยาวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ 1-10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน - ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน -ข้อมูลจาก สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว
1.8 ดิน*****	√				√				√	ครอบคลุมทั้งพื้นที่จังหวัดเพราะเป็นลักษณะทั่วไป และการเปลี่ยนแปลงของดินใช้เวลานาน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กองสำรวจที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
1.9 ที่ดิน - การใช้ประโยชน์ที่ดิน - กรรมสิทธิ์ที่ดิน - พื้นที่ราชพัสดุ	√				√	√			√	การใช้ที่ดินควรแสดงเป็นภาพรวมของพื้นที่จังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นผืนใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ SEZและใกล้เคียงด้วยและการเปลี่ยนแปลงของที่ดินใช้เวลานาน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าที่รวบรวม มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน - ข้อมูลจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม - ข้อมูลจากรายงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ของสำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
1.10 ด้านผังเมือง	√				√			√		ผังเมืองควรแสดงเป็นภาพรวมของพื้นที่จังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้ที่ดินครอบคลุมพื้นที่ SEZ และใกล้เคียง ผังเมืองมีการทบทวนทุก 5 ปี จึงใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	-ข้อมูลจากกรมโยธาธิการและผังเมือง

ตารางที่ 5.5-11 ขอบเขตข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในการศึกษา SEA (ต่อ)

ข้อมูล	ระดับข้อมูล			ข้อมูลเชิงพื้นที่		ข้อมูลเชิงเวลา				เหตุผล	แหล่งข้อมูล
	จังหวัด	SEZ*	ตำบล**	แคบ***	กว้าง****	1-2 ปี	1-5 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
1.11 ด่านศุลกากรและจุดผ่านแดน - ด่านศุลกากร - จุดผ่านแดนถาวร - จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า		√		√		√				แสดงเฉพาะพื้นที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงของ SEZ การเปลี่ยนแปลงด่านศุลกากรและจุดผ่านแดนใช้เวลานานมากกว่า 5 ปี ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1- 2 ปี	- ข้อมูลจากด่านศุลกากรอรัญประเทศ
1.12 การคมนาคมขนส่ง - ถนน - รถไฟ	√			√	√				√	เป็นภาพรวมของจังหวัดเพื่อแสดงความเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งของพื้นที่ SEZ และพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดใกล้เคียงและในจังหวัด รวมทั้งพื้นที่ชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กระทรวงคมนาคม - ข้อมูลจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากเว็บไซต์การรถไฟแห่งประเทศไทย - ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
1.13 สาธารณูปโภค - ไฟฟ้า - น้ำประปา	√	√		√	√	√				เป็นภาพรวมของจังหวัดและเฉพาะพื้นที่ SEZ เนื่องจากเป็นลักษณะโครงข่ายการให้บริการที่สามารถให้บริการกันได้ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1- 2 ปี	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมโรงงานอุตสาหกรรม - ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานสถิติแห่งชาติ - ข้อมูลจากเว็บไซต์คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน กฟผ. กฟน. กฟภ. และ พพ. - ข้อมูลจากเว็บไซต์การประปาส่วนภูมิภาค - ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมทรัพยากรน้ำ
1.14 สาธารณูปการ - สถานพยาบาล - สถานศึกษา	√	√			√		√			เป็นภาพรวมของจังหวัดและเฉพาะพื้นที่ SEZ เนื่องจากเป็นระบบเครือข่ายการให้บริการที่สามารถให้บริการเชื่อมโยงกันได้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1- 5 ปี	- ข้อมูลจากสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว และร่างแผนยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขเพื่อรับรองเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2560-2564
1.15 ศิลปวัฒนธรรม*****	√				√				√	เป็นภาพรวมของจังหวัดซึ่งครอบคลุมพื้นที่ SEZ ด้วย ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ใช้ข้อมูลเชิงเวลา มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานการศึกษาจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากเว็บไซต์กระทรวงศึกษาธิการ
1.16 ศาสนาและศาสนสถาน*****	√				√				√	เป็นภาพรวมของจังหวัดซึ่งครอบคลุมพื้นที่ SEZ ด้วย ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ใช้ข้อมูลเชิงเวลา มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากเว็บไซต์กระทรวงศึกษาธิการ
2. ด้านเศรษฐกิจ											
2.1 สภาพเศรษฐกิจโดยรวม - สภาพเศรษฐกิจโดยรวม - สาขาที่มีผลผลิตมากที่สุด - แนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดสระแก้ว	√	√		√	√		√	√		ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดในภาพรวมและภาพเฉพาะอำเภอ/ตำบลของพื้นที่ SEZ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2.2 ภาคเกษตร - พื้นที่ถือครองทำการเกษตร - พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว - สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ - จำนวนเกษตรกร/ ขนาดครัวเรือน	√	√		√	√	√	√	√		เป็นภาพรวมของพื้นที่เกษตรในจังหวัด เนื่องจากจะแสดงถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งวัตถุดิบของการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านการแปรรูปเกษตร หรือต่อยอดจากพืชผลทางการเกษตรได้ และข้อมูลเฉพาะพื้นที่จะช่วยให้พิจารณาถึงศักยภาพของพื้นที่แบบพัฒนาเฉพาะด้านได้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน - ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ - ข้อมูลจากสารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2560-2562, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2560-2562 และสถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรที่สำคัญปี 2560-2562 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 5.5-11 ขอบเขตข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในการศึกษา SEA (ต่อ)

ข้อมูล	ระดับข้อมูล			ข้อมูลเชิงพื้นที่		ข้อมูลเชิงเวลา				เหตุผล	แหล่งข้อมูล
	จังหวัด	SEZ*	ตำบล**	แคบ***	กว้าง****	1-2 ปี	1-5 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
2.3 ภาคอุตสาหกรรม - จำนวน กำลังการผลิต และงบลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรม - อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร - อุตสาหกรรมอื่น ๆ - การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม - มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม - โรงงานที่อยู่ใน SEZ พื้นที่ศึกษา - โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว - สินค้าแปรรูป - อุตสาหกรรมสีเขียว	√	√	√	√	√	√	√	√		อุตสาหกรรมมีทั้งในนิคมอุตสาหกรรมของ SEZ และนอกนิคมอุตสาหกรรมที่อยู่ในและนอกพื้นที่ SEZ ได้ จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลทั้งภาพรวมของจังหวัดและพื้นที่เฉพาะ SEZ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมโรงงานอุตสาหกรรม -ข้อมูลจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว
2.4 ภาคบริการ - การท่องเที่ยว - สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน	√				√	√	√			แหล่งท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งพื้นที่จังหวัด และในพื้นที่ SEZ ซึ่งมีน้อยแห่ง หากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องเชื่อมโยงทั่วจังหวัดรวมทั้งพื้นที่ SEZ ด้วย มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-5 ปี	- ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว
2.5 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)	√				√		√	√		ข้อมูล จำนวนและประเภทวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน ควรเป็นภาพรวมของจังหวัดเพื่อสร้างเครือข่ายในการเป็น Supply chain ได้ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม - ข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน - ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - ข้อมูลจากเว็บไซต์กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร
2.6 การค้าชายแดน - มูลค่าและประเภทของการค้าชายแดน-ผ่านแดน - การนำเข้า - การส่งออก	√				√	√			√	ควรแสดงเป็นภาพรวมของจังหวัดเพราะสินค้าไม่ใช่เฉพาะของ SEZ แต่เป็นของจังหวัดสระแก้วและจังหวัดใกล้เคียง ทั้งภาคตะวันออกและภูมิภาคอื่น เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้านมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	- ข้อมูลจากด่านศุลกากรอรัญประเทศ - ข้อมูลจากเว็บไซต์กองความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
3. ด้านสังคม											
3.1 ประชากร - จำนวนและอัตราการเพิ่มของประชาชนกร - โครงสร้างประชากร - ประชากรแฝง	√	√	√	√	√		√	√		จำนวนประชากรเป็นภาพรวมทั้งจังหวัด และจำนวนประชากรของตำบลในพื้นที่ SEZ ทำให้ทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้ในภาพรวมและในภาพเฉพาะพื้นที่ได้เมื่อมีการพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทวงมหาดไทย - ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.5-11 ขอบเขตข้อมูลเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในการศึกษา SEA (ต่อ)

ข้อมูล	ระดับข้อมูล			ข้อมูลเชิงพื้นที่		ข้อมูลเชิงเวลา				เหตุผล	แหล่งข้อมูล
	จังหวัด	SEZ*	ตำบล**	แคบ***	กว้าง****	1-2 ปี	1-5 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
3.2 แรงงาน - โครงสร้างกำลังแรงงาน - อาชีพและการจ้างงาน - ระดับการศึกษาของแรงงาน - ประกันสังคม - อัตราการว่างงาน - แรงงานต่างด้าว	√				√	√		√		จำนวนแรงงานเป็นภาพรวมทั้งจังหวัดเพราะข้อมูลเฉพาะตำบลในพื้นที่ SEZ คงยังไม่มี แต่ข้อมูล ภาพรวมจังหวัดทำให้ทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการพัฒนา SEZ มีการเปลี่ยนแปลงด้านแรงงานตลอดเวลา ใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- รายงานสถานการณ์จังหวัดสระแก้วปี 2555-2562 ของสำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ - ข้อมูลจากสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน - ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว
3.3 ความยากจน - รายได้ - รายจ่าย	√	√	√	√	√	√			√	ข้อมูลมีทั้งของจังหวัดและตำบลในพื้นที่ SEZ จะสามารถทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งภาพรวมและภาพเฉพาะพื้นที่เมื่อมีการพัฒนา SEZ มีการเปลี่ยนแปลงด้านความยากจนตลอดเวลาใช้ข้อมูลเชิงเวลา มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.4 หนี้สินครัวเรือน - ความยากจน - ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	√	√	√	√	√			√		ข้อมูลมีทั้งของจังหวัดและตำบลในพื้นที่ SEZ จะสามารถทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งภาพรวมและภาพเฉพาะพื้นที่เมื่อมีการพัฒนา SEZ มีการเปลี่ยนแปลงหนี้สินครัวเรือนตลอดเวลาใช้ข้อมูลเชิงเวลา 1-10 ปี	- ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ
4. ด้านสิ่งแวดล้อม											
4.1 ขยะและการจัดการ	√	√	√	√	√	√				ต้องแสดงภาพรวมของจังหวัดและภาพเฉพาะพื้นที่ของตำบล/อำเภอของพื้นที่ SEZ การจัดการขยะสามารถดำเนินการในลักษณะรวมกลุ่มได้ ข้อมูลควรรวบรวม 1-2 ปี	- ข้อมูลจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 7 (สระบุรี) - ข้อมูลจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว - ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมโรงงานอุตสาหกรรม - สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4.2 น้ำเสีย	√	√	√	√	√	√				ต้องแสดงภาพรวมของจังหวัดและภาพเฉพาะพื้นที่ของตำบล/อำเภอของพื้นที่ SEZ การจัดการน้ำเสียสามารถดำเนินการในลักษณะรวมกลุ่มได้ข้อมูลควรรวบรวม 1-2 ปี	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4.3 มลพิษอากาศ*****	√	√	√	√	√	√				ต้องแสดงภาพรวมของจังหวัดและภาพเฉพาะพื้นที่ของตำบล/อำเภอของพื้นที่ SEZ เพราะจะได้ทราบแหล่งกำเนิดมลพิษอากาศ และการแพร่กระจายของมวลสารข้อมูลควรรวบรวม 1-2 ปี	- ข้อมูลจากเว็บไซต์กองจัดการคุณภาพอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา - ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหิดล
4.3 ความสามารถในการรองรับปริมาณการจราจร*****	√	√	√	√	√	√				ต้องทราบภาพรวมของจังหวัดและในพื้นที่ SEZ เพราะเป็นโครงข่ายถนนซึ่งการคมนาคมขนส่งต้องรองรับการพัฒนา SEZ ได้ข้อมูลควรรวบรวม 1-2 ปี	- ข้อมูลจากกรมทางหลวง

ที่มา: ที่ปรึกษา, 2564

หมายเหตุ: * พื้นที่ศึกษาโครงการ SEZ โดยครอบคลุมพื้นที่ 7 ตำบล ประกอบด้วย 4 ตำบลในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และ 3 ตำบลโดยรอบพื้นที่ SEZ

** หมายถึง ตำบลที่นอกเหนือจากพื้นที่ศึกษา

*** หมายถึง ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่

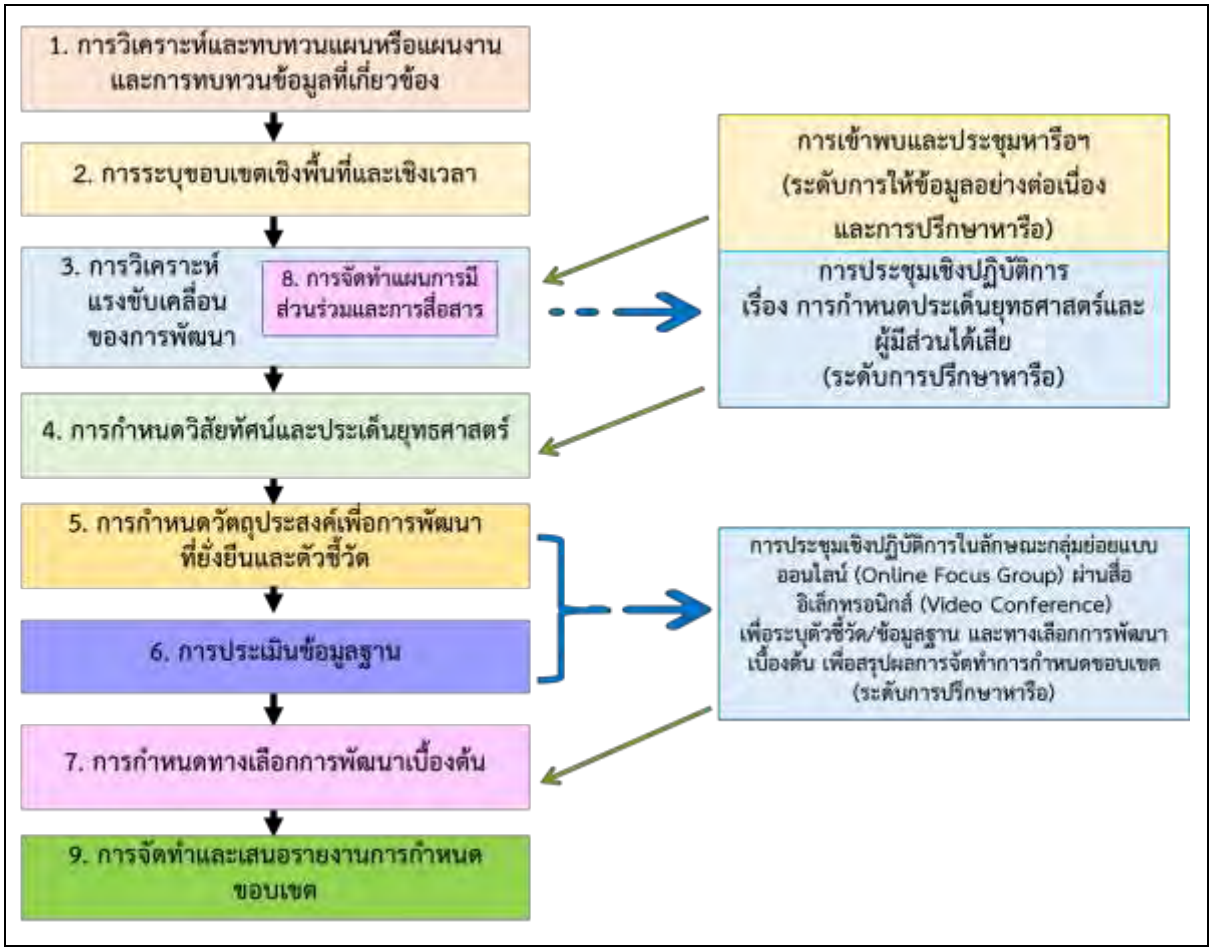
**** หมายถึง ข้อมูลที่ไม่สามารถเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ได้

***** ข้อมูลถูกระบุในภาคผนวก ทั้งนี้ ข้อมูลบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิเคราะห์ SEA ในบทต่อไป ที่ปรึกษา ได้เพิ่มเติมไว้ในภาคผนวก เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้อ่าน

5.5.3 การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร

การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเป็นการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับกระบวนการแต่ละขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตในการจัดทำ SEA ทั้งนี้ จำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์และระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย พร้อมจัดลำดับความสำคัญให้ได้ก่อน โดยอาจพิจารณาจากประเด็นคำถาม 2 ด้าน ได้แก่ ความสนใจและอิทธิพล ทั้งนี้ ในการระบุเทคนิควิธีการมีส่วนร่วมจะต้องวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละกลุ่มด้วย โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน องค์การเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระ ซึ่งแต่ละขั้นตอนที่ดำเนินการมีส่วนร่วมจะบ่งชี้แสดงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในส่วนของการกำหนดขอบเขต จึงกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ครั้ง **(รูปที่ 5.5-9)** แบ่งเป็น การเก็บข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ครั้ง (วันที่ 7 - 9 ตุลาคม พ.ศ. 2563) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็น 1 ครั้ง (วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563) และการประชุมแบบออนไลน์เพื่อรับฟังความคิดเห็น 1 ครั้ง โดยแบ่งเป็น 7 ครั้งย่อย (วันที่ 14 - 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2564) โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปที่ 5.5-9 กระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารของการกำหนดขอบเขต

1) การเข้าพบและประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษา ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ของสศช. ได้ออกภาคสนามในพื้นที่นำร่อง เพื่อเข้าพบและประชุมแบบกลุ่มย่อยกับหน่วยงานส่วนราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาของพื้นที่นำร่อง ที่คณะกรรมการฯ เห็นชอบก่อนดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการและรวบรวมข้อมูล รวมถึงประเด็นการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ มาวิเคราะห์ พิจารณา และนำมารับฟังความคิดเห็นต่อไป รวมถึงการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียของการพัฒนาพื้นที่นำร่องด้วย โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1.1) การดำเนินงาน

(1) วัตถุประสงค์

เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการและเปิดตัวโครงการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปรับปรุงแผนพัฒนา อาทิ

- ข้อมูลโครงการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ทั้งที่ผ่านมา ที่ดำเนินการในปัจจุบัน และในอนาคต โดยข้อมูลประกอบด้วย ที่มาของโครงการ ร้อยละความสำเร็จ อุปสรรค ข้อจำกัด และโครงการที่ควรพิจารณาเพิ่มในแผนเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในพื้นที่
- ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน/ ผลกระทบทั้งเชิงบวก และเชิงลบของ SEZ ที่ผ่านมา/ ความต้องการและข้อเสนอแนะการพัฒนาในระยะต่อไป
- ข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

(2) กลุ่มเป้าหมาย

หน่วยงานในพื้นที่ศึกษาหรือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนาในระดับนโยบายหรือในระดับพื้นที่ อาทิ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว สำนักงานจังหวัดสระแก้ว การนิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ด่านศุลกากรอรัญประเทศ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสระแก้ว สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว อำเภออรัญประเทศ อำเภอวัฒนานคร องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม องค์การบริหารส่วนตำบลผักขะ เทศบาลตำบลป่าไร่ เทศบาลบ้านด่าน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานจัดหางานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจังหวัดสระแก้ว สำนักงานหอการค้าจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสระแก้ว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว และสถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว เป็นต้น

(3) รูปแบบและวิธีการ

ที่ปรึกษาเข้าพบหน่วยงานเพื่อชี้แจงพร้อมทั้งปรึกษาหารือ ในประเด็นรายละเอียดโครงการ รวมถึงรวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้ประเด็นที่ทำการศึกษามีความครอบคลุมและเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

(4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

ดำเนินการจัดกิจกรรมในระหว่างวันที่ 7 - 9 ตุลาคม พ.ศ. 2563

1.2) ผลการศึกษา

จากการเข้าพบ 22 หน่วยงาน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ที่ดำเนินการในปัจจุบัน และในอนาคต ตลอดจนรวบรวมประเด็นปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมทั้งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของ SEZ และความต้องการและข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ในระยะต่อไป ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นรายละเอียดดัง**ตารางที่ 5.5-12**

ตารางที่ 5.5-12 สรุปประเด็นสำคัญจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ของ22 หน่วยงาน

ประเด็น	ผลการหารือ
1. นักลงทุนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม	- ได้เพียงสิทธิการเช่า 30 ปี
2. นิคมอุตสาหกรรมมีเงื่อนไขในการประกอบกิจการมาก	- มีการทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในลักษณะกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3. ค่าเช่าพื้นที่ภายในนิคมอุตสาหกรรมสูงมาก	- นิคมอุตสาหกรรมมีต้นทุนในการเช่าพื้นที่ต่อจากกรมธนารักษ์ - มีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรม
4. การให้สิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุน	- พื้นที่จังหวัดสระแก้วมีการเพาะปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ซึ่งควรพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ให้แก่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับเกษตร โดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น เพื่อเป็นแรงจูงใจในการดึงดูดนักลงทุน ซึ่งเป็นการเข้าใจไม่ถูกต้อง เพราะโดยความเป็นจริง มีการสนับสนุนจากสำนักส่งเสริมการลงทุน (BOI) สำหรับอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปดังข้อมูลสิทธิประโยชน์ที่แสดงใน**ตารางที่ 5.5-8**
5. การแออัดในบริเวณหน้าด่านพรมแดนบ้านคลองลึก	- เส้นทางคมนาคมไทยกับกัมพูชาไม่เชื่อมต่อ/ ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน - พิธีศุลกากรของประเทศกัมพูชาที่มีขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลานาน
6. การเรียกร้องให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน	- พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดิน ส.ป.ก. - ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น 3 - 4 เท่าตัว
7. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงไม่ให้มีการสร้างอาคารสูงบริเวณชายแดน	- การห้ามสร้างอาคารสูงในบริเวณชายแดนของประเทศไทยเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ของนักลงทุน - ผังเมืองมีการระบุโซนสีสำหรับประกอบกิจการ

ตารางที่ 5.5-12 สรุปประเด็นสำคัญจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ของ22 หน่วยงาน (ต่อ)

ประเด็น	ผลการหารือ
8. การท่องเที่ยวใน จ.สระแก้ว ยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจน	- นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เลือกที่จะมาเที่ยวที่จังหวัดสระแก้ว - นักท่องเที่ยวกัมพูชาที่เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงไม่ได้สนใจที่จะท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว
9. จำนวนการจ้างงาน/ แรงงานไม่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมาย	- การตั้งโรงงานในนิคมมีน้อย ทำให้ความต้องการแรงงานน้อย - ไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่แรงงาน
10. มลพิษ	- ปัญหาเรื่องกลิ่นจากโรงงานน้ำตาล - ควันจากการเผาไร่อ้อย - ขยะมูลฝอย - คุณภาพน้ำ

อนึ่งการดำเนินงานเขตเศรษฐกิจพิเศษมีแผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษผ่านการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ โดยการพัฒนา โครงการสำคัญในพื้นที่ได้รับจัดสรรงบประมาณระหว่าง พ.ศ. 2559-2564 รวมทั้งสิ้น 47,223.45 ล้านบาท (โดยได้รับจัดสรรงบประมาณใน พ.ศ. 2559 รวม 6,168.91 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2560 รวม 10,267.52 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2561 รวม 9,883.50 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2562 รวม 8,757.98 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2563 รวม 6,393.90 ล้านบาท และใน พ.ศ. 2564 รวม 5,751.64 ล้านบาท) ทั้งนี้ โครงการ ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง/ ด่านศุลกากร CIQ/ ความมั่นคง/ พัฒนาระบบประปา/ การผังเมือง/ สาธารณสุข (รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ สศช. มีนาคม 2564)

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์แผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (งบประมาณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ งบกลาง และงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ แผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สศช., 2564) มีดังนี้

- บูรณาการการจัดทำงบประมาณเพื่อการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งนำไปสู่การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แก้ปัญหาความมั่นคง และจัดระบบการผ่านแดน และการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ

- เพื่อสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนบริเวณชายแดนจากผู้ประกอบการไทย (โดยเฉพาะ SMEs) และการลงทุนจากต่างประเทศ และเพื่อสนับสนุนการลงทุนต่อเนื่องในประเทศเพื่อนบ้านและ ในภูมิภาค

- เพื่อจัดระบบเศรษฐกิจตามแนวชายแดนและสกัดกั้นการลักลอบนำเข้าแรงงานและสินค้าเกษตร ผิดกฎหมายโดยใช้ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าว และการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านมาผลิตในบริเวณชายแดน

- เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ชายแดนและประเทศโดยใช้ประโยชน์จากเชื่อมโยงภูมิภาคในบริบทประชาคมอาเซียน

2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการกำหนดแรงขับเคลื่อนการพัฒนา วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์

การประชุมเชิงปฏิบัติการฯ เพื่อรวบรวมประเด็น จุดเด่น ข้อจำกัด อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยผลลัพธ์ที่ได้คือ แรงขับเคลื่อนการพัฒนาของพื้นที่ วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน และแนวทาง (ทางเลือก) การพัฒนาในอนาคต

2.1) การดำเนินงาน

(1) วัตถุประสงค์

เพื่อร่วมกันบ่งชี้จุดเด่น อุปสรรค ข้อจำกัด ข้อห่วงกังวลและทิศทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ประเด็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว กลุ่มเป้าหมาย

(2) ระยะเวลาในการประชุมและจัดกิจกรรม

การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีกิจกรรมทั้งหมด 3 วัน ในระหว่างวันที่ 23 - 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 โดยการประชุมผู้มีส่วนได้เสีย ได้จัดขึ้น 1 วัน ในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

(3) เนื้อหาการประชุม

ที่ปรึกษา และ สศช. ได้จัดเตรียมเนื้อหาการประชุม โดยมีเนื้อหาหลักคือ สาระสำคัญของโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ทั้งในทางบวกและทางลบของแผนพัฒนาโดยผ่านกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

(4) รูปแบบและกำหนดการประชุม

รูปแบบการดำเนินการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 : การนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญของโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ทั้งในทางบวกและทางลบของแผนพัฒนา

ช่วงที่ 2 : กิจกรรมกลุ่มระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านบัตรคำ จำนวน 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โอกาส ความท้าทาย ปัญหา อุปสรรค และความกังวล และ 2) ประเด็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยการระดมความเห็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

- กลุ่มที่ 1: ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากภาครัฐ 1 กลุ่ม
- กลุ่มที่ 2: ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากภาครัฐอีก 1 กลุ่ม
- กลุ่มที่ 3: ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- กลุ่มที่ 4: ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และรัฐวิสาหกิจ

2.2) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

จากประเด็นยุทธศาสตร์ที่ระดมจากความคิดเห็นสรุปด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมดังบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 5.5-10** และ**ตารางที่ 5.5-13** ซึ่งเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้น จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และรวมผลของการปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมเชิงปฏิบัติการได้นำไปประมวลกับข้อมูลและสาระวิชาการเพื่อจัดทำในขั้นตอนต่อไป ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน และทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น

บรรยากาศการระดมความเห็นต่อประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย

รูปที่ 5.5-10 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย

บรรยากาศการระดมความเห็นต่อประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย

บรรยากาศการระดมความเห็นต่อประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย

บรรยากาศการนำเสนอผลของการระดมความเห็น

บรรยากาศการอภิปรายสรุปผลการประชุม

รูปที่ 5.5-10 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และผู้มีส่วนได้เสีย (ต่อ)

ตารางที่ 5.5-13 สรุปประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้น (จากการประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563)

1. ด้านเศรษฐกิจ	2. ด้านสังคม	3. ด้านสิ่งแวดล้อม
1.1 การพัฒนาการเกษตรแปรรูปแบบครบวงจร - มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์กลางการแปรรูปสินค้าเกษตรแบบครบวงจร ในพื้นที่ SEZ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจาก SEZ เพิ่มความสามารถด้านการแข่งขัน เนื่องจากต้นทุน logistic ที่มีราคาถูกลง	**2.1 การพัฒนาฝีมือแรงงานและระบบการศึกษา** - การมีระบบการศึกษาที่สนับสนุนทักษะในการประกอบอาชีพ	**3.1 การจัดการขยะครบวงจร** - การมีระบบการจัดการขยะภายในพื้นที่ครบวงจร (ขยะครัวเรือน ขยะมือสอง และขยะอุตสาหกรรม)
1.2 การส่งเสริมสิทธิประโยชน์การลงทุนในพื้นที่ - ปรับภาษีและเงื่อนไขการลงทุนในพื้นที่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้โดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น โดยดึงดูดนักลงทุน และอุตสาหกรรมที่เหมาะสม ตัดสินใจลงทุนในพื้นที่ SEZ จังหวัดสระแก้ว	**2.2 การจัดการแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย** - แรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศถูกต้องตามกฎหมาย	
1.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยว/ อัตลักษณ์ท้องถิ่น - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม เพิ่มเติมจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีอยู่	**2.3 การพัฒนาระบบสาธารณสุข** - การควบคุมโรคติดต่อ (ทั้งคน พืช และสัตว์)	
1.4 การพัฒนาอุตสาหกรรม - มุ่งเน้นโรงไฟฟ้าชีวมวล อุตสาหกรรมสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	**2.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** - การบังคับใช้กฎหมายย่างเคร่งครัดเพื่อให้ปลอดอาชญากรรม ยาเสพติด และการค้ามนุษย์ในพื้นที่	
1.5 การจัดการระบบสาธารณูปโภค - มีการบริหารจัดการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ	**2.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่** - การสร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็น รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	
1.6 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวมด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน - พัฒนา SEZ ให้ปราศจากมลพิษ โดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)		

3) การประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เพื่อนำเสนอผลที่ได้รับจากการประชุม อาทิ ผลการดำเนินงานของโครงการในช่วงที่ผ่านมา สรุปผลประเด็นการกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด ผลการประเมินข้อมูลฐาน และทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น

3.1) การดำเนินงาน

(1) วัตถุประสงค์

- เพื่อนำเสนอการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด รวมถึงการประเมินข้อมูลฐาน และทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น
- เพื่อรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะต่อผลการจัดทำประเด็นยุทธศาสตร์และการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น

(2) กลุ่มเป้าหมาย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องครอบคลุมในพื้นที่ โดยกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ได้แยกตามประเด็นยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะของโครงการ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน องค์การเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระ อย่างน้อย 50 คน อาทิ

กลุ่มที่ 1: เกษตรแปรรูป (หน่วยงานราชการ) ได้แก่ หน่วยงานราชการที่บริหารจัดการภาคการเกษตร อาทิ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดสระแก้ว สำนักงานเกษตรอำเภออรัญประเทศ

กลุ่มที่ 2: เกษตรแปรรูป (ภาคประชาชน) ได้แก่ ภาคประชาสังคมที่ประกอบการด้านภาคเกษตรกรรม อาทิ สมาคมชาวไร่อ้อยวังน้ำเย็น สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนสระแก้ว เครือข่ายแปลงใหญ่ระดับจังหวัดสระแก้ว/ วิสาหกิจชุมชนผลิตและพัฒนามันสำปะหลังตำบลหนองหว้า

กลุ่มที่ 3: การจัดการขยะและกฎหมายผังเมือง ได้แก่ หน่วยงานราชการที่บริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ สำนักงานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลผักขะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มที่ 4: การพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว อาทิ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวและบริการจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มที่ 5: การพัฒนาทักษะแรงงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน อาทิ สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานสระแก้ว มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

กลุ่มที่ 6: สิทธิประโยชน์การลงทุน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสิทธิประโยชน์ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มที่ 7: ตัวแทนกลุ่มที่ 1 - 6 (สรุปผลภาพรวมหลังจากรับฟังความคิดเห็น)

(3) ระยะเวลาในการประชุมและจัดกิจกรรม

ระยะเวลาการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ จำนวนครึ่งวันต่อครั้ง จำนวน 7 ครั้ง ระหว่างวันที่ 14 - 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 โดยดำเนินการจัดกิจกรรมแยกตามกลุ่มตามประเด็นยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะของโครงการ

(4) เนื้อหาการประชุม

ที่ปรึกษา และ สศช. ได้จัดเตรียมเนื้อหาการประชุม โดยมีเนื้อหาหลักคือ ผลการดำเนินงานของโครงการในช่วงที่ผ่านมา สรุปผลประเด็นการกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด ผลการประเมินข้อมูลฐาน และการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น

(5) รูปแบบและวิธีการประชุม

เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ระบาดภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง และรัฐบาลมีมาตรการที่เข้มงวดสำหรับการจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2 จำเป็นต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนกิจกรรมโดยปรับรูปแบบให้เป็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) โดยมีรูปแบบการประชุม ดังนี้

รูปแบบการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) ได้แบ่งการประชุมออกเป็น 7 กลุ่ม โดยแยกตามประเด็นยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะของโครงการ เพื่อร่วมกันให้ความเห็นในแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น ดังกล่าวข้างต้น

(6) ประเด็นคำถามประกอบการประชุมกลุ่มย่อย

(1) ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อใช้ในการพัฒนาโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องดำเนินการในขั้นตอนการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด ผลการประเมินข้อมูลฐาน และการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น

(7) ผลการประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะกล่าวในการได้มาซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์และทางเลือกเบื้องต้นที่พัฒนา

5.5.4 การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)

ในขั้นตอนนี้ ที่ปรึกษาได้ทำการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และรากเหง้าของสาเหตุ และความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุ และรากเหง้าของสาเหตุ ผลที่จะเกิดขึ้นทั้งผลดีและผลเสียจากการดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว จากข้อมูลและสารสนเทศที่รวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากข้อคิดเห็นที่ได้มาจากการปรึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 22 หน่ายงาน ร่วมกับข้อคิดเห็นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคการศึกษา และองค์กรเอกชน (ดังกล่าวใน**ตารางที่ 5.5-9 และ5.5-10**) ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา และจะช่วยให้สามารถค้นหาช่องว่างหรือโอกาสในการพัฒนาในอนาคต ที่จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย ประเด็นยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้นต่อไป

สำหรับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ร่วมกันบ่งชี้จุดเด่นหรือจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ข้อจำกัดหรือข้อห่วงกังวล (ปัญหา สาเหตุ รากเหง้าของสาเหตุ) และทิศทางรวมถึงประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และการระบุผู้มีส่วนได้เสียและจัดลำดับความสำคัญ 2) นำผลที่ได้มาจาการมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนการพัฒนาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ทั้งนี้ การประชุมเชิงปฏิบัติการมีเนื้อหาหลักคือ สาระสำคัญของโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ทั้งในทางบวกและทางลบของแผนพัฒนาฯ

ผลจากการวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ - รากเหง้าของสาเหตุและแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์สาระจากเอกสารต่าง ๆ และจากข้อคิดเห็นที่ได้รวบรวมจากการปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวข้างต้น ได้ผลการวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ - รากเหง้าของสาเหตุ และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา ดัง**ตารางที่ 5.5-14**

ตารางที่ 5.5-14 การวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ – รากเหง้าของสาเหตุ และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา

ปัญหา (Problem)	สาเหตุ (Cause)	รากเหง้าของสาเหตุ (Root Cause)	แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)
1. นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนเท่าที่ควร	1) ความเข้าใจในเรื่องสิทธิประโยชน์ที่คิดว่าด้อยกว่า SEZ ในความเป็นจริงไม่ต่างจากที่อื่น	1.1) ขาดหน่วยงานกลางที่ดูแล SEZ ในภาพรวม: ศูนย์รวมที่จะให้ข้อมูล การติดตามประเมินผล (หน่วยบริหารจัดการ SEZ) จึงควรมีกลไกการติดตามตรวจสอบโดยชุมชนเข้ามาช่วยเสริม	(1) จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนา SEZ โดยเฉพาะเพื่อเป็นแหล่งความรู้ด้านต่าง ๆ ของ SEZ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่สร้างแรงจูงใจนักลงทุนและมีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแบบต่าง ๆ
		1.2) ระบบการเข้าถึงข้อมูลของSEZ สระแก้วด้านสิทธิประโยชน์และอื่น ๆ อาจยังไม่สมบรูณ์	(1) จัดทำระบบการเข้าถึงได้ง่ายรวมทั้งมีการจัดทำสื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEZ
	2) ความล่าช้าในการดำเนินงานบางประการ อาทิเช่น ปัญหาข้อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ	2.1) กระบวนการปรับปรุงด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องการพัฒนา SEZ ที่ใช้เวลา และมีหลายขั้นตอน	(1) ปรับกระบวนการจัดทำกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการลงทุน สิทธิประโยชน์ การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ทันเวลาต่อการพัฒนา SEZ
2. ผลผลิตทางการเกษตร (เช่น ข้าวอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์ม รวมทั้งสมุนไพร ขาดการส่งเสริม) ราคาตกต่ำผันผวน และไม่มีการเพิ่มมูลค่า	1) ขาดการต่อยอดผลผลิตการเกษตร ที่มีอยู่มาก โดยการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า	1.1) ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้พัฒนาหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน (สภาอุตสาหกรรม หอการค้า) กลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ในการพัฒนา SEZ	(1) การจัดทำแผนพัฒนาแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมโดยประสานความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรเอกชน ฯลฯ
		1.2) การขาดองค์ความรู้ทั้งด้านเทคโนโลยีขั้นสูง นวัตกรรมในการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง	(1) การส่งเสริม (เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์ม รวมทั้งสมุนไพร) ด้วยองค์ความรู้ที่ก้าวทันเทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิต
		1.3) ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ทั้งด้านสิทธิประโยชน์และการลงทุน	(1) เสริมสร้างแรงจูงใจด้านสิทธิประโยชน์และการลงทุนตั้งแต่การเกษตร การผลิต การขนส่ง การตลาด สำหรับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูง

ตารางที่ 5.5-14 การวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ – รากเหง้าของสาเหตุ และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (ต่อ)

ปัญหา (Problem)	สาเหตุ (Cause)	รากเหง้าของสาเหตุ (Root Cause)	แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)
3. ผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนและสังคม	1) มลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในและนอกนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ SEZ โดยเฉพาะของเสียอุตสาหกรรมและขยะชุมชนที่เกิดในเทศบาล อำเภอ ที่อยู่ในพื้นที่ SEZ รวมทั้งขยะสินค้ามือสองของตลาดโรงเกลือ ทั้งนี้การจัดการของเสียอุตสาหกรรม เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการรับผิดชอบกำจัดเอง และ/หรือใช้บริการของบริษัทที่ได้มาตรฐาน	1.1) ปริมาณขยะชุมชนในตำบลที่อยู่ในพื้นที่ SEZ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพราะประชากรที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เพิ่มขึ้น และขยะสินค้ามือสองจากตลาดโรงเกลือที่ปัจจุบันมีปริมาณขยะที่กำจัดถูกสุขลักษณะไม่เกินร้อยละ 4 มีขยะตกค้างอยู่เป็นจำนวนมากที่รอการจัดการและจะมีขยะปริมาณใหม่เพิ่มขึ้นมาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน	(1) การจัดการขยะแบบรวมกลุ่ม (Cluster Solid Wastes Disposal) (2) การส่งเสริมและรณรงค์การจัดการขยะโดยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
	2) การคัดค้านการตั้งโรงไฟฟ้าด้วยการใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงเพราะ โรงไฟฟ้ามีปล่องควันซึ่งไม่ตรงกับข้อกำหนดการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวในนิคมอุตสาหกรรม	2.1) ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวซึ่งประเด็นที่ทำให้เกิดการคัดค้านการตั้งโรงไฟฟ้าด้วยการใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงคือการมีปล่องควัน	(1) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวโดยหลักการเป็นการลดการใช้พลังงาน การใช้น้ำ การใช้วัตถุดิบที่มีประสิทธิภาพ เป็นการลดของเสียที่ต้นทาง สำหรับเรื่องโรงไฟฟ้าที่ใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel, RDF) นอกจากจะใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงแล้วยังสามารถกำจัดขยะได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องมีมาตรการป้องกัน แก้ไขและลดมลพิษที่เกิดขึ้นด้วย
4. แรงงาน - แรงงานท้องถิ่นในพื้นที่ขาดทักษะ	1) แรงงานท้องถิ่นขาดทักษะในการทำงานด้านอุตสาหกรรมที่จะพัฒนาขึ้นในนิคมอุตสาหกรรมของ SEZ	1.1) ระดับการศึกษาของแรงงานค่อนข้างต่ำ และทำงานประเภทลูกจ้างซึ่งไม่ต้องการทักษะสูง	(1) การพัฒนาด้านการศึกษา และทักษะให้แรงงานท้องถิ่นให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมใน SEZ

ตารางที่ 5.5-14 การวิเคราะห์ปัญหา – สาเหตุ – รากเหง้าของสาเหตุ และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (ต่อ)

ปัญหา (Problem)	สาเหตุ (Cause)	รากเหง้าของสาเหตุ (Root Cause)	แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)
- แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมาย	2) การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายมาทำงานด้านการเกษตร เนื่องจากแรงงานไม่นิยมทำงานในภาคเกษตร	2.1) ขาดแรงงานท้องถิ่นในภาคเกษตร ซึ่งแรงงานท้องถิ่นไม่นิยมทำงานด้านนี้ แต่แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านสามารถทำได้ อย่างไรก็ตามมีทั้งแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทั้งถูกและผิดกฎหมาย	(1) การจัดทำให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย
5. ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ยังไม่เพียงพอทั้งในจังหวัดและเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน	1) ระบบสาธารณูปโภคที่พัฒนาไม่สามารถรองรับการพัฒนา SEZ	1.1) มีโครงการสร้างถนนเพื่อรองรับการพัฒนา SEZ แต่ยังไม่แล้วเสร็จทั้งหมด 1.2) ระบบบริการสาธารณสุขและการศึกษาไม่เพียงพอ เพราะแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมายซึ่งไม่ทราบจำนวนและยากต่อการใช้บริการของระบบสาธารณสุขและการศึกษาที่มีอยู่ของจังหวัดสระแก้ว	(1) การจัดการระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการทั้งด้านการสาธารณสุขและการศึกษาให้เพียงพอรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว
6. การยอมรับของประชาชน	1) ขาดการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะภาคประชาชน ในนโยบายและแผนรวมทั้งการขับเคลื่อนโครงการการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว	1.1) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย โดยพาะภาคประชาชน ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาและการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ 1.2) ขาดการเผยแพร่สื่อสารประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของ SEZ	(1) การมีส่วนร่วม และการมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ จำเป็นต้องอาศัยกลไก ความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ควรมีส่วนในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง และควรตระหนักถึงบทบาทในกระบวนการการขับเคลื่อนฯ และเสนอแนะข้อคิดเห็น หรือข้อกังวลในการ พัฒนาพื้นที่ได้

5.5.5 การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์

ในการกำหนดวิสัยทัศน์และะประเด็นยุทธศาสตร์ดำเนินการการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา คือการปรึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 22 หน่วยงาน ร่วมกับข้อคิดเห็นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคการศึกษา และองค์กรเอกชน โดยวัตถุประสงค์ คือ การนำผลวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค แรงขับเคลื่อนการพัฒนา สู่การกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน และตัวชี้วัด ตลอดจนจัดทำการประเมินข้อมูลฐาน

1) การกำหนดวิสัยทัศน์

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) และ TOWS (อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง) ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ความมั่งคั่งบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน”

การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis) ได้กลยุทธ์ดัง **ตารางที่ 5.5-15**

ตารางที่ 5.5-15 การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis)

กลยุทธ์เชิงรุก (Proactive Strategy)		
จุดแข็ง (Strength)	**โอกาส (Opportunity)**	**SO - กลยุทธ์เชิงรุก (Proactive Strategy)**
จังหวัดมีจุดเด่นด้านเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 67.59 ของพื้นที่จังหวัด มีวัตถุดิบเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวนาปี อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และพืชสมุนไพร	รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ผ่านการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน/ การเงินของอุตสาหกรรมเป้าหมายและอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรขั้นสูง	เสริมสร้างความรู้พร้อมเผยแพร่และสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาการแปรรูปเกษตรขั้นสูง และหรืออุตสาหกรรมชีวภาพ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ
ระบบคมนาคมและขนส่งทั้งในพื้นที่ พื้นที่ใกล้เคียง และประเทศกัมพูชา - ถนนจำนวน 2 เส้นทาง และรางรถไฟสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2562 - ถนน1 เส้นทางที่อยู่ระหว่างดำเนินการจัดกรรมสิทธิ์ที่ดิน พ.ศ. 2564 - ถนน 1 เส้นทาง จะแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2565 และอีก 1 เส้นทาง จะก่อสร้างในพ.ศ. 2565 - 2567)	จังหวัดมีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา และมีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อถึงกัน และจังหวัดสระแก้วเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างภาคตะวันออกกับภาคอีสาน	ปรับระบบขนส่งคมนาคมแบบอัจฉริยะ โดยเฉพาะเส้นทางที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และภาคอีสาน และ EEC

ตารางที่ 5.5-15 การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis) (ต่อ)

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (Corrective Strategy)		
จุดอ่อน (Weakness)	**โอกาส (Opprtunity)**	**WO – กลยุทธ์เชิงแก้ไข (Corrective Strategy)**
ระดับการศึกษาที่สำเร็จของผู้มีงานทำ โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและไม่มีการศึกษา บ่งชี้ถึงทักษะแรงงานที่ไม่เพียงพอที่จะทำงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว	รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนผ่านการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน/การเงินของอุตสาหกรรมเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรขั้นสูง	พัฒนาทักษะแรงงานคนไทยในพื้นที่ให้รองรับการพัฒนาของ SEZ โดยส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม
ปริมาณน้ำต้นทุนมีน้อยกว่าปริมาณการใช้น้ำของพื้นที่ประมาณ 3 เท่า โดยน้ำส่วนใหญ่น้ำใช้ด้านเกษตรกรรม	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพตามแผนการพัฒนาการชลประทานระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่อยู่ในแผนด้าเนินการ จำนวน 53 โครงการ หากดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนทั้งหมดจะสามารถเก็บกักนำได้เพิ่มอีก 91.94 ล้านลูกบาศก์เมตร และจะมีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 110,005 ไร่รวมเป็น 203,629 ไร่	พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้รองรับกับการพัฒนาของ SEZ และภาคการเกษตรกรรม
จังหวัดสระแก้ว มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 3.52 โดยมีระบบกำจัดถูกต้องเพียง 1 แห่ง จาก 14 แห่งที่มีอยู่ ปัญหาการจัดการขยะมือสองในตลาดโรงเกลือ ตลอดจนปัญหาน้ำเสียในคลองพรหมโหดหลังผ่านลานเทกองขยะเทศบาลเมืองอรัญประเทศ	- แผนแม่บทการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) - แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของทั้งจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - นโยบายการใช้หลักการ Circular Economyสำหรับการจัดการขยะชุมชน	การบริหารการจัดการขยะแบบครบวงจร (ลดปริมาณการเกิดขยะโดยหลักการ 3R สำหรับขยะชุมชน และ Circular Economy สำหรับอุตสาหกรรม และเพิ่มพื้นที่การจัดการขยะให้ถูกสุขลักษณะให้เพียงพอต่อการพัฒนาพื้นที่ SEZ)
การท่องเที่ยวไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีนักท่องเที่ยวเฉพาะมาซื้อสินค้าที่ตลาดโรงเกลือ	ประเด็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด	ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวผสมผสานเชิงนิเวศ (ตลาดโรงเกลือและปราสาทสด๊กก๊อกธม)

ตารางที่ 5.5-15 การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis) (ต่อ)

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy)		
จุดแข็ง (Strength)	**ภัยคุกคาม (Threat)**	**ST – กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy)**
มีพืชเศรษฐกิจเช่นมันสำปะหลัง อ้อยที่สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงคล้ายอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ได้รับการส่งเสริมการลทุนและสิทธิประโยชน์	สิทธิประโยชน์ที่ยังไม่ครอบคลุมอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่จะพัฒนาขึ้น	กำหนดสิทธิประโยชน์ให้อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่
ระบบคมนาคมและขนส่งทั้งในพื้นที่ พื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งเชื่อมโยงภาคตะวันออกขภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศกัมพูชา	การได้เปรียบของ SEZ อื่นในด้านที่ตั้ง ความสะดวกของระบบคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น ระบบน้ำใช้ ระบบไฟฟ้า ระบบสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาจเป็นแรงดึงดูดนักลงทุน เพราะสิทธิประโยชน์ไม่แตกต่างกัน	ส่งเสริมให้เป็นเมืองศูนย์กลางกระจายสินค้าประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นประตูสู่ภาคอีสาน และ EEC
จังหวัดสระแก้วมีวิสาหกิจชุมชนจำนวน 552 ราย และรายในพื้นที่ SEZ สระแก้ว	ระบบการเข้าถึงข้อมูลวิสาหกิจชุมชนเพื่อขยายตลาดและการผลิตวัตถุดิบ	การสร้างระบบข้อมูลเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในการขยายตลาดและเพิ่มอำนาจการต่อรองราคาสินค้าและพืชการเกษตร
พืชเศรษฐกิจของจังหวัดสระแก้วมีหลากหลาย โดยเฉพาะมันสำปะหลังที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่กำหนดสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่ม	การนำเข้าพืชเศรษฐกิจจากประเทศเพื่อนบ้านโดยถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายโดยการลักลอบเข้ามาซึ่งทำให้เสถียรภาพของพืชผลและความไม่เป็นธรรมกับเกษตรกร	เพิ่มตลาดรองรับสินค้าภาคการเกษตรกรรมให้มากขึ้น เพื่อลดความผันผวนของราคาสินค้า และการขาดทุนของเกษตรในพื้นที่
พืชเศรษฐกิจมีหลากหลายมันสำปะหลังอ้อย ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา น้ำมันปาล์ม สมุนไพรที่สามารถต่อยอดได้	ขาดองค์ความรู้เทคโนโลยีของระบบเกษตรสมัยใหม่ที่จะช่วยเพิ่มผลผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อเป็นวัตถุดิบที่ดี	ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป

ตารางที่ 5.5-15 การวิเคราะห์ อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Analysis) (ต่อ)

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy) (ต่อ)		
จุดแข็ง (Strength)	**ภัยคุกคาม (Threat)**	**ST – กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy)**
จังหวัดสระแก้วติดกับประเทศกัมพูชา โดยแรงงานสัญชาติกัมพูชาส่วนใหญ่เข้ามาในลักษณะไป - กลับ และส่วนใหญ่อยู่ในกิจการเกษตรและปศุสัตว์ ซึ่งสามารถทดแทนแรงงานไทยในพื้นที่ได้	ระบบการเข้าออกฝั่งประเทศกัมพูชาอาจจะไม่ค่อยสะดวกเท่ากับทางฝั่งประเทศไทย	เสริมสร้างความเข้มแข็งมาตการติดตามตรวจสอบที่ด่านชายแดน
กลยุทธ์เชิงรับ (Reactive Strategy)		
จุดอ่อน (Weakness)	**ภัยคุกคาม (Threat)**	**WT - กลยุทธ์เชิงรับ (Reactive Strategy)**
พื้นที่ชายแดนไทยมีความอ่อนไหวทางความมั่นคง	กรมโยธาธิการและผังเมืองจึงกำหนดไม่ให้มีการสร้างอาคารสูงบริเวณชายแดน ขณะที่ชายแดนประเทศกัมพูชาอนุญาตให้สร้างอาคารสูงได้	ปรับปรุงกฎหมายอาคารสูงระหว่างชายแดน เพื่อสอดรับกับการพัฒนาพื้นที่
ผังเมืองไม่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ:	กระบวนการทำผังเมืองที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเน้นให้คงพื้นที่สีเขียวหรือที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม	เสนอปรับผังเมืองให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ประโยชน์จริงในพื้นที่ ซึ่งกรมโยธาธิการและผังเมืองเปิดช่องทางสำหรับการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมภายใต้เงื่อนไขการสร้างอุสหกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ข้อจำกัดด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ร้อยละ 47.92 ของพื้นที่จังหวัด) ส่งผลถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุน	กรรมสิทธิ์ถาวรในพื้นที่ หรือการถือสิทธิการเช่าได้เพียง 30 ปี	การปรับระเบียบการถือกรรมสิทธ์และสิทธิการเช่า

2) การกำหนดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์

2.1) การกำหนดเป้าหมาย เมื่อวิเคราะห์หาแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา และพบช่องว่างหรือโอกาสในการพัฒนาแล้ว จึงนำมาสู่การวิเคราะห์เป้าหมาย ของการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goal) และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในระดับต่าง ๆ ของพื้นที่และของประเทศ โดยเฉพาะเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของแผนย่อยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (พ.ศ. 2561 – 2565) ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580) รวมไปถึงการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ดุลยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้คุ้มค่ามากที่สุด โดยกล่าวในหัวข้อ 5.5.1 และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีดังนี้

- เป้าหมายที่ 1: ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่
- เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- เป้าหมายที่ 6: สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัย สำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม
- เป้าหมายที่ 11: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน

2.2) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป็นการวิเคราะห์หาประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่พิจารณามาจากปัญหาและโอกาสของการพัฒนาที่ได้วิเคราะห์ไว้จากการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับจากกิจกรรมรับฟังความคิดเห็น นำมาวิเคราะห์หาประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในประเด็นต่างๆ ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ได้พิจารณาแล้ว

อย่างไรก็ตาม การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ครบถ้วนและตรงประเด็น จะช่วยให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน ตัวชี้วัด และสามารถพัฒนาทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีการดำเนินการดังนี้

(1) วิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมทั้งการปรึกษาหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประชุมเชิงปฏิบัติการดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งสรุปจากการมีส่วนร่วมทั้งการปรึกษาหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประชุมเชิงปฏิบัติการ (ดู**ตารางที่ 5.5-13**) สรุปดังนี้

(1.1) เศรษฐกิจ

- การพัฒนาการเกษตรแปรรูปแบบครบวงจร
- การส่งเสริมสิทธิประโยชน์การลงทุนในพื้นที่
- การส่งเสริมการท่องเที่ยว/ อัตลักษณ์ท้องถิ่น
- การพัฒนาอุตสาหกรรม
- การจัดการระบบสาธารณูปโภค
- การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวมด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

(1.2) ด้านสังคม

- การพัฒนาฝีมือแรงงานและระบบการศึกษา
- การจัดการแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย
- การพัฒนาระบบสาธารณสุข
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่

(1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม

- การจัดการขยะครบวงจร

(2) ผลการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ รากเหง้าของสาเหตุ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (ดู**ตารางที่ 5.5-14**)

(3) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสอุปสรรค (SWOT) ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ และวิเคราะห์อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS) ได้มาซึ่งกลยุทธ์ (ดู**ตารางที่ 5.5-12)**

2.3) วิเคราะห์และประมวลผลจากการพิจารณาประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้น แรงขับเคลื่อนพัฒนา และผลวิเคราะห์ ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ จะเห็นได้ว่าประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้นมีหลายประเด็นที่เชื่อมโยงกัน บางประเด็นเป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืน บางประเด็นพิจารณาเป็นทางเลือกเบื้องต้นดังต่อไปนี้

- ประเด็นที่เชื่อมโยงกัน: การพัฒนาการเกษตรแปรรูปแบบครบวงจร การส่งเสริมสิทธิประโยชน์การลงทุนในพื้นที่ การพัฒนาอุตสาหกรรม

- ประเด็นเป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืน: ส่งเสริมการท่องเที่ยว/ อัตลักษณ์ท้องถิ่น การจัดการระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาระบบสาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่

- ประเด็นพิจารณาเป็นทางเลือกเบื้องต้น: การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวมด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

2.4) ประเมินผลประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้นของ 2) ด้วยข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังจะกล่าวต่อไป

2.5) ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นยุทธศาสตร์เบื้องต้นด้วยข้อมูลของปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่พิจารณาดังนี้

(1) กรอบการบริหารจัดการ (Governance Framework: GF) หมายถึง บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีศักยภาพในการพัฒนา

(2) นโยบาย แผน/ กฎหมาย (Strategic Reference Framework: SRF) โดยวิเคราะห์ประเด็นที่มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับนโยบาย แผน/ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(3) สิ่งแวดล้อมที่มีนัยสำคัญ (Environmental Significance Issues: ESI) จะอิงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลัก และ

(4) ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue: SI) ของจังหวัดสระแก้วที่เกี่ยวข้อง

จากการประเมินตามลำดับ (1) – (4) ได้มาซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

- การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุน
- การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ
- การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ

2.6) ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องประเด็นยุทธศาสตร์ที่พิจารณา

(1) การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุน

ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีจุดเด่นด้านเกษตรกรรม คือ พืชเศรษฐกิจ (ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน รวมทั้งสมุนไพร เช่น ไพล ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน เป็นต้น) จึงมีวัตถุดิบเพียงพอที่จะป้อนโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชผลทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบ เนื่องจากพื้นที่ถือครองทำการเกษตรในจังหวัดสระแก้ว 3,040,207 ไร่ เป็นร้อยละ 67.59 ของพื้นที่จังหวัดสระแก้ว (4,497,147.5 ไร่) พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว โดยพิจารณาสัดส่วนขนาดพื้นที่เพาะปลูกต่อพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ของปีการผลิต พ.ศ. 2562 แล้ว พบว่า จังหวัดสระแก้วมีพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ 6 อันดับแรก ประกอบด้วย ข้าวนาปี (ร้อยละ 18.16) อ้อยโรงงาน (ร้อยละ 13.79) มันสำปะหลัง (ร้อยละ 12.61) ยางพารา (ร้อยละ 4.21) ปาล์มน้ำมัน (ร้อยละ 1.48) และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 0.81) ตามลำดับ หากพิจารณาอุตสาหกรรมแปรรูปที่สำคัญและมีศักยภาพของจังหวัดสระแก้ว พบว่า

อุตสาหกรรมโรงงานน้ำตาล และอุตสาหกรรมโรงงานมันสำปะหลัง มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง โดยอุตสาหกรรมโรงงานน้ำตาล พบว่า การเข้าออกจากตลาดมีความยากลำบาก เนื่องจากต้องใช้เงินทุนสูงในการก่อสร้างโรงงาน และต้องมีลูกไร่ที่จะป้อนวัตถุดิบอ้อยโรงงานเข้าสู่โรงงาน ทำให้จังหวัดสระแก้วมีโรงงานน้ำตาลเพียง 2 แห่ง แต่เป็นเจ้าของเดียวกัน คือ โรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออก อำเภอวัฒนานครและอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ส่วนอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง สามารถเข้าออกจากตลาดได้ค่อนข้างสะดวก เนื่องจากต้นทุนในการลงทุนโรงงานมันสำปะหลัง มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง ไม่สูงมากนัก โดยเฉพาะลานเทในจังหวัดสระแก้วที่มีจำนวนมาก ซึ่งผู้ประกอบการลานเทเป็นผู้รวบรวมผลผลิตที่สำคัญ ในการป้อนผลผลิตให้โรงงานมันสำปะหลัง มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง ผู้ประกอบการมีจำนวนมากราย โดยแต่ละรายรับซื้อผลผลิตในราคาที่ไม่แตกต่างกันมาก และมีรายงานว่าจังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีการปลูกมันสำปะหลังมากแหล่งหนึ่งของภาคตะวันออก

นอกจากนี้สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง เป็นสาขาที่มีมูลค่าการผลิตสูงสุด รองลงมาคือสาขาการผลิตอุตสาหกรรม และสาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ ดังแสดงด้วยข้อมูล ใน พ.ศ. 2561 มีดังนี้ 1) สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง มีมูลค่าการผลิต 8,068 ล้านบาท 2) สาขาการผลิตอุตสาหกรรม มีมูลค่าการผลิต 4,925 ล้านบาท 3) สาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ มีมูลค่าการผลิต 4,428 ล้านบาท (สศช., 2563) โดยจะเห็นได้ว่าสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง เป็นจุดแข็งส่งเสริมผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งแสดงถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพในสาขาเกษตรกรรมโดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจดังกล่าว อ้อยโรงงาน แป้งมันสำปะหลัง และส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากการผลิตที่มีอยู่ เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปที่มีมูลค่าสูงด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ อีกทั้งข้อคิดเห็นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ต้องการให้ต่อยอดการเกษตรแปรรูป รวมถึงรัฐบาลส่งเสริมการลงทุนเป็น SEZ ชายแดน ผ่านการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน/ การเงินของอุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งจะต้องเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ควรจะพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมชีวภาพที่มีมูลค่าสูงเพื่อสร้างรายได้ให้กับ SEZ และต่อเนื่องไปยังจังหวัดด้วย นอกจากนี้ได้ประมวลสิทธิประโยชน์ในการลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาการแปรรูปเกษตรมูลค่าสูง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้มีการต่อยอดการเกษตร เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภท A4 (เกี่ยวกับพืชสมุนไพร) ตามประเภทที่กำหนดโดย BOI ในนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ดังนี้

- B1/ B2 กิจการอบพืชและไซโล กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์
- A1 กิจการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- A2 กิจการคัดคุณภาพ บรรจุ และเก็บรักษา พืช ผัก ผลไม้ หรือดอกไม้

กรณีใช้เทคโนโลยีขั้นสูง, กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาติ กิจการผลิตเชื้อเพลิงจากผลผลิต กิจการผลิต

เชื้อเพลิงจากผลผลิตทางการเกษตร กิจการผลิตเชื้อเพลิงจากเศษ วัสดุ หรือขยะ หรือของเสียที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร

- A3 กิจการคัดคุณภาพ บรรจุ และเก็บรักษา พืช ผัก ผลไม้ หรือดอกไม้ กรณีใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย กิจการผลิตแป้งแปรรูป
- A4 กิจการผลิตสารสกัดจากวัตถุดิบทาง ธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์จากสารสกัด จากวัตถุดิบทางธรรมชาติ ยกเว้นยา สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน และเครื่องสำอาง) กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้ หรือเศษวัสดุทางการเกษตร เป็นต้น

อนึ่งจังหวัดสระแก้วจัดเป็น 1 ใน 20 จังหวัดรายได้ต่ำที่ได้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติม ในการนี้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วนั้น ได้รับทั้งสิทธิประโยชน์ตามประเภทกิจการ (Activity - Based Incentives) และสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมคุณค่าของโครงการ (Merit - Based Incentives) ผ่านการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มเติมเพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค และเพื่อพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม (BOI., 2015) ดังนั้น จึงเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ “การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปและสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน” โดยส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขั้นสูงจากพืชสมุนไพร อ้อย มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ เป็นต้น

(2) การจัดการขยะ

จังหวัดสระแก้วมีปริมาณขยะชุมชนเพิ่มขึ้นเนื่องจากจำนวนประชากรรวมทั้งประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้น จากการประเมินปริมาณขยะใน 7 ตำบลที่อยู่ในพื้นที่ SEZ ในปี 2558 มีประมาณ 20,900 ตัน/ ปี เพิ่มขึ้นเป็น 21,800 ตัน/ ปี ในปี 2563 และปัจจุบัน ค่าความสามารถในการกำจัดขยะอย่างถูกต้องของจังหวัดสระแก้ว คือ 19 ตัน/ วัน หรือประมาณ 6,935 ตัน/ ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 3.52 กล่าวได้ว่าจังหวัดสระแก้วมีศักยภาพในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องเพียง ร้อยละ 3.52 โดยมีระบบกำจัดถูกต้องเพียง 1 แห่ง จากสถานกำจัดขยะมูลฝอย 14 แห่ง คือศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจร เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีสถานกำจัดขยะมูลฝอย 2 แห่ง ซึ่งเป็น 2 แห่ง ใน 13 แห่ง ที่กำจัดขยะไม่ถูกต้อง แต่มีการปรับปรุงใหม่ 1 แห่งโดยทำเป็นกลุ่มจัดการขยะแบบรวมศูนย์ (Cluster) เจ้าภาพหลัก คือ เทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยมี อปท. เข้าร่วม 35 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบ้านด่าน ตำบลป่าไร่ ตำบลท่าข้าม ซึ่งสถานกำจัดขยะมูลฝอยตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร เป็นการฝังกลบถูกหลักสุขาภิบาล พื้นที่ 295 ไร่ และปัจจุบันอยู่ระหว่างกระบวนการจัดตั้งโรงไฟฟ้า โดยใช้ขยะเชื้อเพลิง (RDF) ส่วนสถานกำจัดขยะมูลฝอยออีก 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองอรัญประเทศตั้งอยู่ที่ กิโลเมตรที่ 5 บ้านคลองลึก ตำบลอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พื้นที่ 10 ไร่ และการกำจัดโดยวิธีการเทกองกลางแจ้ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่น่ากังวล คือ การจัดการขยะสินค้ามือสองที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในตลาดโรงเกลือ ซึ่งมีต้นทางมาจากทั้งกัมพูชา และท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อคิดเห็นจากการประชุมเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งถ้าเป็นขยะชุมชนควรมีการแยกขยะที่ต้นทาง และใช้วิธีการ 3Rs กล่าวคือ Reduce (ลด) Reuse (ใช้ซ้ำ) Recycle

(หมุนเวียนใช้ใหม่) ส่วนขยะสินค้ามือสอง ควรแยกขยะและใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตพลังงาน เป็นต้น ส่วนขยะอุตสาหกรรมเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการและหรือนิคมอุตสาหกรรมจัดการขยะที่เกิดขึ้น ส่วนขยะจากการเกษตร ควรใช้ทำปุ๋ยและผลิตพลังงานชีวภาพ ดังนั้น จึงนำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ “การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ”

(3) แรงงาน ข้อมูลแรงงานคนไทยในจังหวัดสระแก้วในช่วงพ.ศ. 2557-2563

(3.1) ปริมาณแรงงานไม่ขาดแคลน ในช่วง พ.ศ. 2557 - 2563 ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 452,261 - 506,748 คน เมื่อเปรียบเทียบเป็นสัดส่วนกับผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไปพบว่า ผู้อยู่ในกำลังแรงงานรวมมีร้อยละ 63.10 - 68.62 และกำลังแรงงานปัจจุบันร้อยละ 62.70 - 67.47 จะเห็นได้ว่า กำลังแรงงานปัจจุบันมีค่าเกือบเท่ากับผู้อยู่ในกำลังแรงงานรวม และผู้มีงานทำร้อยละ 61.2 - 67.20 เทียบเป็นร้อยละ 97.61 – 97.80 ของกำลังแรงงานปัจจุบัน **(ตารางที่ 5.5-16)** แสดงถึงกำลังแรงงานปัจจุบันเป็นผู้มีงานทำเกือบทั้งหมด ดังนั้นโดยสรุปปริมาณแรงงานในภาพรวมไม่ขาดแคลน

ตารางที่ 5.5-16 สภาพการทำงานของแรงงานจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563

สถานภาพ	พ.ศ.						
	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563
ผู้มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป (รวม)	**452,261**	**461,116**	**470,005**	**481,907**	**490,266**	**498,545**	**506,748**
ร้อยละ	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
- ผู้อยู่ในกำลังแรงงานรวม	68.39	68.62	66.90	64.50	63.10	66.50	67.40
- กำลังแรงงานปัจจุบัน	67.47	66.5	64.20	64.10	62.70	65.90	67.20
- ผู้มีงานทำ	66.68	65.73	63.10	62.40	61.20	64.80	65.72
- ผู้ว่างงาน	0.79	0.77	1.10	1.70	1.50	1.10	1.50
- ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	31.61	31.38	33.10	35.50	36.90	33.50	32.60
- ทำงานบ้าน	9.10	10.59	11.30	12.40	14.90	12.00	10.70
- เรียนหนังสือ	6.92	6.13	5.80	5.70	5.70	5.10	5.60
- อื่น ๆ	15.59	14.67	15.90	17.40	16.30	16.40	16.30

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว, พ.ศ. 2557 – 2563

(3.2) แรงงานนอกและในภาคการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลในช่วง พ.ศ. 2557 - 2563 **(ตารางที่ 5.5-17)** ดังนี้

ผู้มีงานทำ แบ่งเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 54.88 - 60.90 ของผู้มีงานทำ) ซึ่งมีมากกว่าภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 39.10 - 45.12-ของผู้มีงานทำ) โดยแรงงานนอกภาคเกษตรกระจายทำงานประเภทต่าง ๆ โดย 3 ลำดับแรกคือ การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใชสวนบุคคล (ร้อยละ 14.63 - 18.50 ของผู้มีงานทำ) การผลิต (ร้อยละ 10.1 - 13.07 ของผู้มีงานทำ) และก่อสร้าง (ร้อยละ 5.13 - 8.50 ของผู้มีงานทำ) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการประกอบ

อาชีพ ซึ่งมากที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป กำลังศึกษา ทำนา ค้าขาย และไม่มีอาชีพ และเมื่อประเมินเกี่ยวกับการศึกษาของผู้มีงานทำ ร้อยละ 69.4 การศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยระดับชั้นที่ต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 27.5 ระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 23.5 และมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18.4 (รายงานสถาณการณ์แรงงาน พ.ศ. 2562) ซึ่งจากข้อมูลการประกอบอาชีพและการศึกษาแสดงถึงการขาดทักษะของแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมของคนไทยในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 5.5-17 แรงงานนอกและในภาคการเกษตรจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557 - 2563

ประเภทแรงงาน	พ.ศ.						
	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563
ผู้มีงานทำ (คน)	301,575	303,112	296,648	300,686	300,064	322,858	333,017
ร้อยละ	100	100	100	100	100	100	100
นอกภาคการเกษตร: ประเภท	54.88	56.65	64.89	61.22	57.20	60.90	60.90
- การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล	14.63	15.59	19.59	18.65	17.70	19.20	18.60
- การผลิต	10.21	11.57	13.07	12.31	10.5	11.90	10.10
- การก่อสร้าง	5.13	6.81	8.50	6.57	3.5	4.5	6.0
ภาคการเกษตร: เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	45.12	43.35	35.11	38.78	42.80	39.10	39.10
- ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และการประมง	37.08	37.59	29.60	32.66	38.70	33.00	33.7

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว, พ.ศ. 2557 – 2563

สำหรับแรงงานในภาคการเกษตรมีร้อยละ 39.10 - 45.12 ของผู้มีงานทำ ขณะที่พื้นที่เกษตรมีประมาณร้อยละ 67.59 ของพื้นที่และพืชเศรษฐกิจหลักได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ซึ่งสามารถเป็นวัตถุดิบสำหรับเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง เช่น อ้อย มันสำปะหลังที่สามารถนำมาใช้ผลิตพลังงาน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าภาคการเกษตรยังขาดแคลนแรงงานคนไทยในจังหวัดสระแก้วด้านปริมาณ แต่มีการใช้แรงงานต่างด้าวจากประเทศกัมพูชาทำงานในภาคการเกษตร ซึ่งต้องกวดขันเรื่องแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาแบบผิดกฎหมาย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาภาคการเกษตรที่ต้องการองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อเข้าสู่เกษตรยุคใหม่ เพื่อผลิตวัตถุดิบที่มีปริมาณและคุณภาพเพื่อป้อนอุตสาหกรรมเป้าหมายและหรืออุตสาหกรรมเกษตรแปรณุปมูลค่าสูง จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เสนอในประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงและที่เป็นอุตสาหกรรมที่จะพัฒนาขึ้นในนิคมอุตสาหกรรมและนอกนิคมอุตสาหกรรมรวมทั้งเกษตรยุคใหม่

ดังนั้นจึงได้นำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ **“การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับ SEZ”**

(4) สิทธิประโยชน์ในพื้นที่ SEZ ไม่ได้ยกเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ เนื่องจากมีข้อกำหนดในการส่งเสริมการลงทุนที่ชัดเจนสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายชัดเจน และนำเสนอในมาตรการเพื่อความยั่งยืนในการให้สิทธิประโยชน์สำหรับอุตสาหกรรมการเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุนนอกเหนือจากอุตสาหกรรมเป้าหมาย และพิจารณาไปเป็นตัวชี้วัด ในมิติเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ภาคการเกษตรและวิสาหกิจชุมชนด้วย

(5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากการท่องเที่ยวจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนา SEZ แต่จังหวัดสระแก้วมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สด๊กก๊อกธม เป็นต้น นอกจากนี้แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้วได้ครอบคลุมแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรายได้ให้กับจังหวัดด้วย จึงควรเชื่อมโยงกับการพัฒนา SEZ ด้วย ปัญหาเรื่องการท่องเที่ยวคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว มีแต่ตลาดโรงเกลือที่เป็นที่รู้จัก ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด และเชื่อมโยงไปยังจังหวัดอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าจังหวัดสระแก้วเป็นเส้นทางผ่านขึ้นไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และควรสนับสนุนสินค้าขึ้นชื่อและสินค้าการเกษตรภายในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก เช่น สระแก้วเป็นพื้นที่ปลูกไพลได้ดีที่สุดในประเทศ จึงไม่ได้นำเสนอเป็นประเด็นยุทธศาสตร์แต่จะนำเสนอเป็นมาตรการส่งเสริมเพื่อความยั่งยืน

(6) การจัดการระบบสาธารณูปโภค

จังหวัดสระแก้วมีระบบสาธารณูปโภคที่ครอบคลุมด้านพลังงาน/ ไฟฟ้า และน้ำประปาที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วดังนี้

ข้อมูลพลังงานจังหวัดสระแก้ว ณ สิ้นสุด พ.ศ. 2562 พบว่า ในจังหวัดสระแก้วมีจำนวนครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ 132 ครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 0.06 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด (กระทรวงพลังงาน, 2561)กล่าวได้ว่ามีไฟฟ้าเพียงพอสำหรับครัวเรือน ทั้งนี้โรงไฟฟ้าภายในจังหวัดสระแก้วมีจำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง โดยแยกเป็นโรงไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 2 แห่ง (พลังน้ำ และพลังงานแสงอาทิตย์) โรงไฟฟ้าก๊าซชีวภาพ จำนวน 2 แห่ง โรงไฟฟ้าถ่านหิน จำนวน 1 แห่ง และโรงไฟฟ้าชีวมวล จำนวน 3 แห่ง กำลังการผลิตรวม 70.14 เมกะวัตต์ โดยในปี 2562 มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด 173,885 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 2.27 และมีพลังงานไฟฟ้าที่จำหน่ายและใช้ 833,870,330 กิโลวัตต์ - ชั่วโมง เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 10.43 นอกจากนี้ข้อมูลของพ.ศ. 2563 แสดงถึงการมีโรงไฟฟ้าพลังงานทางเลือกในจังหวัดสระแก้วที่จ่ายไฟเข้าระบบแล้ว จำนวน 61 โรง กระจายตัวอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสระแก้ว โดยมีกำลังการผลิตติดตั้งรวมและกำลังการผลิตที่ขายรวม เท่ากับ 382.59 และ 318.81 เมกะวัตต์ ตามลำดับ ซึ่งจากข้อมูลพลังงานไฟฟ้าดังกล่าว พบว่าโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์มีจำนวนมากที่สุด แต่ขายตามกำลังการผลิต เช่นเดียวกับ โรงไฟฟ้าพลังงานขยะ โรงไฟฟ้าพลังงานก๊าซชีวภาพ ส่วนพลังงานทางเลือก

ที่ยังขายเป็นบางส่วน คือ โรงไฟฟ้าชีวมวล โดยยังมีเหลือขายไฟฟ้าตามธุรกิจที่ดำเนินการกันอยู่ปกติ โดยสรุปจังหวัดสระแก้วซึ่งรวมถึง SEZ สระแก้ว มีทั้งพลังงานแบบปกติที่ใช้กันอยู่ และพลังงานทางเลือกสำหรับการพัฒนาใด ๆ ทั้งอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ด้วย

สำหรับน้ำประปา จังหวัดสระแก้วอยู่ในเขตความรับผิดชอบการจ่ายน้ำของการประปาส่วนภูมิภาค 3 สาขา ได้แก่ กปภ. สาขาสระแก้ว สาขาวัฒนานคร และสาขาอรัญประเทศ ทั้งนี้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วอยู่ในเขตบริการ กปภ. สาขาวัฒนานคร และสาขาอรัญประเทศ ใน พ.ศ. 2562 การประปาส่วนภูมิภาค 3 สาขา มีกำลังการผลิต 16,249,481 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำผลิตจริง 11,550,663 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำเพื่อจำหน่าย 8,715,867 ลูกบาศก์เมตร และมีจำนวนผู้ใช้ทั้งหมด 30,594 ราย โดย กปภ. สาขาวัฒนานครมีกำลังการผลิต 2,980,126 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำผลิตจริง 2,924,090 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำเพื่อจำหน่าย 1,061,254 ลูกบาศก์เมตร และมีจำนวนผู้ใช้ทั้งหมด 3,620 ราย และสาขาอรัญประเทศมีกำลังการผลิต 4,380,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำผลิตจริง 4,380,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำเพื่อจำหน่าย 4,100,00 ลูกบาศก์เมตร และมีจำนวนผู้ใช้ทั้งหมด 14,000 ราย (สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว, 2564)

การใช้น้ำประปาในชุมชนของเทศบาลเมืองหรือตำบลส่วนใหญ่ได้รับบริการจากการประปาภูมิภาคครอบคลุมทุกครัวเรือน ดังเช่นการประปาเมืองชายแดนอรัญประเทศมีการประปาส่วนภูมิภาค อำเภออรัญประเทศที่ให้บริการครอบคลุมทุกหลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี เนื่องจากมี แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาจำนวน 1 แห่ง และแหล่งน้ำดิบสำรองที่ใช้ผลิตน้ำประปาอีกจำนวน 1 แห่ง ปัจจุบันประชาชนมีประปาใช้จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาจำนวน 10,299 หลังคาเรือน โดยมีอัตราการใช้น้ำประปาโดยเฉลี่ย 142,000 ลูกบาศก์เมตร

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลความต้องการและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นพบว่า ยังมีปัญหาในบางพื้นที่ (แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว 5 ปี พ.ศ. 2561 – 2564) ดังเช่น

- อำเภอเมืองสระแก้ว ระบบน้ำประปายังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่และไม่ได้มาตรฐาน
- อำเภอวัฒนานคร แหล่งน้ำที่ใช้ผลิตระบบประปามีน้อยรวมทั้งระบบประปาขาดการดูแลบำรุงรักษา
- อำเภออรัญประเทศ แหล่งน้ำที่ใช้ผลิตระบบประปามีสภาพตื้นเขิน

ซึ่งทั้งนี้ได้มีการแก้ไขปัญหาด้านการใช้น้ำ โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 6 (สทภ.6) ร่วมกับการประปาส่วนภูมิภาคสาขาอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนให้ประชาชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว อำเภออรัญประเทศ มีน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอตลอดทั้งปี โดยสูบน้ำจากคลองบ้านด่าน เข้าเก็บกักในสระเก็บน้ำขนาดความจุเก็บกัก 2.3 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งปัจจุบันเก็บน้ำแล้ว 1.9 ล้านลูกบาศก์เมตร และการประปาส่วนภูมิภาคมีแผนพัฒนาระบบประปาโดยได้มีโครงการรองรับการประกาศพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 2 โครงการ 1) สร้างหน่วย

ประปาเคลื่อนที่ (Mobile Plant) ขนาด 200 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง งบประมาณ 66.2 ล้านบาท 2) สร้างสถานีผลิตน้ำที่อ่างเก็บน้ำพระปรง เพื่อส่งไปที่อำเภออรัญประเทศ และอำเภอวัฒนานคร งบประมาณ 871 ล้านบาท ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปริมาณนำใช้เพียงพอในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว (แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570)

ระบบสาธารณูปโภคด้านพลังงาน/ ไฟฟ้า และระบบประปาจึงไม่ได้นำมาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ เพราะเป็นมาตรการ/ กิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อรองรับการพัฒนาจังหวัดรวมทั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วด้วย

(7) การพัฒนาระบบสาธารณสุข พิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้

(7.1) สถานพยาบาล

(7.1.1) จำนวนสถานบริการสาธารณสุข และความสามารถในการรองรับผู้ป่วย

ข้อมูล ณ พ.ศ. 2562 จังหวัดสระแก้วมีโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 9 แห่ง เป็นโรงพยาบาลขนาดทั่วไปประจำจังหวัด 1 แห่ง โรงพยาบาลขนาดทั่วไปขนาดเล็ก 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 7 แห่ง โรงพยาบาลจิตเวชสระแก้วราชนครินทร์ 1 แห่ง โรงพยาบาลค่ายสุรสิงหนาท 1 แห่ง ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 6.0 จำนวน 1 แห่ง หน่วยควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 5 ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 2 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล 107 แห่ง สถานีอนามัยที่ถ่ายโอนไปองค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง และโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย 2 แห่ง ซึ่งมีจำนวนเตียง สำหรับรองรับผู้ป่วยค้างคืน รวมทั้งสิ้น 858 เตียง โดยโรงพยาบาลที่มีจำนวนเตียงมากที่สุดคือ โรงพยาบาลประจำจังหวัด จำนวน 400 เตียง รองลงมาคือ โรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก อำเภออรัญประเทศ จำนวน 156 เตียง โรงพยาบาลชุมชน อำเภอวังน้ำเย็น และอำเภอวัฒนานคร จำนวน 88 เตียง และ 77 เตียงตามลำดับ (สาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2562) ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-15**

เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่ศึกษา พบว่า มีโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลอรัญประเทศ (รพช. M1) และโรงพยาบาลค่ายสุรสิงหนาท (รพ.สังกัดกระทรวง กลาโหม) มีความสามารถในการรองรับผู้ป่วยสำหรับค้างคืน 156 เตียง นอกจากนี้ยังพบว่ามีโรงพยาบาลที่ไม่ได้อยู่ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขอีก 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ อินเตอร์เนชั่นแนล อรัญประเทศ มีความสามารถในการรองรับผู้ป่วยสำหรับค้างคืน 115 เตียง (สาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2562)

(7.1.2) จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ต่อคนไข้

จังหวัดสระแก้วมีบุคลากรด้านสาธารณสุข ซึ่งกระจายตามโรงพยาบาลในอำเภอต่าง ๆ ส่วนสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) จะมีเฉพาะพยาบาลวิชาชีพอยู่ทุกอำเภอ

เช่นกัน โดยบุคคลากรสายงานแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และ พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งแสดงโดยจำนวนที่ควรจะมี (คือกรอบอัตรากำลังใหม่ตามหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0201.032/ ว1707 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2560 หรือ กรอบอัตราขั้นสูง) จำนวนที่มีจริง และจำนวนที่ขาดแสดงใน**ตารางที่ 5.5-18**

ตารางที่ 5.5-18 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563

อำเภอ	แพทย์			ทันตแพทย์			เภสัชกร			พยาบาล		
	ควร มี	มีจริง	- / +	ควรมี	มีจริง	- / +	ควรมี	มีจริง	- / +	ควรมี	มีจริง	- / +
รพร.สระแก้ว	93	68	-25	16	15	-1	33	28	-5	513	405	-108
สสอ.เมือง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	19	-36
รวม	**93**	**68**	**-25**	**16**	**15**	**-1**	**33**	**28**	**-5**	**568**	**424**	**-144**
รพ.อรัญฯ	46	37	-9	9	7	-2	20	14	-6	182	146	-36
สสอ.อรัญฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	21	-22
รวม	**46**	**37**	**-9**	**9**	**7**	**-2**	**20**	**14**	**-6**	**225**	**163**	**-58**
รพ.คลอง หาด	9	5	-4	5	3	-2	5	4	-1	40	32	-8
สสอ.คลอง หาด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	8	-14
รวม	**9**	**5**	**-4**	**5**	**3**	**-2**	**5**	**4**	**-1**	**62**	**40**	**-22**
รพ.ตาพระ ยา	11	4	-7	6	4	-2	5	4	-1	50	39	-11
สสอ.ตาพระ ยา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	12	-25
รวม	**11**	**4**	**-7**	**6**	**4**	**-2**	**5**	**4**	**-1**	**87**	**51**	**-36**
รพ.วังน้ำเย็น	18	6	-12	9	5	-4	11	7	-4	90	67	-23
สสอ.วังน้ำ เย็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	6	-11
รวม	**18**	**6**	**-12**	**9**	**5**	**-4**	**11**	**7**	**-4**	**107**	**73**	**-34**
รพ.วัฒนานคร	19	6	--13	11	7	-4	8	6	-2	76	62	-14
สสอ.วัฒนาฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49	20	-29
รวม	**19**	**6**	**-13**	**11**	**7**	**-4**	**8**	**6**	**-2**	**125**	**82**	**-43**
รพ.เขา ฉกรรจ์	13	6	-7	4	4	0	7	5	-2	59	41	-18
สสอ.เขา ฉกรรจ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	9	-10
รวม	**13**	**6**	**-7**	**4**	**4**	**0**	**7**	**5**	**-2**	**78**	**50**	**-28**
รพ.โคกสูง	4	5	1	4	3	-1	2	2	0	30	24	-6
สสอ.โคกสูง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	7	-15
รวม	**4**	**5**	**1**	**4**	**3**	**-1**	**2**	**2**	**0**	**52**	**31**	**-21**
รพ.วัง สมบูรณ์	3	4	-1	3	3	0	3	3	0	30	27	-3
สสอ.วัง สมบูรณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	6	-13
รวม	**3**	**4**	**-1**	**3**	**3**	**0**	**3**	**3**	**0**	**49**	**33**	**-16**
รวมจังหวัด	**216**	**141**	**-75**	**67**	**51**	**-16**	**94**	**75**	**-19**	**1,353**	**951**	**-402**

หมายเหตุ: จำนวนควรมี คือ กรอบอัตรากำลังใหม่ตามหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0201.032/ ว 1707 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2560

ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว 2566-2570 อ้างถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2563

จากข้อมูลใน**ตารางที่ 5.5-18** ประเมินได้ว่าบุคคลากรด้านสาธารณสุขได้แก่บุคคลากรสายงานแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และ พยาบาลวิชาชีพ ในจังหวัดสระแก้วขาดแคลนทุกสายงานโดยเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนที่ควรมี (กรอบอัตรากำลังขั้นสูง) ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-19** พบว่าสายงานแพทย์ขาดแคลนมากที่สุดกล่าวคือร้อยละ 34.7 รองลงมาคือพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 29.7 ส่วนทันตแพทย์และเภสัชกรใกล้เคียงกันคือร้อยละ 23.9 และร้อยละ 20.2 ตามลำดับ ส่วน รพ. และ สสอ. ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วคือ รพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศ และ รพ.วัฒนานคร/ สสอ.วัฒนานคร ดังแสดงใน**ตารางที่ 5.5-20** แสดงถึงการขาดแคลนบุคคลกรทางการแพทย์ของ รพ.วัฒนานคร/ สสอ.วัฒนานคร มากกว่ารพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศ โดยเฉพาะสายแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ ของรพ.วัฒนานคร/สสอ.วัฒนานครขาดแคลนร้อยละ 68.4 และร้อยละ 34.4 เปรียบเทียบกับ รพ.อรัญประเทศ/ สสอ.อรัญประเทศขาดแคลนร้อยละ 19.6 และ ร้อยละ 27.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.5-19 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 ในภาพรวมจังหวัดสระแก้ว

สายงาน	บุคคลากรที่ควรมี	บุคคลากรที่ปฏิบัติงานจริง		บุคคลากรที่ขาด	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แพทย์	**216**	**141**	65.3	75	34.7
ทันตแพทย์	67	51	76.1	16	23.9
เภสัชกร	94	75	79.8	19	20.2
พยาบาลวิชาชีพ	1,353	951	70.3	402	29.7

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2563

ตารางที่ 5.5-20 จำนวนบุคลากรสาขาขาดแคลน จำแนกรายหน่วยบริการสุขภาพ พ.ศ. 2563 ในพื้นที่ศึกษา

สายงาน	บุคคลากรที่ควรมี	บุคคลากรที่ปฏิบัติงานจริง		บุคคลากรที่ขาด	
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รพ.อรัญประเทศ/สสอ.อรัญประเทศ					
แพทย์	46	37	80.4	9	19.6
ทันตแพทย์	9	7	77.8	2	22.2
เภสัชกร	20	14	70.0	6	30.0
พยาบาลวิชาชีพ	225	163	72.4	62	27.6
รพ.วัฒนานคร/สสอ.วัฒนานคร					
แพทย์	19	6	31.6	13	68.4
ทันตแพทย์	11	7	63.6	4	36.4
เภสัชกร	8	6	75.0	2	25.0
พยาบาลวิชาชีพ	125	82	65.6	43	34.4

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว, 2563

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีภูมิลำเนานอกเขตจังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะตำแหน่งนายแพทย์เมื่อชดใช้ทุนครบกำหนดก็จะลาออกและไปเรียนต่อเฉพาะทางโดยรับทุนต้น สังกัดในจังหวัดอื่น ๆ ทำให้เกิดความขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะสายงานแพทย์ จึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนบุคลากร โดยจัดสรรแพทย์หมุนเวียนช่วยเหลือกันระหว่างโรงพยาบาลในจังหวัด และวางแผนขอรับบุคคลากรสายแพทย์และพยาบาลเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามในอนาคตจะมีทั้งแรงงานคืนถิ่น แรงงานจากพื้นที่อื่น แรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น ผลกระทบจะเพิ่มขึ้นทั้งปัญหาการขาดแคลนแพทย์โดยเฉพาะแพทย์เฉพาะทาง และการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ อีกทั้งกำลังคนสาขาที่ต้องการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจสระแก้ว ประกอบด้วย อายุรศาสตร์ ตจวิทยา และเวชศาสตร์ฉุกเฉิน เนื่องจากไม่มีแพทย์ในสาขานี้เลย (รายงานทรัพยากรสาธารณสุขประจำปี 2562, 2563)

ดังนั้นด้านพัฒนาระบบสาธารณสุขพิจารณาเป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืน ไม่ได้พิจารณาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์

(8) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการจัดการแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย พิจารณาในด้านการเป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืนทั้งนี้เมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจสระแก้ว และนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว

(9) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ จากข้อคิดเห็นที่เสนอในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจสระแก้ว/ นิคมอุตสาหกรรมสระแก้วและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จึงเสนอเป็นมาตรการเพื่อความยั่งยืน

5.5.6 การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด

1) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน เป็นการกำหนดกรอบเป้าหมายของการพัฒนาในระยะยาวให้ชัดเจนและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพิจารณาจากประเด็นยุทธศาสตร์ นโยบาย แผน และแผนงานในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ได้มีการทบทวนไว้แล้ว ให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น สามารถตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ที่ปรึกษาได้นำเอาเป้าประสงค์ (Target) ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายระดับประเทศและระดับนานาชาติมาพิจารณาประกอบในการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนา การวิเคราะห์ในช่วงนี้จะเป็นการวิเคราะห์จากเอกสารและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement)

2) การกำหนดตัวชี้วัด

การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator) เพื่อใช้บ่งชี้ถึงสภาพ สภาวะ และการเปลี่ยนแปลง ของประเด็นยุทธศาสตร์ ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดตัวชี้วัดถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากจะถูกนำไปใช้ในหลายขั้นตอนถัดไป โดยเฉพาะการประเมินข้อมูลฐาน โดยพิจารณาตามลักษณะ ดังต่อไปนี้

- มีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน
- มีตัวชี้วัดครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความพร้อมของข้อมูล
- สามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง และระยะยาว

ผลที่ได้รับจากกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด จะถูกนำไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ในด้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยนำไปผนวกในการจัดทำแผนในขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนการพัฒนา ที่เป็นการพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ รวมไปถึงการกำหนดพันธกิจหรือค่านิยมของแผน ผลจากกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะช่วยส่งเสริมให้การกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนนั้นมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ และมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ในการดำเนินการขั้นตอนนี้เป็นการทำงานวิชาการโดยใช้วิธีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก (Expert Judgement) และการวิเคราะห์สาระจากเอกสาร (Content Analysis) และผลที่ได้ดังนี้

2.1) ประเด็นยุทธศาสตร์ 1 การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปและสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน

(1) วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

- ส่งเสริมอุตสาหกรรมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตผลทางการเกษตรของจังหวัดสระแก้ว โดยตระหนักถึงความยั่งยืนของการพัฒนา
- พัฒนากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านเกษตรกรรมของประเทศไทยใช้ประโยชน์จากการลงทุนในพื้นที่เป้าหมายในประเทศ ทั้งในด้านแรงงาน ตลาด และสิทธิประโยชน์ด้านการผลิตและการค้าลงทุน ส่งเสริมและสร้างบรรยากาศในการค้า การลงทุน และชักจูงให้ผู้ประกอบการ นักลงทุน มาดำเนินกิจการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว อย่างไรก็ตาม จะต้องเป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ
- ใช้ทรัพยากรแรงงานของคนในพื้นที่สูงสุด ด้วยการส่งเสริมการศึกษาให้สูงขึ้น ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดในพื้นที่ และทักษะที่สอดรับกับอุตสาหกรรมใหม่

(2) ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัดคือเงินลงทุนแบบสะสมสำหรับอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่เข้าข่าย BOI ระดับ B2 B1 A1 A2 A3 และ A4 และหรืออุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปที่พัฒนาขึ้นใหม่ โดยกำหนดเป้าหมาย คือ การลงทุน เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากรายงานความก้าวหน้าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของ สศช. (มิถุนายน พ.ศ. 2563 ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2564) พบว่าในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 พบว่าเงินลงทุนจากนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐสำหรับอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่เข้าข่าย BOI ระดับ B2 B1 A1 A2 A3 และ A4 โดยรวม 1,869.18 ล้านบาท/ ปี ในขณะที่ ช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 มีงบประมาณการลงทุนสะสมเพิ่มขึ้นเป็น 1,900.55 ล้านบาท/ ปี มีอัตราการลงทุนเพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 1.7 จากช่วง พ.ศ. 2563 – 2564 ในการนี้ จึงเสนอเงินลงทุนสะสมในอุตสาหกรรมด้านการเกษตรที่เข้าข่าย BOI และอุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปที่พัฒนาขึ้นใหม่ โดย เพิ่มขึ้นอัตราอย่างน้อยร้อยละ 1.7 ต่อปี เทียบจากปีก่อนหน้า เป็นค่าเป้าหมาย เริ่มต้น พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป ทั้งนี้ การกำหนดอัตราอย่างน้อยร้อยละ 1.7 ต่อปี เพื่อให้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วแสดงถึงการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง และมั่นคง

2.2) ประเด็นยุทธศาสตร์ 2 การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ

(1) วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

- ส่งเสริมระบบเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของชุมชนให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการจัดการขยะตั้งแต่ต้นถึงปลายทาง ด้วยเป้าหมาย 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) ของขยะชุมชน และตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของขยะจากอุตสาหกรรม โดยเพิ่มสัดส่วนการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงลดปริมาณขยะที่เข้าระบบการจัดการขั้นสุดท้าย (ปลายทาง)
- เพิ่มศักยภาพพื้นที่ในการรองรับขยะ และถูกจัดการอย่างถูกต้อง ด้วยการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล หรือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอื่นที่ประชาชนในพื้นที่ให้การยอมรับ เพื่อเพิ่มร้อยละปริมาณขยะที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องให้มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(2) ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย

ปริมาณขยะที่นำมากำจัดอย่างถูกต้องในจังหวัดสระแก้ว โดยอ้างอิงข้อมูลสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว พบว่าในปัจจุบัน ค่าความสามารถในการกำจัดขยะอย่างถูกต้อง คือ 19 ตัน/ วัน หรือประมาณ 6,935 ตัน/ ปี หรือคิดเป็นปริมาณขยะที่ถูกนำมากำจัดอย่างถูกต้อง ร้อยละ 3.52 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในจังหวัดสระแก้ว และถ้ากำหนดเป้าหมายโดยอ้างอิงยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี คือการจัดการขยะอย่างถูกต้อง ร้อยละ 100 ภายใน พ.ศ. 2569 เพราะฉะนั้นใน พ.ศ. 2568 ควรกำจัดขยะได้ในอัตราส่วนร้อยละ 95 อย่างไรก็ตาม ซึ่งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วไม่สามารถทำได้ เพราะตามข้อมูลที่ประเมินว่าปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) มีเพียงร้อย 3.52 ของขยะ

ทั้งหมดที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง ในกรณีที่ไม่สามารถสร้างโรงงาน RDF ในพื้นที่ได้ ดังนั้นจึงกำหนดค่าเป้าหมายดังนี้

- กรณีที่ 1 สามารถสร้างโรงงาน RDF ของกลุ่มวัฒนานคร ที่มีการจัดการขยะแบบรวมศูนย์ และมีการแยกขยะจากต้นทางด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ขยะทั้งหมดสามารถกำจัดได้อย่างน้อย ร้อยละ 80 ของขยะที่เกิดขึ้น ภายในปี 2569

- กรณีที่ 2 ไม่สามารถสร้างโรงงาน RDF ได้ มีแต่การแยกขยะต้นทางด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ขยะทั้งหมดสามารถกำจัดได้ อย่างน้อย ร้อยละ 40 ของขยะที่เกิดขึ้น ภายในปี 2569

- ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย

2.3) ประเด็นยุทธศาสตร์ 3 การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ

(1) วัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน

- เสริมสร้างศักยภาพของแรงงานทุกระดับในท้องถิ่นเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น ใน SEZ ทั้งอุตสาหกรรมเป้าหมายและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

(2) ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย

จากที่กล่าวข้างต้นในพื้นที่ไม่มีปัญหาแรงงานคนไทยเชิงปริมาณแต่มีปัญหาเชิงคุณภาพคือทักษะแรงงานเนื่องจากการศึกษาของประชากรในวัยแรงงานบยังอยู่ในระดับปฐม หรือไม่ได้รับการศึกษา จึงพิจารณาประชากรที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาของ 7 ตำบลของพื้นที่ SEZ โดยเฉลี่ย ร้อยละ 20.9 ของประชากรทั้งหมดของ 7 ตำบลของพื้นที่ SEZ (57,951 คน) เท่ากับ 12,112 คน ที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะเพื่อทำงานใน SEZ สระแก้ว ทั้งนี้ถ้าคิดอย่างน้อยร้อยละ 10 เข้ารับการฝึกอบรมได้ (ประมาณ 1,200 คน) เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เข้ารับการฝึกอบรมโครงการเพิ่มทักษะกำลังแรงงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ปีงบประมาณ 2563 เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับทักษะแรงงานและรองรับความต้องการลงทุนของผู้ประกอบกิจการ และ ผู้ประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่โดยมีการจ้างงานตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย และจากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล, 2564 แต่ละจังหวัดที่มีการพัฒนา SEZ 10 แห่ง มีผู้ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 11,908 คน ขึ้นโดยประมาณเฉลี่ย 1,190 คน/ แห่ง

เมื่อพิจารณาผู้ที่กำลังศึกษาที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาทักษะประมาณ 1,200 คนต่อปี ซึ่งเปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีผู้ผ่านการฝึกอบรม โดยเฉลี่ย 1,000 คนต่อพื้นที่ ดังกล่าวข้างต้น จึงเสนอจำนวนแรงงานที่มีทักษะเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1,200 คน/ ปี ทั้งแรงงานนอกภาคเกษตรและในภาคเกษตรโดยเข้าการฝึกอบรมฝีมือแรงงานตามหลักสูตรที่จัดไว้ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือหลักสูตร ที่พิจารณาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนด รวมทั้งเกษตรยุคใหม่ เช่น

- การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรด้วยเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่า
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- การพัฒนาศักยภาพแรงงานเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล
- การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรด้วยการแปรรูป
- เทคโนโลยีการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

5.5.7 การประเมินข้อมูลฐาน (Baseline Assessment)

เมื่อสามารถกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นยุทธศาสตร์ได้แล้ว จะดำเนินการประเมินข้อมูลฐาน (Baseline Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินสถานภาพและแนวโน้มการพัฒนาของประเด็นยุทธศาสตร์และตัวชี้วัด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เริ่มกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยคำนึงถึงความเพียงพอของฐานข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้ด้วย ซึ่งหากไม่สามารถสืบค้นหรือรวบรวมข้อมูลได้ จะระบุประเด็นที่ยังขาดข้อมูลหรือข้อมูลมีปัญหาและข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ พร้อมทั้งหาแนวทางจัดหาข้อมูลเพิ่มเติม ทั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์สาระจากเอกสาร (Content Analysis) และประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก (Expert Judgement) ตลอดจนสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงเช่น สำนักการส่งเสริมการลงทุนนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งข้อมูลฐานที่ใช้เชิงพื้นที่และเชิงเวลาได้แสดงใน**ตารางที่ 5.5-11** ทั้งนี้ข้อมูลฐานได้กล่าวในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ทบทวนแผนและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวข้อง การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น เป็นต้น

5.5.8 การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น

ในขั้นตอนการกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น จะระบุความเป็นไปได้ในแนวทางการพัฒนาเบื้องต้นของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการมีส่วนร่วม และสามารถนำไปใช้ประกอบการพัฒนาทางเลือกต่อไปได้เนื่องจากในช่วงเวลาการศึกษามีสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ระบาดภายในประเทศแบบต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม.ในขั้นนี้จึงได้ใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) ได้แบ่งการประชุมออกเป็น 7 กลุ่ม โดยแยกตามประเด็นยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะของโครงการ เพื่อร่วมกันให้ความเห็นในแต่ละด้านได้อย่างชัดเจนตรงประเด็น ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1: เกษตรแปรรูป (หน่วยงานราชการ)

กลุ่มที่ 2: เกษตรแปรรูป (ภาคประชาชน)

กลุ่มที่ 3: การจัดการขยะและกฎหมายผังเมือง

กลุ่มที่ 4: การพัฒนาการท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 5: การพัฒนาทักษะแรงงาน

กลุ่มที่ 6: สิทธิประโยชน์การลงทุน

กลุ่มที่ 7: ตัวแทนกลุ่มที่ 1 - 6 (สรุปผลภาพรวมหลังจากรับฟังความคิดเห็น)

ทั้งนี้เนื้อหาการประชุม คือ ผลการดำเนินงานของโครงการในช่วงที่ผ่านมา สรุปผลประเด็นการกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด ผลการประเมินข้อมูลฐานทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น และผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยแบบการประชุมออนไลน์ดัง**ตารางที่ 5.5-21** และ**รูปที่ 5.5-11**

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
1) เกษตรแปรรูป (หน่วยงานราชการ)		
- การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ผสมผสานกับพืชเศรษฐกิจเดิม อาทิ กัญชง กัญชา - การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสินค้าแปรรูปจากภาคการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด อาทิ ไพล ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร - นิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ควรให้ประโยชน์และสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	- การสร้างแรงจูงใจสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนทางด้านการเกษตรแปรรูป เช่น ลดภาษี ลดค่าใช้จ่ายต้นทุนให้แก่นักลงทุน - การแปรรูป พืชผลทางการเกษตรในพื้นที่ อาทิ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ในพื้นที่ SEZ - การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ของเกี่ยวกับ SEZ ต่อภาคการเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย - การสร้างแรงจูงใจโดยการรับซื้อและประกันราคาผลผลิตจากภาคการเกษตรกรในพื้นที่ - การจัดการขยะที่ถูกสุขลักษณะ ควบคู่กับการนำขยะไปเป็นพลังงานเชื้อเพลิง - ปริมาณการน้ำใช้ที่เพียงพอต่อภาคการเกษตรในอนาคต - ส่งเสริมให้กิจการเกษตรแปรรูปในพื้นที่ผ่านมาตรฐาน (Good Agriculture Practice: GAP) ในระยะเวลาประมาณ 1-3 ปี	- ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ - น้ำไม่เพียงพอในภาคการเกษตรและไม่สามารถจัดส่งน้ำในพื้นที่ ส.ป.ก. ได้ - การปลูกพืชสมุนไพรยังเป็นแบบแปลงย่อย ยังไม่มีการแบ่งพื้นที่จัดโซนที่ชัดเจน และขาดน้ำสำหรับการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขออนุญาตเบ่อบาดาล

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ต่อ)

ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
2) เกษตรแปรรูป (ภาคประชาชน)		
- การส่งเสริมให้เป็นเมืองสมุนไพร - การพัฒนา BCG คู่ขนานกับ SEZ ทั้งจังหวัด เพื่อสร้างสิทธิเท่าเทียมกับผู้ประกอบการ - การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจากวิสาหกิจชุมชนไปสู่การสร้างมูลค่าจากการท่องเที่ยวไปสู่ระดับจังหวัดแบบครบวงจรและตอบโจทย์โรงงานในพื้นที่ - การส่งเสริมการร่วมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ฐานการปลูกพืชสมุนไพร อาทิ ฟ้าทะลายโจร - การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหรือขยายโรงงานที่รองรับผลผลิตทางการเกษตร	- ภาครัฐต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน ด้านอุปกรณ์ และด้านสาธารณูปโภคให้นักลงทุน - ควรควบคุมพื้นที่จัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ควรจัดตั้งใกล้กับบริเวณแหล่งชุมชน และมีเจ้าหน้าที่ชำนาญเฉพาะด้านดูแลความปลอดภัยของโรงงาน - การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ลงทุนโดยการเข้าถึงสาธารณูปโภคมากยิ่งขึ้น อาทิ การเอื้อประโยชน์การใช้ไฟฟ้าฟรี - การสนับสนุนให้โรงงานอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในกระบวนการผลิต - การส่งเสริมงานวิจัยด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม และส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ อาทิ กัญชง กัญชา - การให้สิทธิประโยชน์โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมสีเขียวไม่ปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม ให้ทัดเทียมกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามาลงทุน	- ประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เนื่องจากเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และ ภ.บ.ท. 5 ทำให้ไม่สามารถสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหรือขยายพื้นที่ได้ - ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ ไม่มีระบบชลประทานในพื้นที่เนื่องจากเป็นที่ดิน ส.ป.ก. และ ภ.บ.ท. 5 และการขออนุญาตการเจาะบ่อบาดาล - สิทธิประโยชน์การลงทุนของเกษตรฐานรากไม่เท่าเทียมกับผู้ลงทุนรายใหญ่ - ความพร้อมของภาคเกษตรในการสร้างมูลค่าพืชเศรษฐกิจใหม่ (กัญชง กัญชา) - ภาครัฐอนุมัติการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ล่าช้า (กัญชง กัญชา) ทำให้ประชาชนลักลอบปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ - เกิดปัญหาจากการผูกขาดราคาสินค้าของโรงงาน ทำให้สินค้าทางด้านเกษตรต่ำ - การส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดทำได้ยากเพราะไม่มีการส่งออกสินค้าที่ผลิตจากสระแก้วโดยตรง - ปัญหาการหมุนเวียนเงินทุน ทำให้ทำให้มีการผลักดันให้ปรับเปลี่ยนการปลูกชนิดพืชอื่นได้ยาก

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ต่อ)

ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
3) การจัดการขยะ/ กฎหมายผังเมือง		
- การส่งเสริมธนาคารขยะ ควบคู่กับศูนย์การจัดการขยะแบบครบวงจรที่มีได้มาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน - การส่งเสริมให้เอกชนนำขยะไปเผาเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า (โรงไฟฟ้า RDF) - การสร้างบ่อจัดเก็บขยะขนาดเล็กที่ถูกสุขลักษณะในแต่ละชุมชน	- การส่งเสริมการจัดการและคัดแยกขยะจากระดับครัวเรือน - การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการจัดการขยะ - การจัดจ้างเหมาเอกชนเก็บขนขยะ และทำความสะอาดพื้นที่ที่ปนเปื้อนน้ำชะขยะ - การบูรณาการร่วมกันระหว่างชุมชน ปอท. หน่วยงานราชการในพื้นที่ในการจัดการขยะ - การให้ความรู้กระบวนการขออนุญาตการจัดตั้งโรงงานแก่ผู้ลงทุนขนาดย่อย เพื่อลดปัญหาการขัดแย้งระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการ - การสร้างองค์ความรู้ และความตระหนักเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะให้กับชุมชน	- สิทธิประโยชน์ไม่ดึงดูดนักลงทุน - ปริมาณขยะแปรผันตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ SEZ - พื้นที่ที่สามารถรองรับปริมาณขยะในอนาคต - กระบวนการขอใบอนุญาตจัดตั้งโรงงานจัดการขยะ - ปัญหาขยะที่ไม่ได้คัดแยกก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น และแมลงก่อให้เกิดความรำคาญในพื้นที่
4) การพัฒนาการท่องเที่ยว		
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างปลอดภัยและยั่งยืน เช่น การจองล่วงหน้าและจำกัดจำนวนคนเข้าสถานที่ท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเชื่อมโยงจุดสำคัญในพื้นที่ (โครงการพระราชดำริ ร. 9 แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และสินค้าทางการเกษตร) - การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมและเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่	- การสร้างเสน่ห์ และอัตลักษณ์ในชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวแบบเกษตรพอเพียง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - การส่งเสริมระบบขนส่งสารธารณะเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ - การสร้างจุดขายในพื้นที่ เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมบริการและพืชสมุนไพร เช่น การสร้างศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เช่น สปาแพทย์ทางเลือก เป็นต้น	- เนื่องจากปัญหาโควิด ส่งผลให้ไม่มีการท่องเที่ยว และกิจกรรมนอกเหนือจากที่ราชการกำหนดไว้ - จังหวัดสระแก้วเป็นเพียงจังหวัดทางผ่านยังไม่มีสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน - การเปรียบเทียบภาคบริการระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน - ปัญหาเอกสารสิทธิในพื้นที่ ทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน - ไม่มีความยืดหยุ่นการเข้า-ออก ของกัมพูชา

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ต่อ)

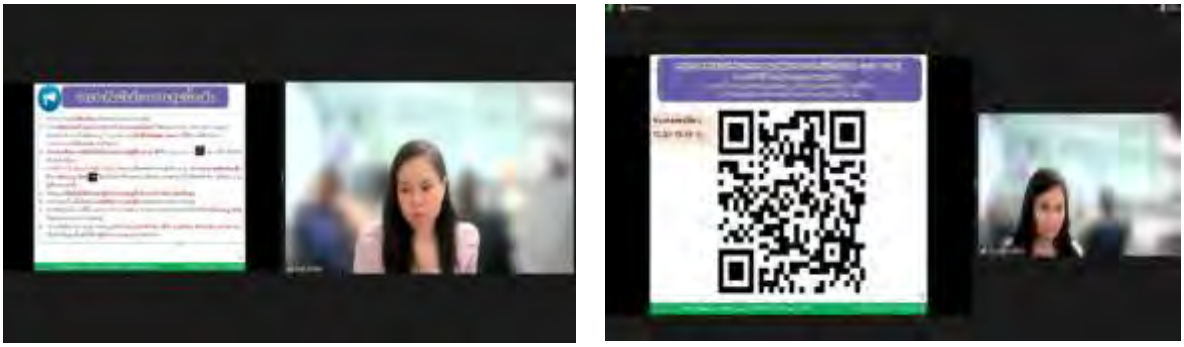
ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
- การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น	- การสร้างความเชื่อมโยงนิคมอุตสาหกรรมใน SEZ โดยสร้าง Outlet ขายสินค้าที่ผลิตใน SEZ รวมทั้งผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรแปรรูป และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว - ควรส่งเสริมสนับสนุนสถานที่ท่องเที่ยวใกล้บริเวณแหล่งอุตสาหกรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้พนักงานและนักลงทุนในพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น - ควรมีสถานที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และขายสินค้าเด่นของ SEZ และจังหวัดเนื่องจากสระแก้วเป็นจังหวัดทางผ่าน - ควรอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ในพื้นที่	
5) การพัฒนาทักษะแรงงาน		
- การพัฒนาแบบ BCG โดยยกระดับการเกษตรของจังหวัดสระแก้ว เนื่องจากนิคมอุตสาหกรรมอาจไม่ตอบโจทย์ต่อพื้นที่ - การส่งเสริมการฝึกอบรมและทักษะฝีมือแรงงานไทยและต่างด้าวในพื้นที่ SEZ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ และภาคการเกษตร	- อำนวยความสะดวกในการลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวผ่านระบบออนไลน์ทั้งที่มีนายจ้างและไม่มีนายจ้าง - มีความยืดหยุ่นในการข้ามผ่านแดนของแรงงานต่างด้าว ไม่ว่าจะเป็นการทำบัตรผ่านแดน และบัตรผ่านแดน การลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ - การเสริมสร้างแรงจูงใจให้แรงงานรุ่นใหม่ในพื้นที่ ด้วยการสร้างอุตสาหกรรม - ควรบูรณาการแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาในพื้นที่	- ปัญหาความยากจน เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ทำให้เยาวชนมีระดับการศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของลาดแรงงาน - ไม่สามารถดำเนินการฝึกอบรมแรงงานต่างด้าวได้โดยตรงแต่สามารถเขียนหนังสือขอการรับรองและร่วมมือองค์กรระหว่างประเทศในการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมฝีมือแรงงานต่างด้าวได้ - การลักลอบเข้าเมืองของคนงานต่างด้าวผ่านทางธรรมชาติ อาจมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นมากขึ้นระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ต่อ)

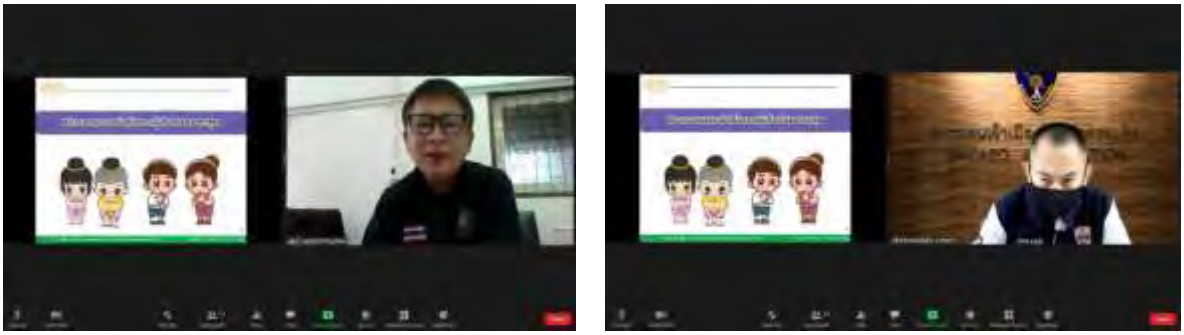
ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
	- การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาแบบ BCG	- ไม่สามารถดึงดูดแรงงานไทยให้กลับมาทำงานในพื้นที่ได้เพราะไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม
6) สิทธิประโยชน์การลงทุน เกษตรแปรรูป/ ตัวแทนประชาชน/ ผังเมือง		
- การพัฒนาแบบ BCG และอุตสาหกรรมสีเขียว เป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมคุณภาพสิ่งแวดดล้อมให้ได้ตามมาตรฐาน	- การส่งเสริม Smart Farming เกษตรอินทรีย์ - การพัฒนาพื้นที่จังหวัดสระแก้วต้องไม่ขัดกับสิทธิประโยชน์กับการใช้ที่ดิน	- ข้อจำกัดของพื้นที่ในการจัดตั้งโรงงาน - ไม่สามาถเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางการเกษตรด้านระยะเวลาได้ เนื่องจากปัจจุบันให้สิทธิสูงสุดแล้ว หากต้องการเพิ่มสิทธิประโยชน์เพิ่มขึ้นเป็น 13 ปี อาจจะต้องทำการวิจัยเทคโนโลยีเป้าหมาย - การพัฒนาแบบ BCG Model สามารถขอสิทธิประโยชน์ทางการเกษตรตั้งแต่ต้นทางได้ถ้าเป็นกลุ่ม Smart Farmer และเงื่อนไขตามกรอบที่กำหนด แต่ถ้าเป็นเกษตรกรทั่วไปไม่สามารถขอได้ - การจัดตั้งโรงงานบดตัดขยะในชุมชน จัดเป็นกิจการเข้าข่ายโรงงาน จะต้องดำเนินการขอใบอนุญาตตามข้อกำหนดของกฎหมาย

ตารางที่ 5.5-21 สรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ต่อ)

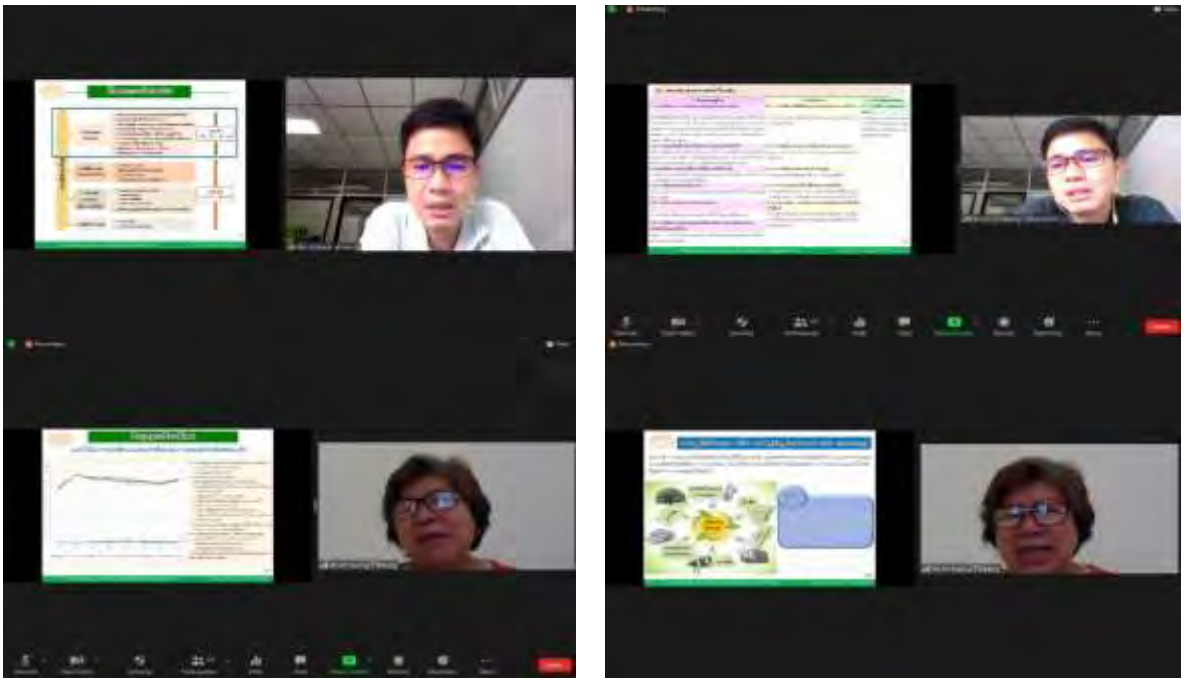
ควรพัฒนารูปแบบใดและทิศทางใด	ควรให้ความสำคัญด้านใดมากที่สุด	ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องคำนึงในการพัฒนาในรูปแบบนั้น
7) กลุ่มภาพรวม		
- ส่งเสริมการจัดการขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) โดยโรงไฟฟ้าจากพลังงานทางเลือก - สนับสนุนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับ - ส่งเสริมวิทยาลัยชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ของคนในพื้นที่ - ส่งเสริมผู้ประกอบการฐานราก รัฐวิสาหกิจชุมชนและรัฐวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการใน SEZ หรือผู้ประกอบการภายนอกของสระแก้วที่เป็นนิติบุคคล - ส่งเสริมให้มีองค์กรตรวจสอบคุณภาพและมีการรับรองคุณภาพสินค้าเกษตรแปรรูป อาจเป็นหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือสถาบันการศึกษา	- การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากมีโครงการพี่ช่วยน้อง โดยกิจการใหญ่จะให้ความช่วยเหลือด้านเครื่องมือแก่รัฐวิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาต้องอยู่บนความสมดุลของทุกด้าน ต้องหาจุดตรงกลางของการพัฒนาเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย - ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไข ข้อกำหนดการพัฒนาพื้นที่โซนสีเขียว และพื้นที่โซนสีม่วง - ต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน - พัฒนาการรับรู้และความเข้าใจของคนในพื้นที่เรื่องประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่ SEZ - ควรเก็บภาษีจากผู้ประกอบการใน SEZ เพื่อนำมาเป็นกองทุนในการพัฒนา แก้ไข ป้องกัน สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในจังหวัดสระแก้ว รวมทั้งอาจนำเงินกองทุนนี้ไปพัฒนาการศึกษา	- รัฐวิสาหกิจชุมชนไม่ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล แต่มีการได้ประโยชน์ในเรื่องการได้รับการส่งเสริมจากกิจการขนาดใหญ่ เพราะกิจการขนาดใหญ่จะได้สิทธิประโยชน์เรื่องภาษีในกรณีส่งเสริมรัฐวิสาหกิจชุมชน - การทำ SEZ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน จากการที่ฝ่ายเอกชนมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ แต่ภาครัฐมุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อม - คนส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดว่าพื้นที่สีเขียวให้ทำเกษตรกรรม พื้นที่สีม่วงให้ทำอุตสาหกรรม แต่ตามกฎหมายจริง ๆ แล้วจะมีการกำหนดกิจกรรมที่ทำได้ ทำไม่ได้ และทำได้แต่มีเงื่อนไข - กังวลเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนา - งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

บรรยากาศการลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม

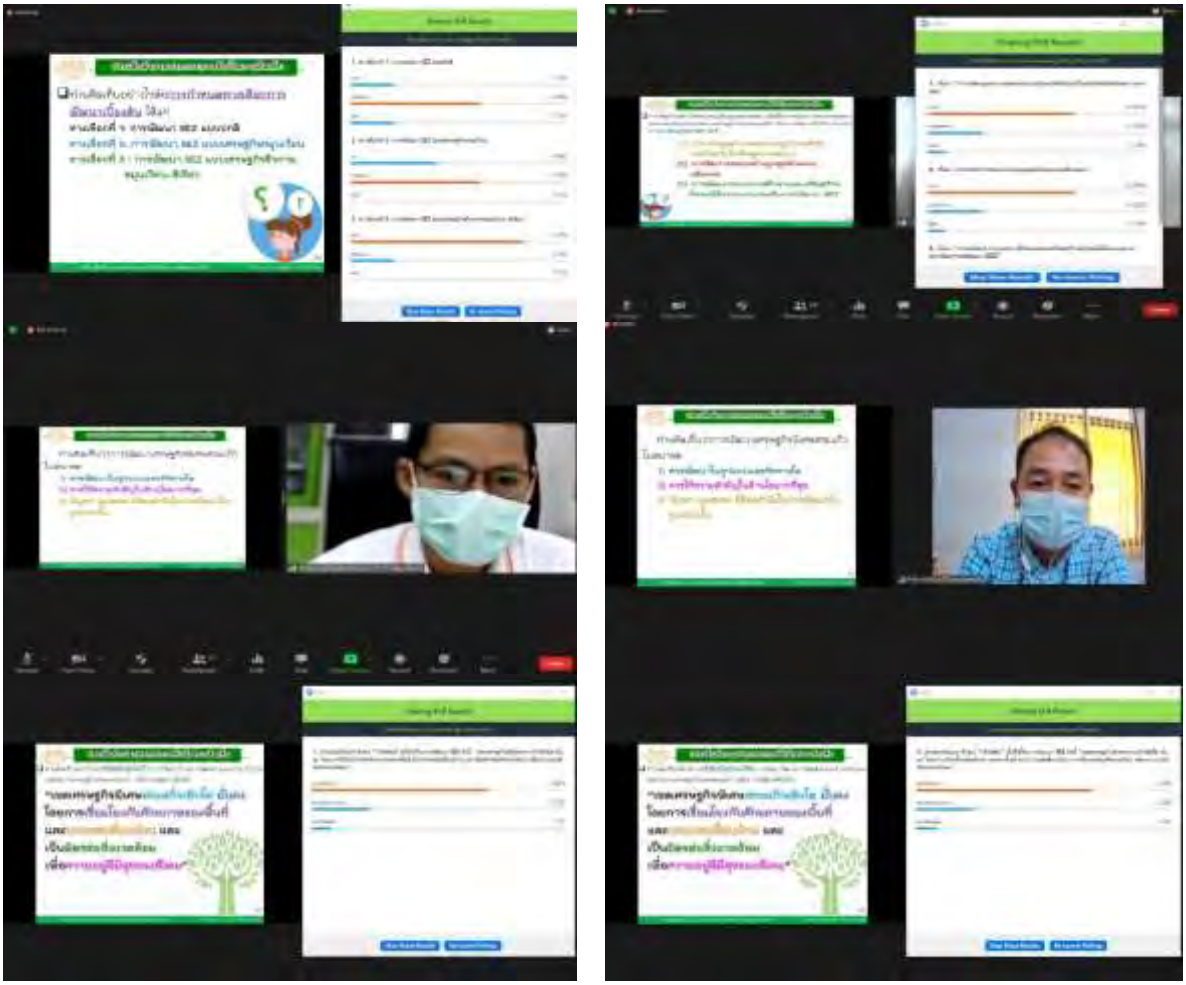

บรรยากาศการแนะนำตัวของผู้เข้าร่วม

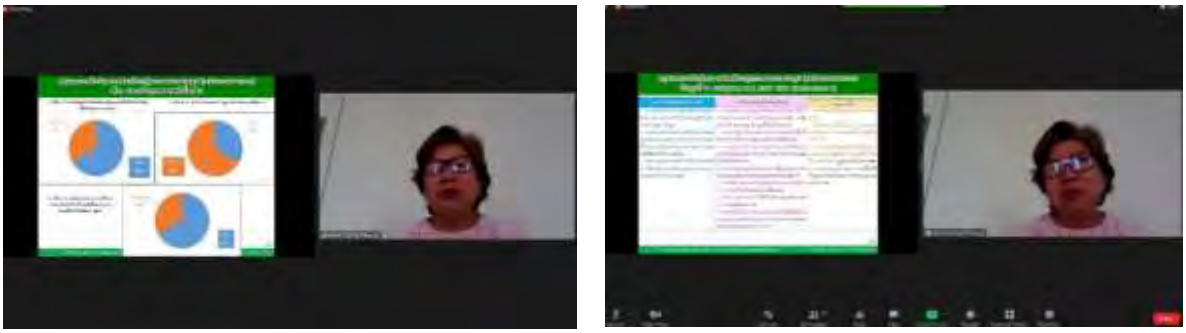

บรรยากาศการนำเสนอ

รูปที่ 5.5-11 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)

บรรยากาศช่วงรับฟังความคิดเห็นประชาชน

บรรยากาศการนำเสนอผลการรับฟังความคิดเห็นประชาชน

รูปที่ 5.5-11 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) (ต่อ)

บรรยากาศผู้เข้าร่วมประชุม

รูปที่ 5.5-11 บรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะกลุ่มย่อยแบบออนไลน์ (Online Focus Group) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) (ต่อ)

ในการกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น ได้ดำเนินการดังนี้

(1) พิจารณาจากผลวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งมาจากการวิเคราะห์ของนักวิชาการของบริษัทที่ปรึกษาพร้อมด้วยข้อคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย นำไปสู่ทางเลือกที่พัฒนาเบื้องต้นที่มีศักยภาพหรือเป็นไปได้สำหรับแผนการพัฒนา SEZ โดยตั้งอยู่บนฐานความคิดว่าทางเลือกต้องตอบสนองต่อประเด็นยุทธศาสตร์ ทั้ง 3 ประเด็น (การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุน การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ และการพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ) ซึ่งสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบาย และแผนทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

(2) ข้อคิดเห็นจากข้อคิดเห็นที่เสนอจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563) เกี่ยวกับการพัฒนา SEZ ควรดำเนินการด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน และการพัฒนาเกษตรแปรรูปโดยพัฒนาต่อยอดจากพืชผลทางเกษตรที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดสระแก้ว พร้อมเสนอแนวคิดว่าควรจะพัฒนาตั้งแต่ต้นทางคือการพัฒนาการเกษตรด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจฐานชีวภาพอีกด้วย

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ของนักวิชาการและบูรณาการข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทั้งจากการประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมด้วยด้วยข้อมูลสนับสนุน (ข้อมูลฐาน) ที่จัดทำในรายงานการกำหนดขอบเขต ของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปและสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ จึงคิดถึงการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้นที่ครอบคลุม

การพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยการใช้หรือแปรรูปวัตถุดิบที่มีอยู่ในจังหวัดสระแก้วคือพืชผลทางการเกษตรหรือเท่ากับเป็นการต่อยอดด้านการเกษตร และในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมจะมีของเสียเกิดขึ้นซึ่งโดยปกติจะมีการบำบัดหรือกำจัดของเสียที่เกิดขึ้น จึงเสนอใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อนำของเสียที่เกิดขึ้นกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์เดิมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นการเพิ่มมูลค่าของของเสียขณะเดียวกันก็ลดของเสียด้วย แต่ในประเด็นยุทธศาสตร์เรื่องการจัดการขยะจะเน้นเกี่ยวกับขยะชุมชนรวมทั้งขยะจากสินค้ามือสองโดยใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยสรุปใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการของเสียจากกระบวนการผลิตและการจัดการขยะชุมชน/ สินค้ามือสอง ส่วนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครบวงจรโดยมีฐานจากวัตถุดิบจากการเกษตร เท่ากับเศรษฐกิจชีวภาพ เมื่อเข้ามาในกระบวนการผลิตมีจัดการของเสียด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียนจะอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว อย่างไรก็ตามจะพัฒนาอุตสาหกรรมแบบใด ๆ จะต้องใช้แรงงาน ที่ต้องมีศักยภาพด้วยการเพิ่มทักษะเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย และอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปด้วยหลักการเศรษฐกิจแนวใหม่ที่เกิดขึ้น

จึงนำเสนอทางเลือกเบื้องต้นและอธิบายเหตุผลของการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้นดังต่อไปนี้

ทางเลือกที่ 1: การพัฒนา SEZ แบบปกติ (Business As Usual: BAU)

ทางเลือกที่ 2: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

ทางเลือกที่ 3: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) - เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) - เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือ BCG Model

1) ทางเลือกที่ 1: การพัฒนา SEZ แบบปกติ

การพัฒนา SEZ แบบปกติ เป็นการพัฒนาที่ดำเนินการที่เป็นอยู่ปัจจุบันซึ่งดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยข้อมูลมีดังนี้

การลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

พิจารณาการลงทุนจากธุรกิจจัดตั้งใหม่ระหว่าง พ.ศ. 2559 - 2563 อยู่ในช่วง 25.52 - 117.7 ล้านบาท โดยสูงสุดใน พ.ศ. 2562 (ซึ่งเป็นปีที่นิคมอุตสาหกรรมสร้างแล้วเสร็จ) และมีแนวโน้มการลงทุนจากธุรกิจจัดตั้งใหม่จะลดน้อยลง (พ.ศ. 2562 มูลค่า 117.7 ล้านบาทเทียบกับ พ.ศ. 2563 มูลค่า 53.96 ล้านบาท อย่างไรก็ตามมูลค่าการลงทุนของนิติบุคคลที่คงอยู่โดยทุนจดทะเบียนนิติบุคคลคงอยู่ มีค่าสูงเกินกว่า 1,000 ล้านบาทต่อปี กล่าวคือ 1,514.05 ล้านบาท (พ.ศ. 2562) 1,473.51 ล้านบาท (พ.ศ. 2563) และ 1,499.61 ล้านบาท (พ.ศ. 2564) ทั้งนี้ทุนจดทะเบียนในปี 2564 รายงาน ณ มิถุนายน 2564) และจากรายงานความก้าวหน้าของกองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ สศช. รายงานว่า สกท. อนุมัติโครงการที่ขอรับการส่งเสริม เพื่อดำเนินการลงทุนแล้ว 6 โครงการ วงเงิน 1,960 ล้านบาท (จากโครงการที่ขอรับการส่งเสริมฯ ทั้งหมด 9 โครงการ วงเงิน 7,792 ล้านบาท) และธุรกิจตั้งใหม่ 133 ราย วงเงิน 296.63 ล้านบาท (กรกฎาคม 2564) จะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มการลงทุนที่เพิ่มขึ้น

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องประเด็นยุทธศาสตร์

- นิคมอุตสาหกรรมใน SEZ ปัจจุบัน พบว่า มีโรงงานจำนวนทั้งสิ้น 3 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 3 มีนาคม 2564) ซึ่งมี 2 บริษัท ประกอบกิจการนำเข้า - ส่งออกเสื้อผ้ามือสอง และ 1 บริษัท ประกอบกิจการน้ำยาทำความสะอาด และผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจอีก 5 ราย ได้แก่ โรงงานผลิตไฟฟ้าจากขยะ และโรงงานคัดแยกเสื้อผ้ามือสอง ถ้ามีการพัฒนาเช่นนี้นอกจากจะไม่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมเป้าหมายของ SEZ ยังไม่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ ซึ่งต้องการอุตสาหกรรมที่ต่อยอดจากพืชเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ (ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น) เป็นอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปด้วยเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทำให้สามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้

- การจัดการขยะ จังหวัดสระแก้วมีปริมาณมูลฝอยในปี 2563 เกิดขึ้น 540.48 ตัน/ วัน แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดถูกต้องมีเพียง 19 ตัน/ วัน คิดเป็นร้อยละ 3.52 โดยมีสถานจัดการขยะเพียง 2 แห่ง แห่งหนึ่งเป็นการจัดการขยะแบบรวมศูนย์ คือ กลุ่มวัฒนานคร โดยมีเทศบาลตำบลวัฒนานครเป็นเจ้าภาพหลัก โดยมี 35 องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมด้วย และมีระบบฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล 1 แห่ง สถานกำจัดขยะชุมชนอีก 1 แห่ง อยู่ที่เทศบาลเมืองอรัญประเทศ เป็นแบบจัดการเทศบาลของตนเองแห่งเดียว นอกจากนั้น ยังมีปัญหาขยะมือสองที่เกิดจากตลาดโรงเกลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขยะในรูปแบบเศษผ้า เสื้อผ้า รองเท้า และกระเป๋าที่กำจัดได้ยากนอกจากการเผา ซึ่งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีแผนในการสร้างโรงงานเผาขยะด้วยเทคโนโลยี RDF อย่างไรก็ตามยังมีการคัดค้านการสร้างโรงงานเผาขยะเพราะมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหามลพิษจากโรงงานเผาขยะ ขยะที่เกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเดิมหรือจะจัดตั้งใหม่มีทั้งขยะชุมชนซึ่งส่วนใหญ่จะใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันยังมีปัญหาในการจัดการขยะชุมชนจากครัวเรือนและสินค้ามือสอง ส่วนขยะที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่เรียกว่ากากของเสียจะจัดการโดยอุตสาหกรรมนั้น ๆ และหรือนิคมอุตสาหกรรม

- แรงงาน แสดงโดยจำนวนผู้มีงานทำ 322,858คน เป็นภาคเกษตรกรรมร้อยละ 39.1 และ และนอกภาคเกษตรกรรมร้อยละ 60.9 ในการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบปกติ ซึ่งปัจจุบันงานภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วยังมีไม่มากจะเห็นได้แรงงานสำหรับสาขาการผลิตมีเพียง ร้อยละ 11.9 ของจำนวนผู้มีงานทำ หรือร้อยละ 20 ของแรงงานนอกภาคเกษตร แต่เป็นแรงงานขาดทักษะในการทำงานภาคการผลิต ทั้งนี้อาจจะมาจากระดับการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 69.4 ของจำนวนผู้มีงานทำ มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ และสถานภาพเป็นลูกจ้างมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 37.4 ของจำนวนผู้มีงานทำ จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพเป็นแบบไม่ใช้ทักษะมากนัก ดังนั้นการพัฒนาทักษะแรงงานจึงเป็นประเด็นสำคัญหนึ่งในการพัฒนา SEZ

จึงสรุปได้ว่าการพัฒนา SEZ แบบปกติ คือการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากได้รับการส่งเสริมการลงทุน โดยกำหนดช่วงเวลา พ.ศ. 2565 - 2580 ซึ่งต้องมีการจัดการขยะแบบ

ถูกต้อง และแรงงานต้องมีการพัฒนาทักษะสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่กำหนดไว้และอุตสาหกรรมอื่นที่มีอยู่เดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่

2) ทางเลือกที่ 2: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

แนวคิดการพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน:

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเดิม เป็นแบบเศรษฐกิจเส้นตรง เน้นการบริโภค และเติบโตภายใต้ระบบการผลิตที่พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง แต่ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้แนวโน้มโลกอาจเกิดวิกฤติการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ดังนั้นแนวคิดการพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน จึงนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการผลิตใด ๆ รวมถึงอุตสาหกรรมใน SEZ ด้วย โดยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน คือการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาแปรรูปและนำกลับไปใช้อีกในอนาคต โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตใหม่ เพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

<u>ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์</u>

- การพัฒนา SEZ แบบปกติดังกล่าวข้างต้น ยังมีไม่มากและไม่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ดังนั้นการที่มีแนวความคิดการต่อยอดจากผลิตผลการเกษตรโดยพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเนื่องด้วยจังหวัดสระแก้วมีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสมุนไพร เช่น ไพล ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น
- จากข้อมูล ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2561 ได้แก่ 1) สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง มีมูลค่าการผลิต 8,068 ล้านบาท 2) สาขาการผลิตอุตสาหกรรม มีมูลค่าการผลิต 4,925 ล้านบาท และ 3) สาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ มีมูลค่าการผลิต 4,428 ล้านบาท (สศช., 2563) โดยจะเห็นได้ว่าสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมงเป็นจุดแข็งส่งเสริมผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งแสดงถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพในสาขาเกษตรกรรมโดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจดังกล่าว อ้อยโรงงาน แป้งมันสำปะหลัง และส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปจากการผลิตที่มีอยู่ปัจจุบัน (โรงงานผลิตน้ำตาล โรงงานผลิตแป้งมัน) เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปที่มีมูลค่าสูงด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ อีกทั้งข้อคิดเห็นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการต้องการให้ต่อยอดการเกษตรแปรรูป ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่ายังมีความเป็นไปได้

<u>การพัฒนาอุตสาหกรรมใด ๆ รวมทั้งเกษตรแปรรูป ย่อมมีของเสียเกิดขึ้น</u>

- ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมและหรือนิคมอุตสาหกรรมมีการจัดการของเสียอุตสาหกรรม ดังนั้น การจัดการของเสียที่เกิดจากอุตสาหกรรมโดยนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดซึ่งนอกจากจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และลดมลพิษสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน

- ดังกล่าวข้างต้น ขยะชุมชนที่เป็นปัญหาอย่างมากสำหรับตำบลที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และจังหวัดสระแก้วมีศักยภาพในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องเพียง ร้อยละ 3.52 โดยมีระบบกำจัดที่ถูกต้องเพียง 1 แห่ง นอกจากขยะชุมชนแล้วยังมีปัญหาที่น่ากังวล คือ การจัดการขยะสินค้ามือสองของตลาดโรงเกลือ ได้มีข้อคิดเห็นจากการประชุมเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งถ้าเป็นขยะชุมชนควรมีการแยกขยะที่ต้นทาง และใช้วิธีการ 3Rs กล่าวคือ Reduce (ลด) Reuse (ใช้ซ้ำ) Recycle (หมุนเวียนใช้ใหม่) ส่วนขยะสินค้ามือสอง ควรแยกขยะและใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตพลังงาน เป็นต้น ส่วนขยะอุตสาหกรรมเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการและหรือนิคมอุตสาหกรรมจัดการขยะที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงนำเสนอทางเลือกการพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียนซึ่งสามารถใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดธุรกิจใด ๆ และขยะชุมชนที่มีการจัดการลดขยะตั้งแต่ต้นทางคือที่ครัวเรือนนั่นเอง และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นคือสามารถสร้างมูลค่าจากขยะได้อีกด้วย

<u>แรงงานในทางเลือก 2 การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียนนั้นจะคล้ายกับทางเลือก 1 การพัฒนาแบบปกติ</u>

- คือแรงงานไม่ได้ขาดแคลนในเชิงปริมาณแต่ขาดทักษะ ซึ่งการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายแล้วต้องเน้นไปที่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่เพิ่มมูลค่าทั้งในการต่อยอดจากผลิตผลเกษตร และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากกระบวนการในอุตสาหกรรม รวมทั้งการใช้ของเสียให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยการฝึกอบรมสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะแรงงานในด้านอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การใช้ประโยชน์จากของเสียทั้งจากการผลิต และขยะชุมชนด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีทั้งแรงงาน ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทำงานด้านเกษตร การพัฒนาทักษะอาจทำได้ถ้าจำเป็นหรือใช้วิธีแบบสอนกันเองในการทำงาน (Learning by Doing)

3) ทางเลือกที่ 3: การพัฒนา SEZ แบบ BCG Model

เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy)

มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เป็นการนำ 2 ตัวแปรสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรรมสมัยใหม่ และโรงกลั่นชีวภาพ (Biorefinery) มาบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยี (Technology) วิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้เกิดคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนจากเศรษฐกิจฐานเกษตรกรรมไปเป็นเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยเศรษฐกิจชีวภาพจะใช้สินค้าเกษตรจากมันสำปะหลังและอ้อยโรงงานซึ่งเป็นสินค้าเกษตรไทยที่ส่งออกเป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลก เป็นตัวนำร่องซึ่งจะก่อให้เกิดอุตสาหกรรมในลักษณะห่วงโซ่ที่เพิ่มมูลค่า (Value Chain) ได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาพลังงานชีวภาพ เช่น เอทานอล พลังงานไฟฟ้าชีวมวล เพื่อเป็นพลังงานทางเลือกที่มั่นคงและแข่งขันได้ อุตสาหกรรมชีวเคมี ได้แก่ พลาสติกชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต ที่จะเข้ามาเป็นวัตถุดิบผสมในอาหารแทนการใช้สารเคมี

หรือแม้แต่ผสมในอาหารสัตว์ เพื่อให้สัตว์ได้รับโปรตีนจากธรรมชาติที่ดีมีความสมบูรณ์ ตลอดจนอุตสาหกรรมทางชีวเภสัชภัณฑ์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมใหม่และ มีอนาคต และต้องมีการลงทุนทางด้าน งานวิจัย อย่างสูงเพื่อสร้างเศรษฐกิจชีวภาพ ซึ่งทั้ง อ้อยและมันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว

- เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด โดยพยายามนำของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต หรือจากครัวเรือนด้วยหลักการ 3Rs คือ การลด (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) หมุนเวียนใช้ใหม่ (Recycle) ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถใช้ได้ตั้งแต่การเกษตรในการใช้เศษวัสดุเหลือทิ้งมาเป็นเชื้อเพลิง ทำปุ๋ยอินทรีย์เป็นต้น โรงงานการผลิต (เช่น การใช้กากอ้อย เป็นเชื้อเพลิง กากน้ำตาลหมักทำเอทานอล กากเหลือจากหมักทำปุ๋ย เป็นต้น)

ทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้อยู่ภายใต้ หลักการของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน

อุตสาหกรรมสีเขียว คือธุรกิจอุตสาหกรรมที่ยึดมั่นในการประกอบกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และประกอบกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเกณฑ์ในการรับรองอุตสาหกรรมโรงงานสีเขียว แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Green Network ฉบับที่ 96 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2562) ได้แก่

- ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว คือ มีการสื่อสารในองค์กรที่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว คือ การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว คือ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว คือ ทุกคนในองค์กรให้ความร่วมมือดำเนินงานในทุกด้านของการประกอบกิจการจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร
- ระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว คือ การแสดงถึงการขยายเครือข่ายตลอดห่วงโซ่อุปทานสีเขียว โดยสนับสนุนให้คู่ค้าและพันธมิตรเข้าสู่เครือข่ายอุตสาหกรรมสีเขียวด้วย

โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโต แข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้ชื่อ อุตสาหกรรมสีเขียว ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับอุตสาหกรรมหลายขนาดธุรกิจตั้งแต่อุตสาหกรรมขนาดเล็ก อุตสาหกรรมขนาดกลาง อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งถ้านำมาใช้กับอุตสาหกรรมใด ๆ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วจะเป็นประโยชน์อย่างมากในด้านการลดของเสีย และสามารถคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่สร้างผลกำไรให้กับผู้ประกอบการอีกด้วย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์

- **การเกษตร** ซึ่งเป็นจุดเด่นของจังหวัดสระแก้วที่มีพื้นที่เกษตรมากถึงประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่จังหวัด และปลูกพืชเศรษฐกิจ มีทั้งข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และสมุนไพร (เช่น ไพล ฟ้าทะลายโจร และขมิ้นชัน) และการเกษตรสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมให้กับจังหวัดลำดับ 2 รองจากภาคบริการ ส่วนภาคอุตสาหกรรมอยู่ลำดับ 3 ซึ่งถ้ามีการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรซึ่งกำหนดไว้ในการพัฒนา SEZ และการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปอื่น ๆ ที่มูลค่าสูงเป็นอุตสาหกรรมชีวภาพ ทั้งนี้อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป หรืออุตสาหกรรมชีวภาพจะเชื่อมโยงภาคอุตสาหกรรมกับภาคการเกษตรและต่อยอดจากพืชผลเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว เพื่อสร้างความมั่นคงด้านราคาของพืชผลเศรษฐกิจทั้งป้องกันราคาตกต่ำ และการผันผวนของราคา ยังทำให้เกิดมูลค่าสูงมากขึ้นเป็นหลายเท่าตัว

อุตสาหกรรมชีวภาพ (Bio Industry) คือ อุตสาหกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ในการผลิตสินค้า เช่น เคมีภัณฑ์ อาหาร ยา อาหารสัตว์ บรรจุภัณฑ์ เป็นต้น และถือเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพด้านการผลิต จากการเป็นแหล่งวัตถุดิบทางชีวภาพที่หลากหลาย โดยอุตสาหกรรมดังกล่าวจะใช้สินค้าเกษตรของประเทศ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน มาแปรรูปด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตร ยกตัวอย่างเช่น มันสำปะหลังและอ้อย เมื่อนำมาผลิตเป็นพลาสติกชีวภาพ จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ถึง 32 - 110 เท่า และ 100 - 220 เท่า ตามลำดับ

เนื่องจากจังหวัดสระแก้วมีการเกษตรที่เป็นฐานชีวภาพที่เข้มแข็งจากพืชเศรษฐกิจที่ปลูกในพื้นที่จังหวัด ประกอบด้วยข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และยังมีสมุนไพรที่มีคุณภาพสูง ได้แก่ ไพล ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน ซึ่งสามารถเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานอุตสาหกรรมขั้นต้นได้เป็นอย่างดี และแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมและยั่งยืน โดยพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

- **การจัดการขยะ** เช่นเดียวกับที่กล่าวถึงในทางเลือกที่ 2 แต่มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางวัสดุเศษเหลือจากการเกษตร ควรใช้ทำปุ๋ยและผลิตพลังงานชีวภาพ จัดการขยะอุตสาหกรรมจัดการในโรงงานด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน และจัดการขยะชุมชนด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน

- **ในทำนองเดียวกันกับทางเลือก 2 แรงงานในทางเลือก 3 การพัฒนา SEZ แบบ BCG Model จะคล้ายกับทางเลือก 2 การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน** คือแรงงานไม่ได้ขาดแคลนในเชิงปริมาณแต่ขาดทักษะ ซึ่งการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่เพิ่มมูลค่าทั้งในการต่อยอดจากผลิตผลเกษตร และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากกระบวนการในอุตสาหกรรม รวมทั้งการใช้ของเสียให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน แต่ทางเลือก 3 ต้องพัฒนาตั้งแต่ต้นทางด้วยคือตั้งแต่การเพาะปลูกในการเกษตร ซึ่งต้องการการพัฒนาทักษะ

ด้านการเกษตรด้วยซึ่งอาจจะต้องปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกให้ได้พืชที่ต้องการกับการเกษตรแปรรูปเช่น พืชพลังงาน พืชสมุนไพรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจเศรษฐกิจสีเขียวด้วย ดังนั้นไม่ใช่เฉพาะแรงงาน ต้องรวมถึงผู้ประกอบการ ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติงาน ต้องมีการสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะสำหรับการพัฒนาทางเลือก 3 ครอบคลุมเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ส่วนแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทำงานด้นเกษตรการพัฒนาทักษะอาจทำได้ถ้าจำเป็นหรือใช้วิธีแบบสอนกันเองในการทำงาน (Learning by Doing)

อนึ่งในการกำหนดขอบเขตจะสิ้นสุดที่การพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น และจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต โดยส่งงานทำต่อไปในระยะที่ 2

5.5.9 การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต

เป็นการสรุปผลการดำเนินงานภายใต้ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตทั้งหมด เพื่อจัดทำเป็น รายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report) โดยที่ปรึกษาได้นำข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้รับจากการรับฟังความคิดเห็นมาปรับปรุงรายงานการกำหนดขอบเขต โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเนื้อหารายละเอียดดัง**ภาคผนวก ง** โดยมีเนื้อหารายละเอียด จำนวน 7 บท ประกอบด้วย

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 4 การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์
- บทที่ 5 การประเมินข้อมูลฐาน
- บทที่ 6 การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น
- บทที่ 7 การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร

5.6 สรุปผลการศึกษา

โครงการฯ ใช้กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือและแนวทางการดำเนินงาน ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ของ SEA ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญต่อจากการกลั่นกรอง ในกระบวนการ SEA โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดขอบเขตในเชิงพื้นที่และระยะเวลาประเด็นสำคัญของแผน/ แผนงาน ที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ที่จะนำมาพิจารณา รวมถึงระดับความละเอียดและระยะเวลาที่ครอบคลุมในการประเมิน เพื่อนำขอบเขตการศึกษาที่ได้กำหนดในโครงการฯ นี้ไปใช้ในขั้นตอนการพัฒนาและการประเมินทางเลือก และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนต่อไป โดยการกำหนดขอบเขตมีขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงาน และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และเชิงเวลา 3) การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ/ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา 4) การกำหนดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ 5) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด

6) การประเมินข้อมูลฐาน (สถานภาพและแนวโน้มการพัฒนา) 7) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น 8) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และ 9) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต (สศช., 2563) และขั้นตอนการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต รวมถึงการมีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องและระดับการปรึกษาหารือนั้น สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.6.1 วิสัยทัศน์

"เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ความมั่งคั่งบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน"

5.6.2 ประเด็นยุทธศาสตร์

จากการวิเคราะห์เชิงหลักการสำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ และตรวจสอบด้วยข้อมูลสนับสนุนที่เชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่าง 1) กรอบการบริหารจัดการ (Governance Framework: GF) หมายถึง บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีศักยภาพในการพัฒนา 2) นโยบาย แผน กฎหมาย (Strategic Reference Framework: SRF) โดยวิเคราะห์ประเด็นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับนโยบาย แผน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3) สิ่งแวดล้อมที่มีนัยสำคัญ (Environmental Significance Issues: ESI) จะอิงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลัก และ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue: SI) ของจังหวัดสระแก้วที่เกี่ยวข้อง ได้ประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้

1) การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุน

2) การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ

3) การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ

5.6.3 ทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น

จากการวิเคราะห์ของนักวิชาการและบูรณาการข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทั้งจากการประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมด้วยด้วยข้อมูลสนับสนุนจากข้อมูลฐานจึงนำเสนอทางเลือกเบื้องต้นและอธิบายเหตุผลของการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้นดังต่อไปนี้

ทางเลือกที่ 1: การพัฒนา SEZ แบบปกติ

ทางเลือกที่ 2: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

ทางเลือกที่ 3: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio - Economy) - เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) - เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือ BCG Model

5.7 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ก่อนลงพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

ในการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยการประยุกต์ใช้ SEA ในการพัฒนาการจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขตการศึกษา จะต้องมีบุคลากรที่มีองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นที่ปรึกษาจึงได้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการ SEA ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2563) โดยได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น 4 ครั้ง **(ภาคผนวก ง)** ดังนี้

5.7.1 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 1

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ทฤษฎี พร้อมลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนย่อยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (พ.ศ. 2561 – 2565) รวมถึงเตรียมข้อมูลไว้ล่วงหน้า ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยได้วิเคราะห์แรงขับเคลื่อน ประเด็นสำคัญ (ร่าง) วิสัยทัศน์เบื้องต้น ก่อนดำเนินการปฏิบัติจริง ระหว่างวันที่ 9 - 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ณ ห้องแถลงข่าว (ห้อง 511) อาคาร 5 โดยมีเจ้าหน้าที่ สศช. เข้าร่วมอบรมจำนวน 12 ท่าน โดยมีบรรยากาศการฝึกอบรมดัง**รูปที่ 5.7-1**

บรรยากาศช่วงเปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

บรรยากาศช่วงการฝึกวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน ประเด็นสำคัญ

รูปที่ 5.7-1 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 1

บรรยากาศช่วงการฝึกร่างวิสัยทัศน์เบื้องต้น

รูปที่ 5.7-1 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 1 (ต่อ)

5.7.2 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 2

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเด็นของการพัฒนาและวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนาในพื้นที่ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ณ ห้อง 532 ชั้น 3 อาคาร 5 สศช. โดยมีเจ้าหน้าที่ สศช. เข้าร่วมอบรมจำนวน 12 ท่าน โดยมีบรรยากาศการฝึกอบรมดัง**รูปที่ 5.7-2**

บรรยากาศช่วงการฝึกวิเคราะห์ประเด็นของการพัฒนาและวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา และแรงขับเคลื่อนของการพัฒนาในพื้นที่

รูปที่ 5.7-2 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 2

5.7.3 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 3

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนสาเหตุและผลที่ตามมา แรงขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดสระแก้วด้วยเทคนิค Causal Network Analysis และวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ณ ห้อง 532 ชั้น 3 อาคาร 5 สศช. โดยมีเจ้าหน้าที่ สศช. เข้าร่วมอบรมจำนวน 12 ท่าน โดยมีบรรยากาศการฝึกอบบรม ดัง**รูปที่ 5.7-3**

บรรยากาศช่วงการฝึกทบทวนสาเหตุและผลที่ตามมา แรงขับเคลื่อนของการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว

บรรยากาศช่วงการฝึกทบทวนสาเหตุและผลที่ตามมา แรงขับเคลื่อนของการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว

รูปที่ 5.7-3 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 3

5.7.4 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 4

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2564 ณ ห้องแถลงข่าว ชั้น 1 อาคาร 5 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเจ้าหน้าที่ สศช. เข้าร่วมอบรมจำนวน 9 ท่าน โดยมีบรรยากาศการฝึกอบบรมดัง**รูปที่ 5.7-4**

รูปที่ 5.7-4 บรรยากาศการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ครั้งที่ 4

5.8 ผลลัพธ์จาก SEA ในพื้นที่นำร่อง

- ผลการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อนำเสนอให้กับคณะกรรมการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษใช้ในการวางแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนต่อไป
- การประเมินข้อมูลฐาน เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่จะนำไปใช้ประกอบการพัฒนาทางเลือกเบื้องต้น ซึ่งเป็นการระบุความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาของแผนเบื้องต้น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการมีส่วนร่วม และพัฒนาทางเลือกในขั้นตอนต่อไป
- แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ที่กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับกระบวนการแต่ละขั้นตอนของ SEA เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย
- รายงานการกำหนดขอบเขต ซึ่งรวมผลของวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวชี้วัด และทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น ซึ่งจะนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ SEA ในขั้นตอนถัดไป

5.9 ข้อเสนอแนะการดำเนินกระบวนการ SEA ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

จากการดำเนินการภายใต้โครงการนี้ ที่ปรึกษาคิดเห็นว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วได้ส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 พบว่ามีการลงทุนจำนวน 6 โครงการ รวมมูลค่า 1,960 ล้านบาท และมีธุรกิจตั้งใหม่ 133 ราย รวมจำนวนเงิน 296.63 ล้านบาท (สศช., 2564) การเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่มีข้อจำกัดเนื่องจากปริมาณสัดส่วนพื้นที่ที่ประชาชนสามารถถือครองกรรมสิทธิ์ได้ จากเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมถึงการจำกัดพื้นที่ก่อสร้าง

และความสูงของอาคารในพื้นที่ อันส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งที่ปรึกษาคิดเห็นว่าการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว อาจทำได้ยากเนื่องจากเป็นประเด็นด้านกฎหมายระดับประเทศ

การดำเนินกระบวนการ SEA ของโครงการ พบว่าประชาชนให้ความสำคัญในส่วนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยจะเห็นได้จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเดิมส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมให้ข้อมูลทุกครั้ง แต่กระนั้นที่ปรึกษายังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเกษตรได้ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรหลักในพื้นที่ โดยการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ที่ปรึกษาควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น ประชาชนคาดหวังถึงโอกาสการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด และการมีงานทำ อันเนื่องมาจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาทางด้านการลงทุนอาจยังไม่เป็นไปตามสิ่งที่คาดหวังของประชาชน ทั้งนี้ที่ปรึกษาคิดเห็นว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ต้องใช้เวลาเพื่อดึงดูดการลงทุน ประกอบกับสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน และข้อจำกัดด้านการถือครองที่ดิน และก่อสร้างอาคาร การเติบโตของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วในภาพรวมยังเป็นไปตามเป้าหมายของรัฐบาล

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลควรจัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ความก้าวหน้า เป้าหมาย แผนการบูรณาการงานต่าง ๆ อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในจังหวัดให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบเป็นระยะ ด้วยการลงพื้นที่จัดเวทีสัมมนาร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันกระบวนการ SEA แสดงถึง ประเด็นยุทธศาสตร์ อันสำคัญต่อความยั่งยืนของพื้นที่ ได้แก่ “การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปและสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน” โดยพื้นที่จังหวัดสระแก้ว กล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมุนไพร อย่างไรก็ตาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชสมุนไพรต่าง ๆ ยังขาดความรู้ในการขอสิทธิประโยชน์จาก BOI ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่ทางด้านสมุนไพรได้ ซึ่งทางรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องควรลงพื้นที่สร้างความเข้าใจถึงโอกาสดังกล่าว

ประเด็นยุทธศาสตร์ต่อมา คือ “การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับ SEZ” สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ “การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปและสิทธิประโยชน์เพื่อดึงดูดการลงทุน” เนื่องจากอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นสูง ต้องใช้ทักษะฝีมือแรงงานที่ต้องการความรู้อย่างต่ำในระดับ อุดมศึกษา หรือ ปวช. หรือ ปวส. อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2562 พบว่าจังหวัดสระแก้วมีผู้มีงานทำ จำนวน 322,858 คน โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นที่ต่ำกว่าประถมศึกษา หรือ ไม่มีการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมา คือระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 23.5 และ 18.4 ตามลำดับ ซึ่งยังไม่สามารถรองรับอุตสาหกรรมขั้นสูงได้ โดยรัฐบาลควรส่งเสริมมาตรการให้ประชาชนในพื้นที่จบการศึกษาในระดับ อุดมศึกษา ปวช. หรือ ปวส. ให้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์สุดท้าย คือ “การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ” เนื่องจากความสามารถในการจำกัดขยะอย่างถูกสุขลักษณะในจังหวัดสระแก้วมีอยู่ค่อนข้างน้อย ประมาณ ร้อยละ 3.52 ของขยะทั้งหมดต่อวัน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว, 2561) ซึ่งเป็นความท้าทายของพื้นที่ส่วนใหญ่ในประเทศไทย ผนวกกับ ปัญหาขยะมือสองจากโรงเกลือ อันยังขาดการบูรณาการจัดการขยะชุมชนและขยะมือสองในพื้นที่

ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างระบบการคัดเลือก จัดเก็บ และจำกัดขยะแบบบูรณาการ อาทิ 1 กลุ่มตำบล 1 หลุมฝังกลบแบบถูกสุขอนามัย เปิดโอกาสให้หน่วยงานสามารถจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จในพื้นที่ของตัวเอง เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะของพื้นที่

การประชุมกลุ่มย่อยได้เสนอทางเลือกเบื้องต้นให้กับผู้เข้าประชุมทั้ง 7 กลุ่ม ซึ่งจะมีการประเมินต่อไปในการดำเนินงานในช่วงปีงบประมาณ 2564 พร้อมประเมินผลกระทบจากทางเลือกการพัฒนา SEZ และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน สำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยที่ปรึกษามีความคาดหวังว่าผลลัพธ์จากกระบวนการ SEA ที่ได้จะสามารถผนวกกับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว (พ.ศ. 2565 - 2568) ฉบับทบทวน ในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ทั้งนี้ที่ปรึกษาควรดำเนินการร่วมกับจังหวัดสระแก้ว และ สศช. อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การผนวกแผนประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

บทที่ 6

การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการใน 2562

บทที่ 6
การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการใน 2562

6.1 วัตถุประสงค์ในการติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผลโครงการ SEA ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้ดาเนินการภายใต้โครงการนี้ มีวัตถุประสงค์ที่ส าคัญ ดังนี้

1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดทา SEA ที่หน่วยงานเจ้าของโครงการได้ดาเนินการแล้วเสร็จ เพื่อค้นหาลักษณะร่วมและความแตกต่างของโครงการ SEA ที่จัดท าโดยหน่วยงานที่แตกต่างกัน

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการและวิธีการจัดทา SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ กับกับกระบวนการและวิธีการที่เป็นมาตรฐานสากลและมาตรฐานประเทศไทย (แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563)

3) ศึกษาเชิงลึกกระบวนการกาหนดขอบเขต (Scoping) กระบวนการพัฒนาและประเมินทางเลือก (Alternatives Development and Assessment) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายใต้ 2 กระบวนการดังกล่าวข้างต้น

4) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และสภาพพึงปรารถนา ในการจัดทาและขับเคลื่อนการจัดท าSEA ของประเทศไทยให้มีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลในการนาไปปฏิบัติ ตลอดจนแนวทางการสร้างการยอมรับบทบาทของ SEA ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

6.2 ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตามประเมินผล

ผลผลิตส าคัญที่เกิดจากการติดตามประเมินผลครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ผลการประเมินระดับคุณภาพของการจัดทา SEA และประสิทธิผลในการนาข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจสาหรับกระบวนการวางแผนของโครงการ SEA เป้าหมายจานวน 5 โครงการ

2) สภาพปัญหาและความท้าทายในการจัดท าSEA ของหน่วยงานวางแผนในปัจจุบัน

3) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการยกระดับระบบ SEA ของประเทศไทยให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6.3 ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการติดตามประเมินผล

สศช. ได้นาผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการประเมินไปพัฒนาสภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนบทบาท SEA ในประเทศไทย ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น อันประกอบด้วย

1) การพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) การพัฒนาสภาพแวดล้อม องค์ประกอบ และกระบวนการในการกากับ (Regulation) และสนับสนุน (Promotion) การจัดทา SEA ในประเทศไทยให้มีมาตรฐานและส่งผลกระทบทางบวกต่อกระบวนการพัฒนาของประเทศให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6.4 ตัวแบบการติดตามประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของดังกล่าวข้างต้น ที่ปรึกษาได้เลือกใช้ตัวแบบการประเมินผลที่สามารถแสดงให้เห็นถึง บริบท (Context) ปัจจัยนาเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และการนาไปใช้ประโยชน์หรือผลลัพธ์ (Outcome) ทั้งขั้นต้น (Immediate Outcome) ขั้นกลาง (Intermediate Outcome) และขั้นปลาย (Final Outcome) ทั้งนี้ แม้ว่าอาจจะสามารถคาดหวังผลลัพธ์ขั้นปลายจากการจัดทาSEA ในช่วงที่ผ่านได้ไม่มากนัก

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว ที่ปรึกษาจึงตัดสินใจเลือกใช้ตัวแบบ CIPP ของ Daniel L. Stufflebeam มาพัฒนาระบบการประเมินผลภายใต้โครงการนี้ตามรายละเอียดที่ได้มีการทบทวนไว้ใน**บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม**

6.5 ระบบการประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์

ระบบการติดตามประเมินผลภายใต้โครงการนี้ ถูกออกแบบตามวัตถุประสงค์และแนวคิดชี้นาหรือตัวแบบ CIPP ที่น าเสนอไปแล้วใน**บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม** ส่วนองค์ประกอบของระบบประเมินผล ประกอบด้วย

6.5.1 ขอบเขตการติดตามประเมินผล

การประเมินผลภายใต้โครงการนี้ มีเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการ SEA เพื่อเป็นกรอบสาหรับการประเมินพิจารณาที่สาคัญ 2 เกณฑ์ คือ (1) เป็นโครงการที่มีการดาเนินการในช่วงปี 2562 และแล้วเสร็จภายใน พ.ศ. 2563 ซึ่งมีความทันสมัย และอยู่ในช่วงเวลาที่ได้มีการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยอย่างจริงจัง รวมทั้งอยู่ในช่วงระยะเวลาของการศึกษาด าเนินโครงการ SEA ปีงบประมาณ 2563 และ (2) ครอบคลุมกิจกรรมการพัฒนา ทั้งรายสาขา (ด้านคมนาคม ด้านพลังงานและปิโตรเลียม และด้านทรัพยากรแร่) และเชิงพื้นที่ (ด้านผังเมือง ลุ่มน้า และชายฝั่งทะเล นิคมอุตสาหกรรม และการพัฒนาพื้นที่พิเศษ) ทาให้สามารถสรุปกรอบโครงการเป้าหมายในการประเมินผลครั้งนี้ ดัง**ตารางที่ 6.5-1**

ตารางที่ 6.5-1 โครงการ SEA ที่มีการดำเนินการในช่วงปี 2562

ชื่อโครงการ SEA	สถานะโครงการ	แนวทาง SEA
1) Strategic Environmental Assessment of the Rayong Province Development Plan and Revision of the Draft Thai SEA Guidelines	ดำเนินการแล้วเสร็จ	International Guideline
2) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561
3) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561
4) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561 และ ปี 2563
5) โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำชาจีนบุรี – บางปะกง	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561 และ ปี 2563
6) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561 และ ปี 2563
7) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล	ดำเนินการแล้วเสร็จ	แนวทาง SEA ปี 2561 และ ปี 2563
8) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้	ระหว่างดำเนินการ	แนวทาง SEA ปี 2561 และ ปี 2563

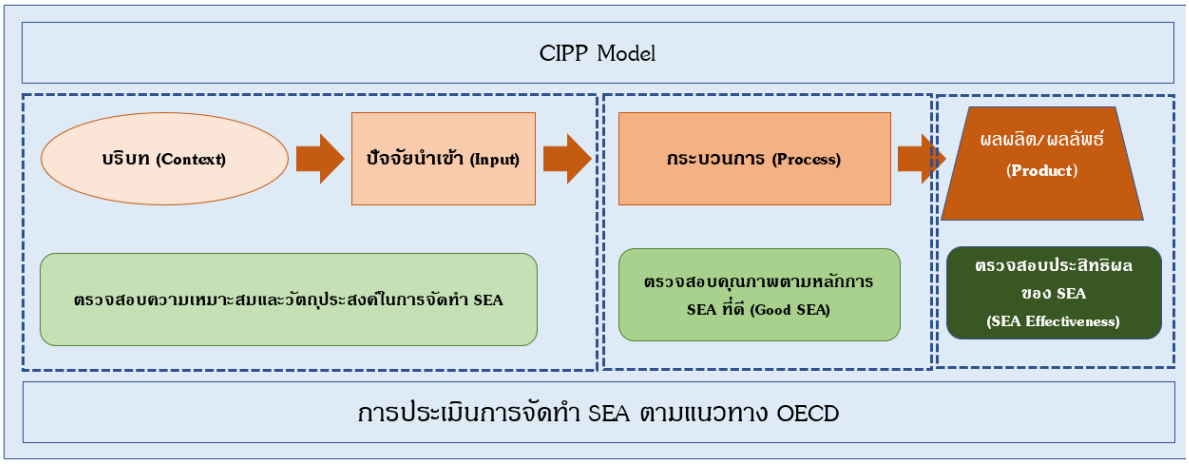
6.5.2 กรอบแนวคิด เกณฑ์ และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลครั้งนี้

เนื่องจากการประเมินผลครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโครงการ SEA จำนวน 5 โครงการ จากโครงการเป้าหมาย จำนวน 8 โครงการข้างต้น ที่ปรึกษาจึงเลือกใช้วิธีการประเมินผลเชิงคุณภาพที่มุ่งให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Phenomenon) มากกว่าการอธิบายถึงจำนวนหรือความเป็นตัวแทน (Representative) โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ เทคนิค Framework Analysis เป็นเครื่องมือหลักสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และส่วนตัวแบบการประเมินผลที่นำมาประยุกต์ใช้ คือ ตัวแบบ CIPP ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินครอบคลุมทั้งระดับบริบท (การออกแบบโครงการ) กระบวนการ (Process) และผลผลิต/ ผลลัพธ์ (Product) ดัง**รูปที่ 6.6-1** ส่วนตัวชี้วัดนั้นที่ปรึกษาจะนำประสบการณ์ของ OECD ซึ่งเป็นองค์กรที่มีประสบการณ์สูงในการติดตามประเมินผลในระดับนานาชาติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์หลักในการประเมินผลการจัดทำ SEA จะประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์หลัก คือ

1) วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA

การประเมินผลภายใต้วัตถุประสงค์ มีเกณฑ์ให้พิจารณาจำนวน 1 เกณฑ์ คือ *เกณฑ์ความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย* โดยการประเมินผลภายใต้เกณฑ์นี้จะประกอบด้วยตัวชี้วัดที่นำมาพิจารณาตรวจสอบจำนวน 2 ตัวชี้วัด คือ 1) อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในการจัดทำแผน และ 2) อำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลเพื่อขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ เนื่องจากหากหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่เพียงข้อใดข้อหนึ่งก็จะทำให้ประสิทธิผล

ของ SEA ที่จัดทาขึ้นมีประสิทธิผลลดลง อาทิ หากหน่วยงานมีอานาจในการวางแผนแต่ไม่มีอานาจในการกากับควบคุมการนาแผนสู่การปฏิบัติ ก็อาจทาให้กระบวนการออกแบบแผนงาน/ โครงการในการนาไปสู่การปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือยุทธศาสตร์ที่เป็นข้อเสนอแนะจากการจัดทา SEA หรือการขับเคลื่อนให้เกิดการน าแผนไปสู่การปฏิบัติก็อาจมีประสิทธิผลลดน้อยลง

ที่มา: ที่ปรึกษา, 2564

รูปที่ 6.5-1 กรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการ SEA โดยการบูรณาการตัวแบบ CIPP และหลักการ OECD

2) วัตถุประสงค์เพื่อตรวจคุณภาพกระบวนการจัดทำ SEA ตามหลักการ SEA ที่ดี (Good SEA) เป็นวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้การจัดทา SEA มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการประเมินผลการพัฒนาที่เกิดจากแผน อาจจะต้องผ่านกระบวนการนาแผนไปสู่การปฏิบัติและตรวจสอบผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากการนาแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจาเป็นต้องอาศัยช่วงระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลแผนแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน ดังนั้น การตรวจสอบคุณภาพของ SEA จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการจัดทา SEA ที่มีคุณภาพมีแนวโน้มที่จะทาให้การวางแผนมีคุณภาพที่ดี และการวางแผนที่ดีมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาหรับการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพกระบวนการจัดทา SEA จะประกอบด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ จานวน 3 เกณฑ์หลัก คือ 1) การนาเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล 2) การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และ 3) การจัดทา SEA ตามมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม โดยเกณฑ์ข้อที่ 3 จะประกอบด้วย เกณฑ์ย่อย อีกจานวน 6 เกณฑ์ย่อย คือ 3.1) การกาหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 3.2) การจัดทาขอบเขตการประเมิน (Scoping) เพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความส าคัญอย่างแท้จริง 3.3) การพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือกตามหลักวิชาการที่ได้มาตรฐานและเหมาะสม 3.4) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักวิชาการที่ได้มาตรฐาน

และเหมาะสมกับประเด็น (3.5) การจัดทามาตรการความยั่งยืน และ (3.6) การวางแผนติดตามกิจกรรมและการน าไปสู่การปฏิบัติ

ทาให้การประเมินผลคุณภาพของ SEA ประกอบด้วยตัวชี้วัดภายใต้เกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจานวนมากถึง 27 ตัวชี้วัด โดยปรากฏรายละเอียดใน**ตารางที่ 6.5-2** ทั้งนี้ เหตุผลสาคัญที่ทาให้การตรวจสอบคุณภาพ SEA มีตัวชี้วัดค่อนข้างมากก็เนื่องมาจากการประเมินผลลักษณะนี้เป็นการประเมินเชิงเทคนิค (Technical Assessment) ที่มุ่งเป้าไปที่กระบวนการด าเนินการมากกว่าการประเมินผล (Result Evaluation) หรือการประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) ที่มักจะนิยมประเมินผลเฉพาะตัวชี้วัดหลัก ๆ (Objective Key Results: OKRs) ที่สามารถสะท้อนผลงานได้อย่างมีนัยส าคัญด้วยจ านวนตัวชี้วัดไม่มากนัก

3) วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของ SEA เป็นวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบอิทธิพลของ SEA ที่มีต่อกระบวนการวางแผน (Planning) และกระบวนการนาแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) โดยมีเกณฑ์ที่นามาพิจารณาจานวน 2 เกณฑ์ คือ 1) การนา SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทาแผน และ 2) ผลลัพธ์และผลกระทบของแผนที่ใช้ SEA ในกระบวนการวางแผน โดยมีตัวชี้วัดภายใต้วัตถุประสงค์นี้ จ านวน 5 ตัวชี้วัด ดังรายละเอียดใน**ตารางที่ 6.5-2**

ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	กรอบการพิจารณาในการประเมินผล
1. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA	1.1 ความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) อำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผน	พิจารณาว่าหน่วยงานมีอำนาจตามกฎหมายในการจัดทำแผนหรือไม่
			(2) อำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลเพื่อขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ	พิจารณาว่าหน่วยงานมีอำนาจตามกฎหมายในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติหรือไม่
2. เพื่อตรวจคุณภาพกระบวนการจัดทำ SEA ตามหลักการ SEA ที่ดี (Good SEA)[1]	2.1 การนำเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) ความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการจัดทำSEA	พิจารณาจากความครอบคลุม เข้มงวด และผู้อ่านสามารถเข้าใจได้
			(2) ความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูลที่ออกมาจากกระบวนการ SEA	พิจารณาว่ามุมมองของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ถูกนำไปใช้ในกระบวนการ SEA มากน้อยเพียงใด
	2.2 การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(3) การประสานความร่วมมือระหว่างทีม SEA กับทีมจัดทำแผน	พิจารณาจากกลไก/เครื่องการทางานที่ใช้ในการประสานความร่วมมือกันระหว่างทีม SEA กับทีมจัดทำแผน
			(4) ประสิทธิผลในการมีส่วนของประชาชน	พิจารณาจากการนำข้อคิดเห็นที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน
			(5) ความพยายามในการสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียที่มีอำนาจน้อยหรือไม่มีอำนาจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ	พิจารณาจากกลุ่มประชาสังคมและกลุ่มประชาชนที่มีความเปราะบางที่ได้รับการสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือ

[1] ตามแนวทางของ OECD ดังที่ได้นำเสนอรายละเอียดในบทที่ 2

ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	กรอบการพิจารณาในการประเมินผล
	2.3 การจัดท าSEA ตามมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม	2.3.1 การกาหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	(6) การก าหนดวัตถุประสงค์/จุดมุ่งหมายในการจัดท าSEA	พิจารณาการอธิบายวัตถุประสงค์สาคัญในการใช้ประโยชน์จาก SEA
			(7) ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ SEA กับวัตถุประสงค์ของแผน	การอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความไม่สอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ของ SEA กับวัตถุประสงค์ของแผน
		2.3.2 การจัดทาขอบเขตการประเมิน (Scoping) เพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความสาคัญอย่างแท้จริง	(8) การตรวจสอบนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้อง	พิจารณาว่าในการกาหนดประเด็นสาคัญได้มีการตรวจสอบความเชื่อมโยงกับนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่
			(9) การปรึกษาหารือเกี่ยวกับขอบเขตของ SEA กับหน่วยงานเจ้าของแผนและหน่วยงานขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ	พิจารณาว่าในการจัดทาขอบเขตประเด็นสาคัญได้มีการการปรึกษาหารือเกี่ยวกับหน่วยงานเจ้าของแผนและหน่วยงานขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติหรือไม่
			(10) การปรึกษาหารือกับภาคส่วนต่างและประชาชนที่อาจได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการน าแผนสู่การปฏิบัติ	พิจารณาว่าการกาหนดขอบเขตประเด็นสาคัญได้มีการปรึกษาหารือกับภาคส่วนต่างและประชาชนที่อาจได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการน าแผนสู่การปฏิบัติหรือไม่
			(11) การประเมินและคาดการณ์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	พิจารณาว่ามีการประเมินและคาดการณ์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาคัญที่จะทาการวิเคราะห์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตหรือไม่
		2.3.3 การพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือกตามหลัก	(12) การพิจารณาและอธิบาย ความสามารถในการขับเคลื่อน และความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ของ SEA โดยทางเลือกต่าง ๆ	ตรวจสอบว่าการประเมิน วิเคราะห์และอธิบายความสามารถในการขับเคลื่อน และความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ของ SEA โดยทางเลือกต่าง ๆ หรือไม่

ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	กรอบการพิจารณาในการประเมินผล
		วิชาการที่ได้มาตรฐานและเหมาะสม	(13) การกาหนดทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการจัดทาแผนรวมถึงทางเลือก “ไม่ด าเนินการ”	ตรวจสอบว่าการกาหนดทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการจัดท าแผน รวมถึงทางเลือก “ไม่ด าเนินการ” หรือไม่
			(14) การใช้เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมกับประเด็นที่ประเมินและสอดคล้องกับหลักวิชาการ	ตรวจสอบว่ามีการเลือกใช้เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมกับประเด็นที่ประเมินและสอดคล้องกับหลักวิชาการหรือไม่
			(15) การอธิบายเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป	ตรวจสอบว่าการอธิบายเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไปหรือไม่
		2.3.4 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักวิชาการที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับประเด็น	(16) การอธิบายแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมส าคัญ	ตรวจสอบว่าการอธิบายแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือกหรือไม่
			(17) การจัดลาดับความสาคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	ตรวจสอบว่าการจัดล าดับความส าคัญของผลกระทบจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือกที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของผลการพัฒนาหรือไม่
			(18) การอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	ตรวจสอบว่ามีการอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือกหรือไม่
		2.3.5 การจัดทามาตรการความยั่งยืน	(19) ความครบถ้วนในการบรรเทาผลกระทบเชิงลบและการส่งเสริมผลกระทบเชิงบวก	ตรวจสอบความครบถ้วนของมาตรการในการบรรเทาผลกระทบเชิงลบและการส่งเสริมผลกระทบเชิงบวก
			(20) การกาหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติ	ตรวจสอบว่ามีการกาหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติหรือไม่

ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	กรอบการพิจารณาในการประเมินผล
			(21) ความชัดเจนในการอธิบายมาตรการบรรเทา/ส่งเสริมผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ	ตรวจสอบว่ามีการอธิบายมาตรการบรรเทา/ส่งเสริมผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบอย่างชัดเจนมากน้อยเพียงใด
		2.3.6 การวางแผนติดตามกิจกรรมและการนำไปสู่การปฏิบัติ	(22) ความชัดเจนการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการติดตามที่มีพื้นฐานมาจากรายงาน SEA และมีความสอดคล้องข้อมูลฐานและวัตถุประสงค์ของ PPP และ SEA	ตรวจสอบว่าการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการติดตามที่มีพื้นฐานมาจากรายงาน SEA และมีความสอดคล้องข้อมูลฐานและวัตถุประสงค์ของ PPP และ SEA อย่างชัดเจนหรือไม่
			(23) ความเชื่อมโยงของการติดตามไปยังขั้นตอนการติดตามผลอื่น ๆ อาทิ การติดตามในการจัดทำ EIA การติดตามและประเมินผลของแผน แผนงาน โครงการ เป็นต้น	ตรวจสอบว่ามีการกำหนดความเชื่อมโยงของการติดตามผล SEA ที่เชื่อมโยงกับขั้นตอนการติดตามผลอื่น ๆ อาทิ การติดตามในการจัดทำ EIA การติดตามและประเมินผลของแผน แผนงาน โครงการ หรือไม่
			(24) ความชัดเจนของคำแนะนำสำหรับขั้นตอนการนำข้อเสนอแนะจาก SEA ไปสู่การปฏิบัติในกระบวนการวางแผน	ตรวจสอบว่ามีการระบุคำแนะนำหรือขั้นตอนในการนำข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการวางแผนหรือไม่
			(25) มีการกำหนดตัวชี้วัดระดับผลลัพธ์ และมีแผนการประเมินผล (ที่มีงบประมาณเพียงพอและมีการมอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน) เพื่อให้วัตถุประสงค์ด้านความยั่งยืนของ SEA สามารถดำเนินต่อไปได้นอกเหนือไปกว่าขั้นตอนการวางแผน	ตรวจสอบว่ามีการกำหนดตัวชี้วัดระดับผลลัพธ์ และมีแผนการประเมินผล (ที่มีงบประมาณเพียงพอและมีการมอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน) นอกเหนือไปกว่าขั้นตอนการวางแผนหรือไม่

ตารางที่ 6.5-2 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	กรอบการพิจารณาในการประเมินผล
3.เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของ SEA	3.1 การนา SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดท าแผน	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) ขั้นตอนการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนที่มีการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์	ตรวจสอบว่าข้อค้นพบจาก SEA ได้ถูกน าไปใช้ประโยชน์จในกระบวนการวางแผนหรือไม่
			(2) ความสอดคล้องของการออกแบบแผนงาน โครงการกับวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA	ตรวจสอบการออกแบบแผนงาน โครงการ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA หรือไม่
	3.2 ผลลัพธ์และผลกระทบของการพัฒนาที่เกิดจากแผนที่ใช้ SEA ในกระบวนการวางแผน	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(3) การยอมรับของสมาชิกในชุมชนและประชาชนที่มีต่อแผนงาน/ โครงการพัฒนา ที่ถูกออกแบบโดยแผนที่มีการจัดท าSEA	ตรวจสอบว่าแผนงาน/โครงการ ภายใต้การวางแผนด้วยกระบวนการจัดทา SEA ได้รับการยอมรับของสมาชิกในชุมชนและประชาชนหรือไม่
			(4) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากแผนงาน/โครงการ ที่เกิดจากแผนที่มีการจัดท าSEA	ตรวจสอบระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากแผนงาน/โครงการ ที่เกิดจากการวางแผนด้วยกระบวนการ SEA
			(5) ความยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบที่พึงปรารถนาที่เกิดจากแผนงาน/โครงการ ที่เกิดจากแผนที่มีการจัดทา SEA	ตรวจสอบความยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบที่พึงปรารถนาที่เกิดจากแผนงาน/โครงการ ที่เกิดจากการวางแผนด้วยกระบวนการ SEA

6.5.3 ความเชื่อมโยงระหว่างตัวแบบ CIPP กับ กรอบการประเมินของ OECD

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation) จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทา SEA และการตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการจัดทา SEA ว่านาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation) พบว่าตัวแบบ CIPP ในขั้นตอนนี้ไม่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินผล SEA ของ OECD แต่มีความสอดคล้อง SEA Guideline ของบางประเทศ อาทิ ประเทศโปรตุเกส โดยในการประเมินผลครั้งนี้ ที่ปรึกษาจะปรับเปลี่ยนกรอบการประเมินให้สอดคล้องกับแนวทางของประเทศโปรตุเกส (เนื่องจากแนวทางของประเทศอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้เอาไว้) โดยจะมีการปรับตัวชี้วัดให้เหลือเพียงตัวชี้วัดเดียว คือ ความครอบคลุมของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งควรประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญกระบวนการ SEA หรือ ด้านการวางแผน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม และ 3) ผู้เชี่ยวชาญรายสาขาที่จาเป็นสาหรับแผนแต่ละประเภท และประเด็นที่คาดหมายว่าจะเกี่ยวข้อง อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคม ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

3) การประเมินกระบวนการ (Processes Evaluation) พบว่าตัวแบบ CIPP ในขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับแนวทางการประเมินผล SEA ของ OECD ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อตรวจคุณภาพกระบวนการจัดทา SEA ตามหลักการ SEA ที่ดี (Good SEA) และถือเป็นจุดเน้นของการประเมินผลครั้งนี้ และสอดคล้องกับกรอบแนวทางของกรรมการกากับการศึกษาโครงการนี้ที่ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกับที่ปรึกษาไว้ตั้งแต่การประชุมเริ่มงาน (Kick-Off Meeting) โดยจะมุ่งเน้นการประเมินกระบวนการจัดทา SEA ที่ได้เสนอในที่ประชุม 3 กระบวนการหลัก คือ 1) มาตรฐานกระบวนการจัดทา Scoping เนื่องจากการทา Scoping เป็นหัวใจส าคัญของการจัดท าSEA ที่จะเปิดหรือปิดโอกาสในกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือกระบวนการพัฒนาในอนาคต และจากการประเมินของที่ปรึกษา พบว่า มีโครงการ SEA ในประเทศไทยเป็นจ านวนมากที่มีปัญหาในกระบวนการ Scoping 2) กระบวนการพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือก ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นหัวใจสาคัญในการกาหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาและทิศทางการพัฒนา ซึ่งพบว่า การกาหนดทางเลือกของโครงการ SEA ในประเทศไทยยังมีความแตกต่างจากการกาหนดและประเมินทางเลือกที่เป็นมาตรฐานสากลอยู่ค่อนข้างมาก และ 3) มาตรฐานการมีส่วนร่วม เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจหลักส าคัญของการจัดทา SEA ที่ต้องการข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับเข้มข้น เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นกระบวนการ (Process Based) มากกว่าระเบียบวิธี (Method Based) แต่ยังพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของโครงการ SEA ของประเทศไทย ยังดาเนินการโดยยึดแนวทางการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นระเบียบวิธีที่เข้มข้น

4) การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ (Products Evaluation) พบว่า ตัวแบบ CIPP ในขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับแนวทางการประเมินผลของ OECD ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผล

ของ SEA (SEA Effectiveness Evaluation) โดยที่ปรึกษาจะดาเนินการประเมินผล 2 ตัวชี้วัด คือ ผลผลิต (Output) หรือข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะ จากการจัดท าSEA และผลลัพธ์ (Outcome)

โดยในการประเมินผลลัพธ์จะประยุกต์ใช้ตัวแบบ Outcome Mapping โดยแบ่งการพิจารณาผลลัพธ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ผลลัพธ์ขั้นต้น (Immediate Outcome) คือ การนาผล SEA ไปใช้ในการวางแผน 2) ผลลัพธ์ขั้นกลาง (Intermediate Outcome) คือการนาผล SEA ไปสู่การปฏิบัติในรูปแผนงาน / โครงการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา 3) ผลลัพธ์ขั้นปลาย (Final Outcome) คือ ความสมดุลและยั่งยืนที่เกิดจากแผนงาน/ โครงการพัฒนาที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่เป็นข้อเสนอแนะของ SEA

6.5.4 เทคนิคในการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิและวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการประเมินผล

1) เทคนิคในการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

เนื่องจากการประเมินผลครั้งนี้จาเป็นต้องจัดเก็บทั้งข้อมูลเชิงเอกสาร (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมินั้น ที่ปรึกษาได้ผสมผสานวิธีการจัดเก็บข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) รวมทั้งวิธีการอื่น ๆ ที่จ าเป็นโดยมีรายละเอียดวิธีด าเนินการดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) หรือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสาหรับการประเมินผลครั้งนี้ ด้วยเหตุที่การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลที่ส าคัญมากส าหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการที่มีขีดความสามารถในการพรรณนา (Descriptions) การอธิบาย (Explanations) และการประเมินผล (Evaluations) อย่างหลากหลาย จนเกือบจะไม่มีที่สิ้นสุดเกี่ยวกับมุมมองและความคิดเห็น ทั้งนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกมีความแตกต่างจากการสนทนาโดยปกติในชีวิตประจาวัน คือ วัตถุประสงค์ และบทบาทของผู้สัมภาษณ์และผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะส าคัญ3 ประการ ประกอบด้วย

(1) เป็นการผสมผสานรูปแบบเชิงโครงสร้าง (Structure) และ แบบยืดหยุ่น (Flexibility) ทั้งนี้ แม้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แต่ผู้สัมภาษณ์ก็จะคิดถึงแนวคิดหลัก (Theme) ที่ต้องการค้นหาค าตอบ และโดยการสัมภาษณ์จะด าเนินการตามหัวข้อหรือประเด็นหลักที่ได้ก าหนดเอาไว้

(2) โดยธรรมชาติเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Interactive in nature) ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการโต้ตอบกันระหว่างผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) และผู้ถูกสัมภาษณ์ (Interviewee) โดยผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ตั้งคาถามเริ่มต้นที่มีลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ตอบพูดได้อย่างอิสระในขณะที่ตอบคาถาม และ

(3) สามารถเข้าถึงความลึกของคาตอบจากการตั้งคาถามเจาะการสารวจคาตอบ และการอธิบายเพิ่มเติม

การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นการจัดเก็บข้อมูลแบบสองทางที่ทาให้ผู้สัมภาษณ์เกิดความเข้าใจผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยองค์ประกอบทางเทคนิคของการสัมภาษณ์กลุ่ม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) วิธีการในการจัดเก็บข้อมูล 2) การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างแหล่งข้อมูลแต่ละบุคคล และ 3) ผู้สัมภาษณ์มีบทบาทในการสร้างสรรค์ให้เกิดการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางด้วยบรรยากาศที่สร้างสรรค์ วิธีในการสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อจัดเก็บข้อมูลสาหรับการประเมินผลครั้งนี้ได้ด าเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ***การกำหนดเป้าหมายในการสัมภาษณ์*** เพื่อให้ได้คาตอบในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ก าหนดไว้ในค าถามของการประเมิน

- ***การพัฒนาแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์*** โดยประเด็นคาถามจะมาจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการประเมินที่ได้มีการกาหนดเอาไว้ตั้งแต่ต้น รวมทั้งจะมีการกาหนดประเด็นหลัก ๆ ที่ต้องการจะหาคาตอบในระหว่างการสัมภาษณ์ ส่วนในช่วงเริ่มต้นการสัมภาษณ์ที่ปรึกษาจะจัดทาเป็นข้อคาถามที่เริ่มต้นจากข้อคาถามกว้าง ๆ เพื่อเปิดประเด็นให้กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นในภาพกว้างๆ ก่อนที่จะค่อยๆ เปิดประเด็นที่ลึกหรือมีความเฉพาะเจาะจงลงไป ทั้งนี้ หากที่ปรึกษาค้นพบประเด็นใหม่ที่เกี่ยวข้องในระหว่างการสัมภาษณ์ก็จะดาเนินการสัมภาษณ์เพื่อจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

- ***การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์*** การกาหนดคุณสมบัติของสมาชิกในกลุ่มที่จะสัมภาษณ์ที่ปรึกษาจะคัดเลือกกลุ่มที่มีตาแหน่งหน้าที่/ ความรับผิดชอบ ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งจะพยายามหลีกเลี่ยงในการนาบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาอยู่กลุ่มเดียวกัน นอกจากในกรณีที่มีความจาเป็น ซึ่งอาจมีข้อบกพร่องในแง่ของความเกรงใจที่จะแสดงความคิดเห็นในทิศทางที่ไม่สอดคล้องกัน แต่ก็มีผลดีในแง่ของความสะดวกใจในการแสดงความคิดเห็นเชิงลึกในบางประเด็นที่มีความเห็นสอดคล้องกันด้วย

- ***การกำหนดจำนวนผู้ที่จะแสดงความคิดเห็น*** เนื่องจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจานวนผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย มีค่อนข้างหลากหลาย นักวิชาการบางคนมีความเห็นว่าจานวนผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยไม่ควรมีจานวนมากเกินไป เพราะจะทาให้การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นไม่ทั่วถึง ในทางตรงกันข้ามกัน หากมีจานวนน้อยเกินไป ก็อาจทาให้การจัดเก็บข้อมูลไม่ครอบคลุมประเด็นที่ได้กาหนดเป้าหมายเอาไว้ ดังนั้น สาหรับการประเมินผลครั้งนี้ จะก าหนดจ านวนผู้ที่จะแสดงความคิดเห็นประมาณ 8-10 คน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจ านวนผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น

- ***การบันทึกข้อมูล*** ที่ปรึกษาใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูลทั้งด้วยวิธีการบันทึกภาพและเสียงเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงในกรณีที่อุปกรณ์ชนิดใดชนิดหนึ่งเกิดความผิดพลาดหรือเสียหาย โดยขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการก่อนการบันทึกข้อมูลทุกครั้ง

2) เทคนิคสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการประเมินผลภายใต้โครงการนี้เป็นการประเมินผลที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการวิเคราะห์คาเป็นจานวนมากที่เกิดจากเอกสารและการสัมภาษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีความจาเป็นต้องมีการพรรณนาและสรุปข้อคาถามต่าง ๆ รวมทั้งต้องค้นหาความสัมพันธ์ที่หลากหลายที่มีอยู่และเป็นการประเมินที่เป็นนามธรรม (Subjective) และเป็นเรื่องของการตีความ (Interpretative)

ที่ปรึกษาจึงเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล Framework Analysis เนื่องจากมีความเหมาะสมในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์ นโยบายสาธารณะ ตลอดจน การวิจัยนโยบายประยุกต์ (Applied Policy Research) โดยขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางนี้มีดังนี้

- ***ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization)*** ก่อนที่จะเริ่มต้นกระบวนการกรอง (Sifting) และ จัดแบ่งประเภท (Sorting) ข้อมูล ที่ปรึกษาสร้างความคุ้นเคยกับความกว้างและความหลากหลายของข้อมูล โดยการอ่านข้อมูลทั้งหมดอย่างคร่าว ๆ

- ***กำหนดขอบเขตประเด็นหลักที่จะทำการวิเคราะห์ (Identifying a Thematic Framework)*** ในระหว่างของการดาเนินการในขั้นการสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ไม่เพียงแต่ทาการวิเคราะห์ความกว้างขวาง ความลึก และความหลากหลายของข้อมูลเท่านั้น แต่ที่ปรึกษาได้เริ่มต้นกระบวนการคัดย่อและกาหนดแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยทาการจดบันทึกย่อเนื้อหาที่เป็นการตอบค าถามตามตัวชี้วัด รวมทั้งแนวคิด และประเด็นสาคัญที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ ในระหว่างของการอ่านทบทวน เมื่ออ่านทบทวนแล้ว ที่ปรึกษาได้ดาเนินการกาหนดประเด็นสาคัญ และแนวคิดในการวิเคราะห์ และพิจารณาว่าข้อมูลที่จัดเก็บได้สามารถตอบค าถามในประเด็นต่าง ๆที่ต้องการประเมินได้ครบถ้วนหรือไม่

- ***จัดทำดัชนี (Indexing)*** ประกอบด้วย การกรองข้อมูล กาหนดประเด็นและจัดกลุ่ม รวมทั้ง ท าการเปรียบเทียบข้อมูลทั้งจากคน/ กลุ่มเดียวกัน หรือระหว่างคน/ กลุ่ม

- ***การจัดทำแผนภูมิ (Charting)*** ขั้นตอนนี้เป็นการนาคาพูดเดิมมาปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับประเด็นหลักที่ได้กาหนดเอาไว้ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นของการจัดทาดัชนี และการจัดทาแผนภูมิเป็นกระบวนการในการจัดการข้อมูล แต่สิ่งที่สาคัญมากอีกประการหนึ่ง ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การลดจานวนข้อมูล ซึ่งสามารถดาเนินการได้โดยการเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของสาระส าคัญและด าเนินการตัดข้อมูลที่มีสาระส าคัญคล้ายคลึงกันออกไป

- ***ขั้นการตีความข้อมูล (Interpretation of Data)*** เมื่อข้อมูลพร้อมสาหรับการวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย อาทิ การนาข้อมูลมาเปรียบเทียบกับกรอบการวิเคราะห์ (Mapping) และการแปลความหมาย (Interpreting) เป็นต้น ในขั้นของการตีความนั้น มิได้เป็นแต่การหยิบยกเอาคาพูดของแต่ละคนขึ้นมาเสนอเป็นราย ๆ ไปเท่านั้น แต่ที่ปรึกษาได้พิจารณาและวิเคราะห์อย่างเพียงพอเพื่อให้สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างค าพูดแต่ละค าพูด และความสัมพันธ์ระหว่างค าพูดกับข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด

6.5.5 การอธิบายระดับคุณภาพของโครงการฯ

ที่ปรึกษาจะระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการอธิบายระดับคุณภาพของโครงการ SEA ที่ท าการประเมินผล

6.6 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ SEA ที่ดำเนินการประเมินผล

ในปี 2562 ที่ผ่านมา มีโครงการที่จัดทา SEA เพื่อน าไปใช้ประโยชน์ในการจัดทาแผน โดยครอบคลุมทั้งแผนพัฒนารายสาขาและเชิงพื้นที่ จ านวนทั้งสิ้น 8 โครงการ ประกอบด้วย

- Strategic Environmental Assessment of the Rayong Province Development Plan and Revision of the Draft Thai SEA Guidelines

- โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี

- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง

- โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง

- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล

- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้

การดาเนินการภายใต้โครงการนี้ ที่ปรึกษาได้สรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน กระบวนการจัดทา SEA และกระบวนการจัดทาแผนหรือแผนงานจานวน 7 โครงการ ซึ่งได้ดาเนินการ โดยคานึงถึงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทย (ฉบับปี 2561 และ 2563) ยกเว้นโครงการ Strategic Environmental Assessment of the Rayong Province Development Plan and Revision of the Draft Thai SEA Guidelines เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยสามารถสรุปสาระส าคัญของทั้ง 7 โครงการ ได้ดังนี้

6.6.1 โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

หลักการและเหตุผลที่สาคัญ คือ การพัฒนาเชิงพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศไทยในช่วงที่ผ่าน ยังไม่มีการประเมินศักยภาพข้อจากัดของสภาพพื้นที่รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างกว้างขวางเพียงพอ ส่งผลให้การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมาประสบปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความคุ้มค่าของการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ดังนั้น นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เร่งรัดจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ รวมถึงการจัดทาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเป็นกรอบหรือเครื่องมือในการบูรณาการการพัฒนาทั้งระดับนโยบาย แผนและแผนงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

โครงการนี้ได้ดาเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต้นแบบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากพิจารณาว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความหลากหลายของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความครอบคลุมทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ (การท่องเที่ยว) และจากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าจังหวัดได้กาหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดไว้ว่า *“อยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งเรียนรู้ น่าเที่ยว น่าอยู่ น่าลงทุน”* รวมทั้งกาหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวและการบริการสู่มาตรฐานสากล การพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ การพัฒนาการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ โดยใช้นวัตกรรม และภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์

โครงการนี้ได้ดาเนินการจัดทา SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ต้นแบบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงกลางของแผนพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2561 – 2565) (เริ่มจัดทา พ.ศ. 2562) โดยแนวคิดในการจัดทา SEA ครั้งนี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของจังหวัดแต่อย่างใด แต่ต้องการจัดทาSEA เพื่อจัดทายุทธศาสตร์ทางเลือกให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมโอกาสในการบรรลุวิสัยทัศน์ของจังหวัด โดยมีขั้นตอนการจัดท าSEA สรุปได้ดังนี้

- ทบทวนข้อมูล SEA แนวทาง SEA กฎหมาย นโยบาย มติ ครม. ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อน ามากาหนดพื้นที่ต้นแบบ
- รวบรวมข้อมูลฐาน และวิเคราะห์สาเหตุ อุปสรรคของการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อน าเสนอวัตถุประสงค์เป้าหมายของการด าเนินงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์หาตัวชี้วัดกลาง ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในเชิงพื้นที่ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงเกณฑ์ในการประเมินทางเลือก เพื่อรวบรวม จัดทาระบบฐานข้อมูล และน าเสนอเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์และประเมินความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต้นแบบ
- พัฒนาและเสนอยุทธศาสตร์ทางเลือก รวมถึงวิเคราะห์และเปรียบเทียบทางเลือก เพื่อน าเสนอและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ดาเนินการตรวจสอบคุณภาพการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

6.6.2 โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี

จากการพิจารณาสถานการณ์ของลุ่มน้าชีในปัจจุบัน ทาให้สานักงานทรัพยากรน้าแห่งชาติ (สทนช.) ตระหนักถึงความจาเป็นในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้าชี เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจากัดของสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้าในพื้นที่ลุ่มน้าชี ภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทบริหารจัดการทรัพยากรน้ า20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้าชีให้ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ลุ่มน้าให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยได้กาหนดกรอบแนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดัง**รูปที่ 6.6-1** และมีขั้นตอนหลักในการด าเนินงานดังนี้

1) ทบทวนรายละเอียดของแผนและแผนงานในพื้นที่ลุ่มน้ า

2) ทบทวนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ลุ่มน้าฯ ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3) กาหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ลุ่มน้าที่พิจารณาความสอดคล้องของด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนในการพัฒนา ตามหลักการการจัดการทรัพยากรน้ าแบบบูรณาการ(Integrated Water Resources Management : IWRM Approach)

4) พัฒนาทางเลือกของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ าในพื้นที่ลุ่มน้ า

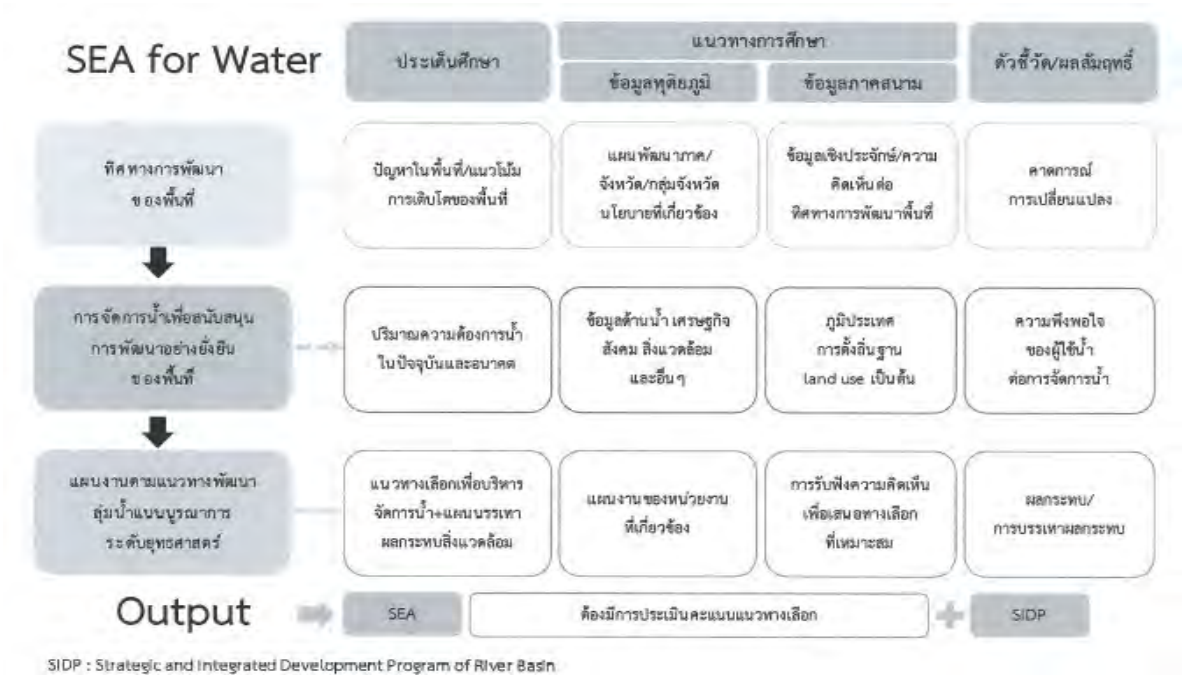
5) พัฒนาเกณฑ์และการจัดล าดับความพึงพอใจของทางเลือก

6) จัดท ามาตรการบรรเทาผลกระทบจากการด าเนินการตามทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

7) จัดทาแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้าแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ (Strategic and Integrated Development Program of River Basin : SIDP)

8) ด าเนินกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม มวลชนสัมพันธ์ และการประชาสัมพันธ์

9) จัดทาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอบเขตพื้นที่ศึกษา

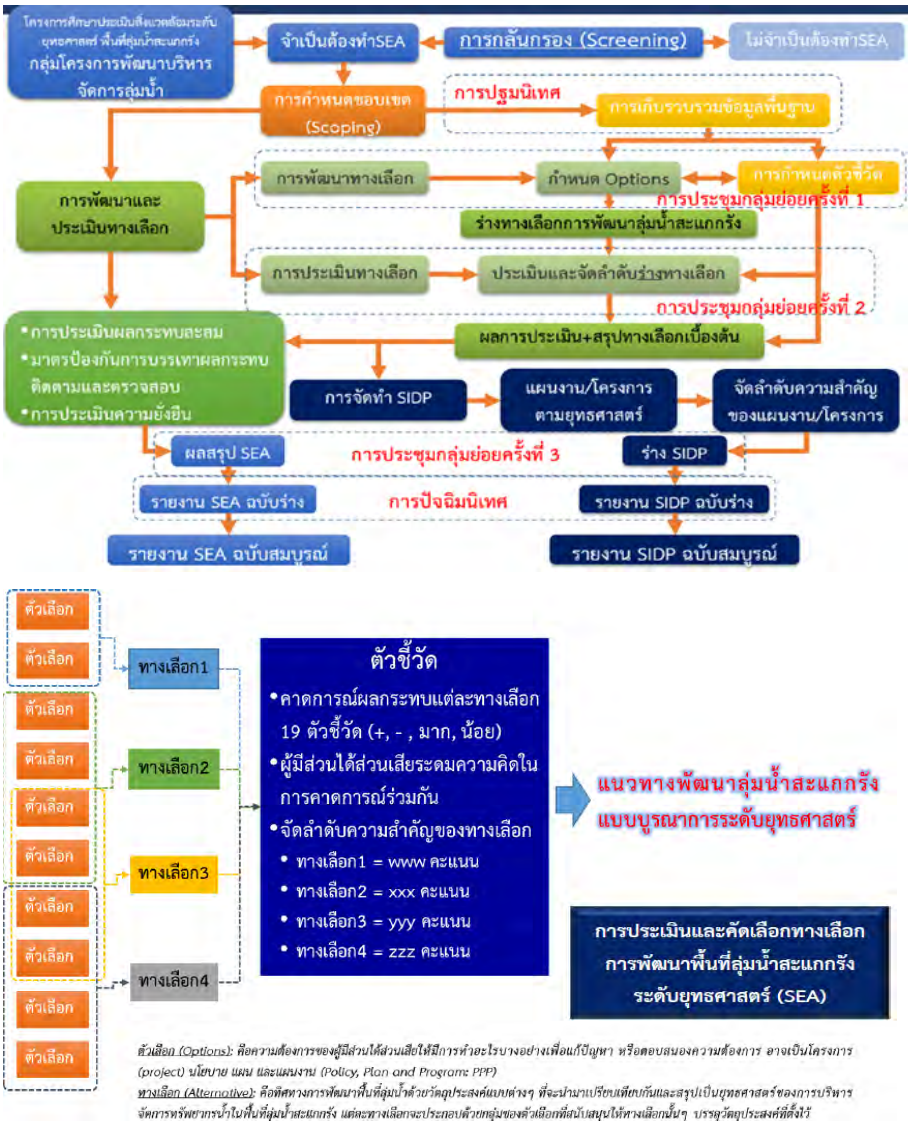

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-1 แนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

6.6.3 โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง

แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2558 ระบุถึงปัญหาหลักในลุ่มน้ำสะแกกรัง ประกอบด้วย ปัญหาขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม และปัญหาคุณภาพน้ำ จากสถานการณ์ดังกล่าวทาให้ สทนช. เล็งเห็นถึงความจาเป็นในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้าสะแกกรัง ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ อุทัยธานี นครสวรรค์ และกาแพงเพชร เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจากัดของสิ่งแวดล้อม และจัดทาแนวทางพัฒนาและบริหารจัดการน้าที่สามารถนาไปสู่ความสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนการศึกษาดัง**รูปที่ 6.6-2** โดยผลการศึกษาพบว่าลุ่มน้าสะแกกรังมีข้อจากัดหลายประการ อาทิ ข้อจากัดในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ขาดแคลนเครื่องมือในการบริหารจัดการน้าในฤดูน้าแล้งและฤดูน้าหลาก การขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรม เกษตรกรขาดความรู้ เป็นต้น

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-2 กระบวนการจัดทำ SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง

6.6.4 โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง

จากสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ทาให้มีความจาเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: AEC) หรือ การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อแนวโน้มการขยายตัวของประชากร พื้นที่ชุมชน และพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมตามนโยบายระดับต่าง ๆ และมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้าเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดปัญหาการขาดแคลนน้า และอาจนาไปสู่สถานการณ์การแย่งชิงน้าระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม จึงมีความจาเป็นต้องมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้าต้นทุนลุ่มน้าปราจีนบุรี – บางปะกง เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจากัด

ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกงให้สามารถนำไปสู่ความสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางเลือกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง เพื่อให้เกิดการตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและเกิดประโยชน สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนความมั่นคง แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มจังหวัดและจังหวัด (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี - บางปะกง โดยได้ดำเนินการตาม “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ธันวาคม, 2562)”

ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในโครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน **(รูปที่ 6.6-3)** รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกลั่นกรองโครงการ (Screening) เพื่อพิจารณาว่าข้อเสนอของแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน มีความจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ SEA หรือไม่ หากต้องจัดทำ SEA ให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานจัดทำขอบเขตการศึกษา (Terms of Reference: TOR) โดยอ้างอิงขอบเขตการศึกษาและกระบวนการให้ครบถ้วนตามที่แนะนำใน SEA Guideline (ธันวาคม, 2562) เพื่อให้กระบวนการครบถ้วน ถูกต้อง และสมบูรณ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ (Spatial) ระยะเวลา (Temporal) และประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ของแผนหรือแผนงาน ตลอดจนการประเมินสถานภาพในอดีตถึงปัจจุบันของประเด็นยุทธศาสตร์ (Past and Current Trend) หรืออาจมีการประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์นั้น ในการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานเดิม ผ่านการระดมความเห็นและมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และสร้างแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารตั้งแต่ต้นของกระบวนการ ผลลัพธ์ของการกำหนดขอบเขต คือ ความคิดเห็นที่สอดคล้องตรงกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าขอบเขตการจัดทำ SEA ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ผู้มีส่วนได้เสียมีความสนใจหรือหวงกังวล และขั้นตอนสุดท้าย คือ การจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment) การพิจารณากรอบแนวคิดการกำหนดทิศทางและทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกงอย่างเป็นระบบและยั่งยืนดัง**รูปที่ 6.6-4** จะได้รับการตรวจสอบยืนยันโดยผ่านการปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มทางาน SEA และหน่วยงานกำกับดูแลการศึกษา SEA เพื่อนำไปเสนอและการรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้มีสวนได้ส่วนเสียหรือภาคประชาสังคม โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารต่อสาธารณชน เพื่อให้ได้ทางเลือกที่สะท้อนความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability) เพื่อนาไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน (Sustainability Objective) ครอบคลุม มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อมของประเด็นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานภาคประชาชน (Final Technical & Non-Technical Report) เป็นกระบวนการเปิดและรอบด้านผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ โดยรายงานที่มีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ และยอมรับได้ของสาธารณะ จะมีบทบาทสาคัญมากในการปรับปรุงกระบวนการวางแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานให้บรรลุเป้าหมายความยั่งยืน

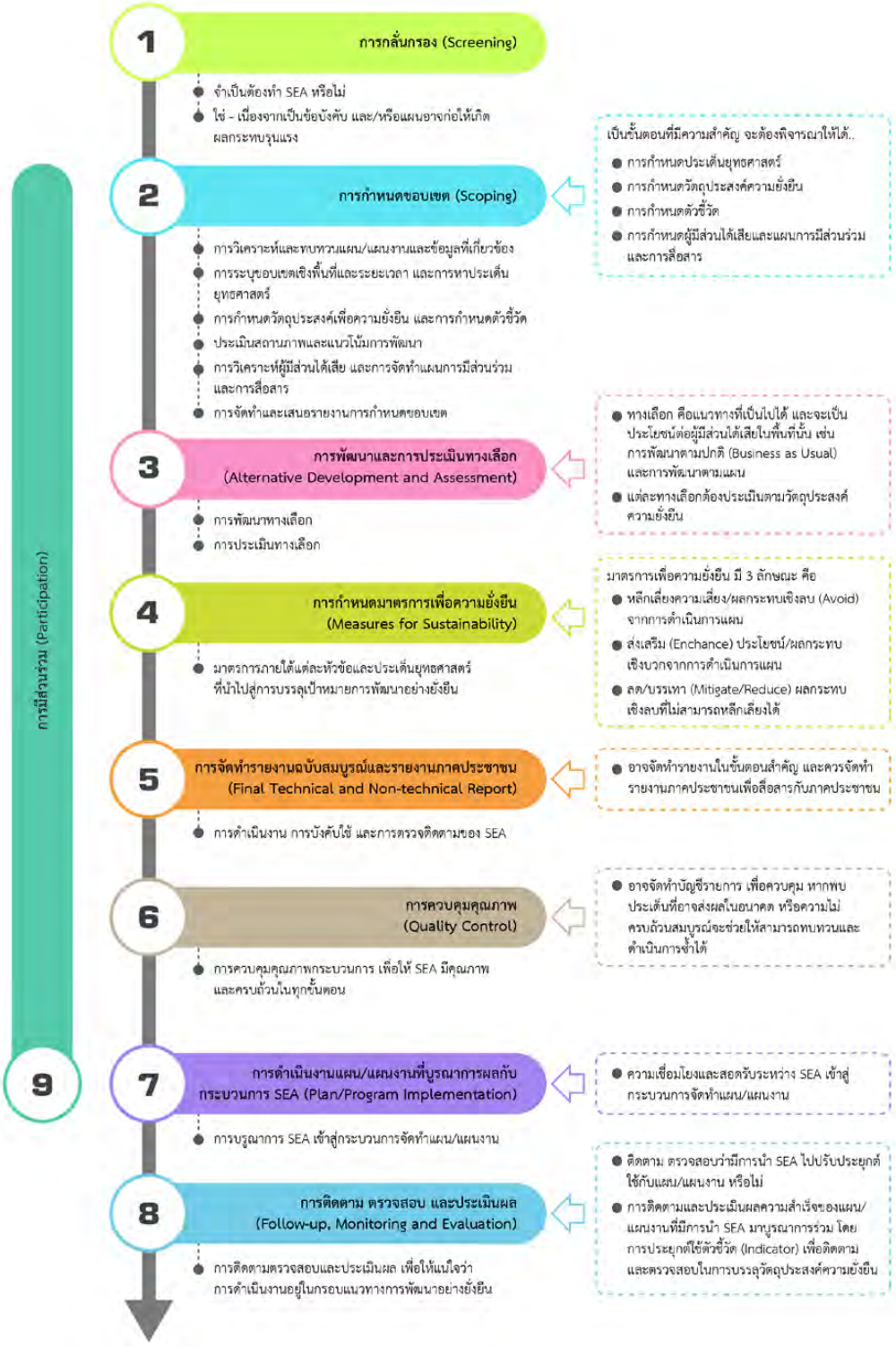
ขั้นตอนที่ 6 การควบคุมคุณภาพของกระบวนการ SEA (Quality Control) เพื่อให้กระบวนการศึกษา SEA มีความครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยอาจจัดทาเป็นบัญชีรายการ (Checklist) เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบควบคุม

ขั้นตอนที่ 7 การดำเนินงานแผนหรือแผนงานที่บูรณาการผลกับกระบวนการ SEA เป็นการนาผลการศึกษา SEA ไปใช้ในการบูรณาการเข้ากับแผนหรือแผนงานพัฒนาและนาทางเลือกที่เหมาะสมไปใช้ในการจัดท าแผนหรือแผนงาน

ขั้นตอนที่ 8 การติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Follow - up, Monitoring and Evaluation) เป็นขั้นตอนที่มีความจาเป็นต้องดาเนินงานอย่างต่อเนื่องภายหลังการจัดทารายงานฯ เนื่องจากการดาเนินงานของแผนหรือแผนงานที่ปรับปรุงหลังนาทางเลือกที่เหมาะสมกว่าไปใช้ อาจมีความไม่แน่นอนและเสี่ยงต่อความสาเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลภายหลังจากการด าเนินงานตามทางเลือกฯ จะช่วยให้เกิดการทบทวนแผนหรือแผนงานเพื่อน าไปใช้ปรับปรุงการด าเนินงานตามแผนหรือแผนงาน และควรรวมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เข้าไปด้วยเพื่อติดตามตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืนได้

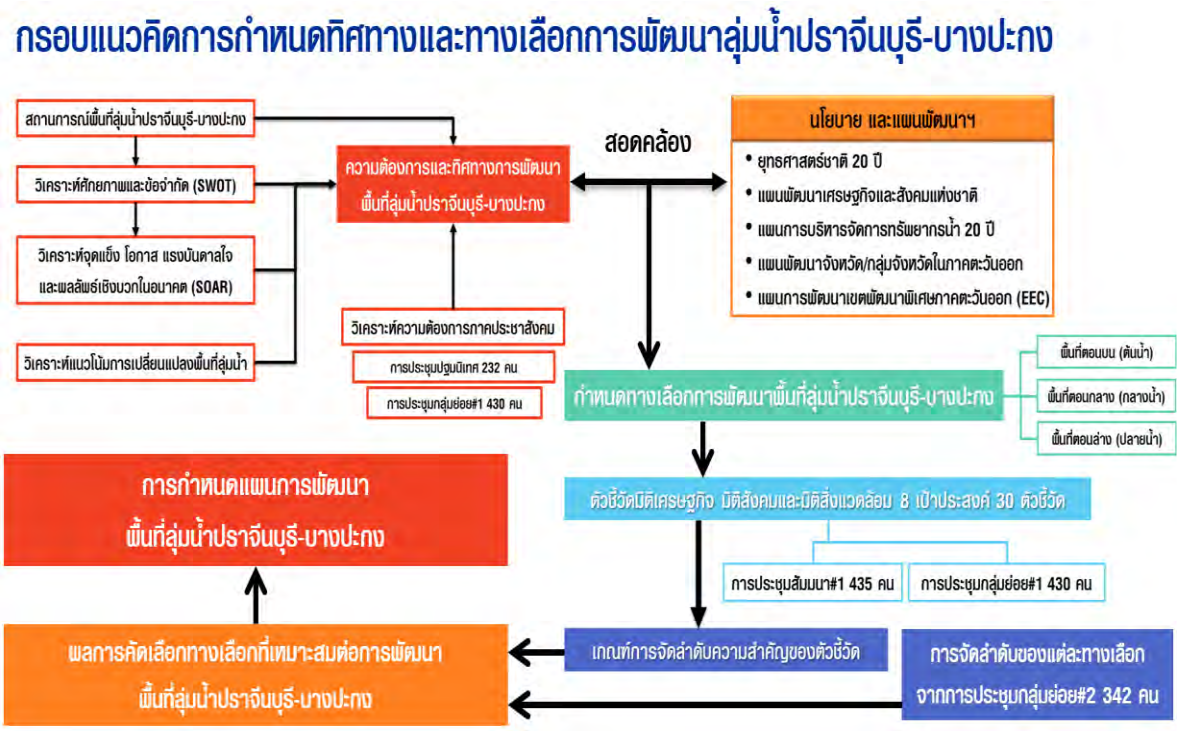
อนึ่ง ตัวชี้วัดต่าง ๆ ส าหรับการติดตามฯ จะต้องระบุเกณฑ์หรือมาตรฐานเพื่อบรรลุเป้าหมายไว้ โดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ต้องเป็นผู้รับผิดชอบจัดทาแผนการติดตามฯ หรืออาจขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 9 การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการ SEA เพื่อสร้างความเข้าใจและสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มีส่วนได้เสียหรือภาคประชาสังคมในแต่ละกลุ่มในแต่ละขั้นตอน

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-3 ขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีน - บางปะกง

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-4 กรอบแนวคิดการกำหนดทิศทางและทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำปราจีน-บางปะกง

6.6.5 โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ภาคใต้ชายฝั่งตะวันออก ประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการขยายตัวของเศรษฐกิจในพื้นที่ ทาให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ประกอบกับการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไป ทาให้มีปัญหาด้านอุทกภัยเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และก่อให้เกิดความเสียหายด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จึงมีแนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจากัดของสิ่งแวดล้อมสาหรับการบริหารจัดการทรัพยากรน้าในพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ตะวันออก เพื่อพัฒนาทางเลือกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้าพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออกที่เหมาะสมที่สุด โดยให้ความสาคัญกับการบูรณาการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ส าคัญในบริบทของลุ่มน้ าเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ าในพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออกอย่างยั่งยืน โดยดาเนินการจัดทา SEA ตาม “แนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ที่จัดทาโดย คณะทางานจัดทาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2561) ภายใต้คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยมีกรอบแนวทางในการศึกษาดังแสดงใน**รูปที่ 6.6-5** มีรายละเอียด ดังนี้

1) ศึกษา ทบทวน รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย

- ทบทวนและสังเคราะห์เอกสาร รายงานการศึกษานโยบาย และยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก จานวน 13 ลุ่มน้าสาขา อาทิ การศึกษาและจัดทาแผนพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้า แผนพัฒนาจังหวัด และการพัฒนาเมือง รวมทั้ง อุปสงค์และอุปทานของทุกมิติ ตลอดจนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละแผนพัฒนา และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจโดยรวม เมื่อมีบูรณาการแผนพัฒนาเข้าด้วยกัน

- ศึกษา สารวจ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ าภาคใต้ฝั่งตะวันออก ในพื้นที่ศึกษา จ านวน 13 ลุ่มน้ าสาขา โดยพิจารณากิจกรรมการใช้น้ ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ครอบคลุมทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว พลังงาน และคมนาคมขนส่ง แล้วคัดเลือกพื้นที่ต้องการใช้น้าสูงสุด มาวิเคราะห์เชิงลึกให้ครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาส าหรับแต่ละกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

- ศึกษา วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นจากการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมถึง ความเป็นไปได้ที่จะทาให้เกิดกิจกรรมด้านการใช้น้ าและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างอื่นในพื้นที่

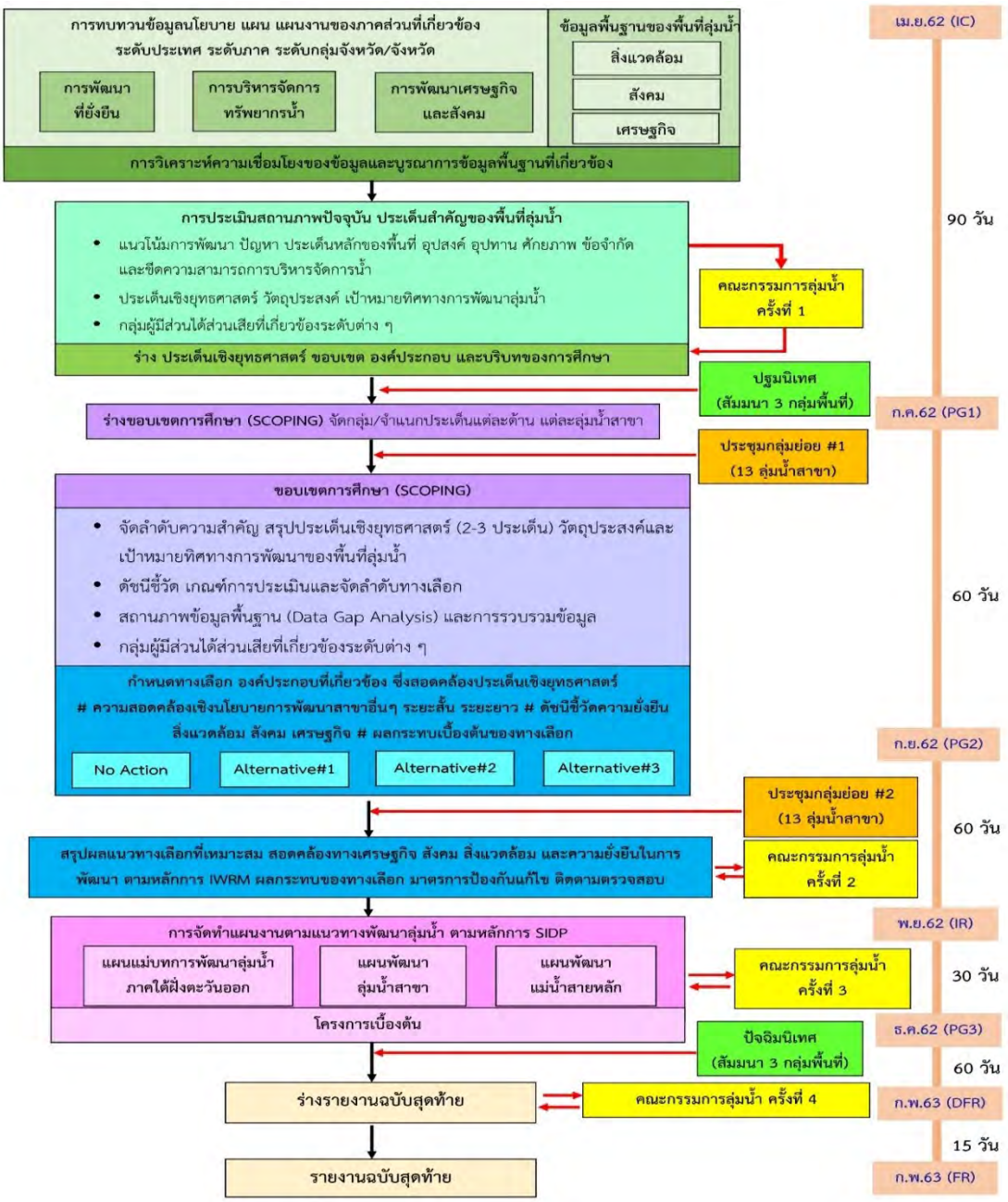
- ศึกษา วิเคราะห์ทางเลือกของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการน้าในพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก เพื่อพิจารณาความคุ้มค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจก่อนที่จะศึกษาความเหมาะสมในเชิงลึกต่อไป

2) จัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

- ศึกษา ทบทวน และสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการ หรือ รายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สผ.

- ศึกษา ส าฆจ และประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก ครอบคลุม 4 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี โดยวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจากัดทั้ง 4 มิติ ของโครงการต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้น

- ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก ให้ครอบคลุมพื้นที่โครงการ และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดผลกระทบให้ครบถ้วนตาหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทา ตามมาตรฐานของ สผ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และข้อกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-5 กรอบแนวทางการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของโครงการ

6.6.6 โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล

ลุ่มน้ ามูลประสบปัญหาเรื่องน้ ตลอดมา โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนน้าอุปโภคบริโภค และน้าเพื่อการเกษตร ตลอดจนปัญหาน้าท่วมชุมชนเมืองและพื้นที่การเกษตร และปัญหาคุณภาพน้าที่เกิดจากการปล่อยน้าทิ้งของชุมชน การชะล้างของสารเคมีทางการเกษตรลงแหล่งน้า การเลี้ยงปลาในกระชัง และสภาพพื้นที่ที่เป็นดินเค็ม

จากสภาพปัจจุบันของลุ่มน้ามูล ทาให้มีความจาเป็นต้องดาเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ามูล เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจากัดของสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ามูล ให้สามารถนาไปสู่ความสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเปรียบเทียบทางเลือกในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ามูล เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา การจัดการน้ าเชิงลุ่มน้าทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ ของประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

กรอบแนวทางในการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พื้นที่ลุ่มน้ ามูลได้มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้า พ.ศ. 2558 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า20 ปี ซึ่งมีเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษานี้ จะน าแผนแม่บทฯ (พ.ศ. 2561) มาพิจารณาประกอบในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อกาหนดแนวทางและแผนงานพัฒนาในระดับลุ่มน้าหลัก โดยพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ในการพัฒนาแบบบูรณาการ พร้อมทั้งคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยผลผลิตของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ แนวทางการพัฒนาลุ่มน้าแบบบูรณาการ ซึ่งจะถูกนาไปใช้เป็นกรอบในการจัดทาแผนแม่บทพัฒนาและบริหารจัดการน้าแบบบูรณาการระดับโครงการ โดยความเชื่อมโยงของการศึกษาแต่ละขั้นตอนในการจัดทาแผนแม่บทฯ แสดงในผังแนวความคิดเบื้องต้น **รูปที่ 6.6-6** และ**รูปที่ 6.6-7**

ทั้งนี้ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พื้นที่ลุ่มน้ ามูลเป็นการประเมินศักยภาพและข้อจากัดของสิ่งแวดล้อมต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้าในพื้นที่ลุ่มน้ามูล เพื่อพัฒนาทางเลือกของการบริหารจัดการทรัพยากรน้าในพื้นที่ลุ่มน้ามูลที่เหมาะสมที่สุด โดยให้ความสาคัญกับการบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สาคัญในบริบทของลุ่มน้ามูล เพื่อนาไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้าในพื้นที่ลุ่มน้ ามูลอย่างยั่งยืนโดยใช้แนวทางการศึกษา ดังนี้

1) ใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของ คณะทางานจัดทาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (2561) ภายใต้คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2) เอกสารขอบเขตการจ้างงานที่ปรึกษา (TOR) โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ ามูลของกองนโยบายและยุทธศาสตร์ สทนช. (2561)

3) เอกสารบทวิเคราะห์ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ แผนบริหารจัดการลุ่มน้ าของกลุ่มวิเคราะห์เศรษฐกิจและสังคม กองนโยบายและยุทธศาสตร์ สทนช.

4) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ของสานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) กรอบแนวคิดโดยภาพรวม ขั้นตอนในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ ามูลโดยเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งขอบเขตของการศึกษา แสดงใน**รูปที่ 6.6-8**

จากกรอบแนวคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นลุ่มน้ามูลในภาพรวม ได้นาไปสู่การกาหนดรายละเอียดขั้นตอนการศึกษาโครงการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ามูลซึ่งจะครอบคลุมขอบเขตการด าเนินงานที่ก าหนดในข้อก าหนดโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การกลั่นกรองโครงการ (Screening)

2) การทบทวนเอกสารทุติยภูมิ (Reviewing Secondary Data)

3) การก าหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping)

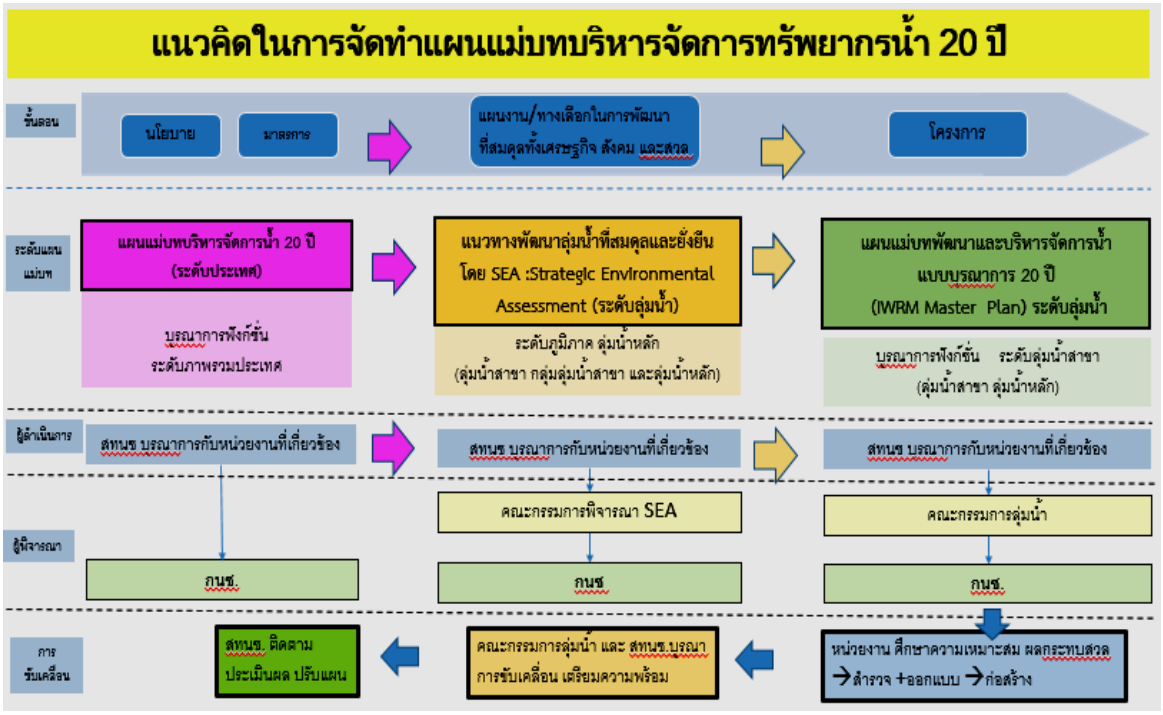
4) การรวบรวมและการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม (Baseline Data Collection)

5) ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

6) การวิเคราะห์และประเมินข้อมูล (Analysis and Appraisal)

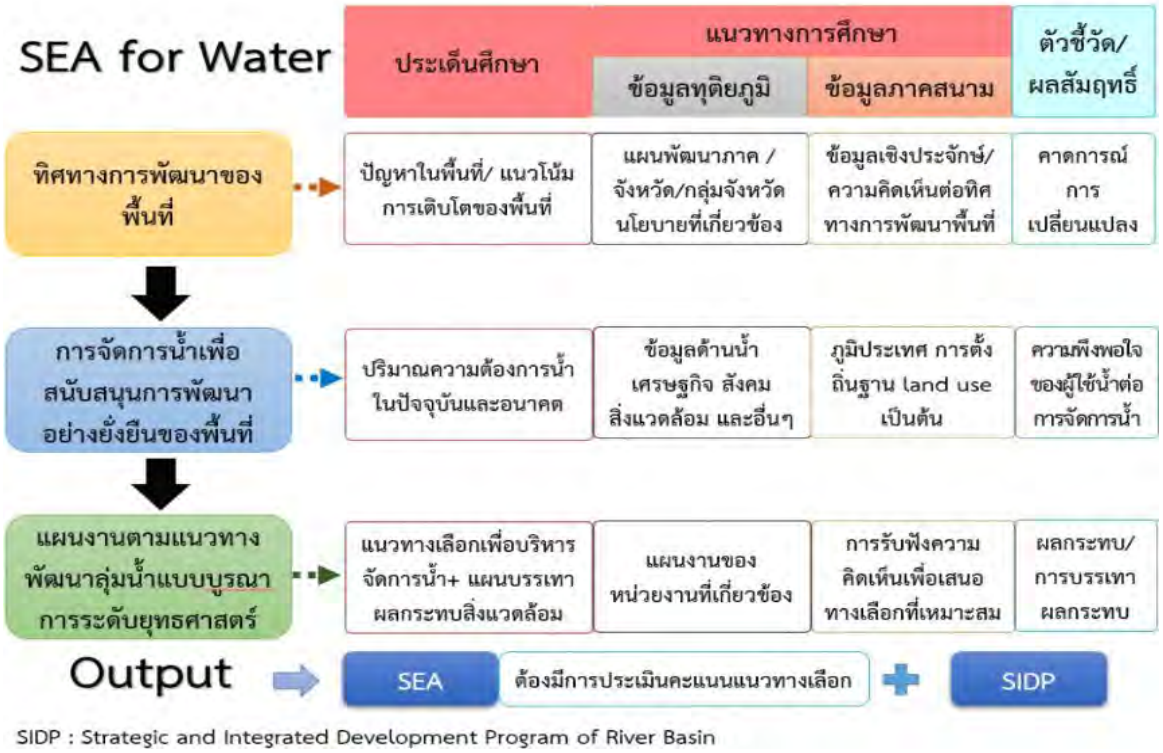
7) การเสนอทางเลือก (Propose Alternative)

8) การประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

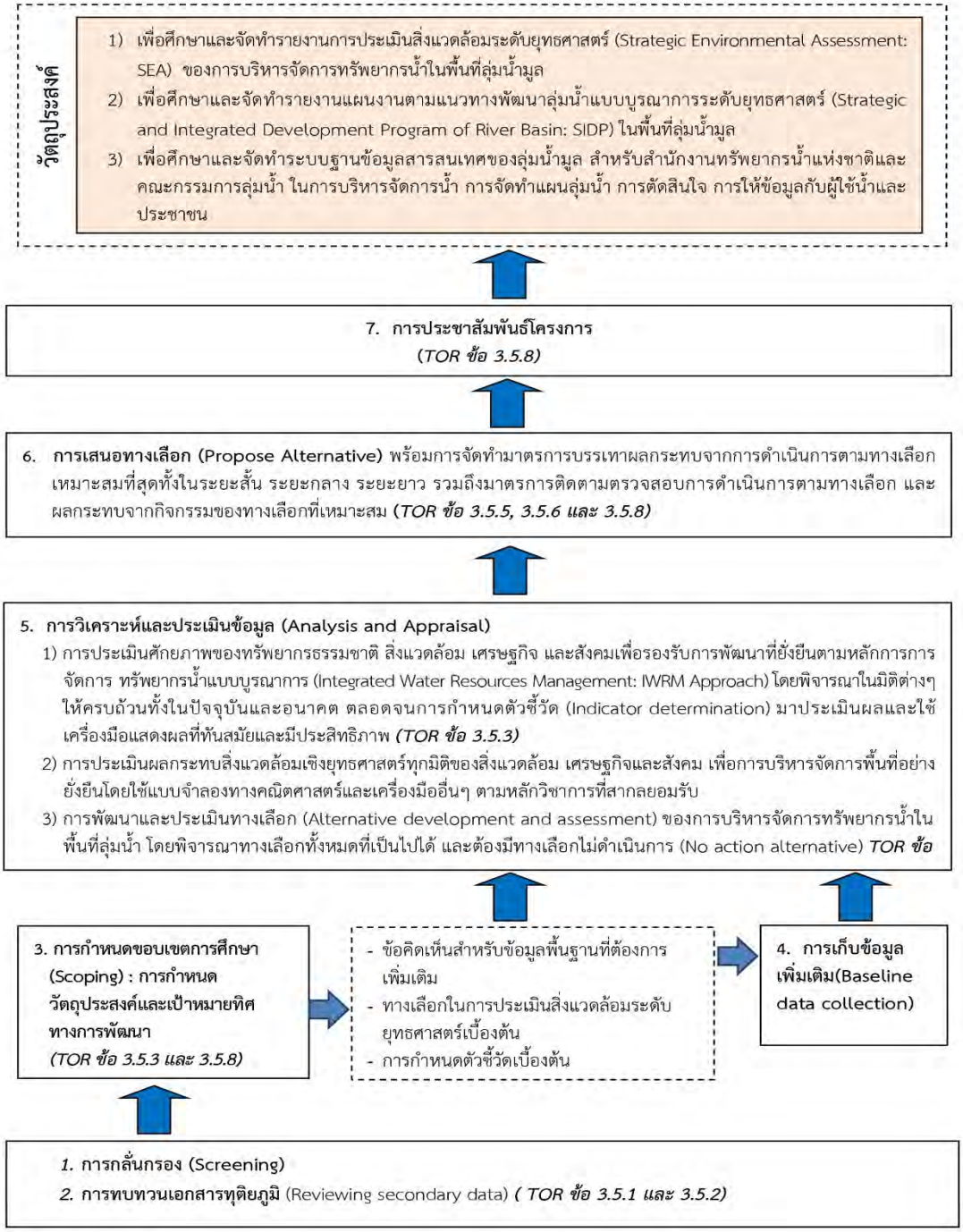
ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-6 แนวคิดในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี

ที่มา: สทนช., 2562

รูปที่ 6.6-7 แนวคิดในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ที่มา: สทนช., 2562

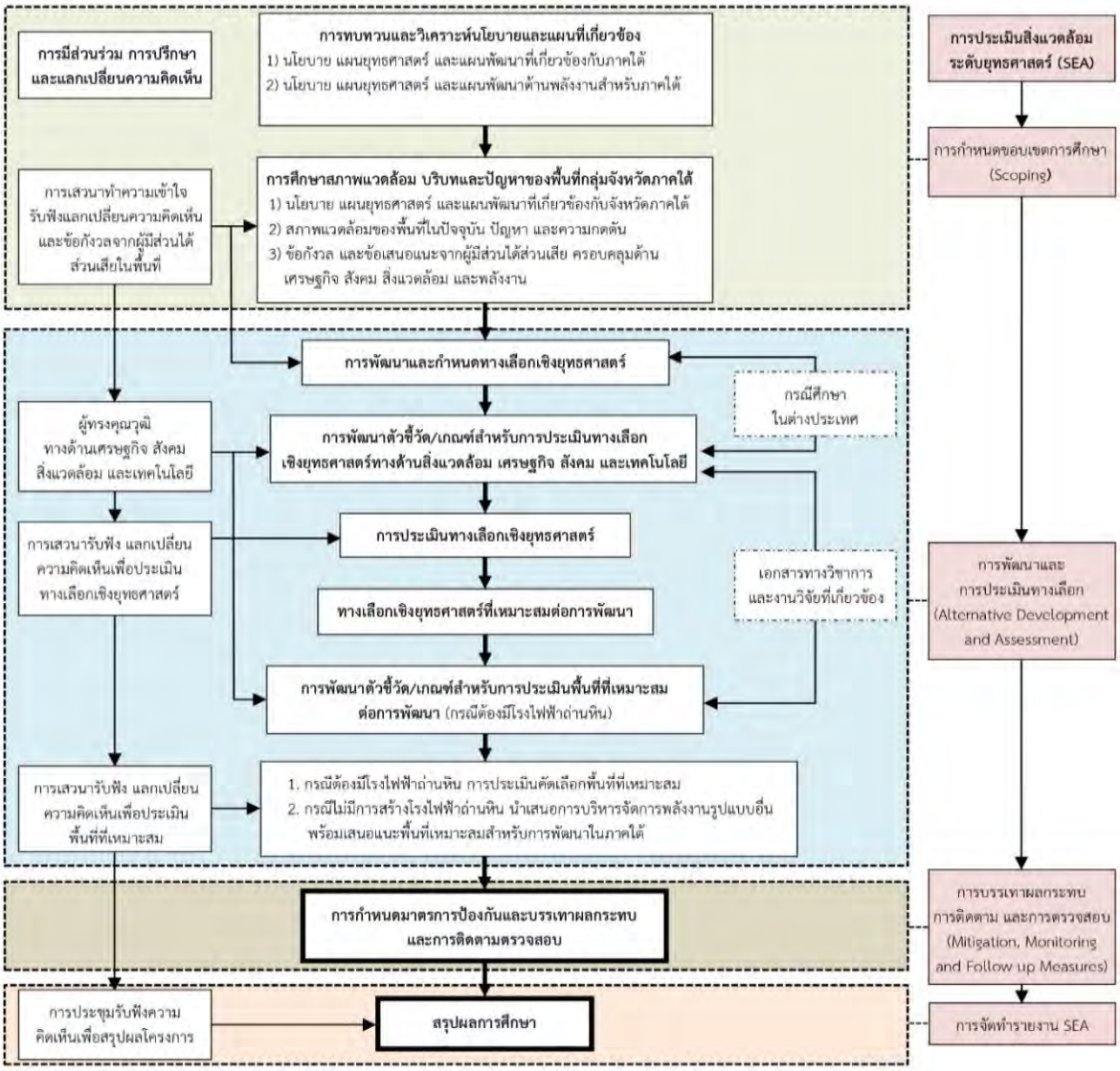
รูปที่ 6.6-8 กรอบแนวคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในภาพรวม

6.6.7 โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้

แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2579 ของกระทรวงพลังงานที่เน้นการสร้างความมั่นคงของระบบไฟฟ้า พบว่า พื้นที่ภาคใต้มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดไฟฟ้าดับเป็นวงกว้าง และมีปริมาณความต้องการไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมในช่วง พ.ศ. 2562 - 2567 เพื่อให้การดำเนินงานก่อสร้างโรงไฟฟ้าที่ทุกฝ่ายเห็นชอบ จึงจำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสมในพื้นที่ภาคใต้ ตลอดจนศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ภาคใต้ ว่าควรมีโรงไฟฟ้าถ่านหินหรือไม่ รวมถึงเพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตไฟฟ้า อื่น ๆ ที่เป็นทางเลือกในการพัฒนาพลังงานในพื้นที่ภาคใต้ โดยการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ จำเป็นต้องศึกษาครอบคลุม 14 จังหวัดภาคใต้ และ ประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งสิ้น 15 จังหวัด โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดัง **รูปที่ 6.6-9**

จากการรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ คือ การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าภาคใต้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคง และสามารถรองรับความต้องการไฟฟ้าในระยะยาวของภาคใต้ ได้รับการยอมรับจากประชาชน และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและทรัพยากรของภาคใต้ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้และการจ้างงาน และผลทางบวกต่อการประกอบอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การท่องเที่ยว การประมง และเกษตรกรรม

ทั้งนี้ จากการตรวจสอบ พบว่า การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สำหรับพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ ไม่มีแผนยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่ชัดเจนสำหรับนำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษา

ที่มา: กรมธุรกิจพลังงาน, 2562

รูปที่ 6.6-9 กรอบแนวคิดในการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

6.7 การคัดเลือกโครงการในการประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA

จากการทบทวนข้อมูลทั้ง 7 โครงการ ที่ปรึกษา ได้คัดเลือกโครงการที่จะดาเนินการประเมินผลกระบวนการจัดทา SEA ทั้งหมด 5 โครงการ ซึ่งพิจารณาจาก 1) สถานะของโครงการ โดยเป็นโครงการที่ด าเนินการแล้วเสร็จหรือจะดาเนินการแล้วเสร็จทันภายในกรอบระยะเวลาของการดาเนินโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้ และ 2) เป็นโครงการที่ได้น าแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงในช่วง พ.ศ. 2561 และ 2563 มาประยุกต์ใช้ จ านวน 5 โครงการ ประกอบด้วย

1) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าชี

3) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าสะแกกรัง

4) โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้าต้นทุนลุ่มน้า ปราจีนบุรี – บางปะกง และ

5) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าภาคใต้ฝั่งตะวันออก

6.8 กลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

กลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลในการติดประเมินผลโครงการ SEA คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทา SEA ครอบคลุม หน่วยงานเจ้าของแผน หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ SEA (กรณีที่หน่วยงานเจ้าของแผนไม่ได้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบด าเนินการโครงการ SEA) และ คณะท างานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ SEA อาทิ คณะกรรมการกากับโครงการ ที่ปรึกษา บริษัทที่ปรึกษาหรือสถาบันการศึกษาที่ได้รับการว่าจ้างเป็นที่ปรึกษา โดยมีรายละเอียดดัง**ตารางที่ 6.8-1**

ตารางที่ 6.8-1 กลุ่มเป้าหมายของการรวบรวมข้อมูลการประเมินผล

โครงการ	เจ้าของแผนหรือแผนงาน	เจ้าของโครงการ/ คณะกรรมการกำกับ	ทีมที่ปรึกษา
1. โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการกำกับการศึกษาโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	คณะกรรมการกำกับด้านวิชาการและเทคนิค	- บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด - บริษัท ครีเอทีฟ เทคโนโลยี จำกัด
3. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	คณะกรรมการกำกับด้านวิชาการและเทคนิค	- บริษัท มหานคร คอนซัลแตนท์ จำกัด - บริษัท อินโนเวชั่น คอนซัลแตนท์ จำกัด
4. โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	คณะกรรมการกำกับด้านวิชาการและเทคนิค	มหาวิทยาลัยมหิดล
5. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	คณะกรรมการกำกับด้านวิชาการและเทคนิค	- บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด - บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี่ จำกัด - บริษัท ดีไว พลัส จำกัด

6.9 แผนการประเมินผลโครงการ SEA

การประเมินผลของกระบวนการจัดท าSEA มีกิจกรรมหลักในการดาเนินงาน ประกอบด้วย การก าหนดระเบียบวิธีและขอบเขตการศึกษา การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล และการประมวลและการวิเคราะห์ผล ซึ่งมีระยะเวลาในการด าเนินงานดัง**ตารางที่ 6.9-1** ทั้งนี้ ขั้นตอนในการประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก

ส่วนที่ 1 การกาหนดระเบียบวิธี กรอบและหลักเกณฑ์ในการประเมินผล รวมทั้งทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขอบเขตงาน (TOR) รายงานฉบับต่าง ๆ และมติที่ประชุม ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Secondary Data) และน าเสนอผลในรายงานการศึกษาขั้นกลาง 1

ส่วนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานเจ้าของแผน และบริษัทที่ปรึกษา จากนั้นจึงดาเนินการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินผลการจัดท าSEA ของโครงการต่าง ๆ น าเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นในรายงานการศึกษาขั้นกลาง 2 และน าเสนอผลการศึกษาสมบูรณ์ในร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ และจะดาเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับคณะกรรมการก ากับการศึกษาในรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์

ตารางที่ 6.9-1 แผนการดำเนินงานประเมินผลของกระบวนการจัดทำ SEA

| กิจกรรม/ แผนการดำเนินงาน | พ.ศ. 2563 | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | พ.ศ. 2564 | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

6.10 ผลการประเมินผลโครงการ SEA โดยประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP และแนวทางของ OECD

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินผลที่ได้นาเสนอแล้วข้างต้น ที่ปรึกษาได้ใช้วิธีการประเมินผลเชิงคุณภาพที่มุ่งให้ความสาคัญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าการอธิบายถึงจานวนหรือความเป็นตัวแทน ด้วยการอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลหลัก คือ เทคนิค Framework Analysis โดยมีองค์ประกอบในการประเมิน 4 องค์ประกอบ คือ บริบทของโครงการ ทรัพยากรนาเข้า กระบวนการดาเนินงาน และผลการด าเนินงานประกอบกับแนวทางานการประเมินผลของ OECD ปรากฏผลการประเมิน ดังนี้

6.10.1 ผลการประเมินบริบท (Context Evaluation)

จากกรอบแนวคิดในการประเมินบริบทได้ดาเนินการประเมินภายใต้ 3 เกณฑ์หลัก คือ 1) อานาจของหน่วยงานในการวางแผนและบังคับใช้แผน 2) มีการกาหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์หรือภาพอนาคต และ 3) ประเมินว่าจะมีการใช้ประโยชน์จาก SEA จากขั้นตอนใดของการวางแผน โดยปรากฏผลการประเมินเบื้องต้นเป็นรายเกณฑ์ ดังนี้

1) การประเมินความเหมาะสมในการจัดทำ SEA ของหน่วยงานเจ้าของโครงการ SEA ที่เป็นกรณีศึกษา

จากการประเมินอานาจหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของโครงการ SEA ทั้ง 5 โครงการจานวน 2 หน่วยงาน คือ สทนช. และ สผ. พบว่า ทั้ง 2 หน่วยงานมือ านาจตมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและการขับเคลื่อนเพื่อนาแผนไปสู่การปฏิบัติ ทั้ง 2 หน่วยงานจึงมีความเหมาะสมที่จะดาเนินการจัดทา SEA รายละเอียด ดัง**ตารางที่ 6.10-1**

ตารางที่ 6.10-1 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายและความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA

โครงการ	เจ้าของโครงการ	อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ผลการประเมินความเหมาะสมของหน่วยงาน
1. โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)	อำนาจหน้าที่ตามกฎกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) การจัดทำนโยบายและแผนการอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ประสานและจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และดำเนินการอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (3) ประสานจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ ประสาน และดำเนินการให้มีประกาศเขตพื้นที่ และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผน และมาตรการและจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม (5) ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรมของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (6) บริหารงานกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนนโยบาย แผน และมาตรการ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วน (7) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารที่ดินและทรัพยากรดิน การวางแผนการถือครองที่ดิน การสงวนและพัฒนาที่ดินเพื่อจัดให้แก่ประชาชน และการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ (8) ประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและต่างประเทศในการดำเนินการร่วมด้านนโยบายและแผนการอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	(1) มีความเหมาะสมในด้านอำนาจหน้าที่เนื่องจากมีอำนาจในการจัดทำนโยบาย แผนแม่บท และแผนงาน (2) มีอำนาจในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ (3) สามารถขับเคลื่อนแผนในพื้นที่ที่เป็นขอบเขตในการศึกษา SEA ได้ (4) โดยภาพรวม สผ.เป็นหน่วยงานที่มีความเหมาะสมในการจัดทำ SEA

ตารางที่ 6.10-1 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายและความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA (ต่อ)

โครงการ	เจ้าของโครงการ	อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ผลการประเมินความเหมาะสมของหน่วยงาน
		(9) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ การกักเก็บ และการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (10) เสนอความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ตลอดจนดำเนินการตามพันธกรณีของความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและพื้นที่ชุ่มน้ำ (11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย	
2. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี 3. โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง 4. โครงการศึกษาเพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง 5. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)	อำนาจหน้าที่ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย (1) รับผิดชอบงานธุรการของ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) คณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง (2) กลั่นกรองและเสนอความเห็นต่อ กนช. ในการจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำ การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการ แผนงบประมาณการบริหารทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ และแผนแม่บทการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำต่าง ๆ (3) จัดทำผังน้ำเสนอ กนช. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ (4) ประสานการดำเนินงานกับคณะกรรมการลุ่มน้ำ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ	(1) มีความเหมาะสมในด้านอำนาจหน้าที่ เนื่องจากมีอำนาจในการจัดทำนโยบาย แผนแม่บท และแผนงาน (2) มีอำนาจในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ (3) สามารถขับเคลื่อนแผนในพื้นที่ที่เป็นขอบเขตในการศึกษา SEA ได้ (4) โดยภาพรวม สทนช.จึงมีความเหมาะสมในการจัดทำ SEA

ตารางที่ 6.10-1 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายและความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA (ต่อ)

โครงการ	เจ้าของโครงการ	อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของโครงการ	ผลการประเมินความเหมาะสมของหน่วยงาน
		(5) รวบรวมและจัดเตรียมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของ กนช. (6) ให้คำแนะนำและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรน้ำ รวมทั้งการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำตามที่ได้รับการร้องขอ (7) อำนวยการและกำกับดูแลโครงการสำคัญระดับชาติหรือโครงการเร่งด่วนเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำที่จำเป็นต้องมีการประสานการทำงานหลายหน่วยงาน (8) ติดตาม ประเมินผล และเสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรน้ำ และรายงานต่อ กนช. (9) กำกับดูแลและบริหารจัดการระบบสารสนเทศทรัพยากรน้ำทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤติ (10) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในด้านการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ (11) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ (12) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของสำนักงานหรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย	

2) การประเมินวัตถุประสงค์การทำ SEA

เนื่องจากเป้าหมายในการจัดทา SEA ที่ดีควรเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายที่เป็นภาพอนาคต (Scenario) จากผลการประเมินการกาหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทา SEA ในภาพรวมสามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) โครงการ SEA ในความรับผิดชอบของ สทนช. ทั้ง 4 โครงการมีแนวทางการกาหนดวัตถุประสงค์เหมือนกันเนื่องจากใช้กรอบ TOR เดียวกัน ผลการประเมินของที่ปรึกษา พบว่า การระบุวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้าต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการนา SEA ไปใช้ประโยชน์ และระดับของวัตถุประสงค์ยังอยู่ในระดับกระบวนการ (Processes) และผลผลิต (Outputs) จึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) ที่เป็นระยะยาว

(2) โครงการ SEA ในความรับผิดชอบของ สผ. พบว่า การระบุวัตถุประสงค์ของโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับ SEA ลุ่มน้า คือ เป็นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการและระดับผลผลิต ทั้งนี้ แม้ว่าวัตถุประสงค์ของ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดินจะสามารถก้าวย่างไปสู่ระดับผลลัพธ์ขั้นต้น แต่ยังไม่ไกลเพียงพอที่จะเป็นการระบุวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมส าหรับการจัดท าSEA

(3) โครงการ SEA ทั้ง 5 โครงการมีลักษณะร่วมในการกาหนดวัตถุประสงค์ที่สาคัญ คือ เป็นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการและระดับผลผลิต ยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) หรือภาพอนาคตที่พึงปรารถนาระยะยาวที่คาดหวังจากกระบวนการพัฒนาที่เกิดจากข้อเสนอแนะของ SEA

รายละเอียดพิจารณาจาก**ตารางที่ 6.10-2**

ตารางที่ 6.10-2 การประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA

โครงการ	วัตถุประสงค์ของการจัดทำ SEA	ผลการประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์
1. โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	1.1 เพื่อวิเคราะห์และจัดทำต้นแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเชิงพื้นที่บนฐานของศักยภาพและความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่	เป็นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการ ผลผลิต ที่มีวัตถุประสงค์ในเชิงการศึกษา แต่ยังไม่มีการระบุในระดับยุทธศาสตร์ อาทิ การจัดต้นแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน
	1.2 เพื่อให้ได้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบ/ เครื่องมือในการบูรณาการการปฏิบัติการทางนโยบายและแผนงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ	เป็นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับผลผลิต คือ แนวทาง SEA และระดับผลลัพธ์คือการนำไปใช้ในการบูรณาการการปฏิบัติการทางนโยบายและแผนงาน แต่ยังไม่สามารถก้าวล่วงไปถึงประโยชน์และความยั่งยืนที่เกิดจากการบูรณาการทางนโยบายและแผนงาน
	1.3 ภาพรวมทั้ง 2 วัตถุประสงค์	<u>โดยสรุป</u> การระบุวัตถุประสงค์ของโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับ SEA ลุ่มน้ำ คือ เป็นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการและระดับผลผลิต ทั้งนี้ แม้ว่าวัตถุประสงค์ของ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดินจะสามารถก้าวย่างไปสู่ระดับผลลัพธ์ขั้นต้น แต่ยังไม่ไกลเพียงพอที่จะเป็นการระบุวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดทำ SEA
2. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี	2.1 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชี	การระบุวัตถุประสงค์ยังเป็นการระบุกระบวนการ (process) และผลผลิต (Output) โดยไม่ได้ระบุถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิต กล่าวคือไม่ได้ระบุว่าจะนำรายงานไปใช้ประโยชน์อะไร
	2.2 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ (Strategic and Integrated Development Program of River Basin: SIDP) ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี	เป็นการระบุถึงกระบวนการจัดทำแผนงานตามแนวทาง SIDP ยังไม่ได้ระบุถึงว่าจะนำ SEA ไปใช้ในการวางแผน
	2.3 เพื่อศึกษาและจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของลุ่มน้ำชี สำหรับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและคณะกรรมการลุ่มน้ำในการบริหารจัดการน้ำ การจัดทำแผนลุ่มน้ำ การตัดสินใจ การให้ข้อมูลกับผู้ใช้น้ำและประชาชน	เป็นการระบุถึงผลผลิตคือระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและการนำระบบฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ตารางที่ 6.10-2 การประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA (ต่อ)

โครงการ	วัตถุประสงค์ของการจัดทำ SEA	ผลการประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์
	2.4 ภาพรวมทั้ง 3 วัตถุประสงค์	โดยสรุป กล่าวได้ว่าการระบุวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชียังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ และระดับของวัตถุประสงค์ยังอยู่ในระดับกระบวนการและผลผลิต จึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) ที่เป็นระยะยาว
3. โครงการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	3.1 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	การระบุวัตถุประสงค์ยังเป็นการระบุกระบวนการ (process) และผลผลิต (Output) โดยไม่ได้ระบุถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิต กล่าวคือไม่ได้ระบุว่าจะนำรายงานไปใช้ประโยชน์อะไร
	3.2 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	เป็นการระบุถึงกระบวนการจัดทำแผนงานตามแนวทาง SIDP ยังไม่ได้ระบุถึงว่าจะนำ SEA ไปใช้ในการวางแผน
	3.3 เพื่อศึกษาและจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของลุ่มน้ำสะแกกรังสำหรับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและคณะกรรมการลุ่มน้ำในการบริหารจัดการน้ำ การจัดทำแผนลุ่มน้ำ การตัดสินใจ การให้ข้อมูลกับผู้ใช้น้ำและประชาชน	เป็นการระบุถึงผลผลิตคือระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและการนำระบบฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์
	3.4 ภาพรวมทั้ง 3 วัตถุประสงค์	โดยสรุป กล่าวได้ว่าการระบุวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ และระดับของวัตถุประสงค์ยังอยู่ในระดับกระบวนการและผลผลิต จึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) ที่เป็นระยะยาว
4. โครงการศึกษาเพื่อการประเมินผลกระทบ	4.1 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดลอมระดับยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุมน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	การระบุวัตถุประสงค์ยังเป็นการระบุกระบวนการ (process) และผลผลิต (Output) โดยไม่ได้ระบุถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิต กล่าวคือไม่ได้ระบุว่าจะนำรายงานไปใช้ประโยชน์อะไร

ตารางที่ 6.10-2 การประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA (ต่อ)

โครงการ	วัตถุประสงค์ของการจัดทำ SEA	ผลการประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์
สิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	4.2 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานแผนงานตามแนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	เป็นการระบุถึงกระบวนการจัดทำแผนงานตามแนวทาง SIDP ยังไม่ได้ระบุถึงว่าจะนำ SEA ไปใช้ในการวางแผน
	4.3 เพื่อศึกษาและจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกงสำหรับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและคณะกรรมการลุ่มน้ำในการบริหารจัดการน้ำ การจัดทำแผนลุ่มน้ำการตัดสินใจการให้ขอมูลกับผู้ใช้น้ำและประชาชน	เป็นการระบุถึงผลผลิตคือระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและการนำระบบฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์
	4.4 ภาพรวมทั้ง 3 วัตถุประสงค์	<u>โดยสรุป</u> กล่าวได้ว่าการระบุวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกงยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ และระดับของวัตถุประสงค์ยังอยู่ในระดับกระบวนการและผลผลิต จึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) ที่เป็นระยะยาว
5. โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	5.1 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	การระบุวัตถุประสงค์ยังเป็นการระบุกระบวนการ (process) และผลผลิต (Output) โดยไม่ได้ระบุถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิต กล่าวคือไม่ได้ระบุว่าจะนำรายงานไปใช้ประโยชน์อะไร
	5.2 เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	เป็นการระบุถึงกระบวนการจัดทำแผนงานตามแนวทาง SIDP ยังไม่ได้ระบุถึงว่าจะนำ SEA ไปใช้ในการวางแผน
	5.3 เพื่อศึกษาและจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกสำหรับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและคณะกรรมการลุ่มน้ำในการบริหารจัดการน้ำ การจัดทำแผนลุ่มน้ำ การตัดสินใจ การให้ข้อมูลกับผู้ใช้น้ำและประชาชน	เป็นการระบุถึงผลผลิตคือระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและการนำระบบฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ตารางที่ 6.10-2 การประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA (ต่อ)

โครงการ	วัตถุประสงค์ของการจัดทำ SEA	ผลการประเมินความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์
	5.4 ภาพรวมทั้ง 3 วัตถุประสงค์	โดยสรุป กล่าวได้ว่าการระบุวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ และระดับของวัตถุประสงค์ยังอยู่ในระดับกระบวนการและผลผลิต จึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) ที่เป็นระยะยาว

3) การประเมินแนวคิดในการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากการนา SEA ไปใช้ประโยชน์นั้นควรดาเนินการในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนและควรเริ่มใช้ประโยชน์จาก SEA ในกระบวนการวางแผนโดยเร็วที่สุดที่จะสามารถทาได้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะจาก SEA ได้ช่วยให้การตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการวางแผนนาไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน และในกระบวนการออกแบบโครงการจัดทา SEA ควรมีการระบุแนวทางในการใช้ประโยชน์จาก SEA ในกระบวนการวางแผน

จากการตรวจสอบพบว่า รายงานการเริ่มงาน (Inception Report) ของทั้ง 5 โครงการที่เป็นกรณีศึกษาไม่มีการระบุแนวทางที่จะนา SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนว่าจะใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจขั้นตอนใดบ้าง

6.10.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

ตามกรอบแนวคิดที่ได้น าเสนอเอาไว้แล้วข้างต้น การประเมินปัจจัยน าเข้าซึ่งมีความหมายหนึ่งคือ ทรัพยากรที่จะนาไปใช้ในการจัดทา SEA จะมุ่งให้ความสาคัญกับการประเมิน ความครอบคลุมสาขาที่เกี่ยวข้องของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดทา SEA มักมีบริบทที่แตกต่างกันและมีประเด็นสาคัญที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดทา SEA ดังนั้น การจัดท าSEA จะต้องประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ส าคัญสู่ 4 กลุ่มหลัก คือ

1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน ควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย การวางแผนและแผนงานที่รับผิดชอบในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่อยู่ในนโยบาย แผน และแผนงาน ที่จะได้รับการประเมินด้วย SEA

2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการ SEA ควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และทีมประสานงาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการแนะนาระเบียบวิธีในการจัดทา SEA เพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการวางแผน รวบรวมรายงานของผู้เชี่ยวชาญ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ สื่อสารและทาหน้าที่ประสานงานอื่น ๆ

3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา ควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของการจัดทาแผนแต่ละประเภท โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนี้จะทาหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์ ประเมิน และพัฒนาประเด็นสาคัญในการจัดทา SEA และบทบาทที่สาคัญที่สุด คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ของประเด็นส าคัญทั้งในอดีต ปัจจุบัน และการคาดการณ์ไปในอนาคต

4) ทีมผู้เชี่ยวชาญการมีส่วนร่วม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้เข้าร่วม (Participant) เทคนิคการมีส่วนร่วม และประเด็นที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมเข้ามามีส่วนร่วม

สาหรับผลการประเมิน ***ความครอบคลุมสาขาที่เกี่ยวข้องของผู้เชี่ยวชาญ*** มีดังนี้

1) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สทนช. ทั้ง 4 โครงการ

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA พบว่าทั้ง 4 โครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สทนช.ใช้ตาแหน่ง "ผู้ชานาญการด้านสิ่งแวดล้อม" มาทาหน้าที่เสมือน "ผู้เชี่ยวชาญกระบวน SEA" ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทาให้กระบวนการจัดทา "SEA" ถูกดาเนินการในลักษณะเดียวกับการจัดทา "EIA" และมีแนวโน้มที่ตัวแบบในการจัดทา SEA ของทั้ง 4 ลุ่มน้า ดาเนินการในลักษณะ "EIA Based" ซึ่งในทางวิชาการถือว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดทา "แผนงานการพัฒนาลุ่มน้ า" ที่เป็นการจัดท าSEA ในระดับแผนงาน (Program) ดังนั้น ข้อเสนอแนะจากการจัดทา SEA ของทั้ง 4 โครงการจึงสมควรเป็น "แผนงานทางเลือก (Program Option)"แต่ในข้อเท็จจริงกลับพบว่าทางเลือกที่เป็นข้อเสนอแนะของ SEA กลับกลายเป็นทางเลือกการพัฒนาที่เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ (Development Theme)

โดยสรุป โครงการสมควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับกระบวนการจัดทา SEA มากากับกระบวนการ SEA แทนที่จะมอบหมายให้ผู้ชานาญการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดท าSEA มาท าหน้าที่ก ากับกระบวนการ SEA

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน อาจสามารถอนุมานได้ว่าผู้เชี่ยวชาญในการวางแผนของทั้ง 4 โครงการ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ โดยพบว่าได้มีการกาหนดบทบาทให้ผู้เชี่ยวชาญทาหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์แนวทางพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้า 20 ปี แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง บริบทของพื้นที่ และความต้องการของประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง 4 โครงการ มีความจาเป็นที่จะต้องมีและมอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญการวางแผนรับผิดชอบในการจัดทาแผนจริง ๆ ที่ลงลึกไปถึงระดับแผนงานมากกว่าเป็นเพียงการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาของลุ่มน้ากับแผนที่อยู่เหนือขึ้นไปหรือแผนที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป โครงการฯ ควรใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนในระดับแผนงานมาเชื่อมโยงข้อเสนอแนะจาก SEA เพื่อใช้ในการวางแผนมากกว่าที่จะใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายมาทาหน้าที่เพียงการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาของแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทางการพัฒนาได้ถูกกาหนดอย่างชัดเจนโดยแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า20 ปี แล้ว

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากการจัดทา SEA มีกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลายทั้งในมิติของวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (Method) มิติสาระส าคัญที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วม (Content) และมิติกลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม (Participant)

ดังนั้น การก าหนดทีมผู้เชี่ยวชาญการมีส่วนร่วมเพียงคนเดียวอาจจะไม่เพียงพอที่จะรับมือกับความหลากหลายทั้ง 3 มิติข้างต้น โดยเฉพาะมิติของสาระสาคัญที่ต้องการสื่อสารหรือรับฟังความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญที่จะต้องมีหน้าที่ในการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม

(Facilitator) สมควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสาระสาคัญของสิ่งที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็น

(4) ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา จากการตรวจสอบ พบว่า ทั้ง 4 โครงการมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/รายสาขาเป็นจานวนมาก โดยคาดว่าน่าจะมีการนาโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญในการจัดทาโครงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) มาปรับปรุงเพื่อกาหนดโครงสร้างบุคลากรสาหรับโครงการการจัดทา SEA เนื่องจากตรวจสอบพบว่า ขอบเขตและเนื้อหาความรับผิดชอบของผู้เชี่ยวชาญมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ กับผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์/ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาความเหมาะสมของโครงการหรือ EIA ซึ่งต้องการการวิเคราะห์ในเชิงรายละเอียดมากกว่าโครงการ SEA

จึงตั้งข้อสังเกตว่า โครงสร้างของผู้เชี่ยวชาญในลักษณะนี้เป็นโครงสร้างของผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพัฒนาระดับโครงการมากกว่าระดับการวางแผน ซึ่งอาจจะมีข้อดีในด้านข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่อาจเป็นจุดอ่อนในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นพลวัตร การบูรณาการ และการมีส่วนร่วม เนื่องจากต้นทุนของค่าใช้จ่ายสาหรับผู้เชี่ยวชาญรายสาขาจะไปส่งผลกระทบต่อการจ้างผู้เชี่ยวชาญ SEA ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน และผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลไกที่เป็นหัวใจของการจัดทาแผน ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญรายสาขาจะเป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาระดับโครงการ

2) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ.

เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการนี้ คือ ต้องการต้นแบบการจัดทา SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน คณะท างานที่ส าคัญของโครงการนี้ จึงควรประกอบด้วย

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA จากการตรวจสอบพบว่าโครงการนี้ได้ก าหนด“ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA” จ านวน 2 ท่าน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดท าSEA ภายใต้โครงการนี้ คือ การขาดความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการจัดทา SEA และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดาเนินงานไม่สามารถลุล่วงได้จนนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดท าSEA จึงท าให้การด าเนินการโครงการนี้สามารถด าเนินการแล้วเสร็จในท้ายที่สุด

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ไม่ได้ระบุว่าจะจัดทา SEA สาหรับการวางแผนในระดับใด จึงทาให้ไม่มีการกาหนดตาแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนเอาไว้ และกลายเป็นจุดอ่อนในการกาหนดวิธีการ และกระบวนการในการจัดท าSEA ว่าจะจัดทา SEA ตามตัวแบบ Strategic - Based หรือ EIA - Based รวมทั้งผลผลิตที่ได้จาก SEA จะเป็นทางเลือกในระดับใด อาทิ ทางเลือกการพัฒนา (Alternative Development) ยุทธศาสตร์ทางเลือก (Strategic Option) หรือ แผนงานทางเลือก (Program Based) และส่งผลกระทบต่อการจัดทาต้นแบบในการจัดทา SEA ด้านการพัฒนาที่ดิน อย่างไร ก็ตามในระยะต่อมาทางโครงการได้มีการเพิ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนเข้ามาจนสามารถด าเนินการโครงการแล้วเสร็จในท้ายที่สุด

โดยสรุป โครงการควรมีการกาหนดวัตถุประสงค์ที่แสดงให้เห็นถึงระดับของ SEA ที่จะด าเนินการว่าจะน าไปใช้ประโยชน์กับการวางแผนในระดับใดตั้งแต่ริเริ่มการจัดท าSEA เพื่อให้สามารถกาหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนเพื่อท างานในโครงการได้อย่างเหมาะสม

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม จากการตรวจสอบพบว่า สภาพปัญหาของทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนของโครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ. มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการที่รับผิดชอบโดย สทนช. คือ ขีดความสามารถในการรับมือกับความหลากหลายกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้นการกาหนดทีมผู้เชี่ยวชาญการมีส่วนร่วมเพียง 2 คน ได้ทาให้เกิดข้อจากัดในการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล ทั้งในมิติด้านวิธีการ ด้านเนื้อหาของการมีส่วนร่วม ที่มีความจาเป็นต้องลงลึกในรายละเอียด หรือความหลากหลายของผู้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม

(4) ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา จากการตรวจสอบ พบว่า โครงการนี้มีการวางตัวผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้ค่อนข้างครอบคลุมมิติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยไม่ได้ก าหนดผู้เชี่ยวชาญที่ลงลึกในเชิงเทคนิคมากเกินไป

สรุปผลการประเมินปัจจัยน าเข้าของทั้ง 5 โครงการเบื้องต้นดัง**ตารางที่ 6.10-3**

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

โครงการ ทรัพยากร/ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
1. เวลา	240 วัน	360 วัน	360 วัน	360 วัน	360 วัน
2. บุคลากรหลัก	11 ตำแหน่ง	23 ตำแหน่ง	24 ตำแหน่ง	25 ตำแหน่ง	25 ตำแหน่ง
2.1 ผู้จัดการโครงการ	วิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต (เหมืองแร่) บทบาท - กำกับดูแลการทำงานของคณะที่ปรึกษาทั้งหมด - บริหารโครงการ - ควบคุมการทำงานของคณะที่ปรึกษาให้ดำเนินการทางด้านเทคนิคอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ	ไม่ต่ำกว่าปริญญาโท (วิศวกรรมชลประทาน/ วิศวกรรมทรัพยากรน้ำ/ การจัดการลุ่มน้ำ/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี บทบาท ควบคุม กำหนดแนวทางและวิธีการศึกษา			
2.2 ผู้เชี่ยวชาญ SEA	ใช้ตำแหน่งนี้2 ท่าน โดย คนที่ 1 จบปริญญาตรี โท เอกด้านวิศวกรรมโยธา คนที่ 2 จบปริญญาตรีด้านวิศวกรรมโยธา ปริญญาโทวิศวกรรมป่าไม้ และปริญญาเอกด้านวิศวกรรมระบบสิ่งแวดล้อม	ไม่มีตำแหน่งนี้			

[2] SEA การใช้ที่ดินไม่ได้กำหนดตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญใน TOR แต่ใช้วิธีการให้บริษัทที่ปรึกษาเสนอในการจัดทำข้อเสนอโครงการ

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	<u>บทบาท</u> - ศึกษาทบทวนนโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสาร รายงานการศึกษาที่เกี่ยวของอย่างบูรณาการ - กาหนดประเด็น ขอบเขต และแนวทางการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ - จัดท รายงานการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร (SEA) ให้เป็นไปตามแนวทางของ สผ. และสอดคลองครบถวนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา				
2.3 ผู้ช านาญการด้านสิ่งแวดล้อม	ทดแทนด้วยตาแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้บุคลากร 2 ท่าน โดย คนที่ 1 ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์เคมีเทคนิค ปริญญาโทชีวเคมี ปริญญาเอกวิศวกรรมเคมี คนที่ 2 ปริญญาตรี โท เอก ด้านวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม <u>บทบาท</u> - วิเคราะห์และให้ความเห็นในการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ในมิติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม มลพิษต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อชุมชน	ไม่ต่ ากว่าปริญญาโท (สิ่งแวดล้อม/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - ศึกษา/ วิเคราะห์/ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมของทั้งโครงการ - เสนอมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการดาเนินการตามทางเลือกเหมาะสมที่สุด ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว - เสนอมาตรการติดตามตรวจสอบการดาเนินการตามทางเลือก และผลกระทบจากกิจกรรมของทางเลือกที่เหมาะสม - เป็นผู้ชี้แจงโครงการในระหว่างการศึกษา รวมถึงการนาเสนอรายงานและตอบข้อคิดเห็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการลุ่มน้ าวางโครงการ	ไม่มีต าแหน่งนี้	ไม่ต่ากว่าปริญญาตรี (วิศวกรรมทรัพยากรน้ า/วิศวกรรมชลประทาน/การจัดการลุ่มน้ า/สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> วิเคราะห์ปริมาณความต้องการน้ าด้านต่าง ๆ และสมดุลน้ า			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.5 ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (รัฐศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> ศึกษา วิเคราะห์แนวทางพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (เฉพาะลุ่มน้ำชี) แผนแม่บทการการพัฒนาพื้นที่ นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง บริบทของพื้นที่ และความต้องการของประชาชน			
2.6 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการลุ่มน้ำ	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่มีตำแหน่งนี้	ใช้ตำแหน่งเดียวกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้		ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (วนศาสตร์/ การจัดการลุ่มน้ำ/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - สำรวจ/ศึกษา/วิเคราะห์/ประเมินสภาพลุ่มน้ำ - บริหารจัดการลุ่มน้ำโดยให้ความสำคัญกับผลกระทบกับพื้นที่มรดกโลกใกล้เคียง

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.7 ผู้เชี่ยวชาญด้านอุทกวิทยา	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (วิทยาศาสตร์/ ภูมิศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี			
		<u>บทบาท</u> - ศึกษาวิเคราะห์ทางด้านอุทกวิทยา ประเมินสภาพอุทกวิทยาหลังจากมีการพัฒนาโครงการ - ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการทั้งด้านบวกและลบ พร้อมทั้งเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไข	<u>บทบาท</u> - ศึกษาวิเคราะห์ทางด้านอุตุอุทกวิทยา วิเคราะห์ปริมาณน้ำต้นทุน - ประเมินแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะส่งผลกระทบในพื้นที่ลุ่มน้ำ		<u>บทบาท</u> - ศึกษาวิเคราะห์ทางด้านอุทกวิทยา ประเมินสภาพอุทกวิทยาหลังจากมีการพัฒนาโครงการ - ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการทั้งด้านบวกและลบ พร้อมทั้งเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไข

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.8 ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ	ทดแทนด้วยตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรม โดยกำหนดเอาไว้ 3 ท่าน คนที่ 1 (รับบทบาท ผู้เชี่ยวชาญ SEA ด้วย) จบปริญญาตรี โท เอกด้านวิศวกรรมโยธา คนที่ 2 (รับบทบาท ผู้จัดการโครงการด้วย) วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (เหมืองแร่) คนที่ 3 ปริญญาตรีด้านวัสดุศาสตร์ ปริญญาโทด้านวิศวกรรมเคมี และปริญญาเอกวิศวกรรมเหมืองแร่ <u>บทบาท</u> จัดทำข้อเสนอแนะในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สำหรับพื้นที่ด้านเทคโนโลยี วิศวกรรม อุตสาหกรรม	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (เศรษฐศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - ประเมินสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - วิเคราะห์เป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ต้องการในอนาคต - ประเมินแนวโน้มผลกระทบด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ลุ่มน้ำจากแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ - เสนอมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการดำเนินการตามทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว - กำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการบรรเทาผลกระทบ			
2.9 ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมและองค์กร	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (สังคมศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - ประเมินสภาพสังคมในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - วิเคราะห์เป้าหมายทางสังคมที่ต้องการในอนาคต - ประเมินแนวโน้มผลกระทบด้านสังคม/ องค์กร ในพื้นที่ลุ่มน้ำของแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ - เสนอมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการดำเนินการตามทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว - กำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการบรรเทาผลกระทบ			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.10 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (เกษตรศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - สำรวจ/ศึกษา/ วิเคราะห์/ ประเมินสภาพการเกษตรในพื้นที่โครงการในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - วิเคราะห์เป้าหมายทางเกษตรที่ต้องการในอนาคต - วิเคราะห์ด้านการเกษตรเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรของพื้นที่ลุ่มน้ำให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรดินและน้ำและความต้องการและตลาด - การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการทั้งด้านบวกและลบ พร้อมเสนอมาตรการป้องกันแก้ไข (เฉพาะลุ่มน้ำสะแกกรัง)			
2.11 ผู้เชี่ยวชาญด้านดิน/ การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (เกษตรศาสตร์/ ปฐพีวิทยา/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - สำรวจ/ศึกษา/ วิเคราะห์ แยกประเภทชนิดของชุดดิน ตามมาตรฐานของกรมพัฒนาที่ดิน - เสนอแนะแนวทางการพัฒนาใช้ประโยชน์ที่ดินตามความเหมาะสมของดิน เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำ - ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการทั้งด้านบวกและลบ พร้อมเสนอมาตรการป้องกันแก้ไข			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.12 ผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำใต้ดิน/ อุทกธรณี	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (อุทกธรณี/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - สำรวจ/ ศึกษา/ วิเคราะห์ เพื่อประเมินศักยภาพน้ำใต้ดินทั้งระดับตื้นและระดับลึกในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - กำหนดแผนพัฒนาใช้น้ำดินและใช้น้ำใต้ดินร่วมกับน้ำผิวดิน โดยประเมินความสมดุล Recharge และ Discharge ของน้ำใต้ดิน - ประเมินผลกระทบจากแผนพัฒนาอื่น ๆ พร้อมเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบ			
2.13 ผู้เชี่ยวชาญด้านชดเชยทรัพย์สิน	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (สังคมศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ตรวจสอบและประมาณราคาค่าชดเชยทรัพย์สินที่ได้รับผลกระทบจากแนวทางพัฒนา - เสนอมาตรการป้องกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบ			
2.14 ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (วนศาสตร์/ นิเวศวิทยาป่าไม้/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินสภาพนิเวศวิทยาป่าไม้ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - กำหนดเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต – เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้ำ - ประเมินผลกระทบต่อนิเวศวิทยาป่าไม้จากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ - เสนอมาตรการป้องกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบ			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.15 ผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่า	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (วนศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินชนิดและสถานภาพของสัตว์ป่าในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - ประเมินผลกระทบต่อสัตว์ป่าจากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ - เสนอมาตรการป้องกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบ			
2.16 ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบนิเวศทางน้ำ/ ประมง	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (ประมง/ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - สำรวจ/ ศึกษา/ วิเคราะห์/ ประเมินสถานภาพนิเวศวิทยาทางน้ำ ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในน้ำและการทำการประมง ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต และเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต - ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์/ พัฒนาประมง การฟื้นฟูรักษาสภาพนิเวศทางน้ำ - ประเมินผลกระทบจากแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำ โดยอย่างน้อยต้องพิจารณาในด้านการเคลื่อนย้ายของพันธุ์ปลา และการทำการประมง - เสนอแนะแนวทางแก้ไขและบรรเทาผลกระทบพร้อมมาตรการติดตามตรวจสอบ			
2.17 ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพน้ำผิวดิน/ น้ำใต้ดิน	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม/ วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินคุณภาพน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - กำหนดเป้าหมายความต้องการในอนาคต - เสนอแนะแผนพัฒนา/ ฟื้นฟูคุณภาพน้ำผิวดิน/ น้ำใต้ดิน และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดินและใต้ดินจากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ - เสนอแนะแนวทางแก้ไขและบรรเทาผลกระทบ พร้อมมาตรการติดตามตรวจสอบ			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.18 ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์/ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม	ปริญญาตรีวิศวกรรมเคมี ปริญญาโทบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ และปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์ บทบาท - พิจารณากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ครอบคลุมเกษตรกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และภาคคมนาคมขนส่ง - รับผิดชอบศึกษาทบทวนนโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์ตาง ๆ ตลอดจนเอกสาร รายงานการศึกษาที่เกี่ยวของอย่างบูรณาการ - นาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาวิเคราะห์ส าหรับการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์	ไม่ต่ ากว่าปริญญาตรี (เศรษฐศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท ศึกษา/ วิเคราะห์/ ประเมินด้านเศรษฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม			
2.19 ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง	ปริญญาตรีด้านภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ ปริญญาโทด้านการจัดการการก่อสร้างและด้านการพัฒนาภูมิภาค และปริญญาเอกด้านการพัฒนาภูมิภาค บทบาท - ทบทวนนโยบายของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารรายงานการศึกษาที่เกี่ยวของกับการวางแผนพัฒนาในระดับภาคและระดับพื้นที่ - วิเคราะห์ประเมินแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ระดับต่าง ๆ ในเชิงของผังเมืองรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคม - ร่วมวิเคราะห์ประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ และวิเคราะห์วางแผนการพัฒนาในเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ส าหรับพื้นที่	ไม่ต่ ากว่าปริญญาตรี (โยธา/ ผังเมือง/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินสถานภาพและความเหมาะสมของผังเมืองปัจจุบันรวมทั้งแนวโน้มในอนาคต - เสนอแนะแนวทางการจัดการผังเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ า			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.20 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการอุทยาน/ท่องเที่ยว	ไม่มีตัวแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (การจัดการอุทยาน/ ท่องเที่ยว/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินการจัดการอุทยาน/ ท่องเที่ยว ในพื้นที่ลุ่มน้ำในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - กำหนดเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ประเมินผลกระทบต่อพื้นที่อุทยาน/ พื้นที่ท่องเที่ยวจากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ			
2.21 ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี/ประวัติศาสตร์	ไม่มีตัวแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (โบราณคดี/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินสถานภาพโบราณคดี/ ประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ลุ่มน้ำในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต - กำหนดเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ประเมินผลกระทบต่อโบราณคดี/ ประวัติศาสตร์ จากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ			
2.22 ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	ไม่มีตัวแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (สาธารณสุขศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี บทบาท - ประเมินสถานภาพสาธารณสุขในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต - เสนอแนะแผนป้องกัน/ ฟื้นฟูด้านสุขภาพที่เกิดจากน้ำ - ประเมินผลกระทบต่อด้านสุขภาพจากแผนพัฒนาลุ่มน้ำ - เสนอมาตรการแก้ไขบรรเทาผลกระทบพร้อมแผนติดตามตรวจสอบ			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.23 ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม	ใช้ตำแหน่งว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมและการมีส่วนร่วม มีจำนวน 2 ท่าน โดย คนที่ 1 ปริญญาตรีนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ปริญญาโทรัฐศาสตร์ และปริญญาเอกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คนที่ 2 จบปริญญาตรีศิลปศาสตร์ (ฝรั่งเศส) ปริญญาโทด้านต่างประเทศศึกษา และปริญญาเอกด้านรัฐศาสตร์และต่างประเทศศึกษา	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (สังคมศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี			
	<u>บทบาท</u> - วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย - จัดทำแผนและดำเนินการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการต่อผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนในพื้นที่ - จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียตลอดระยะเวลาของการศึกษา อย่างน้อยในทุกขั้นตอนที่กำหนดไว้ใน TOR				
2.24 ผู้เชี่ยวชาญด้านประชาสัมพันธ์	ไม่มีตำแหน่งนี้	วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (นิเทศศาสตร์/ วารสารศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - จัดทำแผนและดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการให้เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม - จัดสื่อสัญจร และการจัดทำ Website และ Interactive Discussion Platform เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการต่อผู้มีส่วนได้เสียและสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้สนใจทั่วไป			
2.25 ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศภูมิศาสตร์	ไม่มีตำแหน่งนี้	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี (ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์/ ภูมิศาสตร์/ สาขาที่เกี่ยวข้อง) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี <u>บทบาท</u> - จัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ตามที่กำหนดใน TOR			

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.26 ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย	จบปริญญาตรีนิติศาสตร์ และปริญญาโทด้านการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Human Settlement) <u>บทบาท</u> ศึกษาวิเคราะหความสอดคลองของแผนงาน/ โครงการ ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการปญหาอุปสรรคที่เกี่ยวของกับกฎ ระเบียบตาง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนการด ขนินโครงการในอนาคต	ไม่มีตาแหน่งนี้	ไม่มีต ขแหน่งนี้		ไม่ต่ากว่าปริญญาตรี (นิติศาสตร์) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำและกฎหมายอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับโครงการศึกษา
2.27 ผู้เชี่ยวชาญด้านธรณี/ แผ่นดินไหว/แหล่งแร่	ไม่มีต ขแหน่งนี้	ไม่มีต ขแหน่งนี้	ไม่ต่ ากวาปริญญาตรี (ธรณีวิทยา/ เทคโนโลยีธรณี/ สาขาที่เกี่ยวของ) ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี <u>บทบาท</u> - สารวจ/ ศึกษา/ วิเคราะห์สภาพธรณีวิทยา ธรณีสัณฐาน สภาพการเกิดแผ่นดินไหวในพื้นที่โครงการ - ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาโครงการต่อสภาพธรณีวิทยา ความมั่นคงของฐานราก - เสนอมาตรการปองกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบ		ไม่มีต ขแหน่งนี้

ตารางที่ 6.10-3 สรุปผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (ต่อ)

โครงการ ทรัพยากร/ ปัจจัยนำเข้า	1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[2]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
2.28 ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมินิเวศ	ปริญญาตรี โท ด้านภูมิสถาปัตย์ และปริญญาเอกด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง <u>บทบาท</u> วิเคราะห์ความเหมาะสมของการศึกษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางนิเวศวิทยาในสิ่งแวดล้อมกับระบบนิเวศ	ไม่มีต าแหน่งนี้			
2.29 ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิสถาปัตย์	ปริญญาตรี โท ด้านภูมิสถาปัตย์ และปริญญาเอกด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง <u>บทบาท</u> - วิเคราะห์และให้ความเห็นในการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ในมิติที่เกี่ยวข องกับภูมิสถาปัตย์ (Landscape Architecture) ว่าด้วยการออกแบบวางแผน การอนุรักษและจัดการพื้นที่ใช้สอยภายนอกอาคาร สภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น และในสภาพธรรมชาติ	ไม่มีต าแหน่งนี้			

6.10.3 ผลการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

จากการตรวจสอบกระบวนการจัดทา SEA ของทั้ง 5 โครงการ ปรากฏสาระสาคัญในรายงาน SEA ของทั้ง 5 โครงการ สรุปได้ ดังนี้

1) ทั้ง 5 โครงการมีการดำเนินงานตามร่างแนวทางการจัดทำ SEA ของ กพย. ฉบับ ปี 2561 และ ปี 2563 ทั้งนี้ แม้ว่าโครงการ SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะได้น าแนวทางการจัดท าSEA ของประเทศโปรตุเกสมาประยุกต์ใช้ แต่พบว่ามีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่ก าหนดเอาไว้ในแนวทางของ กพย. แต่อาจมีการใช้นิยามศัพท์ของคาบางส่วนที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามพบว่า โครงการของ สผ. อาจมีจุดอ่อนในเรื่องการ Screening เนื่องจาก สผ. ได้จัดทา SEA ให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยไม่ได้มีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการนาไปใช้ประโยชน์ ทาให้เกิดสถานการณ์ที่จังหวัดไม่นาข้อเสนอจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนหรือการปรับปรุงแผนอย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการจัดทา SEA ที่ สผ. ได้มีการระบุไว้ตั้งแต่ต้นว่าต้องการพัฒนาแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน และเลือกพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่สาหรับใช้เป็นกรณีศึกษา ก็อาจกล่าวได้ว่า สผ. ก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการส่วนหนึ่ง คือ การนาประสบการณ์จากการจัดทา SEA โครงการนี้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดท าคู่มือ แต่สิ่งที่ไม่ประสบความสาเร็จคือข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ไม่ถูกนาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) ประเด็นสำคัญที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นของโครงการ SEA ของ สทนช. ทั้ง 4 โครงการ คือ กระบวนการได้มาซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ หรือประเด็นสำคัญที่จะนำมาวิเคราะห์ในขั้นต่อไป เนื่องจากพบว่าทั้ง 4 โครงการไม่ได้มีกระบวนการวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน (Driving Forces Assessments) เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นส าคัญหรือประเด็นยุทธศาสตร์ที่ต้องประเมินหรือวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป แต่จะใช้วิธีการรวบรวมแนวโน้มจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วนามาวิเคราะห์เพื่อจัดทาทางเลือกทางการพัฒนา ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ส าคัญอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก ความเสี่ยงที่การพัฒนาจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ เนื่องจากไม่มีกระบวนการแยกแยะระหว่างอาการของปัญหา สาเหตุของปัญหา และรากของปัญหา จึงมีความเสี่ยงอย่างสูงที่จะก่อให้เกิดการกาหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อชี้นาการออกแบบแผนงานโครงการ เพื่อแก้อาการของปัญหาและอาจน าไปสู่การสร้างปัญหาใหม่

ประการที่สอง มีความเป็นไปได้สูงว่าทางเลือกการที่กาหนดอาจจะไม่สามารถขับเคลื่อนได้ เนื่องจากพบว่า ไม่มีการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ทางเลือกที่จะตอบสนองทางเลือกการพัฒนา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพในการด าเนินยุทธศาสตร์ นโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องตัดสินใจขับเคลื่อนในระดับที่เหนือกว่าหรือในระดับเดียวกัน

ทั้งนี้ เนื่องจากการทบทวนนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องเป็นการทบทวนในช่วงก่อนที่จะดาเนินการกาหนดทางเลือกการพัฒนา แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงหลังจากกาหนดแนวทางการพัฒนา และที่สาคัญอย่างมาก คือ การขาดการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการพัฒนาใหม่กับสถานการณ์การพัฒนาในพื้นที่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่เกิดจากหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และท้องถิ่น

3) แนวทางการจัดทำ SEA ของทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการกำหนดว่าจะทำ SEA ในระดับนโยบาย แผน หรือแผนงาน หากพิจารณาจากมุมมองของที่ปรึกษา การดาเนินงานของ สผ. อาจไม่ได้รับผลกระทบจากข้อค้นพบในประเด็นนี้มากนัก เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการจัดทา SEA มุ่งไปที่การนาประสบการณ์ไปใช้จัดท าแนวทางการท าSEA การใช้ที่ดิน มากกว่าที่จะมีวัตถุประสงค์เพื่อน าไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส าหรับกระบวนการพัฒนา

แต่ในกรณีของโครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สทนช. ทั้ง 4 โครงการ ซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่าจะเป็นการจัดทา SEA เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทาแผนงาน ทาให้สามารถกล่าวได้ว่าระดับการจัดทา SEA ของ สทนช. อาจไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการนาไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากในปัจจุบัน สทนช.มีแผนแม่บทการบริหารจัดการน้า 20 ปี อยู่แล้ว ดังนั้น ผลผลิตที่ต้องการจาก SEA ที่สาคัญ คือ ต้องการแผนงานทางเลือก (Program Option) ที่นาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายความว่าทั้ง 4 โครงการสมควรที่จะจัดทา SEA ในระดับแผนงานซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่สอง คือ ***“เพื่อศึกษาและจัดทำรายงานแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำ”*** ซึ่งหาก สทนช.มีการกาหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะเช่นนี้ ตัวแบบการจัดทา SEA ที่สมควรเลือกนามาประยุกต์ใช้ คือ EIA-Based SEA และ ผลที่ออกมาสมควรเป็นแผนงานทางเลือกมากกว่าทางเลือกการพัฒนาแบบกว้างๆ หรือวิสัยทัศน์การพัฒนา ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่ากรณีลุ่มน้าชี มีขั้นตอนการดาเนินงานที่มีลักษณะ EIA - Based แต่ผลออกมามีลักษณะเป็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นผลผลิตของ Strategic - Based SEA

สาหรับสาระสาคัญของรายงาน SEA ในแต่ละโครงการ สามารถสรุปได้ดัง **ตารางที่ 6.10-4**

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
บทที่ 2 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน สาระสาคัญในบทนี้พบว่า ประกอบด้วย ***2.1 แนวคิดการวางแผนด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน*** เป็นการนาเสนอนิยาม หลักการ กระบวนการ และการขับเคลื่อนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ***2.2 แนวคิดการประเมินผลสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์*** มีสาระสาคัญประกอบด้วย ความเป็นมา ความหมาย ความสาคัญ กรอบแนวคิดการทา SEA ของไทย กรอบแนวคิดการจัดทา SEA ของสหภาพยุโรป และกรอบแนวคิดการนา SEA มาประยุกต์ใช้ในการจัดทานโยบายและแผนด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงการทบทวน	**บทที่ 2 การกำหนดขอบเขต** สาระสาคัญในบทนี้ คือ การทบทวนแผนที่เกี่ยวข้อง โดยมีผลผลิตสาคัญ คือ สาระสาคัญของแผนต่าง ๆ ในลักษณะสรุปย่อ และผลจากการทบทวนแผน ได้นาไปสู่การกาหนดสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อพื้นที่ลุ่มน้าชี โดยที่ปรึกษา ได้มีการกาหนดทิศทางการพัฒนาออกเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้มีการกาหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด ของทิศทางการพัฒนาทั้ง 3 มิติ เอาไว้ในบทนี้ด้วย	**บทที่ 2 สภาพทั่วไป และแนวโน้มการพัฒนาของลุ่มน้ำสะแกกรัง (การกำหนดขอบเขต)** สาระสาคัญที่น าเสนอในบทนี้ ประกอบด้วย ***2.1 การทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง*** เป็นการทบทวนข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ***2.3 การประเมินสถานภาพและแนวโน้มการพัฒนา*** เป็นการประเมินสถานการณ์ของลุ่มน้าฯ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนา ประกอบด้วยสถานการณ์ในปัจจุบัน ศักยภาพ แนวโน้มในอนาคต และแนวทางการส่งเสริมการพัฒนา ***2.4 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียและการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร*** สาระสาคัญจะประกอบด้วย การวิเคราะห์ผู้มีส่วน	**บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์ของพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง** สาระสาคัญที่น าเสนอในบทนี้ ประกอบด้วย ***2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง*** ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ คือ สภาพทางกายภาพ สภาพสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ประชากรและสังคม สภาพเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการใช้น้า การพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และนันทนาการ แหล่งมรดกโลก ***(2) การวิเคราะห์สถานการณ์พื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง ในอนาคต 20 ปี*** สาระสาคัญที่นาเสนอ คือ การคาดการณ์ด้านประชากรในอนาคต การคาดการณ์จานวนอุตสาหกรรมในอนาคต การวิเคราะห์	**บทที่ 2 การทบทวนข้อมูล เพื่อกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ของพื้นที่และขอบเขตการศึกษา** สาระสาคัญ ที่นาเสนอ เป็นการสรุปข้อมูลพื้นฐานพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก นโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ลุ่มน้ าฯ

[3] SEA การใช้ที่ดินไม่ได้ก หนดต แหน่งผู้เชี่ยวชาญใน TOR แต่ใช้วิธีการให้บริษัทที่ปรึกษาเสนอในการจัดท ข้อเสนอโครงการ

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
การจัดท าSEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในประเทศและต่างประเทศ		ได้เสีย การจัดทาแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ***2.5 การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต*** ที่ปรึกษาระบุว่าการจัดทารายงายการกาหนดขอบเขตการศึกษาได้ดาเนินการแล้วตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทารายงานการเริ่มงาน และมีการปรับปรุงเนื้อหาในรายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 2 และ 3 ตามลาดับ ซึ่งอาจเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากการกาหนดขอบเขตในความหมายของการจัดทา SEA คือ การกาหนดขอบเขตประเด็นที่ต้องมีการวิเคราะห์และประเมินเพื่อนาไปสู่การกาหนดยุทธศาสตร์และทางเลือกการพัฒนาต่อไป		
บทที่ 3 การทบทวนนโยบาย แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย	**บทที่ 3 ใช้ชื่อว่า “การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำชีในปัจจุบันและอนาคต 20 ปี”** สาระส าคัญที่น าเสนอ เป็นการทบทวน	**บทที่ 3 การกำหนดและการประเมินทางเลือกของการพัฒนา**	**บทที่ 3 ใช้ชื่อว่า “ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง**	**บทที่ 3 การกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และกรอบการพัฒนาของพื้นที่**

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
- การทบทวนแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด เป็นต้น ***- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย*** ประเด็นที่นำเสนอ ประกอบด้วย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมติ ครม. หน่วยงานและองค์กร/ตำแหน่งที่มีอานาจหน้าที่ด้านการวางนโยบายและการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน	***- สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำชี*** ประกอบด้วย สภาพทั่วไปของลุ่มน้ำ อุตุนิยมวิทยาและอุทกวิทยา อุทกวิทยาและน้ำใต้ดิน คุณภาพน้ำทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้และชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ประชากร เศรษฐกิจและสังคม ***- โครงการแหล่งน้ำในปัจจุบัน*** ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุน โครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง ***- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต*** ประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ปริมาณฝน ปริมาณน้ำท่า ***- การคาดการณ์ประชากรและเศรษฐกิจในอนาคต*** ประกอบด้วย การคาดการณ์ประชากร 20 ปี แนวโน้มเศรษฐกิจ 20 ปี ***- ความต้องการใช้น้ำ 20 ปี*** มีการกำหนด Scenario การพัฒนา การวิเคราะห์พื้นที่เกษตร และศักยภาพการพัฒนาพื้นที่ชลประทาน ความต้องการใช้น้ำผิวดิน ความต้องการใช้น้ำบาดาล การวิเคราะห์การใช้น้ำในลุ่มน้ำชี การวิเคราะห์สภาพปัญหาในลุ่มน้ำชีปัจจุบัน	**พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง (การพัฒนาและการประเมินทางเลือก)** ***-การพัฒนาทางเลือกเพื่อใช้เปรียบเทียบทิศทางการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง*** เป็นการนำเสนอกระบวนการพัฒนาทางเลือกโดยผสมผสานของแนวทาง คือ Top-down และ Bottom-up โดยอาศัยเทคนิค SWOT และ TOWS Matrix รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย แล้วนามาวิเคราะห์ SOAR ทาให้ได้ปัญหาหลักของลุ่มน้ำ 4 ประเด็น คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาคุณสมบัติดิน ปัญหาปัจจัยด้านการเกษตร และปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ตอนล่าง นอกจากนี้เนื้อหาในหัวข้อนี้ยังนำเสนอวิธีการหา***ประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดทางเลือก*** โดยพิจารณาจากนโยบายรัฐ สภาพเศรษฐกิจของลุ่มน้ำ ศักยภาพเชิง	สาระสาคัญเป็นการทบทวนแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แผนพัฒนาฯฉบับที่ 12 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม แผนที่เกี่ยวข้องกับ EEC รวมทั้งมีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างแผน	***-หลักการและแนวทางการวิเคราะห์ทบทวนข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และกรอบการพัฒนาพื้นที่*** สาระสาคัญประกอบด้วย หลักการและแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกาหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ทรัพยากรน้ำ ***- การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำฯ*** สาระสาคัญคือการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์โดยใช้เทคนิค SOAR ***-สรุปประเด็นยุทธศาสตร์และกรอบทางเลือกในการพัฒนาลุ่มน้ำฯ*** สาระสาคัญของหัวข้อนี้คือ ได้มีการกาหนดวิสัยทัศน์ รวมทั้งมีการกาหนดประเด็นยุทธศาสตร์ จานวน 3 ประเด็น พร้อมทั้งเป้าประสงค์ เงื่อนไข และแนวคิดทางเลือก ***- หลักการวิเคราะห์ประเด็นการบริหารจัดการน้ำ*** สาระสาคัญเป็น

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
		พื้นที่ อุปสงค์ อุปทานปริมาณน้ำ กรอบยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ20 ปี ***จากนั้นจึงได้ดำเนินการกำหนดทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง*** โดยเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นการระบุวัตถุประสงค์การพัฒนาที่มีความยืดยาว กว้างขวาง และครอบคลุมทุกประเด็น และ***นำไปสู่การกำหนดทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำสะแกกรัง*** โดยได้มีการกำหนดทางเลือกการพัฒนาออกเป็น 3 ทางเลือก คือ <u>ทางเลือกที่ 1</u> ไม่ดำเนินการ <u>ทางเลือกที่ 2</u> การพัฒนาลุ่มน้ำสะแกกรังตามความต้องการของประชาชน โดยมุ่งสู่การพัฒนาพื้นที่เกษตรพื้นถิ่นร่วมกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตามนโยบายรัฐ <u>ทางเลือกที่ 3</u> การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังเพื่อการเกษตรอุตสาหกรรม		การนำประเด็นยุทธศาสตร์มาวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ***- การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*** สาระสำคัญที่นำเสนอหัวข้อนี้ อาทิ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรน้ำ การบริหารทรัพยากรน้ำเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพัฒนาการสร้างองค์กรหลักด้านน้ำเป็นต้น ***- สถานการณ์ ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ และแนวทางการพัฒนาจากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่*** สาระสำคัญหัวข้อนี้ เป็นการรวบรวมปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ จากการประชุมปฐมนิเทศ และการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 และ 2

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
		ทางเลือกที่ 4 การปรับสัดส่วนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งได้มีการ Mapping ตัวเลือกการพัฒนา (Option) กับทางเลือกการพัฒนา (Alternative) ***- ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์*** เป็นการปรับปรุงและเพิ่มเติมตัวชี้วัดที่เสนอแนะโดย สทนช. แบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการระบุเป้าประสงค์และตัวชี้วัดในแต่ละมิติ ***- การพัฒนาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง*** กระบวนการนี้จะประกอบด้วยการคาดการณ์ผลกระทบ การจัดลาดับความสาคัญของทางเลือกโดยใช้เทคนิค MCA โดยการจัดลาดับความสาคัญทางเลือกนอกจากจะพิจารณาจากผลกระทบแล้วยังพิจารณาจากความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2		และในหัวข้อนี้ที่ปรึกษาได้กาหนดทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก เป็น 4 ทางเลือก คือ ***ทางเลือกที่ 1*** BAU ***ทางเลือกที่ 2*** การพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนและคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน ***ทางเลือกที่ 3*** การพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจสาขาท่องเที่ยวและเกษตรกรรม ***ทางเลือกที่ 4*** การพัฒนาพื้นที่เต็มศักยภาพและยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้และภาคใต้ชายแดน

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
		- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง สาระสำคัญเป็นการนำเสนอเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ ที่แบ่งออกเป็นแผนบริหารจัดการ 8 ด้าน และแผนงานพัฒนา ***- การจัดทำแผนงานตามแนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์*** ประกอบด้วยแนวการจัดทาแผนงานตามแนวทางการพัฒนาลุ่มน้าแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์ การจัดลาดับความสาคัญของแผนงานโครงการแผนงานตามแนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับยุทธศาสตร์		
บทที่ 4 การทบทวนสถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย สาระสำคัญ ประกอบด้วย ***- ประเด็นปัญหาการใช้ที่ดินในภาพรวมของประเทศ*** อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาการบริหารจัดการที่ดิน	**บทที่ 4 การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี** ***- สรุปประเด็นปัญหาลุ่มน้ำชี*** ทั้งปัญหาปัจจุบันและอนาคต เนื้อหามี 4 ด้าน คือ กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ***- การแบ่งพื้นที่ตามลักษณะการใช้ประโยชน์*** แบ่งเป็น 5 โซน คือ พื้นที่ต้นน้ำชีและพอง	**บทที่ 4 การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน** สาระสำคัญประกอบด้วย - การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนตามแผนด้านต่าง ๆ อาทิ แผนบริหารจัดการด้านการจัดการน้าอุปโภคบริโภค แผนบริหารจัดการ	**บทที่ 4 การกำหนดและประเมินทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำท่าจีน-บางปะกง** สาระสำคัญประกอบด้วย ***- การกำหนดเป้าหมายและการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาลุ่มน้ำปราจีนบุรีบางปะกง*** สาระสำคัญ ประกอบด้วย	**บทที่ 4 การศึกษาและเปรียบเทียบทางเลือกการพัฒนาของพื้นที่** ***- การวิเคราะห์องค์ประกอบของทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก*** สาระสาคัญ ประกอบด้วย

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
ของประเทศ ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น ***- การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต*** อาทิ ผังประเทศไทย พ.ศ.2600 ผังนโยบายการพัฒนาพื้นที่รายสาขา เป็นต้น ***- การวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย*** อาทิ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น	พื้นที่เกษตรที่สูงด้านตะวันตก พื้นที่เศรษฐกิจกลางน้ าพื้นที่ต้นน้ าลาชี พื้นที่ปลายน้ า ***- การสำรวจข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม*** เนื้อหาเป็นการสารวจกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่าง ๆ ในประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นอื่น ๆ รวมทั้งการสารวจสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในลักษณะเดียวกับการจัดท าEIA ***- กระบวนการจัดทำ SEA*** *- ขั้นตอนกระบวนการของ SEA ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี* มีการอ้างอิงขั้นตอนของ กพย. 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ระบบ SEA ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ SEA ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพ SEA ขั้นตอนที่ 5 เครื่องมือจัดท าSEA *- หลักเกณฑ์และการวิเคราะห์ปัจจัยในพื้นที่ต่าง ๆ* ได้มีการระบุหลักการในการจัดทา SEA ว่าประกอบด้วยการจัดลาดับความสาคัญทางเลือก (Ordering Utility) การบริหารความเสี่ยงและความไม่แน่นอน (Risk-Uncertainty Management) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ า (Water Resource	ด้านการสร้างความมั่นคงของน้าภาคการผลิต - การระบุมาตรการความยั่งยืนอาทิ การพัฒนาน้าเพื่อการอุปโภคบริโภคได้พิจารณาจากแหล่งน้าผิวดินเป็นหลัก เนื่องจากประสบปัญหาคุณภาพน้าบาดาล แต่หากจาเป็นต้องมีการนาน้าบาดาลมาใช้อุปโภคบริโภคก็จาเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน - การระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบอาทิ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ าบาดาล เป็นต้น	- การกาหนดเป้าหมายการพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ในหัวข้อนี้ได้มีการกาหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง และมีการกาหนดเป้าหมายพร้อมทั้งค่าเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม - การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจากัดของลุ่มน้าฯโดยใช้เทคนิค SWOT และ SOAR - การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในลุ่มน้ า ***- การวิเคราะห์ความต้องการของภาคประชาสังคมต่อทิศทางการพัฒนาลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง*** สาระสาคัญ คือ - รับฟังความคิดเห็นของประชาชนจากการจัดประชุมปฐมนิเทศจานวน 2 เวที เวทีละประมาณ 100 คน การจัดประชุมกลุ่มย่อย จานวน 10 เวที เวทีละประมาณ 40 คน - ลักษณะข้อคิดเห็น คือ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนา	- การวิเคราะห์กิจกรรมการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ - การวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการและจัดหาทรัพยากรน้า และการกาหนดแผนงานหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาน้าท่วมและอุทกภัย - Mapping ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นกับแต่ละแนวทางการพัฒนา ***-สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาอุปทานทรัพยากรน้ำ*** สาระส าคัญ คือ - การทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุปทานทรัพยากรน้ า - การพัฒนาอุปทานทรัพยากรน้า ณ ฐานปัจจุบัน - การทบทวนการพัฒนาอุปทานทรัพยากรน้าในระยะ 20 ปีข้างหน้า - การทบทวนการพัฒนาอุปทานทรัพยากรน้าตามศักยภาพที่เป็นไปได้ ณ ปี 2580

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	Management & Development) การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ (Resource Conservation) การบริหารจัดการแนวใหม่และการกากับดูแลโดยการมีส่วนร่วม (New Public Management and Participatory Governance) และการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) - *การตรวจสอบคุณภาพของ SEA* ระบุว่าดาเนินการโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) เพื่อกาหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต และนาไปสู่การทบทวนและตรวจสอบคุณภาพการวิเคราะห์ - *การประเมินความเสี่ยงของปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ (ขั้นตอนที่ 5)* ประกอบด้วย (1) ความเสี่ยงปัญหาภัยแล้ง (2) ความเสี่ยงปัญหาน้าท่วม (3) ความเสี่ยงปัญหาน้าเสีย(4) ความเสี่ยงพื้นที่เกษตรกรน้าฝน (5) ความเสี่ยงพื้นที่เกษตรชลประทาน ***- การวิเคราะห์ SWOT และ SOAR*** ***- การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดพื้นที่ลุ่มน้ำชี*** แบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 มิติ คือ		- ทาการสรุปความต้องการและทิศทางการพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง โดยใช้การสารวจแบบสอบถามจากผู้เข้าร่วมการประชุม และนามาพิจารณาอัตราส่วนและจัดลาดับตามอัตราส่วน ***- การกำหนดทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง*** สาระสาคัญคือ - การกาหนดทางเลือกบนพื้นฐานของวิสัยทัศน์ที่ได้มีการกาหนดเอาไว้ โดยมีการแบ่งพื้นที่การพัฒนาสาหรับนการกาหนดทางเลือกออกเป็น 3 ส่วน คือ ***<u>ลุ่มน้ำตอนบน</u>***มี 4 ทางเลือก ประกอบด้วย <u>*ทางเลือกที่*</u> 1 BAU <u>*ทางเลือกที่ 2*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรพื้นถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ <u>*ทางเลือกที่ 3*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้า	***- สถานการณ์การพัฒนาความต้องการทรัพยากรน้ำ และการพัฒนาทรัพยากรน้ำแต่ละทางเลือก*** สาระสาคัญ คือ การวิเคราะห์ความต้องการน้าของแต่ละทางเลือกเปรียบเทียบกับอุปทานน้าในช่วงปี 2580 ***- การบรรลุเป้าประสงค์ทางเศรษฐกิจ*** สาระสาคัญคือการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้มีการกาหนดเป็นตัวชี้วัด สาหรับการพัฒนาแต่ละทางเลือก ***-เกณฑ์การประเมินเปรียบเทียบและจัดลำดับทางเลือก*** สาระสาคัญ คือ การนาเสนอเกณฑ์และการถ่วงน้าหนักเพื่อจัดลาดับทางเลือกโดยใช้เทคนิค Prioritization Matrix ***- ผลการเปรียบเทียบทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก*** สาระสาคัญ คือ การ

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	กายภาพและเทคโนโลยี เศรษฐกิจ-สังคม และสิ่งแวดล้อม ***- การวิเคราะห์ SWOT ของลุ่มน้ำชี*** ผลที่ได้คือจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของลุ่มน้ าชี - ***การวิเคราะห์ SOAR*** ผู้จัดท าระบุว่าเป็นการ น าจุดแข็ง (Strength) โอกาส (Opportunity) มากาหนดเป้าหมาย (Aspiration) และผลลัพธ์ (Result) โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย 10 เวที ***- การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละพื้นที่*** - ***การวิเคราะห์สภาพปัญหา*** ได้สภาพปัญหา 5 ประเด็น จากนั้นจึงมีการจัดลาดับความสาคัญของปัญหาโดยใช้เกณฑ์ 1 เกณฑ์ คือ ระดับความรุนแรงของปัญหาในแต่ละพื้นที่ จากนั้นจึงจัดลาดับปัญหาของแต่ละพื้นที่ เปรียบเทียบปัญหาระหว่างพื้นที่ และคัดเลือกพื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุด - ***ลำดับความสำคัญของปัญหา*** เป็นการนาผลจากการวิเคราะห์ปัญหามาเรียงลาดับความส าคัญของปัญหา		<u>*ทางเลือกที่ 4*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเต็มศักยภาพของพื้นที่ลุ่มน้ า ***ลุ่มน้ำตอนกลาง*** มี 3 ทางเลือก ประกอบด้วย <u>*ทางเลือกที่ 1*</u> BAU <u>*ทางเลือกที่ 2*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก <u>*ทางเลือกที่ 3*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนเมือง และเขตเศรษฐกิจ **ลุ่มน้ำตอนปลาย** มี 3 ทางเลือก ประกอบด้วย <u>*ทางเลือกที่ 1*</u> BAU <u>*ทางเลือกที่ 2*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรม <u>*ทางเลือกที่ 3*</u> การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนเมือง และเขตเศรษฐกิจ รวมทั้ง มีการอธิบายรายละเอียดแต่ละทางเลือกเอาไว้	นาเสนอทางเลือกที่เหมาะสมจากการจัดอันดับ **- การจัดลำดับความพึงพอใจทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก** สาระส าคัญ คือ การนาทางเลือกไปให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นโดยการสารวจในการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	- ความต้องการแก้ไขปัญหา เป็นการนาปัญหาที่ได้รับการจัดลาดับความสาคัญมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา ***- เป้าหมายและทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำ*** ***- เป้าหมาย*** เป็นการระบุเป้าหมายการพัฒนาเป็น 3 มิติ คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด (2) ด้านสังคม 3 เป้าหมาย 5 ตัวชี้วัด (3) ด้านสิ่งแวดล้อม 2 เป้าหมาย 5 ตัวชี้วัด ***- ทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้ำ*** *ทางเลือกที่ 1* ไม่ดาเนินการ (BAU) *ทางเลือกที่ 2* การพัฒนาเพื่อความจาเป็นพื้นฐานและพัฒนาพื้นที่เกษตรอย่างยั่งยืน *ทางเลือกที่ 3* การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรน้าในระดับพื้นที่และพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร *ทางเลือกที่ 4* การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ***- ผลลัพธ์ ผลประโยชน์ และผลกระทบของแต่ละทางเลือก*** เป็นการอธิบายผลลัพธ์ ผลประโยชน์ และผลกระทบของแต่ละทางเลือก		***- หลักเกณฑ์และปัจจัยในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์*** สาระสาคัญ ประกอบด้วย - การนาเสนอเป้าประสงค์และตัวชี้วัดทั้ง 3 มิติ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ มี 3 เป้าประสงค์ 9 ตัวชี้วัด ด้านสังคมมี 3 เป้าประสงค์ 10 ตัวชี้วัด ด้านสิ่งแวดล้อม มี 2 เป้าประสงค์ 11 ตัวชี้วัด - มีการกาหนดเกณฑ์เพื่อจัดลาดับความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย ***- การเปรียบเทียบและประเมินทางเลือกของการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง*** - นากิจกรรมการพัฒนามา Mapping กับทางเลือกการพัฒนา - นาทางเลือกของการพัฒนาลุ่มน้ามาจัดลาดับความสาคัญโดยใช้วิธีการสารวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการประชุม	

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	- การเสนอทางเลือกจากการรับฟังความคิดเห็น ผู้จัดทา SEA ใช้วิธีการหย่อนบัตรลงคะแนนและนับคะแนน โดยที่ปรึกษาระบุว่า 9 เวทีเลือกทางเลือกที่ 3 และ 1 เวทีเลือกทางเลือกที่ 5 ***- การประเมินผลกระทบของแต่ละทางเลือกด้านเศรษฐกิจและสังคม*** - ***การวิเคราะห์ Water Footprint*** ของแต่ละสาขาการผลิต โดยใช้ I-O Model โดยแบ่งเป็นด้านกายภาพ ด้านเศรษฐศาสตร์ - ***การวิเคราะห์ผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของลุ่มน้ำชี*** โดยใช้แบบจ าลองทางเศรษฐมิติ ***- การวิเคราะห์ผลกระทบต่อภาวะการมีงานทำและการจ้างงาน*** โดยใช้แบบจาลองทางเศรษฐมิติ - ***การวิเคราะห์ผลกระทบต่อการกระจายรายได้*** ***- สรุปผลการประเมินแต่ละทางเลือกด้านเศรษฐกิจและสังคม*** ***- การคัดเลือกทางเลือกโดยการพัฒนาในทุกมิติ***		- ประเมินทางเลือกที่เหมาะสมโดยนาคะแนนการวิเคราะห์ผลกระทบทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมมาพิจารณาร่วมกับ ผลการจัดลาดับความสาคัญแต่ละทางเลือกของประชาชนที่เกิดจากการประชุมกลุ่มย่อย	

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	- ***หลักเกณฑ์และปัจจัยในการวิเคราะห์*** ผู้จัดท าSEA ได้แบ่งเป็น 3 ตัวแปรหลัก คือ *ด้านสิ่งแวดล้อม* มี 6 ตัวแปร คือ ปริมาณน้าที่น ากลับมาใช้ใหม่ พื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับผลกระทบ ป่าเสื่อมสภาพที่ได้รับการฟื้นฟู ดัชนีบัญชีสีแดง จานวนสิ่งกีดขวางทางน้ำ ระยะทางที่ได้รับการขุดลอก *ด้านสังคม* มี 5 ตัวแปร คือ สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงน้ าครัวเรือนที่มีโอกาสได้รับประโยชน์ ครัวเรือนที่มีโอกาสได้รับผลกระทบจากน้าแล้ง ครัวเรือนที่มีโอกาสได้รับผลกระทบจากน้ าท่วม และการมีส่วนร่วม *ด้านเศรษฐกิจ* มี 5 ตัวแปร คือ ปริมาณน้าต้นทุนที่เปลี่ยนแปลง พื้นที่ได้รับประโยชน์ GPP ต่อหัว และสัดส่วนพื้นที่อุตสาหกรรมและการค้า - ***การคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม*** ใช้เทคนิค MCA ***- การเสนอทางเลือกที่ 5 ในการพัฒนาลุ่มน้ำชีเป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง*** โดยมีการน าเสนอสาระส าคัญ ประกอบด้วย			

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
	- ทางเลือกที่ 5 กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในลุ่มน้ ชี - ทางเลือกที่ 5 เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่ประเทศไทย 4.0 - การพัฒนาลุ่มน้าชีเป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มน้ โขง ***- แผนการพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชี*** สาระส ัญของแผนฯ ประกอบด้วย - เป้าหมายของแผนพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ ชี - การจัดท าแผนการพัฒนาทรัพยากรน้ำ ***- การบูรณาการแผนในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง*** ประกอบด้วย 2 แผน คือ - แผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า - แผนพัฒนาลุ่มน้าชีเพื่อเป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มน้ โขง			
บทที่ 5 การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต้นแบบ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)			**บทที่ 5 แผนการพัฒนาลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกงอย่างยั่งยืน** ประกอบด้วย ***- แผนการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง*** ประกอบด้วย	***บทที่ 5 การประเมินผลกระทบทางเลือกยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและกำหนดมาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกันผลกระทบล่วงหน้า***

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาระส าคัญที่น าเสนอ คือ ***- การกลั่นกรอง*** ระบุเหตุผลว่านายกรัฐมนตรีเห็นความสาคัญของการบริหารจัดการที่ดินจึงมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเร่งรัดการจัดทา SEA เพื่อกาหนด “การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาทุกมิติ ***- การพัฒนาปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ*** สาระสาคัญ ประกอบด้วย ***-การกำหนดวัตถุประสงค์***การประเมิน - ***การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน*** โดยการรวบรวมปัญหา ศักยภาพ และประเด็นอ่อนไหวในพื้นที่ จากการทบทวนเอกสาร การส ารวจพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การจัดทากิจกรรมการมีส่วนร่วม รวมถึงการ			- เป้าหมายการพัฒนาที่ตอบสนองวิสัยทัศน์ - แผนงานภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ าปราจีนบุรี-บางปะกง และ - ระยะการพัฒนาแผนงานภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ***- การจัดทำแผนงานตามแนวทางพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการระดับพื้นที่ลุ่มน้ำ (SIDP)*** สาระสาคัญประกอบด้วย - การวิเคราะห์สถานการณ์พื้นที่ลุ่มน้ า - การแก้ไขและบรรเทาปัญหาเชิงพื้นที่ - การกาหนดเกณฑ์การจัดระดับความสาคัญของแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า - การพิจารณาคัดเลือกแผนงาน/โครงการในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาในแต่ละส่วนของพื้นที่ลุ่มน้า	***-หลักการและแนวคิด*** ผู้จัดทาได้คานึงถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักการจัดการโดยยึดหลักการป้องกันไว้ล่วงหน้า (Precautionary Principle) ***- กิจกรรมและการดำเนินงานที่สำคัญของทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม*** เป็นการระบุกิจกรรมหลักในการพัฒนา และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และมาตรการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
ทบทวนเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด - ***การจัดทำกรอบปัญหา*** โดยใช้เทคนิค Problem Tree หรือ Root Cause Analysis ***- การสรุปประเด็นปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ*** ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การเกษตรกรรม การพัฒนาเมือง และการท่องเที่ยว - ***การนำปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจไปรับฟังความคิดเห็น*** โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย - ***การวิเคราะห์ประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ*** ประกอบด้วย - การนาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจมาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนที่เป็นนโยบาย กฎหมาย และข้อตกลงระหว่างประเทศ			- แผนหลักและแผนปฏิบัติการของพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกงตามมิติของยุทธศาสตร์และมิติของแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ า20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
- การวิเคราะห์ว่าประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดอย่างไร -***การวิเคราะห์กรอบการบริหารจัดการ*** เป็นการวิเคราะห์หน่วยงานสถาบันและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจที่ส าคัญ - ***การวิเคราะห์กรอบอ้างอิงเชิงยุทธศาสตร์*** เป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจกับกลุ่มนโยบายมหภาคหรือแผนที่อยู่เหนือขึ้นไป พร้อมทั้งวิเคราะห์เป้าหมายและค่าเป้าหมายของนโยบายต่าง ๆ เหล่านั้น -***การประเมินปัจจัยสำคัญที่ต้องตัดสินใจ*** เป็นการประเมินเพื่อบูรณาการประเด็นสาคัญที่ต้องตัดสินใจกับประเด็นการพัฒนาของจังหวัดฯ และประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน - ***การระบุวัตถุประสงค์ เกณฑ์ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายของปัจจัย***				

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
สำคัญที่ต้องตัดสินใจ เป็นการระบุวัตถุประสงค์ซึ่งแสดงถึงจุดมุ่งหมายของการตัดสินใจ เกณฑ์และตัวชี้วัดเพื่อก าหนดขอบเขตของการตัดสินใจและการตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายของการตัดสินใจ ***- การพัฒนายุทธศาสตร์ทางเลือก*** ประกอบด้วย การวิเคราะห์แนวโน้มและบริบท การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อกาหนดยุทธศาสตร์ทางเลือก ***- การประเมินยุทธศาสตร์ทางเลือก*** เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มในการนาไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และแนวโน้มการนาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง โดยใช้เทคนิค Prioritization Quadrant ***- การประเมินโอกาสและความเสี่ยง*** เป็นการประเมินโอกาสและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นเมื่อการพัฒนาบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กาหนดไว้พร้อมทั้งกาหนดมาตรการเพื่อ				

ตารางที่ 6.10-4 การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำ SEA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

1. SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน[3]	2. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำชี	3. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง	4. SEA ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง	5. SEA พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก
ความยั่งยืนทั้งในด้านโอกาสและการจัดการความเสี่ยง **- การติดตามผล** ประกอบด้วย - การติดตามการนาข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ - การติดตามผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะของ SEA - การเสนอกลไกการติดตามผล และวิธีการติดตามและประเมินผล ***- ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ*** สาระสาคัญเป็นการระบุแนวทางการน าSEA ไปใช้ประโยชน์ โดย - ระบุข้อเสนอแนะในภาพรวม และ - การนาไปใช้ประโยชน์เป็นรายยุทธศาสตร์ทางเลือก และ - แนวทางการนาไปใช้ประโยชน์ส าหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา				

6.10.4 ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA โครงการตัวอย่าง

1) โครงการ SEA ตัวอย่างที่รับผิดชอบโดย สผ.

โครงการ SEA ตัวอย่าง ที่รับผิดชอบโดย สผ. คือ *"โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน"* ที่ปรึกษาได้จัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จานวน 3 ครั้ง ประกอบด้วย 1) การประชุมกลุ่มย่อยกับ สผ. ในฐานะหน่วยงานเจ้าของโครงการและคณะกรรมการกากับการศึกษา 2) การประชุมกลุ่มย่อยกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะหน่วยงานเจ้าของแผน และ 3) ประชุมร่วมกับทีมที่ปรึกษา คือ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) การประชุมกลุ่มย่อยกับ สผ.

สศช. พร้อมกับที่ปรึกษาได้ประชุมร่วมกับ สผ. เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2563 เวลา 09.00 น. เพื่อประชุมหารือและประเมินผลกระบวนการจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (พื้นที่นาร่องจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ซึ่ง สผ. ดาเนินการในปี 2562 ณ อาคารทิปโก้ 2 **(รูปที่ 6.10-1)** โดยมีนางรวีวรรณ ภูริเดช เลขาธิการ สผ. และ นายพิรุณ สัยยะสิทธิ์พานิช รองเลขาธิการ สผ. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ จานวน 8 ท่าน ร่วมให้ข้อมูลสาคัญเกี่ยวกับการประเมินผลกระบวนการจัดทา SEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในประเด็นเกี่ยวกับเหตุผลที่จัดทา SEA และการนาไปใช้ประโยชน์ ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA กระบวนการและวิธีการดาเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ในการดาเนินงานในทางปฏิบัติ ทั้งที่เกิดจาก TOR แนวทางการจัดทา SEA กรรมการกากับ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนในพื้นที่ ปัจจัยความล้มเหลว หรือ ปัจจัยความสาเร็จ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทยให้ประสบความสาเร็จ และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) เหตุผลที่จัดทำ SEA และการเลือกพื้นที่นำร่อง

เหตุผลที่ตัดสินใจจัดทา SEA การใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจาก สผ. ปฏิบัติหน้าที่สานักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามมาตรา 18 ของ พระราชบัญญัติคณะกรรมการที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ที่กาหนดให้ สผ. ปฏิบัติหน้าที่สานักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติไปพลางก่อนภายใน 2 ปีนับจาก พ.ร.บ. ฉบับนี้มีผลบังคับ

ส่วนการเลือกพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่นาร่อง เนื่องจากได้พิจารณาแผนบูรณาการการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่กาหนดให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมาย 15 จังหวัด ประกอบกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาทิ ด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ (พื้นที่มรดกโลก) การเกษตร (เป็นพื้นที่ผลิตข้าวและกล้วยที่สาคัญของประเทศ) อุตสาหกรรม (มีนิคมอุตสาหกรรมจานวนมาก)

(2) วัตถุประสงค์ในการจัดทำ SEA

วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำ SEA ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดทาแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และเพื่อให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ต้นแบบในการจัดท าSEA ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

(3) การจัดทำ TOR

ยึดถือคู่มือ SEA ของ สผ.[4] ที่ได้จัดทำไว้ก่อนหน้านี้ เนื่องจาก สผ. และที่ปรึกษาไม่มีประสบการณ์ในการท าSEA ตามแนวทางที่จัดท าขึ้นใหม่ของ กพย.

(4) การกำหนดขอบเขต

การดาเนินการในช่วงแรกได้พยายามประยุกต์ใช้แนวทาง SEA ทั้ง 2 ฉบับ (สผ. พ.ศ. 2554 และ สศช. พ.ศ. 2561) มาบูรณาการแนวทางการดาเนินงานร่วมกัน แต่พบว่า ต้องใช้เวลากับการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นต่าง ๆ เป็นจานวนมากและประสบปัญหาในการเชื่อมโยงเพื่อค้นหาและสรุปว่าประเด็นใดคือประเด็นสาคัญที่ต้องทาการวิเคราะห์ในกระบวนการต่อไป ก่อนที่จะมีการเพิ่มผู้เชี่ยวชาญ SEA เพิ่มเติม และมีการนาแนวทางของประเทศโปรตุเกสมาประยุกต์ใช้ โดยการใช้เทคนิคการจัดทากรอบปัญหา การวิเคราะห์รากของสาเหตุปัญหา การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน จนท าให้ได้รากของปัญหาที่เป็นประเด็นสาคัญก่อนที่จะนามาทาการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น Governance Framework Analysis, Strategic Reference Framework Analysis เป็นต้น จนท าให้ได้ประเด็นสาคัญที่ต้องตัดสินใจ (Critical Decision Factor: CDF) เพื่อน ามา าหนดและประเมินทางเลือกต่อไป

(5) การจัดทำทางเลือกและการประเมิน

เมื่อได้ CDF แล้วได้นา CDF มาวิเคราะห์ Baseline เพื่อค้นหาสถานการณ์ของประเด็นสาคัญในแต่ละ CDF ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ก่อนที่จะนาผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการ ก าหนดวัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัด ของแต่ละ CDF และมีการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อกาหนดยุทธศาสตร์ทางเลือก และมีการประเมินยุทธศาสตร์ทางเลือกเพื่อกาหนดยุทธศาสตร์ทางเลือกและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละนโยบายภายใต้แผนการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาระยะ 5 ปี

[4] เอกสารชื่อ “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เผยแพร่โดย สำนักงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สผ. โดยตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2552 และตีพิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อปี 2554

(6) ปัญหาการจัดทำ SEA

สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

- ปัญหาการจัดท าระบวนการมีส่วนร่วมไม่ครบถ้วนในกระบวนการที่จาเป็นและอาจใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมและมีกลุ่มผู้เข้าร่วมไม่เหมาะสม ทาให้การมีส่วนร่วมอาจยังไม่สามารถดาเนินการให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดทา SEA ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากหน่วยงานและที่ปรึกษายังใช้รูปแบบคล้ายกับการจัดทา EIA แต่ได้พยายามจัดให้มีเวทีกลุ่มย่อยเป็นจานวนมาก แต่ยอมรับว่าอาจยังไม่ครบทุกห่วงโซ่ของการตัดสินในกระบวนการจัดทา SEA นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในด้านการใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมความเหมาะสมของกลุ่มผู้เข้าร่วม (Participant) และความต่อเนื่องในการเข้าร่วมของกลุ่มผู้เข้าร่วม

- ปัญหาการขาดความเข้าใจที่แม่นยาและขาดประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดท าSEA ที่ปรึกษาและกรรมการก ากับโครงการอาจยังไม่มีประสบการณ์ในการก าหนดวัตถุประสงค์ของ SEA และการพัฒนาประเด็นสาคัญที่จะดาเนินการวิเคราะห์และประเมินในขั้นตอนต่อไป ทาให้ต้องใช้ระยะเวลาจานวนมากในการวิเคราะห์และประเมินประเด็นที่ไม่ใช่ประเด็นสาคัญหรือประเด็นที่เป็นเพียงอาการของปัญหา หรือสาเหตุที่เป็นปลายเหตุ

- ปัญหาความไม่สอดคล้องกันของกระบวนการกาหนดขอบเขตการวิเคราะห์ (Scoping) ไม่สามารถเชื่อมโยงและส่งต่อไปยังกระบวนการพัฒนาทางเลือกได้ ในช่วงแรกของการดาเนินการในขั้นการกาหนดขอบเขตการประเมิน (Scoping) ที่ใช้วิธีการพัฒนาจากการทบทวนแผนจังหวัดและแผนที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีการกาหนดกรอบประเด็นสาคัญที่จะด าเนินการวิเคราะห์ประเมิน ท าให้จ าเป็นต้องวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เป็นจานวนมาก และไม่สามารถนาไปใช้ในการพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือกได้เนื่องจากทางเลือกที่พัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องต้องกัน (Inconsistency) กับกรอบประเด็นจานวนมากที่ได้มีการวิเคราะห์มาเป็นจ านวนมาก ท าให้มีประเด็นที่ต้องพัฒนาเป็นจ านวนมาก

(7) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบ SEA

สาหรับข้อเสนอแนะจากผู้แทน สผ. สามารถสรุปได้ ดังนี้

- ***ควรระบุประเภทของแผนที่จะต้องมีการจัดทำ SEA ให้มีความชัดเจน*** ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีฯ ที่ สศช. กาลังยกร่าง ควรมีการระบุประเภท/ ชื่อของแผนที่ จะต้องจัดทา SEA ให้มีความชัดเจน เพื่อสร้างความชัดเจนให้หน่วยงานว่ามีแผนประเภทใดหรือระดับชั้นใดที่ต้องจัดท าบ้าง

- ***ควรออกแบบระบบและกระบวนการจัดทำ SEA ที่สามารถดำเนินการได้สะดวก และรวดเร็ว*** เพื่อให้สามารถดาเนินการได้อย่างทันท่วงทีเพียงพอที่จะสามารถนาไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ใช้ในการวางแผนภายหลังจากที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณไม่นานนัก

รูปที่ 6.10-1 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2) การประชุมกลุ่มย่อยกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สศช. พร้อมกับที่ปรึกษาดาเนินการเข้าพบสานักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2563 เวลา 09.00 - 12.00 น. เพื่อประชุมหารือและประเมินผลกระบวนการจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (พื้นที่นาร่องจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ซึ่ง สผ. ดาเนินการใน พ.ศ. 2562 ณ ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา **(รูปที่ 6.10-2)** โดยมี นายพรพจน์ บุณฑิตยานุรักษ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดฯ กล่าวต้อนรับและแนะนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมผู้แทนจากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง จานวน 20 หน่วยงาน อาทิ สานักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สานักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สานักงานธนารักษ์ โครงการชลประทาน สานักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และสานักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนาผลการจัดทาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไปใช้กับการวางแผนพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นส าคัญรายละเอียดดังนี้

(1) เหตุผลที่เลือกจัดทำ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดิน

เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับการวางผังเมือง ดังนั้น การกาหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมการพัฒนาจังหวัดจะมีส่วนช่วยสนับสนุน และช่วยให้การขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากขึ้น และคาดหวังว่าจะสามารถช่วยลดข้อขัดแย้งทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินได้

(2) ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA

พบว่า เจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมประชุมบางส่วนพอมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและการดาเนินการ SEA บ้าง โดยพิจารณาว่า SEA คือ การปรับเปลี่ยนมุมมองให้มองไกล และมองถึงการพัฒนาในภาพรวม อย่างไรก็ตาม มีหลายหน่วยงานที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA และยังไม่สามารถน าข้อมูลหรือข้อเสนอแนะจาก SEA ไปประยุกต์ใช้กับการด าเนินงานของหน่วยงานได้ เนื่องจากการดาเนินงานในปัจจุบัน เป็นการดาเนินงานตามนโยบายที่ได้มีการกาหนดกรอบการดาเนินงานไว้แล้วจากส่วนกลาง แม้จะมีหลายกรณีที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่

(3) ข้อจำกัด และ ปัญหาในการนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

- ข้อจากัดในด้านระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินและระเบียบข้าราชการพลเรือน ทาให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการนาผล SEA ไปใช้ประโยชน์ ที่จะมีการปรับเปลี่ยนหรือโยกย้ายการดารงตาแหน่งเป็นปกติ โดยเฉพาะตาแหน่งประเภทบริหารและตาแหน่งประเภทอานวยการ ทาให้นาไปสู่ข้อจากัดในการนา SEA ไปใช้ประโยชน์เนื่องจากขาดความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมในการจัดทา SEA และการนา SEA ไปใช้ตัดสินใจในกระบวนการจัดทาแผน ยกตัวอย่างเช่น กรณีโครงการ SEA ที่ สผ. ดาเนินการร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เป็นการทางานร่วมกับรองผู้ว่าราชการจังหวัดและทีมงานที่ถูกโยกย้ายไปดารงตาแหน่งในจังหวัดอื่นแล้วเกือบทั้งหมด ทั้งนี้ในการประชุมเพื่อติดตามการนาผล SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2563 พบว่า จากจานวนผู้ที่เข้าร่วมการประชุมทั้งหมด 20 ท่าน มีการเปลี่ยนแปลงตาแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่เคยมีส่วนร่วมกับกระบวนการจัดทา SEA ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เคยมีส่วนร่วมและมีส่วนได้ส่วนเสียกับข้อเสนอแนะ SEA เข้าร่วมการประชุมเพียง 2 - 3 ท่านเท่านั้น และพบว่าส่วนใหญ่ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ SEA ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทางานร่วมกับ สผ. และยังไม่ได้มีการนาผลหรือข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนอย่างเป็นทางการ แต่มีบางหน่วยงานที่ระบุว่าได้นาข้อเสนอแนะไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการด าเนินงานของหน่วยงานตัวเอง

- ยุทธศาสตร์ที่เสนอแนะโดย SEA บางยุทธศาสตร์อาจไม่สามารถนาไปสู่การปฏิบัติได้ ผู้เข้าร่วมการประชุมจานวนหนึ่งระบุว่ามีข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์จาก SEA หลายประเด็นสอดคล้องกับนโยบายของบางหน่วยงานที่มีอยู่เดิมแล้ว อาทิ สานักงานเกษตรจังหวัด ที่ได้มีการนาข้อเสนอแนะจากการด านินการ SEA ไปปรับใช้เป็นแนวทางการด าเนินงาน เนื่องจากมีการด าเนินการเบื้องต้นที่สอดคล้องกับ SEA มาเป็นระยะหนึ่งแล้ว แต่พบว่า มีหลายยุทธศาสตร์ที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่าหลายหน่วยงานจึงไม่ได้น ายุทธศาสตร์ที่เป็นข้อเสนอแนะจาก SEA ไปด าเนินการต่อ

รูปที่ 6.10-2 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3) การประชุมผ่านระบบวิดีโอกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษาได้ดาเนินการสัมภาษณ์ที่ปรึกษาจากศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผ่านระบบวิดีโอ (Video Conference) เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2564 เวลา 09.00 - 12.00 น. เพื่อประเมินผลกระบวนการจัดทาการจัดทา SEA โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน **(รูปที่ 6.10-3)** โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

(1) ขั้นตอนการจัดทำ SEA

(1.1) การกำหนดขอบเขต

ที่ปรึกษาเริ่มจากการทบทวนแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย และการทบทวนสถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย

จากนั้นจึงการพัฒนาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจที่ ประกอบด้วย การกาหนดวัตถุประสงค์การประเมิน การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน โดยการรวบรวมปัญหา ศักยภาพ และประเด็นอ่อนไหวในพื้นที่ จากการทบทวนเอกสาร การสารวจพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การจัดทากิจกรรมการมีส่วนร่วม รวมถึงการทบทวนเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด

ภายหลังจากรวบรวมปัญหา ศักยภาพ และประเด็นอ่อนไหวในพื้นที่แล้ว ที่ปรึกษาจึงได้จัดทากรอบปัญหา โดยใช้เทคนิค Problem Tree หรือ Root Cause Analysis เมื่อค้นพบรากของปัญหาที่สาคัญแล้ว ที่ปรึกษาจึงได้มีการวิเคราะห์แรงขับเคลื่อน (Driving force) เพื่อระบุปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การเกษตรกรรม การพัฒนาเมือง และ

การท่องเที่ยว และการนาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจไปรับฟังความคิดเห็นโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญกับความคิดเห็นของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

เมื่อมีความมั่นใจว่าปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจที่ผู้เชี่ยวชาญกาหนดขึ้นมีความสอดคล้องกับพื้นที่ ที่ปรึกษาจึงนาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจไปวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องกับประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนที่เป็นนโยบาย กฎหมาย และข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งการวิเคราะห์ว่าประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดอย่างไร นอกจากนี้ยังได้มีการนาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจไปวิเคราะห์กรอบการบริหารจัดการเป็นการวิเคราะห์หน่วยงาน สถาบันและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจที่สาคัญ และมีการวิเคราะห์กรอบอ้างอิงเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจกับกลุ่มนโยบายมหภาค หรือแผนที่อยู่เหนือขึ้นไป พร้อมทั้งวิเคราะห์เป้าหมายและค่าเป้าหมายของนโยบายต่าง ๆ เมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วที่ปรึกษาจึงได้สรุปปัจจัยส าคัญที่ต้องตัดสินใจ

เมื่อได้ข้อสรุปปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจแล้ว ที่ปรึกษาจึงได้นาปัจจัยสาคัญที่ต้องตัดสินใจไปก าหนดวัตถุประสงค์ เกณฑ์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย โดยวัตถุประสงค์จะแสดงถึงจุดมุ่งหมายของการตัดสินใจ เกณฑ์และตัวชี้วัดเพื่อก าหนดขอบเขตของการตัดสินใจและการตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายของการตัดสินใจ

(1.2) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

ที่ปรึกษาได้ดาเนินการพัฒนายุทธศาสตร์ทางเลือก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์บริบทและแนวโน้ม การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อกาหนดยุทธศาสตร์ทางเลือก และดาเนินการประเมินยุทธศาสตร์ทางเลือก โดยใช้เทคนิค Result Chain Analysis และเทคนิค Prioritization Quadrant เพื่อประเมินแนวโน้มในการนาไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และแนวโน้มการนาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง

(1.3) การกำหนดมาตรการความยั่งยืน

ที่ปรึกษาได้ดาเนินการประเมินโอกาสและความเสี่ยง เป็นการประเมินโอกาสและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นเมื่อการพัฒนาบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กาหนดไว้พร้อมทั้งกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนทั้งในด้านโอกาสและการจัดการความเสี่ยง

(1.4) การติดตามผล

ที่ปรึกษาได้ระบุแนวทางการติดตามผล ประกอบด้วยการติดตามการนาข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ การติดตามผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะของ SEA รวมทั้งได้เสนอกลไกการติดตามผล และวิธีการติดตามและประเมินผล

(1.5) ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ

ที่ปรึกษาได้ระบุแนวทางการนา SEA ไปใช้ประโยชน์โดยระบุข้อเสนอแนะในภาพรวมและการนาไปใช้ประโยชน์เป็นรายยุทธศาสตร์ทางเลือก รวมทั้งแนวทางการนาไปใช้ประโยชน์ส าหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(2) ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ SEA ภายใต้โครงการนี้

(2.1) การจัดทำ TOR ของโครงการ SEA อาจไม่สอดคล้องกับกระบวนการจัดทำ SEA ที่ดี

อาทิ การกาหนดให้ที่ปรึกษากาหนดตัวชี้วัดก่อนกระบวนการจัดทา Scoping ซึ่งเป็นการกาหนดตัวชี้วัดก่อนที่จะทราบประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์หรือประเมิน เปรียบเทียบได้กับการกาหนดให้ซื้อวัตถุดิบหรือเครื่องปรุงก่อนที่ทราบว่าต้องการทาอาหารประเภทใด รวมทั้งการระบุให้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นที่เป็นกลุ่มขนาดใหญ่และรูปแบบการประชุมโดยยังไม่ทราบว่าต้องประชุมในประเด็นใดบ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นใคร

(2.2) แนวทางการจัดทำ SEA ปี 2561 อาจยังไม่มีความชัดเจนและสอดคล้องเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการนี้คือที่ปรึกษาต้องเสียเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลฐาน (Baseline Information) เป็นอย่างมาก ประกอบกับเมื่อด าเนินการตามขั้นตอน Scoping ที่ก าหนดไว้ในแนวทางแล้วไม่สามารถเชื่อมต่อไปยังกระบวนการพัฒนาทางเลือกได้

(2.3) การแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ที่ชัดเจนและไม่มีความต่อเนื่องในการเข้าร่วมการประชุมกำกับโครงการ

ทาให้การกากับไม่มีประสิทธิผลและสร้างภาระงานให้กับที่ปรึกษาโดยไม่จ าเป็น สถานการณ์ที่โครงการนี้ประสบคือกรรมการกากับการศึกษาที่มาจากหลากหลายหน่วยงานและมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ SEA ที่แตกต่างกัน ทาให้กรรมการแต่ละคนให้ความเห็นตามมุมมองที่ตัวเองมีความเชี่ยวชาญ และมักร้องขอให้ที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลที่รายละเอียดในระดับโครงการหรือการจัดทา EIA ซึ่งสร้างภาระให้กับที่ปรึกษาอย่างมากเนื่องจาก SEA เป็นการพิจารณาในภาพกว้างทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น รวมทั้งมักอาศัยข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้วิเคราะห์และประกอบการตัดสินใจโดยเฉพาะในการก าหนดทางเลือกหรือยุทธศาสตร์

(3) ข้อเสนอแนะในการจัดทำ SEA จากโครงการนี้

(3.1) ควรมีการอบรมให้ความรู้กับบุคลากรของหน่วยงานวางแผนที่ต้องจัดทำ SEA

ให้ครอบคลุมทั้งบุคลากรที่มีบทบาทในการจัดทา TOR ของโครงการ SEA บุคลากรที่มีบทบาทในการก ากับคุณภาพทางวิชาการของโครงการ SEA

(3.2) ควรปรับปรุงแนวทางการจัดทำ SEA ในขั้นตอนต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนแต่มีทางเลือก

เกี่ยวกับแนวทางในการจัดทา SEA มากกว่า 1 ทางเลือก อาทิ มีการจัดทาทั้งแนวทาง EIA-based และ Strategic-based รวมทั้งควรมีการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับการน าไปใช้ประโยชน์ส าหรับกระบวนการตัดสินใจในการจัดท าแผนที่ชัดเจน

(3.3) ควรมีการพัฒนากลไกในตรวจสอบคุณภาพที่เป็นทางการ (จัดทำเป็นระเบียบกฎหมาย)

อาทิ การกาหนดให้มีการปรึกษาหารือหน่วยงานให้คาปรึกษา (Consultation Body) อย่างเป็นทางการในการกาหนดขอบเขต และการจัดทารายงาน และกาหนดให้มีการนาเสนอ (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ต่อสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นภายใต้กรอบระยะเวลาและวิธีการที่เหมาะสม การกาหนดให้หน่วยงานเจ้าของแผนจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพรายงานที่มีองค์ประกอบบางส่วนมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนภาคประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบทางลบ การก าหนดให้หน่วยงานที่มีอ านาจอนุมัติแผนต้องพิจารณารายงานสิ่งแวดล้อมจากการจัดท าSEA

รูปที่ 6.10-3 บรรยากาศการประชุมทางไกลกับคณะทำงานจากศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) โครงการ SEA ตัวอย่างที่รับผิดชอบโดย สทนช.

โครงการ SEA ตัวอย่างภายใต้การศึกษานี้ ที่รับผิดชอบโดย สทนช. มีจานวน 4 โครงการ คือ 1) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้าชี 2) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ตะวันออก 3) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ

ยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าปราจีนบุรี - บางปะกง และ 4) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ าสะแกกรัง

ที่ปรึกษาได้จัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จ านวน 2 ครั้ง ประกอบด้วย 1) การประชุมกลุ่มย่อยกับ สทนช. ในฐานะหน่วยงานเจ้าของโครงการและคณะกรรมการกากับการศึกษา และ 2) การประชุมร่วมกลุ่มย่อยร่วมกับกับทีมที่ปรึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) การประชุมกลุ่มย่อยกับผู้แทน สทนช. ในฐานะเจ้าของโครงการและกรรมการกำกับการศึกษา

สศช. และที่ปรึกษาได้เข้าพบผู้แทน สทนช. ที่รับผิดชอบโครงการในฐานะกรรมการกากับการศึกษา เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2564 เวลา 10.00 น. เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มสาหรับการจัดเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลการจัดทา SEA จานวน 4 ลุ่มน้า ได้แก่ ลุ่มน้าชี ลุ่มน้าปราจีนบุรี – บางปะกง ลุ่มน้าสะแกกรัง และลุ่มน้าภาคใต้ตะวันออก ซึ่ง สทนช. ได้ดาเนินการใน พ.ศ. 2562 และแล้วเสร็จในช่วงต้น พ.ศ. 2563 ณ อาคารจุฑามาศ ถนนวิภาวดีรังสิต ซึ่งใช้เป็นที่ทาการของสานักงานฯ โดยมี ดร.สมเกียรติ อภิพัฒนวิศว์ ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนงานและโครงการปฏิบัติหน้าที่ผู้อานวยการศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทรัพยากรน้า สทนช. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง **(รูปที่ 6.10-4)** ร่วมให้ข้อมูล โดยประเด็นที่สัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) เหตุผลที่จัดทา SEA และการนาไปใช้ประโยชน์ 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA กระบวนการและวิธีการดาเนินงาน 3) ปัญหา อุปสรรค ในการดาเนินงานในทางปฏิบัติ ทั้งที่เกิดจาก TOR แนวทาง การจัดทา SEA กรรมการก ากับ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนในพื้นที่ 4) ปัจจัยความล้มเหลว หรือความส าเร็จและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทยให้ประสบความสาเร็จ และ 5) ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นส าคัญดังนี้

(1) เหตุผลในการจัดทำ SEA ประกอบด้วย

- ต้องการให้ SEA จะเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่ช่วยกาหนดทิศทางการบริหารจัดการลุ่มน้า ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของ สทนช. เนื่องจากการบริหารจัดการน้าจาเป็นต้องพิจารณาทั้งลุ่มน้ าและต้องมีการบูรณาการอย่างยั่งยืน
- เพื่อนาข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ในการกาหนดทิศทางการพัฒนาของลุ่มน้าและขจัดประเด็นข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ เพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาลุ่มน้ ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- เพื่อให้ได้แผนการบริหารจัดการน้าในแต่ละพื้นที่ที่มีความยั่งยืน โดยการนายุทธศาสตร์จาก SEA ไปใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบแผนงานและโครงการที่เหมาะสมและยั่งยืนสาหรับตอบสนองยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ า20 ปี

(2) การจัดทำ TOR

ในการจัดทาขอบเขตงาน (TOR) สทนช.ได้อาศัยประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญของส านักงานฯที่มีประสบการณ์เคยท าSEA มาแล้ว มาร่วมกันพิจารณาเพื่อยกร่าง TOR โดยยึดตามหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resource Management: IWRM) ที่ให้ความส าคัญกับกระบวนการบริหารจัดการน้ าที่ยั่งยืนทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ องค์ประกอบของ TOR จะมีการกาหนดตัวชี้วัดเบื้องต้นเพื่อเป็นกรอบให้ที่ปรึกษาด าเนินการการวิเคราะห์และประเมิน รวมถึงให้ความส าคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนจัดให้มีการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ให้กับทีมที่ปรึกษาของ สทนช. ก่อนที่จะเริ่มดาเนินการจัดทา SEA โครงการต่าง ๆ

(3) การพิจารณากำหนดตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ

นอกเหนือจากต าแหน่งผู้เชี่ยวชาญพื้นฐาน อาทิ วิศวกรวางโครงการ ผู้ช านาญการสิ่งแวดล้อม สทนช. ยังได้มีการก าหนดต าแหน่งผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องท าการวิเคราะห์ในการจัดท าSEA อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสาธารณะ ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาที่ดิน เป็นต้น รวมทั้งมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้าน SEA และ ผู้แทน สศช. มาเป็นกรรมการก ากับด้านวิชาการด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก ในปัจจุบันยังไม่มีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ท าให้ สทนช. ต้องใช้ผู้ช านาญการด้านสิ่งแวดล้อม ท าหน้าที่ขับเคลื่อนกระบวนการ SEA แทนผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ที่ในปัจจุบันยังไม่มีการกาหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ SEA อย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เกิดข้อจากัดในการก าหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ SEA ใน TOR

ทั้งนี้ หากมีการกาหนดคุณสมบัติและขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญ SEA อย่างเป็นทางการ จะมีส่วนช่วยให้หน่วยงานที่จัดทา SEA สามารถกาหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญ ใน TOR โครงการ SEA ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนตาแหน่งผู้จัดการโครงการ จะยังให้ความสาคัญกับวิศวกรน้ำเนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการน้ำ และเมื่อพิจารณาตาแหน่งที่มีจานวนระยะเวลาการทางาน (Man-Month) มากที่สุด คือ ผู้จัดการโครงการและผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมซึ่งมีจานวน 8 M-M ต่อปี เท่ากันทั้ง 2 ต าแหน่ง

(4) แนวคิดพื้นฐานในการกำหนดต้นทุน (Cost) หรือ งบประมาณโครงการ

ในการกาหนดงบประมาณโครงการ SEA สทนช. จะพิจารณาให้ความสาคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และขนาดพื้นที่ศึกษา เป็นหลัก รวมทั้งยึดถือแนวทางจาก TOR ที่หน่วยงานเดิม (กรมชลประทาน) เคยดาเนินการเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดทา SEA ภายใต้โครงการนี้ได้กาหนดให้มีการสารวจคุณภาพน้ำ หรือการสารวจข้อมูลปฐมภูมิอื่น ๆ เพื่อนามาใช้ประโยชน์สาหรับการวิเคราะห์และการตัดสินใจในการออกแบบโครงการด้วย จึงท าให้มีการก าหนดงบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้น

แต่จะไม่มีการจัดตั้งงบประมาณเผื่อไว้สาหรับการแก้ไขงานที่ไม่สมบูรณ์หรือต้องดาเนินการซ้า (อาทิ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ก าหนดไว้แต่ต้น

(5) กระบวนการกำหนดขอบเขต

ผู้แทนจาก สทนช. ระบุว่าในการจัดทา SEA ปีงบประมาณ 2562 ที่ผ่านมา ทั้งหน่วยงานเจ้าของโครงการและที่ปรึกษายังมีความรู้ความเข้าใจวิธีการก าหนดขอบเขต (Scoping) ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทาให้ที่ปรึกษาใช้เวลากับกระบวนการกาหนดขอบเขตค่อนข้างมาก แต่การดาเนินงาน SEA ในปีงบประมาณ 2563 ทั้งหน่วยงานและที่ปรึกษามีความเข้าใจกระบวนการก าหนดขอบเขตมากยิ่งขึ้น

ส่วนวิธีการกาหนดขอบเขตการดาเนินงานที่ดาเนินการในปี 2562 ที่ปรึกษาจะเริ่มต้นการพิจารณาประเด็นปัญหาจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยอาศัยเอกสารเดิมของหน่วยงานที่ได้มีการศึกษามาอย่างต่อเนื่องและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการยืนยันประเด็นปัญหาจากพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์หาสาเหตุของประเด็นต่าง ๆ จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยอาศัยเทคนิคการประชุมกลุ่มย่อยกับประชาชนในพื้นที่ แต่พบว่า ยังประสบกับข้อจากัดกับกรอบมุมมอง และองค์ความรู้ของผู้เข้าร่วมที่ยังคงมุ่งเน้นความเดือดร้อนเฉพาะหน้าและยังมีกรอบคิดในระดับโครงการ

(6) กระบวนการมีส่วนร่วม

ในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า ยังต้องมีการปรับปรุงกระบวนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากทีมที่ปรึกษายังไม่สามารถระบุผู้มีส่วนได้เสียหลัก (Key Person) ได้อย่างมีประสิทธิผล และปัญหาผู้มีส่วนได้เสียที่เข้าร่วมมักไม่ใช่คนเดิมที่เคยเข้าร่วมในครั้งก่อนหน้า ทาให้ขาดความเชื่อมโยงและความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลและรับข้อมูล

ประกอบกับผู้เชี่ยวชาญบางคนไม่สามารถสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลเชิงวิชาการด้วยภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของผู้เข้าร่วม รวมทั้งบางคนอาจใช้เวลาในการนาเสนอข้อมูลนานเกินไป ทาให้การมีส่วนร่วมไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร ทั้งนี้ ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนนอกจากจะมีสาเหตุมาจากการทางานของที่ปรึกษาแล้ว ยังพบว่า ข้อจากัดด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับ SEA ยังเป็นปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควรด้วยเช่นเดียวกัน

สาหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในช่วงที่ผ่านมา คือ การจัดทาสรุป SEA ที่สามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารระดับจังหวัด คณะกรรมการลุ่มน้า และผู้แทนหน่วยงานในพื้นที่ ส่วนผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ นั้น ได้เพิ่มความเข้มข้นของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้าย่อย ซึ่งมีจานวนมาก และใช้เวลานานในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงใหม่ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถการสื่อสารข้อมูลของทีมที่ปรึกษาแต่ละทีมที่มีขีดความสามารถแตกต่างกัน

เทคนิคการมีส่วนร่วมหลักที่ใช้ดาเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ การประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้วิธีการใช้การเขียนบัตรคาเพื่อป้องกันการครอบงาทางความคิดและช่วยส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น ส่วนกลุ่มผู้เข้าร่วมจะครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ แต่จะให้ความส าคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มประชาชน โดยมีหน่วยงานราชการเป็นผู้สังเกตการณ์

นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ที่เอื้อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากที่สุด ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสารวจโดยใช้แบบสอบถามกระจายสุ่มในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของประเด็นปัญหาที่สาคัญที่สรุปได้จากเวทีการประชุมกลุ่มย่อยอีกครั้งหนึ่ง

(7) การพัฒนาทางเลือก

การพัฒนาทางเลือกมีความท้าทายที่สาคัญ คือ การตอบสนองกับความต้องการที่หลากหลายและอาจตรงกันข้ามกันของประชาชนแต่ละพื้นที่ รวมถึง การมองเห็นเฉพาะผลประโยชน์ระยะสั้นของสมาชิกในชุมชน

ทั้งนี้ ในการตัดสินใจเพื่อเลือกทางเลือกที่มีเหตุมีผล (Reasonable Alternative) จะมีการบูรณาการความคิดเห็นของประชาชนเข้ากับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้ง การประนีประนอมในการตอบสนองชุมชน โดยการนาความคิดเห็นของประชาชนมาจัดทาเป็นแผนระยะสั้น ส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับหลักการความยั่งยืนมากกว่านั้น จะนามาพิจารณาจัดทาเป็นแผนระยะกลางและแผนระยะยาว อย่างไรก็ตาม ทางเลือกทั้งหมดจะต้องคานึงถึงการตอบสนองประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ า20 ปี

(8) ข้อเสนอแนะสำคัญ

สามารถสรุปเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

- สทนช. เห็นว่าการจัดทา SEA ตามแนวทาง Strategic Based SEA น่าจะมีความเหมาะสมกับบริบทของแผนและภารกิจ ของ สทนช. มากกว่าแนวทาง EIA Based แต่ยังมีข้อจากัดด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ จึงเสนอ สศช. ช่วยสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดทา SEA ตามแนวทางดังกล่าว

- สทนช. เห็นด้วยที่จะมีการสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ SEA เป็นเครื่องมือในการจัดทาแผน โดยในระยะแรกอาจกาหนดระบบ SEA ที่มีความเข้มงวด (Rigid) และเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอและมีความพร้อมมากขึ้นก็อาจค่อย ๆ ผ่อนคลายให้มีความยืดหยุ่น (Flexible) มากขึ้น

- สศช. ควรเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของแผนมีความตระหนักเกี่ยวกับผลประโยชน์ของการจัดท าSEA มากขึ้น

- สศช. ควรจัดท าแนวทางและกลไกในการขับเคลื่อน SEA ที่ส าคัญประกอบด้วย แนวทางในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย การจัดตั้งกลไกและหน่วยงานกากับคุณภาพการจัดทา SEA รวมถึงอาจมีการขึ้นทะเบียนที่ปรึกษาเข้าสู่ระบบ SEA และ

- สศช. ควรเสริมสร้างความรู้เรื่องตัวชี้วัด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องจัดท าSEA

รูปที่ 6.10-4 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

2.2) การประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มบริษัทในฐานะที่ปรึกษาของ สทนช.

สศช. และที่ปรึกษาได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาโดยมี ผู้แทน สทนช. เข้าร่วมเพื่อสังเกตการณ์และให้ความเห็นเพิ่มเติมในบางประเด็นที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2564 เวลา 13.30 น. ณ อาคารจุฑามาศ สทนช. **(รูปที่ 6.10-5)** โดยมี นายสราวุธ ชีวะประเสริฐ ที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้า สทนช. พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ของ สทนช. และที่ปรึกษาที่มีบทบาทในการจัดทา ประกอบด้วย SEA พื้นที่ลุ่มน้าชี (บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์ จากัด และ บริษัท ครีเอทีฟ เทคโนโลยี จากัด) SEA พื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง (มหาวิทยาลัยมหิดล) SEA พื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ตะวันออก (บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จ ากัดบริษัท ดีไว พลัส จ ากัดและ บริษัท เซ้าท์อิ๊สท์เอเชีย เทคโนโลยี จากัด) และพื้นที่ลุ่มน้าสะแกกรัง (บริษัท มหานคร คอนซัลแตนท์ จากัด และ บริษัท อินโนเวชั่น คอนซัลแตนท์ จากัด) ร่วมกันให้ข้อมูล เกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการดาเนินงานในการจัดทา SEA ของที่ปรึกษา ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค ของการด าเนินงานในทางปฏิบัติ ครอบคลุมทั้งสภาพปัญหาที่เกิดจาก TOR แนวทางการจัดทา SEA กรรมการกากับ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทยให้ประสบความส าเร็จ และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) การกลั่นกรอง

เป็นการดาเนินการตามแนวทางที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และตระหนักถึงความสาคัญในการกาหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาลุ่มน้าที่นาไปสู่ความยั่งยืน

(2) การกำหนดขอบเขต

สามารถสรุปแนวทางการจัดท าScoping ของแต่ละลุ่มน้ าได้ดังนี้

(2.1) ลุ่มน้ำชี

ที่ปรึกษาใช้วิธีการบูรณาการการทบทวนเพื่อให้ทราบสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อพื้นที่ลุ่มน้าชี ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และได้มีการกาหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดประกอบด้วยมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ควบคู่กับเป็นการทบทวน สภาพพื้นที่ลุ่มน้าชี ประกอบด้วย สภาพทั่วไปของลุ่มน้า อุตุนิยมวิทยาและอุทกวิทยา อุทกวิทยาและน้าใต้ดิน คุณภาพน้า ทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้และชั้นคุณภาพลุ่มน้า ประชากร เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งมีการตรวจสอบโครงการแหล่งน้าในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต ตลอดจนการคาดการณ์ประชากรและเศรษฐกิจในอนาคต และความต้องการใช้น้ าในช่วง 20 ปีข้างหน้า

นอกจากนี้ที่ปรึกษายังได้ประยุกต์ใช้แนวทาง SEA ของ สผ. ที่ตีพิมพ์เมื่อปี 2552 มาใช้ในการกาหนดขอบเขต โดยนาผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นมาสรุปประเด็นปัญหาลุ่มน้าชี ทั้งปัญหาปัจจุบันและอนาคต ครอบคลุม 4 ด้าน คือ กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการแบ่งพื้นที่ในการวิเคราะห์ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ออกเป็น 5 โซน คือ พื้นที่ต้นน้ าชีและพอง พื้นที่เกษตรที่สูงด้านตะวันตก พื้นที่เศรษฐกิจกลางน้า พื้นที่ต้นน้าลาปาว พื้นที่ปลายน้า ตลอดจนมีการสารวจด้านเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ในลักษณะเดียวกับการจัดทา EIA และมีการประเมินความเสี่ยงในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ความเสี่ยงปัญหาภัยแล้ง ความเสี่ยงปัญหาน้าท่วม ความเสี่ยงปัญหาน้าเสีย ความเสี่ยงพื้นที่เกษตรกรน้ าฝน ความเสี่ยงพื้นที่เกษตรชลประทาน

นอกจากนี้ ที่ปรึกษายังมีการนาเทคนิค SWOT และ SOAR มาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจากัดพื้นที่ลุ่มน้าชี โดยแบ่งมิติการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ คือ กายภาพและเทคโนโลยี เศรษฐกิจ-สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์ SWOT ของลุ่มน้ าชีท าให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของลุ่มน้าชี ส่วนการวิเคราะห์ SOAR ที่ปรึกษาระบุว่าเป็นการนาจุดแข็ง (Strength) โอกาส (Opportunity) จากขั้นตอนการ SWOT มา กาหนดเป้าหมาย (Aspiration) และผลลัพธ์ (Result) โดยด าเนินการร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อย จ านวน 10 เวที

จากนั้นที่ปรึกษาได้นาผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น มากาหนดสภาพปัญหาจานวน 5 ประเด็น แล้วจึงนาปัญหามาจัดลาดับความสาคัญ โดยใช้เกณฑ์ระดับความรุนแรงของปัญหา

ในแต่ละพื้นที่ โดยท าการเปรียบเทียบปัญหาระหว่างพื้นที่ และเรียงล าดับความสาคัญของปัญหาในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งนาปัญหามาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาและระบุเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาเป็น 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ จานวน 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด ด้านสังคม จานวน 3 เป้าหมาย 5 ตัวชี้วัด และด้านสิ่งแวดล้อม จ านวน 2 เป้าหมาย 5 ตัวชี้วัด

(2.2) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ที่ปรึกษาใช้วิธีการทบทวนข้อมูลพื้นฐานพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตลอดนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ลุ่มน้ า และการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ าฯโดยใช้เทคนิค SOAR

จากนั้นที่ปรึกษาได้น าประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากกระบวนการดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix รวมทั้ง มีการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อการบริหารจัดการน้า และมีการรวบรวมปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้าในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จากการประชุมปฐมนิเทศ และการประชุมกลุ่มย่อย

(2.3) ลุ่มน้ำปราจีนบุรี - บางปะกง

ที่ปรึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย สภาพทางกายภาพ สภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ประชากรและสังคม สภาพเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการใช้น้า การพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและนันทนาการแหล่งมรดกโลก ประกอบกับ การวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต 20 ปี ในประเด็นที่สาคัญ คือ การคาดการณ์ด้านประชากร การคาดการณ์จานวนอุตสาหกรรม การวิเคราะห์และคาดการณ์ระบบเศรษฐกิจของลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง การคาดการณ์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการทบทวนแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ า20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม แผนที่เกี่ยวข้องกับ EEC รวมทั้งมีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างแผน และมีการจัดประชุมปฐมนิเทศ จ านวน 2 เวที เวทีละประมาณ 100 คน เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาจากภาคส่วนต่าง ๆ

(2.4) ลุ่มน้ำสะแกกรัง

ที่ปรึกษาใช้วิธีการทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกับการประเมินสถานภาพและแนวโน้มการพัฒนา อาทิ สถานการณ์ในปัจจุบัน ศักยภาพ แนวโน้มในอนาคต และแนวทางการส่งเสริมการพัฒนา โดยมีการกาหนดขอบเขตการวิเคราะห์ โดยอาศัยเทคนิค SWOT และ TOWS Matrix รวมทั้ง การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย แล้วนามาวิเคราะห์ SOAR

ทาให้ได้ปัญหาหลักของลุ่มน้า 4 ประเด็น คือ ปัญหาการขาดแคลนน้า ปัญหาคุณสมบัติดิน ปัญหาปัจจัยด้านการเกษตร และปัญหาน้ าท่วมในพื้นที่ตอนล่าง

(3) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

(3.1) ลุ่มน้ำชี

เมื่อมีการกาหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดแล้ว ที่ปรึกษาจึงได้ดาเนินการกาหนดทางเลือกการพัฒนาออกเป็น ***1) ทางเลือกที่ 1*** ไม่ดาเนินการ (BAU) ***2) ทางเลือกที่ 2*** การพัฒนาเพื่อความจาเป็นพื้นฐานและพัฒนาพื้นที่เกษตรอย่างยั่งยืน ***3) ทางเลือกที่ 3*** การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรน้าในระดับพื้นที่และพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร ***4) ทางเลือกที่ 4*** การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ***5) ทางเลือกที่ 5*** การพัฒนาเกษตรเชิงธุรกิจเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคลุ่มน้าโขง รวมทั้งมีการวิเคราะห์ผลลัพธ์ ผลประโยชน์ และผลกระทบของแต่ละทางเลือก โดยมีการประเมินผลกระทบของแต่ละทางเลือก ด้วยแบบจ าลองคณิตศาสตร์ อาทิ การวิเคราะห์โดยใช้ I - O Model และแบบจาลองทางเศรษฐมิติ และมีการเสนอทางเลือกจากการรับฟังความคิดเห็น ด้วยวิธีการหย่อนบัตรลงคะแนนและนับคะแนน ก่อนที่จะมีการคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสมด้วยเทคนิค MCA

(3.2) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ที่ปรึกษาได้กาหนดทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก เป็น 4 ทางเลือก คือ 1) ทางเลือกที่ 1 BAU 2) ทางเลือกที่ 2 การพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนและคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน 3) ทางเลือกที่ 3 การพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจสาขาท่องเที่ยวและเกษตรกรรม และ 4) ทางเลือกที่ 4 การพัฒนาพื้นที่เต็มศักยภาพและยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้และภาคใต้ชายแดน

เมื่อมีการระบุทางเลือกแล้วที่ปรึกษาได้มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบทางเลือกการพัฒนา ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบของทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าภาคใต้ฝั่งตะวันออก (การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ) แนวทางการบริหารจัดการและจัดหาทรัพยากรน้ าและการกาหนดแผนงานหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาน้าท่วมและอุทกภัย เพื่อ Mapping กับแต่ละแนวทางการพัฒนา โดยอาศัยการวิเคราะสถานการณ์และแนวโน้ม (Baseline analysis) และการวิเคราะห์ความต้องการ

จากนั้น จึงมีการกาหนดเกณฑ์การประเมินเปรียบเทียบและจัดลาดับความสาคัญทางเลือก โดยใช้เทคนิค Prioritization Matrix และมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสม

(3.3) ลุ่มน้ำปราจีนบุรี - บางปะกง

ที่ปรึกษาได้เริ่มต้นด้วยการกาหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง พร้อมทั้งมีการกาหนดเป้าหมายและค่าเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากนั้น จึงได้ทาการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจากัดของลุ่มน้าฯโดยใช้เทคนิค SWOT และ SOAR ในการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในลุ่มน้าฯ รวมทั้งตรวจสอบความต้องการของภาคประชาสังคมต่อทิศทางการพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย จานวน 10 เวที เวทีละประมาณ 40 คน จากนั้น จึงทาการสรุปความต้องการและทิศทางการพัฒนาลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ด้วยการสารวจความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมการประชุมด้วยแบบสอบถาม และ มีการนาผลการสารวจมาพิจารณาอัตราส่วนและจัดลาดับความส าคัญ

ในการกาหนดทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง ได้มีการพิจารณากาหนดทางเลือกบนพื้นฐานของวิสัยทัศน์ที่ได้มีการกาหนดเอาไว้ตั้งแต่ขั้นตอนของการ Scoping โดยมีการแบ่งพื้นที่ในการก าหนดทางเลือกออกเป็น 3 ส่วน คือ

<u>ลุ่มน้ าตอนบน</u>มี 4 ทางเลือก ประกอบด้วย 1) ทางเลือกที่ 1 BAU 2) ทางเลือกที่ 2 การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรพื้นถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ทางเลือกที่ 3 การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้า และ 4) ทางเลือกที่ 4 การพัฒนาน้ าต้นทุนเต็มศักยภาพของพื้นที่ลุ่มน้ า

<u>ลุ่มน้าตอนกลาง</u> มี 3 ทางเลือก ประกอบด้วย 1) ทางเลือกที่ 1 BAU 2) ทางเลือกที่ 2 การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และ 3) ทางเลือกที่ 3 การพัฒนาน้ าต้นทุนเพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนเมือง และเขตเศรษฐกิจ

<u>ลุ่มน้าตอนปลาย</u> มี 3 ทางเลือก ประกอบด้วย 1) ทางเลือกที่ 1 BAU 2) ทางเลือกที่ 2 การพัฒนาน้าต้นทุนเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรมูลค่าสูง และอุตสาหกรรม และ 3) ทางเลือกที่ 3 การพัฒนาน้ าต้นทุนเพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนเมือง และเขตเศรษฐกิจ

ที่ปรึกษาได้กาหนดเป้าประสงค์และตัวชี้วัดทั้ง 3 มิติ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจมี 3 เป้าประสงค์ 9 ตัวชี้วัด ด้านสังคมมี 3 เป้าประสงค์ 10 ตัวชี้วัด และด้านสิ่งแวดล้อมมี 2 เป้าประสงค์ 11 ตัวชี้วัด รวมทั้ง ได้มีการกาหนดเกณฑ์เพื่อจัดลาดับความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อย จากนั้น จึงทาการวิเคราะห์และประเมินเพื่อเปรียบเทียบทางเลือกของการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าปราจีนบุรี-บางปะกง โดยการนากิจกรรมการพัฒนามา Mapping กับทางเลือกการพัฒนา และนาทางเลือกของการพัฒนาลุ่มน้าฯ มาจัดลาดับความสาคัญ โดยใช้วิธีการสารวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการประชุม และ นาคะแนนการวิเคราะห์ผลกระทบทั้ง 3 ด้านคือเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มาพิจารณาร่วมกับ ผลการจัดลาดับความสาคัญแต่ละทางเลือกของประชาชนที่เกิดจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกาหนดทางเลือกที่เหมาะสม

(3.4) ลุ่มน้ำสะแกกรัง

ที่ปรึกษาได้มีการพัฒนาทางเลือกโดยเริ่มต้นจากการกาหนดวัตถุประสงค์เพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นการระบุวัตถุประสงค์การพัฒนาระยะยาว กว้างขวาง และครอบคลุมทุกประเด็น และนาไปสู่การกาหนดทางเลือกการพัฒนาลุ่มน้าสะแกกรัง โดยกาหนดทางเลือกการพัฒนาออกเป็น 3 ทางเลือก คือ 1) ทางเลือกที่ 1 ไม่ดาเนินการ 2) ทางเลือกที่ 2 การพัฒนาลุ่มน้าสะแกกรังตามความต้องการของประชาชนโดยมุ่งสู่การพัฒนาพื้นที่เกษตรพื้นถิ่นร่วมกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตามนโยบายรัฐ 3) ทางเลือกที่ 3 การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้าสะแกกรังเพื่อการเกษตรอุตสาหกรรม และ 4) ทางเลือกที่ 4 การปรับสัดส่วนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากนั้นจึงได้มีการ Mapping ตัวเลือกการพัฒนา (Option) กับทางเลือกการพัฒนา (Alternative) และดาเนินการคาดการณ์ผลกระทบและจัดลาดับความสาคัญของทางเลือกโดยใช้เทคนิค MCA โดยพิจารณาบนพื้นฐานของผลการวิเคราะห์ผลกระทบและความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2

(4) การกำหนดมาตรการความยั่งยืน

(4.1) ลุ่มน้ำชี

มีการจัดท ารายงานมาตรการบรรเทาผลกระทบและมาตรการติดตามตรวจสอบการดาเนินงานแยกออกมาต่างหาก โดยแบ่งเป็น มาตรการด้านเศรษฐกิจ จานวน 3 มาตรการ มาตรการด้านสังคม จานวน 6 มาตรการ และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม จานวน 3 มาตรการหลัก 12 มาตรการย่อย ส่วนการติดตามตรวจสอบนั้นเป็นการติดตามตรวจสอบมาตรการบรรเทาผลกระทบโดยกาหนดวิธีการติดตามตรวจสอบ ล้อตามมาตรการที่ก าหนด

(4.2) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

มีการจัดทาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) จานวน 7 มาตรการ ประกอบด้วย มาตรการป้องกันด้านภัยพิบัติธรรมชาติ มาตรการป้องกันพื้นที่ที่มีความสาคัญเชิงนิเวศ มาตรการป้องกันด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม มาตรการป้องกันด้านการจัดสรรทรัพยากรน้า มาตรการป้องกันคุณภาพน้าแหล่งน้าเสื่อมโทรม มาตรการป้องกันความเหลื่อมล้ าทางเศรษฐกิจ และมาตรการป้องกันผลกระทบทางสังคม

(4.3) ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง

มีการกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนอยู่ในรายงาน SEA ประกอบด้วย มาตรการมิติเศรษฐกิจ จานวน 5 มาตรการ มิติสังคม จานวน 6 มาตรการ และมิติสิ่งแวดล้อม จานวน 6 มาตรการ รวมทั้งมีการก าหนดมาตรการติดตามตรวจสอบล้อไปกับมาตรการความความยั่งยืน

(4.4) ลุ่มน้ำสะแกกรัง

มีการกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยแบ่งตามแผนการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการจัดการน้าอุปโภคบริโภค ด้านการสร้างความมั่นคงของน้าภาคการผลิต ด้านการบริหารจัดการน้าท่วมและอุทกภัย ด้านการจัดการคุณภาพน้าและอนุรักษ์ทรัพยากรน้า ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้าที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทะลายของดิน ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตร

(5) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA จากประสบการณ์ของที่ปรึกษา สทนช. สามารถสรุปได้ ดังนี้

- ควรมีการปรับปรุงแนวทางการจัดทา SEA ให้สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และมีความสะดวกในการปฏิบัติตาม รวมทั้งกระบวนการจัดท าควรมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องต้องกัน
- สศช. ควรร่วมมือกับหน่วยงานเจ้าของแผนที่เกี่ยวข้องในการจัดทา แนวทางการจัดท าSEA รายสาขา อาทิ ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านการบริหารจัดการน้ าเป็นต้น
- หาก สศช. ต้องการจัดทาใบอนุญาตสาหรับผู้เชี่ยวชาญในการจัดทา SEA ควรให้ความสาคัญทั้งการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และประสบการณ์ในการจัดทา SEA ของผู้เชี่ยวชาญประกอบกัน และมีข้อเสนอให้มีการจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่าง สศช. และกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะมีการตัดสินใจว่าควรจะมีการกาหนดให้มีใบอนุญาตหรือไม่ เพื่อให้กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาในการจัดทา SEA มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
- ควรมีการกาหนดให้หน่วยงานท้องถิ่นบางระดับต้องจัดทา SEA ในกระบวนการจัดท าแผนอาทิ อบจ. เทศบาล เป็นต้น

รูปที่ 6.10-5 บรรยากาศการประชุมหารือร่วมกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาและจัดทำ SEA

6.11 สรุปผลการประเมินการดำเนินการโครงการ SEA

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินผล ที่ปรึกษาได้ใช้วิธีการประเมินผลเชิงคุณภาพที่มุ่งให้ความสาคัญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Phenomenon) มากกว่าการอธิบายถึงจานวนหรือความเป็นตัวแทน (Representative) โดยอาศัยเทคนิค Framework Analysis เป็นเทคนิคหลักในการวิคราะห์ ภายใต้กรอบการประเมิน CIPP ที่มีองค์ประกอบในการประเมิน 4 องค์ประกอบหลัก คือ การประเมินบริบท การประเมินทรัพยากรนาเข้า การประเมินกระบวนการดาเนินงาน และการประเมินผลลัพธ์ ประกอบกับการนาแนวทางการประเมินผลของ OECD ท าให้สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้

6.11.1 ด้านบริบทโครงการ

พิจารณาใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) อ านาจตามกฎหมายในการจัดท าแผน และขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ และ 2) การก าหนดวัตถุประสงค์หรือความริเริ่มในการจัดท า SEA สามารถสรุปได้ว่า

(1) ทั้งสทนช. และ สผ.มีอานาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและการขับเคลื่อนเพื่อน าแผนไปสู่การปฏิบัติ

(2) โครงการ SEA ทั้ง 5 โครงการ ยังกาหนดวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการและระดับผลผลิต กล่าวได้ว่า ยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ตามหลักการ SEA ที่ดีที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) หรือภาพอนาคตที่พึงปรารถนาระยะยาว

6.11.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

ซึ่งที่ปรึกษาพิจารณาประเมินจากจากความครอบคลุมของผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่มหลักที่เป็นแกนกลางในกระบวนการจัดท าSEA สรุปได้ว่า

1) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สทนช. ทั้ง 4 โครงการ สรุปได้ว่า

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA พบว่าทั้ง 4 โครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สทนช. ใช้ตาแหน่ง “ผู้ชานาญการด้านสิ่งแวดล้อม” ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงในการจัดท า EIA แต่ขาดความแม่นยาในกระบวนการจัดทา SEA มาทาหน้าที่เสมือน “ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA” ซึ่งทาให้เกิดปรากฏการณ์การออกแบบและการดาเนินการกระบวนการจัดทา “SEA” มีลักษณะเดียวกับการจัดทา “EIA” ดังนั้น โครงการควรจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดท าSEA ตามมาตรฐานสากลมากากับกระบวนการ SEA แทนการมอบหมายให้ผู้ชานาญการด้านสิ่งแวดล้อมมาทาหน้าที่กากับกระบวนการ SEA ด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างกระบวนการจัดท าSEA และการจัดท าEIA

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน ทั้ง 4 โครงการยังขาดผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการจัดท าแผนเพื่อท าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบในกระบวนการจัดท าแผนอย่างแท้จริง ที่ลงลึกไปถึงระดับแผนงานมากกว่าเพียงการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาของลุ่มน้ ากับแผนต่าง ๆ ที่อยู่เหนือ

ขึ้นไปหรือแผนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสมควรให้น้าหนักและส่งเสริมบทบาทของผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผนมากยิ่งขึ้น

(***3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม*** แต่ละโครงการที่กาหนดผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมเพียงคนเดียว ซึ่งในข้อเท็จจริง คือ ไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพสาหรับส่งกระบวนการจัดทา SEA ที่มีคุณภาพได้ เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นแกนกลางที่มีความสาคัญระดับสูงมากการจัดทา SEA ประกอบกับการจัดทา SEA ต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลายทั้งในมิติของเทคนิควิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (Method) มิติสาระส าคัญที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วม (Content) และมิติกลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม (Participant) ดังนั้น การจัดเตรียมผู้เชี่ยวชาญที่มีความสอดคล้องกับเทคนิค เนื้อหาสาระ และกลุ่มผู้เข้าร่วม จึงเป็นเรื่องที่มีความส าคัญและจากประสบการณ์ของที่ปรึกษา สามารถกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องยากมากที่ผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวหรือสองคนจะสามารถรับมือกับการมีส่วนร่วมที่หลากหลายในกระบวนการจัดท าSEA ได้

(4) ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/รายสาขา ทั้ง 4 โครงการมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/รายสาขาเป็นจานวนมาก โดยที่ปรึกษาประเมินว่า สทนช. ได้มีการนาประสบการณ์การกาหนดโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญสาหรับโครงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) มาประยุกต์เพื่อกาหนดโครงสร้างบุคลากรสาหรับโครงการการจัดทา SEA ซึ่งอาจจะทาให้มีความเข้มแข็งในด้านข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่พบว่ากลายเป็นจุดอ่อนในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ลักษณะของการวิเคราะห์ ประเมิน และทานายแนวโน้มประเด็นที่มีความเป็นพลวัตรสูงอันเป็นหัวใจของการตัดสินใจในกระบวนการจัดทา SEA รวมถึงชุดข้อมูลที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงบูรณาการ และการจัดเก็บ ตีความ วิเคราะห์ และประเมินชุดข้อมูลที่ได้มาจากกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากต้นทุนของค่าใช้จ่ายสาหรับผู้เชี่ยวชาญรายสาขาจานวนมากจะไปส่งผลกระทบต่อการจ้างผู้เชี่ยวชาญกระบวนการ SEA ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน และผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกลไกที่เป็นหัวใจของการจัดทา SEA และจัดทาแผน ขณะที่การกาหนดโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญรายสาขาที่เข้มข้นอาจเป็นหัวใจของกระบวนการออกแบบและพัฒนาระดับโครงการ

2) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ. สรุปได้ว่า

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA โครงการนี้ได้กาหนด “ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA” จานวน 2 ท่าน แต่พบว่ายังมีข้อจากัดเกี่ยวความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการจัดทา SEA และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวางแผน ซึ่งส่งผลกระทบทาให้การจัดทา SEA ของโครงการนี้ต้องจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และมีความแม่นยาเกี่ยวกับกระบวนการจัดทา SEA เพิ่มเติมในระยะเวลาต่อมาและกลายเป็นปัจจัยส าคัญที่ท าให้โครงการนี้สามารถด าเนินการแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ของ สผ.

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน โครงการนี้ไม่ได้กาหนดตาแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนเอาไว้ ทาให้เป็นจุดอ่อนในการกาหนดวิธีการ และกระบวนการในการจัดทา SEA ว่าจะจัดท า

SEA ตามตัวแบบ Strategic Based หรือ EIA Based รวมทั้งผลผลิตที่ได้จาก SEA จะเป็นทางเลือกในระดับใด อาทิ ทางเลือกการพัฒนา (Alternative Development) ยุทธศาสตร์ทางเลือก (Strategic Option) หรือแผนงานทางเลือก (Program Based) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดทาต้นแบบในการจัดทา SEA ด้านการพัฒนาที่ดินด้วย อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาโครงการได้มีการจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความแม่นยาในกระบวนการจัดท าแผนเพิ่มเติมจนท าให้สามารถด าเนินการโครงการลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม สภาพปัญหาของทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนของโครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ. มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการที่รับผิดชอบโดย สทนช. คือการรับมือกับความหลากหลายกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้น การกาหนดทีมผู้เชี่ยวชาญการมีส่วนร่วมเพียง 2 คน ยังคงเป็นความเสี่ยงในการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในมิติด้านวิธีการ ด้านเนื้อหาของการมีส่วนร่วมที่จาเป็นต้องลงลึกในรายละเอียด หรือ ความหลากหลายของผู้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในกรณีของโครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สทนช.

(4) ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา โครงการนี้มีการวางตัวผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้ค่อนข้างครอบคลุมมิติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยไม่ได้กาหนดผู้เชี่ยวชาญที่ลงลึกในเชิงเทคนิคมากเกินไป

6.11.3 ด้านกระบวนการ

การประเมินกระบวนการจัดทา SEA เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของการจัดทา SEA ของทั้ง 5 โครงการตามกรอบตัวชี้วัดของ OECD จ านวน 25 ตัวชี้วัด **(ตารางที่ 6.11-1)** สรุปได้ ดังนี้

1) ***การนำเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล*** ผลการประเมินสรุปได้ว่า ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากทั้ง 5 โครงการยังนาเสนอข้อมูลที่ไม่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านความเพียงพอและคุณภาพทั้งส าหรับการสรุปและตัดสินใจในกระบวนการวิเคราะห์และประเมินในกระบวนการจัดทา SEA หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือข้อมูลนาเข้าในระบบ SEA ยังไม่เพียงพอและมีคุณภาพที่จะสร้างความเชื่อมั่นต่อการสรุปผลการวิเคราะห์หรือประเมิน รวมทั้งข้อค้นพบจาก SEA ก็ยังไม่เพียงพอและมีคุณภาพที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือในกระบวนการออกแบบและจัดทาแผนที่มีคุณภาพ อาทิ ข้อค้นพบเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผน ข้อค้นพบเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสาคัญ หรือข้อค้นพบเกี่ยวกับมาตรการบรรเทาผลกระทบหรือมาตรการความยั่งยืน ที่การนาเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูลยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอในการสร้างสรรค์แผนพัฒนาที่น าไปสู่ความยั่งยืนจากกระบวนการพัฒนา

2) ***การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย*** ผลการประเมินสรุปได้ว่า สามารถปรับปรุงเชิงคุณภาพให้ดีขึ้นได้อีก โดยพบว่า โครงการภายใต้ สทนช. ทั้ง 4 โครงการ มีทีมจัดทา SEA และทีมวางแผนที่มีการบูรณาการการทางานร่วมกันเป็นอย่างดี ส่วนโครงการของ สผ.พบว่ายังไม่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างทีม SEA และทีมวางแผนในระดับที่สามารถยอมรับได้ตามมาตรฐานการจัดทา SEA ที่ดี ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมนั้น พบว่าทั้ง 5 โครงการควรมีการปรับปรุงในเชิงคุณภาพ ทั้งในมิติ

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย การสื่อสาร และการแปลความหมาย รวมทั้งพบว่า ทุกโครงการมีความพยายามที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มประชาสังคมและกลุ่มประชาชนที่มีความเปราะบางเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือในระดับที่สามารถยอมรับได้

3) *การจัดทำ SEA ตามมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม* ผลการประเมินสามารถสรุปได้ว่า ในภาพรวมสมควรต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยมีรายละเอียดเป็นรายประเด็น ดังนี้

3.1) ทั้ง 5 โครงการยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการกาหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการจัดทา SEA โดยพบว่าไม่ได้มีการอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความไม่สอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ของ SEA กับวัตถุประสงค์ของแผน

3.2) โครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สทนช. มีการตรวจสอบและทบทวนแผนแต่ไม่ได้มีการนาข้อค้นพบมาเชื่อมโยงกับประเด็นสาคัญที่จะทาการวิเคราะห์และประเมิน ส่วนโครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สผ.มีการตรวจสอบนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องและมีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นส าคัญที่ต้องการวิเคราะห์และประเมินกับนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้อง

3.3) โครงการภายใต้ สทนช. ทั้ง 4 โครงการ ได้มีการปรึกษาหารือขอบเขตของ SEA ระหว่างที่ปรึกษาที่จัดท าและหน่วยงานเจ้าของแผน คือ สนทช. อย่างเข้มแข็ง ส่วนโครงการภายใต้ สผ. ยังไม่มีกระบวนการปรึกษาหารือระหว่าง ที่ปรึกษา และ สผ. กับหน่วยงานเจ้าของแผนคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเข้มแข็งเพียงพอ

3.4) โครงการที่อยู่ภายใต้ สนทช. ทั้ง 4 โครงการเป็นการประเมินทางเลือกโดยขาดการระบุยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนทาให้การวิเคราะห์ความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ไม่สามารถทาได้ ส่วนกรณีโครงการภายใต้ สผ.พบว่าสามารถด าเนินการในประเด็นนี้ได้ในระดับที่สามารถยอมรับได้

3.5) โครงการที่ดาเนินการภายใต้ สทนช. มีการกาหนดทางเลือก “ไม่ดาเนินการอะไร” แต่ใช้คาว่า “BAU” ซึ่งอาจจะมีความคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับคาจ ากัดความ อย่างน้อยก็ไม่สอดคล้องกับแนวทางของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป และพบว่าการกาหนดทางเลือกส่วนใหญ่มีลักษณะเป็น Degree หรือ Scaling ส่วนโครงการภายใต้ สผ. พบว่าไม่ได้มีการกาหนดทางเลือก “ไม่ดาเนินการ” และการกาหนดทางเลือกเป็นการก าหนดในเชิงนโยบาย หรือ Mode ที่มีความแตกต่างกัน

3.6) การเลือกใช้เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมของทั้ง 5 โครงการ สามารถยอมรับได้ในทางวิชาการเมื่อเทียบกับเทคนิคที่มีการแนะน าในการทบทวนวรรณกรรมระดับสากล

3.7) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการอธิบายถึงเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป

3.8) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการการอธิบายแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือก แต่กรณีของโครงการภายใต้ สผ.เป็นการอธิบายถึงความเสี่ยงและโอกาสที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้งานยุทธศาสตร์ทางเลือกแต่ละยุทธศาสตร์

3.9) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการจัดลาดับความสาคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืนจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น

3.10) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือก

3.11) โครงการภายใต้ สทนช. มีการจัดทามาตรการความยั่งยืนที่ครบถ้วนแต่ไม่มีความเชื่อมโยงกับผลกระทบของทางเลือก เนื่องจากไม่ได้มีการระบุขอบเขตทางเลือกที่ชัดเจน แต่ก าหนดบนพื้นฐานของตัวชี้วัดทั่วไป ที่ สทนช.ได้มีการกาหนดไว้แต่ต้น ส่วนโครงการภายใต้ สผ.ได้กาหนดมาตรการความยั่งยืนจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดจากยุทธศาสตร์ครบถ้วน

3.12) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการกาหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติ

3.13) การอธิบายมาตรการบรรเทา/ ส่งเสริม ผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบของทั้ง 5 โครงการ ไม่มีความชัดเจนเพียงพอ โดยกรณีของโครงการภายใต้ สทนช. พบว่าการวิเคราะห์ไม่มีความชัดเจนทาให้เป็นความยากลาบากที่จะสามารถกาหนดมาตรการออกมาอย่างชัดเจน ส่วนกรณีของโครงการภายใต้ สผ.แม้จะมีการประเมินความเสี่ยงที่ชัดเจน แต่การกาหนดมาตรการยังขาดความชัดเจนในด้านวิธีการ การขับเคลื่อน และพื้นที่ในการด าเนินการตามมาตรการที่ก าหนด

3.14) โครงการภายใต้ สทนช. เป็นโครงการที่มีการกาหนดตัวชี้วัดก่อนที่จะมีการกาหนดประเด็นที่จะประเมิน ตัวชีวัดจึงไม่มีความจาเพาะเจาะจงกับวัตถุประสงค์และข้อมูลฐานที่ทาการวิเคราะห์ ส่วนโครงการภายใต้ สผ. ตัวชี้วัดจะมีความจาเพาะเจาะจง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อมูลฐานมากกว่า

3.15) กรณีโครงการของ สทนช. ไม่ได้มีการระบุวิธีการติดตามและประเมินผล SEA ที่ชัดเจน มีลักษณะแยกส่วน ส่วนกรณีโครงการของ สผ. มีการระบุแนวทางการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนกว่าแต่มีข้อบกพร่องในด้านความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.16) โครงการภายใต้ สทนช. ไม่ได้มีการจัดทาคาแนะนาสาหรับการนาไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ส่วนโครงการภายใต้ สผ. มีการจัดทาคาแนะนาการนาไปใช้ประโยชน์เอาไว้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ

3.17) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการจัดท าแผนการประเมินผลเอาไว้

6.11.4 ด้านผลลัพธ์

การประเมินผลลัพธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของ SEA สามารถสรุปผลการประเมินได้ ดังนี้

1) การนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน เป็นประเด็นส าคัญและต้องแก้ไขเร่งด่วนที่สุด เนื่องจากผลการประเมินพบว่า

1.1) ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน โดยแผน SIDP ของ สทนช. ดาเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี และการออกแบบแผนงาน/ โครงการ เป็นการรวบรวมแผน/ โครงการ ที่หน่วยงานเจ้าของภารกิจ อาทิ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล มีอยู่ก่อนแล้วมาบรรจุเอาไว้ ขณะที่ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในความรับผิดชอบของ สผ.เองก็ไม่ได้ถูกน าไปใช้ในการปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเป็นรูปธรรม

1.2) การออกแบบแผนงาน/ โครงการ ของแผน SIDP ของ สทนช. ไม่ได้ออกแบบบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA ที่จัดทา ทั้ง 4 ลุ่มน้ำ เช่นเดียวกับแผนงาน/ โครงการ ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ไม่ได้ออกแบบบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดิน

2) ผลลัพธ์และผลกระทบของการพัฒนาที่เกิดจากแผนที่ใช้ SEA ในกระบวนการวางแผน สามารถสรุปผลการประเมิน ดังนี้

2.1) กรณี SEA ของ สทนช. ยังไม่สามารถประเมินผลได้ เนื่องจากแผนที่จัดทายังไม่ได้น าไปสู่การปฏิบัติ

2.2) กรณี SEA ของ สผ. ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ได้น าข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบแผนงาน/ โครงการ อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
1. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหน่วยงานในการจัดทำ SEA	ความสอดคล้องกับอานาจหน้าที่ตามกฎหมาย	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) อ านจหน้าที่ในการจัดท าแผน	ทั้ง สทนช. และ สผ. พบว่า ทั้ง 2 หน่วยงานมีอานาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและการขับเคลื่อนเพื่อนาแผนไปสู่การปฏิบัติ
			(2) อานาจหน้าที่ในการกากับดูแลเพื่อขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ	
2. เพื่อตรวจคุณภาพกระบวนการจัดทำ SEA ตามหลักการ SEA ที่ดี (Good SEA)[5]	2.1 การนาเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) ความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูลที่จะนาไปใช้ในการจัดท าSEA	ข้อมูลที่นามาวิเคราะห์โดยรวมยังไม่เพียงพอและยังที่จะวิเคราะห์แนวโน้มได้อย่างแม่นย า
			(2) ความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูลที่ออกมาจากกระบวนการ SEA	- ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอสาหรับการตัดสินในแต่ละขั้นตอนของการจัดท าSEA - ข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ยังไม่มีคุณภาพและเพียงพอที่จะทาให้การตัดสินใจในกระบวนการวางแผนมีประสิทธิภาพและน าไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
	2.2 การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(3) การประสานความร่วมมือระหว่างทีม SEA กับทีมจัดทาแผน	- กรณีโครงการภายใต้ สทนช. ทั้ง 4 โครงการพบว่าทีมจัดทา SEA และทีมวางแผนมีการบูรณาการการทางานร่วมกันเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นทีมเดียวกัน - กรณีโครงการของ สผ.พบว่าไม่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างทีม SEA และทีมวางแผน

[5] ตามแนวทางของ OECD ดังที่ได้น าเสนอรายละเอียดในบทที่ 2

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
			(4) ประสิทธิผลในการมีส่วนของประชาชน	- มีการนาความคิดเห็นของประชาชนไปใช้พิจารณาในการตัดสินใจในแต่ละกระบวนการในระดับที่สามารถยอมรับได้ แต่พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมอาจไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เทคนิคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และคุณภาพของความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความเชี่ยวชาญในการสื่อสารและการแปลความหมาย (Interpretation)
			(5) ความพยายามในการสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียที่มีอานาจน้อยหรือไม่มือ านจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ	ทุกโครงการมีความพยายามที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มประชาสังคมและกลุ่มประชาชนที่มีความเปราะบางเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือในระดับที่สามารถยอมรับได้
	2.3 การจัดทา SEA ตามมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม	2.3.1 การกาหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	(6) การก าหนดวัตถุประสงค์/จุดมุ่งหมายในการจัดท าSEA	ทั้ง 5 โครงการยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการจัดท าSEA
			(7) ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ SEA กับวัตถุประสงค์ของแผน	ทั้ง 5 โครงการยังไม่ได้มีการอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความไม่สอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ของ SEA กับวัตถุประสงค์ของแผน
		2.3.2 การจัดทาขอบเขตการประเมิน (Scoping) เพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความสาคัญอย่างแท้จริง	(8) การตรวจสอบนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้อง	- โครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สทนช. มีการตรวจสอบและทบทวนแผนแต่ไม่ได้มีการนาข้อค้นพบมาเชื่อมโยงกับประเด็นส าคัญที่จะท าการวิเคราะห์และประเมิน - โครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ สผ.มีการตรวจสอบนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องและมีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นสาคัญที่ต้องการวิเคราะห์และประเมินกับนโยบาย แผน และแผนงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
			(9) การปรึกษาหารือเกี่ยวกับขอบเขตของ SEA กับหน่วยงานเจ้าของแผนและหน่วยงานขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ	- กรณีของโครงการภายใต้ สทนช. ทั้ง 4 โครงการ ได้มีการปรึกษาหารือขอบเขตของ SEA ระหว่างที่ปรึกษาที่จัดทาและหน่วยงานเจ้าของแผน คือ สนทช.อย่างเข้มแข็ง - กรณีของโครงการภายใต้ สผ. พบว่ายังไม่มีกระบวนการปรึกษาหารือระหว่าง ที่ปรึกษา และ สผ.กับหน่วยงานเจ้าของแผนคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเข้มแข็งเพียงพอ
			(10) การปรึกษาหารือกับภาคส่วนต่างและประชาชนที่อาจได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการน ขแผนสู่การปฏิบัติ	เนื่องจากทั้ง 5 โครงการยังมีข้อที่ต้องปรับปรุงในด้านการประเมินผลประโยชน์และผลกระทบจากทางเลือกที่ยังไม่มีความชัดเจนและได้ส่งผลสืบเนื่องทาให้การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียยังไม่มีความแม่นยาเท่าที่ควร ทาให้การปรึกษาหารือในขั้นตอนนี้ยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร
			(11) การประเมินและคาดการณ์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	ทั้ง 5 โครงการแม้จะมีการประเมินและคาดการณ์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต แต่พบว่าข้อสรุปจากการวิเคราะห์หรือประเมินมาจากข้อมูลที่ไม่เพียงพอ
		2.3.3 การพัฒนาทางเลือกและประเมินทางเลือกตามหลักวิชาการที่ได้มาตรฐานและเหมาะสม	(12) การพิจารณาและอธิบาย ความสามารถในการขับเคลื่อน และความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ของ SEA โดยทางเลือกต่าง ๆ	- เนื่องจากโครงการที่อยู่ภายใต้ สนทช. ทั้ง 4 โครงการเป็นการประเมินทางเลือกโดยขาดการระบุยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนท ให้การวิเคราะห์ความสามารถในการตอบสนองวัตถุประสงค์ไม่สามารถ ท าได้ - กรณีโครงการภายใต้ สผ.พบว่าสามารถด าเนินการในประเด็นนี้ได้ในระดับที่สามารถยอมรับได้
			(13) การกาหนดทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการจัดทาแผนรวมถึงทางเลือก “ไม่ด าเนินการ”	- โครงการที่ดาเนินการภายใต้ สทนช. มีการกาหนดทางเลือกที่จะไม่ดาเนินการอะไร แต่ใช้คาว่า “BAU” ซึ่งอาจจะมีความคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับคาจากัดความ อย่างน้อยก็ไม่สอดคล้องกับ

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
				แนวทางของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป และพบว่าการกาหนดทางเลือกส่วนใหญ่มีลักษณะเป็น Degree หรือ Scaling - โครงการภายใต้ สผ.พบว่าไม่ได้มีการกาหนดทางเลือก “ไม่ดาเนินการ” แต่พบว่าการกาหนดทางเลือกเป็นการกาหนดในเชิงนโยบาย หรือ Mode ที่มีความแตกต่างกัน
			(14) การใช้เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมกับประเด็นที่ประเมินและสอดคล้องกับหลักวิชาการ	พบว่าการเลือกใช้เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมของทั้ง 5 โครงการ สามารถยอมรับได้ในทางวิชาการเมื่อเทียบกับเทคนิคที่มีการแนะน าในการทบทวนวรรณกรรมระดับสากล
			(15) การอธิบายเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป	พบว่าทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการอธิบายถึงเหตุผลในการตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป
		2.3.4 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักวิชาการที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับประเด็น	(16) การอธิบายแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมส าคัญ	พบว่าทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการการอธิบายแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือก แต่กรณีของโครงการภายใต้ สผ.มีการอธิบายถึงความเสี่ยงและโอกาสที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้งานยุทธศาสตร์ทางเลือกแต่ละยุทธศาสตร์
			(17) การจัดลาดับความสาคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	พบว่าทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการจัดลาดับความสาคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืนจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น
			(18) การอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	พบว่าทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือก
		2.3.5 การจัดทามาตรการความยั่งยืน	(19) ความครบถ้วนในการบรรเทาผลกระทบเชิงลบและการส่งเสริมผลกระทบเชิงบวก	- โครงการภายใต้ สทนช. มีการจัดทามาตรการความยั่งยืนที่ครบถ้วนแต่ไม่มีความเชื่อมโยงกับผลกระทบของทางเลือก เนื่องจากไม่ได้มีการระบุขอบเขตทางเลือกที่ชัดเจน แต่กาหนดบนพื้นฐานของตัวชี้วัดทั่วไป ที่ สทนช.ได้มีการกาหนดไว้แต่ต้น

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
				- ส่วนโครงการภายใต้ สผ.ได้กาหนดมาตรการความยั่งยืนจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดจากยุทธศาสตร์ครบถ้วน
			(20) การกาหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการนาแผนสู่การปฏิบัติ	พบว่าทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการกาหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติ
			(21) ความชัดเจนในการอธิบายมาตรการบรรเทา/ ส่งเสริมผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ	พบว่า การอธิบายมาตรการบรรเทา/ ส่งเสริม ผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบของทั้ง 5 โครงการไม่มีความชัดเจนเพียงพอ โดยกรณีของโครงการภายใต้ สทนช.พบว่าการวิเคราะห์ไม่มีความชัดเจนทาให้เป็นความยากล บากที่จะสามารถ าหนดมาตรการออกมาอย่างชัดเจน ส่วนกรณีของโครงการภายใต้ สผ.แม้จะมีการประเมินความเสี่ยงที่ชัดเจน แต่การกาหนดมาตรการยังขาดความชัดเจนในด้านวิธีการ การขับเคลื่อน และพื้นที่ในการด าเนินการตามมาตรการที่ก าหนด
		2.3.6 การวางแผนติดตามกิจกรรมและการน าไปสู่การปฏิบัติ	(22) ความชัดเจนการกาหนดตัวชี้วัดสาหรับการติดตามที่มีพื้นฐานมาจากรายงาน SEA และมีความสอดคล้องข้อมูลฐานและวัตถุประสงค์ของ PPP และ SEA	- โครงการภายใต้ สทนช. เป็นโครงการที่มีการกาหนดตัวชี้วัดก่อนที่จะมีการกาหนดประเด็นที่จะประเมิน ตัวชีวัดจึงไม่มีความจาเพาะเจาะจงกับวัตถุประสงค์และข้อมูลฐานที่ทาการวิเคราะห์ - โครงการภายใต้ สผ. ตัวชี้วัดจะมีความจาเพาะเจาะจง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อมูลฐานมากกว่า
			(23) ความเชื่อมโยงของการติดตามไปยังขั้นตอนการติดตามผลอื่น ๆ อาทิ การติดตามในการจัดทา EIA การติดตามและประเมินผลของแผน แผนงาน โครงการ	- กรณีโครงการของ สทนช. ไม่ได้มีการระบุวิธีการติดตามและประเมินผล SEA ที่ชัดเจน มีลักษณะแยกส่วน

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
				- กรณีโครงการของ สผ.มีการระบุแนวทางการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนกว่าแต่มีข้อบกพร่องในด้านความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
			(24) ความชัดเจนของคาแนะนาสาหรับขั้นตอนการนาข้อเสนอแนะจาก SEA ไปสู่การปฏิบัติในกระบวนการวางแผน	- กรณีโครงการภายใต้ สทนช. ไม่ได้มีการจัดทาคาแนะนาส าหรับการนาไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน - กรณีโครงการภายใต้ สผ.มีการจัดทาคาแนะนาการนาไปใช้ประโยชน์เอาไว้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพียง
			(25) มีการกาหนดตัวชี้วัดระดับผลลัพธ์ และมีแผนการประเมินผล (ที่มีงบประมาณเพียงพอและมีการมอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน) เพื่อให้วัตถุประสงค์ด้านความยั่งยืนของ SEA สามารถดาเนินต่อไปได้นอกเหนือไปกว่าขั้นตอนการวางแผน	ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการจัดทาแผนการประเมินผลเอาไว้
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของ SEA	3.1 การนา SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทาแผน	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(1) ขั้นตอนการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนที่มีการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์	ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน โดยแผน SIDP ของ สทนช. ดาเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการน้า 20 ปี และการออกแบบแผนงาน/ โครงการ เป็นการรวบรวมแผน/ โครงการ ที่หน่วยงานเจ้าของภารกิจ อาทิ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้าบาดาล มีอยู่ก่อนแล้วมาบรรจุเอาไว้ ขณะที่ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดินในความรับผิดชอบของ สผ.เองก็ไม่ได้ถูกนาไปใช้ในการปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างเป็นรูปธรรม
			(2) ความสอดคล้องของการออกแบบแผนงาน โครงการ กับวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA	การออกแบบแผนงาน/ โครงการ ของแผน SIDP ของ สทนช. ไม่ได้ออกแบบบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA ที่จัดทา ทั้ง 4 ลุ่มน้า เช่นเดียวกับแผนงาน/ โครงการ ภายใต้

ตารางที่ 6.11-1 วัตถุประสงค์ เกณฑ์ และตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เกณฑ์	เกณฑ์ย่อย	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน
				แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ไม่ได้ออกแบบบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA การใช้ประโยชน์ที่ดิน
	3.2 ผลลัพธ์และผลกระทบของการพัฒนาที่เกิดจากแผนที่ใช้ SEA ในกระบวนการวางแผน	ไม่มีเกณฑ์ย่อย	(3) การยอมรับของสมาชิกในชุมชนและประชาชนที่มีต่อแผนงาน/ โครงการ พัฒนาที่ถูกออกแบบโดยแผนที่มีการจัดท าSEA	- กรณี SEA ของ สทนช. ยังไม่สามารถประเมินผลได้ เนื่องจากแผนที่จัดท าย ังไม่ได้น าไปสู่การปฏิบัติ - กรณี SEA ของ สผ.ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ได้น าข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบแผนงาน/ โครงการ อย่างเป็นรูปธรรม
			(4) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากแผนงาน/ โครงการ ที่เกิดจากแผนที่มีการจัดทา SEA	ไม่สามารถประเมินผลได้ในขณะนี้
			(5) ความยั่งยืนของผลลัพธ์และผลกระทบที่พึงปรารถนาที่เกิดจากแผนงาน/ โครงการ ที่เกิดจากแผนที่มีการจัดทา SEA	ไม่สามารถประเมินผลได้ในขณะนี้

6.12 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่จัดทาขึ้นเป็นข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของผลการประเมินโครงการ SEA ตัวอย่างทั้ง 5 โครงการ โดยที่ปรึกษาได้มีการบูรณาการข้อเสนอแนะทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะโดยตรงผู้ให้ข้อมูลในกระบวนการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อเสนอแนะที่เกิดจากข้อค้นพบที่เกิดจากการประเมินรายงาน SEA และแผน SIDP ซึ่งเป็นแผนที่น ข้อค้นพบจากการจัดท าSEA มาใช้ประโยชน์ โดยที่ปรึกษาจะนาเสนอข้อเสนอแนะครอบคลุมทั้งข้อเสนอแนะสาหรับนาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบ SEA ของประเทศไทย และข้อเสนอแนะส าหรับการพัฒนาระบบการประเมินผลโครงการ SEA ที่จะมีการด าเนินการในอนาคต ดังนี้

6.12.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการยกระดับและการขับเคลื่อนระบบ SEA ของประเทศไทย

ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ควรระบุประเภทของแผนที่จะต้องมีการจัดทำ SEA ให้มีความชัดเจน ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีฯ ที่ สศช. กาลังยกร่าง ควรมีการระบุประเภท/ ชื่อของแผน ที่จะต้องจัดทา SEA ให้มีความชัดเจน เพื่อสร้างความชัดเจนให้หน่วยงานว่ามีแผนประเภทใดหรือระดับชั้นใดที่ต้องจัดท าบ้าง

2) ควรออกแบบระบบและกระบวนการจัดทำ SEA ที่สามารถดำเนินการได้สะดวก และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถดาเนินการได้อย่างทันท่วงทีเพียงพอที่จะสามารถนาไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานเจ้าของแผนส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ใช้ในการวางแผนภายหลังจากได้รับการอนุมัติงบประมาณค่อนข้างจ ากัด

3) ควรปรับปรุงแนวทางการจัดทำ SEA ในขั้นตอนต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนแต่มีทางเลือกเกี่ยวกับแนวทางในการจัดทำ SEA มากกว่า 1 ทางเลือก อาทิ แนวทางการจัดทา SEA ควรครอบคลุมทั้งแนวทาง EIA-based และ Strategic-based รวมทั้งควรมีการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับการน าไปใช้ประโยชน์ส าหรับกระบวนการตัดสินใจในการจัดท าแผนที่ชัดเจน

4) ควรมีการพัฒนากลไกในตรวจสอบคุณภาพที่เป็นทางการ (จัดทำเป็นระเบียบกฎหมาย) อาทิ การกาหนดให้มีการปรึกษาหารือหน่วยงานให้คาปรึกษา (Consultation Body) อย่างเป็นทางการในการกาหนดขอบเขต และสาระสาคัญในการจัดทารายงานที่เป็นขอบเขตขั้นต่า และกาหนดให้มีการนาเสนอ (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ต่อสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นภายใต้กรอบระยะเวลาและวิธีการที่เหมาะสม การกาหนดให้หน่วยงานเจ้าของแผนจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพรายงานที่มีองค์ประกอบบางส่วนมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนภาคประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบทางลบ และการกาหนดให้หน่วยงานที่มีอานาจอนุมัติแผนต้องพิจารณารายงานสิ่งแวดล้อมจากการจัดทา SEA มาประกอบการตัดสินใจในการอนุมัติแผนที่ถูกระบุว่าต้องมีการจัดท าSEA

5) ควรมีการอบรมให้ความรู้กับบุคลากรของหน่วยงานวางแผนที่ต้องจัดทำ SEA ให้ครอบคลุมทั้งบุคลากรที่มีบทบาทในการจัดทา TOR ของโครงการ SEA และบุคคลากรที่มีบทบาทในการกากับคุณภาพทางวิชาการของโครงการ SEA

6) ควรเร่งส่งเสริมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA ให้กับหน่วยงานเจ้าของแผนที่เป็นเป้าหมายในการจัดทำ SEA อาทิ องค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ SEA การจัดทา Scoping การพัฒนาและประเมินทางเลือก การเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ ประเมิน และคาดการณ์ (อาทิ การประเมินผลกระทบสะสม การประเมินการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) การพัฒนายุทธศาสตร์และประเมินยุทธศาสตร์ และการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย

7) ควรเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของแผน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคส่วนต่าง ๆ และสาธารณะมีความตระหนักเกี่ยวกับผลประโยชน์ของการจัดทา SEA มากขึ้น รวมทั้งควรมีการจัดทาฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูลแบบเปิด (Open Data) ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงเพื่อแสวงหาความรู้ ตรวจสอบความถูกต้อง หรือน าความรู้และข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่องได้อย่างสะดวก

8) การขับเคลื่อนการจัดทำ SEA ในระยะแรก ควรกำหนดระบบ SEA ที่มีความเข้มงวด (Rigid) และเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอและมีความพร้อมมากขึ้นก็อาจค่อย ๆ ผ่อนคลายให้มีความยืดหยุ่น (Flexible) มากขึ้น

9) ควรเร่งจัดทำแนวทางและกลไกในการขับเคลื่อน SEA ที่สำคัญ ประกอบด้วย แนวทางในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย การจัดตั้งกลไกและหน่วยงานกากับคุณภาพการจัดทา SEA และ ควรเสริมสร้างความรู้เรื่องตัวชี้วัด และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องจัดท าSEA รวมทั้งควรมีการปรับปรุงแนวทางการจัดท าSEA ให้สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และมีความสะดวกในการปฏิบัติตาม ตลอดจนการกาหนดกระบวนการจัดทา SEA ที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันตลอดทั้งกระบวนการจัดทา SEA รวมทั้งควรมีการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับการนาไปใช้ประโยชน์สาหรับกระบวนการตัดสินใจในการจัดท าแผนที่ชัดเจน

10) สศช. ควรร่วมมือกับหน่วยงานเจ้าของแผนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ แนวทางการจัดทำ SEA รายสาขา อาทิ ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านการบริหารจัดการน้ าเป็นต้น

11) สศช.อาจพิจารณาให้มีการขึ้นทะเบียนและจัดทำใบอนุญาตผู้เชี่ยวชาญกระบวนการ SEA โดยในการจัดทาใบอนุญาตสาหรับผู้เชี่ยวชาญในการจัดทา SEA ควรให้ความสาคัญกับการพิจารณาให้มีความครอบคลุมทั้งการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และประสบการณ์ในการจัดทา SEA ของผู้เชี่ยวชาญประกอบกัน และก่อนที่จะมีการดาเนินการเรื่องนี้ สศช. ควรมีการจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่าง สศช. และกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะมีการตัดสินใจว่าควรจะมีการกาหนดให้มีใบอนุญาตหรือไม่ เพื่อให้กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาในการจัดท าSEA มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และ

12) ในระยะยาว ควรมีการกำหนดให้หน่วยงานท้องถิ่นบางระดับต้องจัดทำ SEA เพื่อใช้ในกระบวนการจัดท าแผนพัฒนา 5 ปี อาทิ อบจ. เทศบาลนคร และ เทศบาลเมือง เป็นต้น

6.12.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงคุณภาพ SEA ของประเทศให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เป็นการพัฒนาข้อเสนอแนะที่อยู่บนพื้นฐานข้อค้นพบจากการประเมินผลคุณภาพ SEA โครงการตัวอย่าง จ านวน 5 โครงการ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) เร่งส่งเสริมการยกระดับการนำเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล โดยการจัดหลักสูตรฝึกอบรมและส่งเสริมการจัดทาฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูลแบบ Big data ที่เอื้ออานวยให้การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้จัดทา SEA มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพมากขึ้น ทั้งข้อมูลนาเข้าในระบบ SEA และข้อมูลที่จะนาไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์แผนพัฒนาที่น าไปสู่ความยั่งยืนจากกระบวนการพัฒนา

2) เร่งรัดการพัฒนาความรู้และทักษะที่ส่งเสริมคุณภาพการมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มผู้จัดทำ SEA และหน่วยงานเจ้าของแผน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงในเชิงคุณภาพ ทั้งในมิติการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสื่อสาร และการแปลความหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลจากการมีส่วนร่วม รวมทั้งมีความเข้มงวดในการตรวจสอบการตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มผู้จัดท าSEA อาทิ การสร้างความพร้อมให้กับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมก่อนดาเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วม โดยการให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมด้วยภาษาและการน าเสนอที่สมารถเข้าใจได้โดยง่ายภายใต้กรอบระยะเวลาล่วงหน้าที่เหมาะสม เป็นต้น

3) เร่งรัดการยกระดับมาตรฐานทางวิชาการในการจัดทำ SEA โดยด าเนินการ ดังนี้

(3.1) สร้างความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดท าSEA และการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของการจัดท าแผนและวัตถุประสงค์ของการจัดท าSEA

(3.2) การกำหนดประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ ประเมิน และคาดการณ์ ควรมีความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหา ศักยภาพ ความเปราะบาง หรือ ความอ่อนไหว ที่เป็นข้อค้นพบในขั้นการทาความเข้าใจและการวิเคราะห์สถานการณ์ โดยในขั้นตอนนี้ควรมีการสร้างกลไกที่กากับและส่งเสริมให้ประเด็นที่ก าหนดเป็นประเด็นที่มีความสาคัญอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นรากเหง้าของปัญหา (Root Cause)

(3.3) ในการกำหนดและประเมินทางเลือก ควรมีรากฐานจากการระบุและประเมินยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถมั่นใจได้ว่าสามารถน าไปสู่การออกแบบแผนงาน/ โครงการ สามารถปฏิบัติได้ และน าไปสู่ผลการพัฒนาที่มีความยั่งยืน

(3.4) ควรเข้มงวดกับการเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการเลือกทางเลือกและการเปรียบเทียบกับทางเลือก “ไม่ดำเนินการอะไร” รวมทั้งควรมีการระบุความของทางเลือก “ไม่ดาเนินการอะไร (Do Nothing) กับความหมายของทางเลือก “ดาเนินการตามแนวทางที่เคยดาเนินการ (Business As Usual-BAU) ให้มีความชัดเจน

(3.5) ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้กับกลุ่มผู้จัดทำ SEA ในการเลือกใช้เทคนิค ในการพัฒนาทางเลือก และ เทคนิคในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสม และการนาผลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างเหมาะสม

(3.6) ควรให้ความสำคัญและเข้มงวดกับการอธิบายถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือก และตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป

(3.7) ควรให้ความสำคัญและเข้มงวดกับการอธิบายแนวโน้มผลกระทบสำคัญ ต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์แต่ละยุทธศาสตร์หรือแต่ละทางเลือก

(3.8) ควรให้ความสำคัญและเข้มงวดกับการจัดลำดับความสำคัญของผลกระทบ ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น

(3.9) ควรให้ความสำคัญกับการอธิบายวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์หรือทางเลือก

(3.10) ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำมาตรการความยั่งยืนที่ครบถ้วนและมีความเชื่อมโยงกับผลกระทบของแต่ละยุทธศาสตร์หรือแต่ละทางเลือก รวมถึงการระบุขอบเขตและอธิบายแนวทางและวิธีการด าเนินการตามมาตรการความยั่งยืนที่ชัดเจน

(3.11) ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติ และ

(3.12) ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำคำแนะนำในการนำข้อค้นพบจากการจัดทำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ส าหรับหน่วยงานเจ้าของแผนอย่างความชัดเจน

6.12.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมประสิทธิผลของ SEA

เป็นการพัฒนาข้อเสนอแนะที่อยู่บนพื้นฐานข้อค้นพบจากการประเมินประสิทธิผล SEA โครงการตัวอย่าง จ านวน 5 โครงการ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ควรเร่งกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการไม่นำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน ซึ่งเป็นประเด็นสาคัญและต้องแก้ไขเร่งด่วนที่สุด เนื่องจากการจัดทา SEA จะไร้ประโยชน์อย่างสิ้นเชิงหากไม่มีการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม โดยข้อเสนอแนะในขั้นนี้ที่ปรึกษาเสนอให้มีการอธิบายการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ไว้ในรายงาน SEA และให้ถือว่าประเด็นนี้มีความส าคัญสูงสุดของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอนุมัติแผนที่มีการจัดท าSEA

2) ควรจัดให้มีกระบวนการติดตามตรวจสอบการนำข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ในกระบวนการออกแบบแผนงาน/ โครงการ รวมถึงการพัฒนากลไกเพื่อติดตามและประเมินผลการพัฒนาของแผนที่มีการจัดทา SEA ในระยะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยอาจดาเนินการร่วมหรืออาศัยผลการติดตามและประเมินผลของหน่วยงานเจ้าของแผนมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และประเมิน

6.12.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA

เป็นการพัฒนาข้อเสนอแนะที่อยู่บนพื้นฐานข้อค้นพบจากการประเมินผล SEA โครงการตัวอย่าง จ านวน 5 โครงการ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ตัวแบบ CIPP และ หลักการของ OECD สามารถนามาประยุกต์ใช้ในการติดตามประเมินผลโครงการ SEA ได้เป็นอย่างดี

2) การติดตามประเมินผลโครงการ SEA ควรดำเนินการควบคู่กับการจัดทำ SEA เพื่อให้สามารถประเมินเชิงคุณภาพได้อย่างแท้จริง รวมทั้งท าให้สามารถจัดเก็บข้อมูลผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ได้

3) ควรให้ความสำคัญสูงสุดกับการประเมินผลการนำข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเป็นอันดับ 1 การติดตามประเมินผลคุณภาพ SEA เป็นอันดับ 2 การออกแบบแผนงาน/ โครงการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจาก SEA เป็นอันดับ 3 และการติดตามผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจาก SEA เป็นอันดับ 4 เนื่องจากอาจต้องใช้ระยะเวลาในระดับหนึ่งสาหรับการติดตามผลการพัฒนาซึ่งสามารถติดตามและประเมินผลร่วมกับหน่วยงานเจ้าของแผนได้

บทที่ 7

กิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ

บทที่ 7
กิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ

7.1 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (TOR ข้อ 5.3)

ที่ปรึกษาได้ดาเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จานวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 152 คน โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย หน่วยงานที่ต้องจัดทาแผนหรือแผนงาน SEA ตามที่กาหนดไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... และหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับ SEA โดยแบ่งการประชุมออกเป็น 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค กลไก และรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย เพื่อนาไปสู่การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) โดยการประชุมในครั้งนี้ได้แบ่งการประชุมย่อยออกเป็น 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เรื่องการจัดทาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ครั้งที่ 2 เรื่องการประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ พ.ศ. 2562 และครั้งที่ 3 เรื่องการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) และส าหรับการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นในครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อ (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ..... เพื่อปรับปรุงก่อนเสนอคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

7.1.1 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1

การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นในครั้งที่ 1 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค กลไก และรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย เพื่อน าไปสู่การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Guideline) โดยการประชุมครั้งนี้ได้แบ่งการประชุมย่อยออกเป็น 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เรื่องการจัดทาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ครั้งที่ 2 เรื่องการประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ พ.ศ. 2562 และครั้งที่ 3 เรื่องการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) โดยทั้ง 3 ครั้ง มีรายละเอียดการประชุมดังนี้

1) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

1.1) สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการ ความคาดหวัง ต่อเนื้อหา กระบวนการ วิธีการและขั้นตอน ในการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นเรื่องการจัดทาขอบเขตของงานจ้างที่ปรึกษา (TOR) สาหรับงาน SEA ความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอน SEA กับกระบวนการวางแผนและแผนงาน กระบวนการมีส่วนร่วม การกากับงาน และการติดตามประเมินผล ที่เหมาะสม รวมทั้ง วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ของ SEA เพื่อให้สามารถเลือกใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลาย ถูกต้อง และเหมาะสม ตามเป้าประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ทั้งในผู้บริหารระดับสูงและระดับกลาง โดยการประชุมฯ ดังกล่าวได้ดาเนินไปเมื่อวันอังคารที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ ห้องประชุมกองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาคาร 1 ชั้น 5 ส านักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยมีคณะกรรมการตรวจรับพัสดุฯ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมจานวน 13 ราย โดยมีบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 7.1-1** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ ดัง**ภาคผนวก ง** ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงข้อคิดเห็นต่อการจัดทาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สามารถสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่ส าคัญรายละเอียดดังนี้

- การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ต้องมีวัตถุประสงค์ ข้อความหลัก (Key Massage) และรูปแบบวิธีการในการฝึกอบรมของแต่ละหัวข้อของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ให้ชัดเจน รวมถึงนาปัญหาที่พบจากการนา SEA ไปประยุกต์ใช้ในส่วนของการก ากับการด าเนินงานSEA มาผนวกรวมกับหลักสูตรนี้ด้วย
- การออกแบบกรณีศึกษา ต้องครอบคุลมสภาพแวดล้อม (Circumstance) และปัญหา รวมถึงมีเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ สามารถอ่านท าความเข้าใจได้ง่าย
- รูปแบบ/ วิธีการฝึกอบรม ให้เน้นสอน/ อธิบายรายละเอียดขั้นตอนการกลั่นกรอง เพื่อสร้างความเข้าใจในขั้นตอนดังกล่าว อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สาหรับผู้บริหารระดับกลาง ต้องมาจากผู้ที่เคยเข้าอบรม SEA ใน พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา และไม่เคยเข้าร่วมฝึกอบรม SEA มาก่อน

รูปที่ 7.1-1 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

1.2) การนำไปใช้

ที่ปรึกษา ได้น าประเด็นข้อคิดเห็นจากการประชุมฯ ดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดทาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยได้ปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยได้ก าหนดวัตถุประสงค์หลักของการฝึกอบรมฯ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA และ 2) เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อน SEA ที่ผ่านมา ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงได้พิจารณาออกแบบเนื้อหาหลักสูตรในการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อให้กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรมทั้งผู้ที่เคยเข้าร่วมฝึกอบรม และผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมฝึกอบรม SEA ใน พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา ซึ่งจะมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ที่แตกต่างกันสามารถเข้าใจได้ ชัดเจน และมีการยกตัวอย่างประกอบ อีกทั้งที่ปรึกษาได้ออกแบบกรณีศึกษา ให้มีลักษณะเป็นเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ เพิ่มบริบทแวดล้อม (Circumstance) และปัญหาของกรณีศึกษา สามารถอ่านทาความเข้าใจได้ง่ายและแบ่งกรณีศึกษาออกเป็นตอนย่อยตามเนื้อหาของบทเรียน โดยทยอยแจกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทีละตอนตามบทเรียนเพื่อเดินเรื่องกรณีศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนนั้น รายละเอียดเนื้อหาหลักสูตรทางวิชาการด้าน SEA ขั้นสูง ดังบทที่ 3 การจัดท าหลักสูตรและการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

2) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ปี 2562 เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

2.1) สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ใน พ.ศ. 2562 เพื่อนาไปสู่การต่อยอดพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร และกระบวนการ วิธีการและขั้นตอนในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ที่เหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยการประชุมฯ ดังกล่าวได้ดาเนินไปเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ ห้องประชุมบุษบา ชั้น 1 โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพมหานคร โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดท าแผนและแผนงานของ สศช. และหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ในรายสาขาและ

เชิงพื้นที่ ที่กาหนดให้มีการจัดทา SEA ที่ผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ พ.ศ. 2562 เข้าร่วมประชุมจานวน 36 ราย โดยมีบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 7.1-2** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ ดัง**ภาคผนวก ง** ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร และกระบวนการ วิธีการและขั้นตอน ในการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ที่เหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สามารถสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่ส าคัญรายละเอียดดังนี้

<u>ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ SEA</u>

- SEA ถูกนาไปใช้ประกอบการจัดทาแผนของหน่วยงานภาครัฐ แต่สาหรับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานเอกชน ยังไม่มีการบูรณาการ SEA เข้าสู่การจัดทาแผนขององค์กร เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ยังไม่เข้าใจ SEA
- ไม่มีการบังคับใช้กฎหมาย SEA แต่มีการจัดทา SEA ในส่วนแผนหรือแผนงานของหน่วยงาน แล้วส่งผลให้ SEA ไม่ได้ถูกน ามาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
- ผู้บริหารระดับสูง หรือ ผู้กาหนดนโยบาย (Policy Maker) ของหน่วยงานยังไม่เล็งเห็นถึงความสาคัญของ SEA ส่งผลให้งบประมาณ/ ดัชนีชี้วัดความสาเร็จ (Key Performance Indicator: KPI)/ การจัดลาดับความสาคัญ (Priorities) ของหน่วยงานที่กาหนดไว้ในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องและไม่รองรับกับการด าเนินการSEA
- การจัดทา SEA ยังไม่มีความชัดเจนของข้อมูลที่นามาใช้ในการวิเคราะห์และการติดตามตรวจสอบ (Follow-Up)
- ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังคงมองว่า SEA เป็นเรื่องไกลตัว ไม่เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดทา SEA ซึ่งจะแตกต่างจากโครงการจะมองเห็นภาพของการพัฒนาและผลกระทบได้ชัดเจนมากกว่า

<u>ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors)</u>

- จ าเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานบริษัทที่ปรึกษา และภาคประชาชนเห็นความส าคัญของ SEA
- การจัดท าSEA ควรมีกฎหมาย/ ระเบียบ/ ข้อบังคับรองรับ รวมถึงหน่วยงานกากับหรือติดตามตรวจสอบการจัดท าSEA ที่ชัดเจน
- จาเป็นต้องมีหน่วยงานกลางทาหน้าที่รวบรวมข้อมูล SEA ที่ได้มีการจัดทาไว้ เพื่อเป็นฐานข้อมูล (Database) สาหรับผู้ที่ต้องการจัดทา SEA ต่อไปในอนาคต เช่น ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ กฎหมาย/ ระเบียบ/ แนวทางที่เกี่ยวข้องและจาเป็นต้องพิจารณา เป็นต้น ซึ่งจะช่วยอานวยความสะดวกให้หน่วยงานที่สนใจในการจัดท าSEA ได้
- ควรระบุหรือยกตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รวมถึงการนาความคิดเห็นที่ได้รับจากกระบวนการมีส่วนร่วมไปปรับประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง

ช่วงกล่าวเปิดการประชุม

ช่วงการนำเสนอรายละเอียดโครงการ

ช่วงระดมความคิดเห็น

ช่วงสรุปผลการระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.1-2บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ พ.ศ. 2562 เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

2.2) การนำไปใช้

ที่ปรึกษาได้นาประเด็นข้อคิดเห็นจากการประชุมฯ ดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ตั้งแต่การกาหนดกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม โดยพิจารณามุ่งเน้นเชิญหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนา SEA ไปประยุกต์ใช้เข้าร่วมฝึกอบรมโดยตรง รวมถึงได้พิจารณาออกแบบรูปแบบในการฝึกอบรมโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) ควบคู่กับการใช้กรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมฝึกปฏิบัติและทดลองดาเนินการตามขั้นตอนการจัดทา SEA รวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งช่วยให้ผู้เข้ารับ

การฝึกอบรมรู้สึกเข้าถึงกรณีศึกษาได้ง่ายขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ที่ปรึกษา ได้พิจารณาออกแบบเนื้อหาในการฝึกอบรม พร้อมสอดแทรกเทคนิคและเครื่องมือที่สามารถนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการ SEA แต่ละขั้นตอนไว้ด้วยทั้งในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม และการนาเสนอในส่วนกลางที่สรุปข้อแนะนาแต่ละเทคนิคและเครื่องมือซึ่งนิยมใช้ในการจัดท าSEA ไว้ด้วยเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้เข้าอบรมได้

นอกจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA แล้ว ข้อเสนอแนะในประเด็นอื่น ๆ ทั้งปัญหาอุปสรรคในการดาเนินการจัดทา SEA และปัจจัยแห่งความสาเร็จนั้นที่ปรึกษาจะน ประเด็นที่ได้รับไปปรับปรุงแนวทาง SEA (SEA Guideline) และปรับปรุงแนวทางการขับเคลื่อน SEA ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไป

3) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)

3.1) สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อ ชื่อและนิยามของ SEA รวมทั้งค าจ ากัดความส าคัญต่างๆ ในกระบวนการจัดท าSEA เพื่อน าไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยการประชุมฯ ดังกล่าวได้ดาเนินไปเมื่อวันจันทร์ที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ ห้องประชุมพาเลซ 2 อาคาร 1 ชั้น 14 โรงแรมปริ๊นซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาแผนและแผนงานของ สศช. เข้าร่วมประชุมจานวน 20 ราย โดยมีบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 7.1-3** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ ดัง**ภาคผนวก ง** ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นต่อชื่อและนิยามของ SEA รวมทั้งคาจากัดความสาคัญต่าง ๆ ในกระบวนการจัดทา SEA เพื่อนาไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สามารถสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่ส าคัญรายละเอียดดังนี้

<u>ชื่อและนิยามของ SEA ที่เหมาะสมกับประเทศไทย</u>

- ชื่อ SEA ปรับใช้ค าว่า “การประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์”
- นิยาม SEA ปรับใช้ค าว่า “กระบวนการประเมินสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางนโยบาย แผน หรือแผนงาน อันนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสาคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม”

<u>การตีความหมายทางวิชาการของทางเลือกต่าง ๆ</u>

- การหาสภาพตามปกติ หรือ Business as actual (BAU) คือ การท าความเข้าใจสภาพพื้นฐานของบริบทหรือสถานการณ์ เพื่อประกอบการพิจารณาพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ โดยสามารถ

พิจารณาได้จากผลของการประเมินข้อมูลฐานของแต่ละตัวชี้วัดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ สภาพตามปกติไม่จัดเป็นทางเลือก

- การพิจารณาทางเลือกไม่ดาเนินงาน หรือ No-Action Alternative คือ ทางเลือกที่ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพตามปกติ ตั้งแต่ปัจจุบันและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องไปยังอนาคตโดยไม่มีการดาเนินงานตามแผนหรือแผนงานใหม่ เพื่อใช้เปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ทราบว่าผลลัพธ์ของการไม่ใช้ทางเลือกที่พัฒนาขึ้นใหม่หรือไม่มีการปรับปรุงใด ๆ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเด็นยุทธศาสตร์อย่างไร

- การประเมินทางเลือก หรือ Preferred Alternative เป็นการวิเคราะห์หาทางเลือกที่มีความเหมาะสมที่สุด

<u>คำจำกัดความ</u>

พื้นที่พิเศษและพื้นที่เฉพาะ (Special Economic Zone, Special Exclusive Zone) กับ SEA ให้ก าหนดเฉพะเจาะจงส าหับการจัดท าSEA

<u>ประโยชน์ของ SEA เพื่อการสื่อสารทุกระดับ</u>

- การกากับคุณภาพ SEA ควรมีกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่มาคอยกากับ ตรวจสอบมาตรฐานการท าSEA

- ภาพรวมของแนวทาง SEA ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ อาจเป็นรูปแบบผสมก็ได้ (Hybrid) และมีจุดร่วมระหว่าง SEA ที่เน้นรูปแบบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic - Thinking SEA) และ SEA ที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา (Impact - Centered SEA) เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและแผนงาน

ช่วงเปิดการประชุมระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.1-3 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)

ช่วงระดมความคิดเห็น

ช่วงระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.1-3 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น เรื่อง การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) (ต่อ)

3.2) การนำไปใช้

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ นักวิชาการที่มีประสบการณ์และเกี่ยวข้องกับการจัดทา SEA ของประเทศไทยมาอย่างยาวนานนั้น จาเป็นจะต้องนาไปวิเคราะห์ความเหมาะสมและปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท SEA ของประเทศไทยมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในที่ประชุมได้สรุปคานิยามของ SEA ไว้ใหม่ คือ “กระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผนอันนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสาคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม” ซึ่งที่ปรึกษาจะนาไปปรับปรุงในรายละเอียดของแนวทาง SEA และการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อไป

7.1.2 การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 เรื่อง (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

1) สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อสาระสาคัญของ (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

เพื่อปรับปรุงก่อนเสนอคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป การประชุมฯ ดังกล่าวได้ด าเนินการไปเมื่อวันอังคารที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ ห้องแมนดาริน เอ ชั้น 1 โรงแรมแมนดารินกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่จัดทาแผนหรือแผนงาน ซึ่งระบุไว้ว่าต้องจัดทา SEA ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA รวมถึงสถาบันการศึกษาที่สนใจเข้าร่วมการประชุมจานวน 83 ราย โดยมีบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 7.1-4** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ ดัง**ภาคผนวก ง** ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมฯ ได้ร่วมกันแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสาคัญและช่วยขับเคลื่อน (ร่าง) ระเบียบฯ ดังกล่าว ได้แก่

1) คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะท างานที่เกี่ยวข้อง

2) กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และค าสั่งที่เกี่ยวข้อง

3) แนวทางปฏิบัติ คู่มือ และวิธีการในการจัดท าSEA

4) ความรู้และขีดความสามารถของบุคลากรในการจัดทา SEA

5) ทรัพยากรบุคคลในการจัดท าSEA (บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษา)

6) งบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน

7) การบูรณาการการบริหารจัดการ

ทั้งนี้ รายละเอียดข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั้งหมดของแต่ละหน่วยงานที่ได้เสนอแนะไว้อย่างครบถ้วนทั้ง 7 ประเด็นข้างต้นได้รวบรวมไว้แสดงดัง**ภาคผนวก ง** อย่างไรก็ตาม จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว สามารถสรุปสาระส าคัญ าแนกตาม7 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

<u>1) คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง</u>

- คณะอนุกรรมการทั้ง 3 ชุด ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการติดตามประเมินผล มีความเหมาะสมแล้ว แต่ยังขาดกฎหมายสนับสนุนให้คณะกรรมการ
- องค์ประกอบของ กสย. และคณะอนุกรรมการไม่ควรมีมากจนเกินไป
- ควรกาหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิใน กสย. และอนุกรรมการให้ชัดเจน
- จานวนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิใน กสย. และอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องควรมีความสอดคล้องกับจ านวนบุคลากรในด้านต่าง ๆ ไม่ควรมีมากจนเกินไป
- ความเพียงพอของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่จะแต่งตั้งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการและอนุกรรมการ

- ควรมีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA

- อานาจหน้าที่ของ กสย. และอนุกรรมการทั้ง 3 ด้าน ควรมีความชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้าซ้อนกับคณะกรรมการชุดอื่น ๆ ที่หน่วยงานแต่ละหน่วยงานมีอยู่แล้ว เช่น คณะกรรมการผังเมืองแห่งชาติ และคณะกรรมการนโยบายแร่แห่งชาติ เป็นต้น

2) กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- สามารถออกเป็นระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีฯ หรือบังคับในเชิงกฎหมายได้ แต่ควรแบ่งออกเป็นระยะ โดยในระยะแรกอาจใช้ความสมัครใจและส่งเสริมให้เกิดแผนงานต้นแบบที่ทา SEA และประสบความสาเร็จก่อน ซึ่งอาจกาหนดเป้าหมายความก้าวหน้าไว้ในแต่ละปี และเมื่อมีความพร้อมจึงประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไปในภายหลัง

- ควรมีกฎหมายรองรับการจัดท าSEA ด้วย

- เห็นควรออกเป็นแนวทางหรือคู่มือปฏิบัติแทนการบังคับใช้เชิงกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสและสร้างความสมัครใจของแต่ละหน่วยงาน

- ควรปรับปรุงหลักการและเหตุผลใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ให้ชัดเจน

- ควรจัดทาเกณฑ์พิจารณาการจัดทา SEA ให้ชัดเจน ไม่ควรขึ้นกับดุลยพินิจของคณะกรรมการในหลายหัวข้อ

- เอกสารแนบท้ายไม่ควรก าหนดชื่อแผน แต่ควรก าหนดเป็นนิยามที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีความจ าเป็นต้องจัดท าSEA มากกว่า

3) แนวทางปฏิบัติ คู่มือ และวิธีการในการจัดทำ SEA

- แนวทางการจัดทา SEA ในปัจจุบันมีรายละเอียดและเฉพาะเจาะจงมาก อาทิ การก าหนดมาตรการ ซึ่งซ้ าซ้อนกับการจัดท ารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)/ รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสาหรับ โครงการ กิจการหรือการดาเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง(EHIA)

- ควรมีแนวทางปฏิบัติ/ คู่มือ โดยแบ่งออกเป็นรายสาขา ระบุกระบวนการ และระยะเวลาที่เหมาะสม

- ควรมีแนวทางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) และแนวทางกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดท าSEA

- ควรมีการจัดท าBig Data เพื่อใช้เป็นข้อมูลกลางส าหรับการจัดท าSEA

4) ความรู้และขีดความสามารถของบุคลากรในการจัดทำ SEA

- ความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ของผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษา บุคลากรของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานต่าง ๆ ที่ยังไม่เพียงพอ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง SEA อย่างจริงจังให้แก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- จ านนผู้เชี่ยวชาญ SEA มีน้อยมาก ควรมีช่องทางในการรับสมัครผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และให้มีการสอบใบประกอบวิชาชีพ SEA และต่ออายุเป็นราย 3 ปี

- ความเข้าใจด้าน SEA กระบวนการจัดทา SEA และการประเมินผลของ SEA ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ควรสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน มองเป็นภาพเดียวกัน

5) ทรัพยากรบุคคลในการจัดทำ SEA (บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษา)

- ความเพียงพอของผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรในการจัดทา SEA ของประเทศไทยในปัจจุบัน

- การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการจัดทา SEA ให้เพียงพอและสามารถรองรับต่อความต้องการจัดท าSEA ได้ในอนาคต

- ทุกหน่วยงาน จะต้องเพิ่มอัตราก าลังของเจ้าหน้าที่ ส านัก หรือจัดตั้งกองใหม่

6) งบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน

- ความเพียงพอของงบประมาณในการสนับสนุนการจัดท าSEA ของแต่ละหน่วยงาน

- งบประมาณเป็นอุปสรรคหนึ่งต่อการจัดท าSEA

7) การบูรณาการการบริหารจัดการ

- การจัดให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานจากรายสาขาและเชิงพื้นที่ ทาให้เกิดแนวคิดการจัดทา SEA แบบบูรณาการร่วมกัน แต่ (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีฯ ไม่ได้ก่อให้เกิดการบูรณาการเต็มที่ และอาจก่อให้เกิดการท างานแบบแยกส่วนเหมือนเดิม

- ควรบูรณาการระหว่างกระทรวงฯ และคนที่ได้รับผลกระทบหลัก (Key Success Players) ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการ

- เห็นควรให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน แต่ควรมีกลไกสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการด้วย

ช่วงเปิดการประชุมระดมความคิดเห็น

ช่วงการอภิปรายและการบรรยาย

ช่วงถามตอบและการระดมความคิดเห็น

ช่วงถามตอบและการระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.1-4 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2

ช่วงถามตอบและการระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.1-4 บรรยากาศการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 2 (ต่อ)

นอกจากการจัดประชุมฯ ดังกล่าวแล้ว ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวในการสัมมนาทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สื่อสิ่งพิมพ์

ที่	สังกัด	Section/ คอลัมน์	หน้า	วันที่เผยแพร่	ภาพข่าว
1	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์	ข่าวเศรษฐกิจ/ -	10	1 เมษายน พ.ศ. 2564	

2) สื่ออินเทอร์เน็ต

ที่	สังกัด	เวลา	วันที่เผยแพร่	ภาพข่าว
1	https://www.thaipost.net/main/pdetail/97806	19.34 น.	30 มีนาคม พ.ศ. 2564	

2) การนำไปใช้

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่จัดทาแผนหรือแผนงาน ซึ่งระบุไว้ว่าต้องจัดทา SEA ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA รวมถึงสถาบันการศึกษา ที่ปรึกษาจะนาไปวิเคราะห์ ทั้งในประเด็น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทางานที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และคาสั่งที่เกี่ยวข้อง แนวทางปฏิบัติ คู่มือ และวิธีการในการจัดทา SEA ความรู้และขีดความสามารถของบุคลากรในการจัดทา SEA ทรัพยากรบุคคลในการจัดท าSEA (บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ และ

ที่ปรึกษา) งบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน และการบูรณาการการบริหารจัดการ เพื่อนาไปสู่การปรับปรุง (ร่าง) ระเบียบส านักนายกรัฐมนตรีฯ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากที่สุด

7.2 การจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น เรื่อง การขับเคลื่อน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องฯ (TOR ข้อ 5.9)

ที่ปรึกษามีแนวคิดและวิธีการศึกษา ในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น จ านวนไม่น้อยกว่า 300 ราย ในกระบวนการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของโครงการ และแนวทางการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในปี 2563 และระยะต่อไป รวมถึงการนาเสนอผลการดาเนินงานของโครงการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงการใช้ประโยชน์ของระบบข้อมูล SEA (งานตาม TOR ข้อ 5.5) ผลการประเมินการจัดทา SEA ในช่วงที่ผ่านมา (งานตาม TOR ข้อ 5.7) การจัดทา SEA ในพื้นที่นาร่อง (งานตาม TOR ข้อ 5.6) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (งานตาม TOR ข้อ 5.10) พร้อมทั้งเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดาเนินงานโครงการผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีรูปแบบการจัดประชุมสัมมนาฯ ต่าง ๆ ดังนี้

7.2.1 การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม

การประชุมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA การขับเคลื่อน SEA ในช่วงที่ผ่านมา และแนวทางการขับเคลื่อน SEA ในระยะต่อไป ให้กับประชาชนทั่วไปและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องรับทราบ รวมถึงรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการขับเคลื่อนงาน SEA และการน าSEA ไปสู่การวางแผนพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยการประชุมฯ ดังกล่าวได้ดาเนินไปเมื่อวันพุธที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ณ ห้องปริ๊นซ์ 3 อาคาร 1 ชั้น 11 โรงแรมปริ๊นซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร โดยมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับกับการจัดทา SEA หน่วยงานด้านการวางแผนพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน SEA องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา นักวิชาการอิสระ บริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน เข้าร่วมประชุมจานวน 172 ราย โดยบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 7.2-1** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ แสดงดัง**ภาคผนวก ง**

1) สรุปผลการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ฯ

จากการประชุมสัมมนาฯ สามารถสรุปข้อคิดเห็นสาคัญ เรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดดังนี้

บริบทภายนอกและภายในประเทศต่อการจัดทำ SEA ของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในบริบทของอาเซียนที่ยังไม่มีความสมดุลในด้านการพัฒนาทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากร ซึ่งส่งผลสาคัญต่อทิศทางและบริบทการพัฒนาของประเทศ

ไทย และอาจมีผลต่อแนวทางหรือทิศทางการจัดทา SEA เพื่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาได้ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาถึงรายละเอียดของความสมดุลในการพัฒนาแต่ละด้านให้ชัดเจน สอดรับและเชื่อมโยงไปกับบริบทการพัฒนาของอาเซียน รวมไปถึงการพิจารณาในประเด็นเรื่องของมาตรฐานการครองชีพที่ในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันมาก และอาจส่งผลให้ SEA ไม่สามารถพิจารณาให้เกิดความสมดุลได้ นอกจากนี้ บริบทส าคัญภายในประเทศที่ควรพิจารณาคือ ทิศทางการเมืองของประเทศที่เป็นส่วนส าคัญในการก าหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยและเชื่อมโยงลงมาสู่การจัดท าSEA

ความเชื่อมั่นต่อการจัดทำ SEA ซึ่งถือเป็นความท้าทายสาคัญของการขับเคลื่อน SEA ในช่วงเริ่มต้น หากจะขับเคลื่อนการทา SEA ให้สาเร็จ จาเป็นจะต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อการจัดทา SEA ให้เกิดขึ้น ทั้งในแง่มุมของเทคนิค วิธีการ เชิงวิชาการ ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ โดยเฉพาะการสร้างความเชื่อมั่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะถูกระบุไว้ใน (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ..... การสร้างความเชื่อมั่นต่อภาคประชาชนที่ต้องทาให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดทา SEA โดยแท้จริง การสร้างความโปร่งใสในการจัดทา SEA และให้ส่งผลต่อการตัดสินใจในระดับนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม การกระจายศูนย์อ านาจตัดสินใจให้พื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ทุกภาคส่วนมีความเชื่อมั่นต่อการจัดท าSEA ได้

การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ซึ่งถือเป็นส่วนสาคัญมากที่ต้องเร่งดาเนินการอย่างเร่งด่วนเป็นลาดับแรก ต้องสร้างให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนรับรู้และเข้าใจถึงความสาคัญ หลักการสาคัญ การเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การขจัดความสับสนระหว่าง SEA และ EIA ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทา SEA รวมถึงเป็นการประสานความต้องการในการพัฒนาจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง (Top-Down) และจากระดับล่างมาสู่ระดับบน (Bottom-Up) อีกทั้ง การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือเทคนิค ในการจัดท าSEA แต่ละขั้นตอนส าคัญให้แก่ผู้ที่จะต้องมีส่วนในการจัดท าSEA ทั้งหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน บริษัทที่ปรึกษา และสถาบันการศึกษา ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจจ าเป็นต้องด าเนินการอย่างต่อเนื่อง

การสร้างการมีส่วนร่วม ที่เป็นหัวใจหลักสาคัญของการจัดทา SEA และต้องให้ความสาคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการวิเคราะห์หาผู้มีส่วนได้เสียที่แท้จริง (Key Stakeholders) ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาให้ได้ การให้ความสาคัญกับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง มีหลากหลายรูปแบบวิธีการในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายใต้การจัดทา SEA เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้โดยแท้จริงตลอดทั้งกระบวนการ อีกทั้ง จาเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการวางแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารให้รอบคอบสอดรับกับบริบทการจัดท าและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ

ความพร้อมของกลไกการขับเคลื่อน ทั้งในส่วนของกลไกเชิงองค์กร (หน่วยงานกากับหน่วยงานเจ้าของแผน/ แผนงาน) และกลไกเชิงกฎหมาย ที่อาจเป็นกลไกขับเคลื่อนหลักสาคัญในการขับเคลื่อน SEA ต่อไปในอนาคต ซึ่งทั้ง 2 ส่วน จะต้องมีความพร้อมที่เพียงพอ โดยเฉพาะในส่วนของ

ทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องจัดทา SEA ในด้านจานวนและความรู้ความสามารถ ในส่วนของด้านกฎหมายต้องมีความชัดเจน และความครอบคลุมในประเด็นที่จะกาหนดใช้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนของผู้ที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม การมีระเบียบข้อบังคับที่แสดงถึงการเชื่อมโยงผลลัพธ์จาก SEA ไปสู่การจัดทาแผนหรือแผนงาน เพื่อให้ผลลัพธ์ SEA สามารถบูรณาการเข้าสู่กระบวนการจัดทาแผนหรือแผนงานได้อย่างแท้จริง และมีกฎระเบียบที่รองรับและเอื้อต่อการดาเนินการ อีกทั้งต้องพิจารณาถึงการกากับดูแลให้การจัดทา SEA มีประสิทธิภาพด้วย โดยหน่วยงานที่มีอ านาจหน้าที่ในการก ากับดูแล สามารถบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้

2) การนำไปใช้

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาฯ จะนาไปปรับในข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA และปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความเหมาะสมและสามารถนาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ช่วงพิธีเปิดการประชุมสัมมนา

ช่วงน าเสนอรายละเอียดโครงการ

ช่วงน าเสนอรายละเอียดโครงการ

รูปที่ 7.2-1 บรรยากาศการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ช่วงเสวนาเรื่อง SEA: ความหวังใหม่ของการจัดท ำแผน

ช่วงระดมความคิดเห็น

รูปที่ 7.2-1 บรรยากาศการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (ต่อ)

นอกจากการจัดประชุมฯ ดังกล่าวแล้ว ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวในการสัมมนาทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สื่อสิ่งพิมพ์

ที่	สังกัด	Section/ คอลัมน์	หน้า	วันที่เผยแพร่	ภาพข่าว
1	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์	ข่าวเศรษฐกิจ/ -	7	24-25 ตุลาคม พ.ศ. 2563	

2) สื่ออินเทอร์เน็ต

ที่	สังกัด	เวลา	วันที่เผยแพร่	ภาพข่าว
1	https://www.thaipost.net/main/pdetail/81425	10.44 น.	22 ตุลาคม พ.ศ. 2563	

ที่	สังกัด	เวลา	วันที่เผยแพร่	ภาพข่าว
2	https://twitter.com/thaipost/status/1319122702146236416	10.45 น.	22 ตุลาคม พ.ศ. 2563	

7.2.2 การสัมมนาและระดมความคิดเห็นในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในรูปแบบ Facebook Live และวีดิทัศน์ ผ่านทางเว็บไซต์ของ สศช.

การสัมมนาและระดมความคิดเห็นในการเผยแพร่ผลการดาเนินงานของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในรูปแบบ Facebook Live และวีดิทัศน์ ผ่านทางเว็บไซต์ของ สศช. มีวัตถุประสงค์เพื่อนาเสนอสรุปผลการดาเนินงานของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงการใช้ประโยชน์ของระบบข้อมูล SEA ผลการประเมินการจัดทา SEA ในช่วงที่ผ่านมา และการจัดทา SEA ในพื้นที่นาร่อง (โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

ตลอดจนมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดาเนินงานโครงการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ช่วง โดยช่วงแรกเป็นการถ่ายทอดสดในวันศุกร์ที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ 2564 เวลา 10.00-12.00 น. ผ่าน Facebook page ‘การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ – SEA’ <https://www.facebook.com/SEANESDC> และ Facebook page ‘สภาพัฒน์’ <https://www.facebook.com/NESDCfan> โดยใช้โปรแกรม Zoom Meeting ในการนาเสนอข้อมูลโครงการ เป็นการนาเสนอสรุปผลการดาเนินงานของโครงการ และรับฟังแลกเปลี่ยน และระดมความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อน SEA ในประเทศไทย และโครงการขับเคลื่อน SEA และช่วงการเผยแพร่คลิปหลังการถ่ายทอดสดหลังจากถ่ายทอดสดการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็นฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว และได้นาคลิปไปประชาสัมพันธ์ต่อในหน้าเว็บไซต์ ‘การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์’ <http://58.82.155.218/sea-nesdc/Slmenu/?sl=1,6> และ YouTube ช่อง ‘SEANESDC’ เรียบร้อยแล้ว รวมถึงช่องการทางรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงช่องทางการเผยแพร่ผลการดาเนินโครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในรูปแบบของแบนเนอร์ประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ สศช. และโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ทาง Facebook ทางกลุ่ม Line และอีเมล์ของผู้ที่เคยเข้าร่วมการฝึกอบรมด้าน SEA จาก สศช. ในช่วงปีที่ผ่านมา โดยมีรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ดัง**รูปที่ 7.2-2** บรรยากาศการประชาสัมพันธ์ดัง**รูปที่ 7.2-3** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ แสดงดัง**ภาคผนวก ง**

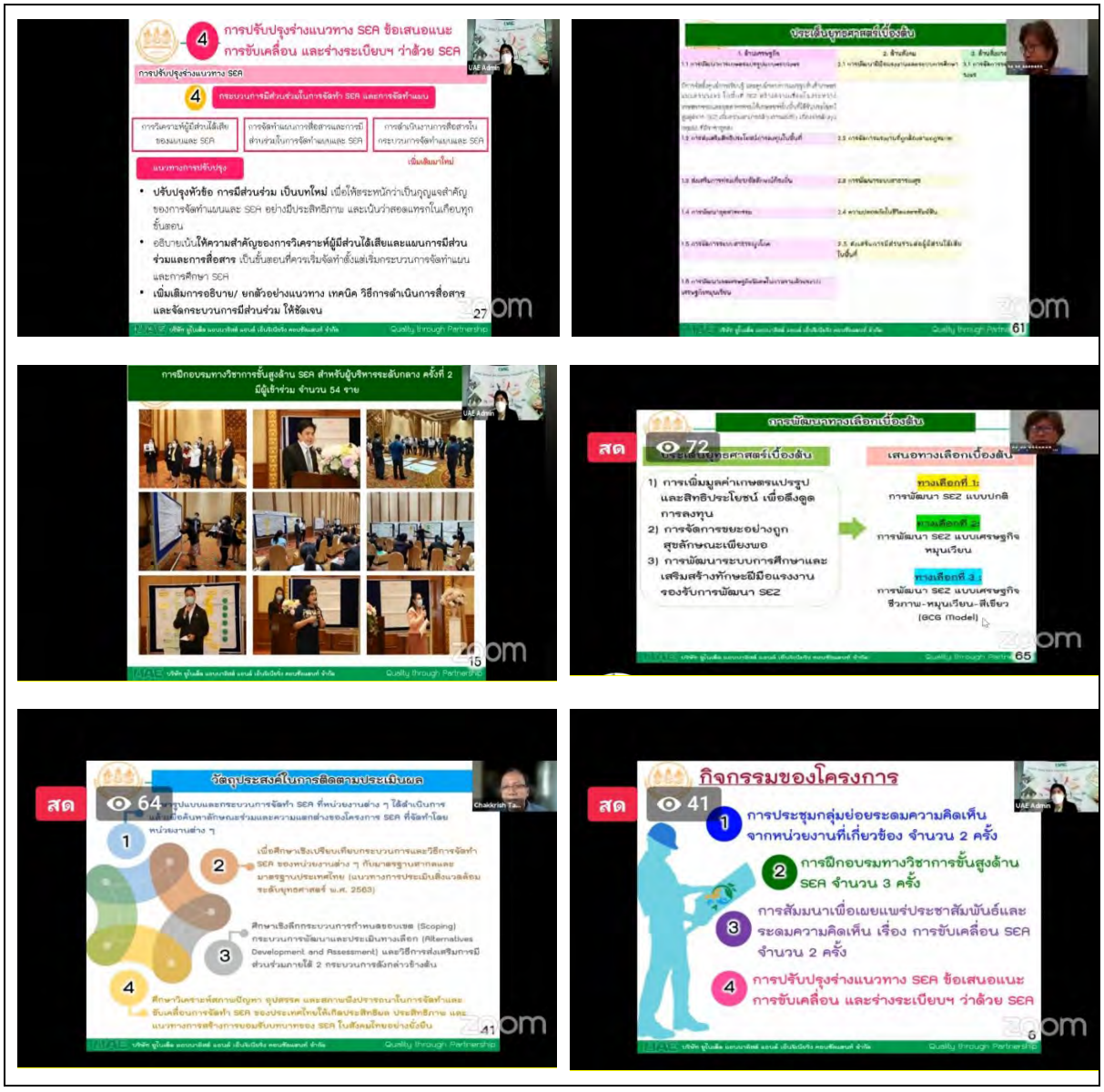

แบนเนอร์ประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ สศช.

รูปที่ 7.2-2 สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของโปสเตอร์และแบนเนอร์

รูปที่ 7.2-2 สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของโปสเตอร์และแบนเนอร์ (ต่อ)

รูปที่ 7.2-3 บรรยากาศการสัมมนาและระดมความคิดเห็นในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของโครงการขับเคลื่อน SEA ในรูปแบบ Facebook Live

1) สรุปผลการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการขับเคลื่อน SEA

ที่ปรึกษาประชาสัมพันธ์สรุปผลการดาเนินงานของโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2563 ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงการใช้ประโยชน์ของระบบข้อมูล SEA ผลการประเมินการจัดทา SEA ในช่วงที่ผ่านมา และการจัดทา SEA ในพื้นที่นาร่อง (โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

2) การนำไปใช้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบถึงการใช้ประโยชน์ของการขับเคลื่อน SEA และผลการจัดกิจกรรม SEA ที่ผ่านมา รวมถึงช่องทางการเข้าถึงระบบข้อมูล SEA ที่ สศช. ได้มีการจัดท าขึ้น

7.3 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการผ่านช่องทางสื่อสาธารณะ

ที่ปรึกษาดาเนินการประชาสัมพันธ์การดาเนินงานโครงการผ่านช่องทางสื่อสารสาธารณะ เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารและความก้าวหน้าตลอดระยะเวลาการศึกษาโครงการ รวมถึงผลการดาเนินโครงการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ จานวน 4 ช่องทาง ประกอบด้วย

7.3.1 Website

ช่องทางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ อาทิ ข้อมูลด้าน SEA การดาเนินงานของ สศช. กลไกการขับเคลื่อน SEA รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมถึงข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรม รายละเอียดดัง**รูปที่ 7.3-1**

รูปที่ 7.3-1 Website: การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ <http://58.82.155.218/sea-nesdc/Index/>

7.3.2 Facebook

ช่องทางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดาเนินงาน อาทิ กิจกรรมการฝึกอบรมด้าน SEA กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อย กิจกรรมการประชุมสัมมนา รายละเอียดดัง**รูปที่ 7.3-2**

รูปที่ 7.3-2 Page Facebook: @SEANESDC หรือการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - SEA

7.3.3 Line

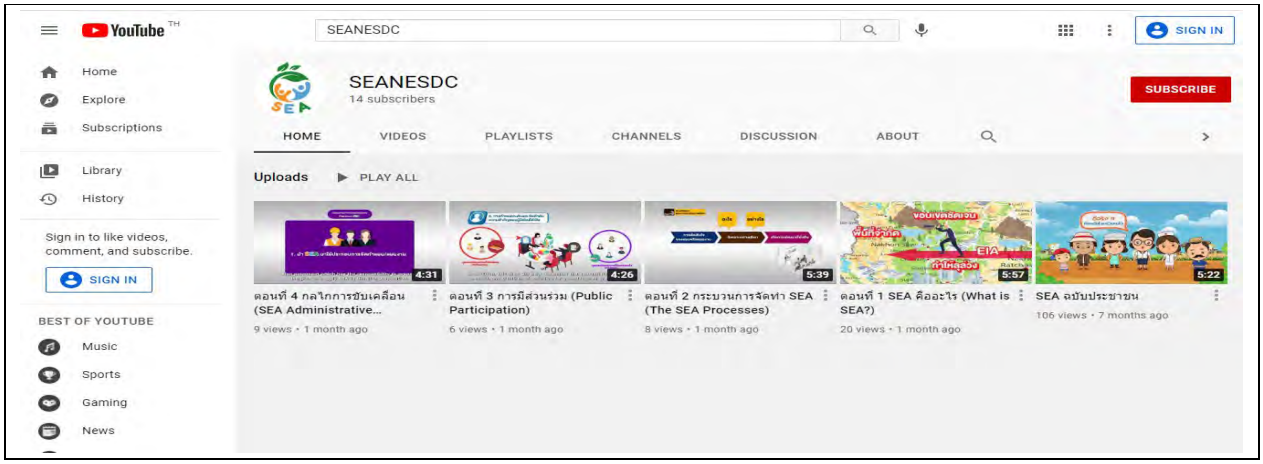
ช่องทางติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมถึงสอบถามข้อมูลด้าน SEA ในรูปแบบการสื่อสารผ่านทางข้อความ รายละเอียดดัง**รูปที่ 7.3-3**

รูปที่ 7.3-3 ID Line: @sea_nesdc

7.3.4 YouTube

ช่องทางประชาสัมพันธ์สื่อวีดิทัศน์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ อาทิ SEA ฉบับประชาชน SEA คืออะไร กระบวนการจัดท าSEA รายละเอียดดัง**รูปที่ 7.3-4**

รูปที่ 7.3-4 YouTube: SEANESDC

บทที่ 8

การทบทวนกรณีศึกษาเปรียบเทียบการขับเคลื่อน SEA สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ทดแทนการศึกษาดูงาน SEA ในต่างประเทศ)

บทที่ 8
การทบทวนกรณีศึกษาเปรียบเทียบการขับเคลื่อน SEA สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ทดแทนการศึกษาดูงาน SEA ในต่างประเทศ)

การศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสาเร็จในการประยุกต์ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการวางแผนพัฒนาประเทศ (ตาม TOR ข้อ 5.8) ได้ถูกกาหนดขึ้น เพื่อถอดบทเรียน SEA ในการประยุกต์ใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศ และการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อสนับสนุนให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สามารถน ามาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศไทยในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเรียนรู้ประสบการณ์การขับเคลื่อน SEA ในประเทศเพื่อนบ้านนี้ ทางโครงการฯ ได้เลือกประเทศเวียดนามเป็นกรณีศึกษาในการจัดทา SEA ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ ทั้งรายสาขาและเชิงพื้นที่ แต่สืบเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ภายในประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 นายกรัฐมนตรีได้ออกข้อกาหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกาหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 17) ลงวันที่ 6 มกราคม 2564 ประกอบกับคาสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด – 19) ที่ 7/2563 เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามข้อกาหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกาหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 6) จึงเป็นเหตุให้ที่ปรึกษาไม่สามารถด านินการกิจกรรมการศึกษาดูงานในต่างประเทศที่ประสบความสาเร็จในการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศได้ ทางที่ปรึกษาจึงได้ยกเลิกการศึกษาดูงานในต่างประเทศ และปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมเป็นการจัดทารายงานทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศที่ประสบความสาเร็จในการประยุกต์ใช้ SEA กับการวางแผนในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม เพื่อทดแทนการศึกษาดูงานในต่างประเทศฯ ดังกล่าว โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในการดาเนินกิจกรรม เพื่อไม่ทาให้หน่วยงานของรัฐเสียประโยชน์ ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนใหม่นี้ได้มีการดาเนินการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนามและศึกษาบริบทของประเทศเวียดนามที่ได้มีการขับเคลื่อนการใช้ SEA ด้วยการบรรจุไว้ในกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการประยุกต์ใช้ SEA ในการวางแผนพลังงานของประเทศเวียดนาม โดยได้ทาการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม ผ่านระบบการประชุมออนไลน์แบบเสมือนจริง (Online Virtual Meeting) ให้แก่เจ้าหน้าที่ของสานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ได้รับความรู้ มุมมอง และประสบการณ์ต่อแนวทางการขับเคลื่อน SEA และศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศเวียดนาม และสามารถ

นาองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.1 วัตถุประสงค์

- เพื่อถอดบทเรียน SEA ในการประยุกต์ใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศ และการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- เพื่อสนับสนุนให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สามารถนามาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศไทยในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

8.2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนามมาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2.2 สรุปประสบการณ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของต่างประเทศ

1) ประสบการณ์การจากการศึกษาการจัดทำ SEA ของประเทศเวียดนาม

1.1) บริบทของ SEA ในประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” มีสภาแห่งชาติ (National Assembly) เป็นองค์กรสูงสุดของประเทศ สภาแห่งชาติมีสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจานวน 500 คน มีประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาแห่งชาติด้วยกันเองเป็นประมุขของรัฐ และสภาแห่งชาติยังมีอานาจในการแต่งตั้ง ปลดออก หรือถอดถอนนายกรัฐมนตรีตามคาแนะนาของประธานาธิบดี และมีอานาจในการแต่งตั้ง ปลดออก หรือถอดถอน รองนายกรัฐมนตรี และสมาชิกในคณะรัฐบาล (รัฐมนตรีและหัวหน้าองค์กรระดับกระทรวงหรือเทียบเท่า) (สานักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2564) โดยสภาแห่งชาติจะมีบทบาทหลักในการกากับดูและการทางานของรัฐบาลและการออกกฎหมายซึ่งรวมถึง Law on Environmental Protection (No. 55/2014/QH13; Hanoi, June 23, 2014) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสาคัญในการขับเคลื่อนการทางานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศเวียดนาม รวมถึงการจัดทา SEA ด้วยคาแนะนาในการจัดทาSEA

เวียดนามเป็นหนึ่งในประเทศแรก ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้สาหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สาหรับการวางแผนยุทธศาสตร์ (ADB, 2018) โดยเริ่มบรรจุไว้ในกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (The 2005 Law on Environmental Protection : LEP) ซึ่งมีการระบุอย่างชัดเจนว่าขอบเขตของการจัดทา SEA จะต้องมีการพิจารณาครอบคลุมประเด็นการพัฒนาสังคม และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร โดย LEP

ค.ศ. 2005 ได้ส่งผลให้เกิดการเติบโตของพลังงานหมุนเวียน การคุ้มครองลุ่มน้ำ และการรักษามาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนด้านการผลิต และอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เป็นนวัตกรรมในขณะนั้น เนื่องจากทาให้กระบวนการพัฒนาต้องดาเนินการด้วยความตระหนักรู้ว่าต้องพัฒนาขีดความสามารถและขั้นตอนโดยละเอียดก่อนจึงจะสามารถดาเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในกฎหมายได้ และแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นในชั่วข้ามคืน แต่การนา SEA มาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นขั้นตอนสาคัญที่ต้องดาเนินการบนพื้นฐานของกฎหมายอย่างชัดเจน มีการประเมินและคาดการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในส่วนที่เชื่อมโยงกับการนายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ

บทบาทของ SEA ในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ได้รับการเน้นย้าเพิ่มเติมในมติคณะรัฐมนตรีที่ 1216 คือ “Approving the Strategy for Protecting the National Environment by 2020 and the Orientation Towards 2030” ซึ่งได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2012 การตัดสินใจครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงและอธิบายเกี่ยวกับบทบัญญัติบางประการของ 2005 LEP โดยระบุความจาเป็นในการ “ปรับปรุงคุณภาพของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้เป็นไปตามข้อกาหนดสาหรับการคุ้มสิ่งแวดล้อมในการจัดท ยุทธศาสตร์ การวางแผน แผน โครงการ และแผนงานส หรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม (Government of Vietnam, 2012) และในปี 2014 LEP 2005 ถูกแทนที่โดย The Law on Environmental Protection 2014 (2014 LEP) (Government of Vietnam, 2014) โดยมาตรา 3 วรรค 22 ของ 2014 LEP ให้คาจากัดความที่ชัดเจนของ SEA สาหรับเวียดนามว่า “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์และการคาดการณ์ผลกระทบที่มีอยู่หรือที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ที่ได้อธิบายไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนา การวางแผน และข้อเสนอ เพื่อจัดให้มีมาตรการในการควบคุมและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการดาเนินงานร่วมกันสาหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การวางแผนและข้อเสนอในการพัฒนาดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

1.2) ระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ

(1) กฎหมาย/ ข้อกำหนด

กฎหมายที่เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการจัดทา SEA ของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน คือ Law on Environmental Protection (No. 55/ 2014/ QH13; Hanoi, June 23, 2014) โดยสาระสาคัญจะอยู่ในบทที่ 2 (Chapter II) Planning for Environmental Protection, Strategic Environment Assessment, Environmental Impact Assessment and Environmental Protection Plan ส่วนที่ 2 (Section 2) Strategic Environment Assessment มาตรา 13-17

(2) คำแนะนำในการจัดทำ SEA

คาแนะนาในการจัดทา SEA ของเวียดนามถูกระบุอย่างละเอียดใน Law on Environmental Protection 2014 หมวดที่ 2 ส่วนที่ 2 ดังนี้

มาตรา 13 ได้ระบุถึงขอบเขตของแผนที่จะต้องมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ก) ยุทธศาสตร์และการวางแผนทั่วไปสาหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค ภูมิภาคทางเศรษฐกิจที่ส าคัญระเบียงและเส้นทางการพัฒนา (Corridors and Belts)

ข) การวางแผนทั่วไปสาหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมืองและจังหวัดที่ขึ้นกับรัฐบาลกลางและและหน่วยทางเศรษฐกิจที่มีการบริหารรูปแบบพิเศษ

ค) ยุทธศาสตร์และการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ การแปรรูปและการส่งออก เทคโนโลยีขั้นสูง และเขตอุตสาหกรรม

ง) ยุทธศาสตร์และการวางแผนการขุดเจาะและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดขึ้นไป

งง) ยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอสาหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และรายสาขา ในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ที่อาจส่งผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อม

จ) การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การวางแผนและข้อเสนอสาหรับการด าเนินการข้อ ก) ข) ค) ง) และ งง)

มาตรา 14 ว่าด้วยการดาเนินการเพื่อจัดทา SEA ซึ่งจะระบุถึงหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการจัดทา SEA การระบุถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดทา SEA การนา SEA ไปใช้ประโยชน์ และหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดท ารายงานSEA

มาตรา 15 ว่าด้วยสาระส าคัญของรายงาน ซึ่งประกอบด้วย

ก) ความจ าเป็น บทบัญญัติทางกฎหมายพื้นฐาน ส าหรับการจัดท ายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

ข) ระเบียบวิธีในการจัดท าSEA

ค) สรุปสาระส าคัญของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

ง) พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบเมื่อมีการน ายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ

จ) ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ กับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม

ฉ) การประเมินและคาดการณ์ผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ที่อาจเกิดจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

ช) ประเมินและคาดการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในส่วนที่เชื่อมโยงกับการน ายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ

ซ) การปรึกษาหารือผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดท าSEA

ฌ) มาตรการความยั่งยืนทั้งในการส่งเสริมผลกระทบเชิงบวกและบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากกระบวนการน ายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ และ

ญ) ประเด็นสาคัญที่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในกระบวนการนายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

<u>มาตรา 16</u> ว่าด้วยการตรวจสอบคุณภาพรายงาน SEA ประกอบด้วย

ก) บทบาทในการตรวจสอบรายงานของหน่วยงานแต่ละระดับ

ข) การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพรายงาน (Inspection Council)

ค) การส่งรายงานให้กับหน่วยกากับดูแล หน่วยงาน และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องให้ความเห็น

<u>มาตรา 17</u> ว่าด้วยการรับความเห็นและรายงานผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่มีสาระส าคัญประกอบด้วย

ก) การจัดทารายงาน SEA ฉบับสมบูรณ์ การยกร่างยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่อยู่บนพื้นฐานของ SEA และ การตอบสนองต่อข้อคิดเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ

ข) หน่วยงานกากับที่รับผิดชอบจัดทารายงาน SEA จะต้องเขียนผลการตรวจสอบส่งให้กับหน่วยงานที่มีอ านาจในการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

ค) ผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะถูกใช้เป็นพื้นฐานสาหรับการอนุมัติยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ โดยหน่วยงานที่มีอ านาจ

(3) หน่วยงานขับเคลื่อน/ กำกับดูแล

<u>มาตรา 14</u> กาหนดให้ หน่วยงานกากับดูแลที่ได้รับมอบหมายให้จัดทายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่ระบุในมาตรา 13

- จะต้องรับผิดชอบในการจัดเตรียมหรือว่าจ้างหน่วยงานที่ปรึกษาเพื่อจัดทารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยจะต้องดาเนินการไปพร้อม ๆ กับกระบวนการจัดทายุทธศาสตร์ การวางแผน และ ข้อเสนอ และ

- จะต้องรับผิดชอบในการจัดทารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อเสนอต่อผู้มีอ านาจเพื่อท าการตรวจสอบ

มาตรา 16 ก าหนดให้

ก) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดาเนินการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในส่วนของยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอที่รัฐสภา รัฐบาล และนายกรัฐมนตรีต้องพิจารณา

ข) กระทรวงและหน่วยงานระดับกรม ต้องตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในส่วนของยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอภายในขอบเขตอานาจของตัวเอง

ค) คณะกรรมการประชาชนของจังหวัด (Provincial People's Committees) จะต้องตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอที่อยู่ภายใต้ขอบอานาจของตัวเองและที่อยู่ในเขตอานาจของสภาประชาชน (People's Council)

ทั้งนี้ การตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะต้องดาเนินการโดย "กรรมการตรวจสอบ (Inspection Council)" ที่จัดตั้งโดยหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้ได้รับมอบหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดท ารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

1.3) กระบวนการจัดทำ SEA

(1) การกลั่นกรอง (Screening)

น าเสนอแล้วในหัวข้อการบังคับใช้

(2) การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ

1. มาตรา 13 ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการกาหนดขอบเขต (Scoping) คือ จะต้องมีการระบุวิธีด าเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2. ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบ เอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) พบว่า มีสาระสาคัญที่เกี่ยวข้องกับการกาหนดขอบเขตอยู่ใน บทนา (Introduction) คือ

1) ก าหนดประเด็นส าคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่น่ากังวลใจ และจัดล าดับความส าคัญประเด็นที่สมควรได้รับการพิจารณาใน PDP

- ประเด็นและลาดับความสาคัญเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังงานทั้ง 5 ประเภท คือ ไฟฟ้าพลังน้า พลังงานความร้อน พลังงานนิวเคลียร์ พลังงานหมุนเวียน และการขยายสายส่ง (สาย 500 และ 220kV)

- การจัดทา SEA เริ่มต้นด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกาหนดประเด็นสาคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมุมมองความยั่งยืนและยุทธศาสตร์ของ PDP โดยมีประเด็นเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับ PDP จานวน 20 ประเด็น ของ PDP ถูกอภิปรายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- ชุดของประเด็นเชิงยุทธศาสตร์สาคัญที่เป็นผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นส่วนส าคัญที่สุดที่ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ SEA

2) ผลของการปรึกษาหารือรอบแรกและการจัดอันดับใช้วิธีการให้คะแนน (Scoring method) โดยหน่วยงานเฉพาะด้านและหน่วยงานบริหารในพื้นที่ ทาให้คณะทางานเลือกประเด็นสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 12 ประเด็น และ ได้พัฒนาตัวชี้วัดส าหรับการประเมินแต่ละประเด็นเหล่านี้

3) ในการคัดเลือกประเด็นและตัวชี้วัดเหล่านี้คณะทางานได้กาหนด โดยพิจารณาบริบทของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระดับชาติและเป้าหมายต่าง ๆ ประกอบด้วย

3.1) การลดความยากจนและสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

3.2) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของชาติ

3.3) ประสิทธิภาพด้านพลังงานและการอนุรักษ์

3.4) การพัฒนาพลังงานทางเลือก

3.5) การตอบสนองการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(3) การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน

<u>มาตรา 13</u> ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือก ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

2. การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ต่อมุมมองและวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3. การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการน ายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ

4. การประเมินและคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระหว่างการด าเนินการตามยุทธศาสตร์การวางแผน และข้อเสนอ

จากการศึกษาเอกสารชื่อ *Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII)* พบว่ามีสาระส าคัญของวิธีการพัฒนาและประเมินทางเลือกระบุอยู่ในบทน าสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาทางเลือกกาลังไฟฟ้าใน PDP VII และสร้างตัวเลือกการใช้และการจัดหาพลังงานและทางเลือกอื่นไว้ในกรอบการวิเคราะห์ โดยคานึงถึงเป้าหมายระดับชาติ โดยคณะทางาน SEA ได้จัดท าทางเลือก 2 ทางเลือก เพื่อพิจารณา ประกอบด้วย

ทางเลือกที่ 1: เพื่อเพิ่มอัตราการประหยัดพลังงานและประสิทธิภาพจาก 1 - 3% (BAU) เป็น 5 - 8% ในปี 2573 (ทางเลือกด้านอุปสงค์)

ทางเลือกที่ 2: สมมติว่ามีการใช้พลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้นจาก 4% (BAU) เป็น 10% ในปี 2573 (ทางเลือกด้านอุปทาน)

2. ก าหนดบทบาทของ GIS analysis ในการจัดท าSEA ทั้งกระบวนการ

3. รวบรวมข้อมูลและกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐาน (Baseline Analysis) ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่สามารถวัดเชิงปริมาณได้ ให้ระบุและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจาก 1) ข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีพร้อมอยู่แล้ว 2) ข้อมูลซึ่งที่ปรึกษา ADB มีพร้อมอยู่แล้ว 3) ข้อมูลจากแหล่งอื่น และ 4) ข้อมูลที่ผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศรวบรวมเพิ่มเติม

2) จัดทาโครงสร้างและพารามิเตอร์สาหรับการวิเคราะห์ GIS และระบุตัวชี้วัดที่เหมาะสมสาหรับการวิเคราะห์ GIS โดยพิจารณาจาก 1) ที่ตั้งของโรงไฟฟ้าในอนาคต สายส่ง 2) พื้นที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าพลังความร้อน (ผลกระทบจากการปล่อยก๊าซ) 3) พื้นที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าพลังน้า (ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและพื้นที่โดยรอบ) และ 4) พื้นที่ได้รับผลกระทบที่อยู่ห่างจากโรงไฟฟ้าไม่เกิน 10 กม. และไม่เกิน 30 กม.

3) ศึกษาทางเลือกของ PDP VII ทั้งด้านอุปสงค์ และด้านอุปทาน รวมถึงสถานการณ์พื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งศักยภาพของโรงไฟฟ้า สายส่งใหม่ และเขตผลกระทบของโรงไฟฟ้าพลังน้าและโรงไฟฟ้าประเภทอื่น ๆ

4. วิเคราะห์ผลกระทบทางเลือกและถ่วงน้ าหนักประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ความแตกต่างของผลกระทบโดยใช้การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและการให้คะแนน

2) การวิเคราะห์ผลกระทบทางกายภาพเชิงปริมาณทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบของตัวเลือกแหล่งจัดหาไฟฟ้าต่าง ๆ ที่อยู่ใน SEA

3) การประเมินทางเศรษฐกิจ ที่เป็นไปได้ของต้นทุนและผลประโยชน์ของผลกระทบที่เกิดจากตัวเลือกแหล่งจัดหาไฟใน PDP VII เพื่อเปรียบเทียบและการจัดอันดับ และพัฒนาตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าได้

4) การจัดอันดับโครงการแหล่งจัดหาไฟฟ้า (สาหรับพลังงานความร้อน) ในข้อเสนอทางเลือกการจัดหาพลังงาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่สาคัญ เป้าหมายระดับประเทศ และความอ่อนไหวของสถานที่ตั้งโครงการ

(4) การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม

มาตรา 15 ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบและการติดตาม

1. มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก และการควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนายุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ

2. ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการนายุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนวทางด าเนินการ

จากการศึกษาเอกสารชื่อ *Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII)* มีสาระส าคัญของวิธีการบรรเทาผลกระทบ คือ

1. ระบุพื้นที่และทางเลือกในการบรรเทาผลกระทบ และการจ่ายค่าชดชดเชยส าหรับพื้นที่และผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบจากการพัฒนาโรงไฟฟ้าและสายส่ง

2. ระบุแนวทางการชดเชยและการบรรเทาผลกระทบด้วยแนวทางที่เหมาะสมตามกฎระเบียบและประสบการณ์ที่ดีของประเทศเวียดนาม และประเทศอื่น ๆ

3. ประเมินผลกระทบทางการเงินและทางเลือกในการจัดหาเงินทุนสาหรับมาตรการบรรเทาผลกระทบและการชดเชย รวมถึงศักยภาพของกลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ตาม Decree No. 99/2010/ND-CP dated 24 September 2010 on Payment for Environmental Services.

4. เสนอแผนงานการตรวจสอบและการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปกป้องสิ่งแวดล้อม

(5) รายงาน SEA

มาตรา 15 ว่าด้วยสาระสาคัญของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

1. ความจาเป็นและเหตุผลทางกฎหมายสาหรับการจัดทายุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอ

2. วิธีการในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

3. สรุปสาระส าคัญที่อยู่ใน ยุทธศาสตร์ แผน และ ข้อเสนอ

4. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

5. การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ กับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

6. การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการด าเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

7. การประเมินและการคาดการณ์โดยอ้างอิงถึงแนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระหว่างการด าเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ

8. การปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

9. มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก การควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่บรรจุในยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอ

10. ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการด าเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ และข้อเสนอแนะแนวทางด าเนินการ

(6) การมีส่วนร่วม

<u>มาตรา 15</u> ระบุสาระส าคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

คือ ต้องมีการปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ส่วนเอกสารชื่อ Strategic Environmental Assessment of The National Plan for Power Development for the Period 2011 - 2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) บทที่ 4 มีสาระส าคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สรุปได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการปรึกษาหารือ เกี่ยวข้องกับ

1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ส าคัญและตัวชี้วัดที่ต้องท าการประเมิน

2) แนวทางการจัดท าSEA และวิธีการประเมินผล

3) การวิเคราะห์ผลการประเมินผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของทางเลือกต่าง ๆ ในการพัฒนาพลังงาน

4) ความเหมาะสมของร่างมาตรการบรรเทาผลกระทบที่ใช้รองรับกับผลกระทบด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมที่ส าคัญ

2. วิธีการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม โครงการนี้เลือกใช้เครื่องมือส าคัญ2 เครื่องมือ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการใช้แบบส ารวจ ดังนี้

1) ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย

<u>1.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1</u>

- ***วัตถุประสงค์*** เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับแนวทางการจัดทา SEA และวิธีการประเมินผล และประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมที่จะประเมินใน SEA ของ PDP VII

- ***ผู้เข้าร่วมการประชุมฯ*** ประกอบด้วย ผู้แทนของกระทรวงที่เกี่ยวข้องและกรมต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องการจัดการและจาหน่ายไฟฟ้า จังหวัดที่มีโครงการด้านพลังงานขนาดใหญ่ และ NGOs ระดับนานาชาติที่ท างานในเวียดนาม

<u>1.2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2</u>

- วัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับ 1) การประเมินและเปรียบเทียบทางเลือกที่เสนอ 2) มาตรการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ 3) ความเหมาะสมของข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับแผนและข้อเสนอแนะ

- ผู้เข้าร่วมการประชุมฯ เหมือนกับการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรก และมีกิจกรรมเพิ่มเติมควบคู่กับการประชุมฯ คือ การสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทสาคัญในภาคสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

<u>1.3) การใช้แบบสำรวจ ตารางผลกระทบ (Impact Matrices)</u>

ที่ประกอบด้วย

- รายการผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนาพลังงานและการขยายโครงข่าย รวมทั้งเกณฑ์ในการจัดอันดับผลกระทบ ส าหรับโครงการพัฒนาไฟฟ้าจ านวน 221 โครงการ

- ถูกส่งไปยังสานักงานอุตสาหกรรมและการค้าจังหวัดและสานักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ที่มีข้อเสนอการเสนอการลงทุนที่ส าคัญใน PDP VII

- ผลที่รวบรวมได้จะถูกน าไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SEA ด้วย

(7) การควบคุมและกำกับ

<u>มาตรา 16</u> ว่าด้วยการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการควบคุมและก ากับ ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดระดับยุทธศาสตร์ มีดังนี้

1) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดาเนินการตรวจสอบรายงานฯ ในส่วนของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอที่รัฐสภา รัฐบาล และนายกรัฐมนตรีพิจารณา

2) รัฐมนตรีและหน่วยงานที่อยู่ภายใต้รัฐมนตรี ต้องจัดให้มีการตรวจสอบรายงานฯ ในส่วนของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอภายในเขตอ านาจของตน

3) คณะกรรมการประชาชนของจังหวัด (Provincial People's Committees) จะต้องตรวจสอบรายงานฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอภายในขอบเขตอ านาจของกรรมการ และอยู่ในขอบเขตอ านาจของสภาประชาชนในระดับเดียวกัน

2. การตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะต้องดาเนินการโดยกรรมการตรวจสอบ (inspection council) ที่จัดตั้งโดยหัวหน้าหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดท ารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินข้อมูลที่ระบุไว้ในรายงานฯ รวมถึงดาเนินการส ารวจและรวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานก ากับดูแล องค์กร และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

<u>มาตรา 17</u> ว่าด้วยการรับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบและรายงานผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ระบุสาระส าคัญที่สอดคล้องกันขั้นตอนการก ากับตรวจสอบ ดังนี้

1. หน่วยงานที่จัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ จะต้องรับผิดชอบในการจัดทารายงานฯ ให้แล้วเสร็จ และจัดทาร่างยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ เป็นลายลักษณ์อักษรบนพื้นฐานของการวิจัยที่เหมาะสมและอ้างถึงการตอบสนองต่อคณะกรรมการตรวจสอบ

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะต้องส่งรายงานเกี่ยวกับผลการตรวจสอบไปยังหน่วยงานที่มีอานาจในการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ เป็นลายลักษณ์อักษร

3. ผลสรุปการตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ จะถูกใช้เป็นพื้นฐานส าหรับการอนุมัติยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอ โดยหน่วยงานที่มีอ านาจ

การจัดทำ SEA ของประเทศเวียดนาม

ขั้นตอนการจัดทำ SEA	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
การกลั่นกรอง (Screening)	
การกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตทางเทคนิคในการประเมินผลกระทบ	มาตรา 13 ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) คือ จะต้องมีการระบุวิธีดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
การพัฒนาทางเลือกและการรายงานสถานการณ์ปัจจุบัน	มาตรา 13 ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาและประเมินทางเลือก ประกอบด้วย - การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ - การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ต่อมุมมองและวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม - การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ - การประเมินและคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระหว่างการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ
การบรรเทาผลกระทบและการติดตาม	มาตรา 15 ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบและการติดตาม - มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก และการควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนำยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ - ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนวทางดำเนินการ
รายงาน SEA	มาตรา 15 ว่าด้วยสาระสำคัญของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย - ความจำเป็นและเหตุผลทางกฎหมายสำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ - วิธีการในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - สรุปสาระสำคัญที่อยู่ใน ยุทธศาสตร์ แผน และ ข้อเสนอ - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ - การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ กับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม - การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ - การประเมินและการคาดการณ์โดยอ้างอิงถึงแนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระหว่างการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ - การปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก การควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่บรรจุในยุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอ ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ และข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการ
การมีส่วนร่วม	มาตรา 15 ได้ระบุสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม คือ ต้องมีการปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
การควบคุมและกำกับ	มาตรา 16 ว่าด้วยการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ได้ระบุเนื้อหาที่สอดคล้องกับขั้นตอนการควบคุมและกำกับ มาตรา 17 ว่าด้วยการรับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบและรายงานผลสรุปของการตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ระบุสาระสำคัญที่สอดคล้องกันขั้นตอนการกำกับตรวจสอบ

รูปที่ 8.2-1 การจัดทำ SEA ของประเทศเวียดนาม

2) ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ของประเทศเวียดนาม

(1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวระบบและกลไกการดำเนินงาน SEA

1) ด้านเจตจำนง ประเทศเวียดนามมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศที่มีความยั่งยืน โดยสะท้อนออกมาจากมติของคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ปี 2005 และถูกถ่ายทอดลงสู่กฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นในกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมฉบับปรับปรุงใหม่ในปี 2014 ประเทศไทยจึงสมควรยกระดับความเข้มข้นของเจตจานงด้านความยั่งยืนในการพัฒนาด้วยการถ่ายทอดเจตจานงนี้ผ่านกฎหมายในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจนทั้งในด้านความหมาย และขอบเขตและถ่ายทอดลงสู่กฎหมายที่มีบทบาทโดยตรง คือ กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายน้ ากฎหมายผังเมือง กฎหมายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และเป็นทิศทางในการก หนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนทุกระดับ

2) ด้านระเบียบกฎหมาย กฎหมายของประเทศเวียดนามมีศักดิ์ทางกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและผนวกอยู่ร่วมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านอื่น ๆ ทาให้สามารถฉายภาพของการจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เป็นองค์รวม ดังนั้น ในท้ายที่สุดแบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SEA ของประเทศไทยควรถูกนาไปผนวกอยู่ร่วมกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของการจัดท าSEA

3) การจัดทำคำแนะนำ (Guidance) เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเวียดนามนั้นมีรายละเอียดอย่างมากในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทา SEA จนไม่มีความจาเป็นต้องจัดทาเอกสารคาแนะนาในการจัดทา SEA ออกมาต่างหาก สาหรับประเทศไทยในอนาคตอาจนาขั้นตอนที่มีลักษณะที่เป็นขั้นตอนและองค์ประกอบพื้นฐานไปบรรจุไว้ในกฎหมาย โดยเฉพาะที่เป็นข้อกาหนดในการนาข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน และอาจทาเฉพาะค าแนะน าเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็น

4) การบังคับใช้ SEA ในกรณีของเวียดนามมีการระบุไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน แต่ในกรณีของประเทศไทยที่ปรึกษามีความเห็นว่าอาจกาหนดกลุ่มแผนหลัก ๆ ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบในระดับสูงไว้ในข้อกฎหมาย ควบคู่กับการใช้เกณฑ์ (Criteria) การพิจารณาให้มีความเป็นพลวัตที่สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาแผนที่สมควรจัดทา SEA เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุเอาไว้ในกฎหมายหลัก ส่วนวิธีการพิจารณานั้นอาจนาแนวทางการใช้ตารางเช็คลิสต์ (Ckeck list) สาหรับการตรวจสอบเบื้องต้น และกลไกอนุกรรมการปรึกษาหารือเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานเจ้าของแผน

5) หน่วยงานขับเคลื่อน/ กำกับดูแลการจัดทำ SEA

1) หน่วยงานที่มีอำนาจจัดทำ SEA คือ ในกรณีของเวียดนามคือหน่วยงานที่มีอานาจในการจัดทานโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอ ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เป็นมาตรฐานร่วมกันทั่วโลก และประเทศไทยควรยึดตามแนวทางนี้ แต่สิ่งที่สมควรพิจารณาเพิ่มเติมสาหรับประเทศไทยคือ

ความเหมาะสมของหน่วยงานกับระดับของ SEA และระดับของแผน อาทิ สทนช. หรือ สคทช. หรือ สศช. อาจเป็นหน่วยงานที่เหมาะสมส าหรับการจัดท าSEA นโยบายหรือยุทธศาสตร์ในระดับชาติ อาจไม่มีความเหมาะสมที่จะจัดทา SEA หรือ จัดทาแผนแม่บทหรือแผนงาน เนื่องจากอาจไม่มีอานาจตามกฎหมาย งบประมาณหรือบุคลากรที่จะขับเคลื่อนอย่างแท้จริง

2) กลไกควบคุมคุณภาพ SEA กลไกสาคัญที่ประเทศเวียดนามใช้ คือ “กรรมการตรวจสอบ (Inspection Council) ที่จัดตั้งโดยหน่วยงานจัดทาแผนเอง และหน่วยงานอนุมัติแผนในแต่ละระดับ ที่จะต้องนาข้อค้นพบจาก SEA และความเห็นของกรรมการตรวจสอบมาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาอนุมัติแผน ในกรณีของประเทศไทยในช่วงที่มีแผนที่จาเป็นต้องจัดทา SEA จานวนไม่มากนักอาจใช้กลไก “อนุกรรมการวิชาการ” ไปก่อนชั่วคราวส าหรับแผนระดับประเทศ แต่ในอนาคตระยะยาวเมื่อก าหนดให้แผนระดับท้องถิ่นขนาดใหญ่ อาทิ เทศบาลนคร หรือเทศบาลเมือง ต้องมีการจัดทา SEA อาจจาเป็นต้องพิจารณาพัฒนากลไกที่เหมาะสมกับระดับของแผนพัฒนา นอกจากนี้แล้วในร่างระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีอาจจะต้องกล่าวถึงกลไกการอนุมัติแผนของหน่วยงานต่าง ๆ ว่าจะต้องดาเนินการอนุมัติแผนบนพื้นฐานของข้อค้นพบที่เกิดจากการจัดท าSEA และข้อคิดเห็นของ “อนุกรรมการวิชาการ”

(2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ SEA

1) ขั้นตอนพื้นฐานของการจัดทำ SEA

ขั้นตอนพื้นฐานในการจัดท าSEA ของประเทศเวียดนามประกอบด้วยขั้นตอนพื้นฐานเช่นเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ คือ การกลั่นกรอง (Screening) ขอบเขต (Scoping) ทางเลือก (Alternative) การประเมิน/ ป้องกัน (Assessment/ Protect) การจัดทารายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) และการติดตาม (Follow Up) โดยมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ในกรณีของประเทศไทยก็ควรด าเนินการตามแนวทางนี้

2) ขั้นตอนการกลั่นกรอง

ได้กล่าวถึงแล้วในหัวข้อการบังคับใช้ SEA

3) ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต

กรณีของเวียดนามได้ระบุไว้เพียงกว้างๆว่าจะต้องกาหนดระเบียบวิธีในการกาหนดขอบเขตการประเมิน ส่วนในกรณีของประเทศไทยนั้น ที่ปรึกษาพิจารณาว่า 1) การกาหนดให้การกาหนดขอบเขตควรมีการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการกับอนุกรรมการภายใต้ กพย. ที่ทาหน้าที่เป็นองค์กรให้คาปรึกษา (Consultation Body) 2) ควรระบุให้มีการจัดทารายงาน Scoping อย่างไม่เป็นทางการเพื่อใช้ประกอบการปรึกษาหารือ และ 3) ควรมีการกาหนดขอบเขตประเด็นที่บังคับให้ต้องมีการวิเคราะห์และคาดการณ์ เพื่อบรรจุไว้รายงานสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยมีบริบทอื่น ๆ ที่แตกต่างจากประเทศเวียดนาม อาทิ บริบททางการเมือง สังคม และประเพณีวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลไกทางการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ที่ถ่ายทอดลดหลั่นลงไป

4) การพัฒนาและประเมินทางเลือก

สิ่งที่เวียดนามกาหนดในการพัฒนาและประเมินทางเลือก คือ 1) ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 2) ต้องมีการประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ต่อมุมมองและวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 3) ต้องมีการประเมินและคาดการณ์แนวโน้มของผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการนายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และ 4) ต้องมีการประเมินและคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในระหว่างการดาเนินการตามยุทธศาสตร์ การวางแผน และข้อเสนอ ที่ปรึกษามีความเห็นว่าแนวทางของเวียดนามเกี่ยวกับการพัฒนาและประเมินทางเลือกสามารถนามาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ทั้ง 4 ประเด็น และสมควรเพิ่มเติมการกาหนดให้มีการระบุทางเลือก “ไม่ทาอะไร (Do Nothing)” และทางเลือกที่ต้องการ (Preferred Alternative)

5) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนและการติดตาม

ประเทศเวียดนามกาหนดให้การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนและการติดตาม ต้องประกอบด้วย 1) มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก และการควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการนายุทธศาสตร์ แผนและข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติ และ 2) ต้องกาหนดประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการนายุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ ไปสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนวทางดาเนินการ ที่ปรึกษามีความเห็นว่าประเทศไทยสามารถนาแนวทางในขั้นตอนนี้มาประยุกต์ใช้ได้ทั้งหมด รวมทั้งควรมีการกาหนดแนวทางเพิ่มเติมประกอบด้วย 1) การจัดท าแผนการติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์การพัฒนา และ 2) การก าหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่ (Residual Environmental Implications)

6) การจัดทำรายงาน

เวียดนามได้ก าหนดสาระส าคัญของรายงาน SEA ว่าจ าเป็นต้องประกอบด้วย 1) ความจาเป็นและเหตุผลทางกฎหมายสาหรับการจัดทายุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 2) วิธีการในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 3) สรุปสาระสาคัญที่อยู่ใน ยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 4) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 5) การประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ กับมุมมองและวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 6) การประเมินและการคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการดาเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ 7) การประเมินและการคาดการณ์โดยอ้างอิงถึงแนวโน้มผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระหว่างการดาเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน และข้อเสนอ และ 8) การปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 9) มาตรการในการรักษาแนวโน้มผลกระทบเชิงบวก การควบคุมและบรรเทาแนวโน้มผลกระทบเชิงลบต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่บรรจุในยุทธศาสตร์ แผนและ

ข้อเสนอ และ 10) ประเด็นที่ต้องได้รับการวิจัยเพิ่มเติมในขั้นตอนการด าเนินการตามยุทธศาสตร์ แผน ข้อเสนอ และข้อเสนอแนะแนวทางด าเนินการ

ที่ปรึกษามีความเห็นว่า แนวทางของประเทศเวียดนามสามารถนามาประยุกต์ใช้ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งควรมีการเพิ่มเติม 1) รายงานสรุปสาหรับประชาชนทั่วไป (Non-Technical Summary) 2) แนวทางที่น ามาใช้ในการจัดท าSEA การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ความยากล าบากหรือข้อจ ากัดในการรวบรวมข้อมูลหรือการประเมิน 4) สาเหตุที่ไม่เลือกทางเลือกเหล่านี้ 5) การนา SEA ไปใช้ในการกาหนดนโยบาย แผนหรือแผนงาน และ 6) การน านโยบาย แผน หรือแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

7) การมีส่วนร่วม

เวียดนามระบุไว้เพียงกว้าง ๆ ว่าต้องมีการปรึกษาหารือในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เรื่องการมีส่วนร่วมกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ระบบ SEA ของเวียดนามมีการพูดถึงน้อยที่สุดจนไม่สามารถนามาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้เลย ดังนั้น ประเทศไทยควรยึดถือแนวทางการมีส่วนร่วมของประเทศอื่น ๆ ที่มีความเข้มแข็งกว่าประเทศเวียดนาม อาทิ กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป หรือ แคนาดา เป็นต้น

8.3 การฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

8.3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้เจ้าหน้าที่สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับความรู้ มุมมอง และประสบการณ์ต่อแนวทางการขับเคลื่อน SEA และศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศเวียดนาม

8.3.2 ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

เจ้าหน้าที่สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดท าSEA จ านวน 8 ราย

8.3.3 ระยะเวลาในการจัดอบรม

ระยะเวลาการประชุม ครึ่งวัน จ านวน 1 ครั้ง โดยด าเนินการจัดอบรมในวันพุธที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

8.3.4 เนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม

เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ระบาดภายในประเทศและทั่วโลกนั้น ส่งผลกระทบต่อการดาเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม โดยที่ปรึกษาได้นารูปแบบการประชุมออนไลน์

แบบเสมือนจริง (Online Virtual Meeting) มาปรับใช้ในกระบวนการฝึกอบรมดังกล่าว โดยมีเนื้อหาการฝึกอบรม ดังนี้

- การใช้กระบวนการ SEA ในการจัดท าแผน/ แผนงาน
- ระบบและกลไกการด าเนินงานSEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ
- เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนและแนวทาง SEA
- ปัญหา อุปสรรค ความท้าทายในการจัดท าSEA

8.3.5 บุคลากรในการฝึกอบรม

นายจักรกริช ธรรมศิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

8.3.6 สถานที่การจัดฝึกอบรม

ที่ปรึกษาได้จัดรูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดความเสี่ยงต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

8.3.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เจ้าหน้าที่สานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สามารถนาองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.3.8 สรุปผลการการฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

การฝึกอบรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ สศช. ได้รับความรู้ มุมมอง และประสบการณ์ต่อแนวทางการขับเคลื่อน SEA และศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศเวียดนาม และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ สศช. ได้นาองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มาต่อยอดและประยุกต์ใช้การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการอบรม ดังกล่าวได้ดาเนินไปเมื่อวันพุธที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เวลา 13.30 - 16.30 น. ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทาแผนและแผนงานของ สศช. เข้าร่วมประชุมจานวน 8 ราย โดยมีบรรยากาศการประชุมฯ ดัง**รูปที่ 8.3-1** และข้อมูลเนื้อหาเอกสารประกอบการประชุมฯ ดัง**ภาคผนวก ฉ** ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นต่อ ชื่อและนิยามของ SEA รวมทั้งคาจากัดความสาคัญต่าง ๆ ในกระบวนการจัดทา SEA เพื่อนาไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สามารถสรุปประเด็นข้อคิดเห็นที่ส าคัญรายละเอียดดังนี้

1) ความเป็นมาของ SEA

- เริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 1969 โดยการประกาศใช้ National Environmental Policy Act (NEPA)
- เป็นนโยบายบังคับด้านสิ่งแวดล้อม เริ่มจากรัฐบาลกลางที่จะวางแผนการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นไปตามเป้าหมายเพื่อความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองคนในปัจจุบัน แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนรุ่นใหม่
- ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป European Economic Community (EEC) Directive of European Council ได้ประกาศระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมในยุโรป และกาหนดให้มีการจัดทารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Report - EIR)
- คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ได้พิจารณาข้อผูกพันในการประเมินสิ่งแวดล้อมในการจัดท าแผนและแผนงานที่เรียกว่าStrategic Environmental Assessment (SEA)
- จากความเติบโตด้านสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกา ทาให้ประเทศอื่น ๆ ตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมเช่นกัน โดยตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นรูปธรรม นาไปสู่การทา อนุสัญญาว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทข้ามแดน (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context 1991: Espoo Convention)
- ระบบและกลไกการดาเนินงาน SEA เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ ได้แก่ 1) กฎหมาย/ ข้อกาหนด 2) การจัดทาคาแนะนา (Guidance) 3) การบังคับใช้ 4) การขับเคลื่อน/ กากับดูแลการจัดท าSEA ซึ่งลักษณะระบบและกลไกของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับแหล่งอิทธิพลที่ได้รับ
- ระเบียบและหน่วยหน่วยงานตรวจสอบ โดยหน่วยงานเจ้าของแผนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดท ารายงานแต่ละระดับ
- ในประเทศไทยควรนาแทรกในพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม โดยเบื้องต้นทาเป็น (ร่าง) ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เป็นการนาร่องก่อนเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนจะเขียนเป็นพระราชบัญญัติ
- จะต้องพิจารณารายงาน SEA ประกอบการอนุมัติแผนด้วย

2) กระบวนการจัดทำ SEA

- ทุกประเทศมีการจัดท าSEA และมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน
- การจัดทา SEA ต้องให้ความสาคัญการมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการการกลั่นกรองด้วยการปรึกษาหารือกับหน่วยงานขับเคลื่อน และหน่วยงานเจ้าของแผน เพื่อพิจารณาประเด็นสาคัญที่ต้องจัดท าSEA

- ขั้นตอนการจัดทา SEA อาทิ ขั้นตอนการกาหนดขอบเขต ไม่จาเป็นต้องเขียนในกฎหมาย สามารถเขียนในแนวทางได้ แต่ไม่ควรเขียนบังคับการใช้เทคนิคมากเกินไป แต่ควรเขียนผลจากการใช้เทคนิคนั้น ๆ เพื่อน าไปพิจารณาเลือกใช้อย่างเหมาะสม

- ควรมีการกาหนดขอบเขตการประเมินขั้นต่า อาทิ การประเมินผลกระทบสะสม พื้นที่ที่เกิดผลกระทบ และระยะเวลาที่เกิดผลกระทบ ซึ่งสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้จากข้อเท็จจริง

- การประเมินผลกระทบสะสม ควรทาในช่วงที่ได้ประเด็นยุทธศาสตร์แล้ว เนื่องจากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ต้องรู้ถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาแต่ละข้อ ซึ่งการประเมินผลกระทบจะกว้างและครอบคลุมกว่าในระดับโครงการ

- การจัดกิจกรรมให้ความรู้ในช่วงถัดไปไม่ใช่การให้ความรู้เกี่ยวกับ SEA แบบทั่วไป แต่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการนา SEA ไปใช้กับประเด็นสาคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การประเมินสุขภาพ โดยให้ผู้ที่เชี่ยวชาญแต่ละด้านเป็นผู้ให้ความรู้

- ควรอบรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA แต่ละข้อ การจัดทาและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม

- การวิเคราะห์ข้อมูลฐานเป็นการประเมินสถาการณ์ปัจจุบันจากแผนเดิมเพื่อคาดการณ์อนาคต ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expert Judgment) ที่จะช่วยในการแก้ปัญหาทางยุทธศาสตร์ในอนาคต เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านจะเห็นแนวทางการขับเคลื่อนไปสู่อนาคตที่ดี โดย แบบจาลองทางคณิตศาสตร์ Model บางประเด็นทางสังคมต้องใช้ภูมิปัญญาในการวิเคราะห์ โดยไม่เพิ่มตัวแปรอื่น ๆ เกิดจากการประมวลผลของผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลฐาน จะอยู่ในขั้นตอนการวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อหาประเด็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และวิเคราะห์เป็นทางเลือกในภาพรวม ตามล าดับ

- หน่วยงานเจ้าของแผนเป็นผู้จัดทารายงานการบรรเทาผลกระทบ โดยทุกหน่วยงานจะต้องจัดท ารายงานการบรรเทาผลกระทบ

- ไม่จาเป็นต้องเปลี่ยนคาจากัดความ “มาตรการเพื่อความยั่งยืน” แต่ระบุความหมายให้ชัดเจน อาจเขียนหน้าอธิบายคาศัพท์ในรายงานก็ได้ ซึ่งความหมายของมาตรการเพื่อความยั่งยืนหมายถึงการป้องกัน การส่งเสริม และการบรรเทาผลกระทบ หรือการจัดการความเสี่ยง บางประเทศมีการประเมินผลกระทบที่เหลืออยู่ ซึ่งผู้ที่จัดท าแนวทางและผู้ที่น าไปใช้ต้องทราบผลกระทบทางบวกและทางลบเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน

- สามารถกาหนดระยะเวลาในการรับฟังความเห็นของประชาชน ตามแนวทางของ สผ. ได้

- การขับเคลื่อน SEA ควรมีคณะอนุกรรมการ และ กพย. เหมือนเดิม แต่ความท้าทายคือการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

3) เทคนิคที่สามารถประยุกต์ใช้การจัดทำ SEA

- การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis) อาจใช้แบบจาลองทางคณิตศาสตร์ (Model) หรือปัจจุบันใช้ Big Data โดยระบบ Artificial Intelligence (AI) สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจ านวนมากและเลือกข้อมูลจากฐานข้อมูลที่ต้องการได้ โดย SEA ไม่จาเป็นของจากัดเทคนิคหรือวิธีการเนื่องจาก SEA เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ในการสื่อการแต่การตัดสินใจควรมาจากการปรึกษาหารือ บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีคุณภาพ
- ควรใช้ Check List ควบคู่กับเกณฑ์ เพราะจะทาให้เกิดความยืดหยุ่นและมีกรอบที่ชัดเจนเช่นกัน

4) ตัวอย่างการจัดทำ SEA ของประเทศเวียดนาม

ในระหว่าง พ.ศ. 2545-2555 มีการจัดทา SEA ทั้งรายสาขาและเชิงพื้นที่ ในประเทศเวียดนาม ประมาณ 300 โครงการ อาทิ

- SEA of the Hydropower Sector Master Plan
- SEA of the Socio-Economic Development Plan of Con Dao Island
- SEA of the Vietnam Forestry Master Plan 2010 – 2020
- SEA of Vu Gia – Thu Bon River Basin Development Plan

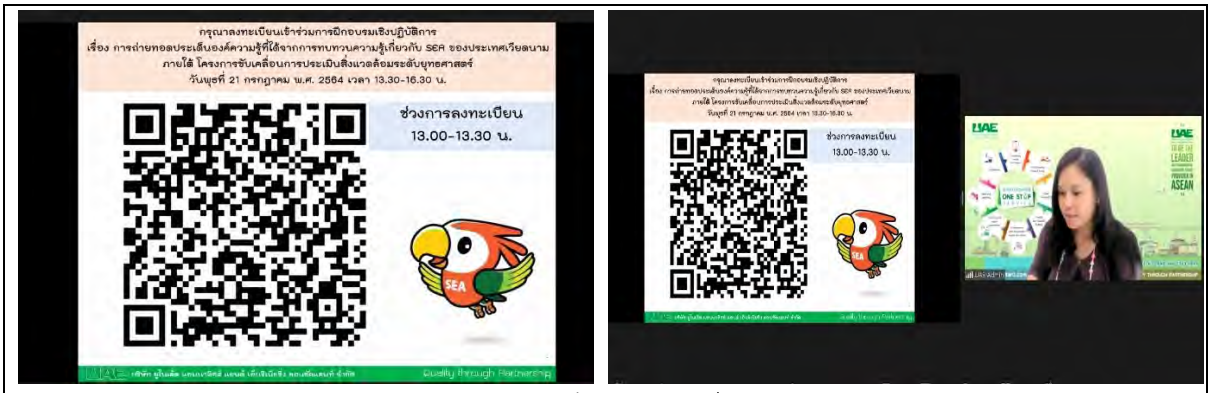
5) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำ SEA ของประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามมีปัญหาอุปสรรคในแง่ของหน่วยงานและศักยภาพบุคลากรที่จัดทา SEA มากมาย อาทิ

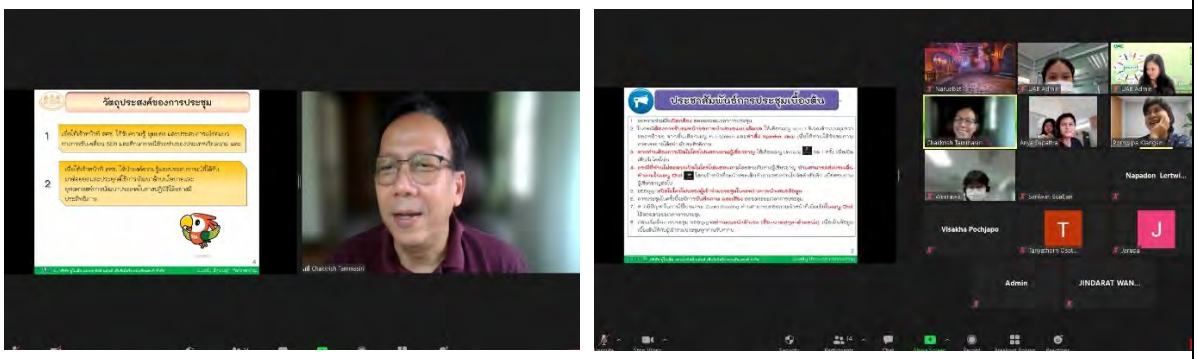
- การฝึกอบรมทีม SEA ไม่เพียงพอ
- SEAs ส่วนใหญ่ไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควร
- ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ต้องการเน้นการประเมินในรายละเอียดมากเกินไป
- ความมุ่งมั่นของรัฐบาลที่จ ากัดในด้านของงบประมาณ
- ไม่มีระบบการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกระทรวง/ หน่วยงานที่ดี
- ข้อจ ากัดในการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ
- ถูกลดความช่วยเหลือในการพัฒนาจากหน่วยงานพัฒนาระหว่างประเทศ (International Development Agencies)

8.3.9 การนำไปใช้

จากข้อคิดเห็นและข้อชี้แจงที่ได้รับจากวิทยากร และผู้เข้าร่วมอบรม จะนาไปปรับในข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA และปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความเหมาะสมและสามารถนาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

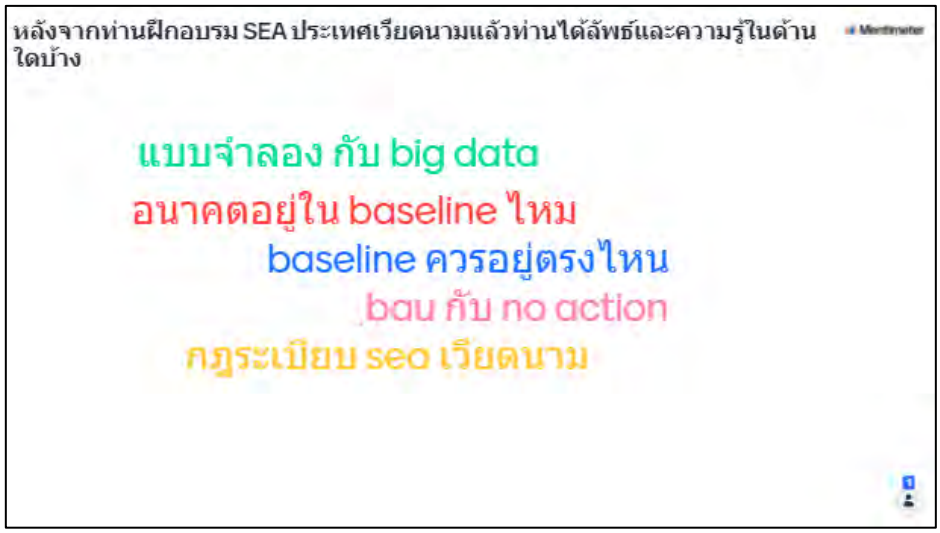

บรรยากาศช่วงการลงทะเบียน

บรรยากาศช่วงการบรรยาย

รูปที่ 8.3-1 การฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

บรรยากาศช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

รูปที่ 8.3-1 การฝึกอบรมถ่ายทอดประเด็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนความรู้เกี่ยวกับ SEA ของประเทศเวียดนาม

บทที่ 9

การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

บทที่ 9
การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

9.1 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

9.1.1 เหตุผลและรายละเอียดที่ต้องปรับปรุง

ผลของการนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับเดือนมกราคม 2563) ซึ่ง สศช. ได้จัดท าและเผยแพร่แล้ว ไปใช้โดยหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ศึกษา SEA ในช่วงพ.ศ. 2562 - 2563 นั้น พบว่า แนวทาง SEA ดังกล่าวทาให้ความเข้าใจพื้นฐานของ SEA ดีขึ้น ได้แก่ ความหมายและการนาไปใช้ ลักษณะและประเภทที่ใช้ เป็นต้น และแนวทาง SEA ช่วยให้การศึกษา SEA ได้นาขั้นตอนกระบวนการศึกษาไปใช้ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะขั้นตอนกระบวนการศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจง เช่น การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์ การกาหนดและประเมินทางเลือก เป็นต้น แต่รายละเอียดในหลายขั้นตอนของกระบวนการศึกษาเมื่อนาไปใช้ปฏิบัติ ยังพบว่ามีข้อจากัด และบางประเด็นยังมีความไม่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้ และอาจไม่ยืดหยุ่นในการนาไปปฏิบัติกับลักษณะของแผนการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ระบุผู้มีส่วนได้เสียและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางในพื้นที่ การพัฒนาทางเลือกที่มีเป้าหมายสู่ความยั่งยืน การกาหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน การนาผลของ SEA ไปบูรณาการกับการจัดทาแผนพัฒนา เป็นต้น ด้วยสถานภาพการนาไปใช้ที่สมควรปรับปรุงดังกล่าว การปรับปรุงแนวทาง SEA จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่อปรับปรุงให้แนวทาง SEA มีเนื้อหาเหมาะสมเป็นแนวทางทั่วไป (General Guideline) และสามารถนาไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วน มีองค์ประกอบของเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น ลดทอนรายละเอียดของบางขั้นตอนย่อย มีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการนาไปใช้
- เพิ่มเติมความชัดเจนของเนื้อหาบางประเด็นที่ยังไม่ละเอียดเพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการนาขั้นตอนและวิธีการดาเนินงานไปประยุกต์ใช้ จากประสบการณ์การนาแนวทาง SEA (ฉบับ พ.ศ. 2563) ไปใช้จริงของหน่วยงานต่าง ๆ และตอบความคิดเห็นของการใช้แนวทาง SEA ให้มีประสิทธิภาพ
- มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนและวิธีการดาเนินงานของการจัดทาแผนการพัฒนาและการจัดทา SEA ที่สนับสนุนและส่งผลลัพธ์เชื่อมโยงกัน

การปรับปรุงแนวทาง SEA ภายใต้โครงการฯ นี้ เป็นการดาเนินการเพื่อให้แนวทาง SEA มีความชัดเจนและนาไปสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ภายหลังจากการประกาศและเผยแพร่ และมีหน่วยงาน

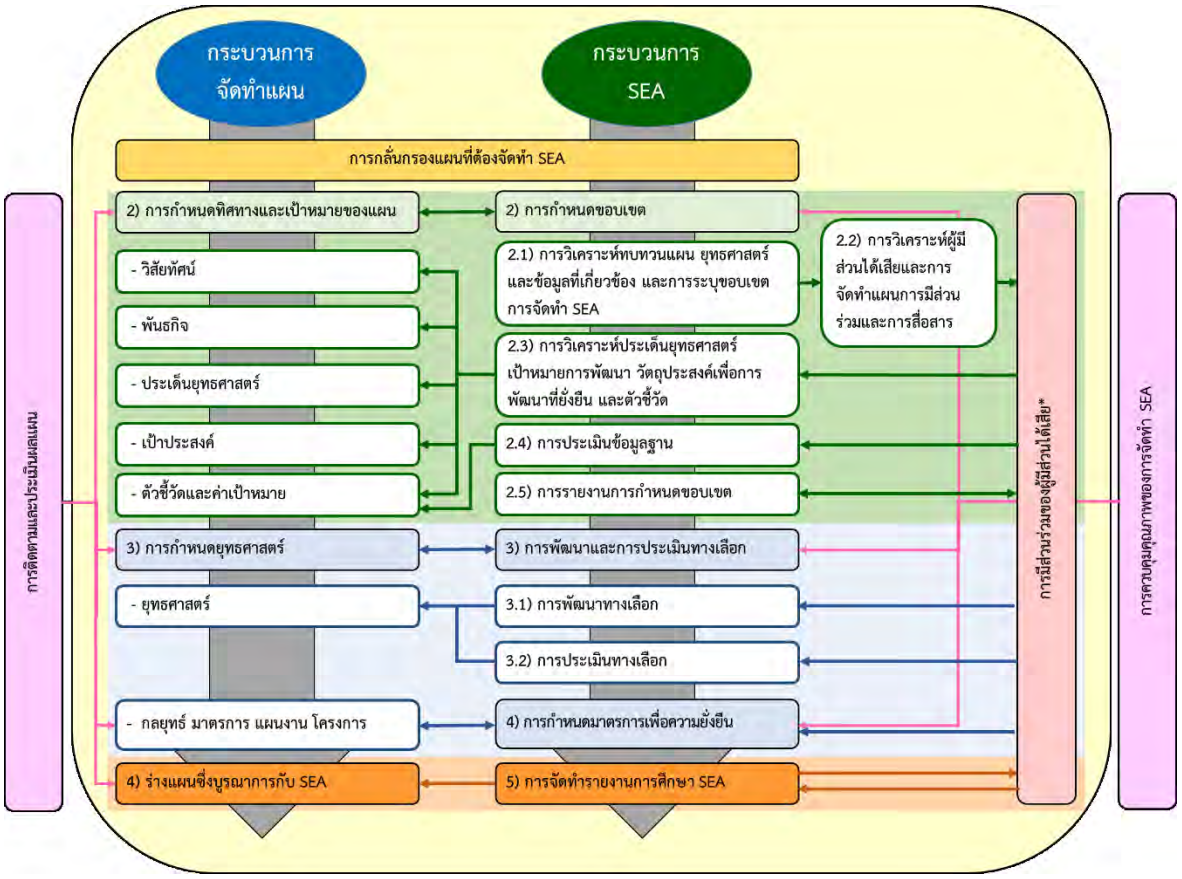
ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทาง SEA ฉบับดังกล่าวไปทดลองใช้จริงในการจัดทา SEA ภายใต้บริบทต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งตลอดระยะเวลาการดาเนินโครงการ ที่ปรึกษาได้จัดให้มีกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนาไปปรับปรุงแนวทาง SEA ทั้งกิจกรรมการประชุมสัมมนาและระดมความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ตลอดจนการแลกเปลี่ยนกันระหว่างการอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ของวิทยากรและผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหลักสูตรผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูงที่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติ นอกจากนี้ จากการดาเนินกิจกรรมภายใต้โครงการฯ นี้ ที่ปรึกษายังมีข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม (รายละเอียดในบทที่ 2) การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดาเนินการในปี 2562 (รายละเอียดในบทที่ 6) และจากการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (รายละเอียดในบทที่ 8) อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแนวทาง SEA ที่ปรึกษาจึงได้นาประเด็นต่าง ๆ ทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับผนวกกับข้อค้นพบจากการดาเนินกิจกรรมภายใต้โครงการสังเคราะห์เป็นประเด็นสาคัญที่เชื่อมโยงและนาไปสู่การปรับปรุงแนวทาง SEA รายละเอียดการปรับปรุงโครงสร้างและเนื้อหาของแนวทาง SEA (สศช., 2563) เป็นฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564 ดัง**ตารางที่ 9.1-1**

ตารางที่ 9.1-1 รายละเอียดการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA

โครงสร้าง	รายละเอียดที่ปรับปรุง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความหมายของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	● ใช้ชื่อเดิม “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ● ปรับปรุงนิยามใหม่เป็น “กระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน อันนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสาคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม”
1.2 พัฒนาการของระบบและแนวทาง SEA ของประเทศไทย	เพิ่มเติม “พัฒนาการของระบบ SEA ของประเทศไทย” โดยเน้นพัฒนาการที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2562 - 2564 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีการขับเคลื่อน SEA อย่างเข้มข้น
1.3 วัตถุประสงค์	เนื้อหาคงเดิม
1.4 กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหาคงเดิม
1.5 โครงสร้างของแนวทาง SEA	ปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างใหม่
1.6 ข้อแนะน าการใช้แนวทาง SEA	ปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างใหม่
บทที่ 2 ความเข้าใจพื้นฐาน	
2.1 ความส าคัญของSEA ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	เพิ่มเติมหัวข้อขึ้นมาใหม่เพื่อเน้นให้เห็นเจตจานงของ SEA ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEA for SDGs)
2.2 ลักษณะและรูปแบบของ SEA	เนื้อหาคงเดิม
2.3 หลักการ SEA ที่ดีต่อการจัดท าแผน	เนื้อหาคงเดิม
2.4 ประโยชน์ของกระบวนการ SEA ต่อการจัดทาแผน	ปรับปรุงหัวข้อเป็น “ประโยชน์ของกระบวนการ SEA ต่อการจัดท าแผน” เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจว่าการจัดท าแผนที่มีประสิทธิภาพและบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น สามารถน าSEA ไปสนับสนุนได้
2.5 ประเภทของแผนที่ใช้กระบวนการ SEA	เนื้อหาคงเดิม
2.6 แนวคิดและรูปแบบของ SEA ในการวางแผน	ปรับปรุงการอธิบายเสริมแนวคิดเรื่องรูปแบบที่มีความแตกต่างเป็นสเปคตรัมต่อเนื่องกันระหว่างรูปแบบที่เน้นแนวคิดบนพื้นฐานของการพิจารณาเชิงกลยุทธ์ (Strategy - Based) ไปยังแนวคิดบนพื้นฐานของการพิจารณาผลกระทบของแผน (Impact - Based)
2.7 สรุปสาระส าคัญของบท	ปรับปรุงสรุปใจความสาคัญของบทใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ได้ปรับปรุง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสาคัญของการน าเครื่องมือ SEA ไปใช้ในการจัดทาแผน และความสาคัญของการจัดทาแผนที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้แผนสนองตอบผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างแท้จริง รวมถึงมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการ SEA ไม่ได้แยกส่วนกับการจัดทาแผน แต่เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการจัดทาแผนอย่างรอบด้าน รอบคอบและใช้ผลของกระบวนการ SEA ในการก าหนดแผนให้เหมาะสมต่อไปได้

ตารางที่ 9.1-1 รายละเอียดการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA (ต่อ)

โครงสร้าง	รายละเอียดที่ปรับปรุง
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการ SEA กับการจัดทำแผน	
3.1 ขั้นตอนกระบวนการ SEA กับการจัดท าแผน	เป็นบทที่มีการปรับปรุงสาระสาคัญมากที่สุดทั้งบริบทโครงสร้าง รูปแบบการอธิบาย ไปจนถึงรายละเอียดเนื้อหาเชิงเทคนิคบางส่วน ดังที่สรุปไว้ในหัวข้อ 9.1.2 แต่โดยหลักสาคัญคือ เน้นการอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการ SEA กับขั้นตอนการจัดทาแผน เพื่อให้เข้าใจว่าทั้งการจัดทาแผนและการจัดทา SEA นั้นเป็นกระบวนการที่ไม่แยกจากกัน มีความเชื่อมโยงส่งผลลัพธ์ของแต่ละกระบวนการซึ่งกันและกัน สามารถพิจารณาบูรณาการการจัดทา SEA เข้าไปในขั้นตอนเดิมของการจัดทาแผนได้ตามความเหมาะสม เชื่อมโยงไปที่ผลลัพธ์หรือองค์ประกอบหลักของกระบวนการจัดทาแผนได้แก่ 1) ทิศทางและเป้าหมายของแผน 2) ยุทธศาสตร์ของแผน และ 3) แนวทางและมาตรการการดาเนินงานของแผน ซึ่งในบทนี้ได้เขียนอธิบายตามลักษณะความเชื่อมโยงขององค์ประกอบหลักของแผนกับกระบวนการ SEA ดัง**รูปที่ 9.1-1**
1) การกลั่นกรองแผนที่ต้องจัดท าSEA	
2) การก าหนดทิศทางและเป้าหมายของแผน	
3) การก าหนดยุทธศาสตร์ของแผน	
4) การก าหนดแนวทางและมาตรการด าเนินงานของแผน	
5) การจัดท ารายงานการศึกษา SEA	
6) การก าหนดแผนที่บูรณาการกับ SEA	
7) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลของแผนและ SEA	
3.2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย	
3.3 สรุปสาระส าคัญของบท	
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA และการจัดทำแผน	
4.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียของแผนและ SEA	แยกกาหนดเรื่องการมีส่วนร่วมออกเป็นบทใหม่ เพื่อให้เห็นถึงความสาคัญ และผนวกรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทั้งหมดตั้งแต่ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียไปจนถึงการจัดทาแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร รวมเข้าด้วยกันภายใต้บทใหม่นี้ พร้อมทั้งปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้มีความเข้าใจที่ง่ายขึ้น เช่น การจัดลาดับความสาคัญของผู้มีส่วนได้เสีย การจัดทาแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร เป็นต้น
1) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย	
2) การก าหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสีย	
4.2 การจัดท าแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	
4.3 เทคนิคและวิธีการมีส่วนร่วม	เพิ่มเติมหัวข้อขึ้นมาใหม่ พร้อมยกตัวอย่างเทคนิควิธีการมีส่วนร่วมที่นิยมใช้พร้อมทั้งระบุข้อดี ข้อควรระมัดระวังของแต่ละเทคนิควิธีการ
4.4 ข้อควรพิจารณาการมีส่วนร่วมที่ดี	ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการเลือกเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมเพิ่มเติมหัวข้อใหม่เรื่อง การเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ

* การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย คือ กระบวนการที่ควรด าเนินการสอดแทรกตลอดทั้งกระบวนการจัดท าSEA

รูปที่ 9.1-1 กระบวนกรจัดทำแผนและกระบวนการ SEA

9.1.2 ร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564)

การสังเคราะห์และสรุปประเด็นสาคัญต่อการปรับปรุงแนวทาง SEA (ฉบับ พ.ศ. 2563) และพิจารณาประเด็นที่นาไปสู่การปรับปรุงแนวทาง SEA ดังที่สรุปรวบรวมใน**ตารางที่ 9.1-1** ดังกล่าว บริษัทที่ปรึกษาจึงปรับปรุงองค์ประกอบ เนื้อหาส าคัญรายหัวข้อและบท และจัดท าร่างแนวทาง SEA (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564) ไว้ใน**ภาคผนวก ช** เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการพิจารณาต่อไป

9.2 ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ในระยะต่อไป

ในการจัดทาข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ภายใต้โครงการฯ ข้อค้นพบจากผลสรุปการดาเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการที่ได้ดาเนินการมา ซึ่งได้ทั้งจากการศึกษา จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของหน่วยงานต่าง ๆ นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้สนใจ SEA ที่มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การศึกษาในโครงการนี้ และทบทวนจากโครงการขับเคลื่อน SEA ปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นและประสบการณ์ของหน่วยงานซึ่งจัดทาแผนและได้นา SEA ไปใช้ในการจัดทาแผน ที่ปรึกษาประเมินว่าการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย ในระยะต่อไป มีประเด็นสาคัญ 5 เรื่องที่จะต้องดาเนินงานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย สรุปดังแผนผัง**รูปที่ 9.2-1**

ปัจจุบันพบว่าประเด็นสาคัญที่จะต้องดาเนินงานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยมีสภาพการณ์ แนวโน้มและทิศทางที่สนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ดีขึ้นตามลาดับ ซึ่งเป็นผลจากการดาเนินงานของสานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะจากการดาเนินงานในระยะ พ.ศ. 2561 – 2563 อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนฯ ยังไม่บรรลุเป้าหมายในการนา SEA ไปใช้ตามที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากยังคงมีช่องว่างที่จาเป็นต้องปรับปรุงหรือเสริมเพิ่มเติมในการขับเคลื่อนงานต่อไปทั้งในลักษณะการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

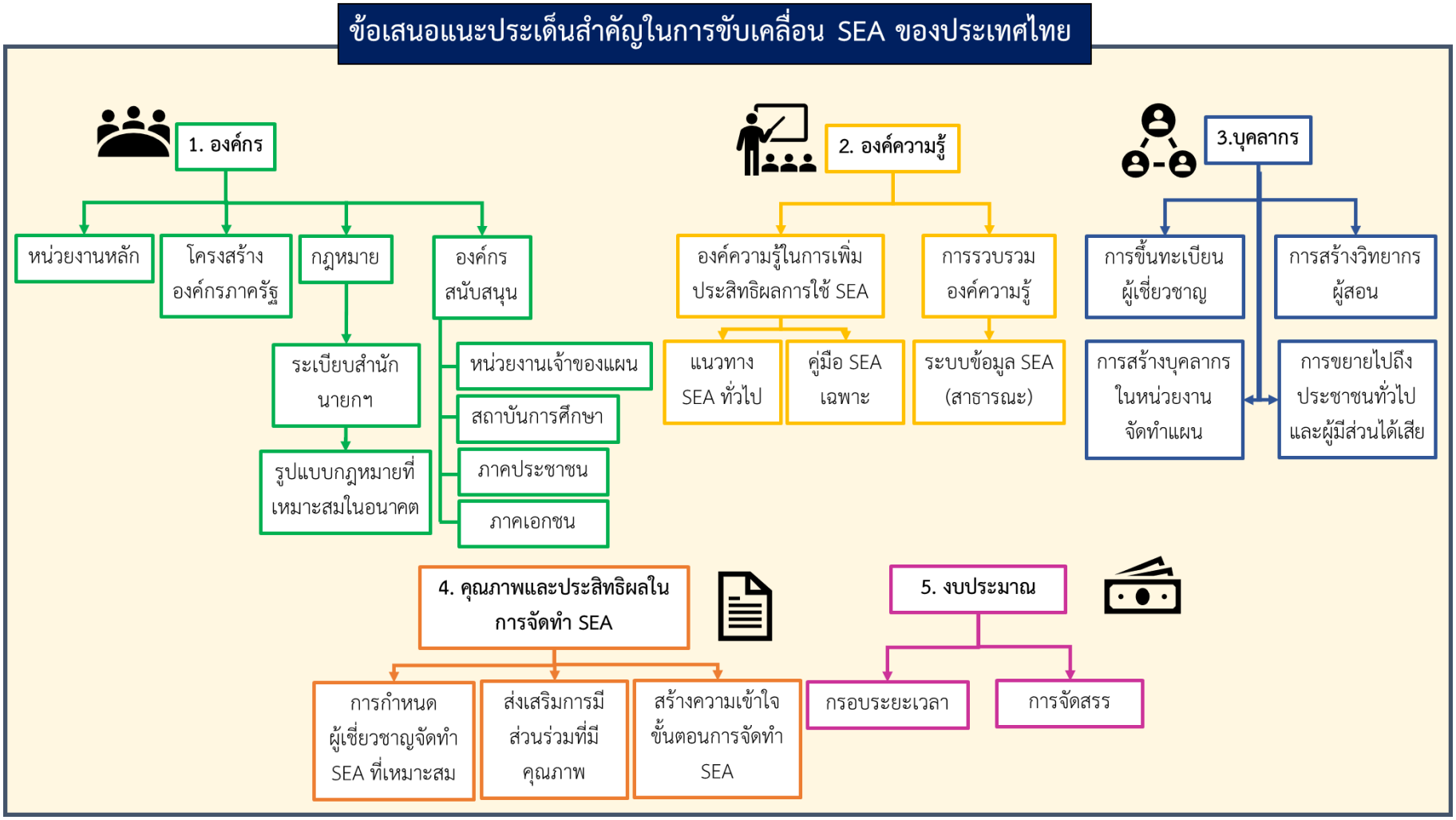
ประเด็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสาคัญ และควรเริ่มดาเนินงานทันที คือ ประเด็นด้านองค์กรและกฎหมาย ที่หากสามารถผลักดันประเด็นดังกล่าวได้จะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน SEA ในวงกว้างและมีความชัดเจนของข้อกาหนดเกี่ยวกับการจัดทา SEA เป็นการกระตุ้นให้เกิดการนา SEA ไปประยุกต์ใช้มากยิ่งขึ้น ส่วนประเด็นการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องผลักดันอย่างต่อเนื่อง โดยต่อยอดจากการดาเนินงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ประกอบด้วย การพัฒนาองค์ความรู้ บุคลากร เสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพของ SEA และงบประมาณ โดยต้องมีหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนการขับเคลื่อนร่วมกัน เพื่อสนับสนุนให้การนา SEA ไปประยุกต์ใช้นั้นมีคุณภาพ ถูกต้อง และนาไปสู่การปฏิบัติได้จริง ซึ่งจากประเด็นการขับเคลื่อนข้างต้น นาไปสู่การวิเคราะห์และเสนอข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยในระยะถัดไปดัง**ตารางที่ 9.2-1** และสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 9.2-1 ลักษณะ ความสำคัญ ช่องว่าง และหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องของประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

ประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน	ช่องว่างในการขับเคลื่อน	หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง	
		หลัก	สนับสนุน
1. องค์กร (ด้านการขับเคลื่อน SEA)	ยังไม่มีการกำหนดองค์กรหลักเป็นทางการ โครงสร้างองค์กรในการขับเคลื่อนมีข้อจำกัดและไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ องค์กรสนับสนุนยังไม่มีโอกาสเข้ามาช่วยได้เต็มที่ ภารกิจขององค์กรที่ต้องช่วยกันขับเคลื่อนยังไม่กำหนดให้เป็นรูปธรรม	สศช., คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานเจ้าของแผน
2. กฎหมาย (ด้านการขับเคลื่อน SEA)	ยังไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้ให้องค์กรต่าง ๆ มีภารกิจและความรับผิดชอบในการนำ SEA ไปปฏิบัติ การนำไปใช้เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติที่ดี ตามนโยบายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานต่าง ๆ ไม่สามารถมีพันธะการปฏิบัติที่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากร หากไม่มีพันธะตามกฎหมาย ภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียกับแผนการพัฒนา ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากขาดการบังคับใช้กฎหมาย	สศช.	หน่วยงานเจ้าของแผน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการพัฒนาของหน่วยงานราชการ
3. องค์ความรู้	มีองค์ความรู้พื้นฐาน ด้าน SEA แล้วและเพียงพอในการนำไปใช้ แต่การนำองค์ความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติยังต้องปรับปรุงต่อเนื่อง องค์ความรู้ SEA ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจำเป็นต้องแสวงหาบทเรียนและประสบการณ์การใช้องค์ความรู้ต่อไป	สศช. สถาบันการศึกษา นักวิชาการ	ที่ปรึกษาจัดทำ SEA หน่วยงานเจ้าของแผน และประชาชนผู้สนใจ
4. บุคลากร	มีบุคลากรที่มีส่วนช่วยในการขับเคลื่อน SEA แล้วบางส่วน เช่น ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรผู้สอน รวมไปถึงบุคลากรของหน่วยงานเจ้าของแผนที่เป็นส่วนของการนำSEA ไปปฏิบัติ เป็นต้น แต่อาจยังไม่เพียงพอและยังต้องพัฒนาคุณภาพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ในด้านขั้นตอนกระบวนการจัดทำ SEA และการบูรณาการกับแผน ผู้เชี่ยวชาญไม่ตรงกับงาน SEA และวิทยากรไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีความรู้ประสบการณ์ที่กว้างขวางครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	สศช. หน่วยงานเจ้าของแผน และที่ปรึกษาจัดทำSEA	คณะอนุกรรมการวิชาการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และผู้มีส่วนได้เสีย

ตารางที่ 9.2-1 ลักษณะ ความสำคัญ ช่องว่าง และหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องของประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย (ต่อ)

ประเด็นการขับเคลื่อน	ช่องว่างในการขับเคลื่อน	หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง	
		หลัก	สนับสนุน
5. คุณภาพและประสิทธิผลในการจัดท า SEA	การนา SEA ไปใช้ปฏิบัติของหน่วยงานเจ้าของแผน ยังมีข้อจากัด ทั้งเรื่องคุณภาพในกระบวนการจัดทา และการนาผลไปใช้ในการจัดทาแผนให้เกิดประสิทธิผล ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรที่ใช้ไป	สศช. และหน่วยงานเจ้าของแผน	คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
6. งบประมาณ	เนื่องจากองค์กรและกฎหมายยังไม่ได้รับการขับเคลื่อนอย่างเป็นทางการตามภารกิจของหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ การจัดหาและได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายการศึกษาและบุคลากรจึงยังไม่รับการตอบสนอง หรือ ยังมีข้อจากัด และยังไม่ต่อเนื่องหรือไม่เหมาะสมกับช่วงเวลาการด าเนินงนศึกษาซึ่งต้องสอดคล้องกับการจัดท าแผนระยะยาวหลายปีต่อเนื่อง	หน่วยงานเจ้าของแผน	สานักงบประมาณ

รูปที่ 9.2-1 ข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ต้องมุ่งดำเนินงานในประเด็นสำคัญ 6 เรื่อง ดังนี้

9.2.1 องค์กร

องค์กรและโครงสร้างองค์กรที่จะนาและสนับสนุน SEA ให้เกิดการนาไปใช้เป็นเรื่องที่ต้องเร่ง ด าเนินงานก่อน เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดความชัดเจนอย่างเป็นทางการว่าองค์กรใด มีความรับผิดชอบหลัก และองค์กรใดมีความรับผิดชอบร่วมกันในโครงสร้างและลาดับชั้นของการดาเนินงาน SEA ในปัจจุบันพบว่า มีหน่วยงานที่แสดงความสนใจและนา SEA ไปใช้ในการจัดทาแผนเพียงบางส่วนเท่านั้น จากข้อค้นพบด้านข้อจ ากัดขององค์กรดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ด้านองค์กร ดังนี้

1) หน่วยงานหลัก

จากความเห็นสนับสนุนของหน่วยงานขับเคลื่อน เช่น สผ. ที่สนับสนุนให้ สศช. รับเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทาแผนการพัฒนาสาคัญของประเทศ เชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับความเข้าใจเรื่อง SEA ที่ต้องดาเนินงานให้ครอบคลุมทั้งสามมิติของการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งโครงสร้างและระดับชั้นองค์กรของ สศช. เหมาะสมเป็นหน่วยงานหลัก

2) โครงสร้างองค์กรภาครัฐ

โครงสร้างองค์กรที่มีคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ สามารถดาเนินงานสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ในช่วงระยะที่ผ่านมาได้ แต่ยังมีอุปสรรคในการสนับสนุนภารกิจในการกากับดูแลส่วนราชการอื่น ๆ ในการจัดทาแผนให้มีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากการขับเคลื่อน SEA มีหลายเรื่องที่ต้องดาเนินงาน เช่น ด้านกระบวนการดาเนินงาน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นต้น ต้องอาศัยการบูรณาการดาเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจานวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของการดาเนินงาน SEA ไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงข้อจากัดโครงสร้างองค์กรภาครัฐ ดังนี้

2.1) ยกระดับโครงสร้างองค์กรสูงสุดในการขับเคลื่อน เป็นคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีองค์ประกอบระดับหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง และองค์ประกอบที่เหมาะสมอื่น ๆ ทั้ง ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น หอการค้าและสภาอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องกาหนดสัดส่วนให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการด าเนินงาน

2.2) กำหนดองค์กรย่อยภายใต้คณะกรรมการระดับชาติ ประกอบด้วยอนุกรรมการและคณะทางานต่าง ๆ ในลักษณะของการเป็นองค์กรให้คาปรึกษา (Consultation Body) มีภารกิจความรับผิดชอบให้การสนับสนุนการดาเนินงานในขั้นตอนการจัดท าSEA ต่าง ๆ ซึ่งในระยะแรกนั้น ควรจัดตั้งคณะอนุกรรมการ 2 คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและการมีส่วนร่วม และคณะอนุกรรมการ

ด้านติดตามและประเมินผล เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการจัดท าSEA ที่พบมาโดยตลอดในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งด้านหลักการ เนื้อหาวิชาการที่ถูกต้อง และการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม รวมถึงการติดตามและประเมินผลการใช้ SEA ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทา SEA ให้มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดทา SEA ซึ่งจะสร้างกลไกด้านองค์กรในการขับเคลื่อนที่เข้มแข็งและเสริมการดาเนินงานให้มีประสิทธิผลและสามารถรับผิดชอบการดาเนินงาน SEA ที่สนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ได้ โดยในเบื้องต้น มีข้อเสนอแนะ ร่างหน้าที่และความรับผิดชอบ ของคณะอนุกรรมการฯ ทั้ง 2 คณะ ซึ่งต้องพิจารณาความเหมาะสมต่อไป ดังนี้

คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ SEA และการมีส่วนร่วม

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

(1) จัดท าปรับปรุงและอนุมัติแนวทาง SEA ทั่วไป และคู่มือรายสาขา/ พื้นที่

(2) พิจารณาและอนุมัติหลักเกณฑ์ด้านเทคนิค วิชาการ และการมีส่วนร่วมในการด าเนินงาน SEA

(3) พิจารณาให้ข้อเสนอแนะการศึกษา SEA ด้านวิชาการและการมีส่วนร่วมแก่หน่วยงานเจ้าของแผน

(4) พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ การฝึกอบรมด้านวิชาการและการมีส่วนร่วมแก่บุคลากรด้าน SEA

(5) มอบหมายผู้แทนคณะอนุกรรมการ ไปเป็นคณะกรรมการกากับด้านวิชาการ SEA แก่หน่วยงานเจ้าของแผน เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

(6) หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการระดับชาติ

คณะอนุกรรมการด้านติดตามและประเมินผล SEA

(1) จัดท า และปรับปรุงแนวทางและหลักเกณฑ์การติดตามและประเมินผล SEA

(2) พิจารณาและอนุมัติหลักเกณฑ์ด้านติดตามและประเมินผลการด าเนินงาน SEA

(3) พิจารณาให้ข้อเสนอแนะด้านการติดตามและประเมินผลแก่หน่วยงานเจ้าของแผน

(4) ประเมินคุณภาพและประสิทธิผลของการนา SEA ไปใช้ในการวางแผนของหน่วยงานเจ้าของแผน

(5) มอบหมายผู้แทนคณะอนุกรรมการ ไปเป็นคณะกรรมการก ากับด้านการติดตามและประเมินผล แก่หน่วยงานเจ้าของแผน เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะด้านติดตามและประเมินผล

(6) หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการระดับชาติ

3) กฎหมาย

ประเด็นส าคัญที่จะท าให้องค์กรขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะว่า ใครหรือหน่วยงานใดที่ควรนา SEA ไปปฏิบัติใช้ คือประเด็นด้านกฎหมายที่กาหนดให้เกิดการจัดตั้งองค์กรและสร้างโครงสร้างองค์กร จากการศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาต่าง ๆ ในต่างประเทศและจากระดมความคิดเห็นภายในประเทศ อย่างกว้างขวางในกิจกรรมของโครงการขับเคลื่อน SEA ยืนยันว่ามีความจาเป็นต้องใช้ระบบกฎหมายหรือระเบียบที่ส่งเสริมการบังคับใช้ SEA ในระยะแรก มิฉะนั้นจะไม่สามารถสร้างกลไกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาภารกิจและความรับผิดชอบในการนา SEA ไปปฏิบัติ จึงเห็นควรในระยะแรก พ.ศ. 2565 ให้จัดทาเป็นระเบียบส่วนราชการ ได้แก่ ระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อบังคับใช้ในระยะแรกก่อน เนื่องจากระเบียบดังกล่าวมีลักษณะการบังคับเชิงกฎหมาย มีความชัดเจนในรายละเอียด และไม่มีบทลงโทษ จึงมีลักษณะที่ยืดหยุ่น ไม่เข้มงวดเท่ากับการออกข้อกฎหมายในระดับอื่น ซึ่งไม่เป็นการสร้างความกดดันต่อหน่วยงานที่ต้องนา SEA ไปปฏิบัติมากนัก อีกทั้งยังช่วยเอื้ออานวยในการสร้างให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ หน่วยงานสามารถดาเนินงานได้โดยถือเป็นบทบาทภารกิจหนึ่งของหน่วยงานด้วย นอกจากนี้การจัดทาระเบียบดังกล่าวยังใช้ระยะเวลาในการออกกฎหมายที่สั้นและมีความเป็นถาวร มีการกาหนดกลไกคณะกรรมการ อนุกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ซึ่งระเบียบนี้จะช่วยให้เกิดความชัดเจนในเชิงของการนา SEA ไปปฏิบัติได้

ในระยะยาว เมื่อการจัดทา SEA มีความพร้อมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นแล้ว อาจพิจารณาถึงความเหมาะสมและความจาเป็นในการออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเช่นเดียวกับต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าในการจัดทา SEA แม้ว่ากฎหมายระดับพระราชบัญญัติจะใช้เวลาในการตรากฎหมายที่ค่อนข้างนานแต่จะมีความถาวรและมีฐานะที่สูงกว่าบทกฎหมายอื่น ซึ่งจะมีความเหมาะสมให้หน่วยงานของรัฐที่ถือกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่กาหนดให้จัดทาแผนนี้จะต้องดาเนินการจัดทา SEA อย่างไรก็ตามการผลักดันยกระดับนี้ จาเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและทาการศึกษาความเหมาะสมความจ าเป็นต่อไปในอนาคต

4) องค์กรสนับสนุน

นอกจากหน่วนงานหลักและโครงสร้างองค์กรภาครัฐที่ต้องเร่งให้เกิดขึ้นและมีความชัดเจนแล้ว การส่งเสริมให้มีองค์กรสนับสนุนต่าง ๆ ไปพร้อมกัน ได้แก่ หน่วยงานเจ้าของแผนซึ่งจะเป็นผู้นาเอาเครื่องมือ SEA ไปปฏิบัติมากที่สุด เครือข่ายสถาบันการศึกษาที่ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ และบุคคลากรด้าน SEA ภาคประชาชนที่จะช่วยสร้างและขยายความเข้าใจที่ถูกต้องด้าน SEA ของสาธารณะ และกลุ่มภาคเอกชนที่จาเป็นต้องตระหนักถึงประโยชน์ของ SEA ซึ่งปัจจุบันพบว่า ยังมีองค์กรสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงพอ จึงควรสร้างความร่วมมือและกลไกให้มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

3.1) หน่วยงานเจ้าของแผน การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอานาจหน้าที่ที่จะสามารถช่วยขับเคลื่อน SEA ได้ เป็นการสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานผู้จัดทาแผนพัฒนาของประเทศซึ่งเป็นสิ่งจาเป็นอย่างมาก โดยในระยะเริ่มแรกเน้นเฉพาะหน่วยงานที่จะมีส่วนสนับสนุนในการขับเคลื่อนการจัดทา SEA ในประเทศ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเภทแผนการพัฒนาที่จะถูกระบุในระเบียบสานักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... จึงควรต้องเร่งสร้างความเข้าใจ พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงและเข้าถึงกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงาน หารือ รวมถึงร่วมกันผลักดันการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อไป ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานที่มีความสนใจและถือว่าเป็นแนวร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างให้เกิดการผลักดันในระยะที่ผ่านมา เช่น สานักงานทรัพยากรน้าแห่งชาติ สานักงานปลัดกระทรวงพลังงาน และกรมทรัพยากรธรณี สานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ที่ได้เริ่มนาเอาเครื่องมือ SEA เข้าไปบูรณาการร่วมในการจัดทาแผนของแต่ละหน่วยงาน เพื่อมุ่งหวังให้แผนการพัฒนานั้น าไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ดังนั้นจึงควรเริ่มต้นจากหน่วยงานดังกล่าว

3.2) สถาบันการศึกษา การพัฒนาเครือข่ายทางสถาบันการศึกษา ซึ่งถือเป็นเครือข่ายสาคัญในทางวิชาการที่ควรส่งเสริมให้เป็นอีกหนึ่งแนวร่วมในการขับเคลื่อน SEA โดยเร่งสร้างและประสานความรู้ร่วมกับบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเพื่อร่วมกันศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA ของประเทศไทยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ สามารถสื่อสารไปยังสาธารณะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจได้ รวมไปถึงการพัฒนาสร้างเป็นหลักสูตรด้าน SEA พร้อมบรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งอาจริเริ่มจากการประสานความร่วมมือกับคณะที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลักก่อน หรือสถาบันที่มีประสบการณ์ในการจัดทา SEA ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยในเครือราชภัฏต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากการร่วมศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA แล้ว สถาบันการศึกษานี้ยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นผู้ศึกษาหรือจัดทา SEA อีกด้วย ซึ่งหากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาบุคคลากรให้มีขีดความสามารถในการศึกษาและจัดทา SEA ที่มีคุณภาพได้นั้น จะเป็นกาลังสาคัญที่ส่งเสริมให้การจัดท าSEA ของประเทศไทยถูกต้องตามหลักวิชาการ มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับได้

3.3) ภาคประชาชน ในบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่อาจสามารถขับเคลื่อนผ่านองค์กรระดับพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดและเข้าใจบริบทเชิงพื้นที่มากกว่า ได้แก่ ภาคประชาชน โดยเริ่มจากการสร้างความร่วมมือร่วมกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการกระจายกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของการจัดทา SEA ลงสู่พื้นที่ ซึ่งจะเป็นส่วนสนับสนุนสาคัญส่วนหนึ่งในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ภาคประชาชนที่อยู่ในพื้นที่กระจายเป็นวงกว้างของเครือข่ายรวมไปถึงการกระจายการรับรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA ลงสู่ระดับพื้นที่ได้ ดังนั้น จึงควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ SEA สร้างให้เห็นภาพของผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และวัตถุประสงค์ในการจัดทา SEA เพื่อให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดทา SEA ลดความเข้าใจผิดและ

ความสับสนระหว่างการจัดทา SEA และ EIA ที่มีความแตกต่างกัน และที่สาคัญคือ การสร้างความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทา SEA แต่ละกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึง และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยแท้จริง โดยระยะเริ่มแรกอาจเริ่มต้นจากการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีการขับเคลื่อนด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ก่อน

3.4) ภาคเอกชน เป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่ควรได้รับสนับสนุนในบริบทของภาคส่วนที่อาจมีความจ าเป็นในการวางแผนพัฒนาของภาคเอกชนเองแต่มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งหากได้นาเอาเครื่องมือ SEA หรือหลักการ แนวคิดไปประกอบการวางแผนพัฒนาภายในองค์กรเองได้นั้น จะช่วยให้มีแนวร่วมที่เข้มแข็งอีกภาคส่วนหนึ่งเพิ่มเติมซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนเป็นไปในทิศทางเดียวกับของหน่วยงานเจ้าของแผน ดังนั้น หากสามารถชักน าให้ภาคเอกชนนาเอาหลักการ แนวคิดของ SEA ไปประกอบการวางแผนพัฒนาขององค์กรได้เองนั้น จะเป็นแรงขับเคลื่อนสาคัญที่ผลักดันการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อไป โดยควรต้องเร่งสร้างความเข้าใจ พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงและเข้าถึงกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงาน หารือร่วมกัน

9.2.2 องค์ความรู้

บทเรียนและผลการสร้างความรู้ความเข้าใจด้าน SEA โดยการฝึกอบรมระดับต่าง ๆ ตั้งแต่หน่วยงานราชการ นักวิชาการ บุคลากรที่สนใจของประเทศไทย เน้นว่าต้องใช้การขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้ SEA ที่เหมาะสม และนาไปใช้ได้ให้เหมาะสม ดังนั้นข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้ ได้แก่ การพัฒนาและประเมินผลการนา**แนวทาง SEA (SEA Guideline)** ที่เผยแพร่แล้วไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนา**แนวทางทั่วไป (General Guideline)** และ**คู่มือ SEA** รายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็นสาหรับแผนที่มีความจาเป็นเร่งด่วนในการจัดทา SEA ก่อน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการนา SEA ไปประยุกต์ใช้ โดยด าเนินการจัดการองค์ความรู้ 2 ส่วน ได้แก่

1) องค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิผลการใช้ SEA ซึ่งจากการศึกษาโครงการที่ผ่านมาพบว่าประเด็นเรื่ององค์ความรู้นั้นยังเป็นช่องว่างและควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรการอบรม SEA และหรือองค์ความรู้ที่ควรแนะนาและเผยแพร่ เพื่อให้การใช้ SEA มีคุณภาพ และมีประสิทธิผลไปใช้ได้ในทางปฏิบัติกับการจัดท าแผนซึ่งช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่

- การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและรูปแบบของ SEA ที่ควรประยุกต์ใช้ในประเทศไทย
- การวิเคราะห์ประเด็นยุทธศาสตร์จากประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- การประเมินข้อมูลฐาน การก าหนดตัวชี้วัด เพื่อน าไปสู่การพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ
- การพัฒนาทางเลือกและการประเมินผลกระทบของทางเลือก
- วิธีการและเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้ SEA และการจัดท าแผน
- การก าหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนของแผนที่ใช้ SEA

- การควบคุมคุณภาพและประสิทธิผลของการใช้ SEA ต่อแผน
- วิธีการและเทคนิคในการติดตามและประเมินผลการใช้ SEA ต่อแผน
- การเชื่อมโยงการก าหนดยุทธศาสตร์ของแผนกับทางเลือกที่เหมาะสมจาก SEA
- ชุดความรู้ SEA ส าหรับประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องมีส่วนร่วมในแผนและ SEA

2) ระบบข้อมูล SEA นอกจากองค์ความรู้ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการใช้ SEA แล้ว การรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นระบบข้อมูลกลางให้ทุกภาคส่วนค้นหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดาเนินงาน SEA ของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง และเข้าถึงได้ง่าย มีความทันสมัย จะช่วยขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้ได้ ปัจจุบัน สศช. ได้ริเริ่มจัดทาระบบข้อมูล SEA ในระบบดิจิตอลออนไลน์ ขณะนี้ในระบบข้อมูลดังกล่าวได้มีข้อมูลประกอบด้วย 1) รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ 2) ข้อมูลด้าน SEA ต่าง ๆ 3) โครงการนาร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ 4) รายละเอียดโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และ 5) กลไกการขับเคลื่อน SEA ของไทยระบบข้อมูลดังกล่าว ต้องดาเนินงานส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้าถึง เพื่อการศึกษาองค์ความรู้ SEA ที่ถูกต้อง ทันสมัย และนาไปใช้ประโยชน์ และหากระบบข้อมูลได้ขยายไปเชื่อมโยงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องขององค์กรและเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ก็จะทาให้ความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ในประเทศไทย ดียิ่งขึ้น สนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ นั่นเอง

9.2.3 บุคลากร

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องใช้บุคลากรที่มีองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการดาเนินงาน SEA ทั้งหน่วยงานหลัก หน่วยงานเจ้าของแผน องค์กรสนับสนุน หากพิจารณากลุ่มของบุคลากรที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนด้านบุคลากร พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ บุคลากรของหน่วยงานหลัก บุคลากรของหน่วยงานที่จัดทาแผน รวมไปถึงประชาชนทั่วไปหรือในฐานะผู้มีส่วนได้เสียที่จะเกี่ยวข้องกับการจัดทา SEA โดยข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนด้านบุคลากร มีดังนี้

1) การขึ้นทะเบียนและกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อจากัดสาคัญของการจัดทา SEA คือ การมีจานวนผู้เชี่ยวชาญที่จากัด มีจานวนน้อย ไม่เพียงพอ และไม่แน่ใจว่ามีคุณสมบัติเหมาะสม หน่วยงานเจ้าของแผนไม่มั่นใจว่า จะปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญ SEA จากทะเบียนแหล่งใด ขณะนี้จากการประเมินในช่วงพ.ศ. 2561 ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีทะเบียนของหน่วยราชการที่ระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA โดยตรง ยังไม่มีแหล่งรวบรวมรายชื่อของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่สนใจไม่มีแหล่งข้อมูลที่จะสืบค้นทะเบียนรายชื่อของผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาสนับสนุนการจัดทา SEA ได้ ดังนั้น จึงควรพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน SEA เพื่อรวบรวมและเป็นการคัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติประกาศไว้ในระบบเผยแพร่สาธารณะ ซึ่งประสานขอความร่วมมือและผนวกรวมเข้ากับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษาไทยของ

กระทรวงการคลังที่ได้มีการจัดทาไว้อย่างเป็นระบบ โดยกาหนดไว้ภายใต้หมวดผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ดังนั้นจึงควรแยกเพิ่มเติมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการจัดทายุทธศาสตร์ นโยบาย เข้าไปในระบบการขึ้นทะเบียนที่ปรึกษาไทยของกระทรวงการคลังด้วย เพื่อให้มีความชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญยังช่วยสนับสนุนให้มาตรฐานการศึกษา SEA ของประเทศไทยดีขึ้น เนื่องจากจะมีการกลั่นกรองผู้ศึกษาที่มีความรู้ประสบการณ์ในระดับที่ยอมรับได้และทาให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญตามระบบการขึ้นทะเบียนที่ปรึกษาไทย เพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญในการจัดทา SEA ได้ด้วย เนื่องจากบทเรียนและปัญหาของการจัดทา SEA ที่ผ่านมา พบว่า การคัดเลือกหรือการก าหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ SEA ในแต่ละการศึกษายังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เกิดความสับสนว่าคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ SEA ควรเป็นอย่างไร เป็นอุปสรรคต่อการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้ามาสนับสนุนการจัดทา SEA ในแต่ละการศึกษา เช่น การกาหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในโครงการศึกษา SEA เป็นผู้เชี่ยวชาญรายสาขาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแทน แต่ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน ด้านยุทธศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทา SEA ดังนั้น หากมีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ที่ชัดเจน จะช่วยให้แต่ละโครงการศึกษาสามารถคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมดาเนินการได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การกาหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน จึงควรมีการพิจารณาโดยละเอียดและอาจหารือร่วมกับคณะอนุกรรมการด้านวิชาการ SEA และการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันก าหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อไป

2) การสร้างวิทยากรผู้สอน

วิทยากรและผู้สอนด้าน SEA ในประเทศไทย ที่มีความสามารถและความรู้ ทักษะในการสอนตามหลักสูตรกระบวนการจัดทา SEA ได้อย่างครบถ้วน สามารถสร้างความเข้าใจในระดับที่ผู้รับการฝึกอบรมสามารถนาไปใช้งานได้นั้น มีจานวนน้อยมาก คาดว่าปัจจุบัน ระหว่างปี 2561 - ปัจจุบัน มีเพียงประมาณ 5 - 10 คน และกระจัดกระจายตามสังกัดองค์กรต่าง ๆ การสร้างวิทยากรและผู้สอน จึงมีความท้าทายอย่างมาก เพื่อให้เกิดการขยายองค์ความรู้ด้าน SEA ไปยังบุคลากรทุกกลุ่ม ตั้งแต่ระดับผู้บริหารหน่วยงาน บุคลากรเจ้าหน้าที่ เครือข่าย องค์กร ไปจนถึงภาคประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งต่อองค์ความรู้จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้มข้นในด้านการแลกเปลี่ยน สร้างการเรียนรู้ที่ถูกต้อง วิทยากรผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน SEA จะเป็นองค์ประกอบสาคัญที่จะเป็นผู้ส่งต่อองค์ความรู้หรือกระจายองค์ความรู้ที่ถูกต้องออกสู่สาธารณะได้ ซึ่งปัจจุบันวิทยากรที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้นั้นยังจ ากัดอยู่ในวงแคบ และยังไม่มีการประสานเป็นเครือข่ายที่เข้าถึงกันได้

ดังนั้น การเร่งผลิตและสร้างวิทยากรผู้สอน เพื่อเป็นกาลังสาคัญในการขับเคลื่อนด้วยการจัดทาหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาวิทยากรชั้นนาด้าน SEA ของประเทศไทย จาเป็นต้องเน้นเนื้อหาที่เข้มข้นในทุกประเด็นทั้ง ความรู้พื้นฐาน SEA ขั้นตอนและกระบวนการจัดทา SEA

ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการจัดทา SEA และกระบวนการจัดทาแผนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หลักการมีส่วนร่วม ไปจนถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ เครื่องมือ สาคัญที่สามารถนามาประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนกระบวนการจัดท าSEA และการมีส่วนร่วมด้วย นอกจากองค์ความรู้ด้าน SEA แล้ว ยังจ าเป็นที่จะต้องส่งเสริมทักษะในการสื่อสาร การถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพด้วย เพื่อให้เกิดการส่งต่อองค์ความรู้อย่างมีคุณภาพ โดยในระยะเริ่มต้น อาจริเริ่มจากการประสานความร่วมมือกับคณะที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลักก่อน หรือสถาบันที่มีประสบการณ์ในการจัดทา SEA ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยในเครือราชภัฏต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อร่วมกันสร้างวิทยากรและผู้สอนด้าน SEA ชั้นนาของประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังควรจัดทาทะเบียนผู้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาเป็นระบบการสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างวิทยากรร่วมกันด้วย ทั้งนี้ ผลลัพธ์ต่อเนื่องจากการอบรมหลักสูตรนี้ สามารถสร้างเครือข่ายของวิทยากรที่จะกระจายถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน SEA ที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ และในอนาคตสามารถพัฒนาเชื่อมโยงทะเบียนข้อมูลวิทยากรเข้าสู่ระบบของผู้เชี่ยวชาญได้ต่อไป

3) การสร้างบุคลากรในหน่วยงานจัดทำแผน

การดาเนินงาน SEA ของหน่วยงานจัดทาแผนเองต้องอาศัยบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ กล่าวคือ การที่หน่วยงานจัดท าแผนรับบ าเอาหลักการหรือแนวทางการจัดท าSEA ไปประกอบใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของการขับเคลื่อนงานด้าน SEA ของประเทศ ซึ่งจาเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดทาแผนให้มีความพร้อมและเข้าใจอย่างถูกต้อง มีองค์ความรู้ที่เพียงพอสาหรับการจัดทา SEA ได้ ทั้งในระดับผู้บริหารของหน่วยงานและบุคลากรเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในระดับผู้บริหารของหน่วยงานเจ้าของแผน มีความจาเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเข้าใจ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่า ควรท าความเข้าใจเกี่ยวกับเจตจานงของการนา SEA ไปประยุกต์ใช้ไปจนถึงการกาหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทาให้ถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับเจตจานงของการจัดทา SEA เพื่อเป็นกรอบในการดาเนินงานที่ถูกต้อง มุ่งเน้นสู่การพัฒนาในระดับยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะต่อผู้บริหารของหน่วยงาน นอกจากนี้ การทาความเข้าใจต่อผู้บริหารหน่วยงานให้เข้าใจบริบท องค์ประกอบ และความจาเป็นของทรัพยากรที่จะเอื้ออานวยต่อการดาเนินการจัดทา SEA ให้มีประสิทธิภาพ จึงควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจต่อยอดและขยายวงกว้างให้ผู้บริหารระดับประเทศและหน่วยงาน การปรับวิสัยทัศน์และค านิยามสัญญาเพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงเจตจ านงของการนา SEA ไปประยุกต์ใช้ ที่ผูกพันเชื่อมโยงกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เข้าใจเชื่อมโยงระหว่าง SEA กับ SDGs (SEA for SDGs) และเห็นด้วยในการสนับสนุนการใช้ SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุสู่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันของทุกหน่วยงาน

ในระดับบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ ที่นา SEA ไปใช้ในการจัดทาแผน กล่าวคือ เป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ SEA มากที่สุด จึงจาเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งในเชิงหลักการ แนวคิด ไปจนถึงรายละเอียดกระบวนการขั้นตอนการจัดทา SEA ด้วย เพื่อให้การนาไปปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการและวัตถุประสงค์ของ SEA ในระยะเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานขับเคลื่อนได้พยายามผลักดันโดยจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติกว่า 900 คน กระจายครอบคลุมทุกภูมิภาค และผู้บริหารระดับกลางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับส่วนกลางกว่า 90 คน ซึ่งยังมีความจาเป็นที่จะต้องสร้างและกระจายองค์ความรู้ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นต่อไป

ดังนั้น ในระยะถัดไป การสร้างองค์ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ยังคงมีความจาเป็นที่ต้องดาเนินการต่อไป เพื่อขยายวงกว้างสร้างบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นกาลังหลักสาคัญในการจัดทา SEA ในอนาคตเพิ่มเติม ควรมีการศึกษาทบทวนหาช่องว่างในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป เพื่อให้ชุดความรู้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด สามารถสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้าน SEA เพิ่มมากขึ้นภายใต้แต่ละหน่วยงาน

4) การขยายไปถึงประชาชนทั่วไปและผู้มีส่วนได้เสีย

นอกจากบุคลากรระดับผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรผู้สอน และบุคลากรในองค์กรแล้ว ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนในพื้นที่ควรได้รับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ SEA เช่น การสร้างกลไกในการติดตามข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยสื่อสารหรือเผยแพร่ข้อมูล ทาความเข้าใจต่อสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง เป็นวงกว้าง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้การรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ในปัจจุบันนั้นยังคงอยู่ในวงจากัด แม้แต่ในระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีข้อจากัด อีกทั้งยังมีความสับสนกับเครื่องมือด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมแล้ว โดยเฉพาะ EIA

ดังนั้น จึงควรเร่งขยายวงกว้างในการสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านชุดความรู้ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย สื่อสารได้ถึงใจความสาคัญ หลักการส าคัญของการจัดทา SEA ไม่จ าเป็นต้องเป็นข้อมูลเชิงเทคนิค โดยควรเริ่มจากการสร้างและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยสื่อสารหรือเผยพร่ข้อมูล ทาความเข้าใจต่อสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง เป็นวงกว้าง สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีช่องทางในการติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง หรืออาจเป็นช่องทางในการสื่อสารสองทาง ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วได้มากยิ่งขึ้น ในอนาคตระยะยาว หากในระดับพื้นที่มีความพร้อมมีความรู้ความเข้าใจต่อ SEA มากขึ้น กระจายเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้นแล้ว สามารถพัฒนาต่อยอดให้หน่วยงานท้องถิ่นบางระดับสามารถจัดท าSEA ได้ เพื่อใช้ในกระบวนการจัดท าแผนพัฒนา 5 ปี เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ เช่น ระดับเทศบาลนคร และเทศบาลเมือง เป็นต้น

9.2.4 การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิผลในการจัดทำ SEA

ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA โดยการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิผลในการจัดทา SEA มีความสาคัญเนื่องจากการจัดทา SEA ในประเทศไทยประสบปัญหาด้านคุณภาพการดาเนินงาน และไม่มีประสิทธิผลต่อแผน ผลลัพธ์ของการติดตามประเมินผลโครงการ SEA ที่ดาเนินการในปี 2562 ที่ผ่านมาพบปัญหา อุปสรรค และข้อจากัดที่ส่งผลให้คุณภาพและประสิทธิผลของการใช้ SEA ในการจัดทาแผน เช่น การกาหนดสัดส่วนกลุ่มบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญในการจัดทา SEA ไม่เหมาะสม ที่จะส่งผลให้การสร้างการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้นได้ ความเข้มข้นในการดาเนินงานแต่ละขั้นตอนของการจัดทา SEA ไม่เพียงพอ การไม่ได้นาผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการ SEA ไปใช้ในการจัดทาแผนอย่างแท้จริง การไม่สามารถผลักดันให้แผนที่ได้บูรณาการผลลัพธ์จาก SEA แล้วไปสู่การปฏิบัติได้ เป็นต้น ซึ่งประสิทธิผลของการจัดทา SEA นี้ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นของการจัดท าSEA

การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิผลในการจัดทา SEA นี้จะมีข้อเสนอแนะที่เชื่อมโยงกับข้อเสนออื่น ๆ ข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนหน้าทั้งในด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ และบุคลากร ซึ่งหากสามารถดาเนินการพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ จะช่วยเสริมและสนับสนุนให้การจัดทา SEA มีคุณภาพและประสิทธิผลได้ โดยมีข้อเสนอแนะที่ช่วยสนับสนุนได้ดังนี้

1) กำหนดประเภท คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงน้าหนักสัดส่วนการดาเนินงานของผู้เชี่ยวชาญที่ต้องเน้นให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะ ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA ด้านการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วม ไม่มุ่งเน้นเฉพาะด้านเทคนิค/ ข้อมูล

2) เร่งรัดการพัฒนาความรู้และทักษะที่ส่งเสริมคุณภาพการมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มผู้จัดทา SEA และหน่วยงานเจ้าของแผน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงในเชิงคุณภาพ ทั้งในมิติการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย การสื่อสาร และการแปลความหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลจากการมีส่วนร่วม รวมทั้งมีความเข้มงวดในการตรวจสอบการตอบสนองต่อความเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย

3) สร้างความเข้าใจขั้นตอนการจัดทำ SEA แก่ผู้จัดทา SEA ว่ามีจุดเน้นในแต่ละมีประเด็นส าคัญอะไรที่ควรต้องพิจารณาเป็นส าคัญได้แก่

- การกาหนดประเด็นสาคัญในการวิเคราะห์ ประเมิน และคาดการณ์ ควรมีความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหา ศักยภาพ ความเปราะบาง หรือ ความอ่อนไหว ที่เป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเป็นรากเหง้าของปัญหา (Root Cause) โดยการสร้างกลไกที่กากับและส่งเสริมให้ประเด็นที่จะกาหนดเป็นประเด็นที่มีความส าคัญอย่างแท้จริง

- การพัฒนาและประเมินทางเลือก ควรมีรากฐานจากการระบุและประเมินยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ สามารถนาไปสู่การออกแบบแผนที่ปฏิบัติได้จริง นาไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืน และต้องให้ความส าคัญและเข้มงวดกับการอธิบายถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกและ

ตัดทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งออกไป อธิบายวิธีการประเมินและแนวโน้มผลกระทบสาคัญต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากยุทธศาสตร์แต่ละยุทธศาสตร์หรือแต่ละทางเลือกให้ชัดเจน จัดลาดับความสาคัญของผลกระทบที่ส่งผลต่อความยั่งยืนจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น

- การจัดท ามาตรการความยั่งยืนที่ครบถ้วนและมีความเชื่อมโยงกับผลกระทบของแต่ละยุทธศาสตร์หรือแต่ละทางเลือก รวมถึงการระบุขอบเขตและอธิบายแนวทางและวิธีการดาเนินการตามมาตรการความยั่งยืนที่ชัดเจน และต้องพิจารณาถึงมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นจากการน าแผนสู่การปฏิบัติด้วย

- ให้ความสาคัญกับการจัดทาคาแนะนาในการนาข้อค้นพบจากการจัดทา SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ส าหรับหน่วยงานเจ้าของแผนอย่างความชัดเจน

- เร่งกาหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการไม่นา SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดท าแผนโดยผนวกเข้ากับกลไกอนุกรรมการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้มีกระบวนการติดตามตรวจสอบการนาข้อเสนอแนะจาก SEA ไปใช้ในกระบวนการออกแบบแผน ซึ่งควรดาเนินการควบคู่กับการจัดทา SEA และพิจารณาเลือกใช้หลักการและตัวแบบในการติดตามประเมินผลที่เป็นไปตามหลักสากลที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทของแผน

- ให้ความสาคัญสูงสุดกับการประเมินผลการนาข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเป็นอันดับ 1 การติดตามประเมินผลคุณภาพ SEA เป็นอันดับ 2 การออกแบบแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจาก SEA เป็นอันดับ 3 และการติดตามผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจาก SEA เป็นอันดับ 4 เนื่องจากอาจต้องใช้ระยะเวลาในระดับหนึ่งส าหรับการติดตามผลการพัฒนาซึ่งสามารถติดตามและประเมินผลร่วมกับหน่วยงานเจ้าของแผนได้

- ควรสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีอานาจตามกฎหมายในการจัดทาแผน และสามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้เป็นผู้จัดทา SEA เพื่อให้เกิดการบูรณาการและนาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

- ปรับปรุงระบบและกระบวนการจัดทา SEA ให้สามารถดาเนินการได้สะดวก และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถด าเนินการได้อย่างทันท่วงทีเพียงพอที่จะสามารถน าไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานเจ้าของแผนส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ใช้ในการวางแผนภายหลังจากได้รับการอนุมัติงบประมาณค่อนข้างจ ากัด

9.2.5 งบประมาณ

ปัญหาอุปสรรคที่หน่วยงานต่าง ๆ หยิบยกว่ายังไม่สามารถขับเคลื่อนการดาเนินงาน SEA ของหน่วยงานของตนได้ คือ ข้อจากัดด้านงบประมาณ ทั้งด้านกรอบระยะเวลา และความต่อเนื่องที่จะได้รับงบประมาณภาครัฐมาสนับสนุนการดาเนินงาน เนื่องจากเหตุผลความจาเป็นในการเสนอของบประมาณต่อกระทรวงการคลัง สาหรับการจัดทา SEA ยังไม่เป็นภารกิจหลักหรือต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน หรือหาก

หน่วยงานได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีก็อาจได้รับในกรอบระยะเวลาและพื้นที่ที่จากัด ไม่สอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการจัดทา SEA ที่ให้ความสาคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและมีขอบเขตทั้งระยะเวลาและพื้นที่กว้างขวาง นอกจากนี้ยังจาเป็นต้องพิจารณาในเชิงของรอบระยะเวลา เนื่องจากการจัดทา SEA จะสอดคล้องไปกับวงรอบของการพัฒนาหรือปรับปรุง อีกทั้งการสร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความจาเป็นของการให้ลาดับความสาคัญกับการจัดทา SEA ให้อยู่ในรายการพิจารณาความจาเป็นจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานด้วย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้แผนพัฒนาของหน่วยงานสามารถดาเนินการมุ่งเป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่องดังนั้น จุดหลักสาคัญเพื่อให้มีทรัพยากรสนับสนุนในการจัดทา SEA ได้อย่างเหมาะสม ต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลาที่จ าเป็นจึงควรเร่งสร้างความเข้าใจต่อผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ

9.3 การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน SEA ต่อไป

ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ทั้ง 6 เรื่อง จะสามารถแก้ไขสถานการณ์ช่องว่างการดาเนินงาน SEA ในปัจจุบัน แต่มีบางประเด็นที่จาเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดและวิธีการดาเนินงานขับเคลื่อนโดยเฉพาะในเรื่องที่ยังไม่มีผลการวิจัย หรือบทเรียนประสบการณ์การดาเนินงานโดยตรงในประเทศไทย ที่ปรึกษาวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมไว้ ได้แก่

- หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะอนุกรรมการวิชาการและคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล
- คุณสมบัติของบุคลากรในการสนับสนุนการศึกษาและกระบวนการ SEA ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ SEA ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์และติดตามประเมินผล
- องค์ความรู้ส าหรับการจัดท าSEA รายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อบูรณาการกับการจัดท าแผน
- องค์ความรู้การพัฒนาระบบ SEA เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- การสื่อสารและการผลักดันการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการ SEA ให้มีประสิทธิภาพ
- เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษา SEA ที่เหมาะสมและไม่ซับซ้อน
- การถ่ายทอดบทเรียนและประสบการณ์ของวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญแก่บุคลากรของหน่วยงานเจ้าของแผน
- การพัฒนาหลักสูตร SEA ส าหรับภาคประชาชน บุคคลทั่วไป และสถาบันการศึกษา

ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องศึกษาดังกล่าว จะท าให้ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ที่เสนอแนะไว้ น าไปสู่การปฏิบัติและปิดช่องว่างรายละเอียดของการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงพลังงาน. (2562). **โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินภาคใต้**.

กระทรวงแรงงาน. (2563). **รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ปีที่ 1 25 กรกฎาคม 2562-25กรกฎาคม2563.** สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2564, จาก https://www.mol.go.th/academician/%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%94%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). **ร่างแผนยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุข เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงสาธารณสุข กันยายน 2559 สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.** สืบค้นเมื่อ เมษายน 2564, จาก https://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/sez_full.pdf

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). **อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรในจังหวัดที่มีเขตเศรษฐกิจพิเศษในระหว่าง พ.ศ. 2555 – 2562.** สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2563, จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php

กองธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). **ข้อมูลธุรกิจเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว.** สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564, https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statisic/2564/ECONOMICZONE/ Sakaew.pdf

บริษัท ปตท. จากัด (มหาชน). (2561). **รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น (Preliminary SEA) โครงการพัฒนาพื้นที่วังจันทร์วัลเลย์ เพื่อเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEci)**.

ศูนย์อสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ 19 กุมภาพันธ์. (2563). **การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 3 พื้นที่.** สืบค้นเมื่อ 28 สิงถาคม 2564, จาก https://www.reic.or.th/News/RealEstate/441506.

สานักงานจังหวัดสระแก้ว. (2564). **แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวนปี 2564**.

สำนักงานทรัพยากรนาแห่งชาติ. (2562ก). **โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี**.

_____. (2562ข). **โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์โครงการพัฒนาต้นน้ำลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง.**

_____. (2562ค). **โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก**.

_____. (2562ง). **โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล**.

_____. (2562จ). **โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง**.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). **โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน.**

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). **วิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564: แผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2564, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20210813151932.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แผนการจัดการลุ่มน้ำปราจีนบุรี**.

_____. (2560). **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายรัฐบาล.**

_____. (2562). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด**. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional.

_____. (2563ก). **โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA).**

_____. (2563ข). **แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์**. โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA).

_____. (2563ค). **รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ**.

_____. (2564). **งบประมาณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ งบกลาง และ งบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ แผนงานบูรณาการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สศช. 2564.** สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=7267

_____. (2564). **รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ สศช. กรกฎาคม 2564.** สืบค้นเมื่อ สืบค้นเมื่อ 27สิงหาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ ewt_dl_link.php?nid=11654

ส านักภาษาต่างประเทศ ส านักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2564). **สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา,** เมษายน 2564.

ภาษาอังกฤษ

Arcari S, Cristofaro V, Garbelli P, Laniado E. (2003). **La sperimentazione della Regione Lombardia in materia di VAS e ilprogetto ENPLAN**. Valutazione Ambientale, vol. 3. (p. 80 – 2.)

Asia Development Bank. (2018). **Integrating Strategic Environmental Assessment into Power Development Planning in Viet Nam**. Retrieved August 10, 2020, From. https://www.greatermekong.org/sites/default/files/strategic-environmental-assessment-power-viet-nam.pdf.

Assessment, S. E. (2010). **the Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals**, Guidelines for Implementing the Cabinet Directive.

Baccarini, D. (1999). **The logical framework method for defining project success. Project management journal**, 30(4), 25-32.

Balfors, B., Wallström, J., Lundberg, K., Söderqvist, T., Hörnberg, C., & Högström, J. (2018). **Strategic environmental assessment in Swedish municipal planning. Trends and challenges**. Environmental Impact Assessment Review, 73, 152-163.

Bettini, V., & Gazzola, P. (2001). **La valutazione in campo ambientale: Da strumento ancillare a componente strategica**. Valutazione.

Bidstrup, M., & Hansen, A. M. (2014). **The paradox of strategic environmental assessment**. Environmental Impact Assessment Review, 47, 29-35. Retrieved August 15, 2020, From. https://www.sciencedirect.com/journal/environmental-impact-assessment-review

Bina, O. (2008). **Context and systems: thinking more broadly about effectiveness in strategic environmental assessment in China**. Environmental management, 42(4), 717-733.

Boato S. (1996). **Ricerca e progettazione per la pianificazione territoriale e paesaggistico ambientale.** Ambiente e pianificazione Quaderno, I, atti del seminario, Dipartimento di Urbanistica. IUAV, 114 – 37.

Bonavero, P., Dematteis, G., & Sforzi, F. (Eds.). (2019). **The Italian urban system: towards European integration**. Routledge.

Carter, N. (2018). **The politics of the environment: Ideas, activism, policy**. Cambridge University Press.

Cashmore, M., Gwilliam, R., Morgan, R., Cobb, D., & Bond, A. (2004). **The interminable issue of effectiveness: substantive purposes, outcomes and research challenges in the advancement of environmental impact assessment theory**. Impact Assessment and Project Appraisal, 22(4), 295-310.

Cederna A. **Prefazione**. In: De Lucia V, editor. (1992). Se questa e` una citta`. Rome7 Editori Riuniti.

Cherp, A. (2001). **EA legislation and practice in Central and Eastern Europe and the former USSR: a comparative analysis**. Environmental Impact Assessment Review, 21(4), 335-361.

Christensen, P., Kørnøv, L., & Nielsen, E. H. (2005). **EIA as regulation: does it work?**. Journal of Environmental Planning and Management, 48(3), 393-412.

Cun-kuan, B., Yong-sen L., and Jin-chen S. (2003). **Framework and Operation procedure for Implementing Strategic Environmental Assessment in China**. Environmental Impact Assessment Review, 24, 27-46.

Dalal-Clayton, B. and Sadler, B. (2012). **Strategic environmental assessment: a sourcebook and reference guide to international experience**. Earthscan.

d'Auria, L., & Cinnéide, M. Ó. (2009). **Integrating strategic environmental assessment into the review process of a development plan in Ireland**. Impact Assessment and Project Appraisal, 27(4), 309-319.

Stufflebeam D.L., (2000). **The CIPP Model for Evaluation.** In: Stufflebeam D.L., Madaus G.F., Kellaghan T. (eds) Evaluation Models. Evaluation in Education and Human Services, vol 49. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/0-306-47559-6_16.

De Lucia, V. (1989). **Se questa è una città** (Vol. 20). Editori riuniti.

Del Campo, A. G., Gazzola, P., & Onyango, V. (2020). **The mutualism of strategic environmental assessment and sustainable development goals**. Environmental Impact Assessment Review, 82, 106383. Retrieved August 15, 2020, From. https://www.sciencedirect. com/ science/article/abs/pii/S0195925519305128.

Del Furia, L., & Wallace-Jones, J. (2000). **The effectiveness of provisions and quality of practices concerning public participation in EIA in Italy**. Environmental Impact Assessment Review, 20(4), 457-479.

Department of the Environment, Transport and the Regions. (1998). **Strategic environmental appraisal, report of the international seminar on SEA**, Lincoln 27–29 May.

Dunnage, J. (2002). **Twentieth Century Italy: a social history**. Harlow: Longman.

Dusik, J., & Sadler, B. (2004). **Reforming strategic environmental assessment systems: lessons from Central and Eastern Europe**. Impact Assessment and Project Appraisal, 22(2), 89-97.

Dusik, J., & Xie, J. (2009). **Strategic environmental assessment in East and Southeast Asia**. Washington, DC: World Bank.

Earl-Slater, A. (2001). **Critical appraisal and hierarchies of the evidence**. British Journal of Clinical Go vernance.

Elling, B. (2000). **Integration of strategic environmental assessment into regional spatial planning.** Impact Assessment and Project Appraisal, 18(3), 233-243.

Environmental Performance Index. (2020) Retrieved on June 22, 2021 from https://epi.yale.edu/ epi-results/2020/component/epi.

Environmental protection department government of hong kong special administrative region. (2004). **Hong Kong Strategic Environmental Assessment Manual**. Retrieved January 29, 2021, From. https://www.epd.gov.hk/epd/SEA/eng/files/e_SEA%2 0 Manual_ Nov04.pdf.

European Commission. (2016). **A General Act of Environmental Assessment of Plans and Programmes and of Specific Projects 2016**. Retrieved on June 22, 2021 from https://www.eufje.org/images/docConf/bud2014/DK%20bud2014.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) CZECH REPUBLIC**. from Retrieved on January 31, 2021 from https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/CZ_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) Denmark**. Retrieved on January 31, 2021 from https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/DK_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) The Netherlands**. Retrieved on February 1, 2021 from https://ec.europa. eu/environment/eia/pdf/NL_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) Portugal**. Retrieved on February 1, 2021 from https://ec.europa.eu/ environment/eia/pdf/PT_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) Sweden**. Retrieved on February 1, 2021 from https://ec.europa.eu/ environment/eia/pdf/SE_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2010). **Application and Effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) United Kingdom**. Retrieved on February 1, 2021 from https://ec.europa.eu/ environment/eia/pdf/UK_SEA_summary_report.pdf.

European Commission. (2011). **EC Guidance on the implementation of the EU nature legislation in estuaries and coastal zones**. ISBN 978-92-79-19372-9

Faludi, A., & Hamnett, S. (1975). **The Study of Comparative Planning**. Centre for Environmental Studies CES CP, Vol. 13. Delft University of Technology, Delft.

(2001). **Finnish Ministry of the Environment**. Final Report of a Workshop on Transport Planning, Helsinki.

Fischer, T. B. (2002). **Strategic environmental assessment in transport and land use planning**. London7 Earthscan Publications Ltd.

Fischer, T. B. (2003). **Strategic environmental assessment in post-modern times**. Environmental impact assessment review, 23(2), 155-170.

Fischer, T. B. (2010). **Reviewing the quality of strategic environmental assessment reports for English spatial plan core strategies**. Environmental Impact Assessment Review, 30(1), 62-69.

Fischer, T. B., & Gazzola, P. (2006). **SEA effectiveness criteria—equally valid in all countries? The case of Italy**. Environmental Impact Assessment Review, 26(4), 396-409.

Fischer, T. B., & Seaton, K. (2002). **Strategic environmental assessment: effective planning instrument or lost concept?**. Planning Practice and Research, 17(1), 31-44.

Fondazione Eni Enrico Mattei. (2002). **Prospettive di sviluppo della Valutazione Ambientale Strategica in Italia**. Conference proceedings, February 5th, 2002. Milan, Italy7 Fondazione Eni Enrico Mattei.

Gachechiladze, M., Noble, B. F., & Bitter, B. W. (2009). **Following-up in strategic environmental assessment: a case study of 20-year forest management planning in Saskatchewan, Canada**. Impact Assessment and Project Appraisal, 27(1), 45-56.

Gao, J., Kørnøv, L., & Christensen, P. (2013). **Do indicators influence communication in SEA?—Experience from the Chinese practice**. Environmental Impact Assessment Review, 43, 121-128.

Gazzola, P. (2002). **Prospettive ed implementazione della direttiva VAS in Italia**. Archivio di Studi Urbani e Regionali.

Gazzola, P., & Caramaschi, M. (2005). **Implementing SEA in Italy—the case of the Emilia Romagna region. In Implementing strategic environmental assessment**. (pp. 117-135). Springer, Berlin, Heidelberg.

Gazzola, P., Caramaschi, M., & Fischer, T. B. (2004). **Implementing the SEA Directive in Italy: opportunities and barriers**. European Environment, 14(3), 188-199.

Government of Vietnam (2012). **Prime Minister's Decision No. 1216/QD-TTg Approving the strategy for protecting the national environment by 2020 and the orientation towards 2030. Ha Noi**.

Government of Vietnam (2014). **The National Assembly. Law No. 55/2014/QH13 Law on Environmental Protection. Ha Noi, 23 June 2014**.

Heinma, K., & Põder, T. (2009). E**ffectiveness of environmental impact assessment system in Estonia. Environmental** Impact Assessment Review, 30(4), 272-277.

Hildén, M., Furman, E., & Kaljonen, M. (2004). **Views on planning and expectations of SEA: the case of transport planning**. Environmental Impact Assessment Review, 24(5), 519-536.

Hilding-Rydevik, T., & Bjarnadóttir, H. (2007). **Context awareness and sensitivity in SEA implementation**. Environmental impact assessment review, 27(7), 666-684.

IAIA. (2002). **SEA performance criteria**. special publication series number 1. Retrieved August 16, 2020, From. http://www.iaia.org

Illsley, B., Jackson, T., & Deasley, N. (2014). **Spheres of public conversation: Experiences in strategic environmental assessment**. Environmental Impact Assessment Review, 44, 1-10. Retrieved August 16, 2020, From. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0195925513000796

IsoCarp, International Society of City and Regional Planners, Retrieved August 16, 2020, From. http://www.isocarp.org.

Jay, S., Jones, C., Slinn, P., & Wood, C. (2007). **Environmental impact assessment: Retrospect and prospect**. Environmental impact assessment review, 27(4), 287-300.

Jones T. (2003). **The dark heart of Italy: travels through time and space across Italy**. Faber & Faber Ltd.

Kleinschmidt V, Wagner D, editors. (1998). **Strategic Environmental Assessment (SEA) in Europe - 4th** European Workshop on EIA.

Kørnøv L, Christensen P. (2007). **Strategic environment assessment**. In: Kørnøv L, Thrane M, Remmen A, Lund AF, editors. Tools for sustainable development. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag; 2007. (p. 399–438).

Kørnøv, L., & Thissen, W. A. (2000). **Rationality in decision-and policy-making: implications for strategic environmental assessment**. Impact assessment and project appraisal, 18(3), 191-200.

Kørnøv, L., Christensen, P., & Nielsen, E. H. (2005). **Mission impossible: does environmental impact assessment in Denmark secure a holistic approach to the environment?**. Impact Assessment and Project Appraisal, 23(4), 303-314.

Kuldna, P., Peterson, K., & Kuhi-Thalfeldt, R. (2015). **Knowledge brokering on emissions modelling in Strategic Environmental Assessment of Estonian energy policy with special reference to the LEAP model**. Environmental Impact Assessment Review, 54, 55-60. Retrieved August 17, 2020, From. https://www.sciencedirect.com/journal/environmental-impact-assessment-review

Kunzmann KR. (2004). **Unconditional surrender: the gradual demise of European diversity in planning**. Key note paper presented to the 18th AESOP Congress in Grenoble, France on 3 July 2004.

La Spina A, Sciortino G. (1993). **Common agenda, southern rules: European integration and environmental change in the Mediterranean states**. In: Liefferink D, Lowe P, Mol A, editors. European integration and environmental policy. London7 Belhaven.

Lewanski R. (1998). **Italy: environmental policy in a fragmented state**. In: Hanf K, Jansen AI, editors. Governance and environment in western Europe: politics, policy and administration. Harlow7 Longman.

Lewanski R. (2002). **Environmental integration: is a green government enough? Some evidence from the Italian case**. In: Lenschow A, editor. Environmental policy integration — greening sectoral policies in Europe. London7 Earthscan Publications Ltd.

Liou, M. L., & Yu, Y. H. (2004). **Development and implementation of strategic environmental assessment in Taiwan**. Environmental Impact Assessment Review, 24(3), 337-350.

Liv Malin Andreasson., Kars de Graaf., Martha Roggenkamp. (2020). **Regulatory Framework: Legal Challenges and Incentives for the Development of Hydrogen Infrastructure in Port Areas** Retrieved on June 22, 2021, From https://www.newenergycoalition.org/custom/ uploads/2021/04/Havenschets-Report-Final-Regulatory-Framework-Liv-Malin-Andreasson-1.pdf.

Lobos, V., & Partidario, M. (2014). **Theory versus practice in strategic environmental assessment (SEA)**. Environmental Impact Assessment Review, 48, 34-46. Retrieved August 17, 2020, From https://www.sciencedirect.com/journal/environmental-impact-assessment-review

Luhmann N. Tillid. (1999). **en mekanisme til reduktion af social kompleksitet (Trust–a mechanism for reduction of social complexity).** 3rd revised edn. Copenhagen: Hans Reitzels; 1999 (in Danish).

Mah, D. N. Y., & Hills, P. 2014. **Participatory governance for energy policy-making: A case study of the UK nuclear consultation in 2007**. Energy Policy, 74, 340-351. Retrieved August 17, 2020, From https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301421514004558

Malusardi F, Talia M. (1992). **Italy**. In: Dal Cin A, Lyddon D, editors. International Manual of Planning Practice, IsoCarp, 2nd edition.

Margrethe Den Anden. (2021). **Lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)**. Retrieved on June 22, 2021 from https://www. retsinformation.dk/ eli/lta/2016/425.

Ministry of Ecology and Environment the People's Republic of China, (2014). **Technical Guidelines for Plan Environmental Impact Assessment General principles**. Retrieved on February 26, 2021. from http://english.mee.gov.cn/Resources/ standards/others1/Technical_Guideline_EIA/.

Ministry of Industry and Trade. (2011). **Strategic Environmental Assessment of The National Plan For Power Development for the Period 2011-2020 with Perspective to 2030 (PDP VII) (with comments from the appraisal committee in the meeting on 16 April 2011)**. Retrieved on June 22, 2021 from http://www.gms-eoc.org/uploads/ resources/94/attachment/ SEA_National%20Power%20Plan%20Development%202011-2020-EN.pdf.

Minister of Public Works and Government Services Canada (PWGSC). (2010). **The Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals**. The Privy Council Office and the Canadian Environmental Assessment Agency, Ottawa. ISBN 978-1-100-16895-1.

Ministry of Justice Information Center Operation and Maintenance Guarantee. (2018) **Environmental Impact Assessment Law of the People's Republic of China (2018 revision)** Retrieved on February 26, 2021 from http://search.chinalaw.gov.cn/law/ detail?LawID=406456&PageIndex=3.

Monteiro, M. B., & Partidário, M. R. (2017). **Governance in Strategic Environmental Assessment: lessons from the Portuguese practice**. Environmental Impact Assessment Review, 65, 125-138.

Monteiro, M. B., do Rosário Partidário, M., & Meuleman, L. (2018). **A comparative analysis on how different governance contexts may influence Strategic Environmental Assessment**. Environmental Impact Assessment Review, 72, 79-87. Retrieved August 18, 2020, From. https: / / www. sciencedirect. com/ journal/ environmental- impact-assessment-review

Mundial, B. (2011). **Strategic Environmental Assessment for Hubei Road Network Plan (2002-2020)**. Final Report commissioned by the World Bank. Sustainable

Development Department, East Asia and the Pacific Region, The World Bank, Washington, DC.

Newman, P. W., Newman, P., & Thornley, A. (1996). **Urban planning in Europe: International competition, national systems, and planning projects**. Psychology Press.

Nielsen, E. H., Christensen, P., & Kørnøv, L. (2005). **EIA screening in Denmark: a new regulatory instrument?**. Journal of Environmental Assessment Policy and Management, 7(01), 35-49.

Noble, B. F. (2004). **A state-of-practice survey of policy, plan, and program assessment in Canadian provinces**. Environmental Impact Assessment Review, 24(3), 351-361.

Nooteboom, S. (2000). **Environmental assessments of strategic decisions and project decisions: interactions and benefits**. Impact Assessment and Project Appraisal, 18(2), 151-160.

Oraganisation for Economic Co-operation and Development. (2006). **DAC Guidelines and Reference Series Applying Strategic Environmental Assessment Good Practice Guidance for Development Co-Operation**. ISBN 92-64-02657-6.

Partidario, M. R. (1997). **Case studies on Strategic Environmental Assessment in land use planning: a comparative review**. NATO-CCMS Strategic Environmental Assessment in Land-Use Planning, Antwerp, 138-145.

Polido, A., João, E., & Ramos, T. B. (2018). **How may sustainability be advanced through Strategic Environmental Assessment (SEA) in Small Islands? Exploring a conceptual framework**. Ocean & Coastal Management, 153, 46-58.

Pressman JL, Wildavsky A. (1973). **Implementation: how great expectations in Washington are dashed in Oakland**. Berkeley CA: University of California Press.

Publications Office of the European Union, (2016). **Study concerning the preparation of the report on the application and effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC)**. ISBN 978-92-79-60785-1.

Rega, C., Singer, J. P., & Geneletti, D. (2018). **Investigating the substantive effectiveness of Strategic Environmental Assessment of urban planning: Evidence from Italy and Spain**. Environmental Impact Assessment Review, 73, 60-69.

Rehhausen et al. (2018). **Quality of federal level strategic environmental assessment– A case study analysis for transport, transmission grid and maritime spatial planning in Germany**. Environmental Impact Assessment Review, 73, 41-59.

Retief, F. (2007). **A performance evaluation of strategic environmental assessment (SEA) processes within the South African context**. Environmental Impact Assessment Review, 27(1), 84-100.

Retief, F., Jones, C., & Jay, S. (2008). **The emperor's new clothes—reflections on strategic environmental assessment (SEA) practice in South Africa**. Environmental impact assessment review, 28(7), 504-514.

Robson C. (1993). **Real world research a resource for social scientists and practitioner-researchers**. Oxford, UK7 Blackwell.

Runhaar, H., & Driessen, P. P. (2007). **What makes strategic environmental assessment successful environmental assessment? The role of context in the contribution of SEA to decision-making**. Impact assessment and project appraisal, 25(1), 2-14.

Sabatier PA, editor. (2007). **Theories of the policy process**. 2nd edition. Boulder CO: Westview Press.

Sadler B, Verheem R. (1996). **Strategic environmental assessment—status, challenges and future directions**. The Hague: Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment of The Netherlands.

Salzano E. (1985). **L'urbanistica dal "piano" alla "pianificazione"**. La Rivista Trimestrale, vol. 4.

Salzano E. (1992). **Ambiente e Urbanistica: La proposta della citta' sostenibile**. In: Vidusso S, editor. The conference organized by the Istituto Gramsci, Friuli Venezia Giulia, Udine, November 29th 1991. Conference proceedings.

Sapelli G. (1995). **Southern Europe since 1945 — tradition and modernity in Portugal, Spain, Italy, Greece and Turkey**, Longman.

Scandurra E. (1995)**. L'Ambiente dell'Uomo**. Milan7 Etas Libri.

Schmidt di Friedberg P. (1995). **Environmental Assessment within the European Union Environmental Assessment in Italy**. In:Lee N, Hughes J, Wood C, Jones CE, editors. EIA Newsletter, vol. 10. UK7 EIA Centre, Department of Planning and Landscape, University of Manchester.

Schmidt di Friedberg P. (1996). **Recent EIA Developments within the European Union Environmental Assessment in Italy**. In: Wood C, Barker AJ, Jones CE, editors. EIA Newsletter, vol. 13. UK7 EIA Centre, Department of Planning and Landscape, University of Manchester.

Schmidt di Friedberg P. (1997). **Recent EIA Developments within the European Union Environmental Assessment in Italy**. In: Wood C, Barker AJ, Jones CE, editors. EIA Newsletter, vol. 15. UK7 EIA Centre, Department of Planning and Landscape, University of Manchester.

Scott WR. (2001). **Institutions and organizations**. 2nd edn. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Sheate, W. R., & Partidário, M. R. (2010). **Strategic approaches and assessment techniques—Potential for knowledge brokerage towards sustainability**. Environmental Impact Assessment Review, 30(4), 278-288.

Shujun, W., Jian, L., & Lijun, R. (2009). **The development and practices of strategic environmental assessment in Shandong province**. China, 29(6), 408-420.

Silva, P., Hamza, Martinos (2014). **Strategic Environmental Assessment Adriatic-Ionian Operational Programme 2014-2020.**

Slunge, D., & Tran, T. T. H. (2014). **Challenges to institutionalizing strategic environmental assessment: The case of Vietnam**. Environmental impact assessment review, 48, 53-61.

SØREN Stenderup Jensen. (2010). **Environmental Appeal Board and Nature Protection Board of Appeal to merge**. Retrieved from https://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Environment-Climate-Change/Denmark/Plesner/Environmental-Appeal-Board-and-Nature-Protection-Board-of-Appeal-to-merge**.**

Song, G., Zhou, L., & Zhang, L. (2011). **Institutional design for strategic environmental assessment on urban economic and social development planning in China**. Environmental Impact Assessment Review, 31(6), 582-586. Retrieved August 18, 2020, From. https: / / www. sciencedirect. com/ journal/ environmental- impact-assessment-review

Song, Y. I., & Glasson, J. (2010). **A new paradigm for Environmental Assessment (EA) in Korea**. Environmental Impact Assessment Review, 30(2), 90-99.

Souloutzoglou, A., & Tasopoulou, A. (2020). **The Methods and Techniques of Strategic Environmental Assessment. Comparative Evaluation of Greek and International Experience**. Sustainability, 12(8) , 3310. Retrieved August 19, 2020, From https://www.mdpi.com/2071-1050/12/8/3310

South Africa. Department of Environmental Affairs and Tourism. (2000) . **Strategic environmental assessment in South Africa: guideline document**. Department of Environmental Affairs and Tourism.

Stoeglehner, G. (2010) . **Enhancing SEA effectiveness: lessons learnt from Austrian experiences in spatial planning**. Impact Assessment and Project Appraisal, 28(3), 217-231.

Stoeglehner, G., Brown, A. L., & Kørnøv, L. B. (2009). **SEA and planning:'ownership'of strategic environmental assessment by the planners is the key to its effectiveness**. Impact assessment and project appraisal, 27(2), 111-120.

Stufflebeam, D. L. (1971). **The use of experimental design in educational evaluation**. Journal of Educational Measurement, 8(4), 267–274.

Stufflebeam, D. L. (2003). **The CIPP model for evaluation**. In D. L. Stufflebeam & T. Kellaghan (Eds.), The international handbook of educational evaluation (Chapter 2). Boston, MA: Kluwer Academic Publishers.

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). **Evaluation theory, models, & applications**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Tao, T., Tan, Z., & He, X. (2007). **Integrating environment into land-use planning through strategic environmental assessment in China: towards legal frameworks and operational procedures**. Environmental Impact Assessment Review, 27(3), 243-265.

Theophilou, V., Bond, A., & Cashmore, M. (2010). **Application of the SEA Directive to EU structural funds: Perspectives on effectiveness**. Environmental Impact Assessment Review, 30(2), 136-144.

Therivel, R. et. al. (2009). **Sustainability-focused impact assessment: English experiences**. Impact Assessment and Project Appraisal, 27(2), 155-168.

Thérivel, R., & Minas, P. (2002). **Ensuring effective sustainability appraisal**. Impact assessment and project appraisal, 20(2), 81-91.

Therivel, R., & Walsh, F. (2006). **The strategic environmental assessment directive in the UK: 1 year onwards**. Environmental Impact Assessment Review, 26(7), 663-675.

Therivel, R., & Paridario, M. R. (1996). **The Practice of Strategic Environmental Assessment. Routledge**. Retrieved from https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-national-environmental-policy-act

Thomas B. Fischer, **Department of Civic Design**, The University of Liverpool, 74 Bedford Street South, Liverpool L69 7ZQ, UK.

Unalan, D., & Cowell, R. (2009). **Adoption of the EU SEA Directive in Turkey**. Environmental Impact Assessment Review, 29(4), 243-251.

Van Buuren, A., & Nooteboom, S. (2009). **Evaluating strategic environmental assessment in The Netherlands: content, process and procedure as indissoluble criteria for effectiveness**. Impact Assessment and Project Appraisal, 27(2), 145-154.

Van Buuren, A., & Nooteboom, S. (2010). **The success of SEA in the Dutch planning practice: How formal assessments can contribute to collaborative governance**. Environmental Impact Assessment Review, 30(2), 127-135.

Victor, D., & Agamuthu, P. (2014). **Policy trends of strategic environmental assessment in Asia**. Environmental science & policy, 41, 63-76.

Vinci, I. (2002). **Local governance, urban regeneration and planning project in Italy: the process of internationalisation in the city of Palermo**. In Eura Conference Urban and Spatial European Policies: levels of Territorial Government, Turin.

Vittadini, M. R. (2003). **VIA e VAS: non facciamo gli stessi errori**. Valutazione Ambientale, 3, 22-8.

Wallington, T., Bina, O., & Thissen, W. (2007). **Theorising strategic environmental assessment: Fresh perspectives and future challenges**. Environ Impact Assess Rev. 27:569–84.

Westin, F. F., dos Santos, M. A., & Martins, I. D. (2014). **Hydropower expansion and analysis of the use of strategic and integrated environmental assessment tools in Brazil**. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 37, 750-761. Retrieved August 19, 2020, From. https://www.sciencedirect.com/journal/renewable-and-sustainable-energy-reviews

Williams, A. M. (1984). **Southern Europe transformed: political and economic change in Greece, Italy, Portugal and Spain**. Longman Higher Education.

Wij Juliana, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz. Allen, die deze zullen zien of horen lezen. **Wet milieubeheer**. Retrieved June 22, 2021 From. http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC008981/.

World Bank. (2011). **Using Strategic Environmental Assessment to Inform the Forestry Master Plan**.

Wu, Y. Y., & Ma, H. W. (2019). **Challenges for Integrating Strategic Environmental Assessment to Enhance Environmental Thinking: A Case Study of Taiwan Energy Policy**. Sustainability, 11(3) , 609. Retrieved August 20, 2020, From https://www.mdpi.com/2071-1050/11/3/609

Zhang, J., Christensen, P., & Kørnøv, L. (2012) . **Review of critical factors for SEA implementation**. Environmental Impact Assessment Review, 38, 88-98.

_____, (2013). **Review of Critical Factors for SEA implementation**. Environmental Impact Assessment Review, 38, 88-98.

Zhu, D., & Ru, J. (2008). **Strategic environmental assessment in China: motivations, politics, and effectiveness**. Journal of environmental management, 88(4), 615-626.

Zhu, T., & Lam, K. C. (2009). **Environmental impact assessment in China. Unpublished manuscript, Hong Kong.**

Zobaidul Kabir & Richard K. Morgan (2020): **Strategic environmental assessment of urban plans in New Zealand: current practice and future directions**, Journal of Environmental Planning and Management, DOI: 10.1080/09640568.2020.1796605.